

รายงานการวิจัย

โครงการย่อยที่ 1

โครงการติดตามสถานการณ์ การปรับตัวและมาตรการฟื้นฟูเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา
จากปัญหาโควิด-19: สู่การพลิกฟื้นอย่างยั่งยืน (ระยะที่ 2)

Social and Economic monitoring, adaptation, and rehabilitation measures in
response to COVID-19: to achieve sustainable revitalization (second phase)

นณริฎ พิศลยบุตร และ คณะ

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ

ประจำปีงบประมาณ 2565

กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgement)

โครงการติดตามสถานการณ์ การปรับตัวและมาตรการฟื้นฟูเศรษฐกิจ สังคมและการศึกษาจากปัญหาโควิด-19: สู่การพลิกฟื้นอย่างยั่งยืน เป็นโครงการวิจัยชุดที่ 2 ที่ตอบสนองต่อปัญหาการแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคมกับประชากรโดยทั่วไป และต่อการศึกษาสำหรับเด็ก นักเรียน นักศึกษาและคนรุ่นใหม่ queเผชิญกับสภาวะการสูญเสียเวลาและคุณภาพทางการศึกษาไป

งานวิจัยชิ้นนี้มีความท้าทาย เนื่องจากต้องทำการติดตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ประเมินมาตรการภาครัฐ ตลอดจนให้คำแนะนำเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ทันต่อการนำไปใช้เพื่อให้นโยบายเกิดประสิทธิภาพสูงที่สุด ตลอดจนการนำเสนอทางออกในระยะยาวสำหรับเศรษฐกิจและสังคมไทยที่จะสามารถพลิกกลับมาเติบโตอย่างมีความเท่าเทียม มีคุณภาพและยั่งยืนภายหลังจากที่ปัญหาการแพร่ระบาดเริ่มลดลงกลายเป็นโรคติดต่อแบบเฝ้าระวังทั่วไป

กระบวนการวิจัยจึงต้องมีการตรวจสอบความทันสมัยอย่างรอบด้าน และพิจารณาความเหมาะสมทางวิชาการโดยอาศัยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างสูงของคณะกรรมการขับเคลื่อนการวิจัย ซึ่งประกอบไปด้วย ศ.นพ.สมเกียรติ วัฒนศิริชัยกุล รศ.ดร.สมถวิล ธนะโสภณ นายธานินทร์ ณะเอม และ ดร. นพ. ชาญวิทย์ ทระเทพ

นอกจากนี้ ความสำเร็จของโครงการวิจัยยังมาจากการสนับสนุนของแหล่งข้อมูลจากภายนอกที่ได้รับมาในรูปของข้อมูลทางสถิติ ข้อมูลความเห็นเชิงคุณภาพ ข้อมูลคำแนะนำอื่นๆ ที่ช่วยประกอบเป็นผลการศึกษาวิจัยฉบับนี้ และที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง คือ การสนับสนุนทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2565

ท้ายที่สุด องค์กรประกอบภายในที่สำคัญ คือ ทีมงานวิจัยที่ร่วมดำเนินการวิจัยด้วยกันตลอดโครงการวิจัย ทั้งการวางแผน การร่วมมือประสานงาน การเก็บข้อมูล การประชุมร่วมกันเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนการผลักดันนำเสนองานวิจัยไปสู่สาธารณะและผู้กำหนดนโยบายผ่านช่องทางต่างๆ

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านที่เกี่ยวข้องข้างต้น ไว้ ณ โอกาสนี้

คณะผู้วิจัย
ธันวาคม 2565

บทสรุปผู้บริหาร

งานวิจัยชิ้นนี้ มุ่งเน้นในการติดตามการปรับตัวของเศรษฐกิจ สังคมและการศึกษา ในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ในปัจจุบัน คาบเกี่ยวไปจนถึงช่วงที่ประเทศไทยเริ่มมีการฉีดวัคซีนเพิ่มมากขึ้นจนเกิดภูมิคุ้มกันหมู่ (herd immunity) และเริ่มเข้าสู่สถานการณ์การฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคม และทำการติดตามและประเมินผลมาตรการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมของภาครัฐที่เข้ามาแทรกแซงช่วยเหลือ ทั้งในแง่ของความพอเพียงของงบประมาณ กลุ่มเป้าหมายที่ช่วยเหลือ รูปแบบการช่วยเหลือ และผลกระทบที่เกิดขึ้น ตลอดจนการวิเคราะห์เพื่อให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ทันต่อสถานการณ์ เพื่อที่จะช่วยพลิกฟื้นประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมให้กลับขึ้นมาได้อย่างยั่งยืน

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ในปี 2022 ตั้งแต่ในช่วงปลายปี 2021 ประเทศไทยได้มีการเร่งฉีดวัคซีนให้กับประชากรทั่วไป และประชากรกลุ่มเฉพาะ 100 ล้านโดส ทำให้ไทยเข้าสู่เงื่อนไขการเกิดภูมิคุ้มกันหมู่ ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการสิ้นสุดของโควิด-19 กระทั่งประเทศไทยเข้าสู่การสิ้นสุดของโควิด-19 ต้นเดือน ต.ค. 2022 โดยคณะกรรมการโรคติดต่อแห่งชาติได้จัดกลุ่มโควิด-19 จากโรคติดต่ออันตรายเป็นโรคติดต่อเฝ้าระวัง (จัดเป็นกลุ่มเดียวกับโรคไข้เสือดออก) โดยมีนัยยะ คือ เป็นกลุ่มโรคที่ผู้ป่วยติดเชื่อมีอาการไม่รุนแรงมาก ประชาชนมีความคุ้นเคยและสามารถรักษาตามอาการได้

เมื่อพิจารณาสถานการณ์ด้านเศรษฐกิจในภาพรวม โดยอาศัยปี 2019 เป็นปีฐาน เทียบกับเศรษฐกิจไทยในภาพรวมปี 2021 จะพบว่า ปัจจัยที่ช่วยประคองเศรษฐกิจไทยคือ ภาคต่างประเทศ (การส่งออก) ที่ฟื้นตัวตามเศรษฐกิจโลก ขณะที่คาดการณ์ว่าภาคท่องเที่ยวต่างประเทศจะกลับมาอย่างรวดเร็วในปี 2024 ในส่วนเศรษฐกิจในประเทศ กำลังซื้อในประเทศจะได้รับผลดีต่อเนื่องจากภาคส่งออกและมาตรการภาครัฐช่วยให้เศรษฐกิจฟื้นในปี 2022 และการท่องเที่ยวในประเทศจะฟื้นในปี 2023 ตามกำลังซื้อในประเทศ

จากการประเมินสถานการณ์ในด้านเศรษฐกิจในรายประเด็น พบว่า แม้ปี 2022 เป็นปีที่เศรษฐกิจเริ่มฟื้นตัวในวงกว้างแต่เป็นการฟื้นตัวแบบไม่เท่าเทียมกันในบางสาขาเศรษฐกิจ ข้อเสนอเชิงหลักการ คือ มาตรการช่วยเหลือจึงไม่ควรจะใช้มาตรการอุดหนุนในวงกว้างแบบเดิม (เช่น การออก พ.ร.บ. กู้เงิน 1 ล้านล้านบาท และ 5 แสนล้านบาทดังที่เคยออกมาในปีก่อนๆ) แต่ควรจะเน้นการช่วยเหลือแบบเฉพาะจุด คือ สาขาเศรษฐกิจที่ได้รับผลกระทบสูงและยังไม่ฟื้นตัว รวมไปถึงกลุ่มเปราะบางทางเศรษฐกิจและสังคมต่างๆ ที่ฟื้นตัวได้เองช้าหรือไม่

สามารถฟื้นตัวเองได้ ดังนั้น เมื่อนำหลักการข้างต้นมาประยุกต์ใช้ร่วมกับการประเมินประสิทธิภาพของมาตรการผ่านการวิเคราะห์ตัวคูณผลกระทบทางเศรษฐกิจ ทำให้ได้ข้อเสนอแนะถึงความเหมาะสมของมาตรการภาครัฐ อาทิ

- ไม่ตรงกลุ่มเป้าหมาย: การลดค่าธรรมเนียมสุราและยาสูบ
- ไม่ตรงกลุ่มเป้าหมายและขาดประสิทธิภาพ: ช้อปดีมีคืน ลดค่าธรรมเนียมอสังหาฯ
- ตรงกลุ่มเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ: เติมน้ำมันบัตรสวัสดิการแห่งรัฐฯ โครงการคนละครึ่ง มาตรการลดค่าธรรมเนียมการปรับโครงสร้างหนี้ และมาตรการเยียวยาคนทำงานสถานบันเทิง

สำหรับการฟื้นฟูเศรษฐกิจไทยสู่การพลิกฟื้นอย่างยั่งยืน ในภาคท่องเที่ยว พบปัญหา Overtourism ทำให้เกิดการรบกวนคนท้องถิ่น ลดความประทับใจ ค่าครองชีพสูงขึ้น สาธารณูปโภคไม่เพียงพอ และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติเสื่อมโทรม การพัฒนาภาคท่องเที่ยวในเชิงปริมาณไม่สามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืน ต้องอาศัยการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่คุ้มค่าต่อการจ่ายที่สูงขึ้น (value for money) นั้นหมายถึง การเพิ่มมูลค่าแหล่งท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นที่ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ ศาสนา ที่เคยพัฒนาจนมีชื่อเสียง ด้วยโมเดลท่องเที่ยวใหม่ที่หลากหลาย ได้แก่ การท่องเที่ยวชุมชนแบบจวงล่งหน้า โมเดลท่องเที่ยวสายมู โมเดลการท่องเที่ยวแบบสันตนาการ โมเดลการท่องเที่ยวโดยอาศัยเทคโนโลยีขั้นสูง (AR/VR) โมเดลการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ/กีฬา โมเดลการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาและดูงาน โดยการสร้างกิจกรรมต้องคำนึงถึงอุปสงค์เป็นสำคัญ (demand-led)

ในภาคส่งออก ต้องพัฒนาหัวใจในการนำเสนอโอกาสใหม่ๆ ให้กับผู้ประกอบการและเกษตรกรไทย อันได้แก่ New player (ธุรกิจส่งออกรายใหม่มีบทบาทแคร์ร้อยละ 1.7 ของภาคส่งออก) New products (สินค้าใหม่ๆ ได้แก่ อาหารในอนาคต ซึ่งประกอบไปด้วย อาหารเสริมสุขภาพ อาหารทางการแพทย์ อาหารอินทรีย์ plant-based food อาหารที่มีเรื่องราวใหม่ และอาหารฮาลาล) New platform (การเชื่อมโยงใหม่ คือ รถไฟลาว-จีน) New destination (ตลาดใหม่ๆ ที่มีศักยภาพสูงในอนาคตเช่น ซาอูฯ ไนจีเรีย) New theme (การสร้างสรรคพัฒนาสินค้าผ่านอุตสาหกรรม BCG ซึ่งแม้ว่าจะมีความพยายามในการผลักดันอย่างสูง แต่ยังพบปัญหาในหลากหลายจุด ไม่ว่าจะเป็นตัวชีวิตที่อาจจะไม่สะท้อนภาพการพัฒนาที่ครอบคลุม ฐานข้อมูลที่ไม่ครบถ้วน หน่วยงานภาครัฐที่ไม่เชื่อมโยงกัน อาจจะต้องมีการเดินทางแบบเป็นวาระแห่งชาติ) New geopolitics (การเข้าร่วมข้อตกลงทางการค้าภายใต้การเปลี่ยนแปลงภูมิรัฐศาสตร์โลกแบบใหม่ ต้องไม่ลืมเยียวยาช่วยเหลือกลุ่มผู้ที่ได้รับผลกระทบ) และ New marketing (การใช้ Soft power ในการเข้ามาเป็นเทคนิคช่วยสร้างความดึงดูดใจ)

ในด้านอุตสาหกรรมดิจิทัล ต้องตั้งเป้าหมายเพื่อเป็นเครื่องมือหนึ่งในการลดความเหลื่อมล้ำและแก้ไข ปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืน โดยอุตสาหกรรมดิจิทัลใหม่ที่ควรมุ่งเน้นคือ Blockchain technology จาก เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพสูงและสามารถประยุกต์ได้ในหลากหลายมิติ เช่น การโอนข้อมูลผู้ป่วยระหว่าง โรงพยาบาล ระบบการยืนยันตัวตน NDID เป็นต้น Digital asset ซึ่งเป็นตลาดเฉพาะสำหรับนักสะสม/เกมส์ แต่มี โอกาสในการสร้างรายได้ในฐานะผู้ผลิต และ Metaverse ซึ่งมีประโยชน์ในการเป็นผู้รับเอาเทคโนโลยีมาพัฒนา ภาครการผลิต (digital twins) ขณะที่ Cryptocurrency ขาดความสามารถในการเป็น currency และต้นทุนในการ โอนเงินยังสูงอยู่เมื่อเทียบกับระบบที่มีอยู่ในปัจจุบันเช่น Promptpay

สำหรับภาคการศึกษา พบว่าปัญหาภาวะถดถอยของพัฒนาการด้านการเรียนรู้ (Learning Loss) เป็น ผลกระทบจากการปิดโรงเรียนในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 และถึงแม้ว่าการปิดโรงเรียนนั้นถูกทดแทนโดย การเรียนรู้ผ่านช่องทางอื่น แต่ความสามารถในการจัดการการเรียนการสอนรูปแบบอื่น ๆ ยังมีข้อจำกัดอยู่ นอกจากนี้ยังพบปัญหาการหลุดออกจากระบบการศึกษา จำนวนนักเรียนยากจนเพิ่มสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งเป็น กลุ่มที่มีความเสี่ยงหลุดออกจากระบบการศึกษา ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางด้านโภชนาการ เด็กที่มีฐานะทาง เศรษฐกิจสังคมที่ต้องพึ่งพาอาหารที่มีสารอาหารครบถ้วนจากทางโรงเรียน ดังนั้น การปิดโรงเรียนส่งผลต่อภาวะ ทุกโภชนาการ และปัญหากลุ่มเปราะบางที่พึ่งรายได้ระหว่างเรียนจากการฝึกงาน โดยเฉพาะนักเรียนกลุ่ม อาชีวศึกษา รับผลกระทบทั้งในด้านการปฏิบัติ การฝึกงาน รายได้ และแผนการเรียนต่อ ดังนั้น ในการฟื้นฟู การศึกษาไทย ควรวางนโยบายให้มีรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน (blended learning) ที่เป็นวิธีการเรียนรู้ที่มี ความยืดหยุ่นในเรื่องของเวลาและสถานที่มาปรับใช้ ดำเนินมาตรการฟื้นฟูความรู้ถดถอยในเด็กเพื่อจัดการปัญหา ด้านความรู้ถดถอยในช่วงการระบาดของโควิด ลดปัญหาเด็กหลุดจากระบบการศึกษา โดยมีมาตรการดูแลกลุ่ม เด็กเสี่ยง และนำเด็กที่หลุดจากการศึกษากลับเข้ามาในระบบ รวมถึงการฟื้นฟูด้านโภชนาการของนักเรียนให้ทั่วถึง

บทคัดย่อภาษาไทย และบทคัดย่อภาษาอังกฤษ (Abstract)

บทคัดย่อ

การแพร่ระบาดของโควิด-19 ในประเทศไทยได้เข้ามาสู่ช่วงปลายของการแพร่ระบาด เศรษฐกิจเริ่มฟื้นตัวจากภาคส่งออกที่มีความเข้มแข็งตามมาด้วยการบริโภคในประเทศที่ฟื้นตัวจากมาตรการกระตุ้นของภาครัฐ ในขณะที่ภาคท่องเที่ยวเริ่มมีการเปิดประเทศทำให้เห็นภาพการฟื้นตัวอย่างช้าๆ มาตรการที่เหมาะสมของภาครัฐจึงเปลี่ยนจากการกระตุ้นเศรษฐกิจในภาพรวมมาเป็นการแก้ไขปัญหากลุ่มเปราะบางเฉพาะจุด แนวทางการฟื้นฟูในระยะยาวสำหรับเศรษฐกิจและสังคมไทย ขึ้นอยู่กับความสามารถในการพัฒนาภาคเศรษฐกิจหลักที่ไทยมีความเข้มแข็งและมีศักยภาพในอนาคตสูง ได้แก่ ภาคท่องเที่ยว ภาคการส่งออก อุตสาหกรรมอาหาร และอุตสาหกรรมดิจิทัล ในขณะเดียวกัน การหนุนเสริมภาคการศึกษาสำหรับกลุ่มที่ตกหล่นจะเป็นประเด็นที่สำคัญที่ภาครัฐควรให้ความสำคัญ

Abstract

The COVID-19 pandemic in Thailand is entering a final phase. The economy has started to recover from the strong export sector and the recovering of the consumption sector supported by government's stimulus policies. Tourism sector is gradually recovering as the country just opened to tourism. The best supportive policy has shifted from broad-based policy stimulus to targeting vulnerability group. To support the long-term economic development in Thailand, the paper offers policy recommendations to improve Thailand's highly potential sectors including tourism sector, export sector, food industry and digital industry. In addition, the government needs to make sure that no child is left out of the education system from the pandemic.

คำสำคัญ (Key words)

โควิด-19 การติดตามสถานการณ์และประเมินผล การปรับตัว มาตรการฟื้นฟู นโยบายสาธารณะ

COVID-19, Monitoring and Evaluation, Adaptation, Rehabilitation measures, public policy

สารบัญเรื่อง (Table of contents)

บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 หลักการและเหตุผล	1
1.2 วัตถุประสงค์.....	2
1.3 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	3
1.4 ระเบียบวิธีวิจัย	4
บทที่ 2 ผลการศึกษา การติดตามสถานการณ์ การปรับตัวของเศรษฐกิจ สังคมและการศึกษา ในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ในปัจจุบัน จนถึงสถานการณ์การฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคม ภายหลังจากที่ประเทศเกิด ภูมิคุ้มกันหมู่.....	11
2.1 การติดตามสถานการณ์การระบาดจนถึงช่วงเวลาที่ประเทศเกิดภูมิคุ้มกันหมู่	11
2.2 การติดตามสถานการณ์และการปรับตัวของภาคท่องเที่ยว	16
2.3 การติดตามสถานการณ์และการปรับตัวของภาคส่งออก	35
2.4 การติดตามสถานการณ์และการปรับตัวของภาคการศึกษา.....	66
2.5 การติดตามสถานการณ์และการปรับตัวของอุตสาหกรรมดิจิทัล.....	84
บทที่ 3 ผลการศึกษาการฟื้นตัวของเศรษฐกิจในภาพรวม.....	99
3.1 การติดตามสถานการณ์การฟื้นตัวของเศรษฐกิจและสังคม	99
3.2 การติดตามและประเมินผลมาตรการเยียวยาและฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมที่สำคัญ	140
บทที่ 4 ผลการศึกษาแนวทางการฟื้นฟูเศรษฐกิจ	153
4.1 ข้อเสนอแนะเพื่อสนับสนุนนโยบายเปิดประเทศ ในวันที่ 1 พฤศจิกายน 2564	153
4.2 ข้อเสนอแนะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจไทยในระยะยาว	154
4.3 ข้อเสนอแนะในประเด็น CBDC เพื่อหนุนเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล.....	157
4.4 ข้อเสนอมาตรการการรับมือกับการแพร่ระบาดของโควิด-19 สายพันธุ์ Omicron	166

4.5 ข้อเสนอทางด้านการคลัง.....	171
4.6 ข้อเสนอแนะในการจัดการกับปัญหาเงินเฟ้อ	179
4.7 ข้อเสนอแนะเรื่องการควรวรมกิจการ.....	184
4.8 ข้อเสนอแนะในการใช้กรอบแนวคิด Social Return on Investment เพื่อประเมินความคุ้มค่าของรายจ่ายภาครัฐ.....	188
4.9 ข้อเสนอแนะโอกาสการลงทุนการค้าไทยจีน: ผลประโยชน์จากการเชื่อมเศรษฐกิจผ่านรถไฟลาว-จีน	192
4.10 ข้อเสนอมาตรการทดแทนการลดมาตรการลดภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง.....	202
4.11 ข้อเสนอการปรับค่าแรงขั้นต่ำ	207
4.12 กัญชา สุรา คาสโน: คิดให้ดีกว่าก่อนที่จะปล่อยเสรีจนเกินไป	209
4.13 Upheaval: ทางออกวิกฤติอย่างยั่งยืน	211
4.14 ทางออกจากวิกฤตินี้.....	214
4.15 การแสวงหาโอกาสจากวิกฤติ	217
4.16 Soft power ไทย เหตุใดจึงยังไม่เวิร์ค.....	226
4.17 การจัดการกับปัญหาเงินเฟ้อระดับจุลภาค.....	234
4.18 Blockchain และ Metaverse: สถานการณ์ปัจจุบัน โอกาสและความเสี่ยงสำหรับประเทศไทย	238
4.19 สินทรัพย์ดิจิทัล	242
4.20 ข้อเสนอเพื่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจของภาคท่องเที่ยว.....	246
4.21 ข้อเสนอเพื่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจของภาคส่งออก (เน้นที่อุตสาหกรรมอาหาร).....	252
4.22 ข้อเสนอเพื่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมดิจิทัล.....	266
4.23 ข้อเสนอการสร้างควมไว้วางใจในสังคมเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ (Trust).....	271
บทที่ 5 ผลการศึกษาในส่วนของภาคการศึกษาในการสนับสนุนการเติบโตอย่างยั่งยืน	279
5.1 การศึกษาด้านโภชนาการของเด็ก.....	279

5.2 การศึกษาสมรรถนะทางอารมณ์และสังคม และผลกระทบของโควิด-19 ต่อการตัดสินใจด้านการศึกษาของนักเรียนอาชีวศึกษา	289
บทที่ 6 การอภิปรายและวิจารณ์ผล: บทสังเคราะห์ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย สู่การพลิกฟื้นเศรษฐกิจและสังคมไทยจากปัญหาการแพร่ระบาดของโควิด-19 อย่างยั่งยืน.....	309
6.1 แนวทางการพลิกฟื้นเศรษฐกิจและสังคมไทย.....	309
6.2 แนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจและสังคมให้กับทุกภาคส่วนเพื่อรองรับวิกฤติการณ์ในอนาคต	320
บทที่ 7 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	349
7.1 สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ในปี 2022	349
7.2 กรอบการมองเศรษฐกิจ.....	349
7.3 ข้อเสนอแนะมาตรการทางด้านเศรษฐกิจ	351
7.4 มองเศรษฐกิจปีหน้า: ความท้าทาย	354
7.5 ข้อเสนอการฟื้นฟูเศรษฐกิจไทย: สู่การพลิกฟื้นอย่างยั่งยืน	355
ภาคผนวก: สรุปผลงานวิจัย/โครงการวิจัย.....	369
ภาคผนวก: การเผยแพร่ผลงาน	379

สารบัญตาราง (List of Tables)

ตารางที่ 1	จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย	18
ตารางที่ 2	จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาในไทยสะสม (ม.ค. - ก.ค.) และที่คาดว่าจะเดินทางเข้ามาในช่วงท้ายปี.....	19
ตารางที่ 3	จำนวนและประมาณการนักท่องเที่ยวจีนที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย (ม.ค.-ธ.ค.).....	20
ตารางที่ 4	ค่าใช้จ่ายแยกรายหมวดของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ปี 2561 และปี 2562	21
ตารางที่ 5	ต้นทุนทางสังคมของการเปิดเมืองรับนักท่องเที่ยว วันที่ 1 พ.ย.	29
ตารางที่ 6	จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เข้ามาในไทย	30
ตารางที่ 7	ประมาณการผลได้จากการเปิดรับนักท่องเที่ยว 1 ราย.....	30
ตารางที่ 8	มูลค่าตัวเครื่องบิน.....	31
ตารางที่ 9	มูลค่าการใช้จ่ายโรงแรม.....	31
ตารางที่ 10	ยอดการใช้จ่ายคูปองรวมกับเงินอุดหนุนจากรัฐ	32
ตารางที่ 11	ดัชนีประเมินสถานการณ์ของภาคส่งออกในภาพรวม และอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับสินค้าเกษตร (มูลค่าล้านเหรียญสหรัฐฯ).....	37
ตารางที่ 12	สัดส่วนต้นทุนค่าระวางสินค้าต่อมูลค่าส่งออกและนำเข้า (หน่วย: ล้านบาท).....	39
ตารางที่ 13	ต้นทุนราคาขายเมล็ดพันธุ์นำเข้าที่สำคัญของไทย (บาทต่อตัน).....	41
ตารางที่ 14	ราคาปุ๋ยเคมีที่ขายในประเทศ.....	41
ตารางที่ 15	ราคาสารเคมีอันตรายที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร (บาทต่อตัน).....	42
ตารางที่ 16	สถานการณ์การปรับตัวของเกษตรกรผ่านการทำงานและรายได้.....	44
ตารางที่ 17	มูลค่าส่งออกรวมทุกสินค้าแยกรายประเทศคู่ค้าที่มีความสำคัญ 15 อันดับแรก (มูลค่าล้านเหรียญสหรัฐฯ).....	47
ตารางที่ 18	มูลค่าส่งออกสินค้าเกษตรแยกรายประเทศคู่ค้าที่มีความสำคัญ 15 อันดับแรก (มูลค่าล้านเหรียญสหรัฐฯ).....	49

ตารางที่ 19	มูลค่าส่งออกกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมเกษตรแยกรายประเทศคู่ค้าที่มีความสำคัญ 15 อันดับแรก (มูลค่าล้านเหรียญสหรัฐฯ).....	51
ตารางที่ 20	งบประมาณรวมของโครงการประกันราคาสินค้าเกษตรตั้งแต่ปีงบประมาณ 2562 ถึง 2565	56
ตารางที่ 21	สถานการณ์การแพร่ระบาดและการเปิด-ปิดโรงเรียน	67
ตารางที่ 22	ผลการประเมินสถานการณ์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทยเมื่อเทียบกับระดับโลก	102
ตารางที่ 23	สัดส่วนหนี้ที่ควรได้รับการจับตา แยกตามประเภทหนี้ และแยกตามช่วงเวลา.....	110
ตารางที่ 24	มูลค่าการสะสมสินค้าคงคลังของไทย.....	113
ตารางที่ 25	พยากรณ์เศรษฐกิจโลก (ข้อมูล ณ มกราคม 2565).....	128
ตารางที่ 26	การเก็บภาษีหุ้นของต่างประเทศ.....	147
ตารางที่ 27	ผลการประมาณการในส่วนของตัวแปรเป้าหมาย.....	148
ตารางที่ 28	เปรียบเทียบคุณสมบัติระหว่าง CBDC และ cryptocurrency.....	157
ตารางที่ 29	ประโยชน์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจาก CBDC	164
ตารางที่ 30	ความเสี่ยงที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจาก CBDC	165
ตารางที่ 31	การเข้าสู่ระบบภาษีของธุรกิจไทย มาตรการและสิ่งที่จะต้องคำนึงถึง	177
ตารางที่ 32	ศักยภาพด้านการค้าระหว่างไทยกับจีนตอนใต้ของแต่ละจุดผ่านแดน.....	198
ตารางที่ 33	ปริมาณอสังหาริมทรัพย์ค้าง (กรุงเทพและเมืองหลัก)	204
ตารางที่ 34	ค่าครองชีพครัวเรือนที่เพิ่มขึ้น.....	208
ตารางที่ 35	ความแตกต่างทางการเงินระหว่างคนเมือง คนนอกเมือง และคนจน.....	235
ตารางที่ 36	ความเปราะบางทางการเงินของครัวเรือน.....	237
ตารางที่ 37	ครัวเรือนที่ต้องการความช่วยเหลือจากรัฐ.....	238
ตารางที่ 38	การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับ GDP และ Social trust	273
ตารางที่ 39	การเปรียบเทียบภาพรวมของการพัฒนาเศรษฐกิจกับความไวเนื้อเชื่อใจ.....	277
ตารางที่ 40	ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะทุพโภชนาการในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี.....	281
ตารางที่ 41	ข้อมูลรายได้ครัวเรือนและจำนวนสมาชิกของเด็กยากจนพิเศษ.....	282
ตารางที่ 42	ความซุกของเด็กอายุ 5-9 ปีที่มีภาวะน้ำหนักเกิน.....	283
ตารางที่ 43	โครงการอาหารกลางวันในต่างประเทศ	284

ตารางที่ 44 รูปแบบโครงการอาหารเข้าในต่างประเทศ.....	287
ตารางที่ 45 สถานศึกษาที่ได้ดำเนินการสัมภาษณ์.....	294
ตารางที่ 46 ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง.....	296
ตารางที่ 47 สมรรถนะทางอารมณ์และสังคม	300
ตารางที่ 48 ประมาณการเศรษฐกิจไทยในปี 2566-2567	311
ตารางที่ 49 สถานการณ์ด้านเศรษฐกิจไทย	350
ตารางที่ 50 กรณีศึกษาประเทศจีน: ลดความแตกต่างที่มีถือเป็นอันดับแรก.....	361

สารบัญญภาพ (List of Illustration)

รูปที่ 1 การแพร่ระบาดของระลอกที่ 4 ในโลก สะท้อนภาพโดยจำนวนผู้ติดเชื้อรายใหม่ต่อวัน.....	13
รูปที่ 2 ความรุนแรงของการระบาดของระลอกที่ 4 ในโลก สะท้อนภาพโดยจำนวนผู้เสียชีวิตรายวัน	13
รูปที่ 3 ข้อมูลการแพร่ระบาดของโควิด-19 ในประเทศไทย ในช่วงที่เป็นโรคติดต่ออันตราย.....	15
รูปที่ 4 ความรุนแรงของการระบาดของโควิด-19 ในประเทศไทย ในช่วงที่เป็นโรคติดต่ออันตราย สะท้อนภาพโดย จำนวนผู้เสียชีวิตรายวัน	16
รูปที่ 5 ระดับความเข้มงวดของมาตรการในการเดินทางเข้าและออกประเทศ	25
รูปที่ 6 ส่วนแบ่งนักท่องเที่ยวแยกรายเดือน (ร้อยละ).....	27
รูปที่ 7 จำนวนผู้ป่วยโควิด-19 ที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยจากการเปิดเมืองรับนักท่องเที่ยว วันที่ 1 พ.ย.....	29
รูปที่ 8 อัตราเปลี่ยนเงินสกุลบาทต่อ 1 ดอลลาร์สหรัฐฯ ระหว่างปี 2562-2565 (ค.ศ.2019-2022)	40
รูปที่ 9 ดัชนีวัดสถานการณ์การเกิด El Nino และ La Nina ที่สะท้อนผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพ ภูมิอากาศ	46
รูปที่ 10 ดัชนีราคาน้ำมันดิบ ปู่โลก และอาหาร ตั้งแต่ปี 2563 จนถึงปี 2565.....	58
รูปที่ 11 การเปลี่ยนของราคาสินค้าเกษตรและรายได้เกษตรกรที่เกิดจากผลกระทบของการเพิ่มขึ้นของราคาน้ำมัน	59
รูปที่ 12 คะแนนทักษะการอ่านออกเสียงในเด็กชั้นประถมศึกษา	71
รูปที่ 13 การเปลี่ยนแปลงแผนการใช้ชีวิตหลังจบระดับมัธยม	72
รูปที่ 14 จำนวนนักเรียนยากจนพิเศษ.....	73
รูปที่ 15 ผลการสำรวจปฏิบัติตามแผนเผชิญเหตุของสถานศึกษาในสถานการณ์ระบาดโรคโควิด-19.....	76
รูปที่ 16 รูปแบบการจัดการเรียนการสอน.....	77
รูปที่ 17 ปัญหาอุปสรรคสำคัญในการเรียนออนไลน์.....	78
รูปที่ 18 สัดส่วนของครัวเรือนที่เข้าถึงอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงจำแนกตามระดับรายได้ครัวเรือน.....	79
รูปที่ 19 อัตราป่วย (หน่วย: ต่อประชากร 100,000 คน).....	80
รูปที่ 20 อัตราป่วยตาย (หน่วย: ร้อยละ).....	81
รูปที่ 21 ร้อยละปัจจัยเสี่ยงของการติดเชื้อแยกตามกลุ่มอายุ และประวัติเสี่ยง ข้อมูลวันที่ 30 ม.ค.-5 ก.พ. 65...	81
รูปที่ 22 ร้อยละของการได้รับวัคซีนของนักเรียน/นักศึกษา แบ่งตามระดับการศึกษา	82
รูปที่ 23 สถานการณ์ของอุตสาหกรรมดิจิทัลผ่านค่าสถิติข้อมูลการใช้อินเทอร์เน็ตของประชากร	85

รูปที่ 24 ผลการสำรวจการใช้ Internet ของไทยในปี 2021	87
รูปที่ 25 ผลการสำรวจการใช้ Google Search ของไทยในปี 2021.....	87
รูปที่ 26 ผลการสำรวจการใช้ Youtube ของไทยในปี 2021	88
รูปที่ 27 การใช้งาน Apps ที่แพร่หลายในไทยในปี 2021 (1).....	88
รูปที่ 28 การใช้งาน Apps ที่แพร่หลายในไทยในปี 2021 (2).....	89
รูปที่ 29 ระดับการไปทำงาน ณ สถานที่ทำงานเทียบกับช่วงก่อนโควิด-19	90
รูปที่ 30 ประมาณการการเติบโตของตลาด E-commerce ของไทย.....	91
รูปที่ 31 อัตราเจริญเติบโตของเศรษฐกิจไทยในรอบ 20 ปีที่ผ่านมา	100
รูปที่ 32 อัตราเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในอนาคต 20 ปีของไทย	101
รูปที่ 33 จำนวนผู้ติดเชื้อรายวัน แยกตามพื้นที่สำคัญ.....	104
รูปที่ 34 ดัชนี Google Mobility Index.....	105
รูปที่ 35 การเปรียบเทียบการบริโภคภาคเอกชนไตรมาสที่ 3/21 เทียบกับช่วงก่อนโควิด-19	106
รูปที่ 36 การเปรียบเทียบระดับการบริโภคภาคเอกชน ระหว่างช่วงก่อนโควิด ช่วงที่โควิด-19 กระทบเศรษฐกิจไทย มากที่สุด และสถานการณ์ปัจจุบัน ณ ไตรมาสที่ 3/21.....	107
รูปที่ 37 สัดส่วนมูลค่าหนี้ครัวเรือนต่อ GDP	108
รูปที่ 38 ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราการเติบโตของบริโภคภาคเอกชนกับสัดส่วนหนี้ครัวเรือน	109
รูปที่ 39 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับหนี้ที่ควรได้รับการจับตา แยกตามประเภทของหนี้ และแยกตาม ช่วงเวลา	110
รูปที่ 40 การเปรียบเทียบการลงทุนภาคเอกชนไตรมาสที่ 3/21 เทียบกับช่วงก่อนโควิด-19.....	111
รูปที่ 41 การเปรียบเทียบระดับการลงทุนภาคเอกชน ระหว่างช่วงก่อนโควิด ช่วงที่โควิด-19 กระทบเศรษฐกิจไทย มากที่สุด และสถานการณ์ปัจจุบัน ณ ไตรมาสที่ 3/21.....	112
รูปที่ 42 สัดส่วนหนี้ SM loan และ NPL loan ของภาคธุรกิจแยกตามขนาดของธุรกิจ.....	114
รูปที่ 43 การวิเคราะห์พื้นที่ตัวของสัดส่วนหนี้ SM และ NPL แยกตามขนาดของธุรกิจ.....	114
รูปที่ 44 ความเสี่ยงของภาคธุรกิจแยกตามรายสาขาเศรษฐกิจ	115
รูปที่ 45 ประมาณการหนี้สาธารณะของไทย (ล้านบาท).....	116
รูปที่ 46 ประมาณการรายได้ต่อ GDP และการขาดดุลงบประมาณต่อ GDP	118

รูปที่ 47	งบประมาณของภาครัฐตาม พรก. กู้เงิน 1.5 ล้านล้านบาท ซึ่งเน้นไปที่การเยียวยาเป็นหลัก.....	118
รูปที่ 48	ข้อมูลการเติบโตของเศรษฐกิจโลกและระดับราคาสินค้าโลก.....	121
รูปที่ 49	แนวโน้มราคาอาหารสัตว์ที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น.....	122
รูปที่ 50	ประมาณการอัตราเงินเฟ้อทั่วไปและอัตราเงินเฟ้อในหมวดพลังงาน.....	123
รูปที่ 51	การเปรียบเทียบราคาน้ำมันตลาดโลก (Brent).....	124
รูปที่ 52	รัสเซียและยูเครนเป็นประเทศผู้ผลิตและผู้ส่งออกในระดับโลกใน 3 หมวดสินค้าที่สำคัญ.....	125
รูปที่ 53	การเพิ่มขึ้นของราคาสินค้าใน 4 หมวดสำคัญ.....	126
รูปที่ 54	สถิติผู้ป่วยรายใหม่มีแนวโน้มลดลงตั้งแต่ปลายเดือน ม.ค. 2565.....	126
รูปที่ 55	การท่องเที่ยวระหว่างประเทศเริ่มฟื้นตัว.....	127
รูปที่ 56	สถานการณ์เงินเฟ้อโลก.....	128
รูปที่ 57	คณะกรรมการนโยบายการเงินของสหรัฐฯ มีแนวโน้มจะเพิ่มอัตราดอกเบี้ยนโยบายอย่างต่อเนื่อง.....	129
รูปที่ 58	การขึ้นอัตราดอกเบี้ยนโยบายของสหรัฐฯ ทำให้ค่าเงินของประเทศอื่นอ่อนลง.....	131
รูปที่ 59	ทิศทางค่าเงินบาทในปี 2565.....	132
รูปที่ 60	สถิติเงินเฟ้อของไทย (ล่าสุด มิ.ย. 65).....	132
รูปที่ 61	องค์ประกอบของเงินเฟ้อไทย (ล่าสุด มิ.ย. 65).....	133
รูปที่ 62	ผลการปรับประมาณการจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้น.....	134
รูปที่ 63	ตลาดแรงงานไทยฟื้นตัวอย่างต่อเนื่อง.....	135
รูปที่ 64	รายได้ของแรงงานนอกภาคเกษตรยังต่ำกว่าช่วงก่อนโควิด-19.....	136
รูปที่ 65	การฟื้นตัวของเศรษฐกิจมีความไม่เท่าเทียมกัน.....	137
รูปที่ 66	จำนวนผู้ติดเชื้อที่ตรวจพบของ Nanjing-Zhangjiajie Cluster.....	141
รูปที่ 67	Applications ที่เกี่ยวข้องกับโควิด-19.....	143
รูปที่ 68	ดัชนีประเมินความแข็งแกร่งของตลาดหุ้นไทย.....	149
รูปที่ 69	ปัญหาความเหลื่อมล้ำ และการเข้าไม่ถึงวัคซีนของกลุ่มเสี่ยง.....	154
รูปที่ 70	อัตราเจริญเติบโตของเศรษฐกิจไทยใน 20 ปีข้างหน้า ภายใต้กรอบการพัฒนา Circular flow ทั้ง 4 กลุ่ม.....	156
รูปที่ 71	สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ในแอฟริกาใต้ (สายพันธุ์ Omicron คือคลื่นที่ 4).....	167

รูปที่ 72 สถานการณ์การแพร่ระบาดในสหราชอาณาจักร	168
รูปที่ 73 สถานการณ์การแพร่ระบาดในสหรัฐอเมริกา	169
รูปที่ 74 สัดส่วนการฉีดวัคซีนของประชากรโดยเปรียบเทียบระหว่างสหราชอาณาจักรกับสหรัฐอเมริกา	169
รูปที่ 75 ปัญหาภัยพิบัติทางด้านอาหารเมื่อประชากรเพิ่มสูงขึ้นมากกว่าอาหารที่ผลิตได้	170
รูปที่ 76 เปรียบเทียบโครงการภาษีของไทยและต่างประเทศ	176
รูปที่ 77 สถานการณ์ราคาน้ำมันของตลาดโลก ราคาน้ำมันดีเซลในไทย และวันที่มีข้อเรียกร้องให้มีการอุดหนุน ราคาดีเซล	180
รูปที่ 78 ต้นทุนการผลิตน้ำมันโดยใช้เทคนิคดั้งเดิมและเทคนิคใหม่แยกตามแหล่งการผลิต	181
รูปที่ 79 จำนวนพาหนะที่ใช้ดีเซลในปัจจุบัน	182
รูปที่ 80 สัดส่วนต้นทุนค่าขนส่งต่อต้นทุนการผลิตทั้งหมดแยกตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจ	183
รูปที่ 81 การพัฒนานวัตกรรมผ่านการแข่งขันของธุรกิจ	186
รูปที่ 82 ผลการศึกษาของ Aghion and Howitt (2015)	187
รูปที่ 83 เส้นทางรถไฟความเร็วปานกลางคุนหมิง-เวียงจันทน์	193
รูปที่ 84 มูลค่าการค้าระหว่างประเทศไทยกับประเทศจีน	194
รูปที่ 85 เส้นทางขนส่งสินค้าที่มีศักยภาพจากไทยไปสู่จีนตอนใต้ผ่านทาง สปป.ลาว	196
รูปที่ 86 มูลค่าการค้าชายสินค้า (รูปซ้าย) และโครงสร้างการค้า (รูปขวา) ระหว่างไทยกับยูนิานาน	199
รูปที่ 87 กลุ่มสินค้าส่งออกจากไทยไปยูนิานาน	200
รูปที่ 88 กลุ่มสินค้านำเข้าจากยูนิานานมาไทย	202
รูปที่ 89 จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในประเทศไทย (หน่วย: พันคน)	203
รูปที่ 90 ที่ดินในประเทศไทยถือครองโดยคนมีฐานะ	205
รูปที่ 91 ความสามารถในการโยกย้ายไปต่างประเทศเพื่อหลีกเลี่ยงภาษี	205
รูปที่ 92 การปรับพื้นที่รกร้างว่างเปล่าเป็นพื้นที่เกษตรในเขตเมือง	206
รูปที่ 93 การแบ่งย่อยที่ดินเป็นเส้นเพื่อลดราคาประเมิน	206
รูปที่ 94 วัฏจักรเครดิต	215
รูปที่ 95 ประเมินความเสี่ยงของประเทศกำลังพัฒนาที่จะเกิดการผิดชำระหนี้	218
รูปที่ 96 มูลค่าการนำเข้าพลังงานรัสเซียของจีนและอินเดีย	219

รูปที่ 97 มูลค่าการส่งออกสินค้าไทยไปรัสเซีย	221
รูปที่ 98 มูลค่าการส่งออกสินค้าไทยไปรัสเซีย	222
รูปที่ 99 ตัวอย่างการย้ายถิ่นที่สามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศในระดับที่สูง	223
รูปที่ 100 ตัวอย่าง soft power ในอเมริกา.....	228
รูปที่ 101 ตัวอย่าง soft power อื่นๆ.....	229
รูปที่ 102 ตัวอย่าง soft power ญี่ปุ่น.....	230
รูปที่ 103 การทำให้กัญชากลายเป็นสินค้าที่มีความน่ารักรักษาดี.....	233
รูปที่ 104 โมเดลการพัฒนาการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตทั้ง 2 รูปแบบ	267
รูปที่ 105 ความสัมพันธ์ระหว่าง Social trust และการพัฒนาเศรษฐกิจ ที่แบ่งกลุ่มโดยระดับธรรมาภิบาลของ สถาบัน (Governance).....	275
รูปที่ 106 ระดับความไว้วางใจตั้งแต่ปี ค.ศ.1994 ถึงค.ศ.2022.....	276
รูปที่ 107 ผลสำรวจสถานการณ์ภาวะทุพโภชนาการของเด็กอายุน้อยกว่า 5 ปีในประเทศไทย	281
รูปที่ 108 จำนวนนักเรียน ปวช. 1 ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาของรัฐ ปี 2558-2563 (หน่วย: จำนวนคน).....	290
รูปที่ 109 จำนวนนักศึกษาที่เข้ามาในระดับ ปวช. ปีที่ 1 และ ปวส. ปีที่ 1 ในประเภทวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ระหว่างการศึกษาระหว่างปี 2561-2564 (หน่วย: จำนวนคน).....	291
รูปที่ 110 จำนวนและอัตราการว่างงาน พ.ศ. 2562-2564.....	292
รูปที่ 111 จำนวนผู้ว่างงานในอุตสาหกรรมที่พักแรมและการบริการด้านอาหาร และอุตสาหกรรมศิลปะ ความ บันเทิงและนันทนาการ	293
รูปที่ 112 กรอบแนวคิด สมรรถนะและผลลัพธ์ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของประเทศสิงคโปร์.....	303
รูปที่ 113 ค่าเฉลี่ยระดับที่สถานการณ์โควิด-19 ได้เป็นอุปสรรค/ส่งผลกระทบต่อชีวิตในแต่ละด้าน (หน่วย: 1-5 คะแนน).....	304
รูปที่ 114 การสำรวจผลกระทบของโควิด-19 ต่อการตัดสินใจต่อการเรียนในอนาคต.....	305
รูปที่ 115 ประเทศไทยตกเส้นแนวโน้มตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ	309
รูปที่ 116 Dual circulation	350

บทที่ 1 บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ในปัจจุบัน ประเทศไทยได้เผชิญกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) มาเป็นเวลากว่า 15 เดือน ล่าสุดการแพร่ระบาดเกิดขึ้นใน 3 ระลอกใหญ่ แบ่งเป็น

1. การระบาดระลอกที่ 1 เริ่มต้น ณ วันที่ 18 มีนาคม 2563 จนถึง วันที่ 12 เมษายน 2563 รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 25 วันโดยมีจำนวนผู้ติดเชื้อรายวันสูงสุดที่ 188 ราย

2. การระบาดระลอกที่ 2 เริ่มต้น ณ วันที่ 19 ธันวาคม 2563 จนถึง วันที่ 1 เมษายน 2564 รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 103 วันโดยมีจำนวนผู้ติดเชื้อรายวันสูงสุดที่ 959 ราย

3. การระบาดระลอกที่ 3 เริ่มต้น ณ วันที่ 1 เมษายน 2564 จนถึงปัจจุบัน (ต้นเดือนกรกฎาคม) ซึ่งสถานการณ์การระบาดในระลอกนี้ยังไม่สามารถที่จะควบคุมได้ จำนวนผู้ป่วยรายใหม่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น พร้อมกับ สัดส่วนสายพันธุ์ใหม่ของโควิด-19 ที่มีความรุนแรงและมีความสามารถในการแพร่ระบาดที่สูงมากกว่าเดิม

ด้วยเพราะสถานการณ์นี้เอง ที่ทำให้การติดตามสถานการณ์การปรับตัวของเศรษฐกิจ สังคม (รวมทั้งการศึกษา) จะมีความสำคัญอย่างยิ่งยวด เศรษฐกิจและสังคมไทยบางส่วนมีความสามารถในการปรับตัวได้เอง ในขณะที่บางภาคส่วนอาจจะได้รับผลกระทบที่ถาโถมเข้ามาอย่างรุนแรงอย่างต่อเนื่องจนไม่สามารถที่จะปรับตัวได้ และต้องการมาตรการเยียวยาและฟื้นฟูจากภาครัฐ เข้ามาแทรกแซงช่วยเหลือเพื่อก้าวสู่การพลิกฟื้นสถานการณ์อย่างยั่งยืน

ในขณะเดียวกัน ภาครัฐได้มีการออกพระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคม จากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยมีแผนงานที่สำคัญในการช่วยเหลือเยียวยาและชดเชยให้แก่ประชาชนในทุกสาขาอาชีพที่ได้รับผลกระทบ ช่วยเหลือผู้ประกอบการอาชีพและผู้ประกอบการเพื่อสนับสนุนให้สามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 จึงเกิดเป็นช่องว่างทางความรู้ที่ต้องการงานวิจัยเพื่อเข้ามาติดตามการปรับตัวของเศรษฐกิจและสังคม ติดตามและประเมินมาตรการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมจากปัญหาโควิด-19 เพื่อให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายให้กับภาครัฐ เพื่อที่จะนำเศรษฐกิจและสังคมไทยสู่การพลิกฟื้นอย่างยั่งยืน

งานวิจัยชิ้นนี้ มุ่งเน้นในการติดตามการปรับตัวของเศรษฐกิจ สังคมและการศึกษา ในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ในปัจจุบัน คาบเกี่ยวไปจนถึงช่วงที่ประเทศไทยเริ่มมีการฉีดวัคซีนเพิ่มมากขึ้นจนเกิดภูมิคุ้มกันหมู่ (herd immunity) และเริ่มเข้าสู่สถานการณ์การฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคม และทำการติดตามและประเมินผล มาตรการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมของภาครัฐที่เข้ามาแทรกแซงช่วยเหลือ ทั้งในแง่ของความพอเพียงของงบประมาณ กลุ่มเป้าหมายที่ช่วยเหลือ รูปแบบการช่วยเหลือ และผลกระทบที่เกิดขึ้น ตลอดจนการวิเคราะห์ เพื่อให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ทันต่อสถานการณ์ เพื่อที่จะช่วยพลิกฟื้นประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ให้กลับขึ้นมาได้อย่างยั่งยืน

1.2 วัตถุประสงค์

โครงการนี้มีวัตถุประสงค์ของโครงการ รวม 7 วัตถุประสงค์ มีดังนี้

1.2.1 เพื่อติดตามสถานการณ์ การปรับตัวของเศรษฐกิจ สังคมและการศึกษา ในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ในปัจจุบัน จนถึงสถานการณ์การฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคม ภายหลังจากที่ประเทศเกิดภูมิคุ้มกันหมู่ (herd immunity)

1.2.2 เพื่อศึกษาถึงการฟื้นตัวของเศรษฐกิจในภาพรวม (Macro perspective) โดยอาศัยการเปรียบเทียบ การฟื้นตัวในระดับโลก และการระบุแนวทางการฟื้นตัวในเชิงลึกที่สะท้อนศักยภาพในการฟื้นตัวรายประเด็น

1.2.3 เพื่อศึกษาถึงแนวทางการฟื้นฟูเศรษฐกิจ สำหรับภาคท่องเที่ยว

1.2.4 เพื่อศึกษาถึงแนวทางการฟื้นฟูเศรษฐกิจ สำหรับภาคส่งออก โดยเน้นศึกษาอุตสาหกรรมอาหาร

1.2.5 เพื่อศึกษาถึงแนวทางการฟื้นฟูเศรษฐกิจ สำหรับอุตสาหกรรมที่ไทยยังไม่เคยมีฐานเดิมมาก่อน โดยเน้นศึกษาอุตสาหกรรม Digital Economy

1.2.6 เพื่อศึกษาถึงภาคการศึกษาในแง่มุมมองของการสนับสนุนการเติบโตอย่างยั่งยืน

1.2.7 เพื่อสังเคราะห์ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่จะช่วยพลิกฟื้นประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม (และการศึกษา) ให้กลับขึ้นมาได้อย่างยั่งยืน

1.3 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

โครงการนี้เป็นโครงการที่ทำการวิจัยต่อเนื่องจากโครงการวิจัยที่ประเมินผลกระทบของโควิด-19 ต่อสังคมและเศรษฐกิจ (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2564) ซึ่งได้มีการศึกษาถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับมหภาค และในระดับจุลภาค

ในระดับมหภาค พบว่าสถานการณ์ในปี 2564 จะมีความแตกต่างกันกับปี 2563 อยู่ในบางประการ โดยผลกระทบของโควิด-19 ต่อเศรษฐกิจโดยเฉลี่ยจะลดลงเหลือเพียงร้อยละ 3 ของ GDP ซึ่งเป็นผลมาจากฐานการคำนวณ GDP ที่ต่ำในปีที่ผ่านมา ในขณะที่มาตรการทางด้าน Health Policy ในปีนี้ เริ่มพบว่าส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในแง่ลบ ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่การแพร่ระบาดของโควิด-19 เกิดขึ้นในวงกว้าง ทำให้กระบวนการกักตัวผู้ที่ติดเชื้อและกลุ่มที่เสี่ยงติดเชื้อจะต้องมีการกักตัวคนจำนวนมาก จึงส่งผลกระทบต่อการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

นอกจากนี้ ประเด็นที่สำคัญต่อเศรษฐกิจไทยในปี 2564 คือ ความสามารถในการอัดฉีดมาตรการทางการเงินและการคลัง และ ความสามารถในการฉีดวัคซีนให้ครอบคลุมโดยเร็วที่สุด ซึ่งทั้ง 2 ปัจจัยต่างมีน้ำหนักในการกำหนดอัตราเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงกว่ามาตรการควบคุมการแพร่ระบาดของโรค (Restriction) และมาตรการ Health Policy

ในแง่ของกลุ่มที่ได้รับผลกระทบ เมื่อเจาะลึกลงไปในระดับอุตสาหกรรม/กลุ่มอุตสาหกรรม/ธุรกิจ จะพบว่าผลกระทบของโควิด-19 จะส่งผลกระทบที่แตกต่างกันไปในแต่ละกลุ่ม ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่แต่ละกลุ่มได้รับผลกระทบที่แตกต่างกัน และธุรกิจมีความสามารถในการปรับตัวที่แตกต่างกัน โดยกลุ่มธุรกิจที่ได้รับผลกระทบและควรได้รับความสนใจได้แก่ กลุ่มธุรกิจที่รายได้ลดลงมากจากการลดลงของกำลังซื้อของภาคครัวเรือน ธุรกิจในกลุ่มอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ธุรกิจส่งออก ธุรกิจขนาดกลางและย่อม ธุรกิจที่พึ่งพาการเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศ ได้แก่ ธุรกิจที่พึ่งพาแรงงานต่างชาติ และธุรกิจที่พึ่งพารายได้จากนักเรียน/นักศึกษาต่างชาติ รวมไปถึงกลุ่มธุรกิจที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากมาตรการการควบคุมการระบาดของภาครัฐ

สำหรับกลุ่มแรงงานที่ได้รับผลกระทบ จะแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มที่สำคัญ คือ กลุ่มแรงงานที่ตกงานเร็วหรือไม่สามารถหางานใหม่ได้ ซึ่งครอบคลุมทั้งบัณฑิตจบใหม่และแรงงานในตลาดที่มีอยู่เดิม กลุ่มแรงงานที่มีงานทำแต่เสมือนกับว่างงาน และกลุ่มแรงงานที่ทำงานต่ำกว่าศักยภาพ เช่น เปลี่ยนงาน ถูกลดชั่วโมงการทำงาน

ในส่วนของผลกระทบทางด้านสังคม พบว่าผลกระทบของโควิด-19 จะส่งผลกระทบต่อกลุ่มเปราะบางที่ไม่สามารถปรับตัวได้ ซึ่งบางส่วนเป็นข้อจำกัดจากปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ประกอบไปด้วยครัวเรือนเด็กเล็ก ครัวเรือนที่เด็กออกจากการเรียนกลางคืน ซึ่งทั้งสองกลุ่มเป็นปัญหาทางการศึกษา และกลุ่มครัวเรือนยากจนเรื้อรัง แรงงานนอกระบบ แรงงานต่างด้าว แรงงานที่ตกงานเรื้อรัง ผู้สูงอายุ คนพิการ และคนไร้บ้าน ที่เป็นกลุ่มทางสังคมที่ไม่ใช่กลุ่มการศึกษา

นอกจากนี้ การจะสร้างความยั่งยืนให้กับสังคมไทยเพื่อรองรับวิกฤติการณ์ในอนาคต จะต้องอาศัยการพัฒนากลไกการดำเนินนโยบายตั้งแต่ ผู้นำ การให้อำนาจ การมีทีมเศรษฐกิจและสังคมที่เข้าใจปัญหาและมีอำนาจในการกำหนดนโยบายอย่างแท้จริง รวมไปถึงการใช้เครื่องมือทั้งมาตรการการเงิน การคลังและมาตรการอื่นๆ เข้ามาผสมผสานกันอย่างเหมาะสม ร่วมกับการเพิ่มภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ การแก้ไขปัญหาหนี้ครัวเรือน หนี้สาธารณะของรัฐ หนี้ที่ถูกจับตาและหนี้สงสัยจะสูญที่ค้างอยู่ที่สถาบันการเงิน ตลอดจนการสร้างกลจักรทางเศรษฐกิจตัวใหม่เพื่อผลักดันประเทศให้มีรายได้เพิ่มสูงขึ้นอย่างก้าวกระโดด

เนื่องจากงานวิจัยชิ้นนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ซึ่งแยกประเด็นการศึกษาออกเป็นกลุ่มย่อยๆ รายประเด็น การทบทวนวรรณกรรมของแต่ละประเด็นย่อยถูกยกไปนำเสนอในแต่ละหัวข้อย่อยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการดำเนินการในลักษณะนี้จะช่วยให้การนำเสนอมีความต่อเนื่อง ทำให้เห็นการเชื่อมโยงเชื่อมโยงในเชิงความเป็นเหตุเป็นผลที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

1.4 ระเบียบวิธีวิจัย

ระเบียบวิธีดำเนินการวิจัยของโครงการ สามารถสรุปได้ดังนี้

1.4.1 วิธีกรวิจัย

การศึกษาจะแบ่งกิจกรรมการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน ประกอบไปด้วย การติดตามสถานการณ์การปรับตัวของภาคเศรษฐกิจ สังคมและการศึกษา และการประเมินมาตรการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมของภาครัฐ

การติดตามสถานการณ์การปรับตัวของภาคเศรษฐกิจ สังคมและการศึกษา จะเริ่มต้นจากการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่จะศึกษาวิจัย ซึ่งอ้างอิงจากกลุ่มธุรกิจและแรงงานที่มีความเปราะบางในขอบเขตการวิจัยเป็นตัวตั้ง

แล้วทำการประเมินเบื้องต้นเพื่อคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย ผ่านการรวบรวมข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้อง และ/หรือ ร่วมกับการเก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่จะทำการศึกษาไม่น้อยกว่า 4 กลุ่ม โดยการเลือกกลุ่มเป้าหมายบางจะไม่เลือกซ้ำซ้อนกับโครงการย่อยอื่นที่ดำเนินการในชุดโครงการเดียวกัน ซึ่งจะมีเนื้องานที่ทับซ้อนในกลุ่มที่สำคัญ คือ กลุ่มแรงงาน ทำให้การวิจัยในครั้งนี้จะไม่รวมกลุ่มแรงงานเข้าไปในการวิเคราะห์โดยตรง

ในการนี้ คณะผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายรวม 4 กลุ่ม ซึ่งอาจจะเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้น ร่วมกับความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่กำกับดูแลการขับเคลื่อนงานวิจัย

กลุ่มเป้าหมายของโครงการวิจัยมี 4 กลุ่ม ประกอบไปด้วย

1. กลุ่มธุรกิจท่องเที่ยว

กลยุทธ์ด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยหลังจากโควิด-19 ไม่สามารถพึ่งพา Mass Tourism หรือการพลิกฟื้นให้จำนวนนักท่องเที่ยวกลับมาอยู่ที่ 40 ล้านคนต่อปีเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ยาก สิ่งที่ต้องทำคือการลดจำนวนนักท่องเที่ยวเป้าหมายลง แต่ทำให้เกิดการใช้จ่ายต่อหัวเพิ่มขึ้น (ยุทธศาสตร์ สுகสร 2563; ศุภวุฒิ สายเชื้อ 2564) ซึ่งหมายถึงต้องมีการปรับกระบวนการท่องเที่ยวให้มีการเพิ่มมูลค่าและเน้นการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพมากกว่าเชิงปริมาณ เช่น การท่องเที่ยวแบบ Wellness Tourism การท่องเที่ยวแบบ Medical/Health Tourism รวมถึงการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและอาหารมากขึ้น

อย่างไรก็ดี การท่องเที่ยวเชิงคุณภาพจำเป็นต้องผลักดันในหลายด้าน อาทิ อาหารเฉพาะกลุ่ม ผลิตภัณฑ์สปาและสมุนไพรมูลค่าสูง การพัฒนาแพทย์ทางเลือกต่างๆ รวมถึงมาตรการพัฒนาทักษะอาชีพ ฝึกอบรมเสริมทักษะบุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เพื่อรองรับทิศทางการท่องเที่ยวแบบใหม่ เช่น การอบรมเพื่อเป็นนักการตลาดดิจิทัล นักออกแบบการท่องเที่ยว การฝึกทักษะด้านการให้บริการทางสุขภาพ เช่น Spa therapist เป็นต้น

2. กลุ่มธุรกิจส่งออก (เน้นไปที่อุตสาหกรรมอาหาร)

สถานการณ์การฟื้นตัวของตลาดโลกมีความไม่เท่าเทียมกัน เนื่องจากประเทศที่พัฒนาแล้วมีความสามารถในการเข้าถึงและใช้บริการวัคซีนได้อย่างรวดเร็วกว่าประเทศที่กำลังพัฒนาและประเทศที่ด้อยพัฒนา ประกอบกับสงครามทางการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับจีน ที่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยในฐานะที่เป็นฐานการผลิต และผู้ผลิตสินค้าชั้นกลางเพื่อส่งออก ทำให้ธุรกิจส่งออกต้องมีการวางแผนยุทธศาสตร์สำหรับอนาคต

ภายใต้สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป โอกาสของเศรษฐกิจไทยเกิดขึ้นเมื่อการก่อสร้างเส้นทางรถไฟลาว-จีน กำลังจะแล้วเสร็จและเริ่มเปิดให้บริการ ทำให้สินค้าของไทยสามารถที่จะขนส่งกลับคืนไปได้เช่นเดียวกัน ภาครัฐควรจะให้การสนับสนุนเพื่อปรับตัวเพื่อรองรับกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งโอกาสที่เกิดขึ้นนี้ อย่างไร

3. กลุ่มที่ได้รับผลกระทบทางการศึกษา

คณะผู้วิจัยขอแบ่งการศึกษาแบ่งออกเป็น 7 กลุ่มหลักด้วยตามลักษณะการเรียนรู้ คือ ระดับปฐมวัย ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย อาชีวศึกษา การศึกษานอกระบบ และมหาวิทยาลัย สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลกระทบเป็นอย่างมากต่อการเรียนรู้ของเด็กนักเรียนในทุกกลุ่ม การศึกษา เนื่องจากการปิดโรงเรียนเป็นระยะเวลาอันนานสามารถก่อให้เกิดการสูญเสียด้านการศึกษา (Learning loss) ได้ หลายสถาบันการศึกษาได้ทดแทนการเรียนการสอนที่สถานศึกษาโดยการใช้การศึกษาทางไกลผ่านหลากหลายช่องทาง และหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการอัดเทปวีดีโอ การเรียนกับครูโดยมีการโต้ตอบ การใช้ใบงาน และการใช้กล่องการเรียนรู้ เป็นต้น จะเห็นได้ว่าแต่ละรูปแบบมีข้อดีข้อเสียต่างกัน แต่ในเรื่องของประสิทธิภาพในการเรียนรู้สำหรับเด็กเล็กนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้ปกครองที่เป็นครูผู้ช่วยสอนเป็นอย่างมาก นอกจากนั้น บางกลุ่มการศึกษาโดนผลกระทบรุนแรงมากกว่าบางกลุ่ม เช่น กลุ่มที่มีความจำเป็นต้องเรียนที่สถานศึกษา (onsite) เพื่อการเรียนรู้ หรือกลุ่มยากจนที่มีความลำบากในการใช้ชีวิตประจำวันที่เปลี่ยนไปและความลำบากในการเข้าถึงเครื่องมือสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ทางไกลได้

ความเปราะบางเกิดขึ้นในประเด็นแรก คือ กลุ่มที่มีความจำเป็นที่ต้องเข้ามาเรียนรู้สถานศึกษา (onsite) แต่ไม่สามารถเข้ามาในสถานศึกษาได้ เช่น ระดับเด็กปฐมวัยถึงประถมศึกษาที่จำเป็นจะต้องมีครูผู้สอนอยู่อย่างใกล้ชิดเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ซึ่งเป็นไปได้ยากสำหรับเด็กที่มีอายุในช่วงวัยนี้ในการเรียนผ่านสื่อการเรียนการสอนทางไกลที่มีอยู่ในปัจจุบัน และกลุ่มอาชีวศึกษาที่จำเป็นจะต้องฝึกงานฝีมือหรือเข้าไปเรียนรู้ในสถานประกอบการเพื่อฝึกงาน ซึ่งมีสถานประกอบการจำนวนไม่น้อยต้องระงับการดำเนินงานหรือปิดตัวลงในช่วงโควิด-19 ยิ่งไปกว่านั้นเด็กที่จบอาชีวศึกษาบางรายวิชาต้องตกงาน และมีความจำเป็นในการฝึกทักษะใหม่ (reskilled) เพื่อที่จะสามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานได้ ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นจะต้องมีการช่วยเหลือทางออกให้กับกลุ่มเด็กอาชีวศึกษา ทั้งในเรื่องของคุณภาพงานฝีมือและการมีงานทำหลังเรียนจบ

ความเปราะบางในประเด็นที่ 2 เป็นประเด็นในเรื่องการแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่ตอกย้ำปัญหาความเหลื่อมล้ำในครัวเรือนยากจนที่มีบุตรหลาน มีเด็กจำนวนมากพึ่งอาหารกลางวันที่มีโภชนาการจากโรงเรียนในช่วงเปิดเรียน ดังนั้น การที่โรงเรียนมีความจำเป็นที่จะต้องปิดลงเป็นระยะเวลายาวจึงอาจส่งผลกระทบต่อโภชนาการของเด็กด้วย โรงเรียนในหลายพื้นที่ที่ต้อง lockdown ใช้วิธีการให้เงินอาหารกลางวันกับผู้ปกครอง อย่างไรก็ตาม เราไม่สามารถรู้ได้ว่าเงินที่ผู้ปกครองรับไปนั้นถูกนำไปใช้สำหรับโภชนาการเด็กมากน้อยเพียงใด ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นต้องมีวิธีการบริหารจัดการอาหารให้กับเด็กนักเรียนในช่วงปิดเรียน ข้อดีอีกหนึ่งอย่างของการที่โรงเรียนยังมีปฏิสัมพันธ์และติดต่อกับครอบครัวของเด็กนักเรียนโดยการให้เงินค่าอาหารกลางวันนั้น จะสามารถช่วยให้ลดจำนวนเด็กที่จะหลุดออกนอกระบบได้ อย่างน้อยก็พอมีช่องทางที่จะติดต่อกับเด็กได้เมื่อเปิดเทอมแล้ว

การศึกษาแบ่งเป็น 2 ประเด็น คือ 1) ประเด็นของเด็กอาชีวศึกษาที่ไม่สามารถฝึกทักษะฝีมือในสถานศึกษาและไม่สามารถฝึกงานที่สถานประกอบการได้ และมีแนวโน้มที่จะตกงานในอนาคต และ 2) ประเด็นกลุ่มเด็กยากจนและยากจนพิเศษที่ถูกผลกระทบด้านโภชนาการเนื่องจากการปิดโรงเรียนเป็นระยะเวลานาน รวมถึงการช่วยเหลือไม่ให้เด็กหลุดออกจากระบบการศึกษา

4. กลุ่มโอกาสทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากปัญหาโควิด-19 (เน้นไปที่อุตสาหกรรมดิจิทัล)

ปัญหาโควิด-19 ไม่ได้ทำให้เกิดวิกฤติการณ์ไปในทุกด้าน ในวิกฤติการณ์หนึ่งๆ มักจะมีกลุ่มทางเศรษฐกิจที่เติบโตขึ้นโดยอาศัยโอกาสที่เกิดขึ้นในช่วงวิกฤติการณ์นั้นๆ คณะผู้วิจัยจะทำการศึกษาถึงโอกาสทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในรูปแบบต่างๆ และนำมาจัดทำเป็นข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาต่อยอดให้เกิดความยั่งยืนต่อไปในอนาคต อาทิ อะไรคือภูมิปัญญาที่เกิดขึ้นในช่วงโควิด-19 การพลิกฟื้นอย่างยั่งยืนจากกลุ่มฐานเศรษฐกิจที่ประเทศไทยมีความเข้มแข็ง เช่น กลุ่มอาหาร กลุ่มดิจิทัล เป็นต้น

ทั้งนี้ กลุ่มที่เป็นโอกาส สามารถเป็นกลุ่มที่ไทยมีศักยภาพมาก่อนแล้วเดิม หรือเป็นโอกาสใหม่ที่เกิดขึ้นจากการคาดการณ์โอกาสในอนาคตก็ได้

สำหรับการติดตามและประเมินมาตรการเยียวยาและฟื้นฟูของภาครัฐ จะคัดเลือกมาตรการที่มีความสำคัญในช่วงที่ดำเนินการทำวิจัย แยกเป็น มาตรการการเงิน มาตรการการคลัง มาตรการทางด้านการศึกษา และมาตรการสนับสนุนในรูปแบบอื่นๆ แล้วทำการวิเคราะห์ในภาพรวม และการวิเคราะห์สำหรับกลุ่มเปราะบางที่เกี่ยวข้อง

1.4.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากรได้กำหนดเป้าหมายเบื้องต้นไว้ในขอบเขตการวิจัย และจะมีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อทำการศึกษาเชิงลึกไม่น้อยกว่า 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มธุรกิจท่องเที่ยว กลุ่มธุรกิจส่งออก (ศึกษาเฉพาะอุตสาหกรรมอาหาร) กลุ่มที่ได้รับผลกระทบทางการศึกษา และกลุ่มโอกาสทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากปัญหาโควิด-19 (ศึกษาเฉพาะอุตสาหกรรมดิจิทัล)

มาตรการทางการเงิน การคลัง มาตรการทางการศึกษาและมาตรการอื่นๆ จะคัดเลือกมาตรการที่มีความสำคัญ คือ มีขนาดของงบประมาณที่สูง มีแนวโน้มจะสร้างผลกระทบที่สูง มีกลุ่มเป้าหมายที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายที่ทำการวิจัย ได้รับความสนใจจากสาธารณะ และความสามารถในการเข้าถึงข้อมูล

1.4.3 เครื่องมือการวิจัย

โครงการนี้เป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการที่มีการแบ่งเนื้อหาในการทำวิจัยออกเป็นประเด็นย่อยๆ ที่ต้องอาศัยเครื่องมือในการทำวิจัยที่แตกต่างกัน โดยในส่วนนี้จะเป็นการวางกรอบเครื่องมือในการทำวิจัยอย่างกว้างที่เป็นหลักการร่วมในการดำเนินการวิจัย โดยในแต่ละประเด็นย่อยอาจจะมีการลงรายละเอียดเพิ่มเติมในส่วนของเครื่องมือที่ทำการศึกษาเชิงลึก ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ถูกใช้เฉพาะ มีความเหมาะสมในการศึกษาแต่ละประเด็นย่อยๆ ที่เกิดขึ้นจริง

กรอบเครื่องมือในการทำวิจัยในภาพรวม มีดังนี้

1. การทบทวนสถานการณ์ผลกระทบของโควิด-19 ต่อประชากรกลุ่มเฉพาะผ่านการเก็บรวบรวมข้อมูลวรรณกรรม ข้อมูลสถิติ และข้อมูลการสัมภาษณ์

ข้อมูลวรรณกรรมจะเป็นการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องของสถาบันการศึกษาและสถาบันวิจัยในประเทศไทย

ข้อมูลสถิติ จะอาศัยแหล่งข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ ร่วมกับแหล่งข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา กรมศุลกากร ธนาคารแห่งประเทศไทย

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงแรงงาน กระทรวงการ
พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ผู้ทรงคุณวุฒิ จะประกอบไปด้วย ตัวแทนจากภาครัฐ ภาคธุรกิจ ภาคแรงงาน และภาควิชาการที่เกี่ยวข้อง

2. การกำหนดกลุ่มเป้าหมายเพื่อทำการศึกษาเชิงลึก โดยอาศัยข้อมูลจากกรอบเครื่องมือในหัวข้อแรกเป็นหลัก

3. การรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้อง และ/หรือ การสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับแต่ละกลุ่มเพื่อประเมิน
สถานการณ์การปรับตัว ความเหมาะสมของมาตรการภาครัฐ และรับฟังความคิดเห็นเพื่อนำไปสู่การฟื้นฟูที่ยั่งยืน

การเก็บข้อมูลในส่วนนี้จะอาศัยการรวบรวมข้อมูลจากการประสานกับภาคที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
กลุ่มเปราะบางจะมีภาคที่สำคัญ คือ ตัวแทนของชุมชน ตัวแทนของกลุ่มเป้าหมาย หน่วยงานภาครัฐที่ดูแล
กลุ่มเป้าหมาย และ/หรือ นักวิชาการที่มีความชำนาญในประเด็นนี้

เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายในการศึกษามีความหลากหลาย การเก็บข้อมูลจะมีกรอบแนวคำถามที่สำคัญ คือ

3.1 กลุ่มเป้าหมาย (นิยาม)

3.2 ขนาดของปัญหา (ประมาณการ หรือ ข้อมูลความเห็น)

3.3 ผลกระทบ (เทียบเคียงกับสถานการณ์ก่อนโควิด และในช่วงการแพร่ระบาดจนถึงปัจจุบัน)

3.4 สถานการณ์การปรับตัว

3.5 ความเห็นต่อมาตรการภาครัฐ

ทั้งนี้ การเก็บข้อมูลจริงจะขึ้นกับความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลเป็นสำคัญ

4. การประเมินมาตรการภาครัฐ โดยอาศัยผลการรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนที่ผ่านมา ร่วมกับการประเมิน
ในระดับมหภาคโดยอาศัยกรอบแนวคิดทางด้านเศรษฐศาสตร์ในการประเมิน ได้แก่ กลุ่มเป้าหมาย กระบวนการ
ความพอเพียง และประสิทธิภาพ

การประเมินมาตรการภาครัฐ เป็นการวิเคราะห์ผลกระทบทางด้านเศรษฐศาสตร์ ผ่านการวิเคราะห์
เครื่องมือ intervention ที่เกิดขึ้น โดยจะเน้นการวิเคราะห์เชิงปริมาณ สำหรับมาตรการที่สามารถวิเคราะห์โดยใช้

วิธีการเชิงปริมาณทางด้านเศรษฐศาสตร์ได้ และใช้เครื่องมือเชิงคุณภาพ สำหรับมาตรการที่ไม่สามารถประเมินโดยใช้วิธีการในเชิงปริมาณได้)

เครื่องมือทางด้านเศรษฐศาสตร์หลักที่ใช้ในการวิเคราะห์ประกอบไปด้วย

4.1 การวิเคราะห์ผลกระทบผ่านทางตัวคูณทวี (Economic multiplier) สะท้อนการหมุนเวียนของเงินผ่านมือของผู้ที่ได้รับการช่วยเหลือจากมาตรการ ผ่านไปสู่การหมุนเวียนในเศรษฐกิจในภาพรวม

4.2 การวิเคราะห์ผลกระทบผ่านโครงสร้างการผลิต (Input-Output Analysis) สะท้อนความต้องการของสินค้าที่เพิ่มขึ้น นำไปสู่ความต้องการวัตถุดิบชั้นกลางที่เพิ่มขึ้นและนำไปสู่การหมุนเวียนทางเศรษฐกิจที่เพิ่มมากขึ้นในภาพรวม

4.3 การวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนของมาตรการภาครัฐ เป็นการวิเคราะห์เชิงคุณภาพผ่านความเห็นของผู้ที่เข้าร่วมโครงการ ผู้ที่ได้รับผลกระทบ และ/หรือมุมมองจากภาควิชาการผ่านการวิเคราะห์ผลกระทบทางทฤษฎี ผลลัพธ์ในเชิงประจักษ์

5. การเก็บข้อมูลเพิ่มเติมด้วยวิธีการสัมภาษณ์ และ/หรือ การรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิมาประกอบ และ/หรือ การจัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อรับฟังความคิดเห็น (การดำเนินการในขั้นตอนนี้เป็นทางเลือกที่จะเกิดขึ้นหากข้อมูลในขั้นตอนที่ผ่านมาไม่สามารถที่จะตอบเจตน์ได้อย่างดีพอ)

การเก็บข้อมูลในส่วนนี้ เพื่อสร้างข้อเสนอแนะที่เป็นโอกาสสำหรับอนาคตของประเทศไทยในลักษณะที่เป็น Proactive กล่าวคือ เป็นการมองอนาคตถึงโอกาสของประเทศ โดยที่ไม่มีข้อจำกัดว่าเป็นการแก้ไขปัญหาจากฐานเศรษฐกิจไทยแบบเดิมที่มีอยู่

6. จัดทำบทสรุปสถานการณ์การปรับตัวของเศรษฐกิจ สังคมและการศึกษา บทวิเคราะห์ผลการติดตามมาตรการเยียวยาและฟื้นฟูของภาครัฐ และจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่จะนำไปสู่การฟื้นฟูที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคต

บทที่ 2 ผลการศึกษา การติดตามสถานการณ์ การปรับตัวของเศรษฐกิจ สังคมและการศึกษา ในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ในปัจจุบัน จนถึงสถานการณ์การฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคม ภายหลังจากที่ประเทศเกิดภูมิคุ้มกันหมู่

การศึกษาในส่วนนี้ จะเป็นการติดตามสถานการณ์การปรับตัวของเศรษฐกิจ สังคมและการศึกษาในช่วงเวลาที่ทำการศึกษา จนถึงสถานการณ์การฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมหลังจากประเทศเกิดภูมิคุ้มกันหมู่ โดยผลการศึกษาจะนำเสนอแบบเจาะลึกในเรื่องของสถานการณ์การปรับตัวของเศรษฐกิจรายสาขาที่ได้ทำการคัดเลือกในบทแรก โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 การติดตามสถานการณ์การระบาดจนถึงช่วงเวลาที่ประเทศเกิดภูมิคุ้มกันหมู่

ในส่วนนี้จะเป็นการนำเสนอการติดตามสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 จนถึงช่วงเวลาที่ประเทศเกิดภูมิคุ้มกันหมู่ ซึ่งเป็นช่วงที่เศรษฐกิจและสังคมไทยเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจและสังคมหลังโควิด-19 ดังนี้

2.1.1 ช่วงเวลาของไทยที่คาดว่าจะเกิดภูมิคุ้มกันหมู่

ในช่วงที่ทำการศึกษาวิจัย มีประเด็นการติดตามในเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับช่วงเวลาที่ประเทศไทยจะเกิดภูมิคุ้มกันหมู่ ได้แก่ การที่ภาครัฐตัดสินใจเลือกที่จะเปิดประเทศรับการเข้ามาของนักท่องเที่ยวในวงกว้าง ในวันที่ 1 พฤศจิกายน 2564 ซึ่งก่อนหน้านี้ภาครัฐได้มีการทดลองเปิดรับนักท่องเที่ยวแบบเฉพาะพื้นที่เพื่อทดลองดูความเหมาะสมมาก่อนแล้ว ได้แก่ ภูเก็ต (Phuket Sandbox) และสมุย (Samui Plus)

โดยก่อนหน้านี้ กระทรวงสาธารณสุขได้นำเสนอแผนการฉีดวัคซีนเพื่อป้องกันโควิด-19 ให้ครบทุกกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 100 ล้านโดส ซึ่งจะครอบคลุมประชากรร้อยละ 70 (The Standard) ทำให้อนุมานได้ว่าการเกิดภูมิคุ้มกันหมู่ของไทยตามนัยยะที่กระทรวงสาธารณสุขแถลงการณ์ คือ การที่ประชาชนร้อยละ 70 ได้รับความฉีดวัคซีนครบ 2 โดส (หรือ ครบถ้วนตามเงื่อนไขที่วัคซีนแต่ละประเภทกำหนดว่าต้องฉีดเพื่อให้ได้รับภูมิคุ้มกันที่สูงเพียงพอ)

คณะผู้วิจัยทำการประมาณการอย่างง่าย โดยคิดอัตราฉีดที่ 650,000 โดสต่อวัน ซึ่งเป็นอัตราการฉีดเฉลี่ย 1 สัปดาห์ที่ผ่านมา โดยนำข้อมูลดังกล่าวมาประมาณการระยะเวลาที่จะถึงเป้าหมายร้อยละ 70 ของประชากร จะพบว่า ประเทศไทยจะถึงเป้าหมายอย่างรวดเร็วคือ เดือนธันวาคม และอาจจะต้องใช้เวลาถึงปลายธันวาคม หากนับรวมคนที่ฉีด Sinovac ในช่วงต้นๆ ของการเริ่มทำ mass vaccination ของไทย ซึ่งเมื่อคำนวณระยะห่างของเข็มที่ 2 แล้วน่าจะต้องการ booster shot เพิ่มเติมอีก 1 โดสเป็นอย่างน้อยด้วย

เป็นที่น่าเสียดายที่ว่า การแพร่ระบาดของโควิด-19 มีความรุนแรงที่สูงมากจนการสร้างภูมิคุ้มกันหมู่ที่ถูกเข้าใจว่าจะนำไปสู่การสิ้นสุดของการแพร่ระบาดของโควิด-19 อาจจะไม่เพียงพอที่จะนำไปสู่เศรษฐกิจและสังคมหลังโควิด-19 เนื่องจากในภายหลังกลับพบว่า สถานการณ์การแพร่ระบาดยังคงเกิดขึ้นได้ซ้ำแม้แต่ผู้ที่เคยติดโควิด-19 มาก่อน ซึ่งเกิดขึ้นจากเหตุผลอย่างน้อย 2 ประการ คือ ภูมิคุ้มกันมีการลดลงอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มที่มีความเสี่ยงต่อโรค และการกลายพันธุ์ของโควิด-19 ที่ทำให้โรคระบาดมีความรุนแรงและมีการแพร่ระบาดที่รวดเร็วมากยิ่งขึ้น

ผลที่ตามมาจึงทำให้ช่วงเวลาที่ประเทศจะเข้าสู่ยุคหลังโควิด-19 ต้องยืดยาวออกไป จนกว่าจะมีสถานการณ์ที่สะท้อนภาพการสิ้นสุดของการระบาดในวงกว้างอย่างน้อยในระดับประเทศที่จะทำให้ภาครัฐเริ่มหันมาให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมหลังโควิด-19 อย่างแท้จริง

2.1.2 ฉากทัศน์การสิ้นสุดการระบาดของโควิด-19 (Endemics)

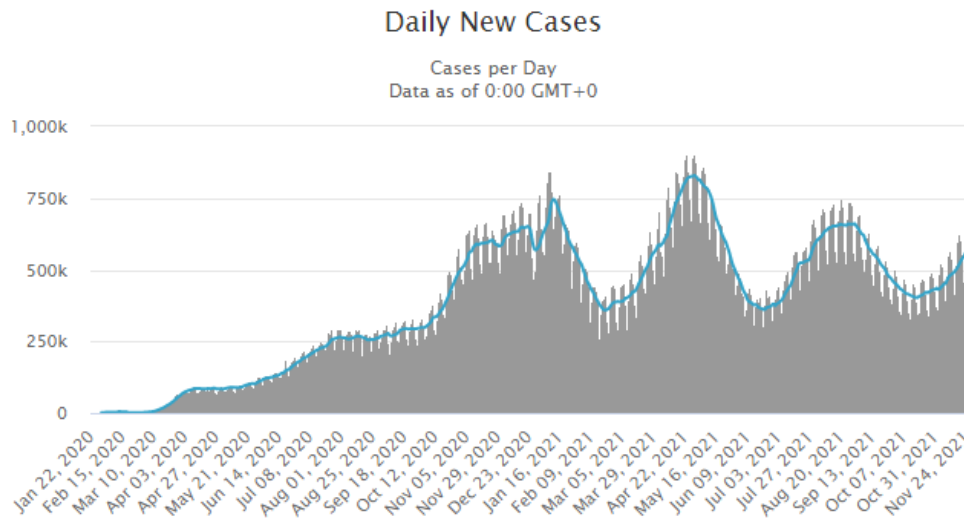
ข้อมูล ณ วันที่ 3 ธันวาคม 2564 โลกกำลังเผชิญกับการระบาดระลอกใหม่ เป็นระลอกที่ 4 โดยเกิดการแพร่ระบาดของโควิด-19 สายพันธุ์ Omicron

เมื่อเทียบกับสายพันธุ์ Delta พบว่า สายพันธุ์ Omicron มีความสามารถในการแพร่ระบาดได้สูงกว่า แต่ความรุนแรงของปัญหาจะน้อยกว่า โดยหากพิจารณาจำนวนผู้เสียชีวิตจะพบว่ายอดภูเขาของจำนวนผู้เสียชีวิตรายใหม่มีแนวโน้มที่จะต่ำกว่ายอดภูเขาของการระบาดระลอกก่อนๆ

ปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนช่วยทำให้ความรุนแรงของการระบาดระลอกนี้มีความรุนแรงน้อยลง คือ การฉีดวัคซีนที่เพิ่มมากขึ้นทั่วโลก จึงพบว่าผู้ที่ต้องเข้ารับการรักษาตัวเพราะมีอาการรุนแรง และผู้ที่เสียชีวิตมักจะเป็นกลุ่มคนที่ไม่ได้รับวัคซีน (The Standard, 2564)

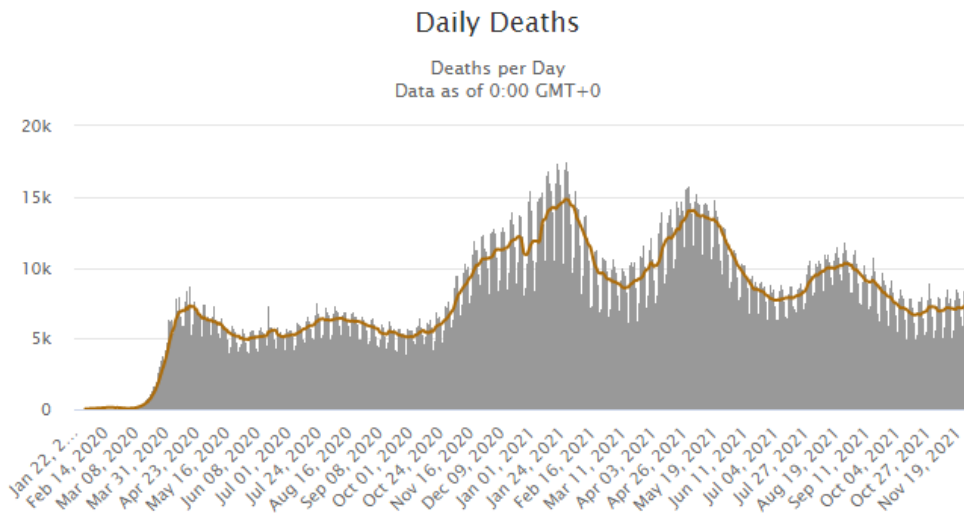
การแพร่ระบาดที่สูง ในขณะที่อัตราการเสียชีวิตที่ต่ำลง ทำให้เกิดฉากทัศน์การสิ้นสุดของโควิด-19 โดยมี โควิดสายพันธุ์ Omicron เป็นตัวเร่งให้เกิดการแพร่ระบาดในวงกว้าง เรียกว่าการสิ้นสุดแบบ Endemics

รูปที่ 1 การแพร่ระบาดระลอกที่ 4 ในโลก สะท้อนภาพโดยจำนวนผู้ติดเชื้อรายใหม่ต่อวัน

ที่มา: Worldometer (2021)

รูปที่ 2 ความรุนแรงของการระบาดระลอกที่ 4 ในโลก สะท้อนภาพโดยจำนวนผู้เสียชีวิตรายวัน

ที่มา: Worldometer (2021)

การสิ้นสุดแบบ Endermics จึงมีปัจจัยเร่งที่สำคัญ 4 ประการ คือ การฉีดวัคซีนที่เพิ่มมากขึ้นในโลก ทำให้ประชากรส่วนใหญ่มีภูมิคุ้มกัน (The Economist, 2021) การขยายตัวที่รวดเร็วแต่ไม่ค่อยรุนแรงของสายพันธุ์ Omicron ทำให้ผู้ที่ไม่ฉีดวัคซีนบางส่วนจะได้รับภูมิคุ้มกันจากการติดเชื้อ การพัฒนาวัคซีนสำหรับสายพันธุ์ Omicron ทำให้ประชาชนที่กลัวไวรัสตัวใหม่จะเข้ารับการฉีดวัคซีนเพิ่มขึ้น (CNBC, 2021) พัฒนาการทางด้านสาธารณสุขทั้งการจัดการสถานที่รักษาและรูปแบบการรักษาที่นำไปสู่ความสามารถในการรับมือกับโรคได้ดียิ่งขึ้น และการพัฒนารักษาโควิด-19 (Pubmed.gov, 2021) ที่จะช่วยทำให้การเจ็บป่วยรุนแรงและอัตราการเสียชีวิตลดลงจนใกล้เคียงกับการเป็นโรคประจำถิ่นในที่สุด

2.1.3 การสิ้นสุดการเป็นโรคติดต่อร้ายแรงของโควิด-19 ของไทย

วันที่ 8 สิงหาคม 2565 คณะกรรมการโรคติดต่อแห่งชาติ ได้เห็นชอบนโยบายและแนวทางการบริหารจัดการโรคโควิดเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยพิจารณาจัดกลุ่มโรคของโรคโควิด-19 ใหม่จากโรคติดต่ออันตราย เป็นโรคติดต่อที่ต้องเฝ้าระวัง เริ่มต้นวันที่ 1 ตุลาคม 2565 ซึ่งเป็นระดับเดียวกันกับโรคไข้เลือดออก (ศูนย์ข้อมูลโควิด-19)

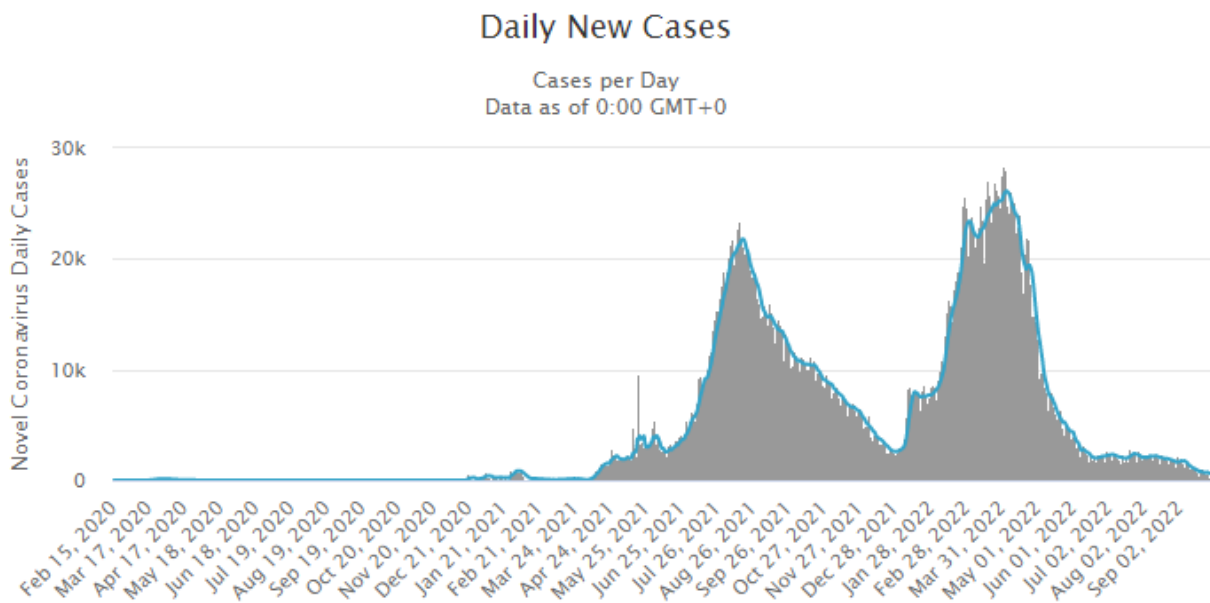
พ.ร.บ. โรคติดต่อได้มีการจัดกลุ่มโรค แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

1. โรคติดต่ออันตราย เป็นกลุ่มโรคที่มีอาการความรุนแรงสูง รักษายาก และแพร่กระจายในวงกว้างได้อย่างรวดเร็ว มักเป็นโรคที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน แต่เป็นการนำเข้ามาจากต่างประเทศ เช่น โรคซาร์ เป็นต้น
2. โรคติดต่อเฝ้าระวัง เป็นกลุ่มโรคที่ผู้ป่วยติดเชื้ออยู่ในระดับที่ไม่รุนแรงมาก ประชาชนมีความคุ้นเคยและสามารถให้การรักษาตามอาการได้ เช่น โรคไข้เลือดออก เป็นต้น
3. โรคติดต่อทั่วไป เป็นกลุ่มโรคที่ระดับการติดเชื้อมีความรุนแรงต่ำ เช่น โรคไข้หวัด โรคท้องเสีย สามารถรักษาพยาบาลตามอาการได้ทั่วไป

การปรับโรคติดต่ออันตราย เป็นโรคติดต่อเฝ้าระวังสะท้อนให้เห็นถึงการสิ้นสุดของการระบาดของโควิด-19 ตามนัยยะของภูมิคุ้มกันหมู่ที่ได้กำหนดไว้เป็นเงื่อนไขช่วงเวลาในการติดตามสถานการณ์ในช่วงของการแพร่ระบาด และเริ่มต้นเข้าสู่ช่วงเวลาการฟื้นฟูหลังการแพร่ระบาด

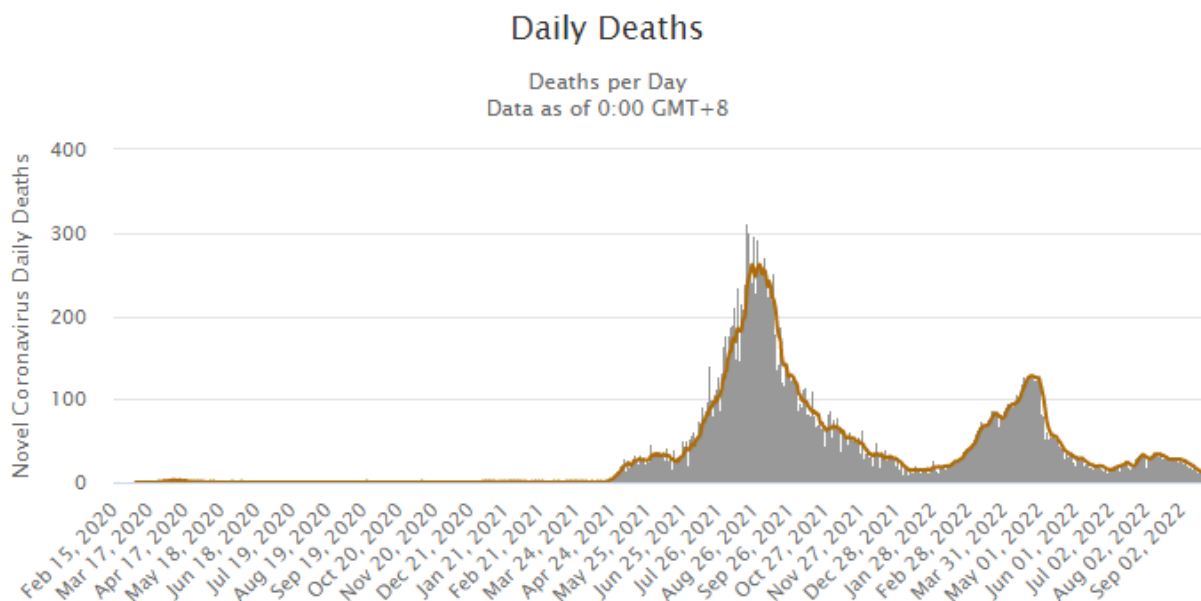
ข้อมูลสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ตั้งแต่เริ่มต้นการแพร่ระบาดจนถึงสถานการณ์ที่เทียบเคียงกับการเกิดภูมิคุ้มกันหมู่ในไทย (รูปที่ 3 และ 4) สามารถสรุปได้ว่า โครonavirus-19 ในประเทศไทย ได้เข้ามาสู่จุดที่จำนวนผู้ป่วยลดลงมาก คงเหลือการติดเชื้อรายวันอยู่บ้างแต่ในระดับที่ต่ำ สอดคล้องกับสถานการณ์ผู้เสียชีวิตที่ลดลงในสัดส่วนที่สอดคล้องกัน สะท้อนข้อสรุปว่าไทยได้เข้าสู่การสิ้นสุดการเป็นโรคติดต่อร้ายแรงของโควิด-19 แล้ว

รูปที่ 3 ข้อมูลการแพร่ระบาดของโควิด-19 ในประเทศไทย ในช่วงที่เป็นโรคติดต่ออันตราย

ที่มา: Worldometer (2022)

รูปที่ 4 ความรุนแรงของการระบาดของโควิด-19 ในประเทศไทย ในช่วงที่เป็นโรคติดต่ออันตราย สะท้อนภาพ โดยจำนวนผู้เสียชีวิตรายวัน

ที่มา: Worldometer (2022)

2.2 การติดตามสถานการณ์และการปรับตัวของภาคท่องเที่ยว

ภาคท่องเที่ยว หรือ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยนิยามแล้วจะหมายถึง ทุกภาคส่วนที่ให้บริการเกี่ยวข้องโดยตรงกับนักท่องเที่ยว ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบทางตรงกับเศรษฐกิจ ซึ่งสามารถแบ่งกิจกรรมออกเป็น 5 ส่วนที่สำคัญ (นิศศา ศิลปเสรษฐ, 2564) ได้แก่

1. ภาคการขนส่ง ทำหน้าที่เชื่อมโยงนักท่องเที่ยวให้สามารถเดินทางในระหว่างการท่องเที่ยว ตั้งแต่ออกเดินทางจากต้นทาง การเดินทางระหว่างท่องเที่ยว จนถึงที่สุดที่การไปถึงจุดหมายปลายทาง การขนส่งครอบคลุมการเดินทาง ทางถนน ทางรถไฟ ทางทะเล และทางอากาศ
2. ภาคที่พักแรม ทำหน้าที่เป็นที่พักอาศัย ที่พักผ่อนนอนหลับและพักผ่อนค้างคืน
3. ภาคอาหารและเครื่องดื่ม ทำหน้าที่เป็นบทบาทในการตอบสนองต่อความต้องการพลังงานและความต้องการการบริโภคเพื่อให้เกิดความสดชื่นแก่นักท่องเที่ยว

4. ภาคบันเทิง ทำหน้าที่เป็นแหล่งความรื่นรมย์ มีแบบที่เป็นการทั่วไป แบบเป็นทางการ และเป็นการเฉพาะ เป็นแหล่งดึงดูดความสนใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปในแต่ละพื้นที่ เช่น สถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติ สถานที่ท่องเที่ยวที่ถูกสร้างขึ้นเฉพาะ สนามกีฬา ห้องประชุม สถานบันเทิง แหล่งซื้อสรรพสินค้า เป็นต้น

5. ภาคอุตสาหกรรมที่เชื่อมต่อ ทำหน้าที่สนับสนุนการให้บริการด้านการท่องเที่ยว ทำให้ความท่องเที่ยวเป็นไปได้อย่างราบรื่นตลอดเส้นทางท่องเที่ยว เช่น บริการทางการเงิน บริการประกันภัย บริการจัดนำเที่ยว เป็นต้น

อย่างไรก็ดี อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลับไม่ได้ถูกระบุจัดให้อยู่ในระบบบัญชีของประเทศใดๆ เป็นการเฉพาะ ทำให้การติดตามสถานการณ์ของภาคท่องเที่ยวไม่สามารถที่จะประเมินวัดโดยอาศัยการแบ่งกลุ่มตามองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ส่วนข้างต้นได้

ในงานวิจัยชิ้นนี้ มุ่งเน้นไปที่การติดตามสถานการณ์ของภาคท่องเที่ยวผ่านค่าสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวเป็นหลัก เนื่องจากเป็นตัวเลขที่มีการจัดเก็บอย่างชัดเจนและเป็นตัวแปรแทนที่สะท้อนสถานการณ์การฟื้นตัวของภาคท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

2.2.1 การติดตามสถานการณ์ภาคท่องเที่ยว

เมื่อพิจารณาสถานการณ์ภาคท่องเที่ยวผ่านข้อมูลจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย จะพบว่า ก่อนโควิด-19 จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยในปี 2562 มีจำนวนทั้งสิ้น 39,916,251 คน ในขณะที่หลังจากโควิด-19 จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยในปี 2563 และ 2564 มีจำนวนทั้งสิ้น 6,702,396 คน และ 427,869 คน ตามลำดับ หรือคิดเป็นร้อยละ 16.8 และ 1.1 ของจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในปีก่อนโควิด-19 นั่นคือ ภาคท่องเที่ยวของไทยยังคงไม่ฟื้นตัวนับจากที่มีโควิด-19 มาแล้วเป็นเวลา 2 ปี

ตารางที่ 1 จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย

	2562	2563	2564
จำนวนนักท่องเที่ยว (คน)	39,916,251	6,702,396	427,869
ร้อยละของปี 2562	100.0%	16.8%	1.1%

ที่มา: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

สำหรับสถานการณ์การท่องเที่ยวในปี 2565 พบว่าจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยมีแนวโน้มฟื้นตัวในระดับที่สูง โดยในระหว่างเดือนมกราคม ถึงเดือนกรกฎาคม ปี 2565 พบว่าจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในไทยสะสมมีจำนวน 3,204,177 คน

โดยจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในแต่ละเดือนมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยหากคิดเทียบเดือนต่อเดือนของจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในแต่ละเดือนโดยใช้ปี 2562 เป็นปีฐาน จะพบว่าในเดือนมกราคม จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในปี 2565 คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 3.6 ของจำนวนนักท่องเที่ยวในปี 2562 ที่เข้ามาในเดือนเดียวกัน ในขณะที่หากเปรียบเทียบจำนวนนักท่องเที่ยวเฉพาะในเดือนกรกฎาคมจะพบว่า จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในปี 2565 คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 33.6 ของจำนวนนักท่องเที่ยวในปี 2562 ที่เข้ามาในเดือนเดียวกัน

โดยในปีนี้ ธนาคารแห่งประเทศไทยได้มีการประมาณการจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่จะเข้ามาเยี่ยมเยือนไทยประมาณ 6 ล้านคน ในขณะที่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยคาดการณ์ว่าจะมีจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามา 8.5 ล้านคน

คณะผู้วิจัยได้ทำการประมาณการจำนวนนักท่องเที่ยว โดยอ้างอิงสัดส่วนการเข้ามาท่องเที่ยวของเดือนที่เหลือให้เทียบเท่ากับค่าสัดส่วนการเข้ามาท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจริงในเดือน กรกฎาคม จะประมาณการได้ว่าจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาตลอดปีนี้น่าจะมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 8,844,397 คน ซึ่งเป็นยอดที่สูงกว่าประมาณการของทั้ง 2 องค์กรข้างต้น และสะท้อนการฟื้นตัวของภาคท่องเที่ยวได้ในระดับที่ค่อนข้างดี

อย่างไรก็ดี หากเปรียบเทียบกับจำนวนนักท่องเที่ยวในปีก่อนโควิด-19 ยังพบว่าการฟื้นตัวในปี 2565 ยังคิดเป็นเพียงร้อยละ 22.2 ของจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เข้ามาในไทยปี 2562 เท่านั้น

ตารางที่ 2 จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาในไทยสะสม (ม.ค. - ก.ค.) และที่คาดว่าจะเดินทางเข้ามาในช่วงท้ายปี

เดือน	2562	2565	ประมาณการ ธพท. ปี 2565	เป้า ททท. ปี 2565	สัดส่วนต่อ 2562
มกราคม	3,713,172	133,903	6,000,000	8,500,000	3.6%
กุมภาพันธ์	7,314,094	286,857			4.2%
มีนาคม	10,792,781	497,693			6.1%
เมษายน	14,009,710	791,043			9.1%
พฤษภาคม	16,746,308	1,312,453			19.1%
มิถุนายน	19,803,005	2,079,950			25.1%
กรกฎาคม	23,145,755	3,204,177			33.6%
สิงหาคม f	26,618,410	4,372,093			
กันยายน f	29,508,449	5,344,066			
ตุลาคม f	32,582,548	6,377,940			
พฤศจิกายน f	35,968,914	7,516,836			
ธันวาคม f	39,916,251	8,844,397			

ที่มา: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และประมาณการโดยคณะผู้วิจัย

สถานการณ์ในอนาคตหลังจากโควิด-19 กลายเป็นโรคติดต่อเฝ้าระวัง จะหมายถึง ทิศทางจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่คาดว่าจะเข้ามาในประเทศไทยในปี 2566 โดยคณะผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลการประมาณการของธนาคารแห่งประเทศไทยที่กำหนดเป้าหมายจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่จะเข้ามาท่องเที่ยวในไทยตลอดปีที่ 19 ล้านคน ในขณะที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้มีการวางเป้าหมายจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติไว้ที่ ร้อยละ 80 หรือเทียบเท่ากับประมาณ 32 ล้านคน

คณะผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า สถานการณ์การฟื้นตัวของตัวเลขนักท่องเที่ยวต่างชาติเป็นผลมาจากนโยบาย Zero-Covid policy ของประเทศจีน ที่ทำให้การฟื้นตัวของจำนวนนักท่องเที่ยวในไทยเป็นไปด้วยความล่าช้า โดยคณะผู้วิจัยได้แยกพิจารณาเฉพาะจำนวนนักท่องเที่ยวจีน จะพบว่าการฟื้นตัวของจำนวนนักท่องเที่ยวจีนเป็นไปได้อย่างล่าช้ามากกว่าประเทศอื่นๆ โดยในปี 2565 พบว่าสัดส่วนนักท่องเที่ยวจีนที่เข้ามาในไทยยังมีเพียงร้อยละ 2.5 ของจำนวนนักท่องเที่ยวจีนในปีก่อนโควิด-19 อีกทั้งจำนวนนักท่องเที่ยวจีนที่เข้ามาในไทยในอดีตมีจำนวนมาก คิดเป็นร้อยละ 27.9 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมดที่เข้ามาในไทยในช่วงก่อนโควิด-19

ตารางที่ 3 จำนวนและประมาณการนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย (ม.ค.-ธ.ค.)

	2562	2563	2564	2565 f
จำนวนนักท่องเที่ยวจีน (คน)	11,138,658	1,249,910	13,043	274,318
ร้อยละของปี 2562	100.0%	11.2%	0.1%	2.5%

ที่มา: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และประมาณการในปี 2565 หลังจากข้อมูลเดือน ก.ค. โดยคณะผู้วิจัย

นโยบายสำคัญของนโยบาย Zero-Covid policy คือ ภาคท่องเที่ยวของไทยจะกลับฟื้นขึ้นมาได้ต้องรอหลังจากที่จีนเปิดประเทศให้คนจีนสามารถออกไปท่องเที่ยวต่างประเทศได้อย่างเสรี ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ภายใต้สถานการณ์ที่ประเทศจีนมีการฉีดวัคซีนที่สร้างภูมิคุ้มกันได้ในระดับที่ดีมาก เช่น วัคซีน mRNA

โดยอาศัยข้อมูลจากการสัมภาษณ์ตัวแทนจากธนาคารแห่งประเทศไทยที่ติดตามเรื่องเศรษฐกิจจีน พบว่าประเทศจีนกำลังอยู่ในระหว่างการพัฒนาวัคซีน mRNA ของตนเอง ซึ่งอยู่ในขั้นตอน Clinical Trial Phase 3 ซึ่งทำให้คาดการณ์ได้ว่าช่วงเวลาเร็วที่สุดที่ประเทศจีนจะมีการเร่งฉีดวัคซีนจนสร้างภูมิคุ้มกันได้จะประมาณครึ่งปีแรกของปี 2566 และทำให้การเปิดประเทศต้องรอไปอย่างน้อยครึ่งปีหลังของ 2566

ความหวังที่จำนวนนักท่องเที่ยวไทยจะกลับมาสู่ระดับ 40 ล้านคนดังเดิมจึงต้องรอไปอย่างน้อยในปี 2567

2.2.2 การปรับตัวของภาคท่องเที่ยว

คำถามหนึ่งที่เกิดขึ้น คือ เมื่อภาคท่องเที่ยวมีการฟื้นตัวจากโควิด-19 ในระดับที่ค่อนข้างช้า กิจกรรมในภาคท่องเที่ยวใดบ้างที่ได้รับผลกระทบ และได้รับผลกระทบมากน้อยเพียงใด

คณะผู้วิจัยอาศัยข้อมูลการสำรวจพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในช่วงก่อนโควิด-19 ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงลึกที่มีการจัดเก็บล่าสุด 2 ปีเป็นเครื่องมือในการประมาณการผลกระทบต่อภาคธุรกิจท่องเที่ยวจากสถานการณ์ที่จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติลดลง

เมื่อพิจารณาปรับหมวดรายจ่ายทั้งหมดออกมาในรูปแบบของค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อวันใน 7 หมวดสำคัญ ได้แก่ ค่าที่พัก ค่าอาหารและเครื่องดื่ม ค่าซื้อสินค้าและของที่ระลึก ค่าใช้จ่ายเพื่อความบันเทิง ค่าบริการท่องเที่ยวภายในจังหวัด ค่าพาหนะเดินทางในจังหวัด และค่าใช้จ่ายอื่นๆ จะพบว่า กิจกรรมที่จะสูญเสียรายได้เป็นจำนวนเงินที่มากที่สุด 3 อันดับแรก คือ ภาคที่พักอาศัย ภาคอาหารและเครื่องดื่ม และภาคซื้อสินค้าและของที่

ระลึก โดยทั้ง 3 หมวดมีสัดส่วนรายได้จากนักท่องเที่ยวสูงถึงร้อยละ 27.4 ร้อยละ 20.9 และร้อยละ 18.6 ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ค่าใช้จ่ายแยกหมวดของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ปี 2561 และปี 2562

ค่าใช้จ่ายรายหมวด	ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว		
	2561	2562	ค่าสัดส่วนเฉลี่ยของทั้ง 2 ปี
มกราคม-ธันวาคม			
1. ค่าที่พัก	1,661.19	1,645.43	27.4%
2. ค่าอาหารและเครื่องดื่ม	1,257.28	1,270.77	20.9%
3. ค่าซื้อสินค้าและของที่ระลึก	1,125.67	1,120.33	18.6%
4. ค่าใช้จ่ายเพื่อความบันเทิง	786.5	806.25	13.2%
5. ค่าบริการท่องเที่ยวภายในจังหวัด	465.44	469.46	7.7%
6. ค่าพาหนะเดินทางในจังหวัด	556.76	552.57	9.2%
7. ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	185.98	181.02	3.0%
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย/คน/วัน	6,038.82	6,045.83	100.0%

ที่มา: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และประมาณการโดยคณะผู้วิจัย

ในส่วนของพฤติกรรมปรับตัว ในงานวิจัยชิ้นนี้จะมุ่งเน้นศึกษาการปรับตัวของธุรกิจโรงแรม เนื่องจากเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบสูงที่สุด ในขณะที่ธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มจะมีการพิจารณาในหัวข้อถัดไป สำหรับธุรกิจการซื้อสินค้าและของที่ระลึก เนื่องจากสินค้าที่เป็นของใช้ที่จำเป็นจะมีความคาบเกี่ยวระหว่างความต้องการสินค้าจากคนต่างชาติกับความต้องการสินค้าจากคนในประเทศ ทำให้การปรับตัวโดยอาศัยการลดราคาเป็นทางออกที่เป็นไปได้สูง ซึ่งโดยมากการขายสินค้าให้คนต่างชาติมักจะมีการกำหนดราคาสูงกว่าปกติอยู่แล้ว ในขณะที่สินค้าที่ระลึกจะเป็นสินค้าที่ไม่สามารถปรับตัวได้เท่าใดนักจึงเป็นส่วนที่ได้รับผลกระทบแต่ไม่มีทางเลือกในการปรับตัว

โดยอาศัยการรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัยอื่นๆ ร่วมกับการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบลงพื้นที่ไปยังพื้นที่เป้าหมายในหลายพื้นที่ ทำให้สามารถสรุปพฤติกรรมปรับตัวของธุรกิจโรงแรม ได้ดังนี้

1. การปรับตัวโดยอาศัยโอกาสจากการแพร่ระบาดของโควิด-19

การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้เกิดโอกาสทางธุรกิจใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การปรับปรุงโรงแรมให้เป็นพื้นที่รองรับกลุ่มคนที่ต้องกักตัวเพื่อตรวจสอบกระบวนการติดเชื้อ (Quarantine) ทำให้โรงแรมบางส่วนปรับปรุงพื้นที่ให้เป็นพื้นที่รองรับผู้เดินทางต่างชาติที่ต้องกักตัวก่อนเข้าประเทศไทยตามเงื่อนไขการเข้าประเทศ ซึ่งในบางช่วงการกักตัวจะมีเวลานานถึง 14 วันทีเดียว ทำให้โรงแรมจัดเป็นบริการกักตัวแบบเบ็ดเสร็จ สามารถสร้างรายได้บางส่วนเพื่อประคองธุรกิจในช่วงโควิด-19 ได้บ้าง

นอกจากนี้ บางโรงแรมยังปรับพื้นที่ให้เป็นศูนย์พักพิงผู้ป่วยโควิดที่เชื่อมโยงกับสถานพยาบาล หรือ Hospitel ทำหน้าที่ดูแลผู้ป่วยโควิดที่อาการไม่หนัก สามารถที่จะดูแลตัวเองได้ ซึ่งนอกจากจะสร้างรายได้ให้กับธุรกิจแล้วยังช่วยแบ่งเบาภาระของโรงพยาบาลในการรองรับผู้ป่วยโควิด-19 จำนวนมากอีกด้วย

2. การปรับตัวโดยอาศัยโอกาสจากจำนวนนักท่องเที่ยวที่น้อยลง

ธุรกิจโรงแรมในช่วงก่อนมีโควิด-19 จะเป็นธุรกิจที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาอยู่อย่างสม่ำเสมอตลอดปี ทำให้การปรับปรุงซ่อมแซมโรงแรมมีต้นทุนค่าเสียโอกาสที่สูงมาก หากธุรกิจเลือกที่จะปรับปรุงซ่อมแซมใหญ่จะใช้เวลาไม่นาน แต่จะสูญเสียรายได้ทั้งหมดที่จะเกิดขึ้นในช่วงนั้นทันที ในขณะที่หากธุรกิจเลือกที่จะปรับปรุงซ่อมแซมแบบค่อยเป็นค่อยไปจะต้องใช้เวลานาน และทำให้ผู้เข้ารับบริการมีประสบการณ์ที่ไม่ดีเพราะพื้นที่ให้บริการบางส่วนมีความไม่สมบูรณ์ มีการปิดซ่อมแซม ท้ายที่สุด บางโรงแรมจึงเลือกที่จะไม่ปรับปรุงซ่อมแซม จึงทำให้โรงแรมมีสภาพทรุดโทรมจนบางครั้ง ทำให้นักท่องเที่ยวหลีกเลี่ยงไม่ใช้บริการกลายเป็นติดภาพลักษณ์ที่ไม่ดีไป

โควิด-19 จึงเป็นโอกาสให้ธุรกิจที่มีความพร้อม มีการสะสมเงินทุนเพื่อรอการปรับปรุงซ่อมแซมครั้งใหญ่ สามารถที่จะเลือกที่จะปรับปรุงซ่อมแซมให้ธุรกิจสามารถเปิดให้บริการหลังจากโควิด-19 ได้อย่างสมบูรณ์พร้อม

3. การปรับตัวเข้ากับวิถีชีวิตใหม่หลังโควิด-19

ธุรกิจโรงแรมบางส่วนที่พึ่งพารายได้จากการจัดประชุม/สัมมนา มีการปรับปรุงรูปแบบการประชุมให้เอื้อต่อการประชุมทั้งแบบออนไลน์และออฟไลน์ผสมผสานกัน ต้องมีการนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาช่วยเพื่อทำให้การประชุมมีความทันสมัย ทำให้สามารถรองรับการประชุมทางไกลที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น

4. การปรับตัวโดยหาแหล่งรายได้ทดแทน

ธุรกิจโรงแรมบางส่วนปรับเปลี่ยนกลุ่มเป้าหมายจากนักท่องเที่ยวต่างชาติ เป็นนักท่องเที่ยวไทย โดยทำการสร้างจุดดึงดูดที่น่าสนใจ เช่น การดึงเอาชุมชนท้องถิ่นเข้ามาเป็นจุดแข็งในการขายประสบการณ์ การทำตลาด

เฉพาะกลุ่มเพื่อลดความเสี่ยงในการแพร่ระบาดของโรคในตัว เช่น การจัดงานแต่งงานเฉพาะกลุ่ม การจัดปาร์ตี้
เฉพาะกลุ่ม กลุ่มนักกีฬา กลุ่มสายกิน เป็นต้น

นอกจากนี้ การโฆษณาที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในการปรับตัว โดยคณะผู้วิจัยพบว่าหลายโรงแรมได้ใช้
Social Network ในการโฆษณาสินค้า อาศัย Influencer ในการโปรโมทโรงแรม ตลอดจน การสร้างจุดเช็คอิน
มุกถ่ายรูปลสวยๆ เพื่อดึงดูดกลุ่มนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ที่น่าสนใจในเรื่องดังกล่าว

5. การลดขนาดการให้บริการและการปิดกิจการชั่วคราว

เป็นที่น่าเสียดายว่า การปรับตัวในส่วนที่ผ่านมายังคงมีผลแค่ประคองให้ธุรกิจที่สายป่านยาวสามารถ
ประคองตัวได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น ธุรกิจโรงแรมจำนวนมากไม่สามารถที่จะปรับตัวได้ หรือรายได้จากการปรับตัว
ยังไม่ดีพอที่จะดำเนินกิจการต่อ ทำให้ต้องมีการปรับลดพื้นที่การให้บริการ ลดจำนวนคนที่ให้บริการ ไปจนถึงการ
ปิดกิจการชั่วคราว เพื่อกลับมาเปิดตัวเมื่อสถานการณ์ดีขึ้น

ข้อมูลจากบริษัทที่ปรึกษาและบริการด้านอสังหาริมทรัพย์ JLL พบว่าในปี 2564 มูลค่าการซื้อขายโรงแรม
สูงถึง 1.32 หมื่นล้านบาท ซึ่งสูงกว่าปี 2563 ถึงร้อยละ 550 และสูงกว่าค่าเฉลี่ยระหว่างปี 2552-2562 ประมาณ
ร้อยละ 30 ทั้งนี้ ข้อมูลดังกล่าวคิดรวมเฉพาะการซื้อขายโรงแรมที่เป็น investment grade assets ใน
กรุงเทพมหานครและเมืองท่องเที่ยวหลักของไทย แต่ไม่รวมการซื้อขายโรงแรมที่เกิดขึ้นระหว่างบริษัทในเครือ
เดียวกัน และการขายโรงแรมเข้าทรัสต์เพื่อการลงทุน

2.2.3 มาตรการภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับภาคท่องเที่ยว

ในช่วงที่ดำเนินการวิจัย คณะผู้วิจัยพบว่าภาครัฐได้มีการออกมาตรการที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยเหลือและ
สนับสนุนการฟื้นตัวของภาคท่องเที่ยว โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.2.3.1 ความพร้อมของไทยในการเปิดประเทศ ในวันที่ 1 พฤศจิกายน 2564

ภาครัฐได้ออกมาตรการเปิดประเทศเพื่อรับนักท่องเที่ยวในวงกว้าง (ไทยรัฐ, 2564) โดยกำหนดเกณฑ์ขั้น
ต่ำคือ การฉีดวัคซีนครบโดสก่อนเดินทางอย่างน้อย 14 วัน การตรวจแบบ PCR Test เป็นลบอย่างน้อย 72 ชั่วโมง

ก่อนขึ้นเครื่อง การเข้ากักตัวระยะสั้นในที่พักเพื่อตรวจหาโควิด-19 ก่อนที่จะปล่อยให้เดินทางได้หากผลตรวจเป็นลบ และข้อกำหนดการทำประกันสุขภาพวงเงินขั้นต่ำ 50,000 เหรียญสหรัฐฯ โดยจำกัดการเปิดประเทศกับ 45 ประเทศและเขตปกครองพิเศษฮ่องกง เป็นการเฉพาะ

คณะผู้วิจัยทำการศึกษาความเหมาะสมของนโยบายดังกล่าว รวมทั้งการให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการเปิดประเทศ (ในหัวข้อถัดไป)

การประเมินความเหมาะสมจะอาศัย 2 เครื่องมือที่สำคัญ คือ การประเมินจากการเทียบเคียงกรณีศึกษาต่างประเทศ และการประเมินต้นทุนและผลได้ของการเปิดประเทศ 1 พ.ย.

การเทียบเคียงกรณีศึกษาของต่างประเทศ

คณะผู้วิจัยได้ทำการพิจารณาสถานการณ์การเปิดประเทศเพื่อรับนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน ซึ่งพบว่า 6 ประเทศหลักที่เป็นประเทศชั้นนำของโลก มีการเปิดประเทศในระดับที่แตกต่างกัน ดังนี้

สหรัฐอเมริกามีการผ่อนคลายในระดับที่สูง โดยนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางได้ค่อนข้างเสรียกเว้นเฉพาะประเทศที่มีการระบาดจะถูกจำกัดการเดินทางเข้าไปในสหรัฐฯ

อังกฤษ ฝรั่งเศส และเยอรมันมีการผ่อนคลายในระดับที่ค่อนข้างสูง และเน้นการเปิดรับเฉพาะนักท่องเที่ยวที่ฉีดวัคซีนครบถ้วนตามโดสแล้ว

ญี่ปุ่นยังคงมีความเข้มงวดค่อนข้างสูง โดยยังคงไม่เปิดรับนักท่องเที่ยว แต่ได้เริ่มพิจารณาการลดเวลา Quarantine ในประเทศสำหรับนักเดินทางกลุ่มที่ได้รับอนุญาตให้เหลือ 10 วันจากที่เดิม 14 วัน

จีนเป็นประเทศที่มีความเข้มงวดมากที่สุด ยังไม่สนับสนุนการเดินทางเข้าและออกประเทศ

รูปที่ 5 ระดับความเข้มงวดของมาตรการในการเดินทางเข้าและออกประเทศ

ที่มา: คณะผู้วิจัยรวบรวมจากเว็บไซต์สื่อสารหลักของแต่ละประเทศ

เมื่อพิจารณาในกลุ่มของประเทศที่ผ่อนคลายมาตรการ จะพบว่าเป็นประเทศที่เข้าถึงวัคซีนได้อย่างรวดเร็ว และสามารถฉีดวัคซีนได้ในระดับที่สูง และหากพิจารณารูปแบบการผ่อนคลายการเดินทางระหว่างประเทศ จะพบว่าเงื่อนไขในการผ่อนคลายยังคงมีเงื่อนไขบางอย่างที่ยังคงดำรงเอาไว้เพื่อลดความเสี่ยงในการเกิดการแพร่ระบาดข้ามประเทศ โดยแบ่งได้เป็น

1. Country list คือ การเปิดแค่บางประเทศ/กลุ่มประเทศ หรือ จำกัดแค่บางประเทศ/กลุ่มประเทศ
2. Vaccine list คือ การกำหนดประเภทของวัคซีนที่หากผู้ฉีดครบตามโดสจะได้รับการอนุญาตให้เข้าประเทศ ซึ่งแต่ละประเทศอาจจะเลือกวัคซีนเอง หรือใช้มาตรฐานสากล เช่น WHO list หรือ EU list
3. Additional requirements คือ เงื่อนไขการปฏิบัติในการเข้าประเทศ และการปฏิบัติตัวในประเทศ โดยทุกประเทศที่ผ่อนคลายมาตรการจะมีเงื่อนไขส่วนนี้ที่สำคัญ คือ Fully vaccination หรือต้องฉีดวัคซีนครบโดส แต่ยังมีพบว่าบางประเทศมีการกำหนดเงื่อนไขอื่นๆ ด้วย เช่น การตรวจ PCR Test, การกักตัวชั่วคราว (Quarantine requirement) การใส่หน้ากากในพื้นที่สาธารณะ เป็นต้น

เป็นที่สังเกตว่า ภาครัฐของไทยก็ได้มีการกำหนดเงื่อนไขทั้ง 3 ข้อ เช่นเดียวกัน แต่หากเปรียบเทียบช่วงเวลา (Timing) ในการเปิดประเทศ จะพบว่าประเทศไทยมีการผ่อนคลายเงื่อนไขที่รวดเร็วกว่าประเทศอื่นๆ โดยประเทศอื่นๆ จะมีการฉีดวัคซีนในระดับที่สูงก่อนถึงจะเริ่มผ่อนคลายประเทศ ในขณะที่ของไทย ซึ่งได้มีการ

ตั้งเป้าหมายการฉีดที่ร้อยละ 70 ของประชากร และยังมีกรณีในปัจจุบันที่ยังคงต่ำกว่าเป้าหมาย แต่ได้มีการเปิดประเทศไปก่อนแล้ว

คณะผู้วิจัยทำการประมาณการอย่างง่าย โดยคิดอัตราฉีดที่ 650,000 โดสต่อวัน ซึ่งเป็นอัตราการฉีดเฉลี่ย 1 สัปดาห์ที่ผ่านมาประมาณการระยะเวลาที่จะถึงเป้าหมายร้อยละ 70 ของประชากร จะพบว่า ประเทศไทยจะถึงเป้าหมายอย่างรวดเร็วคือ เดือน ธันวาคม และอาจจะต้องใช้เวลาถึงปลายธันวาคม หากนับรวมคนที่ฉีด Sinovac ในช่วงต้นๆ ของการเริ่มทำ mass vaccination ของไทย ซึ่งเมื่อคำนวณระยะห่างของเข็มที่ 2 แล้วน่าจะต้องการ booster shot เพิ่มเติมอีก 1 โดสเป็นอย่างน้อยด้วย

การเปิดประเทศก่อนการฉีดวัคซีนถึงเป้าหมาย จะทำให้ประเทศมีความเสี่ยงมากขึ้นต่อการเจ็บป่วยและการเสียชีวิตจากโควิด-19 และยังมีปัญหาในแง่ของความเหลื่อมล้ำอีกด้วย กล่าวคือ ในกรณีของไทยจะไม่พบปัญหาการไม่อยากฉีดวัคซีน (แต่อาจจะมีการเลือกประเทศของวัคซีนอยู่บ้าง) ดังนั้น คนที่ไม่ได้ฉีดจะไม่ใช่ว่าใช้สิทธิในการไม่เลือกฉีดวัคซีนแบบต่างประเทศ แต่เป็นคนที่ต้องการฉีดแต่เข้าไม่ถึงวัคซีน ซึ่งมักจะเป็นคนที่ด้อยโอกาสกว่าทางสังคม คนกลุ่มนี้จึงเป็นผู้ที่แบกรับต้นทุนความเสี่ยงของการเปิดประเทศที่เกิดขึ้นเร็วกว่าปกติ

การวิเคราะห์ Cost-benefit analysis

ต้นทุนของการเปิดประเทศเร็วกว่ากำหนด จะต้องพิจารณาจำนวนผู้ติดเชื้อที่คาดว่าจะเพิ่มขึ้น ซึ่งข้อมูลจากการสัมภาษณ์ รมต. สาธิต ปิตุเตชะ พบว่า ประมาณการของศูนย์บริหารโควิด ประมาณการจำนวนผู้ติดเชื้อว่าจะเพิ่มสูงขึ้นประมาณ 3,000 คนต่อวัน หรือเทียบเท่ากับผู้ติดเชื้อรายใหม่มากกว่าปกติ 90,000-180,000 คน (เทียบกับการเปิดต้นธันวาคม หรือปลายธันวาคม ตามแต่กรณี)

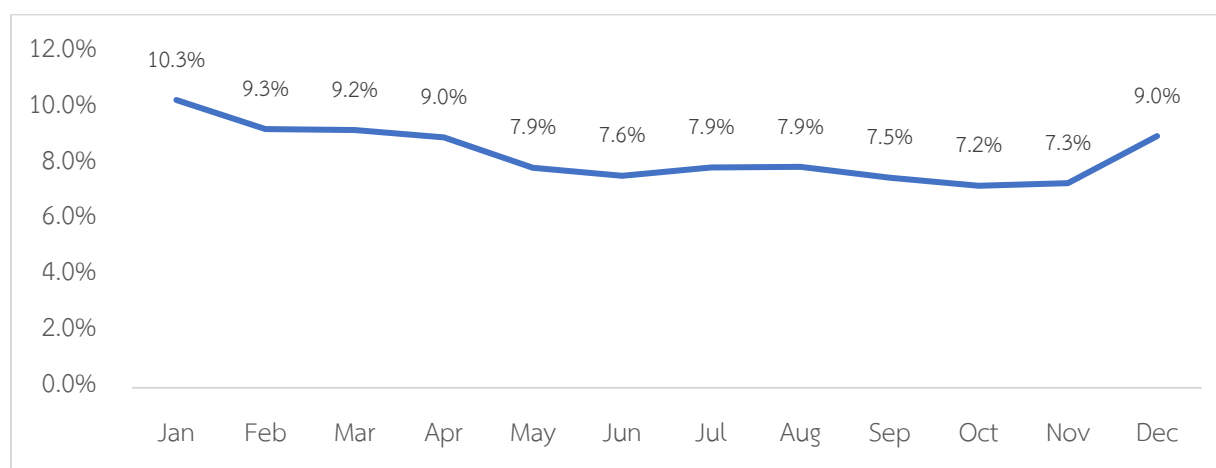
หากคำนวณอัตราการป่วยหนักและเสียชีวิตซึ่งได้จากข้อมูลจริงจะสามารถประมาณการได้ว่า ต้นทุนที่จะเกิดขึ้นของการเปิดประเทศเร็วกว่ากำหนด ได้แก่ การเสียชีวิต 666-1,332 ราย ผู้ป่วยอาการไม่หนัก 86,864-173,308 ราย ผู้ป่วยอาการหนัก 2,680-5,360 ราย หรือ เทียบเท่ากับต้นทุนค่ารักษาพยาบาลและต้นทุนของการเสียชีวิตเท่ากับ 10,027-22,078 ล้านบาท

ในส่วนของผลได้นั้น คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาผลตอบแทนของการเปิดพื้นที่นำร่องได้แก่ ภูเก็ต Sandbox และ สมุย Plus ซึ่งเปิดมาประมาณ 3 เดือนครึ่งและ 3 เดือนตามลำดับ พบว่ารายได้ของภูเก็ต Sandbox และ

สมุย Plus อยู่ที่ 2,200 ล้านบาท และ 60 ล้านบาทตามลำดับ (MGR online, 2564) มาประมาณการรายได้ที่จะเพิ่มขึ้นเฉพาะช่วงที่มีการเปิดประเทศเร็วกว่ากำหนด

การวิเคราะห์อาศัยการปรับจำนวนนักท่องเที่ยวตามฤดูกาล (season adjustment) โดยเดือน ตุลาคม-พฤศจิกายนเป็นช่วงที่จำนวนนักท่องเที่ยวสูงที่สุดกว่าช่วงอื่นๆ และทำการปรับจำนวนนักท่องเที่ยวแยกรายจังหวัด คิดจากฐานจำนวนนักท่องเที่ยวจริงที่เกิดขึ้นที่ภูเก็ตและสมุย คุ่มรวมเป็นนักท่องเที่ยวและรายได้ของทั้งประเทศ พบว่าการเปิดรับนักท่องเที่ยวจะมีผลได้ประมาณ 3,765-11,912 ล้านบาท

รูปที่ 6 ส่วนแบ่งนักท่องเที่ยวแยกรายเดือน (ร้อยละ)

ที่มา: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2564)

นั่นก็คือ ต้นทุนของการเปิดประเทศเร็วกว่ากำหนดมีแนวโน้มที่จะสูงกว่าผลได้ที่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม ในความเห็นของผู้แทนจาก รพ. ศิริราช มองว่าประเทศไทยไม่เคยมี cluster ที่มาจากต่างประเทศ ดังนั้น การประมาณการจำนวนผู้ติดเชื้อรายใหม่ที่ 3,000 คนต่อวันอาจจะเป็นประมาณการที่สูงไป

2.2.3.2 การประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจของการเปิดรับนักท่องเที่ยว

หลังจากที่ประเทศไทยได้มีมาตรการเข้มงวดในการรับคนต่างชาติเข้ามาในประเทศเพื่อสกัดกั้นการแพร่ระบาดของโควิด-19 รัฐบาลได้เลือกที่จะเปิดรับนักท่องเที่ยวในวงกว้างโดยกำหนดให้วันที่ 1 พ.ย. 2564 เป็นวันเริ่มต้นวันแรก ซึ่งก่อนหน้านั้นเป็นเวลา 2-3 เดือน ภาครัฐได้มีการทดลองเปิดรับนักท่องเที่ยวเบื้องต้นผ่านภูเก็ต Sandbox และสมุย Plus เพื่อทดลองการเปิดรับนักท่องเที่ยวและพิจารณาผลกระทบที่เกิดขึ้นเป็นตัวอย่างก่อนแล้ว

อย่างไรก็ดี การเลือกเปิดประเทศในวันที่ 1 พ.ย. 2564 ในทางวิชาการจะมองได้ว่าเป็นการเปิดรับนักท่องเที่ยวที่เร็วกว่ากรณีศึกษาต่างประเทศ ซึ่งมักจะเปิดประเทศเมื่อประชากรในประเทศได้รับวัคซีนในระดับที่สูงมากในระดับหนึ่งแล้ว เช่น กรณีของอิสราเอลและอังกฤษ ที่คณะผู้วิจัยพบว่าการฉีดวัคซีนให้กับประชากรไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ถึงจะเริ่มการเปิดรับนักท่องเที่ยว

สำหรับประเทศไทยได้มีการตั้งเป้าหมายการฉีดวัคซีนให้ได้ครบ 2 โดสที่ร้อยละ 70 เช่นเดียวกัน และหากประมาณการการฉีดวัคซีนที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจริงโดยอาศัยข้อมูลในอดีต จะพบว่าประเทศไทยจะฉีดวัคซีนถึงระดับร้อยละ 70 ประมาณต้นเดือนธันวาคม และหากมีการวางเป้าหมายให้คนที่ฉีดวัคซีน Sinovac ต้องมีการฉีดเข็มที่ 3 เพื่อกระตุ้นภูมิเพิ่มเติมจะต้องรอถึงปลายเดือนธันวาคมถึงจะฉีดวัคซีนได้ครบตามเป้าหมาย

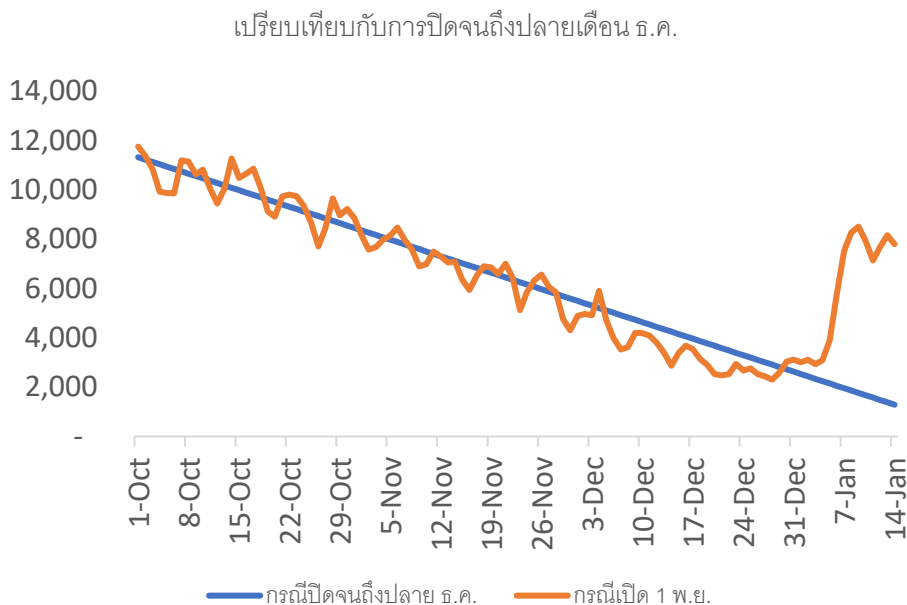
นั่นหมายถึงการเปิดเศรษฐกิจของไทยในรอบนี้จะเป็นการเปิดรับนักท่องเที่ยวที่เร็วกว่ากรณีศึกษาของต่างประเทศ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยเริ่มให้ความสำคัญกับภาคเศรษฐกิจและสังคมมากขึ้น

งานวิจัยชิ้นนี้ มองย้อนกลับไปถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นหลังจากภาครัฐเลือกที่จะเปิดรับนักท่องเที่ยวเร็วขึ้น และประเมินผลกระทบทางสังคมที่เกิดขึ้น การวิเคราะห์หาค่าใช้จ่ายการประเมินต้นทุน-ผลได้ของการดำเนินนโยบายดังกล่าว ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ทางด้านต้นทุน การเปิดเมืองเร็วขึ้นทำให้มีผู้ป่วยสูงกว่าปกติ 36,390 ราย ซึ่งเป็นผลมาจากการที่ประเทศไทยเผชิญกับการระบาดของโควิด-19 สายพันธุ์ Omicron ที่เกิดเร็วขึ้น

เมื่อนำเอาจำนวนผู้ป่วยมาคำนวณสัดส่วนผู้ป่วยที่คาดว่าจะอาการรุนแรง ไม่รุนแรง และเสียชีวิตโดยอาศัยข้อมูลค่าเฉลี่ยที่เกิดขึ้น รวมทั้งต้นทุนการดูแลรักษาผู้ป่วยในแต่ละกลุ่มของกระทรวงสาธารณสุข จะพบว่าต้นทุนที่เกิดขึ้นคิดรวมเท่ากับ 5,201 ล้านบาท

รูปที่ 7 จำนวนผู้ป่วยโควิด-19 ที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยจากการเปิดเมืองรับนักท่องเที่ยว วันที่ 1 พ.ย.

ที่มา: ข้อมูลจากกระทรวงสาธารณสุข วิเคราะห์โดยคณะผู้วิจัย

ตารางที่ 5 ต้นทุนทางสังคมของการเปิดเมืองรับนักท่องเที่ยว วันที่ 1 พ.ย.

กลุ่มผู้ป่วย	ราย	สัดส่วน	งบประมาณในการดูแลรักษา/ค่าเสียโอกาสในชีวิตต่อราย (บาท)	ต้นทุนทางสังคมที่เกิดขึ้น (บาท)
อาการไม่รุนแรง	34,934	96.0%	42,500	1,484,712,000
อาการรุนแรง	1,092	3.0%	71,000	77,510,700
เสียชีวิต	364	1.0%	10,000,000	3,639,000,000
รวม	36,390			5,201,222,700

ที่มา: ข้อมูลจากกระทรวงสาธารณสุข วิเคราะห์โดยคณะผู้วิจัย

ทางด้านผลได้ ข้อมูลทางสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในไทยเมื่อเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ย 3 เดือนที่ผ่านมาจะพบว่ามีจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น 281,000 คน

คณะผู้วิจัยประเมินผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจต่อนักท่องเที่ยว 1 ราย โดยพิจารณาจากสัดส่วนรายได้นักท่องเที่ยวต่างชาติต่อ GDP ซึ่งเมื่อใช้ข้อมูลในปี 2562 จะพบว่าผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจต่อนักท่องเที่ยว 1

รายจะอยู่ที่ประมาณ 56,404 บาทต่อคน ทำให้ประมาณการผลได้ที่เกิดขึ้นจากการเปิดรับนักท่องเที่ยว 1 พ.ย. จะอยู่ที่ 15,849 ล้านบาท

เมื่อเปรียบเทียบต้นทุนกับผลได้ พบว่าการเปิดประเทศ 1 พ.ย. ทำให้เกิดผลบวกสุทธิทางสังคม คิดเป็นมูลค่า 10,648 ล้านบาท

ตารางที่ 6 จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เข้ามาในไทย

เดือน	จำนวนนักท่องเที่ยว (พันคน)
ค่าเฉลี่ย (สิงหาคม-ตุลาคม)	20
พฤศจิกายน	91
ธันวาคม	230

ที่มา: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา วิเคราะห์โดยคณะผู้วิจัย

ตารางที่ 7 ประมาณการผลได้จากการเปิดรับนักท่องเที่ยว 1 ราย

ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง	มูลค่าของปัจจัยที่เกี่ยวข้อง
GDP ปี 2562 (ล้านบาท)	16,879,027
สัดส่วนรายได้จากภาคท่องเที่ยว	13.33%
จำนวนนักท่องเที่ยวปี 2562 (ล้านราย)	39.9
ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจต่อนักท่องเที่ยว 1 ราย (บาท)	56,404

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา วิเคราะห์โดยคณะผู้วิจัย

2.2.3.3 โครงการเราเที่ยวด้วยกัน

โครงการเราเที่ยวด้วยกันเฟส 4 ส่วนขยาย มีกำหนดเวลาระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม – 31 ตุลาคม 2565 โดยครั้งนี้มีการให้สิทธิทั้งหมด 1.5 ล้านสิทธิ เนื่องด้วยโครงการฯ ยังอยู่ในระหว่างดำเนินการ ในการประมาณการผลกระทบต่อเศรษฐกิจของโครงการฯ นี้ จึงจะอาศัยกรอบการใช้จ่ายตามโครงการเราเที่ยวด้วยกันเฟส 3 ซึ่งให้สิทธิจำนวน 2 ล้านสิทธิ อันเป็นผลจากการใช้จ่ายโดยตรง (Direct effect) และวิเคราะห์ผลทางอ้อมต่อเศรษฐกิจ

(Indirect effect) โดยอาศัยกรอบตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิต (I-O table) ซึ่งจัดทำโดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นเครื่องมือหลักในการวิเคราะห์

การประมาณการการใช้จ่ายตามสิทธิโครงการเราเที่ยวด้วยกันเฟส 4 ซึ่งถูกคำนวณจากข้อมูลรอบการใช้จ่ายตามสิทธิโครงการเราเที่ยวด้วยกันเฟส 3 จะสามารถประมาณการจำแนกเป็นมูลค่าตัวเครื่องบิน มูลค่าการใช้จ่ายโรงแรม และมูลค่าการใช้จ่ายคูปองรวม ได้ดังนี้

ประมาณการมูลค่าตัวเครื่องบินภายใต้โครงการเราเที่ยวด้วยกันเฟส 4 อยู่ที่ 99.5 ล้านบาท ลักษณะการใช้จ่ายดังกล่าวอยู่ในสาขาการขนส่งทางอากาศ จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจโดยรวม 293.5 ล้านบาท หรือคิดเป็น 2.95 เท่า

ตารางที่ 8 มูลค่าตัวเครื่องบิน

มูลค่าสะสม (ล้านบาท)	เฟส 3	เฟส 4 (ประมาณการ)
ประชาชน	84.7	63.5
จากรัฐ	48.0	36.0
มูลค่ารวม	132.7	99.5

ประมาณการมูลค่าการใช้จ่ายโรงแรมภายใต้โครงการเราเที่ยวด้วยกันเฟส 4 อยู่ที่ 5,257.0 ล้านบาท หรือเฉลี่ย 3,504.75 บาทต่อสิทธิ ลักษณะการใช้จ่ายดังกล่าวอยู่ในสาขาโรงแรมและที่พัก จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจโดยรวม 12,826.1 ล้านบาท หรือคิดเป็น 2.44 เท่า

ตารางที่ 9 มูลค่าการใช้จ่ายโรงแรม

มูลค่าสะสม (ล้านบาท)	เฟส 3	เฟส 4 (ประมาณการ)
ประชาชน (60%)	4,363.5	3,272.6
จากรัฐ (40%)	2,645.9	1,984.4
มูลค่ารวม	7,009.4	5,257.0

ประมาณการมูลค่าการใช้จ่ายคูปองรวม 685.0 ล้านบาท หรือเฉลี่ย 456.65 บาทต่อสิทธิ ลักษณะการใช้จ่ายจะแตกต่างกันไปตามสาขาเศรษฐกิจ กล่าวคือ ร้านอาหารจะอยู่ในสาขาภัตตาคารและร้านขายเครื่องดื่ม สถานที่ท่องเที่ยวจะอยู่ในสาขาการบันเทิงและบริการสันทนาการ ร้าน OTOP จะอยู่ในสาขาการค้าปลีก สปา/นวด

จะอยู่ในสาขาการบริการส่วนบุคคล และขนส่งเพื่อการท่องเที่ยวจะอยู่ในสาขาบริการเกี่ยวเนื่องกับการขนส่ง โดยการใช้จ่ายคูปองดังกล่าวจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจโดยรวม 1,764.0 ล้านบาท หรือคิดเป็น 2.58 เท่า

ตารางที่ 10 ยอดการใช้จ่ายคูปองรวมกับเงินอุดหนุนจากรัฐ

มูลค่าสะสม (ล้านบาท)	เฟส 3	เฟส 4 (ประมาณการ)
ร้านอาหารในโรงแรม	475.2	356.4
ร้านอาหาร	390.3	292.7
สถานที่ท่องเที่ยว	30.3	22.7
ร้าน OTOP	5.0	3.8
สปา/นวด	2.5	1.9
ขนส่งเพื่อการท่องเที่ยว	10.0	7.5
รวม	913.3	685.0

กล่าวโดยสรุป จากการประมาณการผลกระทบต่อเศรษฐกิจจากโครงการเราเที่ยวด้วยกันเฟส 4 จะมีมูลค่าการใช้จ่ายอันเป็นผลกระทบทางตรง รวมมูลค่าตัวเครื่องบิน มูลค่าการใช้จ่ายโรงแรม และมูลค่าการใช้จ่ายคูปองรวม ซึ่งรวมเงินอุดหนุนจากรัฐแล้ว มีมูลค่า 6,014.5 ล้านบาท และส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจทางอ้อมรวมเป็นมูลค่า 14,883.6 ล้านบาท หรือคิดเป็น 2.47 เท่า

2.2.3.4 โครงการ Warehousing

การแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลให้สภาพแวดล้อมในการดำเนินธุรกิจมีความยากลำบากขึ้น แม้ว่าผู้ประกอบการส่วนใหญ่จะพยายามปรับตัวโดยการลดต้นทุน ลดค่าใช้จ่าย แต่รายได้ที่หายมากกว่าครึ่งก็เริ่มส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานและปัญหาภาระหนี้ของผู้ประกอบการ โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวซึ่งเป็นภาคส่วนที่ได้รับผลกระทบอย่างยิ่งจากสถานการณ์โควิด-19 เนื่องด้วยการปิดประเทศเป็นระยะเวลาอันยาวนาน รวมทั้งการกลับมาของนักท่องเที่ยวและภาคธุรกิจที่ยังฟื้นตัวได้อย่างไม่เต็มที่ แม้ว่าธนาคารแห่งประเทศไทยจะได้ออกมาตรการช่วยเหลือภาคธุรกิจอย่างต่อเนื่องทั้งมาตรการพักชำระหนี้ และปรับปรุงโครงสร้างหนี้ แต่อุตสาหกรรม

การท่องเที่ยวเป็นภาคที่ได้รับผลกระทบอย่างหนักและมีแนวโน้มฟื้นตัวช้าจึงยังคงต้องประสบปัญหาด้านการชำระหนี้เป็นจำนวนมาก

ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงได้จัดทำมาตรการมาตรการพักทรัพย์ พักหนี้ วงเงินรวมทั้งสิ้น 100,000 ล้านบาท เพื่อช่วยเหลือฟื้นฟูภาคธุรกิจ อันเนื่องมาจากผลกระทบของโควิด-19 โดยเฉพาะผลกระทบในผู้ประกอบการรายย่อย (SMEs) ซึ่งมีวัตถุประสงค์โครงการเพื่อต้องการลดภาระค่าใช้จ่ายทางการเงินที่เกิดจากการกู้ยืมกับสถาบันการเงินที่มีอยู่เดิมในระหว่างการฟื้นฟูกิจการและทำให้มีโอกาสดำเนินธุรกิจต่อไปโดยในอนาคต โดยโครงการนี้ถูกออกแบบมาเพื่อตอบโจทยผู้ประกอบการธุรกิจที่ได้รับผลกระทบหนักจากการระบอบของโควิด-19 โดยเฉพาะกลุ่มที่รายได้ขาดหาย ไม่พอชำระหนี้และค่าใช้จ่ายหมุนเวียนต่างๆ แต่ยังมีศักยภาพและมีความตั้งใจในการรักษาธุรกิจให้มีภาระหนี้ลดลงและสามารถกลับมาดำเนินกิจการได้อีกครั้งเมื่อสถานการณ์คลี่คลายผ่านกลไกการรับโอนสินทรัพย์หลักประกันเพื่อชำระหนี้ของสถาบันการเงินพร้อมให้สิทธิผู้ประกอบการในการซื้อทรัพย์สินที่ราคาดีโอนบวกต้นทุนการดูแลทรัพย์ที่ต่ำมากและให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีและค่าธรรมเนียมที่เกี่ยวข้องทั้งหมด

สำหรับเงื่อนไขสำคัญของโครงการพักทรัพย์ พักหนี้ ได้แก่

- ผู้ประกอบการธุรกิจมีสิทธิซื้อทรัพย์สินหลักประกันคืนได้ภายใน 3 – 5 ปี โดยสถาบันการเงินจะไม่นำทรัพย์สินไปขายแก่บุคคลอื่นหากผู้ประกอบการไม่ยินยอม
- ผู้ประกอบการธุรกิจมีสิทธิเช่าทรัพย์สินนั้นเพื่อประกอบธุรกิจต่อได้ โดยมีอัตราค่าเช่าตามที่ตกลงกัน
- ราคาทรัพย์สินที่สถาบันการเงินจะขายคืนแก่ผู้ประกอบการต้องไม่สูงกว่าราคาที่ได้รับโอนไว้ รวมกับค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาอีกไม่เกินร้อยละ 1 ต่อปี

ประโยชน์ของมาตรการ คือ

1. เพิ่มสภาพคล่องในการดำเนินธุรกิจ รวมทั้งลดภาระหนี้เงินต้นและดอกเบี้ย
2. ผู้ประกอบการธุรกิจมีโอกาสกลับมาเปิดกิจการในอนาคต
3. ธุรกิจสามารถเช่าทรัพย์สินและรับความช่วยเหลือด้านสภาพคล่อง เพื่อประกอบกิจการและรักษาการจ้างงาน
4. ไม่ถูกกดราคาสินทรัพย์ (fire sale) จนทำให้ราคาในตลาดลดลง

จากการวิเคราะห์ของ TMB Analytics พบว่า ข้อมูลคุณภาพสินเชื่อบริษัท ณ สิ้นปี 2563 มูลค่าสินเชื่อบริษัท ความเสี่ยงเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ (Stage 2) ของธุรกิจโรงแรมมีมูลค่ารวม 54,000 ล้านบาท และเมื่อรวมกับยอด

สินเชื่อในธุรกิจท่องเที่ยว หอพัก ความบันเทิง กีฬา และ ร้านอาหาร จะทำให้มูลค่าสินเชื่อ Stage 2 มียอดรวมกันอยู่ที่ 90,000 ล้านบาท ในขณะที่สินเชื่อด้วยคุณภาพ (NPL) ของธุรกิจโรงแรมอยู่ที่ 22,000 ล้านบาท และเมื่อรวมกับธุรกิจอื่น ๆ จะมียอด NPL รวมกันอยู่ที่ 38,000 ล้านบาท จึงคาดว่ามาตรการพักทรัพย์พักหนี้เป็นมาตรการที่เน้นให้ความช่วยเหลือธุรกิจโรงแรมและท่องเที่ยวเป็นหลัก

การให้ความช่วยเหลือผ่านมาตรการพักทรัพย์พักหนี้ เป็นประโยชน์โดยตรงต่อธุรกิจ SMEs เนื่องจากในกลุ่มธุรกิจที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคโควิด-19 ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มธุรกิจ SMEs คือกลุ่มผู้มีปัญหาในการชำระหนี้ โดยยอดสินเชื่อด้วยคุณภาพ (NPL) ในธุรกิจโรงแรม SMEs ที่มีมูลค่ากว่า 22,000 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนสูงถึง 99% ของสินเชื่อ NPL ในธุรกิจโรงแรมทั้งหมด ส่วนธุรกิจ SMEs กลุ่มท่องเที่ยวอื่น ๆ มีสัดส่วนสินเชื่อ NPL ที่สูงเช่นกัน โดยมีมูลค่า 1,300 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วน 99% ของยอดสินเชื่อ NPL รวมทั้งหมดในธุรกิจท่องเที่ยว

สำหรับความคืบหน้าโครงการพักทรัพย์ พักหนี้ ข้อมูล ณ วันที่ 12 กันยายน 2565 มูลค่าสินทรัพย์ที่รับโอน 52,767 ล้านบาท จำนวนผู้ได้รับความช่วยเหลือ 383 ราย ปัญหาส่วนหนึ่งของการที่สามารถปล่อยสินเชื่อให้ความช่วยเหลือได้น้อย อาจมีสาเหตุมาจาก

1. ข้อจำกัดทางด้านภาษี เนื่องจากความไม่ชัดเจนในนโยบายทางด้านภาษี ยังไม่มีกฎหมายยกเว้นภาษีและค่าธรรมเนียมการโอน
2. ปัญหาความเชื่อมั่น เนื่องจากโครงการพักทรัพย์ กำหนดให้ต้องมีทรัพย์สินเป็นหลักประกัน จึงมีความกังวลใจทั้งในฝั่งธนาคารที่ต้องแบกรับต้นทุนภาระค่าใช้จ่ายในการดูแลหากลูกหนี้ไม่ซื้อสินทรัพย์คืน ในขณะที่ฝั่งลูกหนี้ก็มีความกังวลในเรื่องค่าเช่า ทั้งที่ในทางปฏิบัติธนาคารคิดอัตราค่าเช่าต่ำ

สำหรับวงเงินในโครงการพักทรัพย์พักหนี้ ปัจจุบันเหลืออยู่มากกว่า 57,000 ล้านบาท จากวงเงิน 100,000 ล้านบาท จึงคาดว่า ธนาคารแห่งประเทศไทยจะมีวงเงินเพียงพอในการแก้ไขปัญหาสินเชื่อให้กับลูกหนี้ได้ในระยะข้างหน้า หรืออาจสามารถโยกวงเงินจากโครงการพักทรัพย์พักหนี้ มาดูแลลูกหนี้เพิ่มเติมในโครงการสินเชื่อฟื้นฟูได้ด้วยวิธีอื่นด้วย อย่างไรก็ตาม หลังจากการที่สถานการณ์โควิด-19 มีแนวโน้มที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่องทั่วโลก ทำให้ประเทศไทยกลับมาเปิดประเทศนับนักท่องเที่ยวอีกครั้งหนึ่ง ส่งผลให้ธุรกิจท่องเที่ยวเริ่มกลับมาฟื้นตัวได้ดี ส่งผลให้มีการรายงานข่าว ธุรกิจโรงแรมบางส่วนขอออกจากโครงการพักทรัพย์ พักหนี้ แล้วหลายราย ทั้งรายที่ได้รับอนุมัติเข้าโครงการเรียบร้อยแล้ว และรายที่อยู่ระหว่างการยื่นเข้าโครงการ

2.3 การติดตามสถานการณ์และการปรับตัวของภาคส่งออก

ภาคส่งออกเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการจัดส่งสินค้าและบริการจากต้นทาง คือ ประเทศไทย ไปสู่ตลาดอื่นๆ ซึ่งเป็นประเทศปลายทางโดยอาศัยการเชื่อมโยงในภาคขนส่งผ่านเส้นทางบก เส้นทางราง เส้นทางน้ำ หรือเส้นทางอากาศ

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับภาคส่งออก จึงประกอบไปด้วยกิจกรรมเกือบจะทุกกิจกรรมในเศรษฐกิจที่จะเข้ามาเกี่ยวข้องกับภาคส่งออก ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของทางตรง คือ การผลิตสินค้าเพื่อส่งออก หรือทางอ้อม คือ เป็นบริการที่สนับสนุนการเคลื่อนย้ายสินค้าจากต้นทางไปยังปลายทาง รวมไปถึงการสนับสนุนระบบการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ซื้อ-ผู้ขาย ระบบการชำระเงิน ระบบประกันภัยต่างๆ

ในงานวิจัยชิ้นนี้ จะมุ่งเน้นไปที่อุตสาหกรรมอาหาร ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมส่งออกที่สำคัญของไทย และเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมเป้าหมาย New S-Curve ที่ถูกวางเป้าหมายให้เป็นหัวจักรทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ โดยอุตสาหกรรมอาหาร สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่มที่สำคัญ คือ

1. กลุ่มผู้ผลิตวัตถุดิบและปัจจัยการผลิต ซึ่งหมายถึง ธุรกิจที่ผลิตสิ่งที่จำเป็นในการผลิตอาหารเพื่อส่งออก อาทิ เช่น เมล็ดพันธุ์ เครื่องจักร อุปกรณ์การเกษตร สารเคมีที่ใช้ในการเกษตร อาหารสัตว์ เป็นต้น
2. กลุ่มผู้ผลิตสินค้าเกษตร ซึ่งหมายถึง ธุรกิจที่ทำหน้าที่ในการผลิตสินค้าเกษตรที่ถูกนำไปใช้ผลิตเป็นอาหารเพื่อส่งออกในลำดับต่อไป และหมายรวมถึงสินค้าเกษตรที่ถูกส่งออกในรูปของวัตถุดิบขั้นกลางก่อนที่จะถูกแปลงเป็นอาหารขั้นสุดท้าย
3. กลุ่มผู้ผลิตอาหารเพื่อการส่งออก ซึ่งหมายถึง ธุรกิจส่งออกที่ส่งสินค้าในรูปแบบของอาหารสำเร็จรูป หรือในรูปของอาหารกึ่งสำเร็จรูปที่ต้องนำไปแปลงเป็นอาหารเมื่อถูกใช้ในประเทศปลายทาง

เนื่องจากอุตสาหกรรมอาหารมีความหลากหลาย การติดตามสถานการณ์ของอุตสาหกรรมจะพิจารณาทั้งในภาพรวมของการส่งออก ภาพย่อย คือ การส่งออกของอุตสาหกรรมอาหาร และการพิจารณาสถานการณ์ของอุตสาหกรรมอาหารทั้ง 3 กลุ่ม โดยสำหรับกลุ่มผู้ขายวัตถุดิบและปัจจัยการผลิต จะพิจารณาในแง่ของการทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการส่งผ่านราคาในตลาดโลกมายังเกษตรกร กลุ่มผู้ผลิตสินค้าเกษตรจะพิจารณาในแง่ของรายได้ของเกษตรกรในช่วงโควิด-19 และกลุ่มผู้ผลิตอาหารเพื่อการส่งออกจะพิจารณาในแง่ของโอกาสในการฟื้นฟู

เศรษฐกิจไทยในยุคหลังโควิด-19 เนื่องจากกลุ่มที่ 3 จะเป็นหน้าด่านในการสร้างรายได้ให้กับประเทศ และทำหน้าที่ส่งสัญญาณความต้องการวัตถุดิบเพื่อประกอบอาหารให้กับเกษตรกร

2.3.1 การติดตามสถานการณ์ของภาคส่งออก

เมื่อพิจารณาถึงสถานการณ์ในด้านการส่งออกหลังการแพร่ระบาดของโควิด-19 โดยอาศัยข้อมูลปี 2562 เป็นปีฐานเพื่อประเมินการหดตัวของอุตสาหกรรมในภาพรวม และการฟื้นตัวของอุตสาหกรรม คณะผู้วิจัยได้ประเมินการฟื้นตัวใน 3 ดัชนีชี้วัดเป็นหลัก ได้แก่ มูลค่าส่งออกรวมซึ่งสะท้อนถึงสถานการณ์ของภาคส่งออกในภาพรวม มูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรซึ่งสะท้อนถึงการขายสินค้าเกษตรในรูปแบบที่เป็นสินค้าปฐม หรือยังไม่ได้มีการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า และมูลค่าการส่งออกอุตสาหกรรมเกษตรซึ่งสะท้อนถึงการขายสินค้าเกษตรในรูปแบบที่มีการแปรรูปหรือมีการต่อยอดเพื่อเพิ่มมูลค่าแล้ว

ผลการประเมินพบว่า ในภาพรวมของการส่งออกนั้น อุตสาหกรรมการส่งออกในภาพรวมในปี 2563 มีการหดตัวลงจากปี 2562 จากที่เคยมีมูลค่าสูงถึง 2.46 แสนล้านเหรียญสหรัฐฯ กลับมีมูลค่าลดลงเหลือเพียง 2.31 แสนล้านเหรียญสหรัฐฯ ก่อนที่อุตสาหกรรมในภาพรวมจะมีการฟื้นตัวในปี 2564 โดยมีมูลค่าการส่งออกที่เพิ่มขึ้นเป็น 2.72 แสนล้านเหรียญสหรัฐฯ ซึ่งสะท้อนถึงการฟื้นตัวของอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาทิศทางและแนวโน้มการส่งออกในปี 2565 พบว่า มูลค่าการส่งออกมีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงมากขึ้นกว่าเดิม โดยหากพิจารณาข้อมูลล่าสุดจากเดือนมกราคมจนถึงกรกฎาคมรวมกัน จะพบว่ามูลค่าการส่งออกในปี 2565 จะอยู่สูงกว่าปี 2564 โดยในปี 2564 มูลค่าการส่งออกรวมของ 7 เดือนแรกจะอยู่ที่ 1.55 แสนล้านเหรียญสหรัฐฯ ในขณะที่ในช่วง 7 เดือนแรกของปี 2565 มูลค่าการส่งออกจะอยู่ที่ 1.72 แสนล้านเหรียญสหรัฐฯ

สำหรับสินค้าเกษตร หากจำแนกเป็นสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตร พบว่ามูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตร (ขั้นปฐม) ในปี 2563 มีมูลค่าหดตัวลงจากปีก่อนโควิด-19 หรือปี 2562 ไม่มากนัก โดยมูลค่าการส่งออกในปี 2562 อยู่ที่ 2.17 หมื่นล้านเหรียญสหรัฐฯ ในขณะที่ในปี 2020 มูลค่าลดลงเหลือ 2.11 หมื่นล้านเหรียญสหรัฐฯ และมูลค่าการส่งออกได้เพิ่มขึ้นอย่างมากในปี 2564 มาอยู่ที่ 2.61 หมื่นล้านเหรียญสหรัฐฯ สะท้อนถึงการเป็นเสาหลักของภาคเกษตรในการเป็นกิจกรรมที่ช่วยสร้างรายได้ให้กับเศรษฐกิจ

ทิศทางแนวโน้มในปี 2565 สำหรับสินค้าเกษตร พบว่ามีแนวโน้มที่สูงขึ้นมากกว่าเดิม โดยในปี 2564 มูลค่าการส่งออกรวมของสินค้าเกษตรในช่วง 7 เดือนแรกจะอยู่ที่ 1.54 หมื่นล้านเหรียญสหรัฐฯ ในขณะที่ในช่วง 7 เดือนแรกของปี 2565 มูลค่าการส่งออกของสินค้าเกษตรจะอยู่ที่ 1.66 หมื่นล้านเหรียญสหรัฐฯ

สำหรับอุตสาหกรรมการเกษตร พบว่าระดับการฟื้นตัว รวมทั้งการเป็นเสาหลักในการฟื้นตัวเศรษฐกิจ เป็นไปในลักษณะเดียวกันกับสินค้าเกษตร โดยพบว่าอุตสาหกรรมเกษตร ในปี 2563 มีมูลค่าหดตัวลงจากปีก่อนโควิด-19 หรือปี 2562 ไม่มากนัก โดยมูลค่าการส่งออกในปี 2562 อยู่ที่ 1.87 หมื่นล้านเหรียญสหรัฐฯ ในขณะที่ในปี 2563 มูลค่าลดลงเหลือ 1.80 หมื่นล้านเหรียญสหรัฐฯ และมูลค่าการส่งออกได้เพิ่มขึ้นอย่างมากในปี 2564 มาอยู่ที่ 1.93 หมื่นล้านเหรียญสหรัฐฯ

นอกจากนี้ ทิศทางการเติบโตของอุตสาหกรรมมีแนวโน้มที่โดดเด่นเช่นเดียวกัน โดยในปี 2564 มูลค่าการส่งออกรวมของอุตสาหกรรมเกษตรในช่วง 7 เดือนแรกจะอยู่ที่ 1.08 หมื่นล้านเหรียญสหรัฐฯ ในขณะที่ในช่วง 7 เดือนแรกของปี 2565 มูลค่าการส่งออกของอุตสาหกรรมเกษตรจะอยู่ที่ 1.40 หมื่นล้านเหรียญสหรัฐฯ

ตารางที่ 11 ดัชนีประเมินสถานการณ์ของภาคส่งออกในภาพรวม และอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับสินค้าเกษตร (มูลค่าล้านเหรียญสหรัฐฯ)

	2562	2563	2564	2564 (ม.ค.-ก.ค.)	2565 (ม.ค.-ก.ค.)
มูลค่าส่งออกรวม	246,269	231,634	272,006	155,003	172,814
มูลค่าส่งออก สินค้าเกษตร	21,781	21,101	26,151	15,452	16,662
มูลค่าส่งออก อุตสาหกรรม เกษตร	18,779	18,058	19,327	10,876	14,066

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์

2.3.2 การปรับตัวของภาคส่งออก

การปรับตัวของภาคส่งออกจะเน้นไปที่อุตสาหกรรมอาหารและแยกพิจารณาเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ขายวัตถุดิบและปัจจัยการผลิต กลุ่มผู้ผลิตสินค้าเกษตร (เกษตรกร) และกลุ่มผู้ส่งออกสินค้าเกษตร (ธุรกิจส่งออก)

สำหรับผู้ขายวัตถุดิบและปัจจัยการผลิต คณะผู้วิจัยพบว่ากลุ่มนี้จะมีอำนาจในการกำหนดราคาที่สูงกว่ากลุ่มเกษตรกร ทำให้เมื่อมีสถานการณ์ที่ราคาวัตถุดิบที่นำเข้าจากต่างประเทศสูงขึ้น ซึ่งในช่วงโควิด-19 จะเกิดขึ้นจากการเพิ่มขึ้นของราคาสินค้าในตลาดโลก (เมื่อคิดในรูปเงินบาท) เนื่องจากสถานการณ์โควิด-19 อันได้แก่ ต้นทุนการขนส่งสินค้าข้ามประเทศที่สูงขึ้น ราคาน้ำมันที่สูงขึ้น อุปทานของสินค้าที่ลดลง และสถานการณ์ค่าเงินบาทที่อ่อนตัวลง

ต้นทุนการขนส่งสินค้าข้ามประเทศสูงขึ้นสะท้อนออกมาจากค่าระวางสินค้าที่ผู้ส่งออกและผู้นำเข้าจะต้องจ่ายให้กับผู้ขนส่งสินค้า (ต่างชาติ) โดยหากพิจารณาค่าต้นทุนระวางสินค้าจะพบว่าในช่วงปี 2562 นั้น ต้นทุนค่าระวางสินค้าที่ประเทศไทยจ่ายจะอยู่ที่ประมาณ 1.1-1.2 แสนล้านบาทต่อไตรมาส ซึ่งเมื่อเข้าสู่ปี 2564 จะพบว่าเศรษฐกิจโลกมีการฟื้นตัวที่ไม่เท่าเทียมกันทำให้เกิดปัญหาค่าระวางสินค้าที่เพิ่มขึ้นมาเป็นระดับ 2.2-2.9 แสนล้านบาทต่อไตรมาส และมีทิศทางที่เพิ่มสูงขึ้น โดยในไตรมาสที่ 1 ปี 2565 พบว่าประเทศไทยต้องจ่ายค่าระวางเรือสูงถึง 3 แสนล้านบาทต่อไตรมาสทีเดียว

เมื่อพิจารณาในรูปของสัดส่วนของค่าระวางสินค้าต่อมูลค่าสินค้าที่ส่งออกและนำเข้าสินค้าจะทำให้ทราบถึงต้นทุนค่าระวางเรือที่แท้จริง เพราะเป็นสัดส่วนที่ได้คำนวณผลกระทบของการส่งออกสินค้าในมูลค่าที่มากหรือน้อยออกไป ผลการเปรียบเทียบพบว่าในช่วงก่อนโควิด-19 หรือในปี 2562 สัดส่วนค่าระวางสินค้าต่อมูลค่าสินค้าที่ส่งออกและนำเข้าสินค้าจะอยู่ที่ประมาณร้อยละ 3.2-3.4 โดยสัดส่วนดังกล่าวได้เพิ่มสูงขึ้นมาเป็นร้อยละ 6.1-6.7 ในปี 2562 ก่อนที่จะลดลงเล็กน้อยมาอยู่ที่ร้อยละ 6.6 ในช่วงไตรมาสที่ 1 ปี 2565 ซึ่งสะท้อนถึงระดับราคาค่าระวางสินค้าที่เริ่มมีแนวโน้มที่คงที่หรือลดลงเล็กน้อย แต่ยังคงอยู่ในระดับที่สูงเมื่อเทียบกับช่วงก่อนโควิด-19

ตารางที่ 12 สัดส่วนต้นทุนค่าระวางสินค้าต่อมูลค่าส่งออกและนำเข้า (หน่วย: ล้านบาท)

	สินค้าออก, เอฟ. โอ.บี.	สินค้าเข้า, เอฟ. โอ.บี.	มูลค่าส่งออก และนำเข้ารวม	ต้นทุนค่า ระวางสินค้า	สัดส่วนค่าระวางสินค้าต่อมูลค่า ส่งออกและนำเข้ารวม
Q1/2562	1,897,527	1,687,969	3,585,496	120,004	3.3%
Q2/2562	1,912,059	1,722,803	3,634,861	121,375	3.3%
Q3/2562	1,939,434	1,692,060	3,631,493	116,783	3.2%
Q4/2562	1,785,798	1,605,055	3,390,853	114,064	3.4%
Q1/2563	1,907,297	1,616,804	3,524,101	132,323	3.8%
Q2/2563	1,590,492	1,308,752	2,899,243	118,692	4.1%
Q3/2563	1,820,762	1,378,586	3,199,348	124,602	3.9%
Q4/2563	1,780,748	1,513,888	3,294,637	154,108	4.7%
Q1/2564	1,939,744	1,665,974	3,605,718	220,310	6.1%
Q2/2564	2,129,315	1,776,632	3,905,947	251,543	6.4%
Q3/2564	2,221,031	1,912,233	4,133,265	278,616	6.7%
Q4/2564	2,374,965	2,033,995	4,408,960	294,408	6.7%
Q1/2565	2,422,993	2,116,380	4,539,372	300,443	6.6%

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

ระดับราคาน้ำมันที่สูงขึ้น ส่งผลกระทบต่อธุรกิจนำเข้าวัตถุดิบและปัจจัยการผลิตในภาคเกษตร (โปรดดูรายละเอียดข้อมูลราคาน้ำมันในหัวข้อ นโยบายรัฐด้านการอุดหนุนสินค้าเกษตรที่ผ่านมากับแนวทางการดำเนินนโยบายที่ควรจะเป็น ซึ่งจะนำเสนอในส่วนถัดไป)

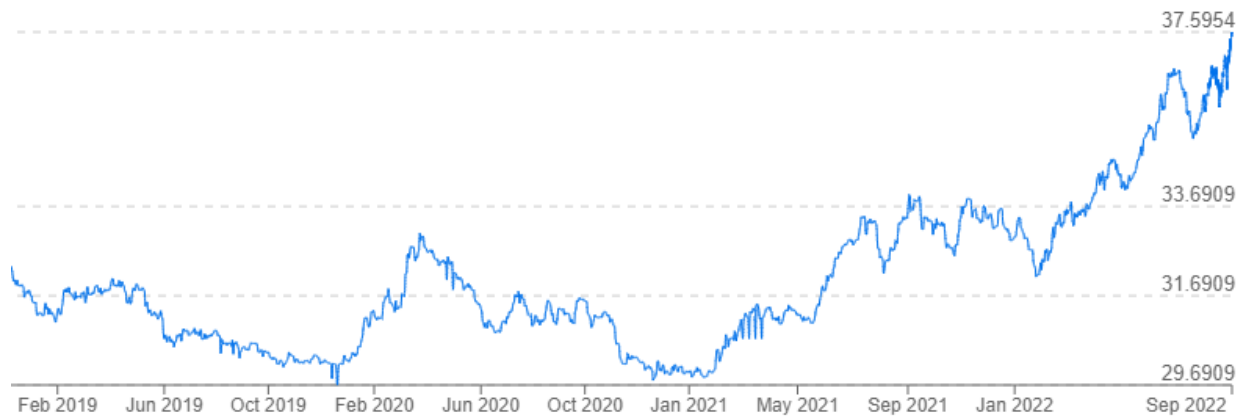
ปัญหาอุปทานของสินค้าที่ลดลง เป็นผลที่เกิดขึ้นจากวิกฤติการณ์รัสเซียบุกยูเครน ซึ่งทำให้สินค้าที่ถูกผลิตขึ้นในประเทศทั้ง 2 ประเทศมีอุปสรรคต่อการส่งออกอันเนื่องมาจากสงคราม การถูกบอยคอตโดยประเทศอื่นๆ ความกลัวของประเทศอื่นๆ ที่เกรงว่าสินค้าในประเทศอาจจะมีไม่เพียงพอ (โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมในหัวข้อ การแสวงหาโอกาสจากวิกฤติ ซึ่งจะนำเสนอในส่วนถัดไป)

ท้ายที่สุด ปัญหาการขาดวัตถุดิบและปัจจัยการผลิตที่เพิ่มขึ้นยังเป็นผลมาจากค่าเงินบาทที่อ่อนค่าลงอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี 2565 โดยหากพิจารณาในช่วงก่อนโควิด-19 จะพบว่าค่าเงินบาทมีแนวโน้มแข็งค่า

จากประมาณ 31.5-31.7 บาทต่อดอลลาร์ มาสู่ 30 บาทต่อดอลลาร์ ณ ปลายปี 2562 อย่างไรก็ตาม วิกฤติการณ์โควิด-19 ทำให้ค่าเงินบาทอ่อนตัวอย่างรวดเร็วเป็น 32.5 บาทต่อดอลลาร์ (เนื่องจากประเทศไทยมีความเสี่ยงทางเศรษฐกิจจากการแพร่ระบาด และการหดตัวอย่างแรงของภาคท่องเที่ยว) ก่อนที่ค่าเงินจะเริ่มกลับมาแข็งค่าขึ้น หลังจากประเทศไทยสามารถควบคุมการระบาดได้ในระดับดี มีอัตราการฉีดวัคซีนที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและเริ่มส่งสัญญาณการเปิดประเทศรับนักท่องเที่ยวเพิ่มเติมในช่วงปลายปี 2564

อย่างไรก็ดี การฟื้นตัวอย่างรวดเร็วของประเทศที่พัฒนาแล้ว ประกอบกับราคาน้ำมันที่เพิ่มสูงขึ้นทำให้เกิดปัญหาเงินเฟ้อกลายเป็นปัญหาใหญ่ของกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วจนทำให้ธนาคารกลางหลายแห่งโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ธนาคารกลางของสหรัฐฯ ได้มีการขึ้นอัตราดอกเบี้ยอย่างรวดเร็วเพื่อต่อสู้กับปัญหาเงินเฟ้อ ส่งผลให้เศรษฐกิจไทยที่กำลังฟื้นตัวอาจจะได้รับผลกระทบทำให้ค่าเงินอ่อนอย่างรวดเร็วมารู้อัตรา 37.5 บาทต่อดอลลาร์ในช่วงปลายปี 2565 ค่าเงินที่อ่อนลงดังกล่าวทำให้สินค้านำเข้าซึ่งคิดราคาในรูปค่าเงินดอลลาร์สหรัฐฯ จะแพงขึ้นเมื่อคิดเป็นต้นทุนในสกุลเงินบาทอย่างมาก

รูปที่ 8 อัตราแลกเปลี่ยนเงินสกุลบาทต่อ 1 ดอลลาร์สหรัฐฯ ระหว่างปี 2562-2565 (ค.ศ.2019-2022)

ที่มา: www.xe.com

แม้ว่าราคาต้นทุนของวัตถุดิบและปัจจัยการผลิตจะเพิ่มสูงขึ้น แต่คณะผู้วิจัยพบว่าการสุ่มสำรวจข้อมูลราคาวัตถุดิบและปัจจัยการผลิต พบว่าผู้ผลิตสามารถที่จะส่งผ่านราคาที่เพิ่มขึ้นไปยังเกษตรกรได้ค่อนข้างดี ตัวอย่างเช่น ราคาวัตถุดิบอาหารสัตว์ที่สามารถปรับราคาสูงขึ้นได้ตามราคาวัตถุดิบที่เพิ่มสูงขึ้น (โปรดดูหัวข้อสถานการณ์เงินเฟ้อ ซึ่งจะนำเสนอในส่วนถัดไป) นอกจากนี้ สำหรับวัตถุดิบและปัจจัยการผลิตที่สำคัญของเกษตรกรก็มีแนวโน้มราคาที่สูงขึ้นเช่นเดียวกัน อาทิ เช่น ในกลุ่มเมล็ดพันธุ์สำคัญที่ไทยนำเข้ามาใช้ในการผลิต

พบว่าระดับราคาเมล็ดพันธุ์มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นจากช่วงโควิด-19 ซึ่งสะท้อนถึงการส่งผ่านต้นทุนไปยังเกษตรกรโดยตรง ในลักษณะเดียวกัน เมื่อพิจารณาราคาปุ๋ยเคมี และสารเคมีอันตรายที่นำเข้ามาขายในประเทศที่สำคัญก็พบว่ามี การส่งผ่านราคาไปยังเกษตรกรเช่นเดียวกัน โดยราคาปุ๋ยเคมีมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นในทุกสูตร และเป็นการเพิ่มขึ้นทั้งราคาขายส่งที่กรุงเทพฯ และขายปลีกที่ขายในท้องถิ่น สำหรับสารเคมีอันตรายที่ใช้ในการเกษตรก็มีราคาขายที่เพิ่มสูงขึ้นเช่นเดียวกันตามราคาต้นทุนที่นำเข้าที่สูงขึ้น

ตารางที่ 13 ต้นทุนราคาขายเมล็ดพันธุ์นำเข้าที่สำคัญของไทย (บาทต่อตัน)

เมล็ดพันธุ์	2562	2563	2564
ข้าวโพด	51,144	53,850	70,658
ฝักซี	50,470	65,177	56,592
ถั่วเขียว	23,785	32,850	39,641
คาน้ำ	115,564	145,792	133,592
ผักกาดขาว	498,721	587,041	226,534

ที่มา: สำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร กรมวิชาการเกษตร

ตารางที่ 14 ราคาปุ๋ยเคมีที่ขายในประเทศ

สูตรปุ๋ยเคมี	ลักษณะราคา	2563	2564	2565
21-0-0	ขายส่งกรุงเทพฯ	6,461	8,390	15,371
	ขายปลีกท้องถิ่น	7,862	8,666	14,995
46-0-0	ขายส่งกรุงเทพฯ	10,117	15,386	27,435
	ขายปลีกท้องถิ่น	11,486	13,541	25,496
0-0-60	ขายส่งกรุงเทพฯ	12,085	15,890	32,531
	ขายปลีกท้องถิ่น	14,470	14,302	25,920
18-46-0	ขายส่งกรุงเทพฯ	15,297	21,849	35,643
	ขายปลีกท้องถิ่น	17,079	17,071	26,635
16-20-0	ขายส่งกรุงเทพฯ	11,714	13,569	21,540
	ขายปลีกท้องถิ่น	12,815	13,246	19,535
16-16-8	ขายส่งกรุงเทพฯ	12,453	14,500	22,365

	ขายปลีกท้องถิ่น	13,431	13,676	19,756
15-15-15	ขายส่งกรุงเทพฯ	15,097	16,536	25,096
	ขายปลีกท้องถิ่น	16,214	16,220	24,510
13-13-21	ขายส่งกรุงเทพฯ	16,063	18,636	23,267
	ขายปลีกท้องถิ่น	18,020	18,097	25,927

ที่มา: สำนักงานวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ตารางที่ 15 ราคาสารเคมีอันตรายที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร (บาทต่อตัน)

สารเคมีอันตราย	2562	2563	2564
สารกำจัดวัชพืช	90,662	328,342	343,540
สารกำจัดแมลง	180,574	683,680	326,961
สารป้องกันและกำจัดโรคพืช	159,997	207,417	257,836

ที่มา: กรมวิชาการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

กล่าวโดยสรุป ในส่วนของอุตสาหกรรมต้นน้ำ อันได้แก่ วัตถุดิบและปัจจัยการผลิต ที่ป้อนให้กับเกษตรกร มักจะมีการปรับตัวที่จำกัด เนื่องจากอำนาจในการกำหนดราคายังคงมีอยู่ในระดับที่สูง ทำให้สามารถปรับเพิ่มราคา และส่งผ่านผลกระทบต่อราคาไปยังเกษตรกรได้

สำหรับกลุ่มผู้ผลิตสินค้าเกษตรหรือเกษตรกร หากนำเอาข้อมูลสำรวจจากสำนักงานสถิติแห่งชาติและข้อมูลของธนาคารแห่งประเทศไทยมาวิเคราะห์ พบว่าในปี 2563 นั้น ภาวะการทำงานในภาคการเกษตรมีจำนวนแรงงานลดลงเล็กน้อย โดยลดลงจาก 11.820 ล้านคนในปี 2562 เหลือเพียง 11.810 ล้านคน อย่างไรก็ตาม ในปี 2564 นั้น พบว่าแรงงานในภาคเกษตรมีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็น 12.025 ล้านคน และทิศทางแนวโน้มของการจ้างงานในภาคเกษตรมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยหากเทียบในช่วง 2 ไตรมาสแรกในปี 2564 และในปี 2565 จะพบว่าการจ้างงานมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเล็กน้อย จาก 11.412 ล้านคนในปี 2564 มาเป็น 11.530 ล้านคนในปี 2565 ในกรอบเวลาเดียวกัน นั่นคือ อาชีพเกษตรกรเป็นแหล่งในการรองรับแรงงานล้นเกินจากปัญหาโควิด-19 ได้ในระดับหนึ่ง

เมื่อพิจารณาในแง่ของรายได้ คณะผู้วิจัยพบว่า รายได้ของเกษตรกรมีการปรับตัวที่แตกต่างกัน ดังนี้

1. กลุ่มเกษตรกรที่ผลิตธัญพืชและพืชอาหาร เช่น ข้าว อ้อย มัน ข้าวโพดและถั่วเขียว พบว่ารายได้ของเกษตรกรมีแนวโน้มลดลงทั้งในปี 2563 และในปี 2564 ซึ่งสะท้อนว่ารายได้ของเกษตรกรในกลุ่มนี้ยังไม่ฟื้นกลับมา

ที่ระดับปี 2562 อย่างไรก็ตาม ทิศทางแนวโน้มของรายได้ในปี 2565 มีแนวโน้มที่ดีขึ้น โดยหากเปรียบเทียบเฉพาะ 2 ไตรมาสแรกของปี จะพบว่าดัชนีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนจะเพิ่มขึ้นจาก 102.60 เป็น 123.83 (ค่าดัชนีสะท้อนรายได้ โดยมีฐานที่ 100.00 ซึ่งเป็นรายได้ในปีฐานในอดีต)

2. กลุ่มเกษตรกรที่ผลิตไม้ยืนต้น เช่น ยางดิบ เมล็ดกาแฟ พริกไทดำ พบว่ารายได้ของเกษตรกรมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ แม้แต่ในช่วงโควิด-19 โดยดัชนีรายได้เพิ่มขึ้นจากปี 2562 (ก่อนโควิด-19) ที่ 139.35 มาเป็น 142.67 ในปี 2563 และ 173.73 ในปี 2564 และทิศทางแนวโน้มของรายได้ยังเพิ่มสูงขึ้นในปี 2565 โดยหากเปรียบเทียบเฉพาะ 2 ไตรมาสแรกของปี จะพบว่าดัชนีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนจะเพิ่มขึ้นจาก 145.74 เป็น 155.12

3. กลุ่มเกษตรกรที่ผลิตไม้ผล เช่น มะม่วง ส้ม ทุเรียน สับปะรด ลำไย ลองกอง เงาะ มังคุด กล้วยหอมและลิ้นจี่ พบว่ารายได้เกษตรกรกลุ่มนี้มีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ แม้ในช่วงโควิด-19 เช่นเดียวกัน โดยดัชนีรายได้เพิ่มขึ้นจากปี 2562 (ก่อนโควิด-19) ที่ 259.04 มาเป็น 285.55 ในปี 2563 และ 313.17 ในปี 2564 อย่างไรก็ตาม ในปี 2565 รายได้ของเกษตรกรกลุ่มนี้มีแนวโน้มชะลอตัวลดลง โดยหากเปรียบเทียบเฉพาะ 2 ไตรมาสแรกของปี จะพบว่าดัชนีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนจะลดลงจาก 383.15 เป็น 355.75

4. กลุ่มเกษตรกรที่ผลิตผัก เช่น หอมแดง กระเทียม มันฝรั่ง หอมหัวใหญ่ พบว่ามีรายได้ที่ดีขึ้นในช่วงโควิด-19 เมื่อเทียบกับช่วงก่อนโควิด-19 หากแต่รายได้มีแนวโน้มลดลงตั้งแต่ปี 2563 โดยดัชนีรายได้ในปีก่อนโควิด-19 หรือในปี 2562 มีค่าเฉลี่ยที่ 91.98 ในขณะที่ในปี 2564 และ 2565 มีดัชนีรายได้เฉลี่ย 121.04 และ 117.62 ตามลำดับ ทิศทางการชะลอตัวของรายได้ยังลดลงอย่างต่อเนื่องในปี 2565 โดยหากเปรียบเทียบเฉพาะ 2 ไตรมาสแรกของปี จะพบว่าดัชนีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนจะลดลงจาก 169.16 เป็น 137.02

5. กลุ่มเกษตรกรที่ผลิตพืชน้ำมัน เช่น ปาล์ม มะพร้าว ถั่วลิสง ถั่วเหลือง พบว่าเกษตรกรกลุ่มนี้มีรายได้ที่เพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ แม้แต่ในช่วงโควิด-19 โดยดัชนีรายได้เพิ่มขึ้นจากปี 2562 (ก่อนโควิด-19) ที่ 225.62 มาเป็น 368.37 ในปี 2563 และ 539.51 ในปี 2564 และทิศทางแนวโน้มของรายได้ยังเพิ่มสูงขึ้นในปี 2565 โดยหากเปรียบเทียบเฉพาะ 2 ไตรมาสแรกของปี จะพบว่าดัชนีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนจะเพิ่มขึ้นจาก 502.78 เป็น 754.77

6. กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตปศุสัตว์ เช่น สุกร ไก่ ไข่ โค พบว่าเกษตรกรกลุ่มนี้มีรายได้ที่ผันผวนแต่นับได้ว่ามีรายได้ที่สูงกว่าช่วงก่อนโควิด-19 โดยพบว่าดัชนีรายได้เฉลี่ยที่ 223.16 ในปี 2562 ที่ 240.01 ในปี 2020 และที่ 227.89 ในปี 2564 และรายได้เฉพาะ 2 ไตรมาสแรกของปี จะพบว่าดัชนีรายได้เฉลี่ยจะเพิ่มขึ้นจาก 233.53 เป็น 281.12

7. กลุ่มเกษตรกรประมง พบว่ามีรายได้ที่ลดลงเรื่อยตลอดในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา โดยพบว่ามีดัชนีรายได้เฉลี่ยที่ 92.29 ในปี 2562 ที่ 81.74 ในปี 2563 และที่ 71.28 ในปี 2564 แต่รายได้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเล็กน้อยในปี นี้ โดยรายได้เฉพาะ 2 ไตรมาสแรกของปี จะพบว่าดัชนีรายได้เฉลี่ยจะเพิ่มขึ้นจาก 71.43 เป็น 75.69

ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยให้ข้อสังเกตว่ารายได้ของเกษตรกรที่นำเสนอเป็นรายได้เฉลี่ยตามกรอบเวลาที่ระบุเอาไว้ ซึ่งทำให้เกษตรกรที่มีรายได้ไม่เท่ากันตลอดปีอาจจะมียาได้ในบางช่วงที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยทั้งปีได้

กล่าวโดยสรุป พบว่าเกษตรกรไทยที่ปลูกสินค้าหลักคือ ข้าว อ้อย มันและถั่วเขียว เพียงอย่างเดียว ซึ่งครอบคลุมเกษตรกรจำนวนมากของไทยมีแนวโน้มจะไม่สามารถปรับตัวได้ และพึ่งพามาตรการช่วยเหลือจากภาครัฐ (โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมในหัวข้อ นโยบายรัฐด้านการอุดหนุนสินค้าเกษตรที่ผ่านมา ในส่วนถัดไป) อย่างไรก็ตาม คณะผู้วิจัยพบว่ามีสินค้าเกษตรบางกลุ่มที่มีแนวโน้มที่ดีและสามารถสร้างรายได้ดีแม้ในช่วงโควิด-19 โดยบางกลุ่มมีแนวโน้มที่ดีในระยะสั้นเนื่องจากความต้องการของตลาดโลกที่เพิ่มขึ้นเพราะความกังวลในแง่ของ ความมั่นคงทางอาหาร แต่ในบางส่วนก็เป็นการเพิ่มขึ้นอย่างค่อนข้างยั่งยืน ถือเป็นสินค้าเด่นในอนาคต ความสามารถในการปรับตัวของเกษตรกรจึงขึ้นกับว่าเกษตรกรมีความยืดหยุ่นในการปรับตัวมากน้อยเพียงใด ไม่ว่าจะ เป็นการปรับปรุงการผลิตให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น การปลูกพืชที่มีความหลากหลายมากขึ้น การเปลี่ยนวิธีการผลิตให้มีความยั่งยืนมากขึ้น ตลอดจนการปรับเปลี่ยนสินค้าไปสู่สินค้าที่ตรงต่อความต้องการของผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้นำเอาข้อเสนอในการปรับตัวซึ่งถอดบทเรียนมาจากการสำรวจเชิงพื้นที่ไว้ในส่วนข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารของไทย ซึ่งจะนำเสนอในส่วนถัดไป

ตารางที่ 16 สถานการณ์การปรับตัวของเกษตรกรผ่านการทำงานและรายได้

	2562	2563	2564	2564 (ไตรมาสที่ 1-2)	2565 (ไตรมาสที่ 1-2)
ภาวะการทำงานในภาค การเกษตร (พันคน)	11,821	11,810	12,025	11,412	11,530
ดัชนีรายได้เกษตรกร (ค่าดัชนีเทียบกับรายได้ 100.00 ในปีฐาน)					
ธัญพืชและพืชอาหาร	191.14	176.83	170.61	102.60	123.83
ไม้ยืนต้น	139.35	142.67	173.73	145.74	155.12
ไม้ผล	259.04	285.55	313.17	383.15	355.75
ผัก	91.98	121.04	117.62	169.16	137.02

พืชน้ำมัน	225.62	368.37	539.51	502.78	754.77
ปศุสัตว์	223.16	240.01	227.89	233.53	281.12
ประมง	92.29	81.74	71.28	71.43	75.69

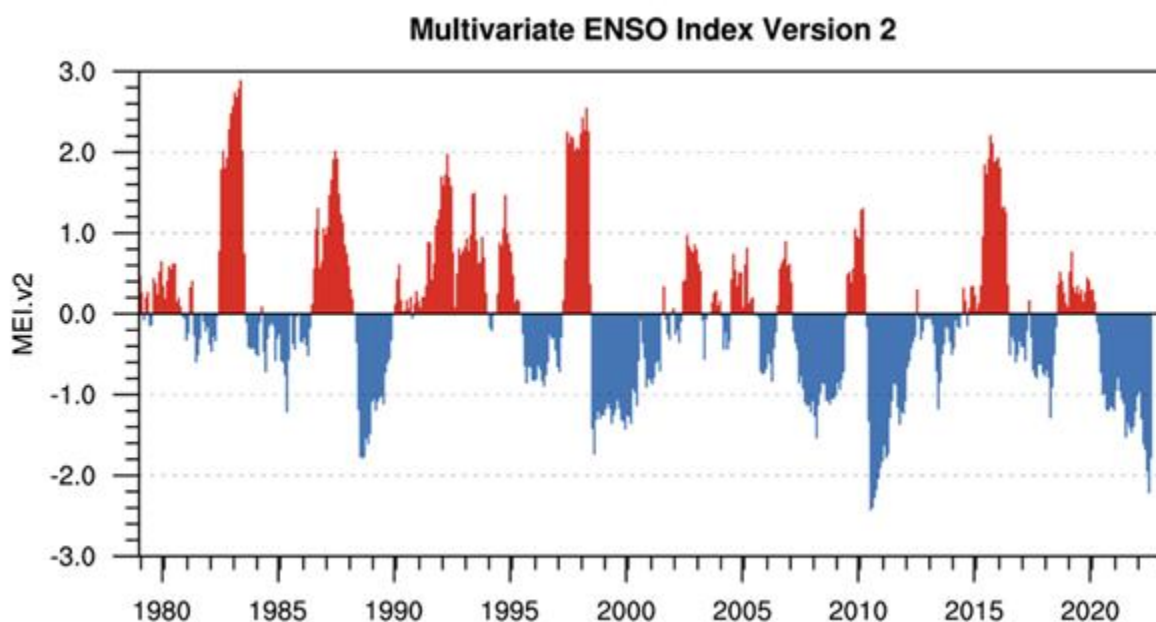
ที่มา: ประมวลผลจากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ธนาคารแห่งประเทศไทย และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ท้ายที่สุด ความสามารถในการเป็นเบาหรงรับวิกฤติสำหรับภาคเกษตรของไทยอาจจะมีแนวโน้มที่แยกลงในระยะยาวจากปัจจัยภายนอกที่สำคัญ คือ ปัญหาความผันผวนของสภาพภูมิอากาศ ซึ่งส่งผลทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วมและน้ำแล้งที่มากกว่าปกติ ซึ่งเป็นปัญหาที่คาดว่าจะเกิดขึ้นอย่างรุนแรงและบ่อยครั้งมากขึ้น ทำให้เกษตรกรเผชิญกับวิกฤติซ้ำวิกฤติจนอาจจะไม่สามารถสร้างรายได้ได้อย่างยั่งยืนได้โดยง่าย

ความเสี่ยงของภาคเกษตรไทยในปัจจุบัน สามารถสะท้อนออกได้จากสถานการณ์ปัญหา El Nino และ La Nina ที่เกิดขึ้น ทั้ง 2 ปัญหาสะท้อนความ “มาก” จนเกินไปของสภาพภูมิอากาศที่เกิดขึ้นในโลก โดย El Nino มีแนวโน้มที่จะทำให้บางพื้นที่รวมทั้งประเทศไทยมีความเสี่ยงที่จะแห้งแล้งมากกว่าปกติ ในขณะที่ La Nina มีแนวโน้มที่จะทำให้บางพื้นที่รวมทั้งประเทศไทยมีความเสี่ยงที่จะมีฝนตกหนักมากกว่าปกติ ค่าดัชนี ENSO Index หากมีค่าที่สูงจะสะท้อนว่าในปีดังกล่าวโลกมีความเสี่ยงที่จะเกิดภัย El Nino และหากมีค่าน้อยติดลบจะสะท้อนว่าโลกมีความเสี่ยงที่จะเกิดภัย La Nina

คณะผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าในคราวที่เกิดวิกฤติน้ำท่วมครั้งใหญ่ในปี 2554 (ค.ศ.2011) นั้น ค่า ENSO Index ก็มีค่าที่ติดลบสูงมาก และปี 2565 (ค.ศ.2022) ซึ่งประเทศไทยได้เผชิญกับปัญหาน้ำท่วมใหญ่ในหลายพื้นที่นั้น ค่า ENSO Index ก็มีค่าติดลบที่สูงสุดนับตั้งแต่ปี 2554 (ค.ศ.2011) เลยทีเดียว

รูปที่ 9 ดัชนีวัดสถานการณ์การเกิด El Nino และ La Nina ที่สะท้อนผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ที่มา: Physical Sciences Laboratory (2022)

สำหรับกลุ่มผู้ส่งออกสินค้าเกษตร คณะผู้วิจัยได้ประมวลฐานข้อมูลการส่งออกของมูลค่าการส่งออกรวมมูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตร และมูลค่าการส่งออกอุตสาหกรรมการเกษตรแยกรายกลุ่มประเทศที่ส่งออกที่สำคัญ เพื่อที่จะวิเคราะห์สถานการณ์การส่งออกที่เกิดขึ้น รวมทั้งความสามารถในการปรับตัวไปยังกลุ่มประเทศใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงที่ผ่านมา

เมื่อพิจารณาในกลุ่มสินค้าส่งออกทั้งหมด โดยแยกตลาดที่สำคัญ 15 ประเทศแรก พบว่า ในภาพรวมการส่งออกในปี 2563 มีมูลค่าที่ต่ำกว่าปี 2562 เมื่อพิจารณาทั้งกลุ่ม 15 ประเทศหลัก และกลุ่ม ประเทศอื่นๆ ใดๆ ก็ดี หากพิจารณาแยกรายประเทศจะพบว่ามีบางประเทศที่มูลค่าการส่งออกในปี 2563 ไม่ได้ลดลงจากปี 2562 และสะท้อนความสามารถในการส่งออกไปยังประเทศดังกล่าว ได้แก่ สหรัฐอเมริกา (ปี 2562 มูลค่าการส่งออก 31,348 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปี 2563 มูลค่าส่งออก 34,381 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) จีน (ปี 2562 มูลค่าการส่งออก 29,169 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปี 2563 มูลค่าส่งออก 29,813 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) ออสเตรเลีย (ปี 2562 มูลค่าการส่งออก 9,105 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปี 2563 มูลค่าส่งออก 9,831 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) และฮ่องกง (ปี 2562 มูลค่าการส่งออก 5,297 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปี 2563 มูลค่าส่งออก 11,292 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า

ในช่วงวิกฤติ จะมี 2 กลุ่มประเทศที่จะเป็นเป้าหมายในด้านการปรับตัว ได้แก่ ประเทศที่พัฒนาแล้วที่อาจจะนำเข้าสินค้าสูงเนื่องจากมีความกังวลในเรื่องของความมั่นคงทางอาหาร ความมั่นคงในกระบวนการผลิต (supply chain) และด้วยเหตุผลที่อาจจะประเทศที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤติที่จำกัด (เช่น ประเทศจีนที่เศรษฐกิจยังคงเติบโต) และประเทศที่พึ่งพาการนำเข้าสินค้าเกษตรสูงเพราะว่าไม่สามารถที่จะผลิตสินค้าเกษตรได้เอง เช่น ฮองกง

เมื่อพิจารณาในปี 2564 จะพบว่าตลาดส่งออกของไทยในบางประเทศยังคงไม่สามารถฟื้นตัวได้เมื่อเทียบกับปี 2562 ได้แก่ มาเลเซีย (ปี 2562 มูลค่าการส่งออก 12,115 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปี 2564 มูลค่าส่งออก 12,076 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) อินโดนีเซีย (ปี 2562 มูลค่าการส่งออก 10,229 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปี 2564 มูลค่าส่งออก 8,918 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) อินเดีย (ปี 2562 มูลค่าการส่งออก 8,873 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปี 2564 มูลค่าส่งออก 8,589 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) สิงคโปร์ (ปี 2562 มูลค่าการส่งออก 10,360 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปี 2564 มูลค่าส่งออก 9,059 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) กัมพูชา (ปี 2562 มูลค่าการส่งออก 7,146 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปี 2564 มูลค่าส่งออก 7,077 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) ฟิลิปปินส์ (ปี 2562 มูลค่าการส่งออก 7,340 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปี 2564 มูลค่าส่งออก 7,075 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) เกาหลีใต้ (ปี 2562 มูลค่าการส่งออก 6,917 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปี 2564 มูลค่าส่งออก 5,894 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) และเมียนมา (ปี 2562 มูลค่าการส่งออก 4,728 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปี 2564 มูลค่าส่งออก 4,320 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ)

ทิศทางแนวโน้มด้านการส่งออกของไทยในทุกสินค้า พบว่ามีเฉพาะประเทศจีนที่มีแนวโน้มแย่งชิง อาจเกิดจากปัญหาเศรษฐกิจในประเทศ โดยในช่วง 7 เดือนแรกของปี 2565 พบว่ามีมูลค่าการนำเข้าสินค้าไทยน้อยลงเหลือ 21,208 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ จากที่เคยนำเข้า 21,780 ล้านดอลลาร์ในปีที่ผ่านมา

ตารางที่ 17 มูลค่าส่งออกรวมทุกสินค้าแยกรายประเทศคู่ค้าที่มีความสำคัญ 15 อันดับแรก (มูลค่าล้านเหรียญสหรัฐฯ)

ประเทศ	2562	2563	2564	2564 (ม.ค.-ก.ค.)	2565 (ม.ค.-ก.ค.)
สหรัฐอเมริกา	31,348	34,381	41,912	23,500	27,746
จีน	29,169	29,813	37,266	21,780	21,208
ญี่ปุ่น	24,524	22,808	24,995	14,619	14,695
เวียดนาม	11,716	11,167	12,540	7,746	7,866
มาเลเซีย	12,115	8,734	12,076	6,657	7,743

อินโดนีเซีย	10,229	7,628	8,918	4,744	6,558
อินเดีย	8,873	5,504	8,589	4,481	6,480
สิงคโปร์	10,360	9,512	9,059	4,999	6,448
ออสเตรเลีย	9,105	9,831	10,960	6,405	6,408
ฮ่องกง	5,297	11,292	11,591	6,689	6,257
กัมพูชา	7,146	6,084	7,077	4,039	5,105
ฟิลิปปินส์	7,340	5,056	7,075	3,784	4,378
เกาหลีใต้	6,917	4,248	5,894	3,376	4,085
เนเธอร์แลนด์	4,734	4,322	5,333	3,029	3,333
เมียนมา	4,728	3,799	4,320	2,412	2,905
รวม 15 ประเทศหลัก	183,601	174,180	207,605	118,258	131,215
ประเทศอื่น ๆ	62,668	57,454	64,401	36,745	41,599
รวมทั้งสิ้น	246,269	231,634	272,006	155,003	172,814

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์

สำหรับมูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตร พบว่าการส่งออกสินค้าเกษตรก็ได้รับผลกระทบจากโควิด-19 ทำให้มูลค่าการส่งออกลดลงเช่นเดียวกัน หากแต่เมื่อเทียบเป็นสัดส่วนการลดลงจะพบว่าสัดส่วนการลดลงที่น้อยกว่าโดยมูลค่าการส่งออกในภาพรวมลดลงร้อยละ 5.9 แต่สำหรับสินค้าเกษตรจะหดตัวลงเพียงร้อยละ 3.1 ในระหว่างปี 2562-2563 นั่นคือ สินค้าเกษตรมีส่วนช่วยในการประคองภาคส่งออกของไทย (แม้ว่าสัดส่วนการส่งออกสินค้าเกษตรจะไม่สูงมากนักเมื่อเทียบกับสินค้าที่ไทยส่งออกทั้งหมดก็ตาม)

เมื่อพิจารณาในรายประเทศคู่ค้า พบว่ามีบางประเทศที่ไทยสามารถส่งออกได้เพิ่มมากขึ้นในช่วงโควิด-19 ซึ่งสะท้อนถึงโอกาสในการปรับตัวของเกษตรกรไทยให้ตรงต่อความต้องการของประเทศคู่ค้า ได้แก่ จีน (ปี 2562 มูลค่าการส่งออก 6,129 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปี 2563 มูลค่าการส่งออก 6,818 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) มาเลเซีย (ปี 2562 มูลค่าการส่งออก 996 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปี 2563 มูลค่าการส่งออก 1,012 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) ฮ่องกง (ปี 2562 มูลค่าการส่งออก 165 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปี 2563 มูลค่าการส่งออก 820 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) เวียดนาม (ปี 2562 มูลค่าการส่งออก 280 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปี 2563 มูลค่าการส่งออก 733 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) และแอฟริกาใต้ (ปี 2562 มูลค่าการส่งออก 344 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปี 2563 มูลค่าการส่งออก 347 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ)

เมื่อพิจารณาในปี 2564 จะพบว่าตลาดส่งออกของไทยในบางประเทศยังคงไม่สามารถฟื้นตัวได้เมื่อเทียบกับปี 2562 ได้แก่ เกาหลีใต้ (ปี 2562 มูลค่าการส่งออก 690 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปี 2564 มูลค่าการส่งออก 647 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) สหราชอาณาจักร (ปี 2562 มูลค่าการส่งออก 1,033 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปี 2564 มูลค่าการส่งออก 581 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) เนเธอร์แลนด์ (ปี 2562 มูลค่าการส่งออก 741 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปี 2564 มูลค่าการส่งออก 441 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) อิรัก (ปี 2562 มูลค่าการส่งออก 537 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปี 2564 มูลค่าการส่งออก 130 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) อินโดนีเซีย (ปี 2562 มูลค่าการส่งออก 458 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปี 2564 มูลค่าการส่งออก 300 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) แคนาดา (ปี 2562 มูลค่าการส่งออก 325 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปี 2564 มูลค่าการส่งออก 264 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) และสิงคโปร์ (ปี 2562 มูลค่าการส่งออก 690 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปี 2564 มูลค่าการส่งออก 647 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ)

ทิศทางการส่งออกสินค้าเกษตรใน 15 กลุ่มประเทศหลัก และกลุ่มประเทศอื่นๆ พบว่ามีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ยกเว้นเฉพาะบางประเทศ เช่น ฮองกง เวียดนาม และแอฟริกาใต้ ซึ่งบางส่วนจะเป็นการปรับลดลงเนื่องจากสถานการณ์ความมั่นคงทางอาหารของประเทศเหล่านี้ได้คลี่คลายลงแล้ว หรืออาจจะเป็นช่วงที่ประเทศเหล่านี้สามารถปรับตัวหาแหล่งสินค้าได้ดีมากยิ่งขึ้น

ตารางที่ 18 มูลค่าส่งออกสินค้าเกษตรแยกรายประเทศคู่ค้าที่มีความสำคัญ 15 อันดับแรก (มูลค่าล้านเหรียญสหรัฐฯ)

ประเทศ	2562	2563	2564	2564 (ม.ค. - ก.ค.)	2565 (ม.ค. - ก.ค.)
จีน	6,129	6,818	10,916	6,561	6,990
ญี่ปุ่น	3,180	2,982	3,180	1,967	1,992
สหรัฐอเมริกา	1,525	1,503	1,586	877	1,000
มาเลเซีย	996	1,012	1,315	771	841
เกาหลีใต้	690	494	647	390	502
สหราชอาณาจักร	1,033	637	581	347	460
เนเธอร์แลนด์	741	365	441	262	339
อิรัก	537	11	130	65	320
ฮ่องกง	165	820	663	471	308

อินโดนีเซีย	458	297	300	142	278
ไต้หวัน	331	321	371	216	229
เวียดนาม	280	733	545	387	224
แคนาดา	325	246	264	143	195
แอฟริกาใต้	344	347	381	209	191
สิงคโปร์	375	330	280	164	177
รวม 15 ประเทศหลัก	17,108	16,914	21,599	12,971	14,046
ประเทศอื่นๆ	4,673	4,187	4,552	2,481	2,616
รวมทั้งสิ้น	21,781	21,101	26,151	15,452	16,662

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์

สำหรับมูลค่าการส่งออกสำหรับกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมเกษตร พบว่าการส่งออกก็ได้รับผลกระทบจากโควิด-19 ทำให้มูลค่าการส่งออกลดลงเช่นเดียวกัน หากแต่เมื่อเทียบเป็นสัดส่วนการลดลงจะพบว่ามีส่วนการลดลงที่น้อยกว่า โดยมูลค่าการส่งออกในภาพรวมลดลงร้อยละ 5.9 แต่สำหรับกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมเกษตรจะหดตัวลงเพียงร้อยละ 3.8 ในระหว่างปี 2562-2563 นั่นคือ สินค้าในกลุ่มอุตสาหกรรมเกษตรมีส่วนช่วยในการประคองภาคส่งออกของไทย (แม้ว่าสัดส่วนการส่งออกจะไม่สูงมากนักเมื่อเทียบกับสินค้าที่ไทยส่งออกทั้งหมดก็ตาม)

เมื่อพิจารณาในรายประเทศคู่ค้า พบว่ามีบางประเทศที่ไทยสามารถส่งออกได้เพิ่มมากขึ้นในช่วงโควิด-19 ซึ่งสะท้อนถึงโอกาสในการปรับตัวของเกษตรกรไทยให้ตรงต่อความต้องการของประเทศคู่ค้า ได้แก่ สหรัฐอเมริกา (ปี 2562 มูลค่าการส่งออก 2,576 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปี 2563 มูลค่าการส่งออก 3,028 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) กัมพูชา (ปี 2562 มูลค่าการส่งออก 922 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปี 2563 มูลค่าการส่งออก 1,162 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) เมียนมา (ปี 2562 มูลค่าการส่งออก 729 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปี 2563 มูลค่าการส่งออก 895 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) เวียดนาม (ปี 2562 มูลค่าการส่งออก 817 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปี 2563 มูลค่าการส่งออก 1,215 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) ออสเตรเลีย (ปี 2562 มูลค่าการส่งออก 551 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปี 2563 มูลค่าการส่งออก 753 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) ฟิลิปปินส์ (ปี 2562 มูลค่าการส่งออก 317 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปี 2563 มูลค่าการส่งออก 551 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) และไต้หวัน (ปี 2562 มูลค่าการส่งออก 343 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปี 2563 มูลค่าการส่งออก 345 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ)

เช่นเดียวกันกับกรณีอื่นๆ ที่พิจารณามาข้างต้น ในระดับประเทศจะพบว่า มีบางประเทศที่ไทยยังไม่สามารถส่งออกได้ถึงระดับเดิมในช่วงโควิด-19 ได้แก่ ญี่ปุ่น (ปี 2562 มูลค่าการส่งออก 1,844 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปี 2564 มูลค่าการส่งออก 1,723 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) อินโดนีเซีย (ปี 2562 มูลค่าการส่งออก 983 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปี 2564 มูลค่าการส่งออก 778 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) อินเดีย (ปี 2562 มูลค่าการส่งออก 1,263 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปี 2564 มูลค่าการส่งออก 805 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) มาเลเซีย (ปี 2562 มูลค่าการส่งออก 1,273 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปี 2564 มูลค่าการส่งออก 973 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) เกาหลีใต้ (ปี 2562 มูลค่าการส่งออก 539 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปี 2564 มูลค่าการส่งออก 449 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) และสิงคโปร์ (ปี 2562 มูลค่าการส่งออก 502 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปี 2564 มูลค่าการส่งออก 426 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ)

สำหรับทิศทางการเติบโตในอนาคตของอุตสาหกรรมเกษตร พบว่ามีเพียงประเทศเวียดนามและสิงคโปร์ที่มีแนวโน้มการเติบโตของปี 2565 จะลดลงจากปี 2564 สำหรับประเทศหลักอื่นๆ รวมทั้งการเติบโตในภาพรวมพบว่ามีแนวโน้มที่สดใสโดยมียอดมูลค่าการส่งออกในช่วง 7 เดือนแรกเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด จากมูลค่ารวม 10,876 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในช่วง 7 เดือนแรกของปี 2564 เป็น 14,066 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในช่วง 7 เดือนแรกของปี 2565

กล่าวโดยสรุป สำหรับอุตสาหกรรมส่งออกโดยเฉพาะอย่างยิ่ง สินค้าเกษตรและกลุ่มอุตสาหกรรมเกษตรนั้น งานวิจัยชิ้นนี้ได้เน้นไปที่โอกาสในการปรับตัวที่เกิดจากการแสวงหาโอกาสจากความต้องการในตลาดต่างๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงในระหว่างวิกฤติเป็นสำคัญ หรือก็คือ เมื่อปริมาณความต้องการในตลาดโลกมีแนวโน้มลดลง การแย่งชิงตลาดจะเป็นโจทย์สำคัญของการปรับตัวของผู้ส่งออก

ตารางที่ 19 มูลค่าส่งออกกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมเกษตรแยกรายประเทศคู่ค้าที่มีความสำคัญ 15 อันดับแรก (มูลค่าล้านเหรียญสหรัฐฯ)

	2562	2563	2564	2564 (ม.ค.-ก.ค.)	2565 (ม.ค.-ก.ค.)
สหรัฐอเมริกา	2,576	3,028	3,087	1,742	2,111
ญี่ปุ่น	1,844	1,711	1,723	1,007	1,055
อินโดนีเซีย	983	872	778	375	1,019
อินเดีย	1,263	262	805	294	959
จีน	1,145	1,138	1,221	691	853

กัมพูชา	922	1,162	1,267	751	842
มาเลเซีย	1,273	670	973	559	737
เมียนมา	729	895	997	583	693
เวียดนาม	817	1,215	999	597	585
ออสเตรเลีย	551	753	758	424	517
เกาหลีใต้	539	393	449	257	506
ลาว	566	519	607	347	440
ฟิลิปปินส์	317	551	557	337	435
ไต้หวัน	343	345	404	220	243
สิงคโปร์	502	379	426	253	235
รวม 15 ประเทศหลัก	14,368	13,894	15,052	8,438	11,230
ประเทศอื่นๆ	4,410	4,165	4,274	2,438	2,836
รวมทั้งสิ้น	18,779	18,058	19,327	10,876	14,066

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์

2.3.3 มาตรการภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับภาคส่งออก

ในช่วงที่ดำเนินการวิจัย คณะผู้วิจัยพบว่าภาครัฐได้มีการออกมาตรการที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนการฟื้นตัวของภาคส่งออก โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมอาหาร โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.3.3.1 ราคาหมูแพงกับมาตรการของรัฐในการแก้ไขปัญหา

ในช่วงต้นปี 2565 พบว่าราคาเนื้อหมูในประเทศไทยมีราคาเพิ่มสูงขึ้นเป็นอย่างมาก ข้อมูลการสำรวจของ BIOTHAI พบว่า ราคาหมูในประเทศอยู่ที่ 110 บาทต่อกิโลกรัม ซึ่งสูงกว่าในทวีปอเมริกาใต้ถึงประมาณ 3 เท่าตัว ในขณะที่ยุโรปจะอยู่ที่ประมาณ 40-50 บาทต่อกิโลกรัม จีนอยู่ที่ 80 บาทต่อกิโลกรัม และเวียดนามอยู่ที่ 60 บาทต่อกิโลกรัม

ราคาหมูที่เพิ่มสูงขึ้นนั้น ส่วนหนึ่งมาจากราคาอาหารสัตว์ที่เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งบางส่วนเป็นวัตถุดิบนำเข้าที่ต้องยอมรับราคาของตลาดโลก แต่บางส่วนก็เกิดจากปัญหาการระบาดของอหิวาต์แอฟริกา ซึ่งทำให้เกษตรกรเลี้ยงหมูรายย่อยไม่สามารถดำเนินกิจการไปต่อได้กว่าร้อยละ 70-80

แนวทางการแก้ไขปัญหาของภาครัฐที่ถูกลำเสนอโดย รมต. กระทรวงพาณิชย์ (Bangkokbiznews, 2022) ประกอบไปด้วย

1. ห้ามส่งออกเป็นเวลา 3 เดือน
2. กำหนดให้ผู้เลี้ยงหมูรายใหญ่ (500 ตัวขึ้นไป) และผู้ที่มีสต็อกหมู (5,000 กิโลกรัม) ต้องแจ้งปริมาณและการดูแลสต็อกให้กับกรมการค้าภายในเพื่อบริหารเนื้อหมูออกสู่ตลาดอย่างเหมาะสม
3. ให้กรมปศุสัตว์เร่งผลิตหมูเข้าสู่ระบบด้วยการส่งเสริมการเลี้ยงเพิ่มเติม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การให้สินเชื่อดอกเบี้ยราคาถูกเงินผ่อนปรนพิเศษสำหรับเกษตรกรรายย่อย

กรณีราคาหมูแพง เป็นตัวอย่างของการจัดการปัญหาของภาครัฐที่เน้นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเป็นหลัก โดยหากพิจารณาว่าโรคระบาดที่เกิดขึ้นมานานกว่า 2 ปี และเกิดขึ้นถึง 34 ประเทศทั่วโลก จึงควรที่จะมีมาตรการในการแก้ไขปัญหาตั้งแต่ต้น ไม่ว่าจะเป็นการทยอยปรับเปลี่ยนระบบการเลี้ยงดูหมูให้ได้มาตรฐานทำให้ความเสี่ยงของการแพร่ระบาดลดลง การวางระบบขนส่งหมูที่เป็นจุดเสี่ยงของการแพร่ระบาด ตลอดจนการพัฒนาวัคซีนเพื่อป้องกันโรค

ภาครัฐควรจะให้ความสำคัญกับผู้บริโภคไม่น้อยกว่าผู้ผลิตโดยพิจารณาการนำเข้าสินค้าที่ขาดแคลนมากกว่าจะแค่จำกัดการส่งออก เนื่องจากราคาที่สูงเกินประเทศอื่นๆ ย่อมสะท้อนให้เห็นถึงการขาดสมดุลของอุปสงค์และอุปทานอย่างรุนแรง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อผู้บริโภคในวงกว้างมากกว่าผู้ผลิตที่มีอยู่น้อยรายและโดยมากจะเป็นธุรกิจรายใหญ่ที่ได้รับประโยชน์

นอกจากนี้ หากพิจารณาถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาในระยะยาว ควรจะมีมาตรการที่ดูแลโครงสร้างของอุตสาหกรรมอย่างเป็นระบบ การช่วยเหลือผ่านดอกเบี้ยราคาถูกเป็นมาตรการขั้นต่ำที่จำเป็นแต่ไม่เพียงพอต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมในระยะยาว การสนับสนุนเกษตรกรรายใหม่ การยกเครื่องกระบวนการผลิต กระบวนการขนส่ง ตลอดจนการนำเอาการวิจัยและพัฒนาเข้ามาหนุนเสริมจะทำให้โครงสร้างอุตสาหกรรมสามารถพลิกกลับมาสู่โครงสร้างที่มีทั้งรายใหญ่ รายกลางและรายเล็ก ทำให้เกิดการแข่งขันอย่างเหมาะสม ไม่ถูกผูกขาดเฉพาะรายใหญ่ได้อีกครั้ง ทำให้ผู้บริโภคจะได้รับประโยชน์สูงสุด

2.3.3.2 การผลักดันอุตสาหกรรม BCG

มาตรการในการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารที่สำคัญของภาครัฐ และเป็นหนึ่งในหัวรถจักรในการผลักดันเศรษฐกิจไทย คือ อุตสาหกรรม BCG

อุตสาหกรรม BCG ประกอบไปด้วย 3 อุตสาหกรรมหลัก ได้แก่

1. อุตสาหกรรมชีวภาพ (Bio Economy) เน้นไปที่อุตสาหกรรมเป้าหมาย คือ เกษตร อาหาร ยาและการแพทย์ พลังงาน เคมีและพลาสติก เป็นความพยายามในการสร้างฐานเศรษฐกิจโดยอาศัยเทคโนโลยีชีวภาพเข้ามาช่วย อาทิ เช่น การเติมคุณค่าให้กับสินค้าเกษตร อาหาร เช่น ข้าวหลากหลายสีที่เพิ่มวิตามิน หรือการเติมคุณค่าให้กับสังคัม เช่น บรรจุภัณฑ์ที่ใช้ในการบรรจุอาหารมาจากธรรมชาติ สามารถย่อยสลายได้ตามธรรมชาติอย่างเหมาะสม เป็นต้น

2. อุตสาหกรรมหมุนเวียน (Circular Economy) เน้นไปที่อุตสาหกรรมเป้าหมาย คือ พลาสติก ยางรถยนต์ วัสดุก่อสร้าง เหล็กและโลหะ ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ เซลล์แสงอาทิตย์ แบตเตอรี่ยานยนต์ไฟฟ้า เป็นความพยายามในการนำเอาวัสดุดิบ สินค้าชั้นกลางที่เหลือใช้ ตลอดจนผลผลิตของอุตสาหกรรมที่ถูกใช้แล้วให้สามารถกลับมาเป็นประโยชน์อีกครั้ง โดยมีการวางเป้าหมายให้การหมุนเวียนกลับไปได้ทั้งหมดโดยไม่ให้มีเศษหลงเหลือเป็นขยะเหลือทิ้ง

3. อุตสาหกรรมสีเขียว (Green Economy) เน้นไปที่กระบวนการผลิตและการซื้อขายแลกเปลี่ยนที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก โดยมีเป้าหมายที่จะทำให้อุตสาหกรรมต้องไปถึง Net Zero คือ ธุรกิจมีการผลิตก๊าซ CO2 เป็นศูนย์

ผลการประเมินโดย สอวช. พบว่า BCG จะเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้ให้กับประเทศกว่า 4.4 ล้านล้านบาทใน 5 ปีข้างหน้า และก่อให้เกิดการจ้างงาน 16.5 ล้านคน ซึ่ง 10 ล้านตำแหน่งงานจะเป็นงานในกลุ่มทักษะสูง และจะมีผู้ประกอบการหน้าใหม่ในอุตสาหกรรมกว่า 10,000 ราย

นอกจากนี้ ผลทางสังคมที่เกิดขึ้น จะทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น 240,000 บาทต่อครัวเรือนต่อปี ทำให้ไทยมีความมั่นคงทางด้านอาหาร และประชาชนสามารถเข้าถึงยาชีววัตถุอย่างน้อย 300,000 คนต่อปี สำหรับด้านสิ่งแวดล้อมจะช่วยลดการใช้ทรัพยากรลงกว่า 2 ใน 3 และทำให้ปริมาณขยะลดลงกว่า 16.5 ล้านตัน

แม้ว่าตัวเลขการประมาณการของภาครัฐ โดยมากจะเป็นตัวเลขเป้าหมายที่เป็นเป้าหมายแรงบันดาลใจ หรือก็คือ เป้าหมายที่ภาครัฐอยากให้เห็นมากกว่าจะเป็นเป้าหมายที่น่าจะเกิดขึ้นจริงมากที่สุด แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่า การพัฒนาอุตสาหกรรม BCG เป็นทิศทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับการพัฒนาในระดับโลกที่ผู้บริโภคนำมาใส่ใจต่อ ปัญหาสิ่งแวดล้อมมากขึ้น และเป็นหนึ่งในอุปสรรคต่อการส่งออกของไทยหากประเทศไทยไม่สามารถที่จะพัฒนา อุตสาหกรรมของไทยให้ตรงกับทิศทางดังกล่าว

ข้อมูลความเห็นจากการสัมภาษณ์เกษตรกรเกี่ยวกับทิศทางการพัฒนาอุตสาหกรรม BCG ได้ข้อสรุปว่า ในช่วงที่ผ่านมา พบว่าต่างประเทศได้มีกรณีการแบนสินค้าไทยในหลากหลายกรณีที่เกี่ยวข้อง เช่น การแบนสินค้า ประมงไทยเนื่องจากมีประเด็นด้านการค้ามนุษย์ การแบนสินค้าไทยเนื่องจากมีการทรมานสัตว์ การพัฒนา อุตสาหกรรม BCG จึงเป็นการสร้างโอกาสให้กับเกษตรกร ผู้ผลิตอาหาร และธุรกิจส่งออก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อุตสาหกรรมอาหารของไทยที่จะเติบโตต่อไปได้ในสังคมโลกอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ สิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษมี อยู่ 2 ประการ คือ 1. การรักษามาตรฐานการผลิตสินค้าให้เป็นไปตามที่กล่าวอ้างจริง ซึ่งในหลายกรณีจะพบว่ามี การกล่าวอ้างถึงมาตรฐานสินค้าต่างๆ ที่ไม่ใช่เป็นเช่นนั้น เช่น การกล่าวอ้างว่าเป็นสินค้า Organic จึงมีความเป็นไปได้ว่าจะมีการกล่าวอ้างว่าเป็นสินค้า BCG ในลักษณะเดียวกัน เช่น การอวดอ้างสรรพคุณเกินจริง หรือ การอ้าง ผลดีต่อชุมชน หรือต่อสิ่งแวดล้อมที่เกินจริง การกระทำเช่นนี้จะส่งผลร้ายต่อภาพลักษณ์ประเทศและเป็นอุปสรรค ต่อการพัฒนาอุตสาหกรรม BCG ในระยะยาว และ 2. การศึกษาถึงการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นระหว่าง เกษตรกรและผู้ผลิต/ผู้ส่งออก เนื่องจากประเทศไทยประสบกับปัญหาอำนาจตลาดที่ไม่ทัดเทียมกัน ทำให้มักจะ เกิดสถานการณ์ที่ผู้ผลิต/ผู้ส่งออก ได้รับกำไร ในขณะที่เกษตรกรยังคงเป็นหนี้ไม่สามารถลืมตาอ้าปากได้จริง

2.3.3.3 นโยบายรัฐด้านการอุดหนุนสินค้าเกษตรที่ผ่านมากับแนวทางการดำเนินนโยบายที่ควรจะเป็น

ตลอด 4 ปีที่ผ่านมาภายใต้รัฐบาลชุดปัจจุบันได้อนุมัติโครงการอุดหนุนสินค้าเกษตรเพื่อช่วยเหลือ เกษตรกรจำนวนทั้งหมด 5 ชนิด ได้แก่ ข้าว ยางพารา ปาล์ม มันสำปะหลัง และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยเฉพาะ โครงการที่เด่นชัดที่สุดก็คือโครงการประกันรายได้หรือการจ่ายเงินส่วนต่างราคาสินค้าเกษตรที่ขายได้จริงในตลาด กับราคาที่กำหนดโดยภาครัฐ มีวงเงินประมาณรวมทั้งตั้งแต่ปีงบประมาณ 2562 ถึง 2565 (รวมทั้งหมด 4 ปี) ประมาณ 3.7 แสนล้านบาท ซึ่งภาครัฐประมาณการว่าโครงการประกันราคาสินค้าเกษตรทั้งหมดจะสามารถ ช่วยเหลือเกษตรกรได้ทั้งหมดจำนวน 7.925 ล้านคน

ตารางที่ 20 งบประมาณรวมของโครงการประกันราคาสินค้าเกษตรตั้งแต่ปีงบประมาณ 2562 ถึง 2565

ประเภทสินค้าเกษตร	งบประมาณ (ล้านบาท)	จำนวนเกษตรกรที่ คาดว่าจะได้รับ ประโยชน์ (ล้าน ครัวเรือน)
ข้าว (ความชื้นไม่เกิน 15%) <ul style="list-style-type: none"> ● ข้าวเปลือกหอมมะลิ 15,000 บาทต่อตัน ครัวเรือนละไม่เกิน 14 ตัน ● ข้าวหอมจังหวัด 14,000 บาทต่อตัน ครัวเรือนละไม่เกิน 16 ตัน ● ข้าวเปลือกเจ้า 10,000 บาทต่อตัน ครัวเรือนละไม่เกิน 30 ตัน ● ข้าวเปลือกหอมปทุมธานี 11,000 บาทต่อตัน ครัวเรือนละไม่เกิน 25 ตัน ● ข้าวเปลือกเหนียว 12,000 บาทต่อตัน ครัวเรือนละไม่เกิน 16 ตัน 	277,051	4.689
ยางพารา ครัวเรือนละไม่เกิน 25 ไร่ <ul style="list-style-type: none"> ● ยางแผ่นดิบชั้นสาม 60 บาทต่อกิโลกรัม ● น้ำยางสด 57 บาทต่อกิโลกรัม ● ยางก้อนถ้วย (DRC 50%) 23 บาทต่อกิโลกรัม 	37,821	1.880
มันสำปะหลัง (หัวมันสดเชื้อแป้ง 25%) ครัวเรือนละไม่เกิน 100 ตัน <ul style="list-style-type: none"> ● ราคาประกัน 2.50 บาทต่อกิโลกรัม 	28,314	0.524
ปาล์มน้ำมัน (อัตราน้ำมัน 18%) ครัวเรือนละไม่เกิน 25 ตัน <ul style="list-style-type: none"> ● ราคาประกัน 4 บาทต่อกิโลกรัม 	27,221	0.380
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (ความชื้นไม่เกิน 14.5%) ครัวเรือนละไม่เกิน 30 ตัน <ul style="list-style-type: none"> ● ราคาประกัน 8.50 บาทต่อกิโลกรัม 	7,173	0.452
รวม	377,580	7.925

ที่มา: รวบรวมโดยคณะผู้วิจัย

นอกจากนโยบายประกันราคาสินค้าเกษตร ภาครัฐได้ดำเนินนโยบายช่วยเหลือเพิ่มเติมสำหรับโดยเฉพาะชาวนาอีก 2 โครงการประกอบไปด้วย (1) มาตรการคู่ขนาน ได้แก่ (1ก) โครงการส่งเสริมเกษตรกรผู้ปลูกข้าวชะลอการขายข้าวในช่วงระยะเวลาที่ข้าวออกมาสู่ตลาดเป็นจำนวนมากพร้อมๆ กัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันราคาข้าว

ตกต่ำ โดยให้เกษตรกรไร่ละ 1,500 บาทต่อข้าว 1 ตัน (2ก) โครงการช่วยเหลือดอกเบ็ญร้อยละ 3 ให้กับสหกรณ์ที่ชะลอการขายข้าวหรือเก็บสต็อกข้าวเพื่อไม่ให้ข้าวล้นตลาด และ (3ก) โครงการช่วยเหลือดอกเบ็ญร้อยละ 3 ให้กับโรงสีที่ชะลอการขายข้าวหรือเก็บสต็อกข้าวเพื่อไม่ให้ข้าวล้นตลาด โดยทั้งสามโครงการย่อยภายใต้มาตรการคู้ชนานมีวงเงินงบประมาณรวมสี่ปีเท่ากับ 22,064 ล้านบาท และ (2) โครงการสนับสนุนค่าบริหารจัดการและพัฒนาคุณภาพการผลิตให้กับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวไม่เกินครอบครัวละ 20 ไร่ โดยให้ไร่ละ 1,000 บาท โดยโครงการนี้มีวงเงินงบประมาณรวม 190,065 ล้านบาท จึงทำให้โครงการช่วยเหลือชาวนาเพิ่มเติมนอกเหนือจากการประกันราคาข้าวมีวงเงินรวม 212,129 ล้านบาท ดังนั้น วงเงินงบประมาณของโครงการอุดหนุนสินค้าเกษตรทั้งหมดของรัฐบาลชุดปัจจุบันตลอดปีงบประมาณ 2562 ถึง 2565 เท่ากับ 589,709 ล้านบาท¹

นโยบายอุดหนุนสินค้าเกษตรแท้จริงแล้วได้มีการดำเนินการมาเป็นระยะเวลามานานกว่า 10 ปี เริ่มต้นจากการดำเนินนโยบายแนวนี้นี้ตั้งแต่สมัยรัฐบาลพรรคไทยรักไทยตั้งแต่ปี 2544 ที่มีแนวคิดช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ชนบทโดยเฉพาะเกษตรกร นโยบายอุดหนุนสินค้าเกษตรในสมัยดังกล่าวคือนโยบายจำนำข้าวที่เป็นการอุดหนุนโดยรัฐบาลจะเป็นผู้รับซื้อข้าวจากเกษตรกรในราคาที่สูงกว่าราคาตลาด เพื่อนำไปกักตุนในโกดังของรัฐและรอการนำมาออกขายในเวลาที่เหมาะสมหรือนำไปแลกเปลี่ยนแบบรัฐกับรัฐ (government to government: g2g) ซึ่งต่อมาภายใต้รัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์ก็มีการดำเนินนโยบายประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในปี 2550 ถึงปี 2551 ถัดมาปี 2554 และปี 2557 ก็มีนโยบายจำนำข้าวอีกครั้งในยุครัฐบาลพรรคเพื่อไทย นอกจากนี้ นโยบายการอุดหนุนสินค้าเกษตรไม่ได้เป็นเพียงนโยบายที่ดำเนินโดยรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งเพียงอย่างเดียว ภายใต้รัฐบาลที่มาจากพรรคประชาธิปัตย์ปี 2557 ก็มีการสานต่อนโยบายประกันราคาสินค้าเกษตรที่ไม่ได้มีแต่ข้าว แต่รวมถึงมันสำปะหลัง ข้าวโพด ยาง และปาล์ม ยิ่งไปกว่านั้น ตั้งแต่ยุครัฐบาลจากการรัฐประหารก็ยังมีนโยบายอุดหนุนรายได้เกษตรกรผ่านนโยบายแจกเงินไร่ละ 1,000 บาทต่อไร่ และเงินอุดหนุนดอกเบ็ญเพื่อชะลอการขายข้าว โดยเมื่อรวมกับนโยบายประกันราคาข้าว จึงทำให้ในช่วงยุคปัจจุบันมีนโยบายอุดหนุนเกษตรกรโดยเฉพาะชาวนามากถึง 3 โครงการที่ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องในยุครัฐบาลปัจจุบัน

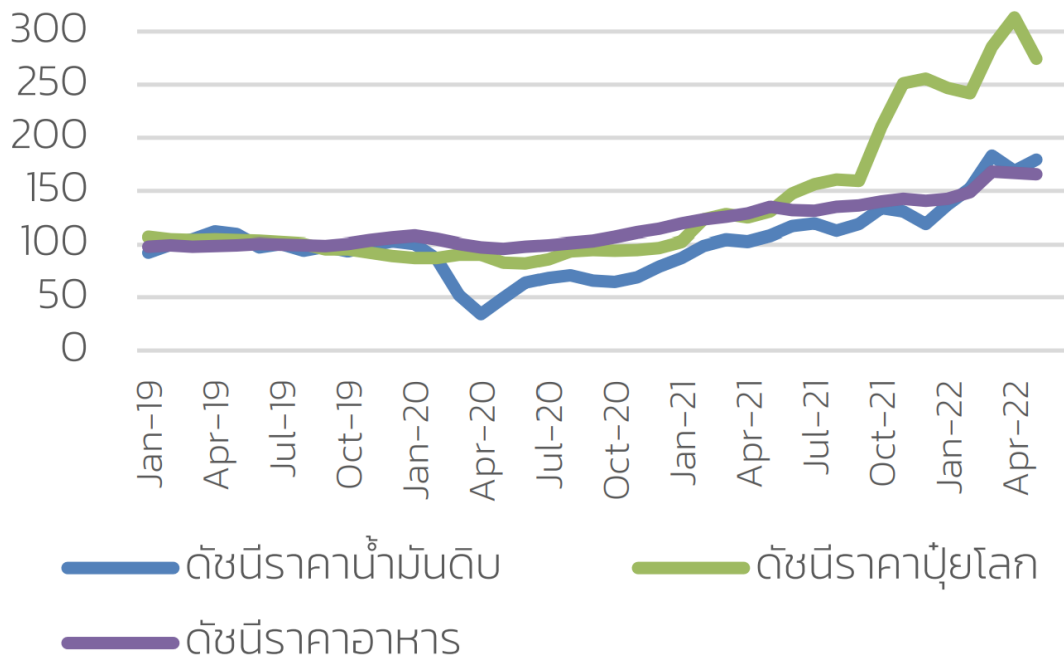
---

¹ ทั้งนี้ งบประมาณรวมดังกล่าวยังไม่ได้รวมโครงการประเภทสินเชื่อช่วยเหลือเกษตรกร เช่น โครงการสนับสนุนสินเชื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียนแก่สถาบันเกษตรกร และไม่ได้อรวมงบประมาณของมาตรการคู้ชนานของสินค้าเกษตรนอกจากข้าวซึ่งมีจำนวนเงินค่อนข้างน้อย

ถึงแม้ว่านโยบายการช่วยเหลือเกษตรกรโดยเฉพาะชาวนาได้ดำเนินการผ่านมาเป็นระยะเวลาานานกว่า ทศวรรษด้วยปริมาณเงินมหาศาลที่รวมกันแล้วอาจมากกว่า 1 ล้านล้านบาท (รวมกับจำนวนเงินที่ขาดทุนที่เกิดจากการที่รัฐจำเป็นต้องขายข้าวในราคาต่ำกว่าตลาดในโครงการจำหน่ายข้าวรัฐบาลยุครัฐเพื่อไทยด้วยปริมาณเงินกว่า 5.4 แสนล้านบาท) ชาวนาก็ยังคงขาดความเข้มแข็งต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่เกิดจากปัจจัยภายนอกประเทศ รวมทั้งนโยบายอุดหนุนดังกล่าวยังมีส่วนในการสร้างความเปราะบางเสียหาย และทำลายความสามารถในการแข่งขันระหว่างประเทศของภาคการปลูกข้าวในระยะยาว

นอกจากนี้ ในปัจจุบัน ภาวะสงครามระหว่างยูเครนและรัสเซียในปี 2565 ได้ส่งผลให้ราคาพลังงาน วัตถุดิบสำหรับการเกษตร และสินค้าเกษตรเพิ่มสูงขึ้นเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะราคาปุ๋ยโลกที่เพิ่มสูงขึ้นกว่า 3 เท่าของราคาปี 2562 (ปีก่อนเกิดการแพร่ระบาดของโควิด 19) ซึ่งถือว่าเป็นสินค้าวัตถุดิบที่มีราคาขึ้นไวที่สุด ในขณะที่ราคาน้ำมันโลกเพิ่มสูงขึ้นเป็น 1.8 เท่าของราคาปี 2562 ด้วยราคาปุ๋ยโลกที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างก้าวกระโดดก็ได้ส่งต่อเนื่องมายังราคาปุ๋ยไทย โดยราคาปุ๋ยเคมีขายปลีกในเดือนเมษายน 2565 ปรับเพิ่มสูงขึ้นร้อยละ 64.2 เมื่อเทียบกับเดือนเดียวกันในปี 2564

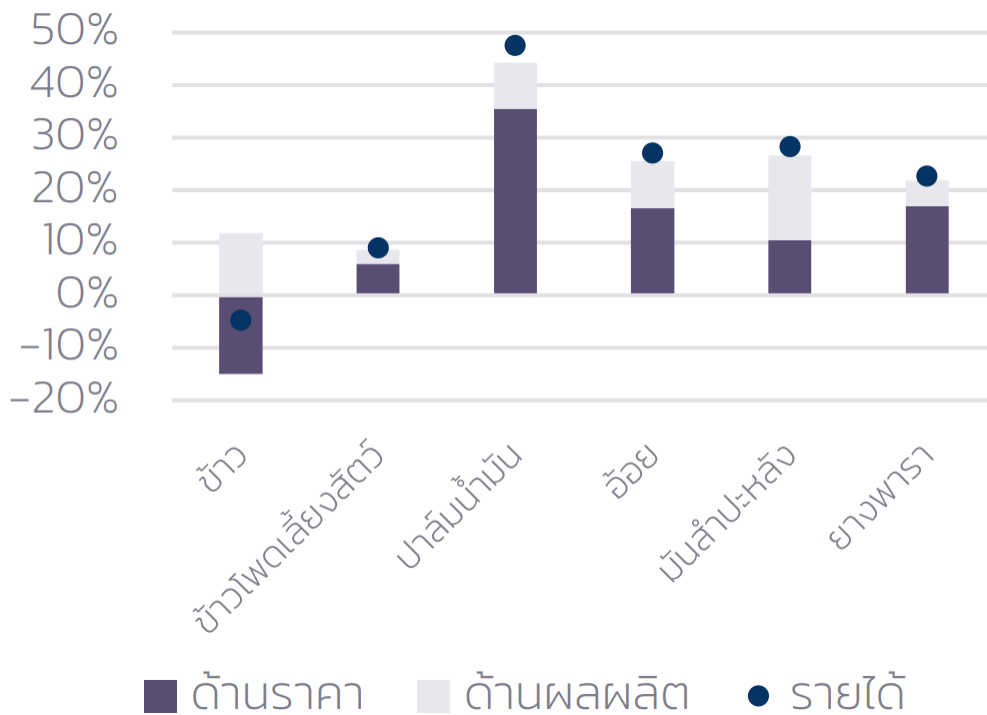
รูปที่ 10 ดัชนีราคาน้ำมันดิบ ปุ๋ยโลก และอาหาร ตั้งแต่ปี 2563 จนถึงปี 2565

ที่มา: World Bank, FAO และ KKP Research

ในข้าวไร่ที่ต้นทุนสินค้าสำคัญอย่างปุ๋ยมีราคาเพิ่มสูงขึ้นก็ยังพอมีชาวดีสำหรับสินค้าเกษตรบางรายการที่เพิ่มสูงขึ้น แต่ก็สิ่งที่น่าผิดหวังเนื่องจากราคาข้าวไทยกลับมีทิศทางตรงกันข้าม ในขณะที่ปาล์ม น้ำมัน อ้อย มันสำปะหลัง และยางพารามีต้นทุนเฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้นร้อยละ 10 จนถึงร้อยละ 30 ส่วนราคาขายเพิ่มขึ้นร้อยละ 15 จนถึงร้อยละ 35 จึงยังคงทำให้สินค้าเหล่านี้ยังมีกำไรในการผลิตอยู่ ข้าวไทยกลับมีต้นทุนการผลิตเพิ่มสูงถึงร้อยละ 23 แต่ราคาขายลดลงร้อยละ 15 จนส่งผลให้เกษตรกรหลายรายขาดทุนอย่างหนัก และซ้ำเติมกับปัญหาแปรปรวนด้านหนี้สินที่สะสมมานาน จากข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (สศก.) ประเมินว่าหนี้สินครัวเรือนเกษตรกรในปี 2564 อยู่ที่เฉลี่ย 262,317 บาทต่อครัวเรือนซึ่งเพิ่มมาร้อยละ 16.5 เมื่อเทียบกับปี 2563 ที่เกษตรกรมีหนี้สินเฉลี่ยอยู่ที่ 225,090 บาท ดังนั้น ภาวะต้นทุนสูงขึ้นแต่ราคาขายลดลงก็จะยิ่งทำให้สถานะทางการเงินของชาวนามีปัญหาทวีคูณขึ้น

รูปที่ 11 การเปลี่ยนแปลงของราคาสินค้าเกษตรและรายได้เกษตรกรที่เกิดจากผลกระทบของการเพิ่มขึ้นของราคาน้ำมัน

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (สศก.) และ KKP Research

KKP Research (2565) วิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวมีความแปรปรวนเป็นพิเศษเมื่อเทียบกับสินค้าเกษตรอื่นซึ่งประกอบไปด้วย 3 ประการ ได้แก่ (1) ประสิทธิภาพการผลิตที่ค่อนข้างต่ำ โดยชาวนาไทย

สามารถทำผลผลิตต่อไร่ได้น้อยกว่าประเทศอื่นในเอเชียถึงร้อยละ 32 โดยเฉลี่ยในระยะสิบปีที่ผ่านมา (2) การใช้พื้นที่ปลูกข้าวที่ผ่านมาของไทยเป็นไปอย่างไม่เหมาะสม โดยแทบทุกจังหวัดที่เน้นเศรษฐกิจด้านเกษตรปลูกข้าวแทบทั้งสิ้นซึ่งบางจังหวัดนั้นไม่ได้มีความเหมาะสมทางด้านภูมิศาสตร์ที่ใช้สำหรับการปลูกข้าว โดยเฉพาะจังหวัดในแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 10 จังหวัด ได้แก่ ร้อยเอ็ด นครราชสีมา อุบลราชธานี กาฬสินธุ์ นครพนม ยโสธร อำนาจเจริญ มหาสารคาม ศรีสะเกษ และสกลนคร มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ต่อไร่น้อยกว่าค่าเฉลี่ยทั้งประเทศ แต่กลับมีพื้นที่เพาะปลูกข้าวมากกว่าโดยเฉลี่ย กลับกันมี 24 จังหวัดไทย (ร้อยละ 30 ของจังหวัดที่ปลูกข้าว) ที่มีผลผลิตที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยแต่มีพื้นที่เพาะปลูกน้อยกว่าโดยเฉลี่ย และ (3) ความสามารถในการแข่งขันระหว่างประเทศสำหรับการปลูกข้าวที่ตกต่ำ โดยข้าวไทยมีสัดส่วนการส่งออกในตลาดโลกลดลงจากร้อยละ 25 ในปี 2545 เป็นร้อยละ 10 ในปี 2564 โดยสาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากราคาข้าวไทยย้อนหลังห้าปีโดยเฉลี่ยที่สูงกว่าคู่แข่งสำคัญอย่างอินเดีย ปากีสถาน และเวียดนามที่มีสัดส่วนการส่งออกข้าวในตลาดโลกรวมกันถึงครึ่งหนึ่ง แต่คุณภาพข้าวไทยไม่ได้มีความได้เปรียบที่ชัดเจนเมื่อเทียบกับประเทศเหล่านี้ ดังนั้น ราคาข้าวไทยที่สูงกว่านั้นไม่ได้มาจากคุณภาพที่ดี แต่มาจากต้นทุนที่สูงที่ทำให้ไทยไม่สามารถขายในราคาที่ต่ำกว่านี้ได้

นอกจากเม็ดเงินจำนวนมากที่ภาครัฐได้ส่งเข้าไปในภาคเกษตรโดยเฉพาะภาคการผลิตข้าวผ่านนโยบายรูปแบบของการอุดหนุนรายได้ดูเหมือนจะไม่ได้ส่งผลให้ชาวนามีความแข็งแกร่งต่อสภาพแวดล้อมภายนอกและเพิ่มความสามารถในการผลิต นักวิชาการด้านเศรษฐกิจการเกษตรรวมถึงผู้เชี่ยวชาญด้านการปลูกข้าวหลายท่านให้ความเห็นว่านโยบายดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญที่ทำให้การพัฒนาภาคการผลิตข้าวของไทยไม่มีความคืบหน้าและซ้ำเติมความด้อยของประสิทธิภาพในการผลิต สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2565) ได้รวบรวมปัจจัยขับเคลื่อนสำคัญที่สร้างผลกระทบสูงต่อการเปลี่ยนแปลงของการปลูกข้าวของชาวนาไทย และจัดประชุมระดมสมองจากผู้ทรงคุณวุฒิที่ประกอบไปด้วยผู้แทนชาวนา โรงสี ผู้ส่งออกข้าว ผู้จัดการเม็ดเงินพันธุ์ข้าว และผู้ที่เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมข้าวและชาวนา เพื่อร่วมกันร่างฉกาทิศนชาวนาไทยในสถานการณ์ปัจจุบันและฉกาทิศนที่ควรจะเป็นในอนาคตด้วยวิธี Delphi รวมถึงร่วมกันคิดหาทางออกเพื่อที่จะผลักดันให้ชาวนาไทยสามารถก้าวเข้าสู่ฉกาทิศนในอนาคตที่ต้องการได้

หนึ่งในปัจจัยขับเคลื่อนที่กำหนดทิศทางของชาวนาไทยที่ผ่านมาและจะมีผลต่อเนื่องไปยังอนาคตที่เหล่าผู้ทรงคุณวุฒิโหวตให้คะแนนสูงที่สุดคือนโยบายการอุดหนุนชาวนา โดยให้เหตุผลว่านโยบายดังกล่าวทำให้ชาวนาขาดแรงจูงใจในการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันและขาดแรงจูงใจในการปรับตัวเมื่อเกิดปัญหาจาก

ผลกระทบของปัจจัยภายนอกหรือปัจจัยที่ตัวเองไม่สามารถควบคุมได้ เช่น ช่วงราคาข้าวตกต่ำซึ่งมักถูกกำหนดโดยราคาตลาดโลก ราคาปัจจัยการผลิตเพิ่มสูงขึ้น และภัยแล้งและน้ำท่วมเป็นต้น นอกจากนี้ นโยบายแจกเงินชวามาเป็นการจูงใจให้ประชาชนที่ไม่เคยทำนาทำนาเพื่อรับเงินอุดหนุน จึงทำให้ผู้ประกอบการปลูกข้าวบางส่วนไม่มีความเป็นมืออาชีพและมีผลิตผลที่ต่ำ ซึ่งพวกเขาอยู่ได้ด้วยการรอรับเงินแจกจากรัฐบาล ดังนั้น เมื่อนำปัจจัยขับเคลื่อนที่สำคัญอย่างนโยบายอุดหนุนเงินชวามาประกอบกับปัจจัยสำคัญอื่นได้แก่ แนวโน้มของชวามาที่ไม่ได้ทำนาแต่เป็นการจ้างแรงงานมาดำเนินการเองหรือมักเรียกกันว่าชวามือถือที่สั่งการจากทางไกลและตัวเองก็ไปทำงานนอกภาคเกษตร การปลูกข้าวแบบมวลชนหรือการปลูกข้าวแบบไม่ได้สร้างฐานลูกค้ากลุ่มเฉพาะเช่น ปลูกข้าวเฉพาะเพื่อกลุ่มคนรักสุขภาพ และการบริหารน้ำแบบรวมศูนย์ จึงทำให้ได้ฉากทัศน์ชวามือถือที่ใกล้เคียงกับภาพที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบันเรียกว่า “ชวามือถือพึ่งการเหยี่ยวยา” ที่เป็นการจ้างคนอื่นมาทำงานแทนอย่างเต็มรูปแบบ ในขณะที่ต้นทุนการผลิตมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเร็วกว่าการเติบโตของผลผลิตต่อไร่เนื่องจากแรงกดดันค่าแรงและชวามือถือไม่มีแรงจูงใจพัฒนาการผลิตเพราะถึงแม้ว่าการทำนาจะขาดทุน รัฐบาลก็ยังคงสานต่อนโยบายอุดหนุนเงินจูงใจให้ชวามือถือยังมีกำไรพอสมควร หากแนวทางการดำเนินนโยบายภาครัฐสำหรับการปลูกข้าวไม่มีการเปลี่ยนแปลง การส่งออกข้าวไทยก็จะลดลงจนเหลือเพียง 3 ถึง 4 ล้านตันต่อปี

เพื่อยกระดับชวามือถือไทยออกจากฉากทัศน์ที่กำลังเป็นอยู่ในปัจจุบัน คณะผู้วิจัยในงานสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศ (2565) และผู้ทรงคุณวุฒิภาคการปลูกข้าวไทยได้เสนอแนวทางที่สำคัญโดยหนึ่งในนั้นคือการปรับวัตถุประสงค์ของนโยบายอุดหนุนเกษตรกร อ้างอิงจากการศึกษาของ Abdullah et. al (2021) จากธนาคารโลก (World Bank) ที่ได้รวบรวมข้อมูลการอุดหนุนภาคเกษตรจากทั่วโลกและศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงของการใช้ที่ดิน ซึ่งพบว่าการลดนโยบายอุดหนุนแบบการแจกเงินโดยไม่มีเงื่อนไขจะสามารถช่วยเพิ่มผลิตภาพการผลิตได้ ในขณะเดียวกันการดำเนินนโยบายอุดหนุนที่เปลี่ยนวัตถุประสงค์การอุดหนุนชวามือถือ (repurposing farm subsidy policy) จากเดิมที่เป็นการอุดหนุนเพื่อลดความเสี่ยงด้านราคาและผลิตในลักษณะที่ใกล้เคียงกับแนวทางที่ไทยกำลังทำอยู่ ให้เป็นการสนับสนุนเงินที่ผูกกับเงื่อนไขการสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรปรับตัว เช่น การส่งเสริมให้ใช้เทคโนโลยี จะช่วยเพิ่มผลิตภาพการผลิตได้ด้วยเช่นเดียวกัน

เมื่อนำมาปรับให้เข้ากับสถานการณ์การดำเนินนโยบายการอุดหนุนในประเทศไทย สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศ (2565) ได้ให้ข้อเสนอแนะแนวทางการลดเงินอุดหนุนที่ไม่จำเป็นต่อการพัฒนาและการปรับวัตถุประสงค์ของการอุดหนุนอยู่สามประการ ได้แก่ (1) ปรับลดเพดานการกำหนดราคาประกันสินค้าเกษตรใน

โครงการประกันรายได้ที่ให้ราคาสูงกว่าต้นทุนเฉลี่ยในการผลิตสินค้าชนิดนั้นต่อตัน หรือกำหนดราคาประกันให้เท่ากับต้นทุนของการผลิตสินค้าเกษตรชนิดนั้นๆ ซึ่งการดำเนินนโยบายอุดหนุนที่ผ่านมามักตั้งราคาประกันสูงกว่าต้นทุนการผลิตประมาณร้อยละ 25 จึงทำให้ชาวนาไม่มีแรงจูงใจในการพัฒนาการผลิตเพราะถึงแม้ข้าวจะไม่มีคุณภาพ รัฐบาลก็จะอุดหนุนราคาและสร้างกำไรแทนให้เสมอ (2) ยกเลิกมาตรการช่วยเหลือเกษตรกรหรือชาวนาด้านต้นทุนการผลิตไร่ละ 1,000 บาท เนื่องจากเป็นนโยบายการอุดหนุนที่ซ้ำซ้อนกับการประกันราคาสินค้าเกษตร และ (3) นำงบประมาณบางส่วนที่ลดลงจากการลดขนาดของโครงการประกันรายได้และการยกเลิกมาตรการแจกไร่ละ 1,000 ไปปรับใช้ทำโครงการส่งเสริมแรงจูงใจให้ชาวนาลงทุนด้านเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มผลิตภาพ เช่น เทคโนโลยีเพื่อประหยัดการใช้น้ำ เทคโนโลยีการเฝ้าระวังและต่อสู้กับศัตรูพืช การลดใช้สารเคมีในการเพาะปลูก และการส่งเสริมการผลิตแบบเศรษฐกิจหมุนเวียน

โดยท้ายที่สุดการลดการอุดหนุนและการปรับวัตถุประสงค์เงินอุดหนุนบางส่วนที่จำเป็นให้ไปในแนวทางการสร้างแรงจูงใจให้ชาวนาหรือเกษตรกรใดก็ตามสามารถปรับตัวด้วยการลงทุนในสิ่งที่มีประโยชน์ จะเป็นหนึ่งในแรงขับเคลื่อนภาคเกษตรไทยที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้หลุดพ้นจากแนวโน้มที่ตกต่ำที่เกิดจากความสามารถในการแข่งขันที่ลดลงของภาคการเกษตรและพัฒนาและต้นทุนการผลิตที่มีแต่จะเพิ่มสูงขึ้น ฉากทัศน์ของเกษตรกรโดยเฉพาะชาวนาที่ควรจะเป็นคือฉากทัศน์ที่พวกเขาเหล่านี้มีรายได้ต่อหัวใกล้เคียงกับแรงงานที่ทำงานนอกภาคเกษตรด้วยความสามารถของพวกเขาเองร่วมกับแนวทางการส่งเสริมจากรัฐที่ถูกต้อง

2.3.3.4 ประเมินความเหมาะสมของ พ.ร.บ. สุราก้าวหน้า

หนึ่งในข้อเสนอทางการเมืองที่จะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมไทยในอนาคต คือ พ.ร.บ. สุราก้าวหน้า ซึ่งถูกนำเสนอโดยฝ่ายการเมืองให้สภาทำหน้าที่พิจารณาถึงความเหมาะสม (Workpoint today)

สาระสำคัญของ พ.ร.บ. สุราก้าวหน้า คือ การปรับปรุง พ.ร.บ. ภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ใน 6 ประเด็น ได้แก่

1. การดื่มเหล้าเพื่อบริโภคส่วนตัวจะเปลี่ยนจากที่ถูกห้ามเป็นสามารถทำได้ตามกฎหมาย
2. ข้อกำหนดโรงผลิตเหล้าข้าวในเรื่องเกณฑ์เครื่องจักรและแรงงานจะเปลี่ยนเป็นไม่กำหนดเกณฑ์
3. ข้อกำหนดโรงผลิตเหล้ากลั่นในเรื่องเกณฑ์กำลังการผลิตจะเปลี่ยนเป็นไม่กำหนดเกณฑ์

4. ข้อกำหนดโรงผลิตเบียร์ในเรื่องเกณฑ์กำลังการผลิตจะเปลี่ยนเป็นไม่กำหนดเกณฑ์
5. ข้อกำหนดในเรื่องของทุนจดทะเบียนผู้ผลิตเบียร์จะเปลี่ยนเป็นไม่กำหนดเกณฑ์
6. ข้อกำหนดในเรื่องการผลิตขายในร้านในส่วนของกำลังการผลิตจะเปลี่ยนเป็นไม่กำหนดเกณฑ์

ข้อเสนอดังกล่าวต้องการมุมมองทางด้านวิชาการเพื่อประเมินถึงความเหมาะสมอย่างรอบด้าน ในงานวิจัยชิ้นนี้จึงได้ทำการประเมินความเหมาะสมของ พ.ร.บ. ดังกล่าวเพื่อให้เป็นข้อมูลในการพิจารณาถึงความเหมาะสมต่อไป

การประเมินจะอาศัยการวิเคราะห์ทางด้านเศรษฐศาสตร์เป็นหลัก โดยการเปลี่ยนแปลงกฎหมายใน 6 ประเด็น จะสรุปได้เป็น 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ การกำหนดให้มีการทำสุราที่บ้านที่ประชาชนสามารถผลิตเพื่อบริโภคส่วนตัว การอนุญาตให้ผู้ผลิตเบียร์สามารถผลิตคราฟต์เบียร์ได้อย่างเป็นอิสระมากยิ่งขึ้น และการอนุญาตให้ร้านค้าสามารถผลิตสุราเพื่อขายในร้านได้

หากพิจารณาถึงสถานการณ์ในตลาดปัจจุบัน สำหรับอุตสาหกรรมสุรา พบว่า บมจ. ไทยเบฟเวอเรจ ได้ครองส่วนแบ่งตลาดที่ร้อยละ 80 ทั้งที่ผลิตเองและนำเข้ารวมกว่า 30 ยี่ห้อสินค้า ในขณะที่การผลิตของรายย่อยจะแบ่งออกเป็น สุราที่บ้านที่มีผู้ถือใบอนุญาตผลิต 5,000-6,000 ราย เป็นวิสาหกิจชุมชนที่ผลิตได้ไม่มากนัก หรือไม่ได้ทำการผลิตแล้วในปัจจุบัน และกลุ่มสุรานำเข้าโดยบริษัทอื่น (ธนาคารกรุงศรีอยุธยา, 2562)

ปัญหาที่พบบ่อยในอุตสาหกรรมนี้ คือ การผลิตสุราเถื่อนโดยไม่มีใบอนุญาต และการลักลอบนำเข้าสุราจากประเทศเพื่อนบ้าน

อุตสาหกรรมเบียร์มีผู้ผลิตรายใหญ่ 2 ราย คือ บจก. บุญรอดบริวเวอรี่ และบมจ. ไทยเบฟเวอเรจ ซึ่งครองส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 98 สำหรับผู้ผลิตรายย่อยพบว่าการย้ายกระบวนการผลิตบางส่วนไปต่างประเทศเพื่อให้เป็นไปตามข้อกำหนด เช่น กรณีศึกษาคราฟต์เบียร์ของอำเภอเชียงดาว มีการส่งไปบรรจุกระป๋องที่สวิสเซอร์แลนด์และนำมาวางขายในราคาที่สูง

สภาวะการแข่งขันของทั้ง 2 อุตสาหกรรมจึงเป็นตลาดที่ค่อนข้างจะผูกขาดโดยผู้ผลิตเพียงไม่กี่ราย ดังนั้น พ.ร.บ. สุราก้าวหน้าจะส่งผลกระทบต่อสภาวะการแข่งขันของทั้ง 2 ตลาดทำให้เกิดการแข่งขันสูงขึ้น ซึ่งจะทำให้ตลาดมีผู้ผลิตจำนวนมากขึ้น มีสินค้าที่หลากหลายและมีราคาที่ถูกลง นอกจากนี้ ยังมีส่วนช่วยลดปัญหาการซื้อขายในตลาดมืดอีกด้วย

กรณีศึกษาเทียบเคียงที่สนับสนุน พ.ร.บ. สุราก้าวหน้า คือ กรณีญี่ปุ่นที่พบว่าผู้ผลิตสาเกกว่า 50,000 ยี่ห้อ และผู้ผลิตเบียร์ในสหรัฐและเยอรมันที่มีมากถึง 1,300-1,400 ราย ในขณะที่ประเทศไทยผู้ผลิตสุราที่เป็นที่นิยมอาจจะมีเพียง 10 ราย และเบียร์ไทยที่เป็นที่นิยมอาจจะมีเพียง 5 ราย

จุดเด่นอีกประการหนึ่ง คือ ผลเกี่ยวเนื่องของความหลากหลายของสินค้าจะทำให้เกิดความต้องการวัตถุดิบที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็น สุราพื้นบ้านที่ใช้ปลายข้าวเหนียวพันธุ์พื้นถิ่นเป็นวัตถุดิบ ทำให้เกิดความต้องการข้าวพื้นถิ่น เช่น ข้าวหอมมะลิติดอย ข้าวเหนียวลิ้มผัว ข้าวหอมภูพาน ข้าวหอมนิล ข้าวหอมมะลิ ข้าวกข. 6 หรือน้ำตาลสด

สำหรับคราฟต์เบียร์ก็จะทำให้เกิดความต้องการวัตถุดิบภาคเกษตร เช่น ผัก ผลไม้ สมุนไพร ไม่ว่าจะเป็น บัวย ส้ม มะม่วง มะพร้าว ข้าวโพด สับปะรด ลำไย มะกรูด ตะไคร้ ขิง ข่า กลีบกุหลาบ

ผลกระทบในด้านบวกต่อสังคม จึงจะเกิดขึ้นในอย่างน้อย 7 รูปแบบ ได้แก่

1. การเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรผู้ผลิตวัตถุดิบ
2. การเกิดอาชีพใหม่และอาชีพเสริมให้กับชุมชน
3. การเกิดผู้ประกอบการรายใหม่ทั้งที่เป็นวิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการขนาดกลางและย่อม
4. การทดแทนการนำเข้าเหล้า/เบียร์จากต่างประเทศ และเพิ่มโอกาสในการส่งออก โดยปัจจุบันประเทศไทยมีการนำเข้าเหล้า/เบียร์ปีละประมาณ 7,000 ล้านบาท

5. ลดปัญหาการนำเข้าและการผลิตสุราเถื่อน ทำให้สินค้ามีคุณภาพมากขึ้น

6. สร้างโอกาสในการพัฒนาเอกลักษณ์ท้องถิ่น สนับสนุนการท่องเที่ยว

7. ลดปัญหาการผูกขาดและกระจายรายได้ให้กับชุมชน

ในทางตรงกันข้าม พ.ร.บ. สุราก้าวหน้าจะส่งผลกระทบในแง่ลบต่อสังคมเช่นเดียวกัน ดังนี้

1. ผลกระทบต่อสุขภาพโดยตรง เช่น โรคพิษสุราเรื้อรัง โรคตับแข็ง
2. ผลกระทบต่อสุขภาพทางอ้อม เช่น โรคหัวใจ โรคมะเร็ง
3. ผลกระทบต่อการเกิดอุบัติเหตุ ทำให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน

4. ผลกระทบต่อครอบครัว เช่น ความรุนแรงในครอบครัว
  5. ผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรม ทำให้เกิดคดีความซึ่งเกิดเป็นต้นทุนในกระบวนการยุติธรรมทั้งของรัฐและของประชาชน
  6. ผลกระทบต่อการทำงาน ได้แก่ ประสิทธิภาพในการทำงานลดลง ปัญหาการขาดงาน ความพิการอันเนื่องมาจากสุรา รวมไปถึงการว่างงาน
  7. ผลกระทบต่อรายได้ภาครัฐ คือ ภาษีสรรพสามิตมีแนวโน้มจะลดลงเป็นอย่างมาก โดยในปี 2562 ภาษีสุรา/เบียร์ เป็นแหล่งรายได้หนึ่งที่สำคัญของรัฐประมาณ 1.4 แสนล้านบาท
- ข้อมูลที่สำคัญอีกชุดหนึ่ง คือ ความพร้อมของสังคมไทยในการรับมือกับ พ.ร.บ. สุราก้าวหน้า โดยพิจารณาจากหลักฐานเชิงประจักษ์ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งพบถึงประเด็นความเสี่ยงของสังคมไทยในหลากหลายแง่มุม ดังนี้
1. ประเทศไทยมีผู้ป่วยโรคพิษสุราเรื้อรัง 1 ล้านคน (Thai PBS)
  2. ประเทศไทยมีผู้ป่วยโรคตับแข็ง 2.5 หมื่นคนต่อปี (Phayathai, 2563)
  3. ประเทศไทยมีผู้ป่วยมะเร็งตับ 2.2 หมื่นคนต่อปี และมีผู้เสียชีวิตจากมะเร็งตับ 16,000 รายต่อปี (Bangkokbiznews, 2021)
  4. ประเทศไทยมีจำนวนคดีเมาแล้วขับ 48,000 คดีต่อปี (กรมควบคุมความประพฤติ, 2559)
  5. ประเทศไทยมีอุบัติเหตุทางถนนที่มีสาเหตุจากเมาแล้วขับร้อยละ 3 ของอุบัติเหตุทั้งหมด (Bangkokbiznews, 2022)
  6. หากเป็นคนพิการจะมีอัตราการว่างงานสูงถึงร้อยละ 40
  7. ประเทศไทยมีอาชญากรรมที่มีการดื่มสุราก่อนเกิดเหตุร้อยละ 76 (ข้อมูลสุ่มสำรวจ)
  8. ประเทศไทยมีข่าวความรุนแรงในครอบครัวโดยมีผลจากความมึนเมาร้อยละ 18 (ข้อมูลสุ่มสำรวจ; PPTV, 2560)
  9. ร้อยละ 94 ของสุราพื้นบ้านมีการหลีกเลี่ยงภาษีสรรพสามิต (ข้อมูลจากศูนย์วิจัยปัญหาสุรา)

ข้อมูลข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทยยังมีความสับสนเสี่ยงที่จะเผชิญกับปัญหาสังคมอันเนื่องมาจาก พ.ร.บ. สุราก้าวหน้า จึงควรจะต้องพิจารณาอย่างถี่ถ้วนถึงความคุ้มค่าที่เกิดขึ้นจริงหรือไม่?

การให้สุรา/เบียร์เป็นตลาดผูกขาดทำให้ราคาสูงกลายเป็น luxury goods ช่วยกีดกันให้คนที่มิฐานะเข้าถึงได้ทำให้เป็นคนที่สามารถจ่ายผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสังคมได้ การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนควรจะต้องเริ่มต้นจากสินค้าที่ดีต่อสังคม สุรา/เบียร์จะกลายเป็นสินค้าที่ดีได้หากมีการวางมาตรการควบคุมการบริโภคอย่างเหมาะสม ผู้บริโภคเองก็ต้องมีความยับยั้งชั่งใจและต้องยินดีรับผลกระทบทางสุขภาพที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง และยินดีจ่ายค่าเหยี่ยวขาดเขยกับผลกระทบทางสังคมที่ตนเองก่อขึ้น น่าสนใจว่าสังคมไทยในปัจจุบันมีความพร้อมในลักษณะนี้มากน้อยเพียงใด?

2.4 การติดตามสถานการณ์และการปรับตัวของภาคการศึกษา

2.4.1 การติดตามสถานการณ์ของภาคการศึกษา

สถานศึกษาเป็นหนึ่งในสถานที่ที่ภาครัฐในหลายประเทศปิดเพื่อควบคุมสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 เป็นในลำดับแรก นับตั้งแต่เดือนมีนาคม 2563 จนถึงตุลาคม 2564 โดยเฉลี่ยแต่ละประเทศตัดสินใจปิดโรงเรียนทั่วประเทศ (Full Closure) เป็นระยะเวลา 19 สัปดาห์ และปิดบางพื้นที่ของประเทศ (Partial Closure) เป็นระยะเวลา 19 สัปดาห์ เมื่อย้อนกลับไปพิจารณาถึงช่วงแรกของการแพร่ระบาด พบว่า ประเทศส่วนใหญ่เลือกปิดโรงเรียนทั่วประเทศ เนื่องจากความกังวลในเรื่องอัตราการระบาดและความพร้อมของทรัพยากรในการรักษาผู้ติดเชื้อไวรัสสายพันธุ์ใหม่ ตั้งแต่การระบาดครั้งแรกในปี 2563 ไวรัสโควิด-19 ได้กลายพันธุ์อย่างต่อเนื่อง โดยแต่ละสายพันธุ์มีความรุนแรงและการแพร่กระจายมากน้อยต่างกัน ซึ่งในขณะนี้ หลายประเทศทั่วโลกกำลังเผชิญกับการระบาดของสายพันธุ์โอมิครอน และจำนวนผู้ติดเชื้อรายวันนั้นยังไม่มีทีท่าที่จะลดลง แต่ในหลายประเทศเลือกที่จะสนับสนุนการเปิดโรงเรียนให้มากที่สุดหรือปิดเพียงบางพื้นที่ของประเทศที่มีอัตราการระบาดที่สูงเท่านั้น² ดังตารางต่อไปนี้

---

² UNESCO. (2022). Education: From disruption to recovery. Retrieved from <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>

ตารางที่ 21 สถานการณ์การแพร่ระบาดและการเปิด-ปิดโรงเรียน

ประเทศ	จำนวนผู้ติดเชื้อรายวัน 7 วันย้อนหลังเฉลี่ย (หน่วย: ต่อ 1 ล้านคน)	สัดส่วนโอมิครอน (หน่วย: %)	ระยะเวลาการปิดโรงเรียนทั่วประเทศ (หน่วย: สัปดาห์)	ระยะเวลาการปิดโรงเรียนบางพื้นที่ของประเทศ (หน่วย: สัปดาห์)	สถานการณ์เปิด/ปิดโรงเรียน
เกาหลีใต้	1,818	77.2%	11	65	Fully open
ฝรั่งเศส	1,225	98.9%	7	5	Fully open
ออสเตรเลีย	744	99.1%	0	44	Fully open
ญี่ปุ่น	647	100%	3	8	Fully open
อังกฤษ	629	99.7%	16	11	Fully open
สหรัฐอเมริกา	300	99.7%	0	71	Partially open
ไทย	251	94.6%	16	36	Partially open
แอฟริกาใต้	40	98.0%	15	45	Fully open
ค่าเฉลี่ยทั่วโลก	231	-	19	19	-

ที่มา: Our world in data, Global School Closures COVID-19 (UNESCO)

หมายเหตุ: ข้อมูลการแพร่ระบาด ณ วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2564 (ยกเว้นข้อมูลสัดส่วนโอมิครอนในประเทศเกาหลีใต้ ณ วันที่ 24 มกราคม 2565), ข้อมูลระยะเวลาการปิดโรงเรียนทั่วประเทศตั้งแต่เดือนมีนาคม 2563 - ตุลาคม 2564, สถานการณ์การเปิด/ปิด โรงเรียน ณ วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2565

ในช่วง เดือนมีนาคม 2563 - ตุลาคม 2564 ประเทศไทยได้มีการปิดโรงเรียนทั่วประเทศเป็นระยะเวลา 16 สัปดาห์ และปิดบางพื้นที่ของประเทศ 36 สัปดาห์ ถึงแม้ว่าการปิดโรงเรียนนั้นถูกทดแทนโดยการเรียนรู้ผ่านช่องทางอื่น แต่ความสามารถในการจัดการการเรียนการสอนรูปแบบอื่น ๆ ยังมีข้อจำกัดอยู่มากหลายพื้นที่ ใน

Our World in Data. (2022). Coronavirus Pandemic (COVID-19). Retrieved from <https://ourworldindata.org/coronavirus>

ครัวเรือน และในหลายโรงเรียน ทั้งในเรื่องของด้านความพร้อมของอุปกรณ์และบุคลากร ดังนั้น การปิดโรงเรียนจึงทำให้เด็กไทยสูญเสียโอกาสในการเรียนรู้ ยิ่งโรงเรียนปิดเป็นระยะเวลาช้านานเท่าไร ก็ยิ่งส่งผลกระทบมากเท่านั้น นอกจากการเรียนรู้ที่สูญเสียไปแล้ว การปิดเรียนเป็นระยะเวลาช้านานอาจทำให้เด็กไม่สามารถกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาได้อีกด้วย

2.4.2 สถานการณ์การปรับตัวของภาคการศึกษา

มีหลากหลายการศึกษาที่ชี้ให้เห็นถึงผลกระทบของการปิดโรงเรียน ทั้งในแง่ การเรียนรู้ การพัฒนาทักษะ สุขภาพร่างกาย สภาวะจิตใจ และโอกาสของเด็กในอนาคต โดย UNESCO³ สรุปให้เห็นถึงผลกระทบจากการปิดโรงเรียน 13 ประการดังนี้

1. ผลกระทบต่อการเรียนรู้ เป็นผลกระทบโดยตรงที่สำคัญที่สุดต่อเด็กที่จะสูญเสียโอกาสในการเรียนรู้ โดยเฉพาะกลุ่มเด็กยากจน เนื่องจาก เด็กกลุ่มนี้มีโอกาสในการเรียนรู้นอกห้องเรียนอย่างจำกัด
2. การแกล้งกันและการ เด็กบางกลุ่ม (เด็กที่มีฐานะทางบ้านยากจน) ต้องพึ่งพาอาหารมื้อกลางวันที่มีสารอาหารครบถ้วนจากทางโรงเรียน การที่ไม่สามารถไปกินอาหารที่โรงเรียนได้ทำให้เด็กจำนวนมากมีภาวะโภชนาการที่แย่งลง ซึ่งส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของเด็ก
3. ครูเกิดภาวะเครียดและเกิดสับสนกับรูปแบบการสอนและเปิดปิดของโรงเรียน เมื่อมีคำสั่งปิดโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปิดโรงเรียนอย่างไม่มีกำหนด ครูผู้สอนจึงเกิดความกังวลในหลายด้าน เช่น เรียนรู้และพัฒนาการสอนในรูปแบบอื่น ๆ ที่เหมาะสมกับกลุ่มนักเรียน และการรักษาความสัมพันธ์กับนักเรียน เป็นต้น
4. ครอบครัวไม่พร้อมต่อการเรียนทางไกลหรือที่บ้าน โดยเฉพาะครอบครัวที่มีทรัพยากรที่จำกัด เช่น ไม่มีสถานที่ที่เหมาะสมกับการเรียนที่บ้าน ไม่มีอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับการเรียนทางไกล และไม่มีผู้ดูแลเด็กระหว่างการเรียนที่บ้าน เป็นต้น
5. ความท้าทายในการพัฒนาการเรียนการสอนทางไกล ทั้งด้านบุคลากรและอุปกรณ์

---

³ UNESCO. (2020). Adverse consequences of school closures. Retrieved from <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse/consequences>

6. ความพร้อมในการดูแลเด็ก เช่น ในครอบครัวที่ผู้ปกครองต้องออกไปทำงานนอกบ้าน เด็กจำเป็นต้องอยู่ด้วยตัวเอง การปล่อยให้เด็กอยู่ตามลำพังอาจนำไปสู่พฤติกรรมเสี่ยงได้

7. ต้นทุนทางค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น (economic loss) จากการที่ผู้ปกครองต้องหยุดงานมาดูแลลูก ทำให้รายได้และผลผลิตทางเศรษฐกิจลดลง

8. ผลกระทบต่อระบบสาธารณสุข เนื่องจากบุคลากรทางการแพทย์ที่มีบุตรจำเป็นจะต้องลางานเพื่อดูแลลูก ดังนั้น จึงทำให้ปัญหาความไม่พอเพียงของบุคลากรทางการแพทย์ในช่วงการระบาดนั้นรุนแรงขึ้น

9. แรงกดดันที่เพิ่มขึ้นในโรงเรียนที่สามารถเปิดได้ เนื่องจากผู้ปกครองต้องการย้ายบุตรไปโรงเรียนที่สามารถเปิดได้

10. เด็กนักเรียนหลุดออกจากระบบการศึกษาเมื่อปิดโรงเรียนเป็นระยะเวลานาน เนื่องจากปัญหาทางเศรษฐกิจที่เป็นแรงกดดันให้เด็กต้องออกไปทำงานเพื่อช่วยหารายได้จุนเจือครอบครัว และปัญหาด้านพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปในทางลบ เป็นต้น

11. ปัญหาความรุนแรง ปัญหาคุกคามทางเพศ ปัญหาแม่วัยใส และปัญหาการใช้แรงงานเด็ก

12. เด็กขาดการเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันในสังคม เนื่องจากโรงเรียนเป็นศูนย์การเรียนรู้ทางสังคมสำหรับเด็ก เมื่อโรงเรียนปิดเด็กจำนวนมากจึงขาดปฏิสัมพันธ์กับคนในวัยเดียวกันซึ่งส่งผลต่อพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กในอนาคต

13. ความท้าทายในการวัดผลการเรียนรู้ เนื่องจากเด็กบางคนได้เรียนที่โรงเรียนและบางคนเรียนทางไกล โอกาสและความพร้อมในด้านการเรียนรู้ทางไกลของเด็กแต่ละคนนั้นไม่เท่าเทียมกัน และวิธีที่ใช้ในการสอนทางไกลของแต่ละสถานศึกษามีความแตกต่างกัน เป็นต้น จะเห็นได้ว่าปัจจัยนำเข้าของเด็กแต่ละคนนั้นต่างกัน นอกจากนั้น ระยะเวลาตามรอบเทอมที่เปลี่ยนแปลงไปส่งผลต่อการสอบวัดผลการเรียนรู้ ทั้งในแง่การเลื่อนการสอบ งดการสอบ หรือ การจัดวิธีสอบแบบทางไกล ทำให้เกิดความกังวลในด้านความเท่าเทียมในการวัดผลการเรียนรู้

ความจำเป็นในการปิดโรงเรียนส่งผลต่อพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กทั้งในระยะสั้นและระยะยาว รวมไปถึงผลกระทบต่อหน่วยงานและบุคคลมีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็ก ดังนั้น ภาครัฐจึงควรแนวทางบรรเทาทั้งปัญหาในระยะสั้นและในขณะเดียวกันควรมีมาตรการป้องกันเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในระยะยาวได้ แม้ว่าจะมีการเรียนทางไกล

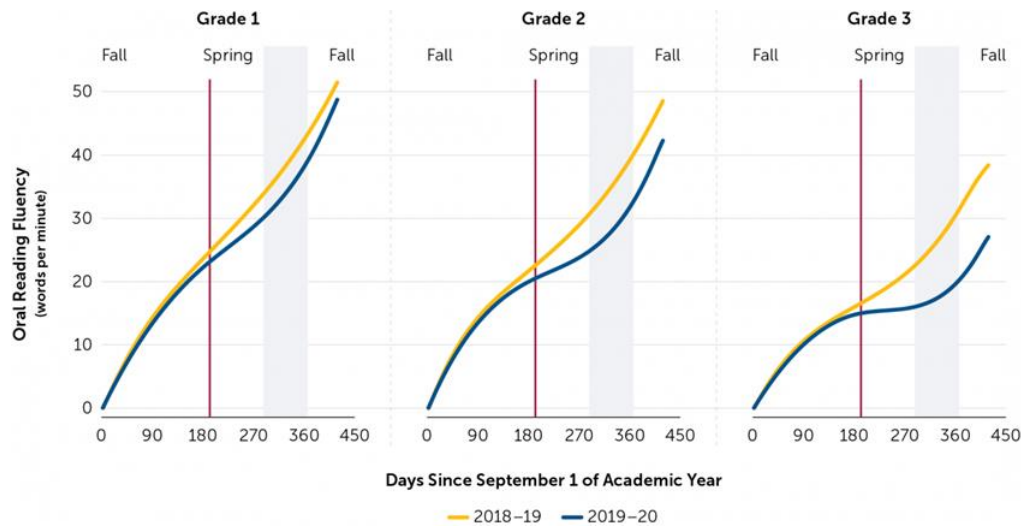
ในรูปแบบต่าง ๆ เข้ามาช่วยทดแทนเพื่อประคับประคองให้การเรียนการสอนสามารถดำเนินต่อไปได้ แต่ในความเป็นจริงประสิทธิภาพของการเรียนทางไกลยังไม่เทียบเท่ากับการเรียนในห้องเรียนตามปกติ และการเรียนทางไกลยังสามารถสร้างความเหลื่อมล้ำเพิ่มมากขึ้น ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาสำคัญ 2 ประการ คือ 1) ปัญหาการเรียนรู้ถดถอย (learning loss) และ 2) ปัญหาการหลุดออกจากระบบการศึกษา

1) ปัญหาการเรียนรู้ถดถอย (learning loss)

ภาวะการเรียนรู้ถดถอย หมายถึง การสูญเสียความรู้ที่ได้เล่าเรียนมา หรือสูญเสียทักษะต่าง ๆ จากที่ควร จะได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสมในแต่ละช่วงอายุ ซึ่งภาวะการเรียนรู้ถดถอยนี้สามารถเกิดขึ้นได้ในยามปกติ เช่นเดียวกัน เช่น ตอนปิดเทอม หรือเมื่อหยุดเรียนเป็นเวลานาน เป็นต้น แต่ไม่เคยมีครั้งใดที่ทั่วโลกต้องเผชิญกับ ภาวะสูญเสียการเรียนรู้มากเท่าในช่วงโควิด-19 มาก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบต่อเด็กในช่วงที่ต้องการการเรียนรู้ทั้งด้านทักษะและสังคมจากการมีปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียน เช่นในกลุ่มเด็ก ปฐมวัย และเด็กระดับ ประถมศึกษาเนื่องจากเด็กในกลุ่มนี้ยังไม่มีความพร้อมเพียงพอที่จะเรียนผ่านหน้าจอเป็นระยะเวลาเวลานาน และเป็น ช่วงวัยที่ต้องอาศัยการเรียนรู้ผ่านทางร่างกาย ดังนั้น การเรียนทางไกลจึงไม่มีประสิทธิภาพและไม่เหมาะสมกับเด็ก เล็ก ผลการศึกษาของมหาวิทยาลัยหอการค้าไทยร่วมกับกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ชี้ให้เห็น ว่า การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในด้านวิชาการ และความจำเพื่อการใช้งานลดลงเหลือเพียงร้อยละ 0.86 และร้อยละ 2.20 จากการเรียนรู้ร้อยละ 100 เมื่อเทียบกับวันที่ไปโรงเรียนตามปกติ ตามลำดับ

การศึกษาในต่างประเทศ พบว่า เด็กระดับชั้นประถมศึกษา มีทักษะการอ่านลดลง ซึ่งการอ่านเป็นทักษะที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นทักษะพื้นฐานในการต่อยอดการเรียนรู้ด้านอื่น ๆ ในอนาคต

รูปที่ 12 คะแนนทักษะการอ่านออกเสียงในเด็กชั้นประถมศึกษา

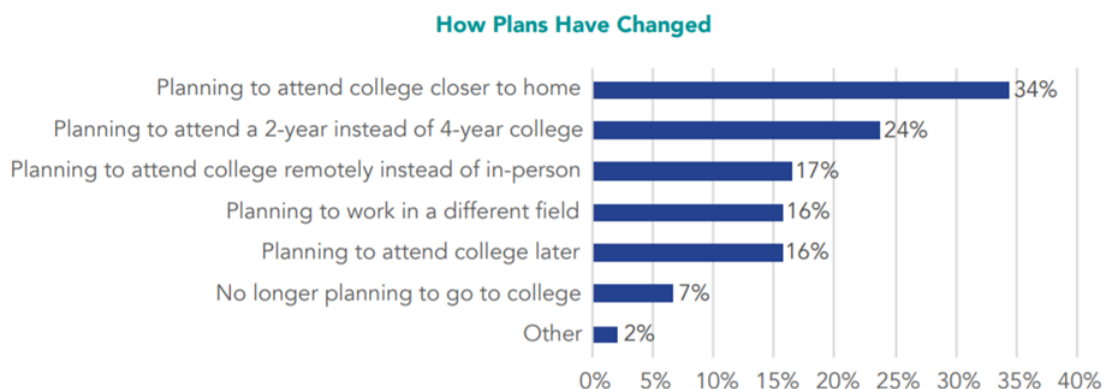

ที่มา: Policy Analysis for California Education, Stanford University

ประเทศสหรัฐอเมริกาทำการสำรวจความคล่องในการอ่านออกเสียงของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3 โดยเปรียบเทียบระหว่างปีการศึกษา 2019-2020 (ปีที่มีการแพร่ระบาดของโควิด-19) กับปีการศึกษา 2018-2019 (ปีก่อนการแพร่ระบาดของโควิด-19) พบว่า เด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3 ในปีการศึกษาที่มีการแพร่ระบาดของโควิด-19 มีความคล่องในการอ่านลดลงถึงร้อยละ 30

นอกจากผลกระทบในแง่การเรียนรู้และการพัฒนาทักษะแล้ว เด็กจำนวนมากต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงในวิถีการดำเนินชีวิต โดยเกือบร้อยละ 80 ของเด็กมัธยมต้นและมัธยมปลายของประเทศไทยยอมรับว่าการระบาดของโควิด-19 มีผลทำให้ตนเองต้องเปลี่ยนแปลงการใช้ชีวิตหลังจบระดับมัธยม เช่น เปลี่ยนมาเรียนวิทยาลัยไกลบ้าน เลือกเรียนวิทยาลัยหลักสูตร 2 ปี แทนมหาวิทยาลัยที่ต้องเรียน 4 ปี และ จะไม่เข้าเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัย เป็นต้น

รูปที่ 13 การเปลี่ยนแปลงแผนการใช้ชีวิตหลังจบระดับมัธยม

ที่มา : AMERICA'S PROMISE ALLIANCE

2) ปัญหาการหลุดออกจากระบบการศึกษา

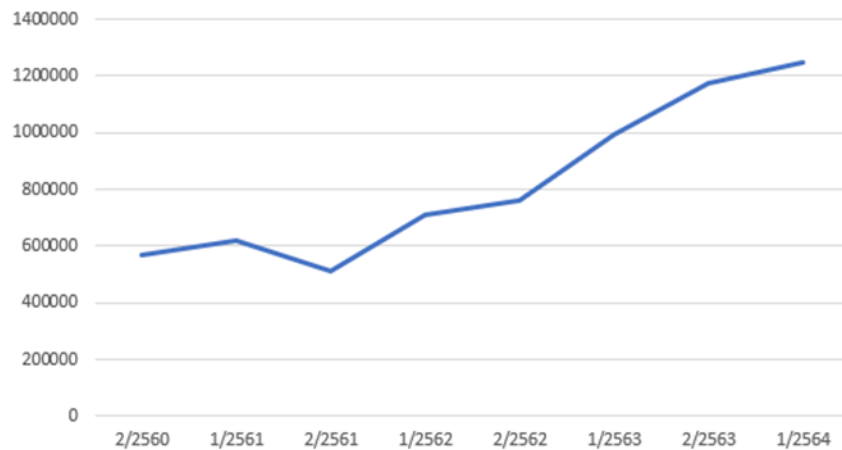
สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้รายได้ครัวเรือนลดลง ครอบครัวของเด็กยากจนต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาสูงมากเมื่อเทียบกับรายได้และสูงกว่าครอบครัวคนรวยถึง 4 เท่า ทำให้มีเด็กจำนวนไม่น้อยต้องหลุดออกจากระบบการศึกษาหรือเผชิญความเสี่ยงต่อการหลุดออกจากระบบเพื่อออกมาแบ่งเบาภาระครอบครัวโดยการช่วยทำงานหาเงิน

ในปีการศึกษา 2564 มีนักเรียนที่หลุดออกจากระบบการศึกษาจำนวน 238,707 คน โดยภาครัฐสามารถดำเนินการติดตามและนำนักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาได้ 127,952 คน นั้นแสดงว่ายังคงมีเด็กที่หลุดออกจากระบบจำนวน 110,755 คน นอกจากนี้ นักเรียนยากจนพิเศษในภาคเรียนที่ 1/2564 มีจำนวน 1,244,591 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 19.98 ของนักเรียนทั้งหมดซึ่งเป็นสถิติสูงสุดนับแต่ปีการศึกษา 2561 โดยกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาได้นิยามเด็กกลุ่มนี้ไว้ว่า เป็นเด็กที่อยู่ในครัวเรือนที่สมาชิกมีรายได้เฉลี่ย 1,332 บาท/คน/เดือน หรือรายได้วันละ 44 บาทเท่านั้น ในขณะที่ภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา (ไม่รวมค่าเดินทาง) ของนักเรียนไทยอยู่ที่ 1,195 - 4,829 บาทต่อคนต่อเทอม ทำให้เด็กกลุ่มนี้มีความเสี่ยงสูงที่จะหลุดออกจากระบบการศึกษาโดยเฉพาะในช่วงชั้นรอยต่อ เช่น ประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งเป็นปีสิ้นสุดของการศึกษาภาคบังคับ จากรูปภาพด้านล่าง จะเห็นได้ว่าจำนวนเด็กยากจนพิเศษนั้นมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นทุกเทอมการศึกษาโดยเฉพาะช่วงหลังการแพร่ระบาดของโควิด-19 หากเศรษฐกิจยังไม่สามารถฟื้นตัวได้ในปีการศึกษาหน้า จำนวนของเด็กนักเรียน

ยากจนพิเศษก็จะมีจำนวนที่เพิ่มขึ้นอีก ส่วนครัวเรือนที่มีเด็กอยู่ในกลุ่มนี้อยู่แล้วก็มีแนวโน้มที่จะมีรายได้อีก ทำให้ปัญหาที่เกี่ยวกับเด็กนั้นรุนแรงมากขึ้น

รูปที่ 14 จำนวนนักเรียนยากจนพิเศษ

ที่มา: กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

ปัญหาเด็กหลุดออกจากระบบการศึกษาไม่ใช่เพียงปัญหาทางการศึกษาเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอีกด้วย ผลการศึกษาของมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ดระบุว่า หากประเทศไทยไม่มีเด็กหลุดออกจากระบบการศึกษาจะทำให้ ผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (Gross Domestic Product หรือ GDP) เพิ่มขึ้น 3% ดังนั้น หากประเทศไทยสามารถแก้ปัญหาเด็กหลุดจากระบบการศึกษาได้ จะสร้างผลตอบแทนทางเศรษฐกิจมากกว่า 228,000 ล้านบาทต่อปี

2.4.3 มาตรการภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

หลายประเทศทั่วโลกพยายามผลักดันให้มีการเปิดโรงเรียนตามปกติ และออกแนวทางสนับสนุนให้เด็กกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาให้มากที่สุด เห็นได้จากสถิติการเปิดโรงเรียนของประเทศสหรัฐอเมริกาในเดือนมกราคม ค.ศ.2022 อยู่ที่ร้อยละ 96 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 46 ของเดือนมกราคม ค.ศ.2021⁴ โดยแต่ละประเทศได้ออก

⁴ THE WHITE HOUSE. (2022) FACT SHEET: Biden-Harris Administration Increases COVID-19 Testing in Schools to Keep Students Safe and Schools Open. Retrieved from <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements->

มาตรการหรือแนวทางการปฏิบัติเพื่อให้เด็กทุกกลุ่ม รวมถึงเด็กที่มีความเสี่ยงสูงสามารถไปโรงเรียนได้ตามปกติ
ดังนี้

ประเทศสหรัฐอเมริกา⁵ นำกลยุทธ์ Test to Stay (TTS) มาปรับใช้เพื่อให้เด็กที่เป็นที่ผู้สัมผัสใกล้ชิดผู้ติดเชื้อสามารถไปโรงเรียนได้ตามปกติ โดยเด็กจะต้องตรวจหาเชื้อ 2 ครั้งภายในระยะเวลา 7 วัน คือ รอบแรกตรวจภายใน 2-4 วันหลังจากการใกล้ชิดผู้ติดเชื้อ และ รอบที่สองตรวจภายใน 5-7 วันหลังจากการใกล้ชิดผู้ติดเชื้อ ซึ่งผลจากการเปรียบเทียบระหว่างโรงเรียนที่ใช้และไม่ได้ใช้แนวทาง Test to Stay พบว่า โรงเรียนที่ใช้แนวทาง Test to Stay ไม่ได้ทำให้เกิดการระบาดของโควิด-19 เพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

ประเทศอังกฤษ⁶ แนะนำให้เจ้าหน้าที่และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาขึ้นไป ควรจะตรวจหาเชื้อด้วยวิธี lateral flow test (LFTs) สัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง

หากมีคนในครอบครัวหรือคนใกล้ชิดของเด็กติดเชื้อโควิด-19 เด็กยังคงไปโรงเรียนได้ตามปกติไม่ต้องกักตัว แต่แนะนำให้ตรวจ LFTs ทุกวันเป็นระยะเวลาอย่างน้อย 7 วัน

ระบบ Bubble system ที่โรงเรียน : ถ้ามีนักเรียนติดเชื้อโควิด-19 เกินร้อยละ 20 ของ bubble จะเปลี่ยนเป็นรูปแบบการเรียนออนไลน์

หากเด็กติดเชื้อโควิด-19 ต้องกักตัวเป็นระยะเวลาอย่างน้อย 6 วัน และต้องมีผลเป็นลบ 2 ครั้ง โดยตรวจในวันที่ 4 และ 5 ของการกักตัว แล้วจึงจะสามารถกลับไปเรียนได้ตามปกติ

อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่วันที่ 24 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2022 รัฐบาลได้ประกาศยกเลิกมาตรการการกักตัวสำหรับผู้ติดเชื้อโควิด-19 เหลือเพียงการขอความร่วมมือให้หลีกเลี่ยงการพบปะผู้อื่นเป็นระยะเวลาอย่างน้อย 5 วัน และ

---

releases/2022/01/12/fact-sheet-biden-harris-administration-increases-covid-19-testing-in-schools-to-keep-students-safe-and-schools-open/

⁵ CDC. (2021). Science Brief: Transmission of SARS-CoV-2 in K-12 Schools and Early Care and Education Programs. Retrieved from https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/science/science-briefs/transmission_k_12_schools.html

⁶ BBC. (2022). How are Covid rules changing across UK schools?. Retrieved from <https://www.bbc.com/news/education-51643556>

ยกเลิกข้อแนะนำที่ให้นักเรียนและบุคลากรทางการศึกษาตรวจหาเชื้อสัปดาห์ละ 2 ครั้ง รวมทั้งผู้ที่สัมผัสใกล้ชิดกับผู้ติดเชื้อไม่ต้องได้รับการตรวจหาเชื้อติดกันเป็นเวลา 7 วัน ตามที่เดิมกำหนดไว้อีกต่อไป

สำหรับประเทศไทย กระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงศึกษาธิการออก 6 มาตรการหลัก 6 มาตรการเสริม และ 7 มาตรการเข้มงวดสำหรับสถานศึกษาเพื่อลดความเสี่ยงของการแพร่ระบาดของโควิด-19 รวมทั้งกำหนดแผนเผชิญเหตุกรณีมีผู้ติดเชื้อโควิด-19 ในสถานศึกษา ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

หากมีการติดเชื้อ 1 ห้องเรียน โดยมีนักเรียนติดเชื้อ 1-2 ราย ให้ปิดเฉพาะห้องเรียนนั้น 3 วันเพื่อทำความสะอาด (ไม่ปิดทั้งโรงเรียน) งดกิจกรรมรวมกลุ่ม นำผู้ติดเชื้อรับการเข้ารักษา นักเรียนที่เสี่ยงสูงให้ตรวจหาเชื้อและงดเรียน On-Site ส่วนนักเรียนที่มีความเสี่ยงต่ำเรียนยังคงสามารถไปโรงเรียนได้ตามปกติ

หากมีติดเชื้อมากกว่า 2 ราย หรือติดเชื้อมากกว่า 1 ห้องเรียน ให้ปิดเฉพาะห้องเรียนนั้น 3 วันเพื่อทำความสะอาด (ไม่ปิดทั้งโรงเรียน) งดกิจกรรมรวมกลุ่ม นำผู้ติดเชื้อรับการเข้ารักษา นักเรียนที่เสี่ยงสูงให้ตรวจหาเชื้อและงดเรียน On-Site ส่วนนักเรียนที่มีความเสี่ยงต่ำเรียนยังคงสามารถไปโรงเรียนได้ตามปกติ และสามารถพิจารณาปิดเรียนโดยคณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัด

กรณีที่มีการระบาดวงกว้างในชุมชนสถานศึกษา ให้พิจารณาปิดเรียนโดยคณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัด

โดยผลการสำรวจการปฏิบัติตามแผนเผชิญเหตุของสถานศึกษา ในสถานการณ์ระบาดโรคโควิด-19 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จากตัวอย่างจาก 122 โรงเรียน พบว่าในโรงเรียนที่มีผลยืนยันติดเชื้อ 1 รายขึ้นไป มีโรงเรียนที่ปิดสถานศึกษาถึงร้อยละ 28.7 และร้อยละ 55.7 ปิดสถานศึกษาหลังพบติดเชื้อยืนยันมากกว่า 1 ห้องเรียนขึ้นไป ยิ่งไปกว่านั้น หากสถานศึกษาใกล้เคียงพบการติดเชื้อ มีสถานศึกษาจำนวนร้อยละ 9 เลือกที่จะปิดตามไปด้วยเช่นเดียวกัน สถานการณ์ที่เกิดขึ้นนี้กับแผนเผชิญเหตุที่ไม่สอดคล้องกัน อาจเป็นภาพสะท้อนถึงแรงกดดันจากหลายฝ่ายเนื่องจากความกังวลในโรคระบาดทำให้มาตรการดังกล่าวไม่ได้เป็นไปตามแผนเผชิญเหตุของสถานศึกษา

รูปที่ 15 ผลการสำรวจปฏิบัติตามแผนเผชิญเหตุของสถานศึกษาในสถานการณ์ระบาดโรคโควิด-19

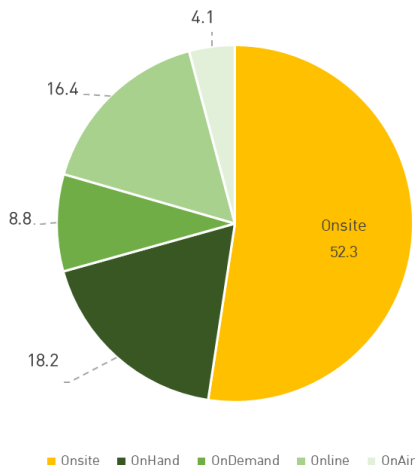
ที่มา: ศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

เมื่อมีการกำหนดมาตรการเตรียมความพร้อมในการเปิดสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการจึงมีการประกาศให้สถานศึกษาเปิดการเรียนการสอนตามปกติตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2564 เป็นต้นไป ในกรณีที่สถานศึกษาไม่สามารถเปิดได้ตามปกติ กระทรวงศึกษาธิการกำหนดการเรียนการสอนทดแทน 4 รูปแบบ ได้แก่ 1. การเรียนการสอนผ่านทีวี (OnAir) 2. การเรียนการสอนผ่านอินเทอร์เน็ต (Online) 3. การเรียนการสอนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (OnDemand) ผ่านทางเว็บไซต์ DLTV ช่อง Youtube และแอปพลิเคชัน DLTV และ 4. การเรียนการสอนที่ให้นักเรียนรับหนังสือ แบบฝึกหัด ใบงาน ไปเรียนรู้ที่บ้าน (OnHand)

จากรายงานสถานการณ์การเปิดการเรียนการสอนภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 โดยสำรวจสถานศึกษาจำนวน 35,554 แห่ง ข้อมูล ณ วันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2565 พบว่า มีสถานศึกษาร้อยละ 52.3 ที่สามารถจัดเรียนการสอนตามปกติ ในขณะที่ร้อยละ 18.2 เป็นการเรียนการสอนแบบ OnHand ร้อยละ 16.4 เป็นการเรียนการสอนแบบ Online ร้อยละ 8.8 เป็นการเรียนแบบ OnDemand และร้อยละ 4.1 เป็นการเรียนแบบ OnAir

รูปที่ 16 รูปแบบการจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอน (หน่วย :ร้อยละ)
ข้อมูล ณ วันที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2565

ที่มา: ศบค. กระทรวงศึกษาธิการ

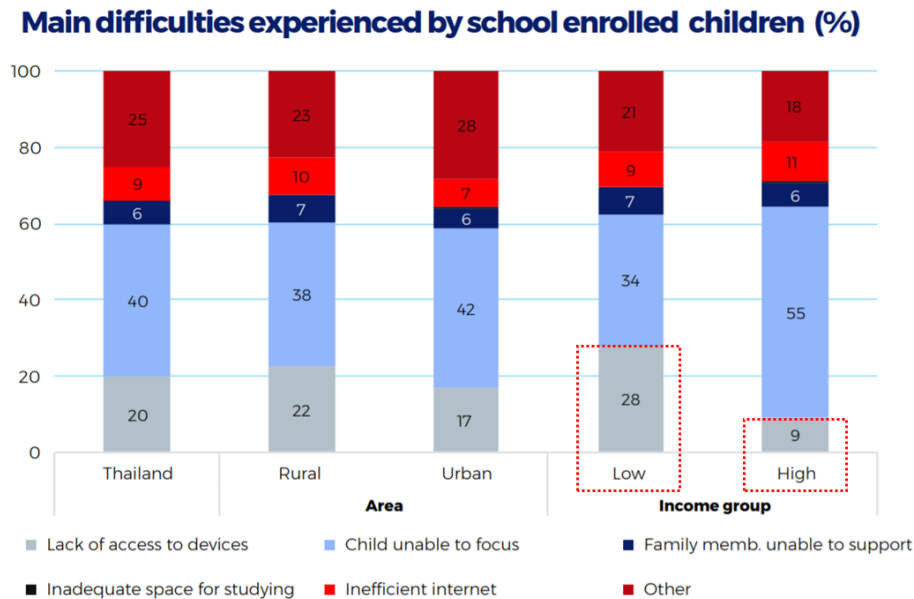
ในกรณีที่สถานศึกษาเปิดการเรียนการสอนตามปกติ จะต้องดำเนินการป้องกันการแพร่ระบาด 6 มาตรการหลัก 6 มาตรการเสริม และ 7 มาตรการเข้มงวด เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมในการเรียนการสอนให้มีความปลอดภัย โดยสำหรับการตรวจคัดกรองหาเชื้อด้วยวิธีการ ATK นั้น ปริมาณและความถี่ของการสุ่มตรวจจะให้อำนาจแก่คณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัดกำหนดตามความเหมาะสมของการระบาดในพื้นที่แยกระดับอำเภอของแต่ละจังหวัด ซึ่งเงื่อนไขเหล่านี้มีความยุ่งยากในทางปฏิบัติ⁷ และก่อให้เกิดต้นทุน เช่น สถานศึกษาร้อยละ 44 ระบุว่า ไม่มีงบประมาณในการจัดซื้อชุดตรวจคัดกรอง ATK และไม่สามารถประสานภาคีในการซื้อชุดตรวจ ATK ได้ทำให้ผู้ปกครองต้องเป็นผู้แบกรับค่าใช้จ่าย เป็นต้น

ในกรณีที่หากเกิดการแพร่ระบาดของโควิด-19 ในระดับรุนแรงจนสถานศึกษาไม่สามารถเปิดได้ตามปกติ ความพร้อมในการเรียนออนไลน์ของเด็กไทยมีอย่างน้อยเพียงใด จากการติดตามติดตามผลกระทบของโควิด-19 ในประเทศไทยของธนาคารโลกพบว่า ร้อยละ 57 บ่งชี้ว่าเด็กในครัวเรือนประสบกับปัญหาด้านการเรียนออนไลน์ เนื่องจากไม่

⁷ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2565). เปิดโรงเรียนอย่างไร ช่วยเด็กไทยรับศึกสองด้าน เข้าถึงได้จาก <https://tdri.or.th/2022/01/reopen-schools-reduce-learning-losses/>

สามารถโฟกัสได้โดยปราศจากการดูแลของผู้ใหญ่ และขาดการเข้าถึงอุปกรณ์การเรียนรู้ โดยเฉพาะเด็กในพื้นที่ชนบทและครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำมีแนวโน้มว่าจะมีอุปสรรคด้านการเข้าถึงอุปกรณ์ในการเรียนสูงกว่า⁸

รูปที่ 17 ปัญหาอุปสรรคสำคัญในการเรียนออนไลน์

ที่มา: Impact of COVID - 19 On Thailand’s Households (2021) Worldbank ธนาคารโลกร่วมกับ Gallup Poll ได้ทำการสำรวจแบบเร่งด่วนทางโทรศัพท์

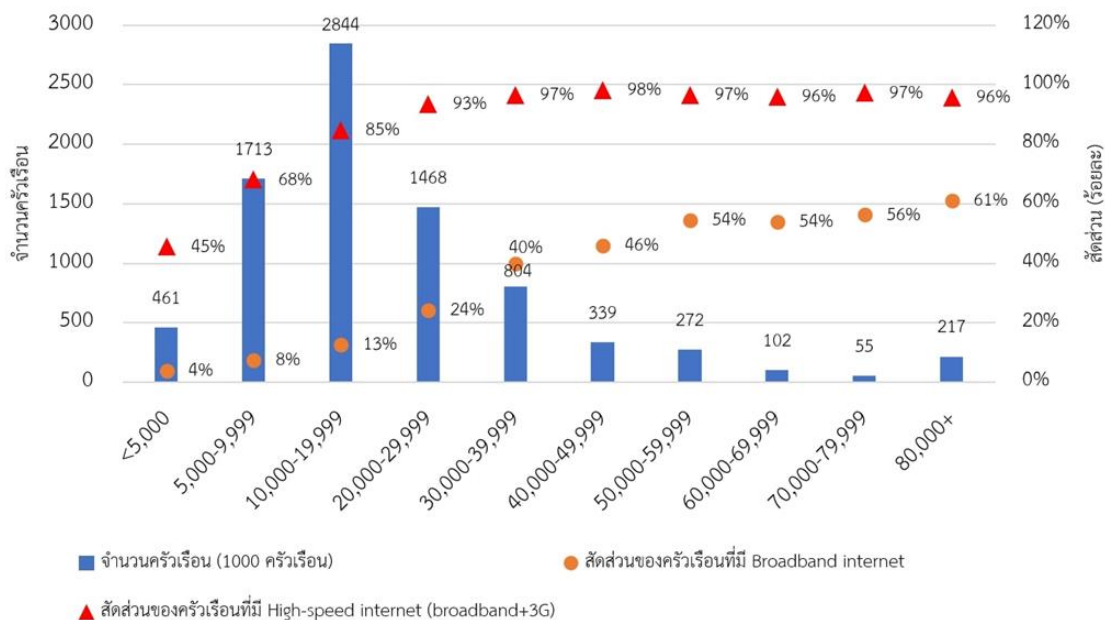
โดยปัญหาอุปสรรคสำคัญในการเรียนออนไลน์ประกอบด้วยปัจจัย 3 ประการ ได้แก่

1. ความพร้อมด้านอุปกรณ์และเทคโนโลยี

ข้อมูลการสำรวจการมี การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของครัวเรือน พ.ศ. 2563 พบว่า มีความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงระหว่างครัวเรือนที่มีรายได้สูงและครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำ โดยกลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่า 20,000 บาทต่อเดือน มีอัตราการเข้าถึง Broadband internet น้อยกว่าร้อยละ 20 เปรียบเทียบกับกลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้ตั้งแต่ 50,000 บาทขึ้นไป จะมีสัดส่วนการเข้าถึง Broadband internet มากกว่าร้อยละ 50

⁸ Worldbank. (2564). การตามติดผลกระทบของโควิด-19 ในประเทศไทย เข้าถึงได้จาก <https://www.worldbank.org/th/country/thailand/publication/monitoring-the-impact-of-covid-19-in-thailand>

รูปที่ 18 สัดส่วนของครัวเรือนที่เข้าถึงอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงจำแนกตามระดับรายได้ครัวเรือน

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ และศูนย์วิจัยความเหลื่อมล้ำและนโยบายสังคม คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คำนวณจากข้อมูลสำรวจการมี การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน (Q4/2561)

2. สภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียน

นักเรียนอายุ 15 ปี มากกว่าร้อยละ 30 ระบุว่าตนเองไม่มีห้องส่วนตัวหรือพื้นที่เงียบๆ ในการทำการบ้าน เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศพัฒนาแล้วที่มีสัดส่วนเด็กที่ขาดแคลนพื้นที่ส่วนตัวสำหรับการเรียนน้อยกว่าร้อยละ 15⁹

3. ปัญหาด้านเนื้อหาและระบบการเรียนการสอน

สำหรับรูปแบบการเรียนออนไลน์ การเรียนการสอนของเด็กปฐมวัยจะทำได้ยากกว่าปกติ เช่น คุณครูต้องทำสื่อการเรียนการสอนเพื่อดึงดูดความสนใจเด็กให้ได้ เป็นต้น นอกจากนี้ มีครูจำนวนไม่มากนักที่ได้รับการ

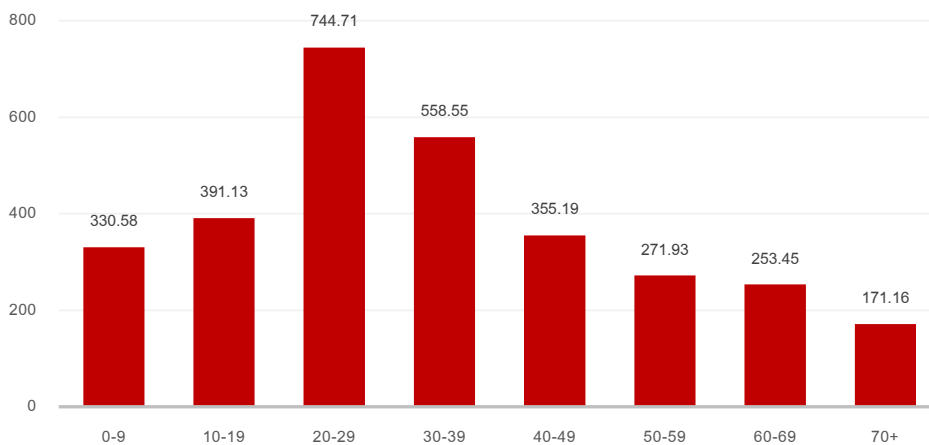
⁹ OECD. (2020). A framework to guide an education response to the COVID-19 Pandemic of 2020. Retrieved from https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=126_126988-t63lxosohs&title=A-framework-to-guide-an-education-response-to-the-Covid-19-Pandemic-of-2020

ฝึกอบรมด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อจัดการศึกษาทางไกล และการออกแบบหลักสูตรหรือเนื้อหาการเรียนการสอนที่ใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อกลางจำเป็นต้องจัดรูปแบบให้เหมาะสมกับผู้เรียน

จากการสำรวจของคณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อปี 2563 พบว่า สิ่งที่คุณครูต้องการในการสนับสนุนการเรียนการสอนออนไลน์ ได้แก่ 1) การอบรมเชิงปฏิบัติการสำหรับการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ 2) งบประมาณสำหรับจัดทำบทเรียนออนไลน์ 3) ระยะเวลาเตรียมและสร้างระบบออนไลน์ และ 4) บุคลากรสนับสนุนด้านเทคโนโลยี

ในด้านสถานการณ์การระบาดของโควิด-19 ในกลุ่มเด็กนักเรียนในปัจจุบัน จากข้อมูลการระบาดของไวรัสโควิด-19 ระลอกสายพันธุ์โอมิครอนตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม -7 กุมภาพันธ์ 2565 พบว่า เด็กอายุ 0-9 และ 10-19 ปี มีอัตราการป่วยต่อประชากรหนึ่งแสนคนเท่ากับ 330.58 และ 391.13 คน ตามลำดับ ซึ่งเป็นอัตราที่สูงกว่าในประชากรกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป เนื่องจากเด็กได้รับวัคซีนไม่ครอบคลุมได้เท่ากลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มเปราะบาง จึงยังคงมีอัตราการติดเชื้อที่สูง อย่างไรก็ตาม การติดเชื้อในเด็กมักจะมีอาการไม่รุนแรง และมีอัตราการเสียชีวิตต่ำ โดยพบว่า ในเด็กอายุ 0-19 ปี อัตราการเสียชีวิตร้อยละ 0.01 ในขณะที่อัตราการเสียชีวิตของผู้ที่อายุ 70 ปีขึ้นไปนั้นมีอัตราสูงกว่าเด็กถึง 200 เท่า

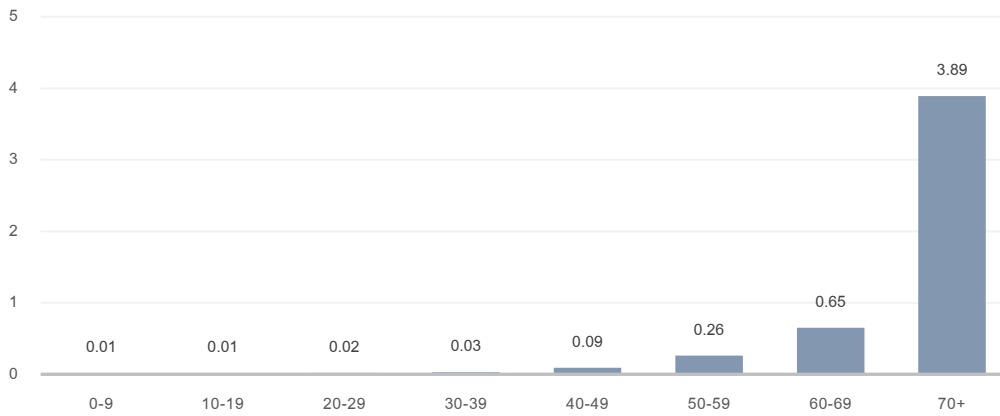
รูปที่ 19 อัตราป่วย (หน่วย: ต่อประชากร 100,000 คน)

ที่มา: กรมควบคุมโรค

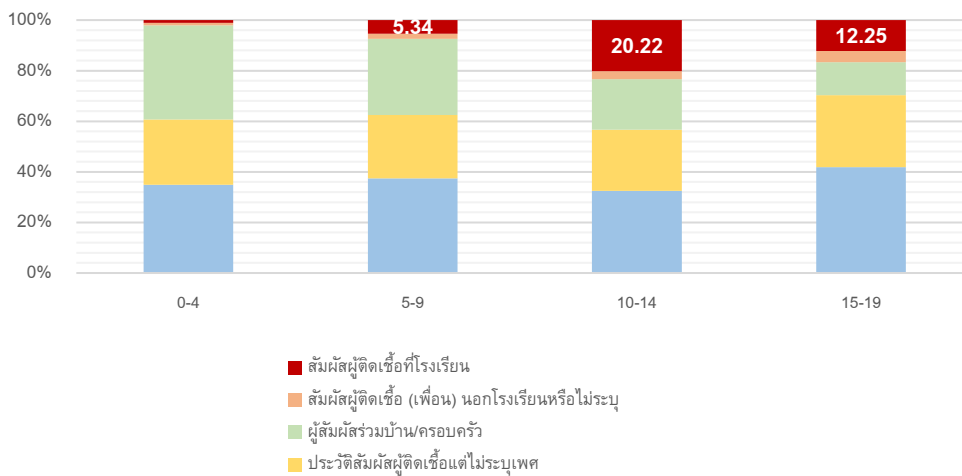
รูปที่ 20 อัตราป่วยตาย (หน่วย: ร้อยละ)

ที่มา: กรมควบคุมโรค

เมื่อพิจารณาถึงสาเหตุในการติดเชื้อโควิด-19 พบว่า เด็กในแต่ละช่วงอายุจะมีกิจกรรมความเสี่ยงที่แตกต่างกัน เช่น การติดเชื้อในครอบครัวพบมากในทุกกลุ่มอายุ โดยเฉพาะในอายุเด็กอายุ 0-9 ปี เนื่องจากพ่อแม่เป็นผู้ที่ออกไปทำกิจกรรมภายนอกบ้านและนำเชื้อมาแพร่กระจายภายในครอบครัว ในขณะที่เด็กกลุ่มอายุ 10-14 ปี เป็นการติดเชื้อในโรงเรียน และเป็นเด็กกลุ่ม 15-19 ปี เป็นการสัมผัสผู้ติดเชื้อนอกบ้านและในชุมชน เป็นต้น

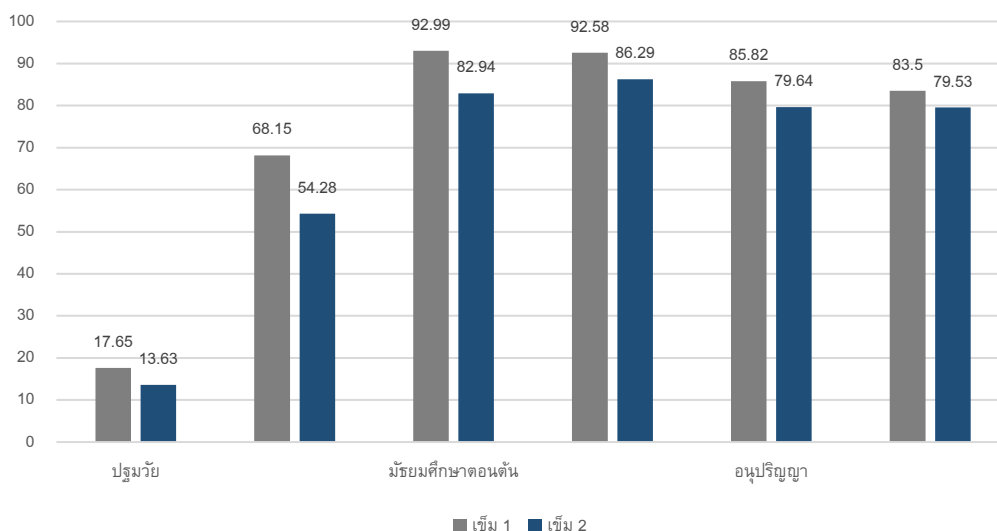
รูปที่ 21 ร้อยละปัจจัยเสี่ยงของการติดเชื้อแยกตามกลุ่มอายุ และประวัติเสี่ยง ข้อมูลวันที่ 30 ม.ค.-5 ก.พ. 65

ที่มา: ศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

สำหรับความคืบหน้าด้านการฉีดวัคซีนในเด็กแบ่งตามระดับการศึกษา พบว่า ประมาณร้อยละ 80 ของเด็ก ระดับชั้นมัธยมศึกษาเป็นต้นไปได้รับวัคซีน 2 เข็ม เด็กระดับชั้นประถมศึกษาในขณะที่เด็กปฐมวัยได้รับวัคซีน 2 เข็ม เพียงร้อยละ 13.63 เนื่องจากแผนการฉีดวัคซีนที่ได้รับการรับรองโดยสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) พิจารณาให้มีการฉีดวัคซีนในเด็กอายุ 12 ปีเป็นต้นไป เป็นกลุ่มแรก และในระยะต่อมาจึงอนุมัติการขยายขอบเขต ให้ฉีดวัคซีนสำหรับกลุ่มเด็กอายุ 5-11 ปี ทำให้ในกลุ่มเด็กโตได้รับวัคซีนครอบคลุมมากกว่ากลุ่มเด็กเล็ก

รูปที่ 22 ร้อยละของการได้รับวัคซีนของนักเรียน/นักศึกษา แบ่งตามระดับการศึกษา

ที่มา: กรมอนามัย (ข้อมูล ณ 20 กุมภาพันธ์ 2565)

ข้อเสนอแนะด้านการศึกษา

1. การเปิด-ปิดสถานศึกษา

ภาครัฐต้องสนับสนุนทรัพยากรให้เพียงพอต่อมาตรการการควบคุมโรค เช่น จัดสรรชุดตรวจ ATK โดยภาครัฐสามารถจัดหาได้ในราคา 35 บาท

ใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน (blended learning) จะเป็นวิธีการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่นในเรื่องของเวลาและสถานที่มาปรับใช้ และมีการฝึกอบรมครูในการสอนรูปแบบผสมผสาน และการสอนทางไกล

เร่งดำเนินการทำโครงการนำร่องเพื่อหา model ที่เหมาะสมในการจัดการปัญหาทางการศึกษาที่เกิดขึ้น

2. การฟื้นฟูความรู้ สิ่งที่รัฐควรให้ความสำคัญเป็นลำดับถัดมาหลังเปิดสถานศึกษา คือ การวางแผนกู้คืนการเรียนรู้ของเด็กกลับมา โดยมีแนวทางเบื้องต้น ดังนี้

เปิดให้ผู้เรียนลงทะเบียนยืนยันตัวตนว่าใครบ้างที่กลับมาเรียน และใครบ้างที่ตกหล่น ทั้งหมดนี้ก็เพื่อสร้างฐานข้อมูลติดตามสถานการณ์การศึกษาในภาพรวม

การวัดและประเมินช่องว่าง โดยเปรียบเทียบช่องว่างระหว่าง ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่นักเรียนควรจะไปถึง กับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง เพื่อออกแบบการเรียนการสอน อย่างไรก็ตาม แม้โรงเรียนจะกลับมาเปิดได้ตามปกติ แต่ความเสียหายอาจติดตัวเด็กไปอีกนาน

ประเทศไทยอยู่ในระหว่างเริ่มต้นทดลอง “โปรแกรมฟื้นฟูเรียนรู้ถดถอย” นำร่องในจังหวัดสมุทรสาคร โมเดล เพื่อถอดบทเรียนก่อนขยายผลไปทั่วประเทศ โดยมี กสศ. ร่วมกับ UNICEF, STARFISH และมหาวิทยาลัยหอการค้า ร่วมกันดำเนินงาน

3. สนับสนุนด้านโภชนาการเด็ก: มีการสนับสนุนด้านโภชนาการเด็กในช่วงที่ต้องเรียนจากที่บ้าน เช่น แจกข้าวสารอาหารแห้ง คุปองอาหารกลางวัน ให้ความรู้ผู้ปกครองด้านโภชนาการ

ประเทศไทยอยู่ในระหว่างเริ่มต้นทดลอง “โครงการวิจัยและพัฒนาต้นแบบของการจัดการเชิงระบบในสถานศึกษาเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารของนักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์” นำร่องใน 4 จังหวัด เพื่อสนับสนุนและพัฒนาต้นแบบของระบบการจัดการอาหารที่มีคุณภาพของโรงเรียน โดยมี กสศ. ร่วมกับ มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามูลนิธิยุวพัฒน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา มหาวิทยาลัยรามคำแหง และ 23 โรงเรียนในพื้นที่ ร่วมกันดำเนินงาน

4. ลดปัญหาเด็กหลุดจากระบบการศึกษา: องค์กรที่มีส่วนร่วมต้องหลากหลายเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย เพราะปัญหาที่แตกต่างกันไปในแต่ละกลุ่มช่วงอายุ

ประเทศไทยอยู่ในระหว่างเริ่มต้นทดลอง โครงการนวัตกรรมทางการเงินเพื่อการศึกษา โดย มีการระดมทุนผ่านหุ้นกู้แสลงสิริ 100 ล้านบาท เพื่อลดปัญหาเด็กหลุดจากระบบการศึกษา ผ่านโครงการ “Zero Dropout เด็กทุกคนต้องได้เรียน”

5. พัฒนาระบบการเรียนรู้ทางไกล: พัฒนาระบบการเรียนรู้ทางไกลให้ทั่วถึง มีระบบติดตาม ประเมินผล รวมถึงการอบรมครู และให้คำแนะนำอย่างต่อเนื่อง

2.5 การติดตามสถานการณ์และการปรับตัวของอุตสาหกรรมดิจิทัล

อุตสาหกรรมดิจิทัล สามารถแบ่งออกได้เป็น 5 กลุ่ม (Depa) ได้แก่

1. กลุ่ม Hardware ที่มีการใช้เชื่อมโยงข้อมูลดิจิทัล เช่น กลุ่มอุปกรณ์อัจฉริยะ อุปกรณ์มือถือ อุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ที่มีระบบสั่งการแบบดิจิทัล อุปกรณ์ที่เชื่อมโยงผ่าน Internet of things
2. กลุ่ม Software หรือชุดคำสั่ง โปรแกรม แอปพลิเคชันที่ใช้ในคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ รวมทั้งชุดคำสั่งที่ใช้เฉพาะด้าน เช่น ในธุรกิจ ในโรงงาน
3. กลุ่ม Digital services คือ การขายบริการที่ตอบโจทย์ภาคธุรกิจ เป็นการประยุกต์ใช้ดิจิทัลเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการดำเนินธุรกิจ
4. กลุ่ม Digital content หรือ การสร้างสรรค์เนื้อหาสำหรับการใช้งานผ่านระบบดิจิทัล เช่น ละครโฆษณา เนื้อหาที่เป็น infographic ที่ใช้สื่อสารผ่านทางอินเทอร์เน็ตไปยังผู้ใช้
5. กลุ่ม Satellite and Space หรือ อุปกรณ์เทคโนโลยีที่ใช้สำหรับดาวเทียมและการสำรวจอวกาศ

2.5.1 การติดตามสถานการณ์อุตสาหกรรมดิจิทัล

การติดตามอุตสาหกรรมดิจิทัล จะมุ่งเน้นไปที่ภาคประชาชนเป็นหลัก เนื่องจากการพัฒนาดิจิทัลที่สำคัญจะเชื่อมโยงกับการตอบสนองความต้องการของภาคประชาชนเป็นสำคัญ ซึ่งทำให้การวิเคราะห์เทคโนโลยีการสำรวจอวกาศจะไม่ได้อยู่ในขอบเขตการมุ่งเน้นสำหรับการวิจัยในครั้งนี้

เหตุผลประการหนึ่งก็คือ ในระหว่างการดำเนินการวิจัย คณะผู้วิจัยได้มีโอกาสไปแลกเปลี่ยนกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ซึ่งเป็นหัวหน้าพรรคการเมืองระดับแนวหน้าของไทย ท่านรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นว่าการพัฒนาอุตสาหกรรมต้องเน้นที่สิ่งที่สำคัญกับประเทศ และกับประชาชน เราไม่ควรจะไปมุ่งเน้นในสิ่งที่เราไม่มีความชำนาญ และ/หรืออาจจะไม่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน เช่น พวกดาวเทียมกับการสำรวจอวกาศ คณะผู้วิจัยจึงกำหนดขอบเขตการวิจัยให้เหมาะสมตามข้อเสนอแนะดังกล่าว ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

อุตสาหกรรมดิจิทัลเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่ได้รับประโยชน์จากโควิด-19 โดยจะเห็นได้จากการเติบโตของการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่เกิดขึ้นในระดับที่รวดเร็วมากในช่วงที่เกิดโควิด-19

อาศัยข้อมูลร้อยละของประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไปที่ใช้อินเทอร์เน็ต พ.ศ. 2560-2564 พบว่า ในปี 2562 ก่อนที่จะเกิดโควิด-19 ประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไปร้อยละ 66.7 เข้าถึงอินเทอร์เน็ต สัดส่วนดังกล่าวเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 85.3 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 18.6 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ)

เมื่อพิจารณาสถานการณ์ล่าสุด พบว่าประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไปจำนวน 64 ล้านคนมีโทรศัพท์มือถือ 55.5 ล้านคน (คิดเป็นร้อยละ 86.7 ของประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไปทั้งหมด) ใช้โทรศัพท์มือถือ 60.6 ล้านคน (คิดเป็นร้อยละ 94.7 ของประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไปทั้งหมด) และใช้อินเทอร์เน็ต 54.6 ล้านคน (คิดเป็นร้อยละ 85.3 ของประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไปทั้งหมด)

อย่างไรก็ดี หากพิจารณาในแง่ของความเหลื่อมล้ำทางด้านอินเทอร์เน็ตพบว่า สัดส่วนของการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของคนกรุงเทพฯจะอยู่สูงที่สุดที่ร้อยละ 94.5 ในขณะที่ภาคกลางจะอยู่ที่ร้อยละ 88.4 ภาคใต้อยู่ที่ร้อยละ 86.3 ภาคตะวันออกเฉียงเหนืออยู่ที่ร้อยละ 80.8 และภาคเหนืออยู่ที่ร้อยละ 78.7 สะท้อนความเหลื่อมล้ำในเชิงพื้นที่ในระดับหนึ่ง

รูปที่ 23 สถานการณ์ของอุตสาหกรรมดิจิทัลผ่านค่าสถิติข้อมูลการใช้อินเทอร์เน็ตของประชากร

ประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไป 64 ล้านคน

- มีโทรศัพท์มือถือ 55.5 ล้านคน (86.7%)
- ใช้โทรศัพท์มือถือ 60.6 ล้านคน (94.7%)
- ใช้อินเทอร์เน็ต 54.6 ล้านคน (85.3%)

ร้อยละของประชาชนอายุ 6 ปีขึ้นไปที่ใช้อินเทอร์เน็ต พ.ศ. 2560 – 2564 (ไตรมาส 4)

รายการ	ปี	ทั่วราชอาณาจักร	กรุงเทพมหานคร	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคใต้
ร้อยละของประชาชนอายุ 6 ปีขึ้นไปที่ใช้อินเทอร์เน็ต	2564 (ไตรมาส 4)	85.3	94.5	88.4	78.7	80.8	86.3

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงลึก โดยอาศัยการพิจารณาการใช้งานอินเทอร์เน็ต การใช้งาน Google search การใช้งาน Youtube และการใช้งาน Apps ได้ข้อสรุปว่าในภาพรวมคนไทยใช้อินเทอร์เน็ตในการตอบสนองในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี แต่ยังมีช่องว่างในการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อสร้าง Knowledge สำหรับตนเอง ซึ่งมีหลักฐานเชิงประจักษ์ มาจาก

1. ข้อมูลการใช้เว็บไซต์ พบว่ามีการใช้เว็บไซต์ 7 อันดับแรก ได้แก่ 1. Search Engine 2. Video, Game and Entertainment 3. Social Media 4. News 5. Sports 6. Shopping และ 7. Knowledge สะท้อนการใช้อินเทอร์เน็ตในการตอบโจทย์ชีวิตประจำวัน

2. การใช้ Google search พบหลักฐานการหาข้อมูลโครงการเราไม่ทิ้งกัน ซึ่งเป็นความพยายามในการเข้าถึงสวัสดิการของภาครัฐ และการค้นภาษาอังกฤษที่สะท้อนถึงการหาข้อมูลทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต

3. การใช้ Youtube พบว่ามีการใช้เพื่อการสร้างความรื่นรมย์เป็นหลัก เช่น การหาเพลง หนัง การ์ตูน แต่ก็พบว่ามีการใช้เพื่อหาวิดีโอข่าวเพื่อติดตามข้อมูลข่าวสารทั่วไป

4. การใช้ Applications ยังคงเน้นที่การสนทนาและการใช้ชีวิตประจำวัน ได้แก่ การช้อปปิ้ง แผนที่ การเดินทาง ธุรกิจการเงินการธนาคาร ในขณะที่การเชื่อมโยงทางการศึกษา เช่น Video Apps การหาความรู้ทางการเงินผ่าน Financial Apps และ การเสริมสร้างสุขภาพผ่าน Health Apps มีการใช้อยู่บ้างแต่ไม่แพร่หลาย

5. Apps ที่มีผู้ใช้งานจำนวนมากจะเป็น Apps ที่เกี่ยวข้องกับโซเชียลมีเดีย การช้อปปิ้ง และการเงินการธนาคาร และเกมส์ แต่ยังไม่พบหลักฐานการค้นคว้าเพื่อสร้าง Knowledge

รูปที่ 24 ผลการสำรวจการใช้ Internet ของไทยในปี 2021

#	WEBSITE	TOTAL VISITS	UNIQUE VISITS	TIME PER VISIT	PAGES PER VISIT	#	WEBSITE	TOTAL VISITS	UNIQUE VISITS	TIME PER VISIT	PAGES PER VISIT
01	GOOGLE.COM	556M	29.9M	24M 14S	7.12	11	XVIDEOS.COM	672M	12.5M	20M 47S	10.92
02	YOUTUBE.COM	329M	22.9M	4.4M 21S	6.18	12	LAZADA.CO.TH	61.1M	17.5M	12M 34S	6.00
03	FACEBOOK.COM	262M	23.5M	27M 33S	4.26	13	XNXX.COM	60.7M	12.5M	21M 08S	12.04
04	GOOGLE.CO.TH	191M	21.2M	18M 09S	8.06	14	SIAMSPORT.CO.TH	57.5M	5.48M	8M 25S	3.41
05	PANTIP.COM	176M	26.9M	11M 49S	3.46	15	WIKIPEDIA.ORG	499M	13.9M	9M 19S	2.04
06	SANOOK.COM	142M	33.6M	10M 05S	2.46	16	PORNHUB.COM	49.0M	9.10M	15M 15S	9.83
07	KAPOOK.COM	86.5M	21.8M	9M 08S	2.42	17	MGRONLINE.COM	43.4M	10.6M	10M 58S	2.20
08	SHOPEE.CO.TH	86.1M	23.1M	15M 24S	4.93	18	TRUEID.NET	36.7M	17.3M	8M 58S	1.74
09	THAIRATH.CO.TH	77.2M	20.2M	7M 40S	2.01	19	LINE.ME	32.8M	10.8M	21M 57S	2.53
10	GOOLIN.TH	69.1M	5.15M	18M 50S	3.30	20	HUAY.COM	32.3M	1.35M	52M 57S	25.88

ที่มา: Datareportal.com (2021)

รูปที่ 25 ผลการสำรวจการใช้ Google Search ของไทยในปี 2021

#	SEARCH QUERY	INDEX	#	SEARCH QUERY	INDEX
01	หนัง	100	11	ตรวจหวย	32
02	แปล	81	12	ภาษาอังกฤษ	32
03	หอย	67	13	FACEBOOK	30
04	ผลบอล	65	14	ผลบอลสด	28
05	ไม่ทิ้งกัน	49	15	บ้านบอล	28
06	เราไม่ทิ้งกัน	48	16	YOUTUBE	25
07	เพลง	41	17	WWW เราไม่ทิ้งกัน	25
08	แปลภาษา	41	18	บ้านผลบอล	24
09	WWW	38	19	ดูหนัง	23
10	บอลสด	35	20	GOOGLE	22

ที่มา: Datareportal.com (2021)

รูปที่ 26 ผลการสำรวจการใช้ Youtube ของไทยในปี 2021

#	SEARCH QUERY	INDEX	#	SEARCH QUERY	INDEX
01	เพลง	100	11	วิววิว	6
02	หนัง	23	12	เพลงใหม่ล่าสุด	6
03	ผี	14	13	หนังใหม่	6
04	การ์ตูน	10	14	ลูกทุ่ง	6
05	เก่า	10	15	บีม	6
06	รวมเพลง	9	16	พี่ฟ้าย	5
07	ข่าว	8	17	BLACKPINK	5
08	รถแห่	7	18	BTS	4
09	คาราโอเกะ	7	19	น้องบีม	4
10	เพลงแดนซ์	6	20	TIKTOK	4

ที่มา: Datareportal.com (2021)

รูปที่ 27 การใช้งาน Apps ที่แพร่หลายในไทยในปี 2021 (1)

ที่มา: Datareportal.com (2021)

รูปที่ 28 การใช้งาน Apps ที่แพร่หลายในไทยในปี 2021 (2)

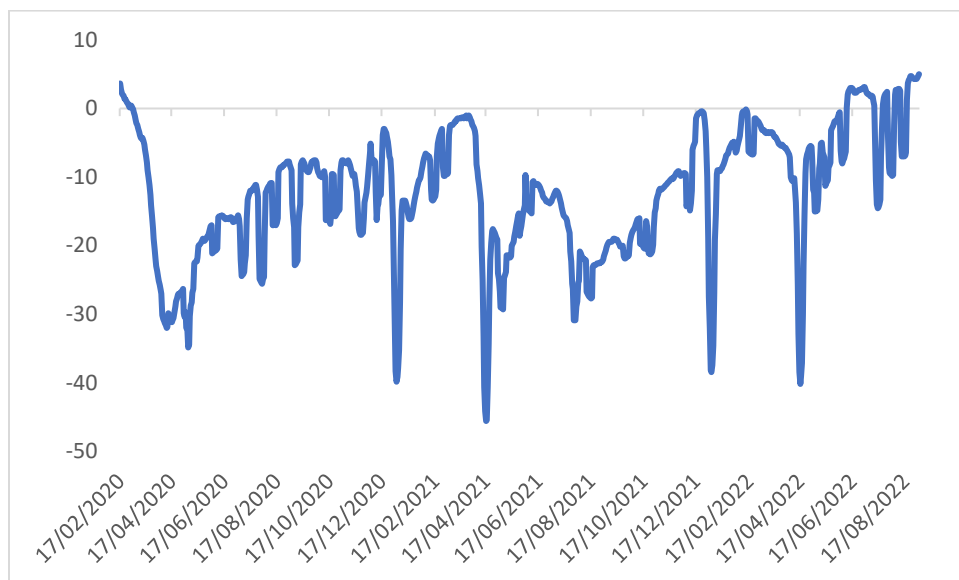
#	APP NAME	PARENT COMPANY	#	GAME NAME	PARENT COMPANY
01	FACEBOOK	FACEBOOK	01	COIN MASTER	MOON ACTIVE
02	LINE	LINE	02	ARENA OF VALOR	TENCENT; SEA; NETMARBLE
03	FACEBOOK MESSENGER	FACEBOOK	03	FREE FIRE	SEA
04	LAZADA	ALIBABA GROUP	04	AMONG US!	INNERSLOTH
05	SHOPEE	SEA	05	PUBG MOBILE	TENCENT; VNG; REKOO; KRAFTON
06	INSTAGRAM	FACEBOOK	06	ROBLOX	ROBLOX
07	K PLUS	KASIKORN BANK	07	CALL OF DUTY: MOBILE	TENCENT; SEA; VNG; ACTIVISION BLIZZARD
08	TWITTER	TWITTER	08	RAGNAROK M : ETERNAL LOVE	GUNGHO ONLINE ENTERTAINMENT; X.D. NETWORK
09	SCB EASY	SIAM COMMERCIAL BANK	09	MINECRAFT POCKET EDITION	NETEASE; MICROSOFT
10	MY AIS	ADVANCED INFO SERVICE	10	TOM AND JERRY: CHASE	NETEASE; ENVOYGAMES

ที่มา: Datareportal.com (2021)

2.5.2 การปรับตัวของอุตสาหกรรมดิจิทัล

เมื่อพิจารณาข้อมูล Google mobility index ในหมวดของสถานที่ทำงาน ซึ่งสะท้อนพฤติกรรมของคนในการไปทำงานที่สถานที่ทำงาน พบว่า นับตั้งแต่ที่ไทยเผชิญกับปัญหาโควิด-19 นั้น การไปทำงานที่สถานประกอบการมีแนวโน้มลดลงกว่าในช่วงก่อนโควิด-19 โดยในช่วงที่สูงที่สุดอาจจะลดลงถึงร้อยละ 30-40 และมีความผันผวนของการไปทำงานที่สถานประกอบการและที่บ้านเนื่องจากการแพร่ระบาดเกิดขึ้นในหลายระลอก อย่างไรก็ตาม นับตั้งแต่เดือน 6 ปี 2022 พบว่าสถานการณ์เริ่มกลับมาเป็นปกติโดยในช่วงเดือน 6-8 พบว่ามีบางช่วงที่พนักงานกลับไปทำงานที่สถานประกอบการใกล้เคียงกันกับช่วงก่อนโควิด-19 แล้ว

รูปที่ 29 ระดับการไปทำงาน ณ สถานที่ทำงานเทียบกับช่วงก่อนโควิด-19

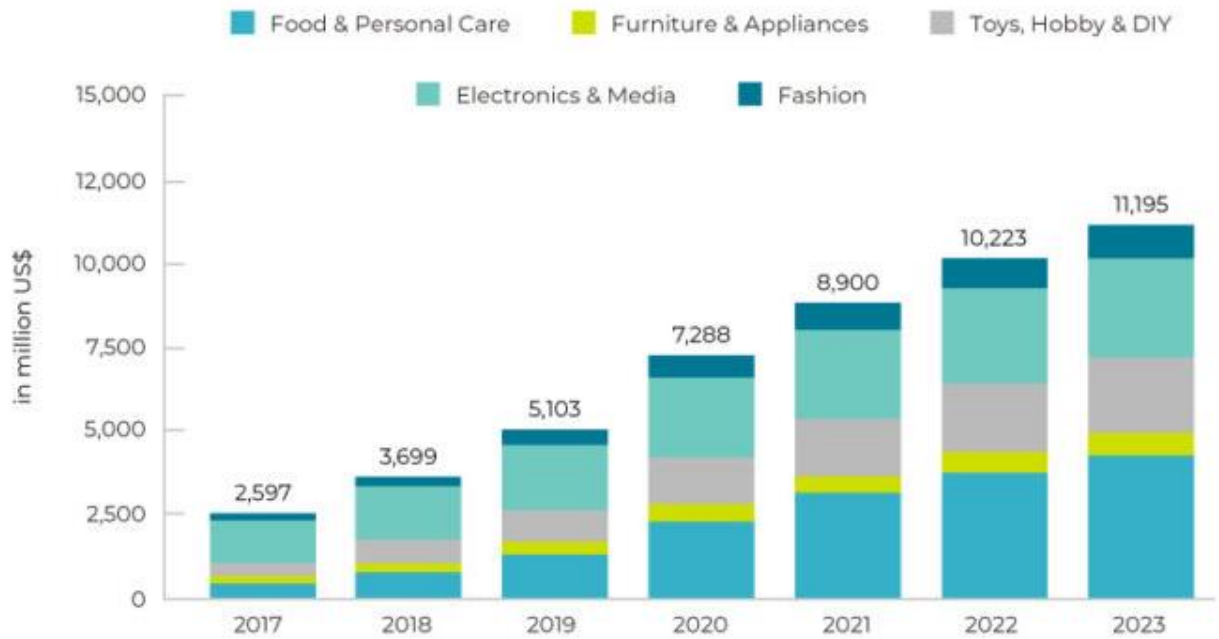

ที่มา: Google Mobility Index

ในลักษณะเดียวกัน ข้อมูลการสำรวจของศูนย์วิจัยกสิกรไทย (2564) พบว่า ในอุตสาหกรรม Food Delivery ผู้บริโภคมีการสั่งอาหารที่จัดส่งที่บ้านมากกว่า 120 ล้านครั้งในปี 2564 เพิ่มขึ้นเกือบ 3 เท่าเมื่อเทียบกับก่อนโควิดในปี 2562 ที่มีการสั่งอาหารเพียง 35-45 ล้านครั้ง ทำให้รายได้ของอุตสาหกรรม Food Delivery เพิ่มขึ้นกว่าร้อยละ 46.4

มูลค่าการค้าขายผ่าน E-commerce ของไทย พบว่ามีแนวโน้มการเติบโตแบบก้าวกระโดดเช่นเดียวกัน โดยส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่ทำให้การเดินทางออกไปช้อปปิ้งซื้อสินค้าโดยตรงอาจจะไม่สะดวกมากนัก โดยการประมาณการของ Statista พบว่ามูลค่าการค้าขายผ่าน E-commerce มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก 5,103 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 2019 มาเป็น 10,223 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2022 หรือคิดเป็นการเติบโตร้อยละ 100 โดย E-commerce ในประเทศไทยยังคงเป็นการค้าขายในหมวดอาหารและเครื่องใช้ส่วนบุคคล และอิเล็กทรอนิกส์และการสื่อสารเป็นหลัก ในขณะที่สินค้าที่เป็นตุ๊กตา ของสะสม และอุปกรณ์ที่ประกอบเองมีแนวโน้มที่จะมีการซื้อขายกันเพิ่มมากขึ้นเช่นเดียวกัน

รูปที่ 30 ประมาณการการเติบโตของตลาด E-commerce ของไทย

ที่มา: Statista (2021)

คณะผู้วิจัยพบว่า ในช่วงที่เกิดโควิด-19 นั้น ธุรกิจ Food Delivery ได้เปิดบริการการเดินส่งอาหาร และการซื้อจักรยานส่งอาหารแทนการส่งโดยใช้รถมอเตอร์ไซด์ซึ่งเป็นตัวเลือกในการรองรับการให้บริการที่มีความต้องการสูงมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นการช่วยเหลือแรงงานที่ไม่มีทุนทรัพย์ที่จะใช้จักรยานยนต์ให้สามารถเข้าร่วมให้บริการได้ จึงเป็นกรณีศึกษาของกลไกการปรับตัวช่วยเหลือสังคมที่น่าสนใจ

นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยพบว่า ภาครัฐได้มีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาให้บริการประชาชนมากขึ้น และเป็นหนึ่งในเครื่องมือสำคัญที่ทำให้ภาครัฐสามารถให้บริการสาธารณะได้เป็นอย่างดี โดยที่ภาคประชาชนมีความเสี่ยงต่อการแพร่ระบาดเชื้อลดลง

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนมีอยู่ 2 กรณีที่มีความโดดเด่น คือ

1. App หมอพร้อม ที่ช่วยสนับสนุนการให้ข้อมูลและการฉีดวัคซีนโควิด-19 เป็น Application ที่เอื้ออำนวยต่อการแสดงเอกสารยืนยัน การเป็นแหล่งข้อมูลประวัติการฉีดวัคซีน การประเมินความเสี่ยงอาการไม่พึงประสงค์จากการฉีดวัคซีน ตลอดจนการยื่นขอเอกสารเพื่อเดินทางไปยังต่างประเทศ

2. App กระเป๋าตังค์ ที่พัฒนาบริการในการซื้อขายสินค้าและบริการมากประเภทมากขึ้น เช่น ลี้อตเตอร์ ผลิตภัณฑ์การลงทุนในทองคำ พันธบัตร ตราสารการเงินต่างๆ รวมไปถึงการแลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้าโดยไม่ต้องใช้เงินสด ทำให้เกิดความรวดเร็วและลดการติดต่อทางตรงโดยไม่จำเป็นระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย

2.5.3 มาตรการภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมดิจิทัล

ในช่วงที่ทำการศึกษาวิจัย คณะผู้วิจัยพบว่าภาครัฐได้มีมาตรการที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมดิจิทัล ดังนี้

2.5.3.1 ทิศทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลของไทย

การแพร่ระบาดของโควิด 19 เป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่กดดันให้เศรษฐกิจโลกมุ่งไปในการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อตอบโจทย์การเชื่อมโยงไร้พรมแดนและแทรกซึมเข้าสู่วิถีชีวิตประชาชน จนไปถึงการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจที่ประกอบไปด้วยทั้งการบริโภค กระบวนการผลิต การค้า การบริการ และกระบวนการทางสังคมและการเมือง ดังนั้น รัฐบาลหลายประเทศทั่วโลกจึงต้องเร่งดำเนินนโยบายการส่งเสริมและผลักดันให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจของประเทศของตนสามารถรองรับการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างไม่มีติดขัด และสามารถนำประโยชน์ของดิจิทัลมาเสริมเป็นกำลังในการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันระดับประเทศ

การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารหรือไอซีทีเป็นแนวทางที่ประเทศไทยได้มุ่งเน้นมาโดยตลอดเพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยเทคโนโลยีไอซีทีที่ประเทศไทยให้ความสำคัญที่สุดก็คือการพัฒนาอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง (Broadband Internet) ให้เป็นโครงสร้างพื้นฐานที่เปรียบเสมือนบริการสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานทั่วไปที่ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงได้และสามารถใช้ประโยชน์จากสารสนเทศได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาวะการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 ที่เร่งให้เทคโนโลยีดิจิทัลทวีคูณความสำคัญขึ้น ภาครัฐจึงจำเป็นต้องทบทวนความก้าวหน้าของพยายามในการพัฒนาไอซีทีเชิงนโยบายและต้องปรับแนวทางการสนับสนุนให้สอดคล้องกับยุคสมัยในปัจจุบัน

เมื่อพิจารณาผลลัพธ์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลและโทรคมนาคมที่ผ่านมา จะพบว่าการพัฒนา ยังไปไม่ได้เต็มที่และยังช้าเมื่อเปรียบกับยุคสมัยที่ต้องการการพัฒนาอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะมิติที่สำคัญที่สุด มิติ

ด้านความครอบคลุมเชิงพื้นที่ที่เป็นหน้าที่สำคัญของภาครัฐที่ต้องรับผิดชอบ เริ่มต้นจากการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของระดับหมู่บ้านยังมีเพียงประมาณครึ่งหนึ่งของจำนวนหมู่บ้านทั้งหมดในประเทศหรือประมาณร้อยละ 53 ส่วนภาคเอกชนและภาครัฐก็ยังมีการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลลงในโรงงานในระดับที่ต่ำ ยิ่งไปกว่านั้นยังมีเพียงประชาชนส่วนน้อยเท่านั้นที่ได้ใช้บริการจาก จำนวนครัวเรือนเพียงร้อยละ 29.96 หรือเท่ากับประชากรเพียงร้อยละ 8.99 สามารถเข้าถึงบริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง¹⁰

การครอบคลุมเทคโนโลยีดิจิทัลให้เข้าสู่ทุกพื้นที่และประชาชนสามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องสร้างความร่วมมือความสำคัญของอินเทอร์เน็ตแบนด์วิดท์ระหว่างประเทศ (International Internet Bandwidth) และการเชื่อมต่อโครงข่ายระหว่างประเทศด้วยเช่นเดียวกันเพื่อรองรับการประยุกต์ใช้งานและบริการที่มีการรับส่งข้อมูลปริมาณมาก ถึงแม้ว่าประเทศไทยมีโครงข่ายสื่อสารระหว่างประเทศเชื่อมต่อกับประเทศเพื่อนบ้านผ่านสายใยแก้วนำทางภาคพื้นดินและเคเบิลใต้น้ำในระดับหนึ่ง โครงข่ายสื่อสารโดยผ่านเคเบิลใต้น้ำของไทยยังคงมีจำนวนน้อยกว่าประเทศเพื่อนบ้าน

ดังนั้น ภาครัฐจึงได้ร่างนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นแผนแม่บทหลักในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัลของประเทศ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) และแผนแม่บทกิจการโทรคมนาคม ฉบับที่ 2 พ.ศ.2562-2566 เพื่อยกระดับโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลให้มีความพร้อมมากขึ้น โดยจะมุ่งเน้นกำหนดแนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการจัดสรรทรัพยากรโทรคมนาคมให้มีความมีประสิทธิภาพ รวมถึงการส่งเสริมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานโทรคมนาคมที่ครอบคลุมและทำให้ประชาชนสามารถใช้บริการโทรคมนาคมเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ขับเคลื่อนด้วยดิจิทัลและมีความเชื่อมโยงในระดับโลกและภูมิภาค

ภายใต้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัล 20 ปี สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ระยะภายใต้ 6 ยุทธศาสตร์ที่ต้องตอบโจทย์ให้ครอบคลุมด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้พร้อมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม รัฐบาล ชุมชน และ การสร้างความเชื่อมั่น โดยระยะแรก (1) ที่เรียกว่าระยะ Digital Foundation จะใช้เวลาประมาณหนึ่งปีครึ่งในการลงทุนและพัฒนาอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงให้เข้าถึงทุกหมู่บ้าน รวมถึงรัฐบาลเตรียมออกกฎหมายดิจิทัลที่ครอบคลุมและเริ่มปฏิรูปองค์กรรัฐที่เกี่ยวข้องสำหรับการขับเคลื่อนงานด้วยดิจิทัล ระยะ

---

¹⁰ <http://ttid.nbt.go.th/>

ต่อมา (2) ระยะเวลา 5 ปี เรียกว่า Digital Thailand I: Inclusion จะมุ่งเน้นให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล เริ่มจากประชาชนในทุกหมู่บ้านสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงได้แล้วและมีการเชื่อมโยงกับประเทศในต่างภูมิภาค ภาคกิจกรรมเศรษฐกิจสามารถทำธุรกิจโดยใช้ดิจิทัลได้อย่างเต็มที่ที่มีทั้ง Digital tech startup และคลัสเตอร์ดิจิทัลเข้ามามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อน รวมถึงภาครัฐก็เริ่มสามารถบูรณาการการทำงานให้เหมือนกับเป็นองค์กรเดียวกัน

ส่วนระยะที่สาม (3) หรือระยะ Digital Thailand II: Full Transformation ในระยะเวลาอีก 10 ปีที่ประเทศไทยจะสามารถใช้ประโยชน์จากนวัตกรรมดิจิทัลได้อย่างเต็มศักยภาพ ในระดับหมู่บ้าน ประชาชนสามารถเชื่อมต่อดิจิทัลกับอุปกรณ์ที่ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ภาคเศรษฐกิจใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือยกระดับความสามารถในการแข่งขันระดับโลก รัฐบาลเปิดข้อมูลให้ประชาชนเข้าถึงได้ และพัฒนากฎหมายหรือระเบียบที่ไม่เป็นอุปสรรคต่อการค้าหรือธุรกรรมดิจิทัล และระยะสุดท้าย (4) ในฉากทัศน์อีก 10 หรือ 20 ปีต่อจากระยะที่สาม ประเทศไทยตามฉากทัศน์นี้จะต้องเข้าเป็นกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วและสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจได้อย่างยั่งยืน การเชื่อมระหว่างอินเทอร์เน็ตกับทุกอุปกรณ์เกิดขึ้นได้อย่างไม่มีรอยต่อ ทุกกิจกรรมทางเศรษฐกิจเชื่อมโยงด้วยดิจิทัล ไม่มีความเหลื่อมล้ำของการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ภาครัฐเป็นผู้นำและตัวอย่างด้านการใช้ดิจิทัลในระดับภูมิภาค

โดยโครงการการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลที่เป็นรูปธรรมและสำคัญภายใต้แผนยุทธศาสตร์ที่ภาครัฐคาดว่าจะนำพาเศรษฐกิจและสังคมไทยไปสู่ฉากทัศน์ที่ต้องการประกอบไปด้วย

1. โครงข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงเข้าถึงทุกหมู่บ้าน

แผนงานสำคัญภายใต้โครงการพัฒนาโครงข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงให้ทุกหมู่บ้านเข้าถึงได้จะประกอบไปด้วย (ก) การวางรูปแบบสถาปัตยกรรมโครงข่ายเชื่อมต่อแบบเปิด (Open access/ Open Network) ให้เป็นโครงข่ายเดียว (ข) การส่งเสริมการแข่งขันในตลาดของผู้ประกอบการรายใหม่ และ (ค) การปรับปรุงและกฎระเบียบและสร้างกลไกในการทำงานร่วมกันเพื่ออำนวยความสะดวกในการขอสิทธิผ่านทางตารางโครงข่ายโทรคมนาคม โดยโครงการนี้ได้ตั้งเป้าหมายให้ร้อยละ 90 ของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองทุกจังหวัดและผู้ประกอบการในพื้นที่เศรษฐกิจและสถานที่ท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงบริการอินเทอร์เน็ตความเร็วไม่ต่ำกว่า 100 Mbps รวมถึงการองค์กรและสถานที่สำคัญอื่นก็สามารถเข้าถึงและนำไปประโยชน์ในการดำเนินการได้ ได้แก่

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ศูนย์ดิจิทัลชุมชน ซึ่งสถานบริการเหล่านี้จะต้องถึงอินเทอร์เน็ตความเร็วระดับปานกลางเป็นอย่างน้อย

2. โครงการธุรกิจ SMEs ในทุกภาคการผลิตสามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลได้

แผนงานสำคัญภายใต้โครงการผลักดัน SMEs ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลคือทุกภาคเศรษฐกิจไม่ว่าจะเป็นภาคเกษตร ภาคอุตสาหกรรม หรือภาคบริการระดับ SMEs วิสาหกิจชุมชน และกลุ่มเศรษฐกิจฐานราก จะได้รับการส่งเสริมผ่านมาตรการการจัดสรรทุนหรือการร่วมลงทุนระหว่างภาครัฐและเอกชน และการจัดนิเวศที่เอื้อต่อการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลของภาคเอกชนด้วยการปรับปรุงกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องได้แก่ (ก) การออก Data Protection Law และ Computer Crime Law ที่เป็นมาตรฐานสากล โดยจะเกี่ยวข้องกับกฎหมายความมั่นคงปลอดภัยของระบบสารสนเทศและข้อมูลส่วนบุคคล กฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจในการทำนวัตกรรม และการกำหนดมาตรการการเฝ้าระวังและมือภัยคุกคามไซเบอร์ที่มีหน่วยงานดูแลอย่างชัดเจน (ข) การปรับกฎหมายให้ภาครัฐและเอกชนสามารถใช้เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ได้โดยไม่ต้องยื่นแบบฟอร์มกระดาษในการทำธุรกรรม และ (ค) การกำหนดมาตรฐานแลกเปลี่ยนข้อมูลทางเทคนิคเพื่อการปฏิบัติงานร่วมกัน

เป้าหมายของโครงการนี้คือ (1) สัดส่วนมูลค่าการผลิตของ SMEs จะต้องเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 50 ของจีดีพีด้วยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาเสริมผลิตภาพ (2) สัดส่วน SMEs ทุกภาคเศรษฐกิจจะต้องสามารถเพิ่มยอดขายในออนไลน์ได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 20 และ (3) สัดส่วนมูลค่าเพิ่มของอุตสาหกรรมเทคโนโลยีดิจิทัลต่อจีดีพีเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 25 และต้องติดอันดับหนึ่งในสามอันดับแรกของภูมิภาค

2. โครงการขยับภาคพื้นดินและเคเบิลใต้น้ำเชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้านอาเซียน

แผนงานที่สำคัญประกอบด้วย การจัดพื้นที่ โครงสร้างพื้นฐานคมนาคม สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อส่งเสริมและดึงดูดการลงทุนศูนย์ข้อมูลขนาดใหญ่และการลงทุนเพื่อร่วมใช้ทรัพยากรโครงสร้างพื้นฐานทั้งภายในและภายนอกประเทศผ่านทั้งภาคพื้นดินและเคเบิลใต้น้ำ โดยโครงการนี้มีเป้าหมายผลักดันให้ประเทศไทยเป็นหนึ่งในศูนย์กลางการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลด้วยการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาจุดเชื่อมต่อและแลกเปลี่ยนข้อมูลจราจรอินเทอร์เน็ตระหว่างประเทศที่เป็นศูนย์กลางของ ASEAN ตอนเหนือ และต้องสามารถดึงดูดผู้ให้บริการข้อมูลระดับโลก (content provider) เข้ามาจัดตั้งศูนย์ข้อมูลในประเทศ

3. โครงข่ายแพร่สัญญาณภาพโทรทัศน์และกระจายวิทยุระบบดิจิทัล

วิธีการสำคัญภายใต้โครงการพัฒนาโครงข่ายคือจะมุ่งเน้นการบริหารจัดการและการกำกับดูแลการใช้คลื่นความถี่วิทยุที่เป็นทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศผ่านการสร้างความสมดุลด้วยแนวทางการกำกับที่เอื้อให้เกิดการแข่งขันอย่างเสรีและการแปรรูปจากกิจการของรัฐไปเป็นของเอกชน โครงการนี้มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาโครงข่ายดิจิทัลทีวีและระบบวิทยุดิจิทัลให้ครอบคลุมพื้นที่บริการได้อย่างทั่วถึงทั่วประเทศ และเปลี่ยนผ่านจากระบบแอนะล็อกมาเป็นระบบดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ

4. โครงการรัฐบาลดิจิทัล

แผนงานที่สำคัญเพื่อยกระดับรัฐบาลไทยให้มีประสิทธิภาพในการใช้ดิจิทัล ได้แก่ (ก) การให้บริการแบบอัจฉริยะ (smart service) ที่ตอบโจทย์ความต้องการของประชาชนและธุรกิจด้วยระบบอัตโนมัติและการเตรียมความพร้อมสำหรับการให้ประชาชนและเอกชนปรับเปลี่ยนไปเป็นผู้ให้บริการระหว่างกันโดยมีภาครัฐเป็นผู้อำนวยความสะดวกและให้ดูแลความเป็นธรรม และ (ข) การเชื่อมโยงและบูรณาการข้อมูลข้ามหน่วยงานโดยสมบูรณ์เพื่อให้บริการประชาชนและภาคธุรกิจด้วยระบบดิจิทัลแบบเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว (One Stop Service) รวมถึงการเชื่อมโยงการทำงานและทรัพยากรร่วมกันระหว่างหน่วยงานจนเสมือนเป็นองค์กรเดียว (One Government) ที่นอกจากนี้ก็จะก่อให้เกิดการตรวจสอบการทำงานภาครัฐและนำไปสู่ความโปร่งใสและลดปัญหาการทุจริต และการสนับสนุนการดำเนินธุรกิจโดยการเชื่อมโยงและบูรณาการข้อมูลด้วยการสร้างแพลตฟอร์มบริการการให้ข้อมูลภาครัฐที่เอกชนสามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวก

เป้าหมายสำคัญของโครงการนี้จะประกอบไปด้วย (1) ความรวดเร็วและความแม่นยำในการให้บริการภาครัฐต่อประชาชนเพิ่มขึ้น มีการลดการใช้สำเนาเอกสาร (2) ประชาชนหรือภาคเอกชนสามารถเข้าถึงข้อมูลภาครัฐได้สะดวกและเหมาะสม และเป็นส่วนหนึ่งในกลไกสร้างความโปร่งใสการบริหารภาครัฐ โดยอันดับการประเมินดัชนี Corruption Perception Index ของไทยจะต้องดีขึ้น 10 อันดับ และดัชนี e-Participation ใน UN e-Government Index จะต้องดีขึ้น 10 อันดับ และ (3) การบริหารข้อมูลระหว่างหน่วยงานมีความบูรณาการที่ไม่ก่อให้เกิดความซ้ำซ้อน โดยบริการโครงสร้างพื้นฐานกลางภาครัฐจะต้องทำผ่านเครือข่ายภาครัฐ (GNI) บริการ G-Cloud และระบบจดหมายอิเล็กทรอนิกส์กลางเพื่อสื่อสารในภาครัฐ (MailGoThai)

2.5.3.2 ประเมินการจัดเก็บภาษีคริปโท

ภาครัฐกำลังมีแผนที่จะจัดเก็บภาษีคริปโท หรือ การเก็บภาษีจากรายได้ที่ได้มาจากกิจกรรมคริปโทเคอร์เรนซี (Cryptocurrency) ทำให้เกิดความต้องข้อมูลในการตัดสินใจเพื่อประเมินรูปแบบการจัดเก็บภาษีที่เหมาะสม

โดยในปัจจุบัน อธิบดีกรมสรรพากรได้ให้ข้อมูลว่า¹¹ ภาษีที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมคริปโทเคอร์เรนซีจะเกี่ยวข้องกับ ผลตอบแทนจากการลงทุนในสินทรัพย์ดิจิทัล ซึ่งในประมวลกฎหมายรัชฎากรจะมีส่วนที่เกี่ยวข้อง คือ มาตรา 40(4) ซึ่งใช้กับกรณีกำไรจากการขายราคาสูงกว่าต้นทุน (Capital gains) และ มาตรา 40(8) ซึ่งใช้กับกรณีกำไรจากการดำเนินธุรกิจ เช่น การขุดเหรียญคริปโท

รูปแบบการเก็บภาษีที่กำลังจะพิจารณาจะมีต้นแบบ คือ การเก็บภาษี ณ ที่จ่ายที่ร้อยละ 15 โดยกำหนดให้ตลาดซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัลที่ได้อนุมัติจาก กสท. ไทย จะสามารถนำเอาผลขาดทุนมาหักกลับได้ แต่หากเป็นตลาดซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัลของต่างประเทศจะคิดจากส่วนที่ได้กำไรเพียงอย่างเดียวไม่สามารถนำเอาผลขาดทุนมาหักกลับได้

การอาศัยข้อกฎหมายดังกล่าว มีมูลเหตุมาจากการตีความกฎหมาย พรบ. สินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 โดยในกฎหมายได้ให้นิยามของสินทรัพย์ดิจิทัล ว่าหมายถึงคริปโทเคอร์เรนซี และโทเคนดิจิทัล โดยคริปโทเคอร์เรนซี หมายถึง หน่วยข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งถูกสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นตัวกลางในการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ หรือ สิทธิอื่นใด และโทเคนดิจิทัล หมายถึงหน่วยข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อกำหนดสิทธิในการเข้าร่วมทุน และการกำหนดสิทธิในการได้สินค้าและบริการ การตีความในลักษณะนี้ทำให้การถือครองคริปโท และโทเคนดิจิทัล ต่างก็เหมือนกับการถือครองสินทรัพย์ที่หากมีรายได้ที่เกิดขึ้นต้องมีการเสียภาษีตามกฎหมายนั่นเอง

งานวิจัยชิ้นนี้ สนับสนุนการออกกฎหมายเพื่อเรียกเก็บภาษีอย่างเหมาะสม โดยใช้ข้อมูลทางวิชาการอย่างรอบด้าน โดยได้มีการนำเสนอข้อมูลประกอบการพิจารณาเพิ่มเติม ดังนี้

1. ข้อมูลกรณีศึกษาต่างประเทศ เพื่อประกอบการพิจารณาอัตราการจัดเก็บ

จากการเก็บรวบรวมข้อมูล พบว่ามีประเทศที่มีการกำหนดภาษีคริปโทที่แตกต่างกัน โดยกลุ่มประเทศที่เก็บภาษีน้อย หรือไม่เก็บภาษีเลยจะมีตัวอย่างเช่น โปรตุเกส เลิกไม่เก็บภาษี สวิตเซอร์แลนด์มีการวางเงื่อนไขที่

---

¹¹ ข้อมูลการสัมภาษณ์ให้กับรายการ beatai ณ วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2565

ทำให้สามารถถดถวนภาษีได้ง่าย เช่น ไม่คิดภาษีหากมีการถือครองเกิน 6 เดือน ไม่คิดภาษีหากขายได้น้อยกว่าร้อยละ 50 ของรายได้ทั้งหมด เยอรมัน มีเงื่อนไขไม่คิดภาษีหากมีการถือครองเกิน 1 ปี ในขณะที่บางประเทศจะมีการเก็บภาษีในระดับปานกลางสำหรับผู้ซื้อขายรายย่อย และเก็บภาษีในอัตราที่สูงขึ้นสำหรับผู้ซื้อขายรายใหญ่ เช่น สหราชอาณาจักร มีการจัดเก็บภาษีร้อยละ 10-20 โดยเพิ่มอัตราเป็นแบบขั้นบันไดตามรายได้ สหรัฐมีการจัดเก็บภาษีร้อยละ 10-37 โดยเพิ่มอัตราเป็นแบบขั้นบันไดตามรายได้ ออสเตรเลียและแคนาดามีขั้นต่ำที่ไม่เสียภาษี และมีการเก็บเพิ่มแบบขั้นบันได โดยออสเตรเลียมีอัตราภาษีร้อยละ 0-45 และแคนาดามีอัตราภาษีร้อยละ 15-33 ท้ายที่สุด บางประเทศมีการเก็บภาษีในอัตราที่ค่อนข้างสูง เช่น อินเดียเก็บภาษีร้อยละ 30 ในขณะที่เนเธอร์แลนด์ จัดเก็บภาษีร้อยละ 31 (หากผู้ถือมีทรัพย์สินทั้งหมดมากกว่า 5 หมื่นเหรียญ)

2. มุมมองทางด้านการแข่งขัน

ปัจจัยทางด้านเงินทุนเป็นสิ่งที่เคลื่อนย้ายได้ง่าย ทำให้ตลาดซื้อขายแลกเปลี่ยนคริปโท เป็นตลาดที่แข่งขันสูงในระดับโลก และต้องพิจารณาการเก็บภาษี รวมทั้งการคุ้มครองสิทธิของต่างประเทศให้รอบด้าน นอกจากนี้ การลงทุนคริปโทยังเป็นรูปแบบการลงทุนแบบหนึ่งที่แข่งขันกับการลงทุนในสินทรัพย์ทางการเงินประเภทอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นตลาดหุ้น ตลาดพันธบัตร การลงทุนผ่านกองทุน ซึ่งแต่ละตลาดจะมีรูปแบบการลดหย่อนและสิทธิประโยชน์ทางภาษีในรูปแบบต่างๆ ที่แตกต่างกัน ดังนั้น การกำหนดอัตราภาษีต้องคำนึงถึงความเป็นธรรมในแง่ของการแข่งขันระหว่างสินทรัพย์ทางการเงินที่แตกต่างชนิดกันด้วย

3. มุมมองทางด้านสิ่งแวดล้อม

การทำธุรกิจคริปโท โดยทำการขุดเหมืองคริปโทเป็นกิจกรรมที่มีต้นทุนทางด้านสิ่งแวดล้อมที่สูง การซื้อขายคริปโทจะมีการบันทึกข้อมูลในรูปแบบของ Blockchain ซึ่งต้องใช้พลังงานในการจัดการระบบแลกเปลี่ยนต่างๆ ดังนั้น การซื้อขายแลกเปลี่ยน รวมถึงธุรกิจการจัดการข้อมูล (ขุดเหมือง) จึงก่อให้เกิดมลพิษ ซึ่งทำให้ภาครัฐมีหน้าที่ต้องจัดเก็บภาษีเพื่อสะท้อนถึงต้นทุนทางสังคมที่เกิดขึ้นและช่วยปรับแรงจูงใจในการก่อกมลพิษให้ลดลง

ข้อมูลสำรวจจากกลุ่มครีเอเตอร์ Bigcoke No.1 ซึ่งเป็นหนึ่งในผู้ดำเนินธุรกิจคริปโท พบว่า การขุดบิทคอยน์ 1 เหรียญ (ณ ราคาปัจจุบันที่ 36,000 เหรียญสหรัฐต่อ 1 บิทคอยน์) ต้องใช้ต้นทุนค่าไฟ 633,600 บาท ซึ่งการผลิตไฟฟ้าดังกล่าวต้องอาศัยทั้งน้ำมัน ถ่านหินและก๊าซธรรมชาติที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมไม่มากนักน้อย ภาครัฐจึงควรจะต้องคิดคำนวณต้นทุนทางด้านสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมและกำหนดอัตราภาษีเพิ่มเติมในส่วนนี้เข้าไปจากอัตราภาษีที่เกิดขึ้นจากฐานคิดอื่นๆ อีกด้วย

บทที่ 3 ผลการศึกษาการฟื้นตัวของเศรษฐกิจในภาพรวม

การศึกษาในส่วนของ การฟื้นตัวของเศรษฐกิจในภาพรวม จะแบ่งหัวข้อการศึกษาเพื่อสะท้อนสถานการณ์ การฟื้นตัวที่เกิดขึ้นในแง่มุมต่างๆ ออกเป็น 2 หัวข้อย่อย ได้แก่ การติดตามสถานการณ์การฟื้นตัวของเศรษฐกิจ และสังคม และการติดตามและประเมินผลมาตรการเยียวยาและฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมที่สำคัญ โดยมี รายละเอียด ดังนี้

3.1 การติดตามสถานการณ์การฟื้นตัวของเศรษฐกิจและสังคม

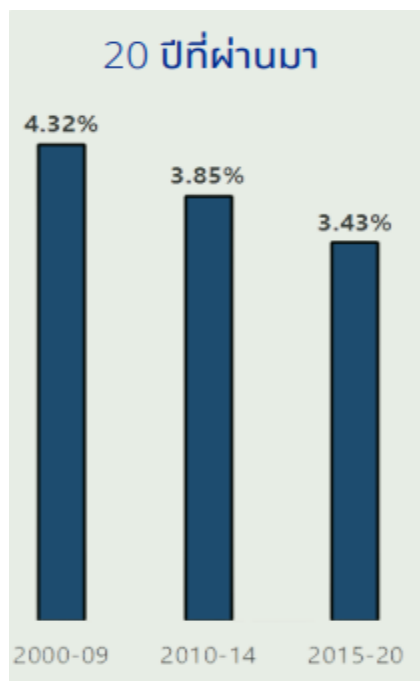
ในส่วนนี้จะเป็นการติดตามสถานการณ์การฟื้นตัวของเศรษฐกิจและสังคมในภาพรวมผ่านการรวบรวม ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง โดยแยกสถานการณ์การฟื้นตัวออกเป็นรายประเด็น ดังนี้

3.1.1 ประเมินการเศรษฐกิจไทยในระยะ 20 ปีข้างหน้า

เศรษฐกิจไทยในระยะ 20 ปีข้างหน้ามีแนวโน้มที่จะเติบโตช้าลง โดยหากพิจารณาค่าสถิติในอดีตจะพบว่า ในรอบ 20 ปีที่ผ่านมา เศรษฐกิจของไทยมีอัตราเฉลี่ยที่เติบโตลดลง โดยปี 2000-2009 อัตราเจริญเติบโตของ เศรษฐกิจไทยเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 4.32 ในขณะที่ปี 2010-2014 อัตราเจริญเติบโตลดลงเหลือร้อยละ 3.85 และใน ระหว่างปี 2015-2020 อัตราเจริญเติบโตได้ลดลงเหลือเพียงร้อยละ 3.43 โดยเฉลี่ย

คณะผู้วิจัยได้ทำการประมาณการอัตราเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยอาศัยข้อมูลในอดีต 20 ปีข้างต้น โดยทำการพัฒนาแบบจำลองทางด้านเศรษฐศาสตร์ขึ้นอย่างง่าย โดยอาศัยการประมาณการเชิงเส้น ร่วมกับการ ปรับข้อมูลอัตราเจริญเติบโตด้วยข้อมูลการหดตัวของเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจริงในปี 2563 และข้อสมมติที่ว่า ผลกระทบของโควิด-19 เป็นปัญหากระชัง (1-time shock) ที่ผลกระทบจะหายไปในระยะกลาง (กรอบ 5 ปี)

รูปที่ 31 อัตราเจริญเติบโตของเศรษฐกิจไทยในรอบ 20 ปีที่ผ่านมา

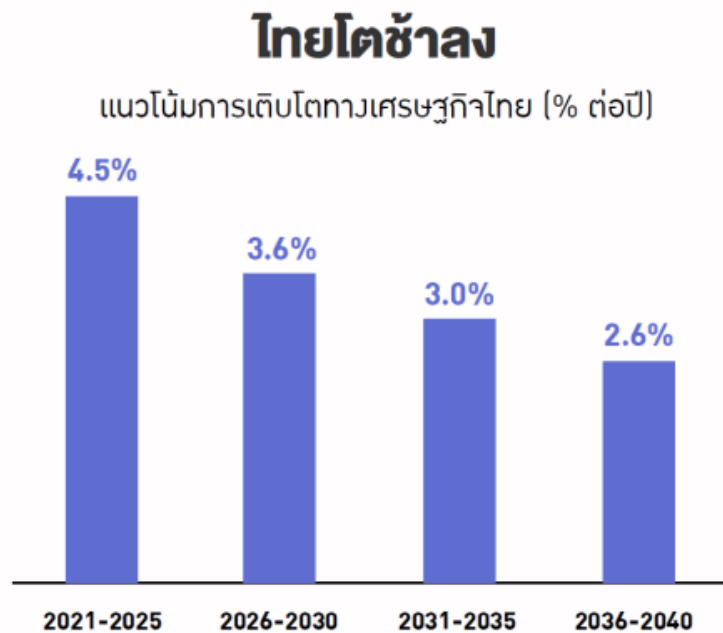
ที่มา: นนริฏ พิศลยบุตรและคณะ (2564)

ผลการประมาณการเศรษฐกิจไทย พบว่า เศรษฐกิจไทยในระยะสั้นมีแนวโน้มเติบโตที่สูงขึ้น เนื่องจากเศรษฐกิจไทยในปี 2020 มีการหดตัวลงเนื่องมาจากปัญหาโควิด-19 ซึ่งทำให้การคิดคำนวณอัตราเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไทยจะมีฐานคิดที่ต่ำกว่าปกติ

อย่างไรก็ดี ในระยะยาว อัตราเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยมีแนวโน้มลดลง โดยมีมูลเหตุที่สำคัญ คือ จำนวนประชากรที่ลดลงเรื่อยๆ และโครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนไป โดยวัยทำงานเกษียณอายุเป็นผู้สูงอายุมากขึ้นเรื่อยๆ และมีอายุที่ยืนยาว ในขณะที่วัยเด็กที่ทยอยเข้าเป็นแรงงานมีจำนวนที่น้อยกว่า ทำให้จำนวนแรงงานมีแนวโน้มที่ลดลงด้วยเช่นเดียวกัน

ผลการประมาณการได้สะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบของโควิด-19 ที่ส่งผลกระทบต่ออัตราเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยในระยะสั้น โดยทำให้อัตราเจริญเติบโตในช่วงที่เกิดโควิดมีอัตราเจริญเติบโตที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยในระยะยาว ในขณะที่อัตราเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจภายหลังจากโควิดสิ้นสุดจะมีแนวโน้มสูงกว่าค่าเฉลี่ยในระยะยาว ทั้งนี้ โควิด-19 ไม่ได้ทำให้ทิศทางการเติบโตของเศรษฐกิจไทยที่เติบโตแบบมีแนวโน้มลดลงเรื่อยๆ เปลี่ยนแปลงไปแต่อย่างใด

รูปที่ 32 อัตราเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในอนาคต 20 ปีของไทย

ที่มา: สร้างแบบจำลองและประมาณการโดยคณะผู้วิจัยโดยอาศัยข้อมูลจาก ธนาคารโลก สศช. ธปท.

3.1.2 พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมไทยเมื่อเทียบกับระดับโลก

การประเมินสถานการณ์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทยเมื่อเทียบกับระดับโลก จะพิจารณาจาก 3 ดัชนีหลักในการประเมินระดับการพัฒนา

ระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ วัดโดย ผลิตภัณฑ์มวลรวม หรือรายได้ต่อหัวประชากร สะท้อนว่าโดยเฉลี่ยแล้วรายได้ของประชาชนในประเทศมีรายได้เท่าใดต่อปี

ความเหลื่อมล้ำ วัดโดย ค่าสัมประสิทธิ์ GINI ซึ่งเป็นดัชนีที่ใช้ประเมินความแตกต่างของรายได้/รายจ่ายของประชาชนในแต่ละประเทศ โดยดัชนีจะมีค่าอยู่ระหว่าง 0-100 ซึ่งค่าที่มากสะท้อนปัญหาความเหลื่อมล้ำในระดับที่สูง

ปัญหาสิ่งแวดล้อม วัดโดยใช้ค่าสัดส่วนการปล่อย CO2 เทียบกับขนาดเศรษฐกิจ เพื่อสะท้อนให้เห็นว่าเศรษฐกิจที่สร้างขึ้นได้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมากน้อยเพียงใด

การประเมินจะอาศัยข้อมูลจาก World Bank (2021) โดยใช้ข้อมูลปีล่าสุดเป็นเครื่องมือในการประเมิน

ผลการเก็บรวบรวมข้อมูล พบว่ามี 97 ประเทศที่มีข้อมูลทั้ง 3 ส่วนครบถ้วน การนำเสนอจะนำเสนอประเทศที่มีระดับการพัฒนาสูงสุดในแต่ละดัชนีชี้วัด และนำเสนอคะแนนและอันดับของประเทศไทยในแต่ละกลุ่ม

ในด้านระดับการพัฒนาเศรษฐกิจ ประเทศไทยถูกจัดอยู่ในอันดับที่ 54 มีรายได้ต่ำกว่าอันดับ 1-10 ค่อนข้างเยอะ (ต่ำกว่าอันดับที่ 10 อย่างน้อย 7 เท่า)

ในด้านความเหลื่อมล้ำ ประเทศไทยถูกจัดอันดับที่ 45 และมีดัชนีความเหลื่อมล้ำที่สูงกว่าอันดับที่ 10 เกือบร้อยละ 28

ในด้านของสิ่งแวดล้อม ประเทศไทยจัดอยู่ในอันดับที่ 36 มีระดับการปล่อย CO2 ที่ 1.92 kg per kg of oil equivalent energy use แต่มีระดับการปล่อยที่สูงกว่าอันดับที่ 10 อยู่มากกว่า 2 เท่า

หากนำเอา Ranking มาเปรียบเทียบจะพบว่าประเทศไทยมีการพัฒนาเศรษฐกิจอันดับที่ต่ำที่สุด อันดับเรื่องสิ่งแวดล้อมอยู่ในอันดับที่สูงที่สุด (ปัญหาสิ่งแวดล้อมมีน้อย) และปัญหาความเหลื่อมล้ำอยู่ในระดับปานกลาง

หากพิจารณาตามกรอบทฤษฎี Kuznets Curve (Kuznet, 1955) ซึ่งให้แนวคิดที่ว่าเศรษฐกิจสามารถเติบโตได้ด้วยการยอมให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำในระยะสั้น และ Environmental Kuznets Curve (Stern, 2018) ซึ่งให้แนวคิดที่ว่าเศรษฐกิจสามารถเติบโตได้ด้วยการยอมให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมในระยะสั้น จะพบว่าประเทศไทยยังต้องยกระดับความสามารถในการสร้างรายได้ได้อีกมาก เพราะปัญหาด้านความเหลื่อมล้ำกับปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมของไทยยังเป็นปัญหาที่ไม่สูงมากนัก และยังไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจจนเกินไป

ตารางที่ 22 ผลการประเมินสถานการณ์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทยเมื่อเทียบกับระดับโลก

Top 10	Income per capita	USD per year (Atlas method)	Inequality	Index (0-100)	CO2 intensity	kg per kg of oil equivalent energy use
1	Switzerland	84,310	Slovenia	24.6	Ethiopia	0.25
2	Norway	78,180	Czech Republic	25.0	Iceland	0.36
3	Luxembourg	73,500	Slovak Republic	25.0	Mozambique	0.38
4	United States	64,530	Belarus	25.3	Tanzania	0.43
5	Ireland	64,150	Moldova	25.7	Togo	0.48

Top 10	Income per capita	USD per year (Atlas method)	Inequality	Index (0-100)	CO2 intensity	kg per kg of oil equivalent energy use
6	Denmark	63,070	United Arab Emirates	26.0	Kenya	0.64
7	Iceland	62,420	Iceland	26.1	Cote d'Ivoire	0.65
8	Sweden	54,060	Ukraine	26.6	Niger	0.69
9	Australia	53,730	Belgium	27.2	Sweden	0.78
10	Netherlands	51,060	Finland	27.3	Nigeria	0.86
Thailand	#54	7,050	#45	34.9	#36	1.92

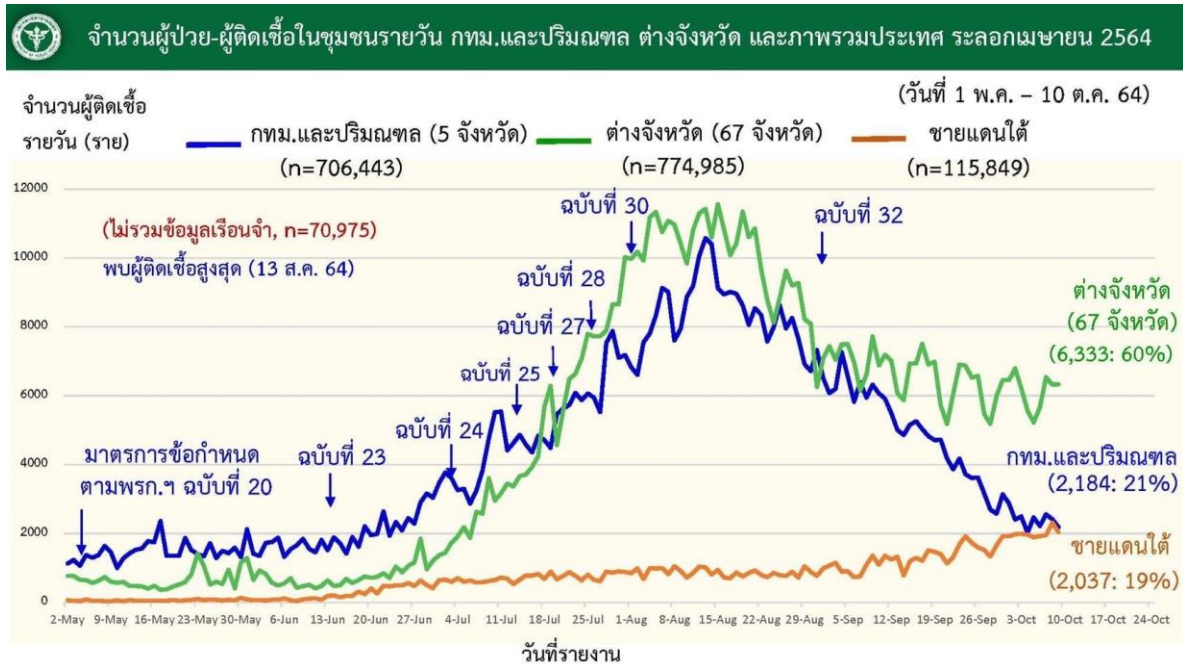
ที่มา: ฐานข้อมูล World Bank

3.1.3 สถานการณ์เศรษฐกิจไทยในไตรมาสที่ 3/64 และประเด็นที่ควรให้ความสำคัญ

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ประกาศตัวเลขเศรษฐกิจไตรมาสที่ 3 ซึ่งมีนัยสำคัญที่สะท้อนการฟื้นตัวทางด้านเศรษฐกิจในอนาคต (ข้อมูล ณ วันที่ 19 พฤศจิกายน 2564)

บริบทสำคัญในไตรมาสที่ 3 คือ สถานการณ์การระบาดในช่วงไตรมาสที่ 3 พบว่าจำนวนผู้ติดเชื้อรายใหม่อยู่ในช่วงการเพิ่มขึ้นไปสู่จุดสูงสุดในช่วงกลางเดือนสิงหาคม และต่อมาค่อยๆ ลดลงเรื่อยๆ

รูปที่ 33 จำนวนผู้ติดเชื้อรายวัน แยกตามพื้นที่สำคัญ

ที่มา: กระทรวงสาธารณสุข

ข้อมูลจากราชกิจจานุเบกษา พบว่าภาครัฐได้มีการวางมาตรการเข้มงวดเพื่อควบคุมการระบาดตลอดไตรมาสที่ 3 โดยก่อนเข้าไตรมาสที่ 3 นั้น ภาครัฐได้ออกข้อกำหนดฉบับที่ 24 ซึ่งมีผลบังคับใช้วันที่ 19 มิ.ย. 64 โดยมีการเน้นมาตรการไปที่พื้นที่สูงสุดเข้มงวด 4 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพฯ นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ มาตรการที่สำคัญ คือ การควบคุมสถานศึกษา ร้านอาหาร สนามกีฬา และห้างสรรพสินค้า โดยสถานศึกษางดใช้อาคารสถานที่ ร้านอาหารจำกัดผู้ใช้บริการที่ร้อยละ 50 สำหรับร้านที่มีเครื่องปรับอากาศ และเปิดบริการได้ถึงแค่ 5 พุ่ม ห้างสรรพสินค้าเปิดได้ถึง 3 พุ่มและห้ามใช้สนามกีฬา ออกกำลังกาย โรงยิม และฟิตเนส

ในช่วงไตรมาสที่ 3 ได้เห็นมาตรการที่เข้มงวดมากขึ้น ภาครัฐมีการออกมาตรการ Bubble and seal สถานประกอบการในเขตกรุงเทพและปริมณฑล (28 มิ.ย. 64) ประกาศเคอร์ฟิวเพิ่มการจำกัดกิจกรรมทางเศรษฐกิจและแนะนำให้ลดการเดินทางข้ามจังหวัด (12 ก.ค. 64) ปรับเพิ่มจังหวัดที่เป็นพื้นที่ควบคุมสูงสุด (17 ก.ค. 64) การห้ามรวมกลุ่มและขยายพื้นที่ Bubble and seal ไปทั่วประเทศ (3 ส.ค. 64) และการศึกษาแนวปฏิบัติมาตรการป้องกันการติดเชื้อแบบครอบจักรวาล (Universal Prevention) และมาตรการปลอดภัยสำหรับองค์กร (Covid-free setting) (1 ก.ย. 64)

หลังจากไตรมาสที่ 3 ภาครัฐได้ออกข้อกำหนดฉบับที่ 34 มีผลบังคับใช้ 1 ต.ค. 64 โดยมีสาระสำคัญ คือ การเริ่มผ่อนคลายมาตรการควบคุมการระบาด โดยปรับเวลาเคอร์ฟิวลดลงเหลือเพียง 4 ชั่วโมง และมีการผ่อนคลายกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เช่น การเปิดสถานศึกษา สถานรับเลี้ยงเด็ก การจำหน่ายอาหาร ร้านสะดวกซื้อ พิพิธภัณฑสถาน ห้างสรรพสินค้า โรงภาพยนตร์ สถานเสริมความงาม สปา สถานกีฬา ห้างสรรพสินค้า ทั้งนี้ บางส่วนต้องได้รับอนุมัติจากหน่วยงานภาครัฐที่ทำหน้าที่ดูแลเสียก่อน

เมื่อพิจารณาถึงระดับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยอาศัยดัชนี Google Mobility Index ที่สะท้อนการเคลื่อนไหวของประชากร จะพบว่าเศรษฐกิจไทยในปี 2021 จะมีจุดต่ำสุดอยู่ในไตรมาสที่ 3 ที่มีการออกมาตรการที่เข้มงวดนี้เอง และเศรษฐกิจจะเริ่มฟื้นตัว ซึ่งหากไม่มีการระบาดระลอกใหม่จนมีการควบคุมกิจกรรมทางเศรษฐกิจ อีกทั้งจะเป็นทิศทางการฟื้นตัวขึ้นเพื่อเข้าสู่สถานการณ์ปกติ

รูปที่ 34 ดัชนี Google Mobility Index

ที่มา: Google (2021)

ในส่วนถัดไป คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาถึงประเด็นเชิงลึก โดยแยกองค์ประกอบของเศรษฐกิจออกตามโครงสร้างของอุปสงค์ หรือ Demand โดยแยกเป็นการบริโภคภาคเอกชน การลงทุนภาคเอกชน และรายจ่ายภาครัฐ ซึ่งสะท้อนกำลังซื้อที่เกิดขึ้นในประเทศ และเป็นสิ่งที่สามารถควบคุมได้ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

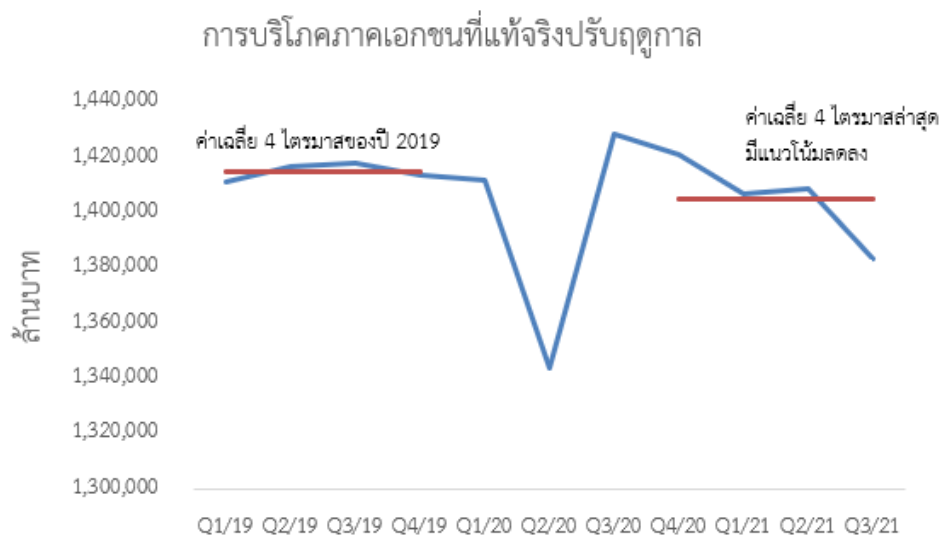
3.1.3.1 การบริโภคภาคเอกชน

การบริโภคภาคเอกชน ถูกประเมินโดยอาศัยข้อมูลจากสำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยคณะผู้วิจัยได้ทำการเปรียบเทียบค่าแนวโน้มการบริโภคของเอกชนภายในประเทศเทียบระหว่างสถานการณ์ปัจจุบัน กับสถานการณ์ก่อนที่จะมีโควิด-19

ผลการเปรียบเทียบ พบว่าการบริโภคภาคเอกชนในไตรมาสที่ 3 หดตัวลงจากไตรมาสที่ 1 ใน 2 และหากพิจารณาในกรอบ 4 ไตรมาสหลังสุดจะพบว่ามีแนวโน้มลดลงเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ หากใช้ค่าเฉลี่ยของการบริโภคภาคเอกชนในปี 2019 เป็นปีฐานจะพบว่าการบริโภคภาคเอกชนยังไม่ฟื้นตัวจากเดิม

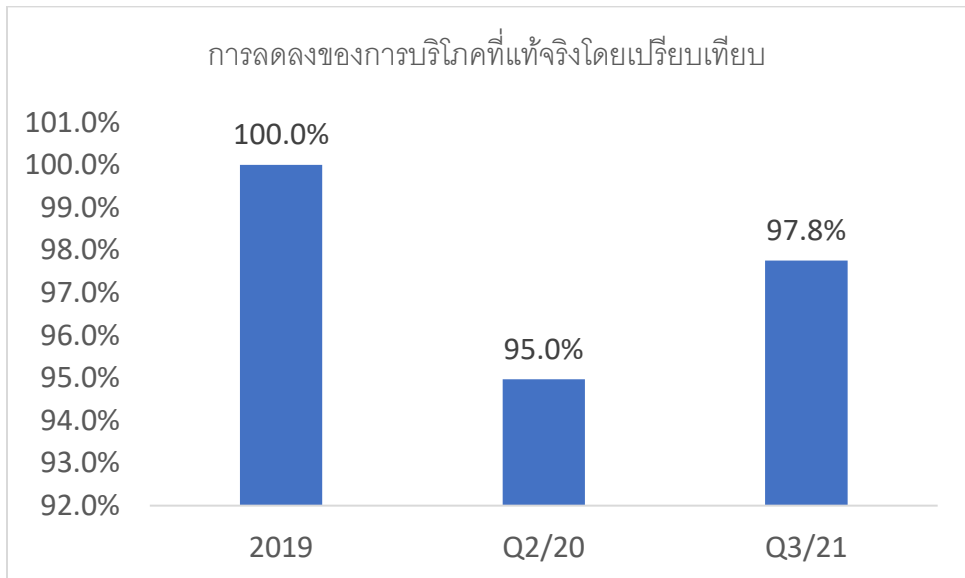
หากพิจารณาช่วงเวลาที่เกิดการระบาดอย่างรุนแรง (ไตรมาสที่ 2 ปี 2020) จะพบว่าการบริโภคภาคเอกชนไตรมาสล่าสุดยังมีช่องว่างการบริโภคภาคเอกชนอยู่ที่ร้อยละ 95.0 ณ จุดต่ำสุด และร้อยละ 97.8 ณ ไตรมาสล่าสุด สะท้อนให้เห็นว่าการบริโภคภาคเอกชนยังคงไม่ได้ฟื้นตัวกลับมาเทียบเท่ากับช่วงก่อนโควิด-19

รูปที่ 35 การเปรียบเทียบการบริโภคภาคเอกชนไตรมาสที่ 3/21 เทียบกับช่วงก่อนโควิด-19

ที่มา: สศช.

รูปที่ 36 การเปรียบเทียบระดับการบริโภคภาคเอกชน ระหว่างช่วงก่อนโควิด ช่วงที่โควิด-19 กระทบ เศรษฐกิจไทยมากที่สุด และสถานการณ์ปัจจุบัน ณ ไตรมาสที่ 3/21

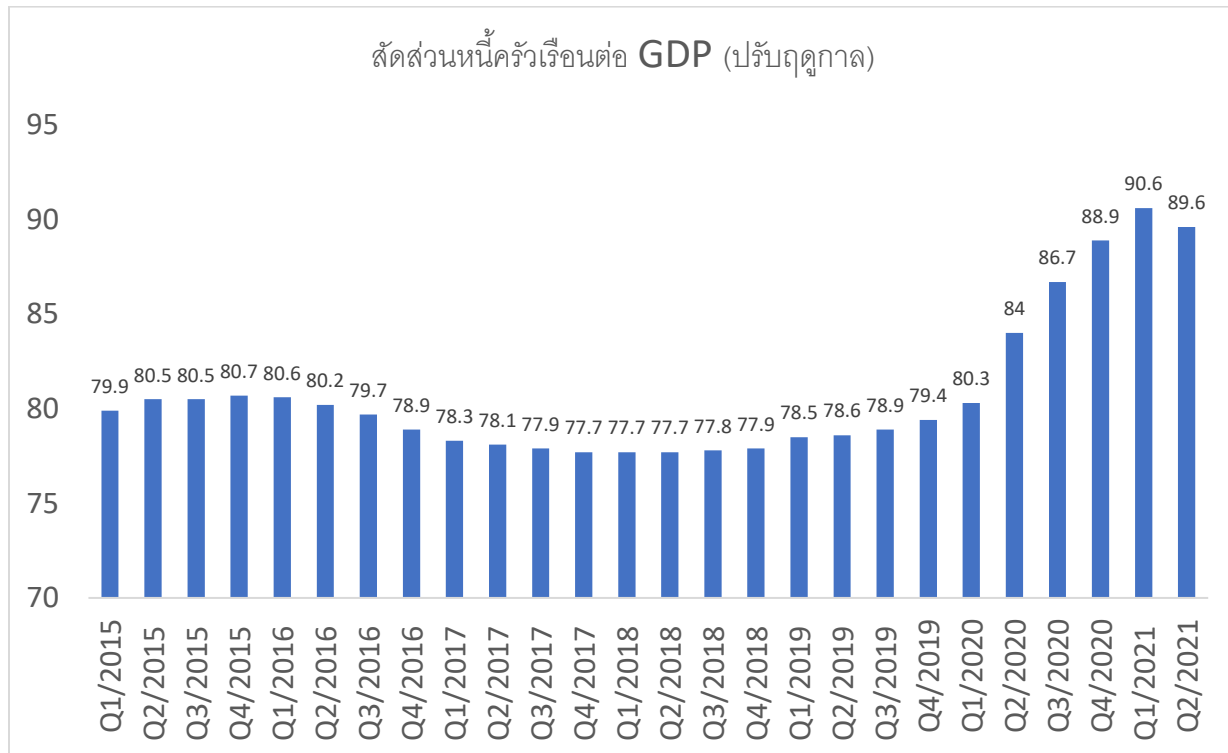
ที่มา: วิเคราะห์โดยคณะผู้วิจัย

คณะผู้วิจัยได้ทำการประเมินความเร็วในการปรับตัวเข้าสู่สถานการณ์ปกติ โดยใช้ข้อมูลจาก 4 ไตรมาสล่าสุดเป็นแนวโน้มในการฟื้นตัว จะพบว่าการบริโภคภาคเอกชนของไทยจะกลับมาฟื้นตัวสูงกว่าช่วงก่อนปีโควิด ประมาณไตรมาสที่ 1 ของปี 2023

การฟื้นตัวที่ค่อนข้างช้าสำหรับการบริโภคภาคเอกชน ทำให้คณะผู้วิจัยได้ทำการประเมินถึงปัจจัยที่ควรจะให้ความสนใจเพื่อสนับสนุนการฟื้นตัวของการบริโภคภาคเอกชน

ปัจจัยแรกที่สำคัญและเป็นตัวกำหนดการบริโภคภาคเอกชน คือ ระดับหนี้ครัวเรือน โดยข้อมูลสถิติของธนาคารแห่งประเทศไทย (2564) พบว่าระดับหนี้ครัวเรือนของไทย เพิ่มสูงขึ้นมากนับตั้งแต่เกิดวิกฤติโควิด-19 โดยสัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อ GDP เพิ่มขึ้นจากประมาณร้อยละ 77-80 ในช่วง 5 ปีก่อนวิกฤติ มาอยู่ที่ระดับร้อยละ 87-90 ต่อ GDP

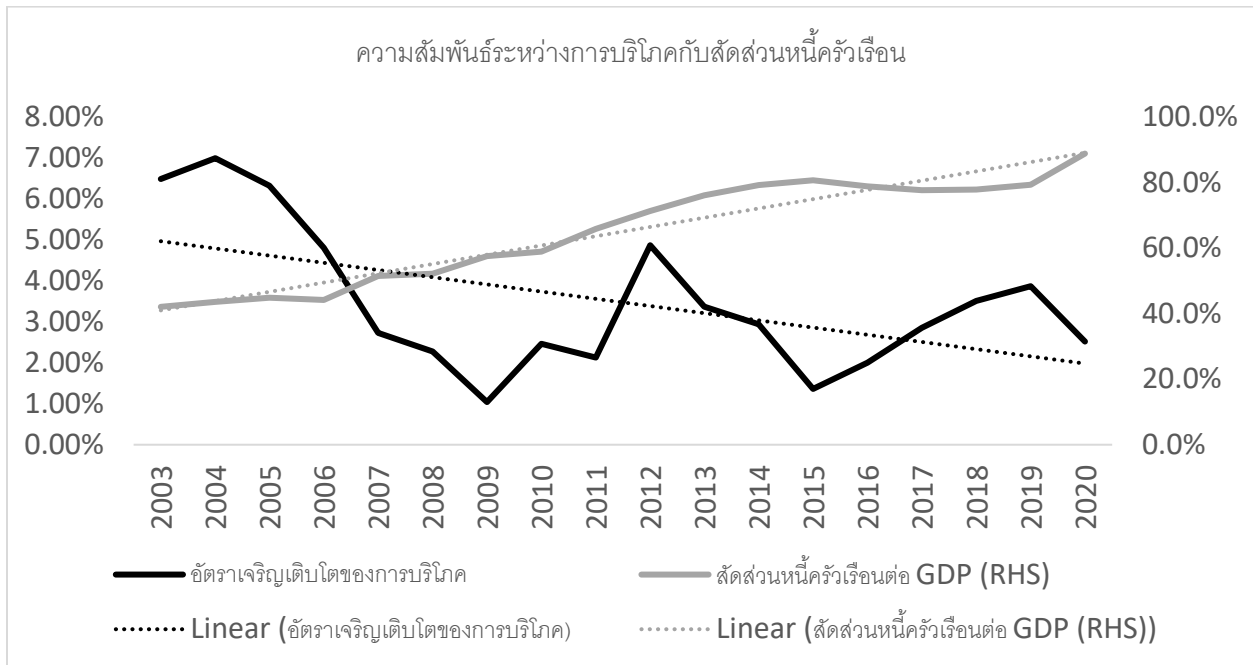
รูปที่ 37 สัดส่วนมูลค่าหนี้ครัวเรือนต่อ GDP

ที่มา: ธปท.

ระดับหนี้ครัวเรือนที่สูง จะเป็นอุปสรรคต่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจไทย ใน 2 นัยยะ นัยยะที่หนึ่งก็คือ ข้อมูลในอดีตพบว่า การจะลดสัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อ GDP จะทำได้ไม่ถ่วงน้ำหนักและมักจะมีแนวโน้มคงที่ในกรอบ 5 ปีที่ผ่านมา สำหรับนัยยะที่ 2 คือ การบริโภคภาคเอกชนมีแนวโน้มที่จะเติบโตลดลงเมื่อหนี้ครัวเรือนอยู่ในระดับที่สูง ดังนั้น การแก้ไขปัญหาหนี้ครัวเรือนจะช่วยสนับสนุนการฟื้นฟูเศรษฐกิจได้ในระยะยาว

รูปที่ 38 ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราดอกเบี้ยของบริโภคราคาเอกชนกับสัดส่วนหนี้ครัวเรือน

ที่มา: วิเคราะห์โดยคณะผู้วิจัย

นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยได้ศึกษาถึงคุณภาพของหนี้ โดยเน้นไปที่หนี้ที่ควรจะได้รับ การจับตา หรือ Special Mentioned Loan (เนื่องจากหนี้สงสัยจะสูญ ได้รับการชะลอสถานะการจัดชั้นหนี้ตามมาตรการของธนาคารแห่งประเทศไทย จึงไม่สามารถใช้ในการประเมินคุณภาพหนี้ได้)

การวิเคราะห์จะอาศัยการเปรียบเทียบระหว่างสถานการณ์ก่อนโควิด-19 สถานการณ์ ณ จุดต่ำสุด หรือ ช่วงที่โควิด-19 กระทบต่อเศรษฐกิจมากที่สุด (ไตรมาสที่ 2/20) และสถานการณ์ปัจจุบัน โดยแยกประเภทของหนี้ ออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ หนี้ครัวเรือนรวมทุกประเภท หนี้ที่อยู่อาศัย หนี้นานยนต์ หนี้บัตรเครดิต และหนี้ประเภทอื่นๆ เช่น การศึกษา

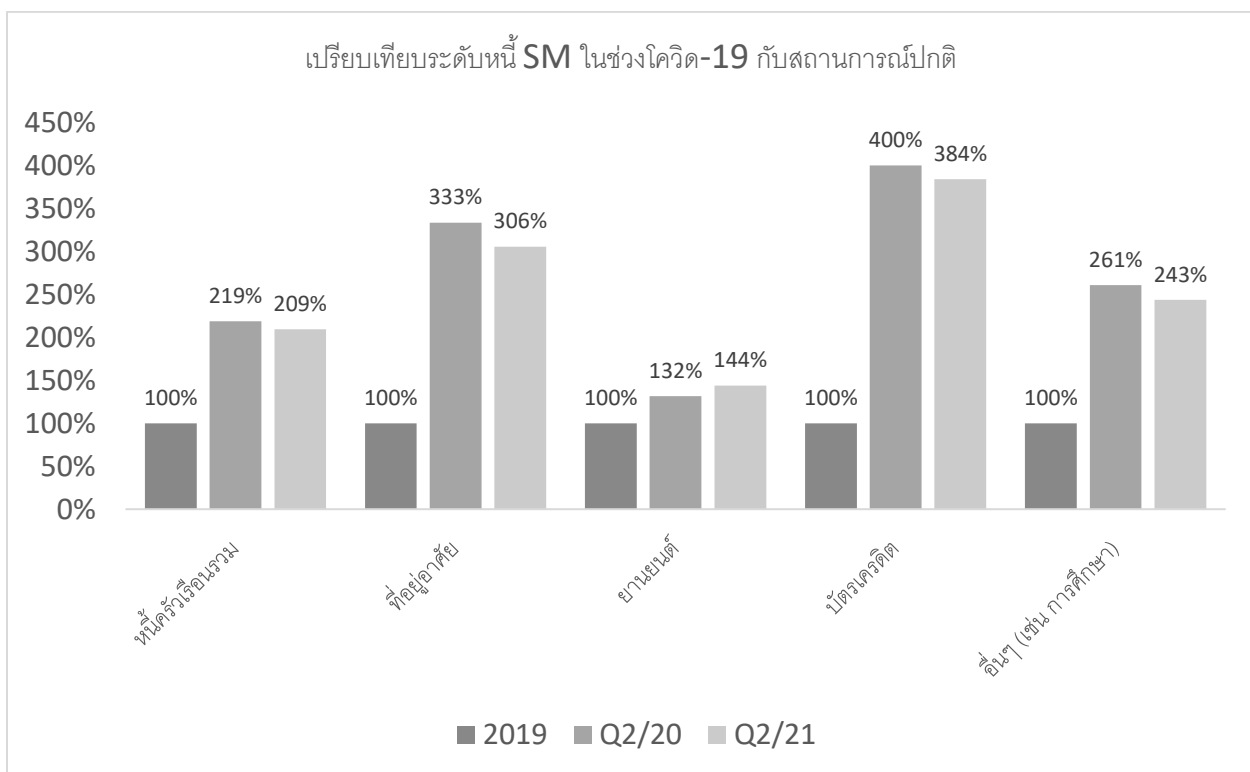
ผลการวิเคราะห์ พบว่า หนี้นานยนต์เป็นหมวดที่ยังไม่กลับเข้าสู่สถานการณ์ปกติ ในขณะที่หนี้ประเภทอื่นๆ ได้เริ่มปรับเข้าสู่สถานการณ์ปกติแล้ว แต่ยังคงเป็นไปด้วยความล่าช้าและยังมีสัดส่วนหนี้ SM ที่สูงกว่าช่วงก่อนโควิด-19 ค่อนข้างมาก

ตารางที่ 23 สัดส่วนหนี้ที่ควรได้รับการจับตา แยกตามประเภทหนี้ และแยกตามช่วงเวลา

สัดส่วนหนี้ SM ต่อหนี้ทั้งหมด (ร้อยละ)	2019	Q2/20	Q2/21
หนี้ครัวเรือนรวม	3.2%	7.0%	6.7%
- ที่อยู่อาศัย	1.8%	6.0%	5.5%
- ยานยนต์	7.3%	9.6%	10.5%
- บัตรเครดิต	1.9%	7.6%	7.3%
- อื่นๆ (เช่น การศึกษา)	2.3%	6.0%	5.6%

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

รูปที่ 39 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับหนี้ที่ควรได้รับการจับตา แยกตามประเภทของหนี้ และแยกตามช่วงเวลา

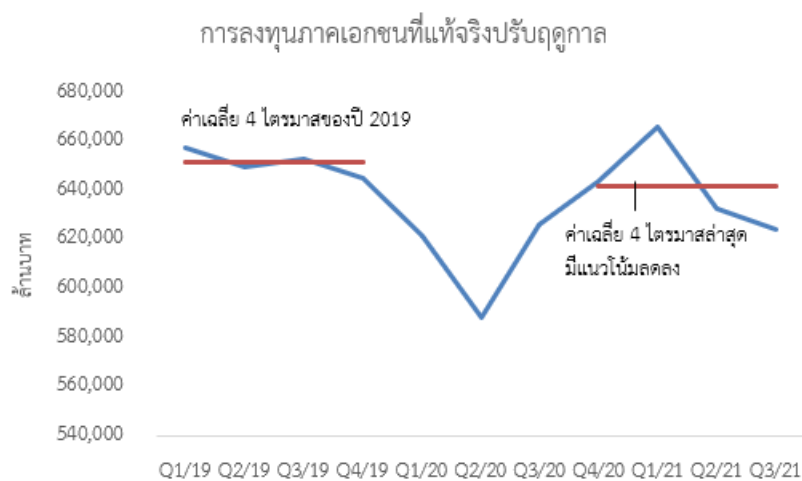
ที่มา: วิเคราะห์โดยคณะผู้วิจัย

3.1.3.2 การลงทุนภาคเอกชน

โดยอาศัยข้อมูลจากสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเช่นเดียวกันกรณีของการบริโภคภาคเอกชน คณะผู้วิจัยได้ทำการประเมินการฟื้นตัวของการลงทุนของภาคเอกชน ซึ่งพบว่าการลงทุนภาคเอกชนในไตรมาสที่ 3 เริ่มฟื้นตัวจากจุดต่ำสุด ณ Q2/20 แต่การฟื้นตัวมีแนวโน้มชะลอตัวลงหากพิจารณาจาก 4 ไตรมาสหลังสุด นอกจากนี้ หากใช้ค่าเฉลี่ยของการลงทุนภาคเอกชนในปี 2019 เป็นปีฐานจะพบว่า การลงทุนภาคเอกชนยังคงไม่ฟื้นตัวจากเดิม

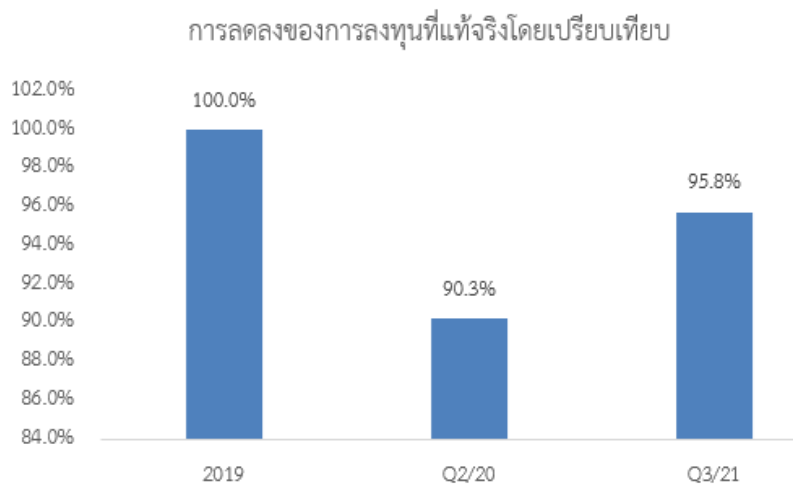
นอกจากนี้ หากพิจารณา Q2/20 เป็นจุดที่ต่ำที่สุด และ Q3/20 เป็นตัวเลขล่าสุดจะพบว่าช่องว่างของการลงทุนภาคเอกชนเทียบกับปีฐาน (2019) ยังอยู่ที่ร้อยละ 90.3 และ ร้อยละ 95.8 ตามลำดับ

รูปที่ 40 การเปรียบเทียบการลงทุนภาคเอกชนไตรมาสที่ 3/21 เทียบกับช่วงก่อนโควิด-19

ที่มา: สศช.

รูปที่ 41 การเปรียบเทียบระดับการลงทุนภาคเอกชน ระหว่างช่วงก่อนโควิด ช่วงที่โควิด-19 กระทบเศรษฐกิจไทยมากที่สุด และสถานการณ์ปัจจุบัน ณ ไตรมาสที่ 3/21

ที่มา: วิเคราะห์โดยคณะผู้วิจัย

คณะผู้วิจัยได้ทำการประเมินความเร็วในการปรับตัวเข้าสู่สถานการณ์ปกติ โดยใช้ข้อมูลจาก 4 ไตรมาสล่าสุดเป็นแนวโน้มในการฟื้นตัว จะพบว่าการลงทุนภาคเอกชนของไทยจะกลับมาฟื้นตัวสูงกว่าช่วงก่อนปีโควิด ประมาณไตรมาสที่ 2 ของปี 2022

การฟื้นตัวของภาคการลงทุนมีแนวโน้มจะฟื้นตัวเร็วกว่าการบริโภค อย่างไรก็ตาม คณะผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า ในค่าสถิติตัวเลขเศรษฐกิจในไตรมาสที่ 3/21 ซึ่งออกมาดีกว่าคาด (เศรษฐกิจติดลบเพียงร้อยละ 0.3 แม้ว่าจะมีมาตรการเข้มงวดเพื่อควบคุมการระบาดในระดับที่สูง) นั้น ค่าการสะสมของสินค้าคงคลัง หรือ change in inventories มีมูลค่าการสะสมที่สูงขึ้นมาก และสะท้อนภาพที่ว่าสินค้าถูกผลิตและยังคงสะสมไว้กับภาคธุรกิจ ดังนั้น การลงทุนเพื่อผลิตสินค้าใหม่อาจจะไม่ได้ฟื้นตัวกลับมาเร็วตามที่ประมาณการเอาไว้ข้างต้น

ตารางที่ 24 มูลค่าการสะสมสินค้าคงคลังของไทย

ปี	การเปลี่ยนแปลงของสินค้าคงคลัง (ล้านบาท)
2015	-111,914
2016	-340,739
2017	-68,590
2018	259,187
2019	111,260
2020	153,895
2021Q1-3	205,901

มูลค่าสะสมของสินค้าค้างสต็อก
รวม 7.3 แสนล้านบาท!

ที่มา: สศช.

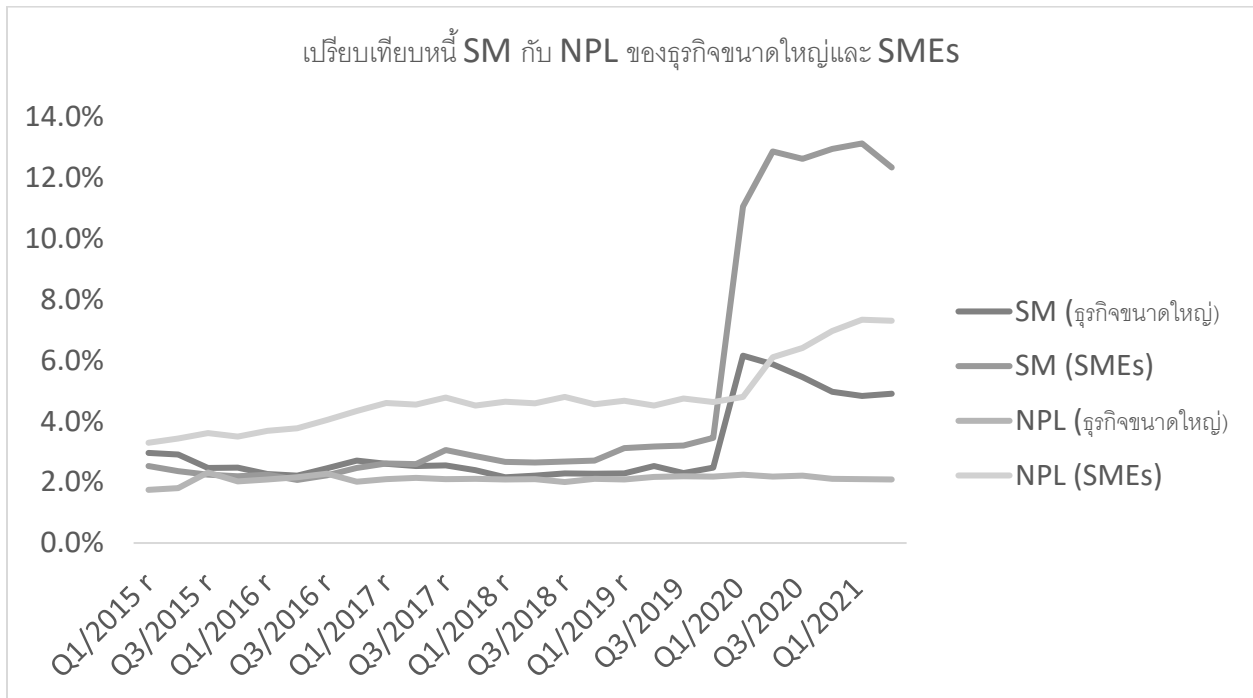
คณะผู้วิจัยยังได้ทำการประเมินถึงปัจจัยที่ควรจะทำให้ความสนใจเพื่อสนับสนุนการฟื้นตัวของการลงทุนภาคเอกชน โดยเน้นไปที่การพิจารณาสัดส่วนหนี้ภาคธุรกิจที่มีความเสี่ยง ได้แก่ หนี้ที่ควรได้รับการจับตา (SM loan) และหนี้สงสัยจะสูญ (NPL loan) โดยคณะผู้วิจัยได้แยกพิจารณาระหว่างธุรกิจขนาดใหญ่และธุรกิจขนาดกลางและย่อม โดยอาศัยข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทยมาทำการวิเคราะห์

ค่าสถิติสะท้อนว่า ปัญหาโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อภาคธุรกิจทำให้สัดส่วนหนี้เกือบทุกหมวดเพิ่มสูงขึ้น โดยมาตรการของ ธปท. เข้ามาแทรกแซงทำให้หนี้ NPL ของธุรกิจขนาดใหญ่ไม่ปรับเพิ่มขึ้น แต่หนี้ที่เป็น SM กลับปรับเพิ่มสูงขึ้นมาก ในขณะที่หนี้ของธุรกิจขนาดกลางและย่อม พบว่าทั้งหมด NPL และ SM มีสัดส่วนเพิ่มสูงขึ้นทั้งคู่ สะท้อนว่าธุรกิจขนาดกลางและย่อมบางส่วน เข้าไม่ถึงมาตรการของ ธปท.

ในด้านการฟื้นตัวของหนี้ พบว่าธุรกิจขนาดใหญ่จะมีหนี้ SM ที่ฟื้นตัวอย่างช้าๆ และมีความเสี่ยงที่ว่าถ้าหมดระยะเวลาของมาตรการของ ธปท. จะทำให้หนี้บางส่วนปรับกลายเป็นหนี้ NPL ได้ ในขณะที่หนี้ของธุรกิจขนาดกลางและย่อมจะมีความน่ากังวลใจมากกว่า เพราะสัดส่วนหนี้ที่เป็นปัญหาจะอยู่สูงกว่า หนี้ที่เป็น NPL ยังมีแนวโน้มที่ไม่ปรับตัวเข้าสู่สถานการณ์ปกติ ในขณะที่หนี้ SM ที่มีสัดส่วนเพิ่มสูงขึ้นยังปรับตัวสู่สถานการณ์ปกติในระดับที่ช้ามาก

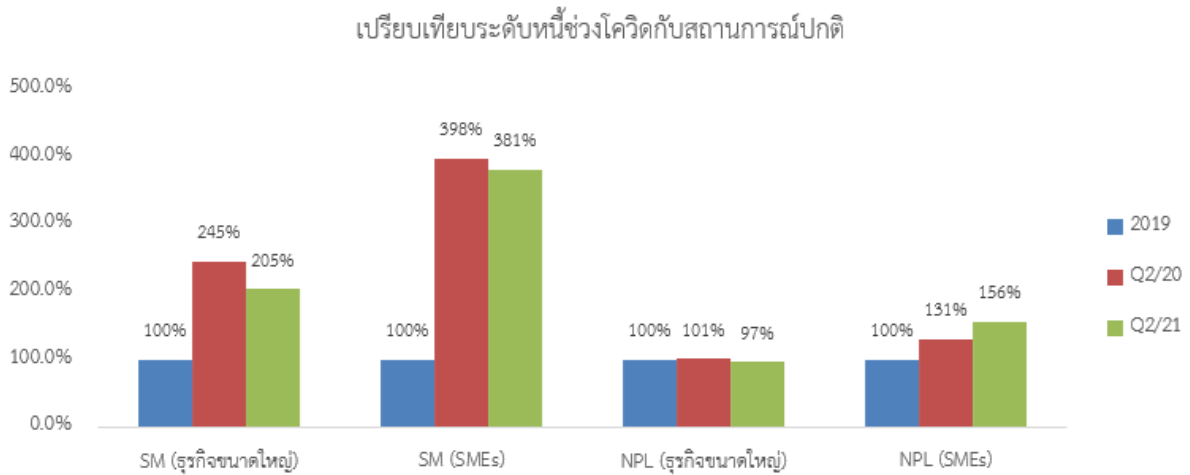
เมื่อประเมินความเสี่ยงในรายสาขา โดยพิจารณาการฟื้นตัวของหนี้ที่มีสถานะ SM จะพบว่า สาขาที่หนี้ยังคงสูงและไม่ปรับสู่สถานะปกติ ได้แก่ เหมืองแร่ อสังหาริมทรัพย์ และบริการอื่นๆ และสาขาที่ปรับสู่สถานะปกติได้ช้า ได้แก่ ค้าส่ง ค้าปลีกและซ่อมยานยนต์ การผลิต สาธารณูปโภคและขนส่ง และ ก่อสร้าง ตามลำดับ

รูปที่ 42 สัดส่วนหนี้ SM loan และ NPL loan ของภาคธุรกิจแยกตามขนาดของธุรกิจ

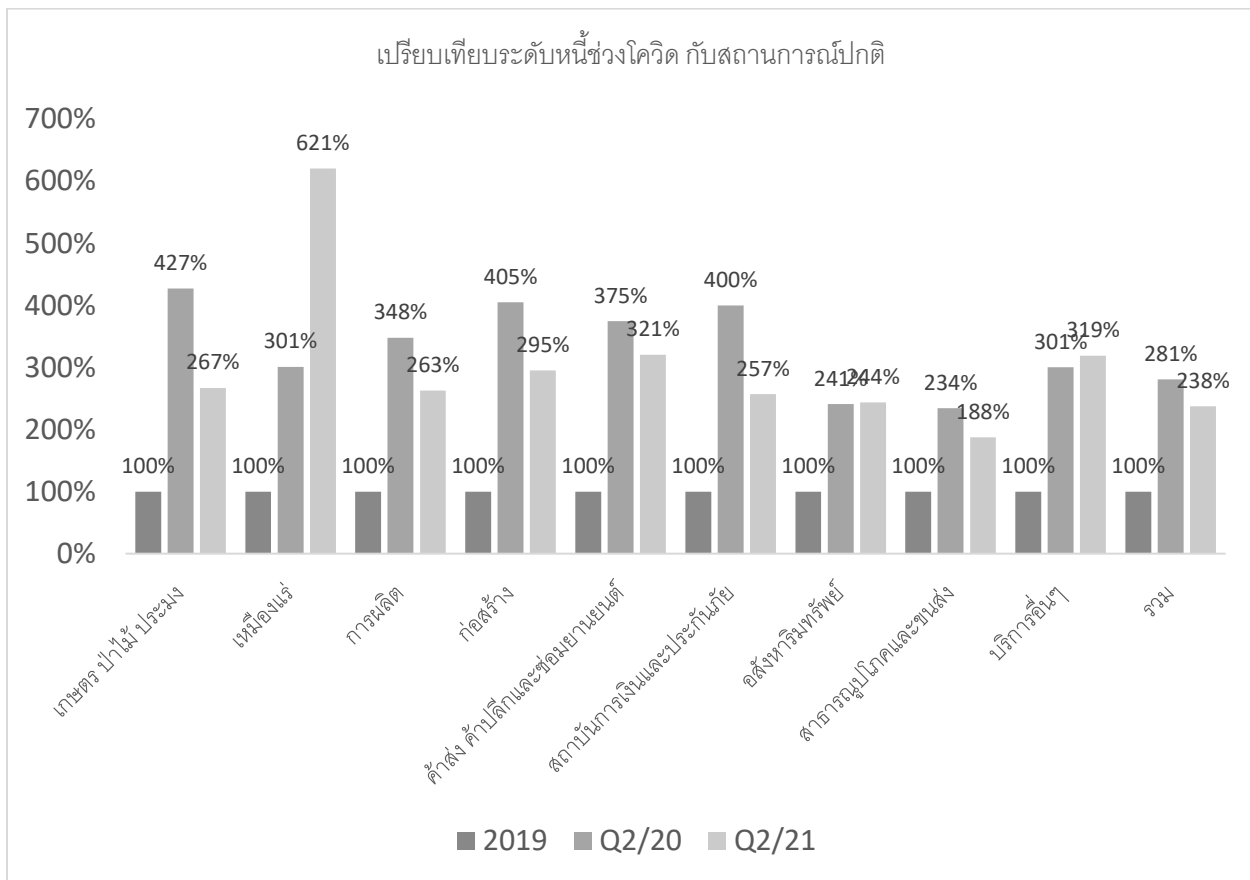
ที่มา: ธปท.

รูปที่ 43 การวิเคราะห์พื้นที่ตัวของสัดส่วนหนี้ SM และ NPL แยกตามขนาดของธุรกิจ

ที่มา: วิเคราะห์โดยคณะผู้วิจัย

รูปที่ 44 ความเสี่ยงของภาคธุรกิจแยกตามรายสาขาเศรษฐกิจ

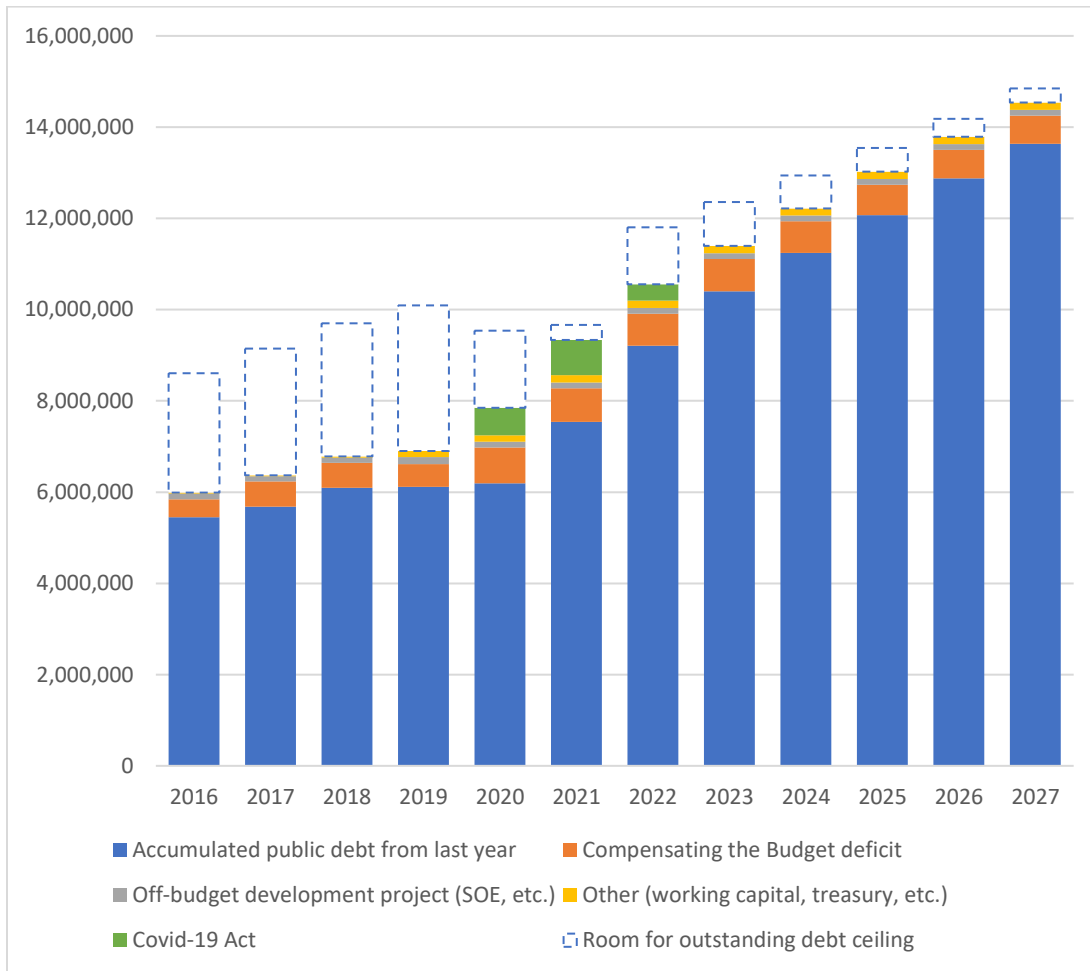
ที่มา: วิเคราะห์โดยคณะผู้วิจัย

3.1.3.3 รายจ่ายภาครัฐ

หนี้สาธารณะของประเทศไทยค่อยๆ เพิ่มขึ้นมาตั้งแต่ช่วงก่อนโควิด จนกระทั่งมาใกล้ถึงเพดานร้อยละ 60 ของ GDP จากการช่วยเหลือและเยียวยาเศรษฐกิจในช่วงสถานการณ์โควิด ส่งผลให้รัฐบาลตัดสินใจขยายเพดานหนี้สาธารณะเป็นร้อยละ 70 ในปีงบประมาณ 2565 เพื่อให้มีกรอบวงเงินเหลือพอที่จะกู้เงินเพื่อนำมาใช้จ่ายด้านเศรษฐกิจ

อย่างไรก็ดี จากการประมาณการพบว่า ในระยะยาว หนี้สาธารณะจะยังคงเพิ่มสูงขึ้น ทั้งจากภาระหนี้สะสมเดิม การดำเนินนโยบายขาดดุลการคลังอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับการใช้หนี้เดิมจำนวนไม่มาก ดังนั้น รัฐบาลจึงจะมีข้อจำกัดในการดำเนินนโยบายในระยะยาวในอนาคต

รูปที่ 45 ประมาณการหนี้สาธารณะของไทย (ล้านบาท)

ที่มา: สำนักงานบริหารหนี้สาธารณะ สำนักงานงบประมาณ และสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

การประมาณการข้างต้น มีสมมติฐานสำคัญ ดังนี้

1. เศรษฐกิจขยายตัวตามภาวะปกติที่ร้อยละ 3.5 ขณะที่เงินเฟ้ออยู่ที่ร้อยละ 1.2
2. ด้านนโยบายการคลัง ก.คลัง สงป. และ สศช. ได้ร่วมกันคาดการณ์การทำงานนโยบายขาดดุลอยู่ที่ปีละประมาณ 7 แสนล้านบาท และค่อยๆ ลดลงเหลือขาดดุลประมาณ 6 แสนล้านบาทในปีงบประมาณ 2570
3. โครงการลงทุนนอกงบประมาณ (SOE และอื่นๆ) คาดว่าจะมีการกู้เงินเพื่อลงทุนปีละประมาณ 1.26 แสนล้านบาท
4. การกู้เงินเพื่อบริหารจัดการสภาพคล่อง คาดว่าจะอยู่ที่ปีละ 1.5 แสนล้านบาท

การชำระคืนต้นเงินกู้คาดว่าจะอยู่ที่ 1.5 แสนล้านบาทต่อปี

5. ภายใต้สถานการณ์นี้ สาธารณะที่เพิ่มขึ้นในอนาคตแล้ว ในภาวะการณืโควิดที่กำลังคลี่คลาย อัตราดอกเบี้ยมีแนวโน้มจะสูงขึ้นตามภาวะเศรษฐกิจ อัตราดอกเบี้ยดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อต้นทุนหนี้สาธารณะ โดยทุกๆ อัตราดอกเบี้ยที่เพิ่มสูงขึ้นร้อยละ 1 จะทำให้มีต้นทุนจ่ายดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นปีละ 1 แสนล้านบาท

6. ภายใต้กรอบหนี้สาธารณะที่มีอยู่อย่างจำกัด หากรัฐบาลต้องการจะลงทุนเพิ่มมากขึ้น อาจจำเป็นต้องร่วมมือกับภาคเอกชนในรูปแบบ PPP ต่างๆ เพื่อไม่ให้เป็นการต้องงบประมาณมากเกินไป ซึ่งต้องแลกกับผลประโยชน์บางอย่างที่ต้องให้กับภาคเอกชน

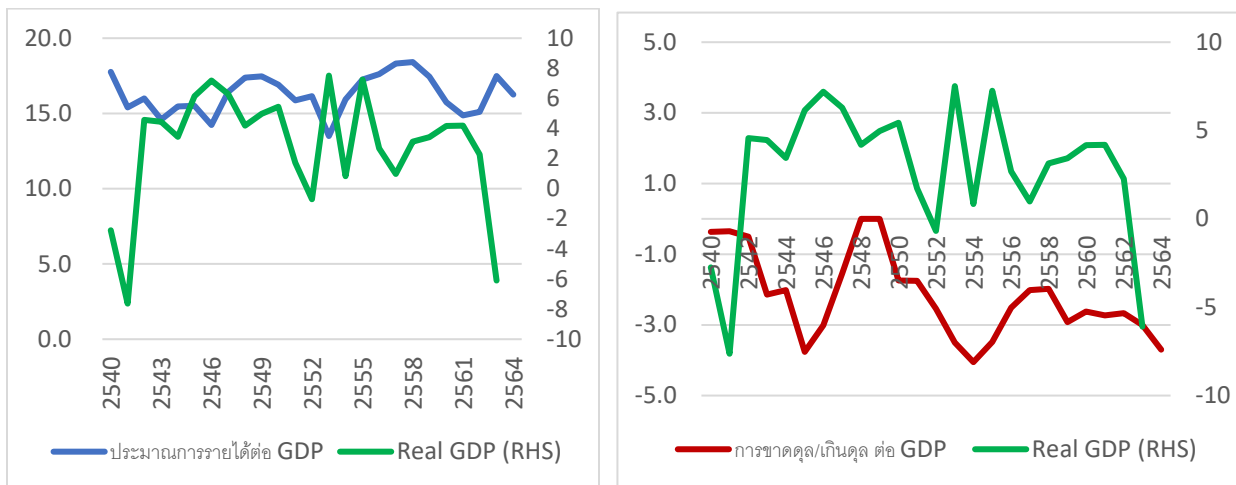
ในส่วนของรายจ่ายภาครัฐ คณะผู้วิจัยพบว่ามี 3 ปัจจัยที่เป็นความเสี่ยงที่สำคัญซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อการทำงานที่ของภาครัฐในการสนับสนุนการฟื้นฟูเศรษฐกิจในระยะยาว ดังนี้

ปัจจัยแรก คือ บทบาทของรัฐบาลต่อเศรษฐกิจ ควรจะทำหน้าที่ Counter-cyclical คือกระตุ้นเศรษฐกิจในภาวะที่เศรษฐกิจซบเซา และชะลอเศรษฐกิจในภาวะที่เศรษฐกิจร้อนแรงเกินไป สำหรับประเทศไทย ในการจัดทำงบประมาณของไทย เนื่องจากระบบงบประมาณไทยมีลักษณะเป็น revenue-based budgeting รัฐบาลจึงมีแนวโน้มที่จะตั้งเป้ารายได้ให้สูง เพื่อให้สามารถจัดทำงบประมาณรายจ่ายได้ในวงเงินที่สูงขึ้น กล่าวคือ ในขั้นตอนการจัดทำงบประมาณ รัฐบาลจะมองว่าเศรษฐกิจปีหน้าดี เพื่อให้สามารถทำงบประมาณได้สูงขึ้น แต่ยังคงทำนโยบายขาดดุลอยู่ และในอดีตที่ผ่านมา พบว่า การทำนโยบายขาดดุล กลับไม่ลดลงแม้ในช่วงที่เศรษฐกิจดี จึงทำให้หนี้สาธารณะของไทยมีแนวโน้มจะคงตัวในระดับที่สูง และเป็นอุปสรรคต่อการกอบกู้เพื่อนำมาฟื้นฟูเศรษฐกิจในช่วงสถานการณ์ที่จำเป็น

ปัจจัยที่สอง คือ การใช้จ่ายมือเติบในระยะสั้น โดยแม้ในสถานการณ์โควิด-19 ที่ผ่านมา ภายใต้ พรก.โควิด-19 วงเงินรวม 1.5 แสนล้านบาท รัฐบาลควรใช้จ่ายอย่างสมดุลทั้งในด้านสาธารณสุข (รักษา/ป้องกัน/วัคซีน) เศรษฐกิจ (เยียวยา/ฟื้นฟู) แต่กลับพบว่ารัฐบาลมุ่งเน้นไปที่การเยียวยา โดยเน้นให้เงินเข้าถึงมือประชาชนให้ได้มากที่สุด

ผลกระทบต่อเศรษฐกิจที่สำคัญ ก็คือ งบเยียวยาที่สูงจะทำให้เศรษฐกิจได้รับการกระตุ้นในระยะสั้น แต่ทำให้เสียเม็ดเงินสำหรับการฟื้นฟูในระยะยาว และมีแนวโน้มที่เศรษฐกิจไทยต้องอัดฉีดแบบระยะสั้นต่อไปเรื่อยๆ เพราะขาดแผนในการสร้างรายได้ในระยะยาวที่ทำให้เศรษฐกิจกลับมาเย็นได้ด้วยตนเองอีกครั้ง

รูปที่ 46 ประมาณการรายได้ต่อ GDP และการขาดดุลงบประมาณต่อ GDP

ที่มา: สำนักงบประมาณ และสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

รูปที่ 47 งบประมาณของภาครัฐตาม พรก. ฉุกเฉิน 1.5 ล้านล้านบาท ซึ่งเน้นไปที่การเยียวยาเป็นหลัก

ที่มา: กรุงเทพมหานคร

ปัจจัยที่สาม คือ ประชานิยมช่วงใกล้เลือกตั้ง ซึ่งเป็นปัจจัยทางการเมืองที่ผลักดันให้ภาครัฐจะเน้นการจ่ายเงินเพื่อการกระตุ้นเศรษฐกิจในระยะสั้นเพื่อหวังผลคะแนนเสียงมากกว่าการวางแผนฟื้นฟูในระยะยาว

ในประเด็นกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญคาดว่าจะประกาศใช้ได้ช่วงเดือนกรกฎาคม 2565 ประกอบกับแรงกดดันเรื่องวาระดำรงตำแหน่ง 8 ปีของนายกรัฐมนตรี (หากนับตั้งแต่ปี 2557) จึงคาดการณ์กันว่าอาจจะมียุบสภาและเลือกตั้งในช่วงเวลาดังกล่าว

จาก timeline ดังกล่าว จะเห็นว่ารัฐเริ่มมีแนวโน้มจะแทรกแซงอุดหนุนมากเกินไปจนความเหมาะสม โดยผ่านมติ ครม. อาทิ เช่น

21 ก.ย. ขยายหลักเกณฑ์ระยะเวลากู้ยืม Local Economy Loan, จ่ายงบกลางโควิดให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ สำนักปลัดกระทรวงกลาโหม (SQ) บขส. (จัดรถ) ค่าน้ำค่าไฟ, ขยายเวลาเราเที่ยวด้วยกัน

28 ก.ย. ช่วยเหลือผู้ปลูกยาสูบ, จ่ายงบกลางฉุกเฉินให้กองทุนประชารัฐ, จ่ายงบกลางฉุกเฉินไปอบรมเกษตรกร

5 ต.ค. ขยายเวลาพักชำระหนี้และขยายเวลาชำระหนี้เงินกู้ ผู้ปลูกอ้อย, รับทราบโครงการจ้างแพทย์และบุคลากร, เพิ่มวงเงินช่วยเหลือเด็กเล็ก+ขยายเวลาช่วยเหลือค่าใช้จ่ายการศึกษา ในสังกัด อปท.

12 ต.ค. ช่วยเหลือคนขับรถแท็กซี่และมอเตอร์ไซค์รับจ้างที่มีอายุเกิน 65 ปี

19 ต.ค. เพิ่มวงเงินคนละครึ่ง, ยิงใช้จ่ายได้, บัตรสวัสดิการ, ผู้ต้องการความช่วยเหลือ + โครงการรักษาระดับการจ้างงานใน SMEs

25 ต.ค. ประกันราคา/ให้สินเชื่อ/ชดเชยดอกเบี้ย มันสำปะหลัง, ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์, ข้าว

4 พ.ย. ประกันราคา/ให้สินเชื่อ/ชดเชยดอกเบี้ย ยาง, เพิ่มวันหยุดราชการปี 2565 (19+4 วัน)

9 พ.ย. เตรียมจัดทำรายงานผลงานรัฐบาลปีที่ 2 (25 กค 63 – 25 กค 64)

16 พ.ย. ปรับกรอบวงเงินกู้เพื่อรักษาเสถียรภาพราคาน้ำมันเป็นจำนวนไม่เกิน 3 หมื่นล้านบาท (จาก 2 หมื่นล้านบาท)

23 พ.ย. มาตรการสินเชื่อสร้างงานสร้างอาชีพ แก่ ช่างทุกประเภท, ร้านค้า, ผู้ขับซักรถสาธารณะ

30 พ.ย. ประกันราคาข้าว/ข้าว เพิ่มเติม และให้สนับสนุนค่าบริหารจัดการและพัฒนาคุณภาพข้าว (ไร่ละ 1 พันบาท ไม่เกิน 20 ไร่ต่อครัวเรือน)

นอกจากนี้ ยังมีประเด็นที่เตรียมนำเสนอต่อรัฐบาล อาทิ ขยายเขตแดนภาระที่รัฐต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายจากมาตรการ (ที่สำคัญจากประกันราคาข้าว) การลดภาษีที่ดินต่ออีก 1 ปี และภาษีความเค็ม ไปจนถึงแรงกดดันด้านนโยบายจากนักการเมืองต่างๆ อาทิ เช่น

สาธิต ปิตุเตชะ รมช.สาธารณสุข เสนอค่าตอบแทน เยียวยา ชดเชย และเลี้ยงภัย สำหรับ อสม. 1,500 บาท ตลอดชีพ (14 พ.ย.)

สุดารัตน์ เกตุราพันธ์ ย้ำ ไทยเก็บภาษีสรรพสามิตน้ำมันเกินเลยไปมาก กดทับศักยภาพการแข่งขัน (20 พ.ย.)

ธีระชัย ภูวนาถนรานุบาล เสนอให้ลดภาษีสรรพสามิต + มองว่ามาตรการเยียวยา ที่เน้นจ่ายเงินตรงเป็นการช่วยธุรกิจขนาดใหญ่มากกว่า (25 พ.ย.)

ส.ส. จากทั้งฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้านเสนอให้ตั้งบ่อนกาสิโนถูกกฎหมาย (26 พ.ย.)

สุดารัตน์ เกตุราพันธ์/ธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ เสนอให้ลดภาษี capital gain, digital asset เพื่อดึงการลงทุนสร้างงาน สร้างอาชีพ และเทคโนโลยี (27 พ.ย.)

การเข้าสู่โหมดการเลือกตั้ง จึงทำให้ภาครัฐมีแนวโน้มที่จะเน้นมาตรการที่หวังผลในระยะสั้นมากกว่าในระยะยาว จึงเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจไทยให้กลับมาเติบโตได้อย่างยั่งยืน

3.1.4 สถานการณ์เงินเฟ้อ

เศรษฐกิจไทยในปี 2565 เป็นปีแห่งการพลิกฟื้นทางเศรษฐกิจหลังจากที่ประเทศได้รับผลกระทบจากปัญหาโควิด-19 เป็นเวลา 2 ปีและกำลังย่างเข้าสู่ปีที่ 3 ในช่วงเวลานี้จะพบประเด็นทางเศรษฐกิจและสังคมที่สำคัญคือ ปัญหาเงินเฟ้อ ซึ่งเริ่มปรากฏเป็นปัญหามาตั้งแต่ต้นปี 2565

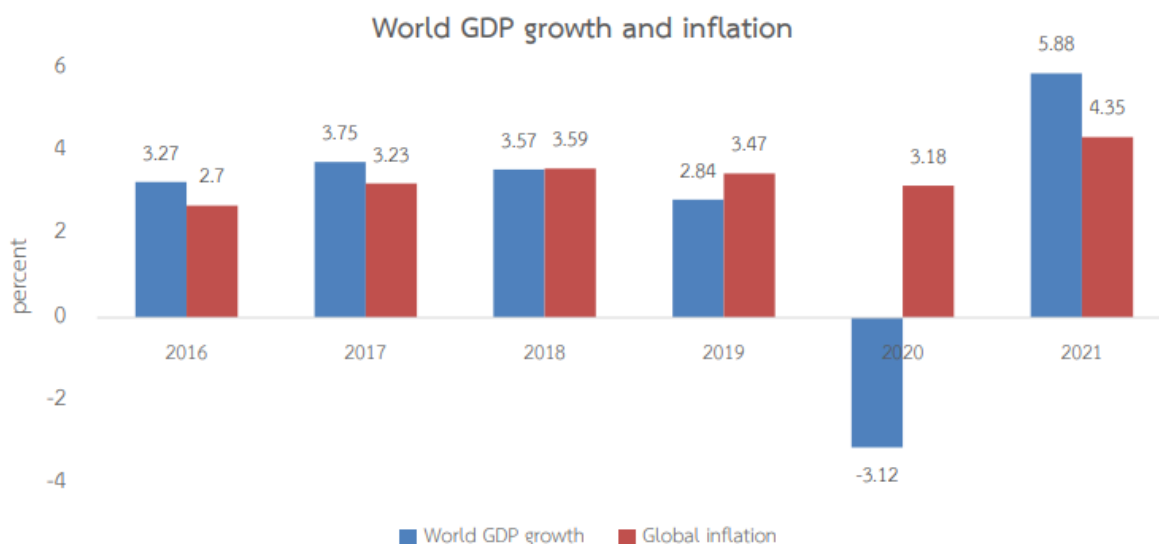
ปัญหาเงินเฟ้อในระยะที่ 1: ผลกระทบจากการฟื้นตัวเศรษฐกิจโลก ราคาปัจจัยการผลิต และโรคระบาด

ผลการเก็บรวบรวมข้อมูลของคณะผู้วิจัย พบว่า สินค้าและบริการพื้นฐานมีระดับราคาที่สูงขึ้นจากปี 2564 อย่างเห็นได้ชัด ไม่ว่าจะเป็น ราคาไข่ไก่ เนื้อหมู เนื้อวัว เนื้อไก่ เป็ด กุ้ง น้ำมันปาล์ม ก๊าซหุงต้ม รวมไปถึงค่าโดยสารเรือสาธารณะ ราคาหมูสดตัว หรือแม้แต่ราคาอาหารในห้างร้านสรรพสินค้า

สาเหตุประการหนึ่งที่สามารถใช้ในการอธิบายปัญหาเงินเฟ้อในช่วงต้นปี มาจากการฟื้นตัวของเศรษฐกิจโลกจากโควิด-19 โดยหากพิจารณาการเติบโตของเศรษฐกิจโลก (World GDP) กับการเติบโตของราคา (Inflation) จะพบว่า ปี 2021 เป็นปีที่เศรษฐกิจโลกในภาพรวมเติบโตกลับมาสูงกว่าปกติ และเป็นแรงผลักดันให้เงินเฟ้อโลกสูงขึ้นเช่นเดียวกัน ซึ่งเป็นผลมาจากอุปสงค์ในตลาดโลกที่สูงขึ้น

รูปที่ 48 ข้อมูลการเติบโตของเศรษฐกิจโลกและระดับราคาสินค้าโลก

ที่มา: Statista

เศรษฐกิจโลกที่ฟื้นตัวขึ้นจะฟื้นตัวในระดับที่ไม่เท่าเทียมกัน โดยประเทศที่พัฒนาแล้วเป็นกลุ่มประเทศที่ได้รับวัคซีนก่อนจะมีเศรษฐกิจที่ฟื้นตัวอย่างรวดเร็วกว่า ในขณะที่การฟื้นตัวของเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนาจะมีแนวโน้มในการฟื้นตัวที่ช้ากว่า

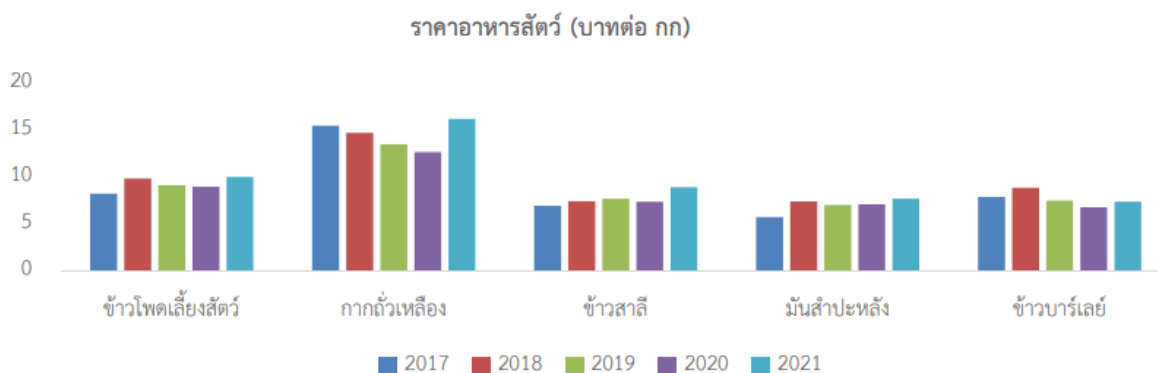
ช่องทางส่งผ่านของเงินเฟ้อที่สำคัญ คือ ราคาพลังงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ราคาน้ำมัน และราคาไฟฟ้า ซึ่งพบว่า ระดับราคาน้ำมันในตลาดโลกเพิ่มสูงขึ้นจากระดับ 52-55 เหรียญสหรัฐต่อบาร์เรลในช่วงต้นปี 2021 ขึ้นมาอยู่ที่ระดับ 85-87 เหรียญสหรัฐต่อบาร์เรลในช่วงต้นปี 2022 (U.S. Energy Information Administration)

ต้นทุนราคาน้ำมันที่แพงมากขึ้นยังมีส่วนบังคับทำให้ต้นทุนการผลิตไฟฟ้าเพิ่มสูงขึ้น และทำให้คณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน (กกพ.) ปรับขึ้นราคาค่าไฟอีก 16.71 สตางค์ต่อหน่วย ทำให้ประชาชนมีต้นทุนค่าไฟแพงมากยิ่งขึ้นหลังจากที่ช่วยแทรกแซงอุดหนุนค่าไฟในช่วงโควิด-19

ในขณะเดียวกัน ราคาอาหารก็มีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงมากยิ่งขึ้น โดยข้อมูลราคาอาหารสัตว์ของสมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย พบว่าราคาอาหารสัตว์มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นในทุกชนิด และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงขึ้นต่อไปอีกในปี 2565

แนวโน้มราคาอาหารสัตว์เป็นวัฏฏะการผลิตที่สำคัญ และยังเป็นดัชนีที่สะท้อนถึงระดับราคาอาหารในอนาคต เนื่องจากราคาอาหารสัตว์ที่เพิ่มสูงขึ้นจะส่งผลทำให้การผลิตเนื้อสัตว์มีต้นทุนที่สูงขึ้น และส่งผลไปสู่ราคาเนื้อสัตว์ในอนาคต และส่งผลต่อเนื่องไปสู่ราคาอาหารในที่สุด ซึ่งรูปแบบดังกล่าวเป็นการเชื่อมโยงห่วงโซ่การผลิตในรูปแบบ Feed การให้อาหารสัตว์ Farm การเลี้ยงสัตว์ Food การผลิตอาหาร

รูปที่ 49 แนวโน้มราคาอาหารสัตว์ที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น

ที่มา: ข้อมูลจากสมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย

นอกจากนี้ อุปทานการผลิตเนื้อหมูยังได้รับผลกระทบจากปัญหาโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกร ซึ่งทำให้สุกรในต่างประเทศในไทยตายเป็นจำนวนมาก เป็นอีกหนึ่งแรงผลักดันให้ราคาเนื้อหมูเพิ่มสูงมากยิ่งขึ้นไปอีก

ปัญหาเงินเฟ้อจะเป็นปัญหาที่น่ากังวลใจมากน้อยเพียงใด? และภาครัฐควรจะใช้มาตรการใดในการรับมือกับปัญหานี้? คณะผู้วิจัยอ้างอิงจากประมาณการของธนาคารแห่งประเทศไทย ณ วันที่ 22 ธันวาคม 2564 ซึ่งได้มีการพยากรณ์อัตราเงินเฟ้อทั่วไปและอัตราเงินเฟ้อหมวดพลังงาน พบว่า เงินเฟ้อจะสูงขึ้นในปี 2565 ตามราคาพลังงานที่เพิ่มสูงขึ้น อย่างไรก็ตาม ราคาลังงานมีแนวโน้มจะอยู่ในระดับสูงแค่ในช่วงครึ่งปีแรก ในขณะที่ครึ่งปีหลังราคาลังงานมีแนวโน้มลดลง ซึ่งจะทำให้ราคาสินค้าทั่วไปมีแนวโน้มลดตัวลงตามมา ทั้งนี้ ระดับราคาสินค้าทั่วไปยังคงมีแนวโน้มอยู่ในกรอบเสถียรภาพเงินเฟ้อของธนาคารแห่งประเทศไทยที่ร้อยละ 1-3

รูปที่ 50 ประมาณการอัตราเงินเฟ้อทั่วไปและอัตราเงินเฟ้อในหมวดพลังงาน

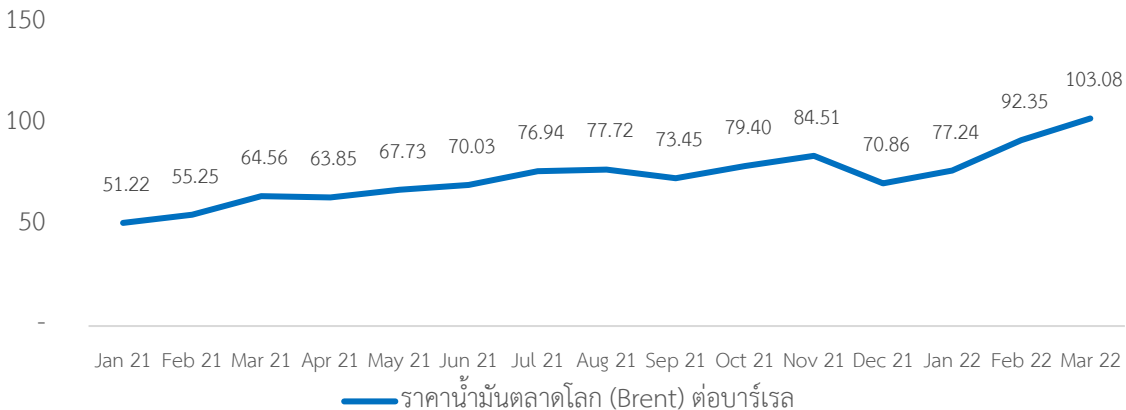
ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

ปัญหาเงินเฟ้อในระยะที่ 2: วิกฤตการณ์รัสเซียบุกยูเครน

ปลายเดือนกุมภาพันธ์ปี 2565 รัสเซียส่งกองกำลังทหารเข้าบุกยูเครน ทำให้ราคาน้ำมันในตลาดโลกเพิ่มสูงขึ้นอย่างก้าวกระโดด ซึ่งมีนัยสำคัญต่อเงินเฟ้อและค่าครองชีพของคนไทย

เพื่อเปรียบเทียบถึงสถานการณ์ด้านเงินเฟ้อผ่านราคาพลังงาน คณะผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลราคาน้ำมันตลาดโลกย้อนหลัง ซึ่งทำให้เห็นว่าปัญหาเงินเฟ้อระยะที่ 1 ซึ่งเกิดขึ้นจากการฟื้นตัวของเศรษฐกิจของประเทศที่พัฒนาแล้วเป็นสำคัญ ได้ทำให้ราคาน้ำมันเพิ่มสูงขึ้นจาก 51.22 ดอลลาร์ต่อบาร์เรลในเดือน มกราคมปี 2564 มาเป็น 77.24 ดอลลาร์ต่อบาร์เรลในเดือนมกราคมปี 2565 ในขณะที่วิกฤตการณ์รัสเซียบุกยูเครนที่เข้ามาซ้ำเติมทำให้ราคาน้ำมันในเดือนมีนาคม 2565 เพิ่มขึ้นเป็น 103.08 ดอลลาร์ต่อบาร์เรล

รูปที่ 51 การเปรียบเทียบราคาน้ำมันตลาดโลก (Brent)

ที่มา: U.S. Energy Information Administration

การเพิ่มขึ้นของราคาน้ำมันในระยะนี้ทำให้เกิดความเสี่ยงในเรื่องของการบริหารกองทุนน้ำมันและการวางมาตรการในการช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบ ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์และให้ข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขปัญหาเงินเฟ้อในช่วงนี้แล้วในส่วนที่ผ่านมา

3.1.5 สถานการณ์เศรษฐกิจไทยในไตรมาสที่ 3/65 และประเด็นที่ควรให้ความสำคัญ

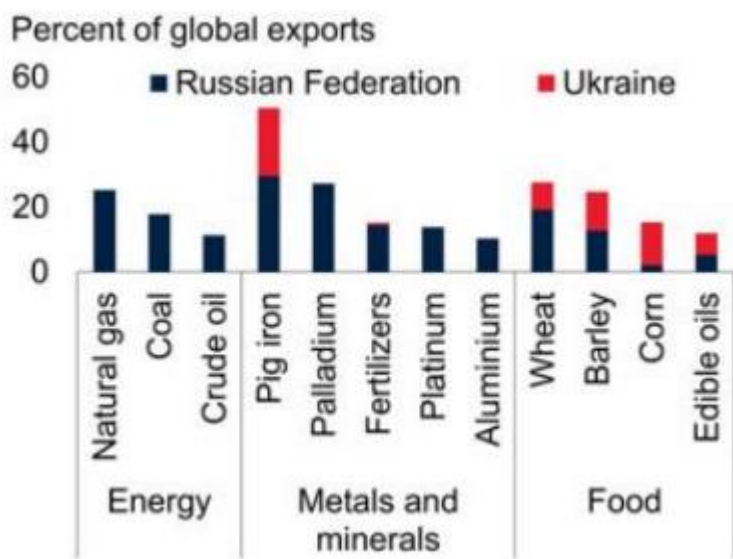
การติดตามสถานการณ์ทางด้านเศรษฐกิจไทยในไตรมาสที่ 3/65 โดยอาศัยข้อมูลล่าสุด ณ วันที่ 19 กรกฎาคม 2565 เป็นการทบทวนสถานการณ์ในภาพรวมในช่วงที่เศรษฐกิจไทยกำลังจะก้าวข้ามโควิด-19 สู่อุตสาหกรรมที่โควิด-19 เป็นเพียงโรคติดต่อแบบเฝ้าระวัง

ทิศทางเศรษฐกิจในช่วงไตรมาสที่ 3/65 ได้รับผลกระทบที่สำคัญจากการบุกยูเครนของรัสเซีย ซึ่งส่งผลกระทบต่อภาคส่งออกของทั้งสองประเทศผ่านทางตรง คือ การค้าระหว่างประเทศเกิดการชะงักงันเนื่องจากสภาวะสงคราม และทางอ้อมผ่านการแบนการค้าระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การแบนของประเทศสหรัฐอเมริกาและยุโรป ซึ่งทำให้สินค้าบางประเภทมีอุปทานที่ลดลงจนทำให้เกิดผลกระทบทางอ้อมอีกประการหนึ่ง คือ บางประเทศเริ่มพิจารณาลดการส่งออกสินค้าเพื่อให้คนในประเทศมีสินค้าที่เพียงพอต่อการบริโภค

ผลกระทบในทางตรงสามารถพิจารณาได้จากการเป็นผู้ผลิตและส่งออกที่สำคัญในระดับโลกของประเทศยูเครนและรัสเซียผ่านฐานข้อมูลของธนาคารโลก ซึ่งพบว่าทั้งสองประเทศรวมกันจะเป็นผู้นำใน 3 หมวดสินค้า

สำคัญ คือ หมวดพลังงานจะมีส่วนแบ่งตลาดในโลกร้อยละ 10-20 ใน 3 หมวดสินค้า ได้แก่ น้ำมัน ถ่านหิน และ ก๊าซธรรมชาติ หมวดแร่ธาตุและเหล็ก มีสินค้า 5 ชนิดที่สำคัญ คือ อะลูมิเนียม พลูโตเนียม ปู๋ ย พาราเดียม ซึ่งมี ส่วนแบ่งในตลาดโลกร้อยละ 10-20 และเหล็กดิบ ที่ทั้งสองประเทศครองส่วนแบ่งตลาดโลกถึงร้อยละ 50 และ หมวดอาหารที่มีส่วนแบ่งตลาดรวมกันร้อยละ 10-20 ใน 4 หมวดสินค้า คือ น้ำมันที่รับประทานได้ ข้าวโพด ข้าว บาร์เลย์ และข้าวสาลี

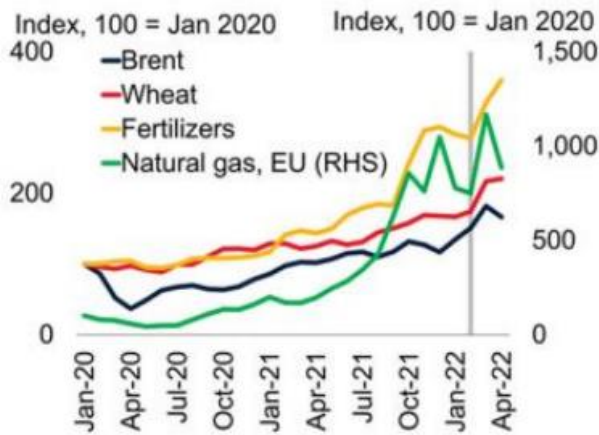
รูปที่ 52 รัสเซียและยูเครนเป็นประเทศผู้ผลิตและผู้ส่งออกในระดับโลกใน 3 หมวดสินค้าที่สำคัญ

ที่มา: ข้อมูลจากธนาคารโลก

สำหรับผลกระทบทางอ้อม หากพิจารณาราคาสินค้าหลักใน 4 หมวดที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับไทยจะพบว่า ระดับราคามีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นสูงอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ช่วงโควิด-19 และมีการเพิ่มขึ้นในช่วงที่รัสเซียบุกยูเครน ด้วยเช่นเดียวกัน

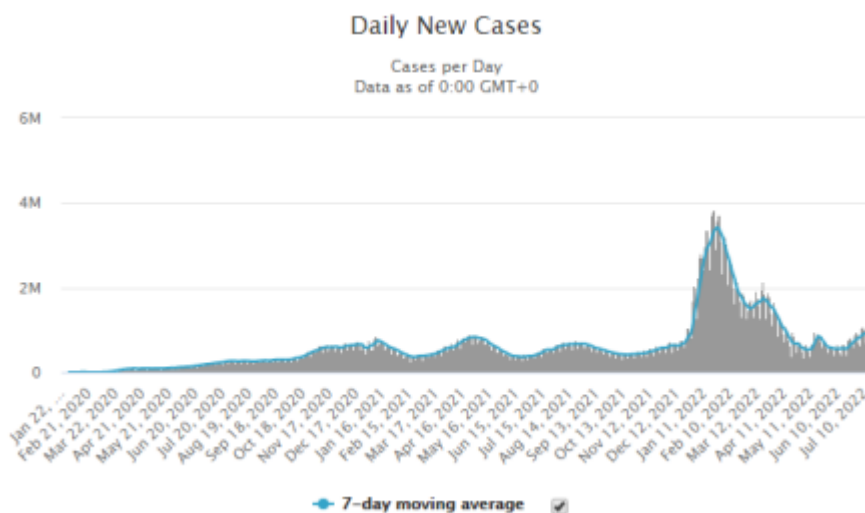
รูปที่ 53 การเพิ่มขึ้นของราคาสินค้าใน 4 หมวดสำคัญ

ที่มา: ข้อมูลจากธนาคารโลก

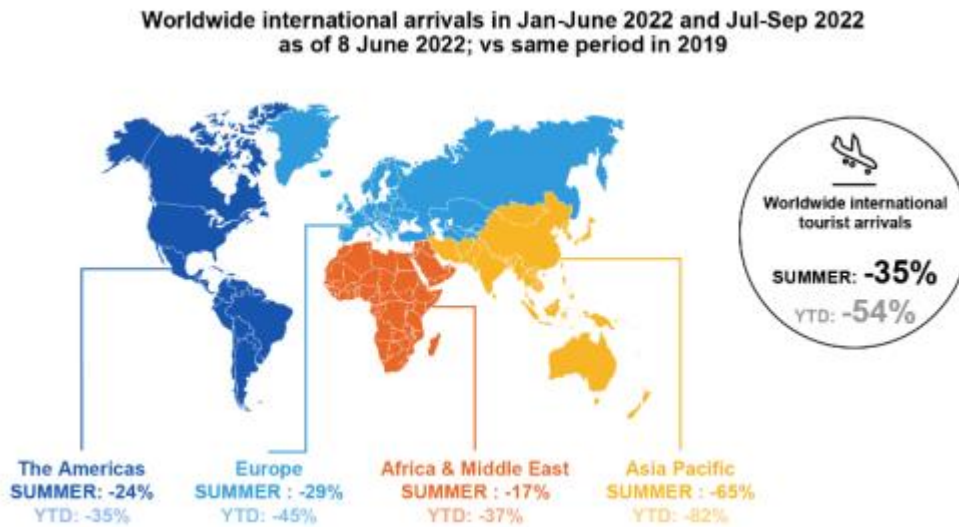
เมื่อพิจารณาสถานการณ์เศรษฐกิจโลก พบว่าสถานการณ์การติดเชื้อโควิด-19 มีแนวโน้มลดลง เริ่มเห็นการเปิดรับนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศมากขึ้น ทำให้เศรษฐกิจโลกมีแนวโน้มที่จะได้รับปัจจัยบวกจากภาคท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวในโซนเอเชียแปซิฟิกยังคงฟื้นตัวได้ช้ากว่าโซนท่องเที่ยวอื่นๆ เนื่องจากประเทศจีนที่ยังคงวางนโยบาย Zero-Covid policy ไม่เปิดรับนักท่องเที่ยวทั้งขาเข้าและขาออก

รูปที่ 54 สถิติผู้ป่วยรายใหม่มีแนวโน้มลดลงตั้งแต่ปลายเดือน ม.ค. 2565

ที่มา: Worldometer

รูปที่ 55 การท่องเที่ยวระหว่างประเทศเริ่มฟื้นตัว

ที่มา: ForwardKeys

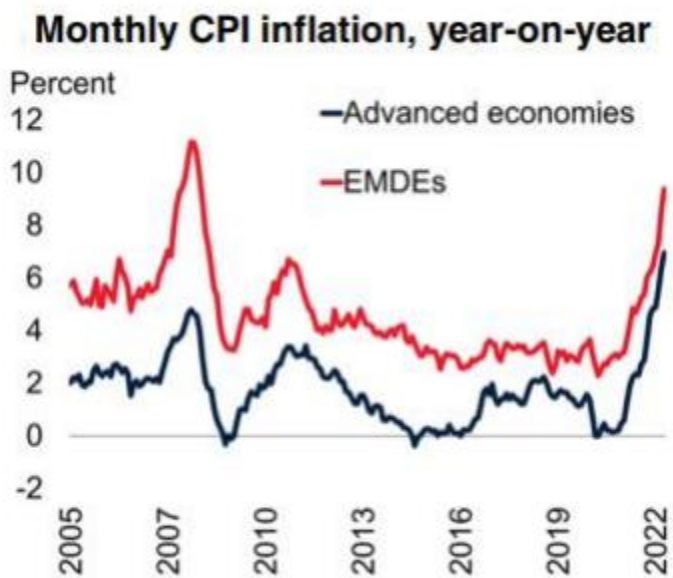
สถานการณ์ที่จำนวนผู้ติดเชื้อรายใหม่ลดลง และการเปิดรับภาคท่องเที่ยว เป็นส่วนหนึ่งที่อธิบายสถานการณ์การฟื้นตัวของเศรษฐกิจโลกได้เป็นอย่างดี โดยเศรษฐกิจโลกกลับมาฟื้นตัวจากโควิด-19 ซึ่งสังเกตได้จากประมาณการการเติบโตของเศรษฐกิจโลก ประมาณการการเติบโตของเศรษฐกิจหลักๆ ของโลกอันได้แก่ สหรัฐ สหภาพยุโรป ญี่ปุ่น จีน และโซนเศรษฐกิจที่สำคัญต่างๆ อย่างไรก็ตาม การฟื้นตัวของเศรษฐกิจทำให้ประเทศต่างๆ เผชิญกับปัญหาเงินเฟ้อ เนื่องจากภาคการผลิตยังไม่สามารถผลิตสินค้าได้ทันต่อการฟื้นตัวของเศรษฐกิจที่กลับมาอย่างรวดเร็ว

ตารางที่ 25 พยากรณ์เศรษฐกิจโลก (ข้อมูล ณ มกราคม 2565)

Major economies	2022 (Jan. Prediction)
World	4.1
US	3.7
EU	4.2
Japan	2.9
China	5.1
Latin America and the Caribbean	2.6
Middle East and North Africa	4.4
South Asia	7.6
Sub-Saharan Africa	3.6

ที่มา: ข้อมูลธนาคารโลก

รูปที่ 56 สถานการณ์เงินเฟ้อโลก

ที่มา: ข้อมูลจากธนาคารโลก

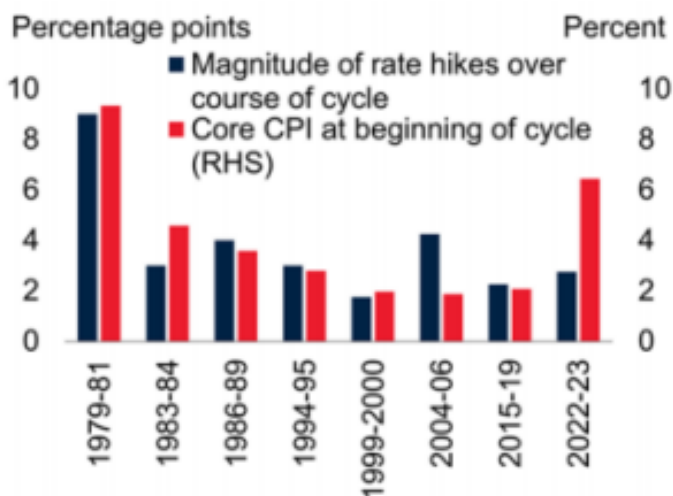
การเพิ่มขึ้นของเงินเฟ้อโดยเฉพาะอย่างยิ่ง สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศหลักในโลกที่การกำหนดนโยบายทางการเงินจะมีผลกระทบไปทั่วโลก เนื่องจากเป็นประเทศที่มีการค้าและการลงทุนระหว่าง

ประเทศในระดับที่สูง และสกุลเงินดอลลาร์เป็นสกุลเงินหลักในการค้าขายและการลงทุนระหว่างประเทศ พบว่าเศรษฐกิจของสหรัฐฯ ในช่วงไตรมาสที่ 1-2 ของปี 2565 ต้องเผชิญกับสถานการณ์เงินเฟ้อที่เป็นสินค้าหลักถึงร้อยละ 6 โดยประมาณ ซึ่งสะท้อนว่าการฟื้นตัวของเศรษฐกิจเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วจนเกินไป

ธนาคารกลางสหรัฐฯได้ออกมาให้ความเห็นว่าการควบคุมอัตราเงินเฟ้อให้เหลือร้อยละ 2 เป็นสิ่งสำคัญต่อการสร้างเสถียรภาพทางด้านการจ้างงานอย่างยั่งยืนของประเทศ และเมื่อพิจารณาสถิติในอดีตจะพบว่าสถานการณ์ที่เศรษฐกิจเผชิญกับสถานการณ์เงินเฟ้อในอดีตจะพบว่าคณะกรรมการกำหนดนโยบายการเงินของสหรัฐฯ ได้ออกมาตรการเพิ่มอัตราดอกเบี้ยจนใกล้เคียงกับสถานการณ์เงินเฟ้อแทบจะทุกครั้ง และเช่นเดียวกันในช่วงที่ผ่านมา คณะกรรมการกำหนดนโยบายการเงินของสหรัฐฯ ก็ได้เพิ่มอัตราดอกเบี้ยนโยบายจากร้อยละ 0.25-0.50 ในช่วงต้นปี มาเป็นร้อยละ 2.25-2.5 ในเดือนกรกฎาคม โดยเป็นการเพิ่มอัตราดอกเบี้ยรวม 4 ครั้ง

รูปที่ 57 คณะกรรมการนโยบายการเงินของสหรัฐฯ มีแนวโน้มจะเพิ่มอัตราดอกเบี้ยนโยบายอย่างต่อเนื่อง

ที่มา: ข้อมูลจากธนาคารโลก

การเพิ่มขึ้นของอัตราดอกเบี้ยที่รวดเร็วและรุนแรงดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อทำให้ค่าเงินของประเทศอื่นๆ อ่อนลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งทำให้เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลกอย่างน้อย 5 ประการ คือ

1. เนื่องจากพันธบัตรสหรัฐฯ ถูกมองว่าเป็นสินทรัพย์ที่ไม่มีความเสี่ยง (risk-free rate) การเพิ่มขึ้นของอัตราดอกเบี้ยนโยบายทำให้ผลตอบแทนของพันธบัตรสหรัฐฯ เพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน ทำให้เกิดการไหลเข้าของเงินทุน

ไปยังสหรัฐฯ ซึ่งมีทั้งเข้ามาแสวงหาผลตอบแทนที่สูงกว่า และที่เข้ามาเพราะเก็งกำไรส่วนต่างของค่าเงินที่จะแข็งขึ้นเนื่องจากเงินที่ไหลเข้ามาในสหรัฐฯ

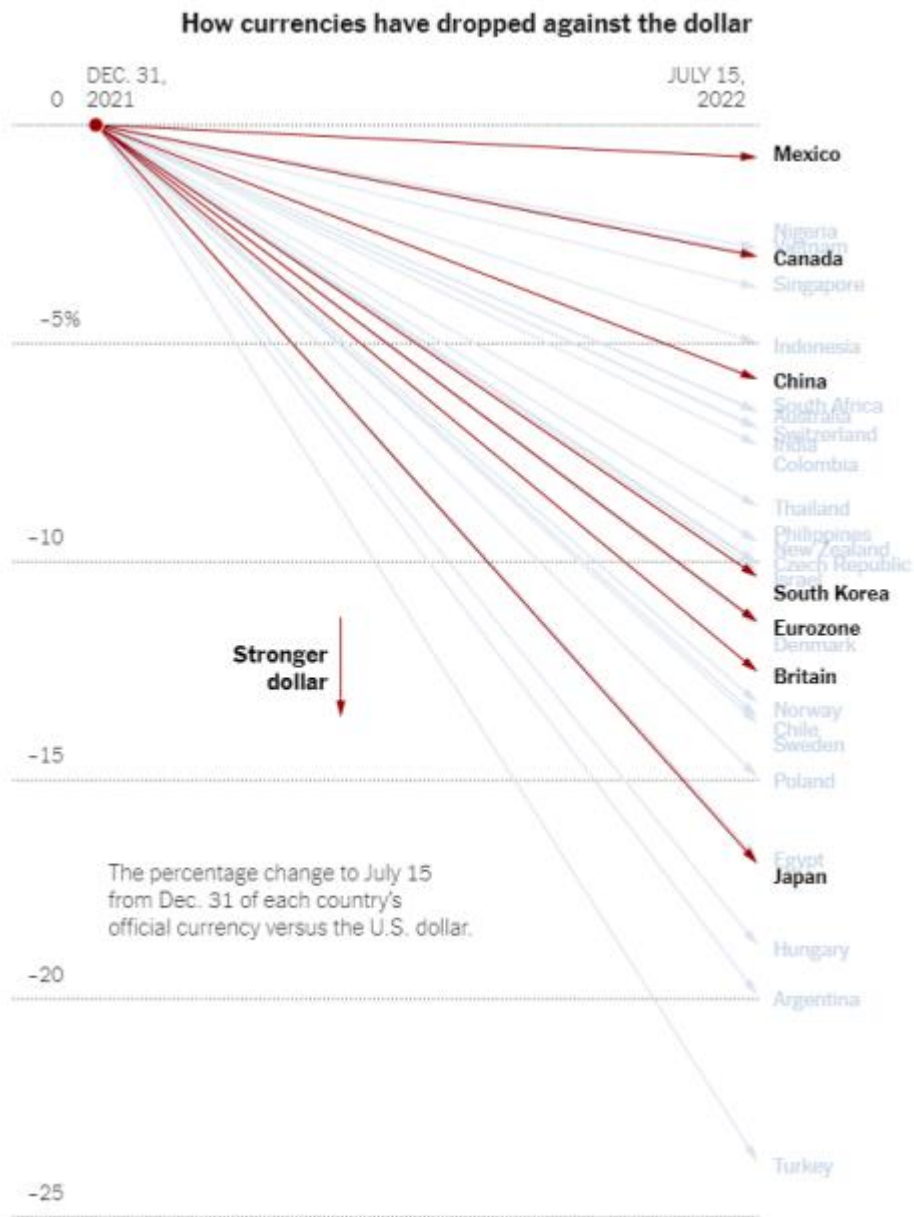
2. ประเทศที่มีหนี้สินต่างประเทศสูง จะมีความเสี่ยงที่จะเกิดวิกฤติ เนื่องจากหนี้สินในรูปดอลลาร์สหรัฐฯ จะเพิ่มสูงขึ้นจากค่าเงินสหรัฐฯที่แข็งค่าขึ้น เช่นกรณีของประเทศไทยที่หนี้เพิ่มขึ้นในช่วงวิกฤติการณ์ต้มยำกุ้ง เนื่องจากค่าเงินบาทต่อดอลลาร์อ่อนตัวลงจาก 25 บาทต่อดอลลาร์เป็น 40 บาทต่อดอลลาร์

3. ประเทศที่พึ่งพาสินค้าต่างประเทศสูง ต้องใช้เงินดอลลาร์ในการซื้อสินค้าที่จำเป็นจะมีต้นทุนการนำเข้าสินค้าที่เพิ่มขึ้น และอาจเกิดวิกฤติหากไม่ได้มีรายได้จากภาคส่งออกที่เพียงพอ เช่น ประเทศศรีลังกา หรือ ลาว

4. การที่ค่าเงินดอลลาร์แข็งตัวยังซ้ำเติมประเทศที่ต้องนำเข้าสินค้าเกษตร วัตถุดิบและพลังงานเพื่อใช้ใน ประเทศ และเพื่อผลิตสินค้าเพื่อส่งออก โดยประเทศที่นำเข้าสินค้าจะเกิดสถานการณ์ cost-push inflation หรือ ปัญหาค่าครองชีพสูง แต่รายได้ต่ำ

5. ประเทศที่เลือกจะควบคุมปัญหาค่าครองชีพจะขึ้นดอกเบี้ยนโยบายของประเทศเพื่อลดผลกระทบจากไหลออกของเงิน และควบคุมสถานการณ์เงินเฟ้อ แต่การกระทำดังกล่าวจะเป็นการแตะเบรคเศรษฐกิจ ทำให้เกิดปัญหาเศรษฐกิจภายในประเทศตามมา

รูปที่ 58 การขึ้นอัตราดอกเบี้ยนโยบายของสหรัฐฯ ทำให้ค่าเงินของประเทศอื่นอ่อนลง

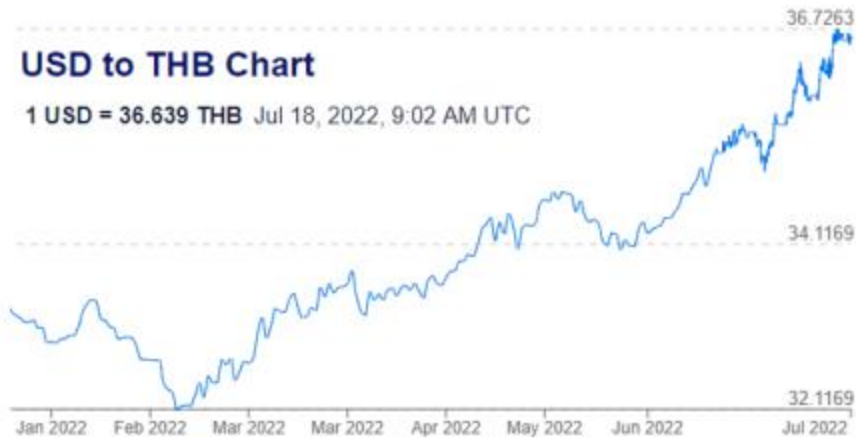

ที่มา: NY Times (2022)

คำถามที่น่าสนใจคือ อะไรคือผลกระทบจากปัจจัยภายนอกดังกล่าวต่อเศรษฐกิจไทย?

ประการแรก คือ ค่าเงินบาทมีแนวโน้มอ่อนตัวลงเป็นอย่างมาก

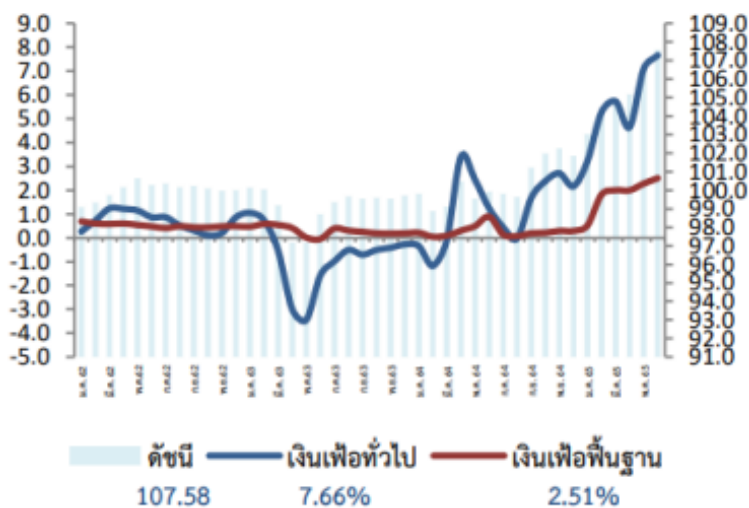
รูปที่ 59 ทิศทางค่าเงินบาทในปี 2565

ที่มา: XE.com

ประการที่สอง คือ ประเทศไทยเผชิญกับสถานการณ์ cost-push inflation หรือก็คือ ปัญหาค่าครองชีพสูง แต่ประชาชนมีรายได้ต่ำ ซึ่งหากพิจารณาค่าสถิติจะพบว่าเป็นผลมาจาก 2 ปัจจัยร่วมกัน คือ ราคาพลังงานที่เพิ่มสูงขึ้นที่ส่งผลเกี่ยวเนื่องทำให้ค่าขนส่งที่เพิ่มขึ้น และระดับราคาสินค้าอื่นๆ ที่เพิ่มขึ้นส่วนหนึ่งมาจากค่าขนส่งที่เพิ่มขึ้น และอีกส่วนหนึ่งมาจากต้นทุนสินค้านำเข้าที่แพงขึ้นเนื่องจากค่าเงินบาทที่อ่อนตัวลง เงินเฟ้อในภาพรวมพุ่งสูงถึงระดับร้อยละ 7 แต่เงินเฟ้อที่เป็นพื้นฐาน (ซึ่งสะท้อนกำลังซื้อของประชาชน) เติบโตเพียงร้อยละ 2.5

รูปที่ 60 สถิติเงินเฟ้อของไทย (ล่าสุด มิ.ย. 65)

ที่มา: ข้อมูลจากกระทรวงพาณิชย์

รูปที่ 61 องค์ประกอบของเงินเฟ้อไทย (ล่าสุด มิ.ย. 65)

ที่มา: ข้อมูลจากกระทรวงพาณิชย์

ประการที่สาม คือ ผลกระทบต่อภาพรวมเศรษฐกิจไทย พบว่าเศรษฐกิจไทยในปี 2565 จะยังคงไม่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ภายนอกที่ชัดเจนนัก แต่ผลกระทบจะปรากฏเด่นชัดในปี 2566 ซึ่งธนาคารแห่งประเทศไทยได้ประมาณการว่า เศรษฐกิจไทยมีแนวโน้มที่จะเติบโตลดลงจากที่คาดการณ์ ณ เดือน มี.ค. 65 ว่าจะเติบโตร้อยละ 4.4 ได้ถูกปรับลดประมาณการเป็นเติบโตร้อยละ 4.2 (คาดการณ์ ณ มิ.ย. 65) ซึ่งเกิดจากปัจจัยภายนอกที่เข้ามากระทบตัวแปรที่สำคัญ 2 ตัว คือ การลงทุนภาคเอกชนและปริมาณการส่งออกสินค้าและบริการที่จะชะลอลง

รูปที่ 62 ผลการปรับประมาณการจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

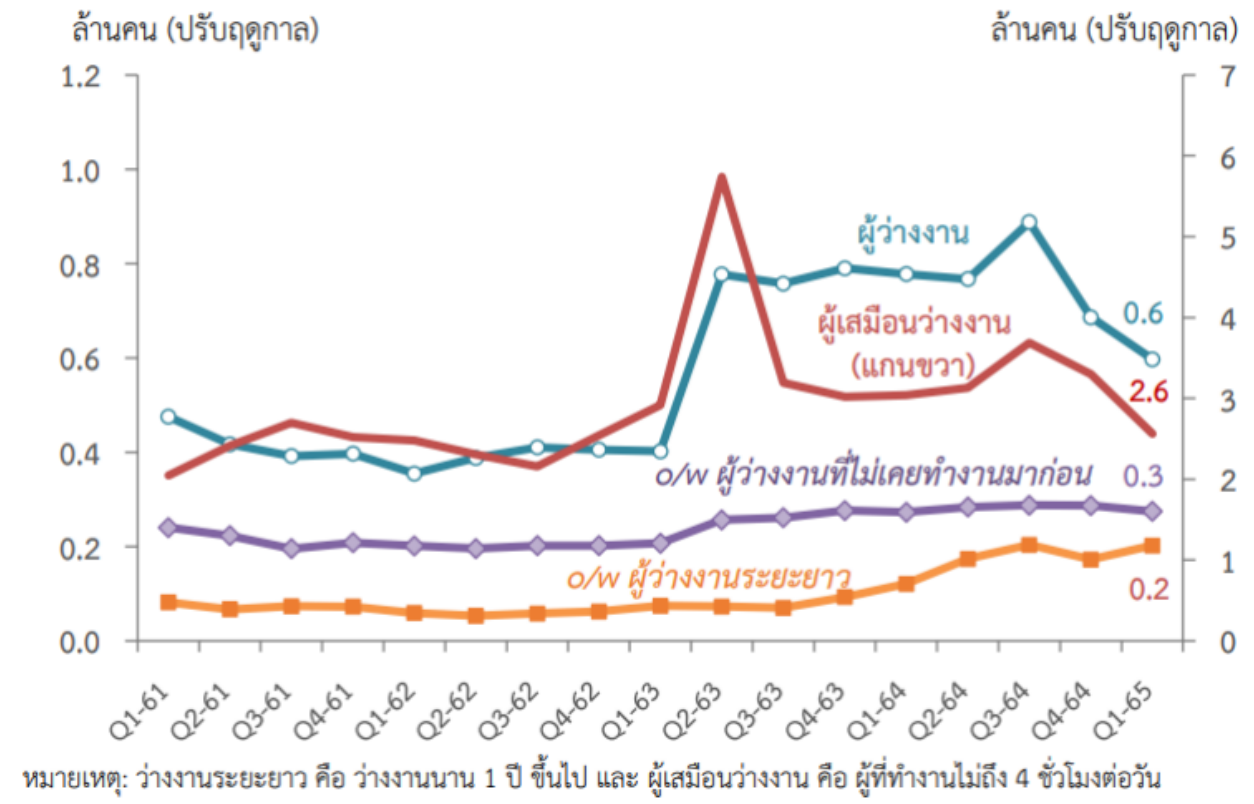
อัตราการขยายตัว (ร้อยละต่อปี)	2564*	2565		2566	
		มี.ค. 65	มิ.ย. 65	มี.ค. 65	มิ.ย. 65
อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ	1.5	3.2	3.3	4.4	4.2
อุปสงค์ในประเทศ	1.6	3.4	3.6	3.2	3.0
การบริโภคภาคเอกชน	0.3	4.3	4.9	4.1	3.6
การลงทุนภาคเอกชน	3.3	4.7	5.4	4.8	4.5
การอุปโภคภาครัฐ	3.2	-0.7	-1.9	-1.7	-0.5
การลงทุนภาครัฐ	3.8	4.2	3.5	4.4	3.4
ปริมาณการส่งออกสินค้าและบริการ	10.4	6.3	7.1	8.5	8.2
ปริมาณการนำเข้าสินค้าและบริการ	17.9	4.9	5.3	4.2	4.2
ดุลบัญชีเดินสะพัด (พันล้านดอลลาร์ สรอ.)	-10.6	-6.0	-8.0	10.0	5.0
มูลค่าการส่งออกสินค้า	18.8	7.0	7.9	1.5	2.1
มูลค่าการนำเข้าสินค้า	23.4	11.6	13.8	2.0	3.5
จำนวนนักท่องเที่ยวต่างประเทศ (ล้านคน)	0.4	5.6	6.0	19.0	19.0

ที่มา: ประมาณการของธนาคารแห่งประเทศไทย (มิ.ย. 2565)

เศรษฐกิจไทยในช่วงก่อนที่โควิด-19 จะกลายเป็นโรคติดต่อเฝ้าระวัง พบว่ามีการฟื้นตัวอย่างต่อเนื่อง โดยตลาดแรงงานมีแนวโน้มกลับเข้าสู่สภาวะปกติ จำนวนผู้ว่างงานลดลงจากจุดสูงสุดที่ 8 แสนกว่าคนเหลือเพียง 6 แสนคน แต่ยังคงสูงกว่าระดับปกติที่ประมาณ 4 แสนคน ตัวเลขผู้เสมือนว่างงานลดลงเหลือ 2.6 ล้านคนเทียบเท่ากับสถานการณ์ในช่วงก่อนโควิด-19 แล้ว

ภาคต่างประเทศพบว่า มูลค่าการส่งออกกลับมาเติบโตสูงกว่าช่วงก่อนโควิด-19 แล้ว ในขณะที่จำนวนนักท่องเที่ยวในปีี้ ถูกประมาณการว่าจะเข้ามาท่องเที่ยวประมาณ 6 ล้านคน ซึ่งต่ำกว่าสถานการณ์ก่อนโควิด-19 ที่มีนักท่องเที่ยว 40 ล้านคน

รูปที่ 63 ตลาดแรงงานไทยฟื้นตัวอย่างต่อเนื่อง

ที่มา: ประมาณการของธนาคารแห่งประเทศไทย (ม.ย. 2565)

ท้ายที่สุด อะไรคือประเด็นที่ภาครัฐควรให้ความสำคัญในขณะนี้?

คณะผู้วิจัยพบว่าเศรษฐกิจในภาพรวมเริ่มฟื้นตัว แต่การฟื้นตัวยังคงเป็นการฟื้นตัวแบบไม่เท่าเทียมกัน ภาครัฐจึงควรเข้ามาให้การดูแลกลุ่มประชากร/กลุ่มธุรกิจที่มีความเปราะบางเป็นการเฉพาะเพื่อให้การฟื้นฟูเป็นไปแบบตรงเป้า มีประสิทธิภาพและสนับสนุนการฟื้นเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน โดยกลุ่มเปราะบางที่สำคัญ มีดังนี้

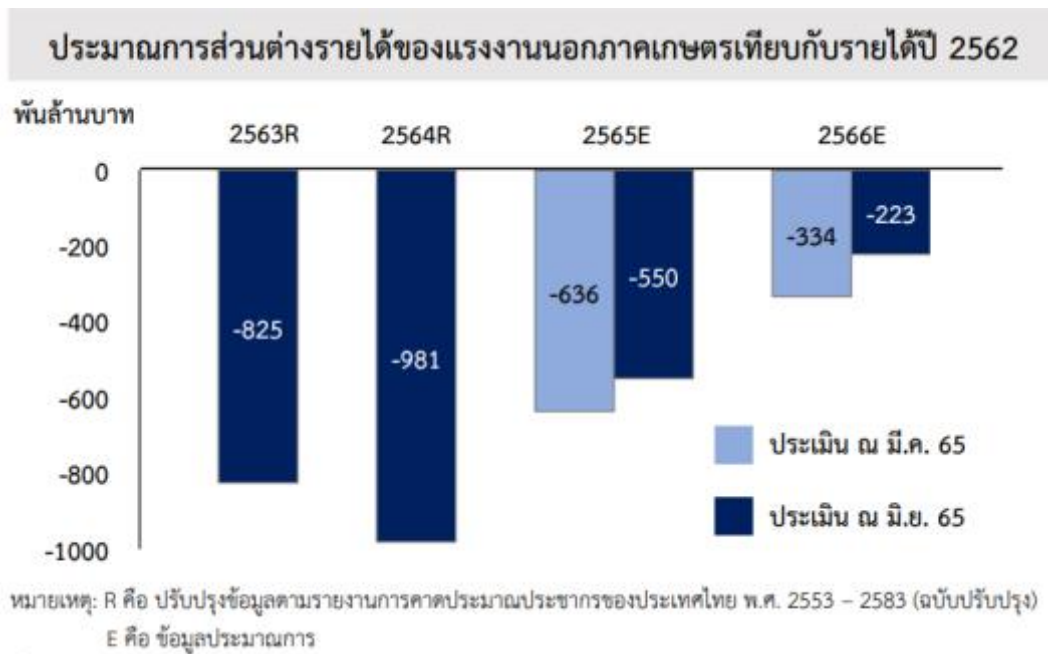
1. ครัวเรือนรายได้น้อย สถานการณ์ที่ค่าครองชีพเพิ่มสูงขึ้นและภาระหนี้ครัวเรือนทำให้ครัวเรือนที่มีรายได้น้อยมีความเปราะบางจากราคาอาหาร ราคาค่าเดินทางที่เพิ่มสูงขึ้น ขณะที่รายได้อาจจะยังไม่ฟื้นตัวจึงเกิดความเปราะบางมากยิ่งขึ้น
2. แรงงานที่ว่างงานมากกว่าปกติกว่า 2 แสนคนต้องการทางออกที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน
3. กลุ่มเกษตรกรที่มีความเปราะบาง พบว่าชาวนาและชาวสวนผลไม้มีความเปราะบางมากกว่าปกติ ราคาข้าวในตลาดโลกยังต่ำกว่าราคาประกันของภาครัฐ แต่ต้นทุนการผลิตเพิ่มสูงขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ราคาน้ำมัน

ราคาวัตถุดิบและปัจจัยการผลิตนำเข้า เช่น ปุ๋ยเคมี ขาวสวนผลไม้ นอกจากนี้จะมีต้นทุนการผลิตที่เพิ่มสูงขึ้นแล้ว ยังเผชิญกับมาตรการ Zero-Covid policy ของจีนทำให้เกิดต้นทุนในการส่งออกมากยิ่งขึ้น

4. กลุ่มแรงงานนอกภาคเกษตร แม้ว่าจะถูกจัดอยู่ในกลุ่มมีรายได้ แต่เมื่อประมาณการรายได้ที่รับจริงยังพบว่ารายได้ยังคงน้อยกว่าในช่วงก่อนปีโควิด-19 อยู่ 2.23 แสนล้านบาท

5. การฟื้นตัวของเศรษฐกิจมีความไม่เท่าเทียมกัน พบว่าธุรกิจในกลุ่มโรงแรม การขนส่งผู้โดยสาร สิ่งทอ/เครื่องนุ่งห่ม อสังหาริมทรัพย์ ร้านอาหาร/ภัตตาคาร รถยนต์และก่อสร้าง มีการฟื้นตัวที่ช้ากว่าภาคเศรษฐกิจอื่นๆ ภาครัฐควรจะไปช่วยเหลือในกลุ่มที่เปราะบางในกลุ่มนี้ เช่น กลุ่ม SMEs

รูปที่ 64 รายได้ของแรงงานนอกภาคเกษตรยังต่ำกว่าช่วงก่อนโควิด-19

ที่มา: ข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย

รูปที่ 65 การฟื้นตัวของเศรษฐกิจมีความไม่เท่าเทียมกัน

ที่มา: ข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย

6. ปัญหาคงค้างที่ควรจะวางแผนในการดูแล คือ การที่ภาครัฐเข้ามาแทรกแซงกลไกตลาดเพื่อลดปัญหาการส่งผ่านเงินเฟ้อจากต่างประเทศไปยังประชาชน เช่น การลดราคาน้ำมันโดยอาศัยกองทุนน้ำมัน ทำให้กองทุนน้ำมันติดลบหลักแสนล้านบาท (ข้อมูลจากกระทรวงพลังงาน) การแทรกแซงเพื่อลดค่าไฟทำให้การไฟฟ้าฝ่ายผลิตติดลบหลักแสนล้านบาท (ข้อมูลจากการไฟฟ้าฝ่ายผลิต) เป็นต้น

7. ข้อสังเกตงบประมาณ 2566 คือ งบบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ถูกตัดงบประมาณจาก 5 หมื่นล้านบาทเหลือเพียง 3.5 หมื่นล้านบาท ในขณะที่ภาครัฐเปิดการลงทะเบียนรอบใหม่โดยมีการวางเป้าหมายที่ 20 ล้านคน ซึ่งขัดแย้ง

กัน และจะทำให้งบอดหนุนต่อหัวลดลงจาก 300 บาทต่อคนต่อเดือน เหลือเพียง 150 บาทต่อคนต่อเดือนเท่านั้น ซึ่งกลุ่มคนที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐควรเป็นกลุ่มเปราะบางกลุ่มแรกที่ภาครัฐพุ่งเป้าเข้าไปช่วยเหลือจาก สถานการณ์ค่าครองชีพที่สูงขึ้น

นอกจากนี้ งบอุดหนุนเด็กแรกเกิดในวงเงิน 16,321 ล้านบาทเป็นการวางกรอบงบประมาณที่ครอบคลุม เฉพาะเด็กแรกเกิดที่ลงทะเบียนพร้อมทั้งหลักฐานความยากจน ซึ่งพบว่ามีปัญหาเด็กยากจนแรกเกิดที่ตกหล่นสูงถึง ร้อยละ 30 จึงเสี่ยงที่จะเกิดเป็นปัญหาในระยะยาว ภาครัฐจึงควรพิจารณาการอุดหนุนเด็กแรกเกิดแบบถ้วน หน้าเพื่อแก้ไขปัญหา

3.1.6 สถานการณ์เศรษฐกิจไทยหลังโควิด-19 กลายเป็นโรคติดต่อเฝ้าระวัง

ประเด็นสุดท้ายที่ควรคำนึงถึง คือ สถานการณ์เศรษฐกิจไทยหลังโควิด-19 กลายเป็นโรคติดต่อเฝ้าระวัง ซึ่งหมายถึงช่วงเวลาตั้งแต่ Q4/65 ไปจนถึงปี 2566

ภาพอนาคตของไทยในช่วงเวลาดังกล่าว ได้ถูกรวบรวมผ่านมุมมองของผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งสรุปได้ว่าใน ช่วงเวลาดังกล่าว เศรษฐกิจไทยกำลังจะเผชิญกับความเสี่ยง 3 ประการ ได้แก่

1. การบุกยูเครนของรัสเซียที่ยืดเยื้อ

ผลกระทบ คือ สถานการณ์ด้านภูมิรัฐศาสตร์โลกจะแบ่งขั้วการเมืองออกอย่างชัดเจน การพัฒนาระบบ เศรษฐกิจก็จะเติบโตแบบแยกส่วนเช่นเดียวกัน โลกจึงมีความเสี่ยงที่จะเกิดวิกฤติการณ์ราคาสินค้าแพง โดยเฉพาะ อย่างยิ่ง สินค้าในหมวดพลังงานที่รัสเซียจะถูกแซงขึ้น และอาจจะเป็นรัสเซียเองที่เลือกที่จะขายพลังงานเฉพาะ ประเทศที่เป็นพันธมิตรแก่ตน สินค้าในหมวดเกษตรที่รัสเซียและยูเครนเป็นผู้ผลิตและส่งออกหลักของโลก โดย ปัญหาในภาคเกษตรยังมีความเสี่ยงเพิ่มเติมจากปัญหาความผันผวนของสภาวะภูมิอากาศที่ทำให้บางพื้นที่เกิด ปัญหาภัยแล้งอย่างรุนแรง บางพื้นที่จะเกิดปัญหาน้ำท่วมอย่างรุนแรง ซึ่งส่งผลเสียต่อผลผลิตเกษตรทั่วโลก

2. การต่อสู้กับปัญหาเงินเฟ้อของสหรัฐฯ และการลดสภาพคล่อง QE

ผลกระทบ คือ อัตราดอกเบี้ยพันธบัตรของสหรัฐฯ ที่เพิ่มสูงขึ้นจะทำให้ระบบเศรษฐกิจที่พึ่งพาอัตรา ดอกเบี้ยที่ต่ำมาเป็นระยะเวลายาวนานจะไม่สามารถหาเงินทุนมาหมุนเวียนทดแทนได้อย่างเพียงพอ ความเสี่ยงจึง

เกิดขึ้นกับธุรกิจที่ใช้เงินทุนดังกล่าวเข้ามาสร้างฟองสบู่ ซึ่งปัญหานี้แฝงอยู่ในสินทรัพย์สำคัญๆ ของโลก ไม่ว่าจะเป็น
เป็นคริปโตเคอร์เรนซี สินทรัพย์ดิจิทัล ภาคอสังหาริมทรัพย์ หุ่นเทคโนโลยีที่หวังกำไรในอนาคต เป็นต้น

การต่อสู้กับอัตราเงินเฟ้อในสหรัฐฯ ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าว เนื่องจากปัจจัยที่ทำให้ราคาสินค้า
เพิ่มขึ้นสูง ไม่ได้มาจากฝั่งของอุปสงค์ที่สามารถควบคุมได้โดยการเพิ่มอัตราดอกเบี้ย แต่มาจากอุปทาน หรือปัจจัย
ในข้อแรก ดังนั้น มีความเป็นไปได้ที่การแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยใช้อัตราดอกเบี้ยจะต้องขึ้นอัตราดอกเบี้ยที่สูงและต้องคง
อัตราดอกเบี้ยเป็นเวลานาน ผลกระทบจึงมีทั้งความรุนแรงและความยาวนานตามไปด้วย

3. ความเปราะบางของเศรษฐกิจจีนและประเทศกำลังพัฒนา

ในวิกฤติการณ์แฮมเบอร์เกอร์ในช่วงปี 2009-2010 นั้น ผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลกอยู่ในระดับที่จำกัด
เนื่องจากเศรษฐกิจจีนมีการเติบโตอย่างรวดเร็วและเข้ามาทดแทนกำลังซื้อของสหรัฐฯ และประเทศอื่นๆ ที่อ่อนแอ
ลง

อย่างไรก็ดี ในวิกฤติการณ์รอบนี้ พบว่า เศรษฐกิจจีนก็มีปัญหาในตัวเอง ไม่ว่าจะเป็นการใช้ Zero-Covid
policy ซึ่งเป็นมาตรการที่ควบคุมการระบาดอย่างเข้มงวด และให้ความสำคัญกับด้านสุขภาพมากกว่าด้าน
เศรษฐกิจและสังคม และสถานการณ์ฟองสบู่ในภาคอสังหาริมทรัพย์ของจีนที่เริ่มปรากฏการผิบนัดชำระหนี้จาก
หลายบริษัทยักษ์ใหญ่ของจีน

นอกจากนี้ สถานการณ์ความเปราะบางยังเกิดขึ้นกับประเทศกำลังพัฒนาที่หลากหลายประเทศด้วยเหตุผล
ปัจจัยที่เหมือนและแตกต่างกัน แต่โดยส่วนใหญ่จะมาจากปัจจัยที่กล่าวถึงมาข้างต้นรวมกัน ได้แก่ การบุกยูเครน
ของรัสเซีย การขึ้นดอกเบี้ยของสหรัฐฯ (ที่นำไปสู่ปัญหาค่าเงินของประเทศอื่นๆ อ่อนค่าอย่างรุนแรง) ความ
เปราะบางของประเทศจีน ปัญหาภูมิอากาศแปรปรวน ซึ่งทำให้ประเทศที่มีความเปราะบาง เช่น มีหนี้ต่างประเทศ
สูง ต้องนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศสูง มีทุนสำรองน้อย ตลอดจนการหดตัวของการค้าการลงทุนระหว่าง
ประเทศในวงกว้างเนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจที่กระจายไปในวงกว้าง

กล่าวโดยสรุป สถานการณ์เศรษฐกิจไทยหลังโควิด-19 กลายเป็นโรคติดต่อเฝ้าระวังยังต้องเผชิญกับปัจจัย
ภายนอกที่มีความเปราะบางสูงในหลากหลายประเด็น การวางนโยบายในอนาคตจึงต้องนำเอาความเสี่ยงข้างต้น
เข้ามาร่วมพิจารณาเพื่อแสวงหาโอกาสให้กับเศรษฐกิจไทยที่จะเอาตัวรอดต่อไปได้ในระยะอันใกล้

3.2 การติดตามและประเมินผลมาตรการเฝ้าระวังและฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมที่สำคัญ

ในส่วนนี้จะเป็นการติดตามและประเมินผลมาตรการเฝ้าระวังและฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมที่สำคัญ ซึ่งเนื่องจากโครงการนี้เป็นกรวิจัยแบบเชิงปฏิบัติการ ทำให้การวิเคราะห์มีการรวบรวมข้อมูลในช่วงที่ต้องทำการประเมินและวิเคราะห์เพื่อให้ข้อเสนอเชิงนโยบายที่ทันต่อเหตุการณ์ จึงไม่ใช้การรวบรวมข้อมูลให้ครบถ้วนและมอ ย่อนหลังว่าภาครัฐควรจะทำอย่างไรในขณะนั้น แต่เป็นการรวบรวมข้อมูลที่มีอยู่ ณ ขณะนั้นเพื่อให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่น่าจะดีที่สุด ภายใต้สถานการณ์ความไม่แน่นอนและข้อมูลที่ไม่ครบถ้วนดังกล่าว

การนำเสนอแยกเป็นรายประเด็นทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่สำคัญ ณ แต่ละเวลาในระหว่าง การดำเนินการศึกษาวิจัย ดังนี้

3.2.1 มาตรการเข้มงวดเพื่อควบคุมให้การระบาดของโควิด-19 เหลือผู้ป่วยรายใหม่เท่ากับศูนย์ (Zero-Covid approach)¹²

ทางเลือกหนึ่งที่ถูกนำเสนอจากการประชุมครั้งก่อน คือ การนำเอามาตรการเข้มงวดเพื่อควบคุมให้การระบาดของโควิด-19 เหลือผู้ป่วยรายใหม่เท่ากับศูนย์ หรือ Zero-Covid approach ซึ่งเป็นมาตรการที่ประเทศจีน ใช้ในปัจจุบัน มาพิจารณาความเหมาะสมในบริบทของประเทศไทย

คณะผู้วิจัยเลือกใช้เครื่องมือในการวิจัย แยกเป็น การประเมินความสามารถของภาครัฐในการจัดการ ปัญหา และ การประเมินโดยใช้การวิเคราะห์ต้นทุนและผลได้ หรือ Cost-benefit analysis ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น จากการใช้มาตรการดังกล่าว

การประเมินความสามารถของภาครัฐในการจัดการปัญหา

การวิเคราะห์ในส่วนแรกจะอาศัยต้นแบบกรณีศึกษาจากประเทศจีน มาถอดแบบว่าการจะประยุกต์ใช้ Zero-Covid approach ต้องอาศัยการดำเนินการภาครัฐอะไรบ้างที่สำคัญ คณะผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลการ ดำเนินการของรัฐบาลจีนในการจัดการกับการแพร่ระบาดที่เกิดขึ้นในช่วงเดือนกรกฎาคม ปี 2021 หรือที่เรียกกัน ว่า Nanjing-Zhangjiajie Cluster มาพิจารณาเป็นต้นแบบในการประเมิน

---

¹² ข้อมูลการวิจัยในส่วนนี้ เป็นวิเคราะห์ภายใต้สถานการณ์และข้อมูล ณ วันที่ 18 ตุลาคม 2021

การแพร่ระบาดในจีนที่เกิดขึ้นเป็น Nanjing-Zhangjiajie Cluster นั้น สามารถตรวจย้อนกลับไปที่จุดเริ่มคือ ณ วันที่ 10 กรกฎาคม 2021 ซึ่งพบว่าผู้ติดเชื้อรายแรกที่น่าไปสู่การแพร่ระบาดกลุ่มครั้งนี้ ได้เดินทางมาจากประเทศรัสเซียทางอากาศ ข้อมูล ณ วันที่ 22 กรกฎาคม 2021 พบว่าผู้ติดเชื้อได้มีการเดินทางไปดูการแสดงที่ Zhangjiajie ซึ่งมีผู้เข้าร่วมกว่า 2,000 คน จึงเป็นจุดเริ่มของการเกิดการแพร่ระบาดในวงกว้าง (supercluster) การตรวจพบผู้ติดเชื้อในหลากหลายพื้นที่ที่เกิดขึ้นระหว่างวันที่ 24-31 กรกฎาคม 2021 นำไปสู่การออกมาตรการควบคุมอย่างเข้มงวดในหลากหลายพื้นที่และมีการสั่งตรวจหาผู้ติดเชื้อจำนวนมาก เช่น Nanjing มีการตรวจ 9.2 ล้านคนจำนวน 3 ครั้ง และอุ้ยฮั่นสั่งตรวจ 11 ล้านคน เป็นต้น

รูปที่ 66 จำนวนผู้ติดเชื้อที่ตรวจพบของ Nanjing-Zhangjiajie Cluster

ที่มา: The Straits Times (2021)

เมื่อวิเคราะห์ถึงมาตรการที่รัฐบาลจีนได้ออกมาเพื่อควบคุมการแพร่ระบาดดังกล่าว จะสามารถถอดองค์ประกอบของมาตรการออกมาเป็น 5 กลุ่ม¹³ ดังนี้

¹³ U.S. Embassy and Consulates in China (2021), Strait Times (2021), South China Morning Post (2021), The Guardian (2021), และ France24.com (2021).

1. มาตรการเข้มงวดในการเดินทางระหว่างประเทศ กำหนดให้มีการเข้มงวดในระดับที่สูงที่สุด ยกเว้นเพียงกรณีการเยี่ยมญาติ เพื่อความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม และนักลงทุนจากสิงคโปร์และเกาหลีใต้เท่านั้น
2. การวางระบบตรวจสอบและกักกันโรคที่เข้มงวด กำหนดให้ทุกประเทศต้องยื่นขอ VISA กำหนดมาตรการขั้นต่ำคือการฉีดวัคซีนครบโดส การตรวจสอบก่อนเดินทางต้องทำการทดสอบทั้ง PCR Test และ Antibody Test ภายใน 48 ชั่วโมง และผู้ที่เดินทางเข้าประเทศต้องถูกกักตัว 14-21 วัน
3. การวางระบบติดตามการเคลื่อนไหวของบุคคลผ่านระบบ Track and Trace โดยมีการตั้งด่านตรวจสอบทางกายภาพ และการใช้ Application มือถือ
4. ระบบการจัดการเมื่อเกิดการระบาดจะอาศัยกำลังคนจำนวนมากในการวางมาตรการลดความแออัดอย่างเข้มงวด การตรวจสอบประชาชนจำนวนมาก และการติดตามประวัติของผู้ติดเชื้ออย่างเข้มข้น
5. ความสามารถในการควบคุมการระบาดที่เกิดขึ้นภายในประเทศจนสำเร็จ

เมื่อพิจารณาเงื่อนไขข้างต้น ซึ่งรัฐบาลจีนมีศักยภาพในการจัดการทั้ง 5 ข้อจนทำให้ประเทศสามารถควบคุมการแพร่ระบาดได้ และทำให้จำนวนผู้ติดเชื้อรายใหม่ลดลงจนมีแนวโน้มเป็นศูนย์ แล้วจะพบว่า รัฐบาลไทยอาจจะมีความสามารถทำได้อย่างจำกัด

มาตรการที่ภาครัฐมีแนวโน้มจะดำเนินการได้ คือ การวางระบบตรวจสอบและกักกันโรคที่เข้มงวด เนื่องจากอยู่ภายใต้อำนาจของ พรก. ฉุกเฉิน ที่ให้อำนาจภาครัฐในการกำหนดเงื่อนไขการตรวจสอบและกักกันโรคอย่างสมบูรณ์

มาตรการที่ภาครัฐมีแนวโน้มที่จะจัดการได้บางส่วนแต่ไม่สมบูรณ์ คือ มาตรการเข้มงวดในการเดินทางระหว่างประเทศ โดยรัฐบาลไทยสามารถควบคุมการเดินทางทางอากาศได้ แต่ไม่สามารถควบคุมการเดินทางทางบกได้ โดยประเทศไทยมีพรมแดนติดกับหลายประเทศเป็นบริเวณกว้าง ทำให้เกิดช่องทางเดินทางที่ไม่สามารถปิดกั้นได้ตามธรรมชาติจำนวนมาก

นอกจากนี้ ความสามารถในการควบคุมการแพร่ระบาดภายในประเทศ ประเมินจากสถานการณ์ในปัจจุบันพบว่าทำได้จำกัด โดยยังพบจำนวนผู้ติดเชื้อรายใหม่อยู่ และแนวโน้มยังไม่ลดลงจนเป็นศูนย์ในระยะยาว

ยิ่งไปกว่านั้น คณะผู้วิจัยพบว่า มี 2 มาตรการที่ ภาครัฐไทยมีความเสี่ยงที่จะไม่สามารถดำเนินการได้ อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ การวางระบบติดตามการเคลื่อนไหวของบุคคล โดยตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือ ประเทศไทยมี Application ที่เกี่ยวข้องกับโควิด-19 จำนวนมาก และแต่ละ Application ก็ไม่ได้มีการบูรณาการความ ร่วมมือกัน และยังพบว่าการใช้งานจริงในส่วนของ การติดตามการเคลื่อนไหวของบุคคลยังทำได้อย่างจำกัด และ การวางระบบจัดการเมื่อเกิดการแพร่ระบาด หรือ Outbreak management ซึ่งตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือ การ จัดการกับโควิด-19 สายพันธุ์ Delta ในปัจจุบัน ซึ่งพบว่าจำนวนผู้ติดเชื้อยังคงเพิ่มขึ้นในระดับที่สูง

รูปที่ 67 Applications ที่เกี่ยวข้องกับโควิด-19

ที่มา: กรุงเทพมหานคร (2564)

การวิเคราะห์ Cost-benefit analysis

การประเมินต้นทุนและผลได้ จะเริ่มจากการวิเคราะห์ผลได้ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการปรับมาใช้ Zero-Covid approach

ผลได้ที่เกิดขึ้นโดยตรงคือ การลดลงของผู้เสียชีวิต ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ณ ปัจจุบันอยู่ที่ 74 คนต่อผู้ป่วยรายใหม่ 10,000 คน และการลดลงของต้นทุนในการดูแลผู้ป่วยโควิด ซึ่งหากพิจารณาจากข้อมูลของกระทรวงสาธารณสุข จะพบว่า สำหรับผู้ป่วยอาการไม่รุนแรง โดยเฉลี่ยจะรักษาตัว 14 วัน และมีค่ารักษาเฉลี่ยที่ 37,000-48,000 บาท ต่อราย ในขณะที่ผู้ป่วยที่อาการรุนแรง โดยเฉลี่ยจะรักษาตัว 19 วัน และมีค่ารักษาเฉลี่ยที่ 60,000-82,000 บาท ต่อราย

คณะผู้วิจัยใช้ค่าเฉลี่ยของผู้ป่วยรายใหม่ที่ 10,000 รายต่อวัน และคิดอัตราการป่วยรุนแรงที่ร้อยละ 3 รวมทั้งการประเมินมูลค่าชีวิตของคนไทยที่ 10-20 ล้านบาทต่อราย จะได้ผลประโยชน์รวมเท่ากับ 33,425-58,999 ล้านบาทต่อเดือน¹⁴

ในส่วนของต้นทุนที่จะเกิดขึ้นจากการประยุกต์ใช้ Zero-Covid approach คือ การขาดหายไปของภาคท่องเที่ยวที่ประเทศไทยกำลังจะเริ่มเปิดให้เม็ดเงินนักท่องเที่ยวเข้ามาในประเทศ

โครงสร้างทางเศรษฐกิจไทยมีการพึ่งพาภาคท่องเที่ยวในระดับที่สูง โดยภาคท่องเที่ยวได้สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับประเทศคิดเป็นร้อยละ 15-20 ของ GDP ซึ่งเป็นมูลค่าที่รวมผลได้ทางตรงจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติ และทางอ้อม คือ การหมุนเวียนของเม็ดเงินจากนักท่องเที่ยวไปยังภาคส่วนต่างๆ ทางเศรษฐกิจ ซึ่งรวมแล้วจะมีมูลค่าประมาณ 3 ล้านล้านบาทต่อปี (GROREIT, 2564)

ข้อมูลประมาณการเศรษฐกิจของธนาคารแห่งประเทศไทย¹⁵ ประมาณการจำนวนนักท่องเที่ยวปี 2565 ที่ 6-10 ล้านคน หรือคิดเป็นต้นทุนการขาดรายได้ที่ 25,000-41,666 ล้านบาทต่อเดือน

นอกจากนี้ ต้นทุนที่จะเพิ่มขึ้นในการทำให้ประเทศไทยปลอดโควิด คือ ต้นทุนการทำ Mass Testing ในกรณีที่เกิดการแพร่ระบาด (Cluster) ซึ่งหากประมาณการโดยเทียบกับกรณีศึกษาของจีน คณะผู้วิจัยจะใช้ต้นแบบ คือ การตรวจประชากร 70 ล้านคนรวม 3 รอบ คิดค่าตรวจ PCR and Antibody Test อย่างละครั้ง (ต้นทุน PCR เท่ากับ 1,500 บาทต่อครั้ง และ ต้นทุน Antibody Test เท่ากับ 40 บาทต่อครั้ง) จะทำให้ภาครัฐต้องมีต้นทุนในส่วนนี้เท่ากับ 27,000 ล้านบาทต่อเดือน

เมื่อคิดรวมต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการเข้มงวดทางด้านเศรษฐกิจผ่านการปิดการท่องเที่ยว และต้นทุนในการตรวจสอบแบบ Mass testing จะได้ว่าต้นทุนที่เกิดขึ้นจะอยู่ที่ประมาณ 52,000-68,666 ล้านบาทต่อเดือน

ผลจากการเปรียบเทียบต้นทุนและผลได้ พบว่ามีแนวโน้มสูงที่ต้นทุนจะสูงกว่าผลได้ หรือก็คือ ประเทศไทยไม่ควรที่จะใช้ Zero-Covid approach เมื่อพิจารณาในมิติของต้นทุนและผลได้ที่เกิดขึ้น

---

¹⁴ ค่าสถิติที่กำหนดสอดคล้องกับสถานการณ์ ณ วันที่ประเมินต้นทุนและผลได้ ในขณะที่มูลค่าชีวิตอาศัยข้อมูลประเมินของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2560) เป็นฐาน และปรับเพิ่มเป็นค่าช่วง 2 เท่าเพื่อคำนึงถึงมูลค่าชีวิตในส่วนที่ไม่สามารถวัดด้วยตัวเงินได้

¹⁵ www.bot.or.th

อนึ่ง ปัญหาประการหนึ่งในการวิเคราะห์ Cost-Benefit Analysis คือ จำนวน Excess Mortality ซึ่งบางส่วนเป็นการเสียชีวิตแบบ underreported หรือ ก็คือ เสียชีวิตเพราะโควิด แต่ไม่ได้นับรวมเป็นกรณีเสียชีวิตจากโควิด เนื่องจากภาครัฐไม่ได้มีความเข้มข้นในการระบุว่าผู้เสียชีวิตเป็นเพราะโควิด-19 หรือไม่ ซึ่งการเสียชีวิตเพราะโควิดที่ไม่ได้รายงานจะนับเป็นผลได้เพิ่มเติมในการวิเคราะห์

ในทางตรงกันข้าม Excess Mortality บางส่วนเป็นผลมาจากการควบคุมการระบาดที่เข้มงวดเกินไป ทำให้ประชาชนบางส่วนที่ไม่มีทางเลือกต้องเลือกจบชีวิตตนเอง จึงเป็นต้นทุนที่เกิดขึ้นเพิ่มเติมในการวิเคราะห์ Cost-Benefit Analysis คณะผู้วิจัยไม่สามารถแยกมูลเหตุของ Excess Mortality ได้และสมมติให้ทั้ง 2 ส่วนมีจำนวนใกล้เคียงกัน

3.2.2 ประเมินข้อเสนอมาตรการของขั้วปีใหม่

ในช่วงปีใหม่ 2565 รัฐบาลได้มีการพิจารณามาตรการของขั้วปีใหม่ให้กับประชาชน โดยมีมาตรการที่พิจารณา¹⁶ แยกเป็นกลุ่มย่อยได้เป็น 7 กลุ่ม ได้แก่

1. มาตรการซื้อปดมีคืน ให้ประโยชน์ลดหย่อนภาษีกับผู้ที่ใช้จ่ายเงินตามเงื่อนไขของโครงการ
2. มาตรการคนละครึ่ง ให้เงินอุดหนุนการซื้อสินค้าและบริการกับผู้เข้าร่วมโครงการ
3. โครงการเราเที่ยวด้วยกัน ให้เงินอุดหนุนการซื้อสินค้าและบริการกับผู้เข้าร่วมโครงการ
4. การยกเว้นค่าธรรมเนียมสุรา ยาสูบ ไฟ
5. การลดค่าธรรมเนียมการโอนและจำนองที่อยู่อาศัย (ภายใต้เงื่อนไขของโครงการ)
6. การลดค่าธรรมเนียมการปรับโครงสร้างหนี้
7. การเยียวยาเฉพาะกลุ่ม (ผู้ประกันตน อาชีพสถานบันเทิง)

---

¹⁶ รวบรวมข้อมูลโดยคณะผู้วิจัยจากแหล่งข่าว Thai PBS, Spring News, ฐานเศรษฐกิจ และกรุงเทพธุรกิจ ในเดือนธันวาคม 2564 - มกราคม 2565

คณะผู้วิจัยทำการประเมินความเหมาะสมของมาตรการของขวัญปีใหม่ข้างต้น โดยอาศัยหลักการทางเศรษฐศาสตร์ ได้แก่ หลักประสิทธิภาพ คือ ผลกระทบทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับที่สูง และหลักประสิทธิผล คือ ตรงกับกลุ่มเป้าหมายที่ควรจะได้รับ的帮助เหลือ ซึ่งพบว่า มาตรการทั้ง 7 กลุ่มจะได้รับผลประเมินแบ่งได้เป็น

1. กลุ่มที่ไม่ตรงกลุ่มเป้าหมาย และ/หรือ ขาดประสิทธิภาพ ประกอบไปด้วย

- มาตรการซื้อปดมีคืน ซึ่งมีปัญหาการช่วยเหลือคนรวย (ไม่ตรงกลุ่มเป้าหมาย) และขาดประสิทธิภาพ ระบายจ่ายทั่วไปของคนรวยสูงพอที่จะได้รับผลประโยชน์ของโครงการจึงกระตุ้นให้เกิดรายจ่ายที่เพิ่มขึ้นได้จำกัด
- การยกเว้นค่าธรรมเนียมสุรา ยาสูบ ไฟ เป็นสินค้าที่ทางเศรษฐศาสตร์พิจารณาว่าเป็นสินค้าที่ไม่ดี (bads) ทำให้การลดค่าธรรมเนียมจะส่งผลเสียเป็นการกระตุ้นให้มีการบริโภคสุรา ยาสูบ การเล่นเกมพนันมากขึ้น
- การลดค่าธรรมเนียมการโอนและจำนองที่อยู่อาศัย (ภายใต้เงื่อนไขของโครงการ) เป็นมาตรการที่ขาดประสิทธิภาพ เพราะภาคธุรกิจสามารถดำเนินการได้เองอยู่แล้วโดยไม่ต้องการช่วยเหลือจากภาครัฐ นอกจากนี้ต้นทุนที่เกิดขึ้นยังทำให้ออปท. ท้องถิ่นที่เป็นเจ้าของรายได้ดังกล่าวสูญเสียรายได้ ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อการจัดสรรบริการสาธารณะให้กับท้องถิ่นอีกด้วย

2. กลุ่มที่ตรงกลุ่มเป้าหมาย และมีประสิทธิภาพ ประกอบไปด้วย

- มาตรการคนละครึ่ง และเราเที่ยวด้วยกัน ซึ่งคณะผู้วิจัยได้มีการประเมินตัวคุณทางเศรษฐกิจในงานวิจัยในระยะที่ 1 ทำให้เห็นถึงประสิทธิภาพที่สูงมากของมาตรการ และยังเป็นการช่วยเหลือกลุ่มเฉพาะที่ตรงเป้าหมาย ได้แก่ มนุษย์เงินเดือน (โครงการคนละครึ่ง) ธุรกิจท่องเที่ยว (โครงการเราเที่ยวด้วยกัน)
- มาตรการลดค่าธรรมเนียมการปรับโครงสร้างหนี้ เป็นมาตรการที่เหมาะสมเนื่องจากสถานการณ์ทางด้านหนี้ของประเทศเป็นหนึ่งในปัญหาสำคัญ มาตรการนี้จึงมีส่วนช่วยในการแก้ไขปัญหาหนี้ของภาคประชาชนได้
- การเยียวยาผู้ประกันตนอาชีพสถานบันเทิง เป็นมาตรการที่เหมาะสม เนื่องจากเป็นกลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19 และเป็นผลมาจากมาตรการในการควบคุมการแพร่ระบาดของภาครัฐ นั่นก็คือ กลุ่มอาชีพนี้เป็นผู้ที่เสียสละรายได้เพื่อช่วยประเทศในการควบคุมการระบาด การเข้าไปช่วยเหลือด้วยเงินให้เปล่าจึงช่วยลดผลกระทบของรายได้ที่ขาดหายไปโดยตรงอย่างมีประสิทธิภาพ

3.2.3 ประเมินภาษีขายหุ้น 0.1%

ภาครัฐกำลังพิจารณาการเก็บภาษีขายหุ้น 0.1% เพื่อเป็นหนึ่งในแนวทางในการขยายฐานภาษีใหม่ๆ เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับภาครัฐ (ประชาชาติธุรกิจ, 25 ธันวาคม 2564) และเนื่องจากภาษีดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของตลาดทุน จึงเป็นประเด็นที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในระยะยาวของประเทศ

การประเมินความเหมาะสมของภาษีขายหุ้น 0.1% จะอาศัยการวิเคราะห์จาก 3 หลักฐานเชิงประจักษ์ที่สำคัญ ดังนี้

1. การเทียบเคียงกับมาตรการของต่างประเทศ

ข้อมูลจาก The Standard Wealth ได้สรุปข้อมูลการเก็บภาษีหุ้นของต่างประเทศ ซึ่งพบว่าการจัดเก็บภาษีขายหุ้น 0.1% มีความสอดคล้องกับมาตรการของประเทศไทยอื่นๆ ในโลก

ตารางที่ 26 การเก็บภาษีหุ้นของต่างประเทศ

ประเทศ	อัตรากาษี	ประเทศ	อัตรากาษี
เบลเยียม	0.09-1.32%	จีน	0.10%
ฟิลิปปินส์	0.6-1.5%	ฮ่องกง	0.10%
โปแลนด์	1%	ไอร์แลนด์	1%
อินเดีย	0.001-0.125%	มาเลเซีย	0.3-0.5%
แอฟริกาใต้	0.25%	มอลตา	2%
เกาหลีใต้	0.15-0.5%	สิงคโปร์	0.2%
ไต้หวัน	0.0000125-0.1%	สวิตเซอร์แลนด์	0.15-0.3%
บราซิล	1-6%	ตรินิแดดและโตเบโก	0.1%
ฟินแลนด์	1.6-2%	สหราชอาณาจักร	5%
ฝรั่งเศส	0.01-0.3%	อิตาลี	0.02-0.2%

ที่มา: The Standard Wealth

2. การประมาณการความสัมพันธ์ระหว่างตลาดทุนกับการพัฒนาประเทศ

คณะผู้วิจัยสร้างแบบจำลองทางด้านเศรษฐศาสตร์เกี่ยวกับการพัฒนาประเทศ โดยมีตัวแปรที่ต้องการอธิบาย คือ อัตรากาษีเงินปันผลของเศรษฐกิจที่แท้จริงต่อหัวประชากร และใช้ตัวแปรต้น คือ ปัจจัยพื้นฐานทางด้าน

เศรษฐกิจ ได้แก่ การลงทุน จำนวนประชากร ระดับการศึกษา ปัจจัยเป้าหมายในการวิเคราะห์ คือ ขนาดของตลาดทุน และการหมุนเวียนของตลาดทุน และตัวแปรควบคุม คือ จำนวนครั้งที่มีการปฏิวัติ สัดส่วนมูลค่านำเข้าและส่งออกต่อ GDP และสัดส่วนมูลค่าการปล่อยสินเชื่อต่อ GDP

การประมาณการอาศัยฐานข้อมูล Penn World Table, World Bank และ CEIC และนำมาสร้างฐานข้อมูล Panel Data ที่มี 70 ประเทศ และอนุกรมเวลา 44 ปี ครอบคลุมปี 1977-2018

วิธีการประมาณการจะใช้เทคนิค Panel fixed effect, Panel random effect และ GMM estimations รวม 3 วิธีการเพื่อตรวจทานผลการประมาณการ

ข้อค้นพบ คือ การพัฒนาตลาดทุนจะมีส่วนสำคัญในการช่วยพัฒนาเศรษฐกิจในระยะยาว และขนาดของตลาดทุน และการหมุนเวียนซื้อขายของตลาดทุนต่างก็มีความสำคัญ ดังนั้น การเพิ่มภาษีหุ้นซึ่งจะทำให้ตลาดทุนมีการหมุนเวียนซื้อขายลดลง (เพราะต้นทุนการทำธุรกรรมขายสูงขึ้น) และทำให้ตลาดทุนมีขนาดลดลงกว่ากรณีที่ไม่มีการเพิ่มภาษีจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในระยะยาว

ตารางที่ 27 ผลการประมาณการในส่วนของตัวแปรเป้าหมาย

	Panel fixed effect Estimator	Panel random effect estimator	GMM estimator
ขนาดของตลาดทุน	0.0470***	0.0537***	0.0764***
การหมุนเวียนของตลาดทุน	0.0196***	0.0128*	0.0113

หมายเหตุ: * สะท้อนนัยสำคัญที่ 10%, ** สะท้อนนัยสำคัญที่ 5%, *** สะท้อนนัยสำคัญที่ 1%

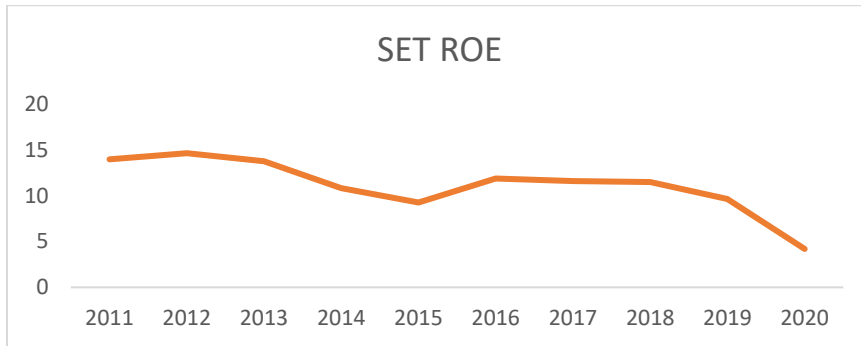
3. ความแข็งแกร่งของตลาดหุ้นไทย

การขึ้นภาษีหุ้นจะมีความเหมาะสมหากตลาดหุ้นไทยมีความเข้มแข็งที่สูงและเป็นตลาดที่น่าสนใจสำหรับประเทศอื่นๆ ซึ่งจะทำให้นักลงทุนไม่คำนึงถึงต้นทุนการซื้อขายเท่าใดนักหากเป็นสินค้าที่มีความน่าดึงดูดใจ

ในแง่นี้ สถิติย้อนหลังทั้งผลตอบแทนจากตลาดหุ้นและทิศทางเศรษฐกิจในระยะยาวของไทยกลับให้ภาพที่ว่าตลาดหุ้นของไทยมีผลตอบแทนของตลาดหุ้นที่ไม่ดี โดยค่า ROE ของตลาดหุ้นมีแนวโน้มลดลงในช่วง 10 ปีที่

ผ่านมา ดังนั้น ตลาดหุ้นไทยจึงไม่ได้มีความแข็งแกร่งในตัวเองและมีความเสี่ยงนักลงทุนจะให้ความสำคัญกับต้นทุนการทำธุรกรรมมากขึ้น ทำให้การเพิ่มภาษีหุ้นมีความเสี่ยงที่จะส่งผลกระทบต่อตลาดหุ้นไทยในระดับที่สูงกว่าปกติ

รูปที่ 68 ดัชนีประเมินความแข็งแกร่งของตลาดหุ้นไทย

ที่มา: www.set.or.th

กล่าวโดยสรุป การขึ้นภาษีการขายหุ้น 0.1% มีเหตุผลสนับสนุน คือ สอดคล้องกับการกำหนดภาษีในระดับสากล อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ต้องพึงระวังคือ ตลาดหุ้นไทยมีความอ่อนแอซึ่งต่างจากต่างประเทศ และการขึ้นภาษียังส่งผลกระทบต่อการพัฒนาตลาดหุ้นในระยะยาว ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อพัฒนาประเทศ

3.2.4 ประเมินมาตรการจัดการกับปัญหาเงินเฟ้อ

ที่ประชุมคณะรัฐมนตรี วันที่ 22 มีนาคม 2565 ได้มีการเสนอ 10 มาตรการเร่งด่วนช่วยเหลือประชาชน (ศูนย์ปฏิบัติการนายกรัฐมนตรี) ประกอบไปด้วย

1. การเพิ่มเงินช่วยเหลือซื้อก๊าซหุงต้มจากเดิม 45 บาทเป็น 100 บาทต่อเดือน
2. ส่วนลดค่าก๊าซหุงต้มเดือนละ 100 บาท
3. ช่วยเหลือค่าน้ำมันแก๊ซโซฮอล์ 250 บาทต่อเดือน สำหรับมอเตอร์ไซด์รับจ้าง
4. คงราคาขายปลีกก๊าซ NGV ไว้ที่ 15.59 บาทต่อกิโลกรัม
5. อุดหนุนรถแท็กซี่โครงการลมหายใจเดียวกัน ให้ซื้อก๊าซได้ในราคา 13.62 บาทต่อกิโลกรัม
6. ลดค่าไฟฟ้า Ft 22 สตางค์ต่อหน่วย
7. ตรึงราคาน้ำมันที่ 30 บาทต่อลิตร

8. กำกับดูแลราคาก๊าซหุงต้มโดยอาศัยกลไกกองทุนน้ำมัน

9. ลดอัตราเงินสมทบนายจ้างและลูกจ้างในระบบประกันสังคมมาตรา 33

10. ลดอัตราเงินสมทบผู้ประกันตนมาตรา 39 และมาตรา 40 ลงจาก 9% เหลือ 1.9% สำหรับมาตรา 39 และลดเหลือ 42-180 บาทต่อเดือนสำหรับมาตรา 40

การออกมาตรการดังกล่าวทำให้เกิดความต้องการที่จะประเมินเบื้องต้นถึงความเหมาะสมของชุดนโยบายดังกล่าว โดยอาศัยหลักคิดทางด้านเศรษฐศาสตร์เพื่อประกอบการตัดสินใจ

โดยอาศัยหลักประสิทธิภาพของการใช้งบประมาณ และประสิทธิผลในแง่ของความตรงและครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย นโยบายการอุดหนุนข้างต้นสามารถจำแนกออกได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

มาตรการที่สอดคล้องกับหลักวิชาการ ได้แก่ การช่วยเหลือเงินซื้อก๊าซหุงต้ม ส่วนลดค่าซื้อก๊าซ และการกำกับดูแลราคาก๊าซหุงต้ม การลดค่าไฟ (เฉพาะ 300 หน่วยแรก) และการตรึงราคาดีเซลที่ 30 บาทโดยอาศัยกองทุนน้ำมันเป็นหลัก

กลุ่มมาตรการข้างต้นมีความเหมาะสม เนื่องจากเป็นมาตรการที่ดำเนินการได้อย่างรวดเร็วเพราะเป็นมาตรการที่ดำเนินการอยู่แล้ว และเป็นการวางความช่วยเหลือไปยังกลุ่มผู้ผลิตที่เป็นฟันเฟืองในการผลิตอาหารประชาชนที่มีรายได้น้อย และการช่วยเหลือผ่านกลไกกองทุนน้ำมันในระยะสั้นที่สอดคล้องกับหลักการของกองทุนน้ำมัน จึงพิจารณาได้ว่ามีความรู้ว่ไหลที่ต่ำหากแต่ยังถือว่าเป็นนโยบายที่ดีในอันดับสอง รองจากการช่วยเหลือกลุ่มประชาชนปลายทางโดยตรง

มาตรการที่ไม่สอดคล้องกับหลักวิชาการ ได้แก่ การลดเงินสมทบกองทุนประกันสังคมในมาตราต่างๆ โดยประเด็นปัญหาคือ เป็นการนำเงินในอนาคตของกองทุนมาใช้ ซึ่งเนื่องจากกองทุนไม่สามารถผลิตเงินพริ้วขึ้นมาใช้ได้เอง ทำให้สมาชิกกองทุนจะมีความเปราะบางในอนาคตมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ เนื่องจากกองทุนประกันสังคมมีความเปราะบางในระยะยาว ทำให้มาตรการดังกล่าวจะเพิ่มความเสี่ยงให้กับกองทุนในระยะยาวเพิ่มเติมอีกด้วย

มาตรการที่ต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมถึงความเหมาะสมตามหลักวิชาการ ได้แก่ การช่วยเหลือมอเตอร์ไซด์รับจ้างและรถแท็กซี่ โดยในด้านหนึ่ง ทั้งสองกลุ่มเป็นผู้ให้บริการสาธารณะที่เข้าข่ายว่าเป็นฟันเฟืองที่สำคัญในระดับเศรษฐกิจ ทำให้การช่วยเหลือจะส่งผลต่อประชาชนในวงกว้าง หากแต่การช่วยเหลือยังเกิดคำถามว่าผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจะถูกเก็บไว้โดยผู้บริการ หรือส่งต่อไปยังผู้บริโภค ทำให้การใช้มาตรการในลักษณะนี้จะต้อง

พิจารณาถึงต้นทุนค่าโดยสารของประชาชนควบคู่กันไปด้วย นอกจากนี้ หากพิจารณาว่ารถแท็กซี่เป็นการให้บริการสำหรับคนชั้นกลางและมนุษย์เงินเดือน (คนรายได้น้อยอาจจะไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายหลัก) ทำให้การช่วยเหลืออาจจะไม่ตรงกับกลุ่มเป้าหมายที่ควรจะได้รับ การช่วยเหลือเพราะคนชั้นกลางและมนุษย์เงินเดือนอาจจะมีความสามารถในการรองรับปัญหาเงินเพื่อได้ดีเพียงพออยู่แล้ว ซึ่งต้องอาศัยการศึกษาเพิ่มเติมเช่นเดียวกัน

3.2.5 ประเมินมาตรการลดภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง

ในช่วงที่ทำการศึกษาวิจัย ภาครัฐได้ออก พรก. ลดภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างบางประเภท (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564 โดยมีสาระสำคัญ คือ การลดอัตราภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างลงร้อยละ 90

ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง เป็นภาษีใหม่ที่ถูกบังคับใช้ในปี 2562 เพื่อทดแทนภาษีเดิม คือ ภาษีบำรุงท้องที่ และภาษีโรงเรือนและที่ดิน ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดเก็บมากยิ่งขึ้น และนำไปสู่การเพิ่มรายได้เพื่อพัฒนาท้องถิ่นให้ดียิ่งขึ้น

ข้อมูลจากสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง ระบุว่า ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างมีการกำหนดฐานภาษีแบบใหม่ กำหนดผู้เสียภาษีและกำหนดผู้จัดเก็บภาษีให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น มีการแบ่งพื้นที่ออกเป็นพื้นที่สำหรับอยู่อาศัย พื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่ใช้สำหรับการดำเนินธุรกิจ และพื้นที่รกร้างว่างเปล่าหรือไม่ได้ใช้ประโยชน์ มีการปรับอัตราภาษีที่ดินเพิ่มขึ้นอย่างเหมาะสม และมีการดูแลผลกระทบต่อผู้ที่ได้รับผลกระทบผ่านการออกมาตรการยกเว้น ลดหย่อน และผ่อนปรน

ทั้งนี้ การออก พรก. ลดภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ที่ผ่านมามีการออก พรก. 2 ฉบับเพื่อช่วยเหลือเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาการแพร่ระบาดของโควิด-19 โดยทั้ง 2 ฉบับมีหลักการเดียวกัน คือ การลดหย่อนภาษีสำหรับผู้เสียภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างลงในอัตราร้อยละ 90

คณะผู้วิจัยได้ทำการลงพื้นที่เพื่อสำรวจข้อมูลจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นจริง โดยลงพื้นที่รวม 4 พื้นที่ ได้แก่ เพชรบูรณ์ บุรีรัมย์ อุตรธานี และขอนแก่น โดยอาศัยวิธีการสัมภาษณ์เพื่อประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากเป้าประสงค์ของภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างคือ การสร้างรายได้ให้กับท้องถิ่น

ผลการสำรวจข้อมูล พบว่า รายได้ของท้องถิ่น 3 ใน 4 แห่งมีแนวโน้มลดลงเป็นจำนวนมาก ในขณะที่ รายได้จากท้องถิ่น 1 ใน 4 แห่งมีแนวโน้มเก็บได้ในสัดส่วนที่สูงขึ้น (แต่ยังคงน้อยกว่ารายได้ก่อนที่จะเก็บภาษีที่ดิน และสิ่งปลูกสร้าง)

ประเด็นปัญหาเกิดขึ้นใน 2 ระดับ คือ ในระดับภาพย่อยที่มีการมีข้อยกเว้น การลดหย่อน และการกำหนด อัตราภาษี ทำให้รายได้จากภาษีเดิมหายไป เช่น พื้นที่เกษตรเคยมีการจัดเก็บตามภาษีเดิมจะถูกยกเว้นในภาษีกลุ่ม ใหม่เกือบทั้งหมด (ยกเว้นกรณีพื้นที่เกษตรมากกว่า 50 ไร่) ภาษีธุรกิจสำหรับตึกแถวและห้างสรรพสินค้าถูก ประเมินภาษีลดลงมาก จึงมีแนวโน้มว่าจะเป็นปัญหาในแง่ของความเหลื่อมล้ำที่ภาษีใหม่จัดเก็บฐานได้กว้างขึ้น แต่ กลุ่มคนที่เสียกลุ่มเดิมบางส่วนเสียภาษีลดลง

ในระดับภาพรวม มีการประเมินว่ารายได้ที่จัดเก็บรวมของทั้งประเทศจะลดลงจาก พรก. คิดเป็นรายได้ที่ หายไปประมาณ 3 หมื่นล้านบาทต่อปี และแม้ว่าภาครัฐจะมีการกั้นงบประมาณมาชดเชย แต่พบว่าท้องถิ่นส่วนใหญ่จะได้รับไม่ครบจำนวน และเทศบาลนครและเทศบาลเมืองจะไม่ได้รับการชดเชยจาก พรก. ดังกล่าว ซึ่งการที่ รายได้ท้องถิ่นลดลงจะทำให้การให้บริการของท้องถิ่นมีประสิทธิภาพลดลง

บทที่ 4 ผลการศึกษาแนวทางการฟื้นฟูเศรษฐกิจ

ในส่วนนี้จะเป็นการรวบรวมข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่เกิดขึ้นจากการติดตามสถานการณ์ การปรับตัวของภาคประชาชน ภาคธุรกิจ การออกมาตรการภาครัฐ ตลอดจนผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของมาตรการภาครัฐ โดยแยกข้อเสนอแนะการฟื้นฟูเศรษฐกิจออกเป็นรายประเด็น ดังนี้

4.1 ข้อเสนอแนะเพื่อสนับสนุนนโยบายเปิดประเทศ ในวันที่ 1 พฤศจิกายน 2564

ผลการวิเคราะห์กรณีศึกษาจากต่างประเทศ พบว่าประเทศไทยมีการเปิดประเทศที่เร็วกว่ากรณีศึกษาจากต่างประเทศ และทำให้เกิดความเสี่ยงที่จะเกิดต้นทุนต่อสังคมที่สูงกว่าผลได้ที่เกิดขึ้น

คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาองค์ประกอบของรายได้ของภาคท่องเที่ยวของไทย พบว่า ในช่วงต้นไตรมาสที่ 4 นั้น นักท่องเที่ยวชาวไทยก็นิยมการท่องเที่ยว และหากพิจารณาทั้งปี ข้อมูลจากกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2564) พบว่ารายได้จากนักท่องเที่ยวไทยสูงถึงประมาณ 1 ล้านล้านบาทต่อปี (คิดรวมผลทั้งทางตรงและทางอ้อม) ทำให้การเลื่อนการเปิดประเทศและเน้นการท่องเที่ยวภายในประเทศอาจจะช่วยสนับสนุนการฟื้นฟูทางด้านการเศรษฐกิจและสังคมได้ดียิ่งกว่าการเปิดประเทศรับนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศ

การเปิดประเทศที่เหมาะสม ต้องคำนึงถึงสถานการณ์การระบาดเป็นสำคัญ เพราะเป็นต้นทุนที่เกิดขึ้นจากมาตรการดังกล่าว ดังนั้น จังหวัดที่มีสถานการณ์การระบาดสูง ได้แก่ นครศรีธรรมราช สงขลา ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส ไม่ควรเปิดรับนักท่องเที่ยว

การฉีดวัคซีนเป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่ช่วยลดอัตราความรุนแรงของโรค อัตราการเข้าโรงพยาบาล และอัตราการเสียชีวิต รูปแบบการจัดสรรวัคซีนจึงควรจะปรับเปลี่ยนจากการเน้นไปที่พื้นที่ระบาดและพื้นที่เศรษฐกิจ ไปเป็นการจัดสรรวัคซีนตามกลุ่มเสี่ยงเพื่อลดโอกาสการติดเชื้อแบบอาการหนักและการเสียชีวิต

รูปที่ 69 ปัญหาความเหลื่อมล้ำ และการเข้าไม่ถึงวัคซีนของกลุ่มเสี่ยง

5 จังหวัด ฉีดวัคซีนครบโดส
มากกว่าร้อยละ 50

42 จังหวัดฉีดวัคซีนครบโดส
น้อยกว่าร้อยละ 30

41 จังหวัดผู้สูงอายุฉีดวัคซีน
เข็มแรกน้อยกว่าร้อยละ 50

ที่มา: <https://covid-19.researcherth.co/vaccination>

ผลได้จากการท่องเที่ยวจะอยู่สูงที่สุด ถ้ากิจกรรมทางเศรษฐกิจมีการเปิดมากกว่าการวางมาตรการเข้มงวด ดังนั้น ภาครัฐควรจเร่งเปิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจในประเทศให้พร้อมก่อนเปิดประเทศ ได้แก่ มาตรการเคอร์ฟิว และการจำกัดการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

ท้ายที่สุด ผู้ติดเชื้อรายใหม่บางส่วนเป็นผู้เสียสละจากการเปิดประเทศในรอบนี้ เพราะเป็นผู้ที่ต้องการฉีดวัคซีนแต่เข้าไม่ถึงวัคซีน แต่ต้องมีความเสี่ยงในชีวิตเพิ่มขึ้นเพื่อให้ภาคท่องเที่ยวได้รับประโยชน์ จึงควรมีมาตรการเยียวยาเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมทางสังคม

4.2 ข้อเสนอแนะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจไทยในระยะยาว

คณะผู้วิจัยได้ทำการประเมินกลุ่มเศรษฐกิจในระบบเศรษฐกิจไทย โดยอาศัยกรอบแนวคิดเรื่อง กระแสการหมุนเวียนของการใช้จ่ายและผลผลิต (Economic circular flow) จะพบว่าเศรษฐกิจไทยนั้นจะมี Agent หลักในการสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจอยู่ด้วยกัน 3 ภาคส่วน ได้แก่ ภาคประชาชนที่เป็นผู้บริโภคและทำหน้าที่เป็นแรงงานให้กับภาคธุรกิจ ภาคธุรกิจที่ทำหน้าที่ในการผลิตสินค้าและบริการและจ่ายค่าจ้างให้กับภาคแรงงาน ภาครัฐทำหน้าที่ในการสนับสนุนการดำเนินธุรกิจ และทำให้เศรษฐกิจขับเคลื่อนไปได้อย่างราบรื่น

การวิเคราะห์ Circular flow เพื่อพิจารณาถึงช่องว่างในการฟื้นฟูเศรษฐกิจไทยในระยะยาว ทำให้เห็นถึงปัญหาคอขวดที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเศรษฐกิจ ทำให้การหมุนเวียนของการใช้จ่ายและผลผลิตไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ดังนี้

1. ความสูญเสียที่ทำให้แรงงานไม่สามารถทำงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

คณะผู้วิจัยพบว่า ปัจจัยแรกที่ทำให้การหมุนเวียนของการใช้จ่ายและผลผลิตไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เกิดจากความสูญเสียที่ทำให้แรงงานไม่สามารถทำงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

อุบัติเหตุบนท้องถนน ทำให้คนไทยบางส่วนได้รับบาดเจ็บต้องขาดงาน บางคนต้องมีสภาพพิการไม่สามารถทำงานได้อย่างเต็มที่ บางคนอาจจะถึงกับเสียชีวิตทำให้ประเทศสูญเสียทรัพยากรแรงงานไป

มลพิษทางอากาศ การสูดฝุ่นควันพิษ ฝุ่น PM2.5 ทำให้สุขภาพของคนไทยแย่ลง ส่งผลในระยะสั้นและระยะยาวต่อผลิตภาพแรงงานของไทย

โรคไม่ติดต่อ เป็นเหตุให้ความสามารถในการทำงานลดลง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แรงงานที่มีอายุเพิ่มมากขึ้น พบว่าป่วยเป็นโรคเบาหวาน ความดัน และหัวใจมากขึ้น

การเกณฑ์ทหาร ทำให้แรงงานหายไปจากระบบเศรษฐกิจบางส่วน

2. คุณภาพของแรงงานในปัจจุบันและในระยะยาว

โควิด-19 ทำให้จำนวนคนว่างงานเพิ่มสูงขึ้น และยังทำให้ประเทศไทยเจอกับปัญหาว่างงานแฝงอีกจำนวนมาก การจะเติมเต็มให้เกิดการจ้างงานใหม่ต้องอาศัยการฝึกทักษะแรงงานให้สูงขึ้นและตอบรับกับการทำงานในโลกหลังโควิด-19 ให้ดียิ่งขึ้น

เช่นเดียวกัน ปัญหาโควิด-19 ทำให้เด็กไทยมีความเสี่ยงที่จะไม่ได้รับการศึกษาอย่างเหมาะสม การเรียนออนไลน์ทำให้คุณภาพทางการศึกษาด้อยลง เด็กบางส่วนต้องหลุดจากระบบการศึกษาเพราะฐานะครอบครัว การจะทำให้เศรษฐกิจขับเคลื่อนต่อไปได้ในระยะยาวจึงต้องมีการพัฒนาเด็กตั้งแต่ปฐมวัย การแก้ไขปัญหาเด็กตกหล่นจากระบบการศึกษา การยกระดับคุณภาพการศึกษา ตลอดจนการพัฒนาทักษะแรงงานสำหรับโลกหลังโควิด-19

3. การเพิ่มผลิตภาพ

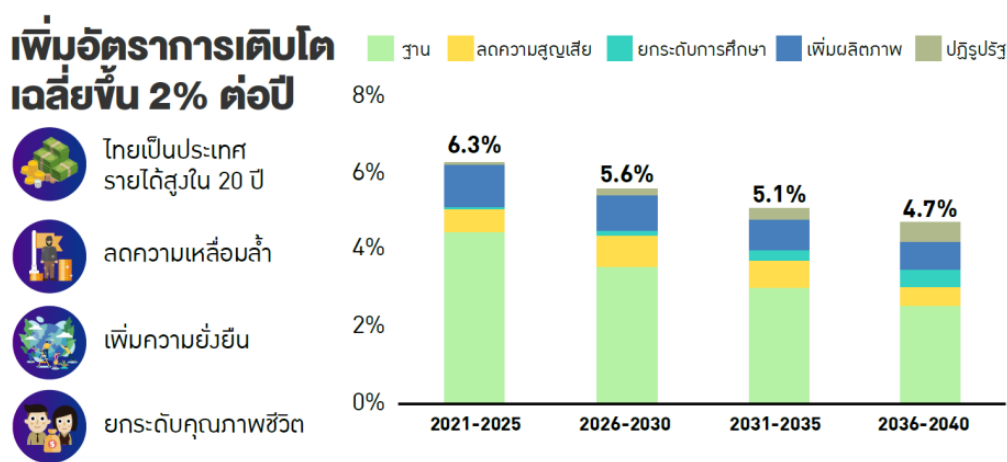
ภาคธุรกิจที่ทำหน้าที่ในการผลิตสินค้าและบริการ มีส่วนสำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจเติบโต โดยธุรกิจที่มีผลิตภาพการผลิตที่สูงจะทำให้เศรษฐกิจเติบโตได้ดียิ่งขึ้น

การเพิ่มผลิตภาพทำได้ในหลากหลายรูปแบบ โดยในแง่หนึ่งจะเป็นการเพิ่มผลผลิตให้มากขึ้น เช่น การปรับสู่การผลิตแบบสมาร์ต การปรับสู่การเกษตรแบบสมาร์ต การวิจัยสินค้าและการพัฒนาตลาด ในอีกด้านหนึ่งจะเป็นการลดต้นทุนที่เกิดขึ้น โดยผลผลิตยังคงเดิม อาทิ เช่น การประหยัดพลังงาน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ท้องถิ่น นอกจากนี้ การเพิ่มผลิตภาพยังสามารถมาในรูปแบบของการลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ รักษาคุณภาพของแหล่งให้บริการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคการท่องเที่ยว ทำให้สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ได้อย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต

4. ปัญหาคอขวดในภาครัฐ

ภาครัฐมีส่วนสำคัญในการกำกับดูแลให้ธุรกิจมีการดำเนินการอย่างราบรื่น ไม่เอาเปรียบผู้บริโภค แต่ในขณะเดียวกัน กฎระเบียบ/กฎเกณฑ์ต่างๆ จากภาครัฐก็มีส่วนทำให้ธุรกิจเกิดต้นทุน ให้การธุรกิจใหม่ๆ หรือ การขับเคลื่อนธุรกิจที่มีอยู่ดำเนินการไปได้แบบไม่ราบรื่น

รูปที่ 70 อัตราเจริญเติบโตของเศรษฐกิจไทยใน 20 ปีข้างหน้า ภายใต้กรอบการพัฒนา Circular flow ทั้ง 4 กลุ่ม

ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัย

หัวใจสำคัญในการแก้ไขปัญหาคอขวดในส่วนนี้ คือ การพัฒนารัฐบาลดิจิทัล และการลดกฎระเบียบภาครัฐ (Regulatory Guillotine) การเชื่อมโยงข้อมูลและการลดการใช้กระดาษ เป็นตัวอย่างหนึ่งที่ต้นทุนของธุรกิจในการ

ประสานงานกับภาครัฐจะลดลงเป็นอย่างมาก ในขณะที่การลดกฎระเบียบและขั้นตอนต่างๆ จะช่วยทำให้ธุรกิจใหม่ๆ เกิดขึ้นได้มากขึ้น และการขับเคลื่อนดำเนินธุรกิจจะมีต้นทุนธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับภาครัฐลดลง

ทั้งนี้ ภายใต้แบบจำลองที่พัฒนาขึ้นเพื่อประมาณการการพัฒนาปัจจัยต่างๆ ข้างต้นเพื่อสนับสนุนการหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจ คณะผู้วิจัยพบว่าเศรษฐกิจไทยสามารถกลับมาเติบโตได้สูงขึ้นแบบในอดีต และสามารถก้าวไปสู่ประเทศรายได้ขั้นสูงภายใน 20 ปี ข้างหน้า

4.3 ข้อเสนอแนะในประเด็น CBDC เพื่อหนุนเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล

ปัจจุบัน สินทรัพย์ดิจิทัล (digital asset) ในรูปแบบต่างๆ ได้ปรากฏขึ้นหลายรูปแบบ ซึ่งหนึ่งในสินทรัพย์ดิจิทัลที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุดก็คือ สกุลเงินดิจิทัล

ในส่วนนี้ หากกล่าวถึงสกุลเงินดิจิทัลแล้ว CBDC หรือ Central Bank Digital Currency ได้กลายมาเป็นหนึ่งในทางเลือกของการพัฒนาสกุลเงินเพื่อใช้ในการหนุนเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล โดยความต่างระหว่าง CBDC และกลุ่มสกุลเงินคริปโตต่างๆ (cryptocurrency) ที่สำคัญ คือ CBDC ถูกสร้างโดยธนาคารกลางของแต่ละประเทศ จึงถูกกำกับดูแล รักษามูลค่า และรับรองธุรกรรมโดยธนาคารกลาง นอกจากนี้ มูลค่าของ CBDC จะถูกผูกไว้กับมูลค่าของสกุลเงิน (fiat currency) ของประเทศนั้นๆ ไว้ ส่งผลให้ CBDC มีมูลค่าที่ถูกรักษาไว้ตามสถานะของมูลค่าสกุลเงินประเทศนั้นๆ

ตารางที่ 28 เปรียบเทียบคุณสมบัติระหว่าง CBDC และ cryptocurrency

	CBDC	Cryptocurrency	
		Stable	Non-stable
สร้างโดย	ธนาคารกลาง	เอกชน/บุคคลที่สาม	
การเปิดเผยตัวตน (ข้อมูลบัญชี ธุรกรรม ฯลฯ)	กำกับโดย ภาครัฐ/Blockchain	กำกับโดย เอกชนเจ้าของสกุล เงิน/Blockchain	Blockchain
ความผันผวน	ผูกกับสกุลเงินของประเทศ	ตามที่กำหนด/อ้างอิงมูลค่า	สูง (การเข้าไปแก๊งค์กำไร)
ตัวอย่าง	บาทดิจิทัล หยวนดิจิทัล	Tether	Bitcoin Ethereum

ที่มา: สรุปลงโดยคณะผู้วิจัย

4.3.1 กรณีศึกษาต่างประเทศ

เมื่อกล่าวถึงพัฒนาการของ CBDC ณ ปัจจุบัน พบว่า มีกว่า 90 ประเทศที่ได้มีการพัฒนา CBDC ขึ้นในประเทศของตนแล้ว อย่างไรก็ตาม การเปิดใช้งาน CBDC จริง ยังเกิดขึ้นไม่มากนัก โดยพบ 7 ประเทศที่ได้มีการเปิดใช้งาน CBDC ในระดับประชาชนทั่วไป (retail) ซึ่งประกอบด้วย (1) Bahamas (2) Saint Kitts and Nevis (3) Antigua and Barbuda (4) Saint Lucia (5) Saint Vincent and the Grenadines (6) Grenada และ (7) Nigeria

โดยในประเทศที่เปิดใช้งาน CBDC โดยทั่วไปจะพบว่า CBDC ถูกนำมาใช้ในการทดแทนช่องว่างของเงินทางกายภาพ (เงินสด) ซึ่งสามารถสรุปได้โดยหลักคือ (1) หนุนเสริมการเข้าถึงเงินของประชาชน (2) ลดต้นทุนการบริหารจัดการเงินสด (3) ลดขนาดเศรษฐกิจนอกระบบ (4) ก้าวสู่สังคมไร้เงินสด (5) หนุนเสริมการแข่งขันของระบบการเงิน และ (6) การเมือง

1.1 หนุนเสริมการเข้าถึงเงินของประชาชน

ในส่วนของกรณีหนุนเสริมการเข้าถึงเงินของประชาชนนั้น พบว่าประเทศที่นำ CBDC มาใช้งานมักจะมีข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินสดของประชาชน ตัวอย่างเช่น ประเทศบาฮามาส เป็นประเทศที่ประกอบขึ้นจากหมู่เกาะเล็กน้อยกว่า 700 เกาะ ทั้งยังประสบภัยธรรมชาติอยู่บ่อยๆ ส่งผลให้การบริหารจัดการเงินสดมีอุปสรรคในการเคลื่อนย้าย รัฐบาลจึงพัฒนาเงินดิจิทัลขึ้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการไหลเวียน และบริหารจัดการเงิน โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ (1) เพิ่มความปลอดภัย และลดระยะเวลาในการเคลื่อนย้ายเงินสด (2) ลดค่าใช้จ่ายบริการทางการเงิน และพัฒนาการเข้าถึงบริการทางการเงิน (3) ใช้ในการกระจายเงินสู่ประชากรอย่างทั่วถึง (4) ป้องกันกิจกรรมผิดกฎหมาย เช่น ฟอกเงิน ปลอมเงิน ฯลฯ โดยอีกประเทศหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อผลักดันให้ประชาชนสามารถเข้าถึงระบบการเงินได้มากขึ้น ก็คือประเทศไนจีเรียที่ได้พัฒนาเงินดิจิทัลเพื่อหนุนเสริมการเข้าถึงการเงินในระบบของประชากร เนื่องจากประชาชนกว่า 38 ล้านคนไม่มีบัญชีธนาคาร (36% ของวัยทำงาน) รัฐบาลจึงพยายามหนุนเสริมการเข้าถึงการเงินในระบบโดยอาศัยสมาร์ทโฟนเป็นสื่อหลัก

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการใช้งาน CBDC ในประเทศกลุ่มนี้ ณ ปัจจุบัน จะยังไม่เกิดขึ้นมากนัก อย่างไรก็ตาม ประเทศบาฮามาสยังมีสัดส่วนการใช้ CBDC หรือที่ประเทศใช้เรียกว่า Sand dollar ต่อปริมาณเงินสดหมุนเวียนในระบบ

อยู่ที่เพียงร้อยละ 0.04 หลังเปิดให้ประชาชนสามารถใช้ได้อย่างเป็นทางการมาตั้งแต่ปลายปี ค.ศ.2020¹⁷ แต่ถึงกระนั้นรัฐบาลก็ได้มีความพยายามผลักดันการสร้างทางเลือกในการเข้าถึงการเงินของประชาชนและหนุนเสริมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยช่องทางดิจิทัล

1.2 ลดต้นทุนการบริหารจัดการเงินสด

กลุ่มประเทศในหมู่เกาะ อีสเทิร์น แคริบเบียน มีการใช้งานสกุลเงินกลางภายในกลุ่มประเทศสมาชิก ส่งผลให้เกิดต้นทุนในการบริหารจัดการการหมุนเวียนเงินสดภายในกลุ่มประเทศที่ค่อนข้างสูง โดยค่าโอนเงินต่างธนาคารข้ามเขตแดนทั้งขาเข้าและขาออกต่อครั้งอยู่ที่ประมาณ 12 ถึง 25.3 ดอลลาร์สหรัฐ ทั้งนี้ สื่อกกลางในการแลกเปลี่ยนทางเลือกอื่นก็ค่อนข้างมีต้นทุนที่ภาระสูงต่อภาคเอกชนและประชาชนด้วยเช่นเดียวกัน เช่น ค่าธรรมเนียมบัตรเครดิตรายปีอยู่ที่ประมาณตั้งแต่ 30.8 ถึง 161.29 ดอลลาร์สหรัฐ ค่าธรรมเนียมสำหรับ e-Payment ร้อยละ 3.5 ต่อยอดชำระ เป็นต้น

เพื่อแก้ปัญหาส่วนนี้ Eastern Caribbean Central Bank (ECCB) เปิดใช้ CBDC อย่างเป็นทางการเมื่อ 31 มีนาคม 2021 ใช้ใน 5 ประเทศ จากทั้งหมด 7 ประเทศ ในชื่อ “Dcash” ซึ่งเป็น CBDC แรกที่ใช้ใน Economic union (แต่ละประเทศเป็นเกาะกระจายหลายแห่ง) แต่ถึงอย่างไรก็ตาม การใช้งาน Dcash จริงยังคงประสบปัญหา โดย ณ ปัจจุบัน (ไตรมาสที่ 2 ปี 2021) ปริมาณการใช้ CBDC ในระบบยังค่อนข้างต่ำ โดยมีมูลค่า DCash หมุนเวียนในระบบประมาณ 4 แสน \$EC หรือ เท่ากับประมาณร้อยละ 0.03 ของเงินสดหมุนเวียนในระบบ และการแข่งขันการพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อมารองรับการใช้งาน CBDC ยังคงดำเนินการได้ไม่เต็มที่ โดยปัจจุบันมีเพียงแอปพลิเคชันเดียวที่สามารถใช้งาน CBDC ได้

1.3 ลดขนาดเศรษฐกิจนอกระบบ

ไนจีเรียเป็นประเทศที่มีเศรษฐกิจนอกระบบ (informal economy) ที่ใหญ่ถึงประมาณครึ่งหนึ่งของ GDP และมีจำนวนแรงงานในภาคเศรษฐกิจนอกระบบถึงร้อยละ 80 ของการมีงานทำ รัฐบาลจึงต้องการติดตามการไหลเวียนเงินในส่วนนี้และพยายามผลักดันให้ธุรกิจดังกล่าวเข้ามาอยู่ในระบบ ขณะเดียวกัน ในด้านเศรษฐกิจไนจีเรียก็เป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจในส่วน sub-Saharan ที่มีการแลกเปลี่ยนข้ามสกุลเงินกับประเทศข้างเคียงเยอะ

---

¹⁷ สาเหตุหลักที่ปริมาณการใช้ Sand dollar ในบาฮามาสยังค่อนข้างน้อยก็คืออุปสรรคในการส่งเสริมให้สถาบันการเงินและร้านค้า นำ CBDC ไปใช้ เนื่องจากความยากลำบากในการติดต่อประสานงานในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19

มาก (เช่น ผ่าน Western Union) ส่งผลให้เงินจำนวนมากหมดไปกับค่าธรรมเนียม ทั้งยังประสบปัญหาค่าเงินไนรา (Naira) ค่อนข้างหดตัวอย่างรวดเร็วและยาวนาน โดยมีอัตราเงินเฟ้อเฉลี่ยระยะ 10 ปี อยู่ที่ร้อยละ 11 และมีอัตราเงินเฟ้อเฉลี่ยต่อเดือนระยะ 10 เดือนล่าสุดอยู่ที่ร้อยละ 17 นอกจากนี้ อัตราแลกเปลี่ยน Naira ต่อ USD อ่อนตัวลงมาร้อยละ 24 ของปี 2020 ดังนั้น รัฐบาลไนจีเรียจึงคาดหวังว่าการออก CBDC เป็นของตัวเองที่เรียกว่า eNaira จะสามารถสร้างความเชื่อมั่นและรักษามูลค่าของเงินได้มากขึ้น

การประกาศใช้ CBDC นี้ พบว่า ครึ่งเดือนแรก มีผู้ใช้แล้วทั้งหมด 488,000 ราย (ร้อยละ 0.23 ของประชากรทั้งหมด) และมีร้านค้าที่ลงทะเบียน 78,000 ราย มีจำนวน eNaira ในระบบแล้ว 62 ล้านไนรา (ร้อยละ 0.0023 ของเงินสดหมุนเวียนในระบบ)

อย่างไรก็ดี การประกาศใช้ CBDC เพื่อหนุนเสริมระบบเศรษฐกิจของไนจีเรีย ยังพบอุปสรรคสำคัญเรื่องความเชื่อมั่นในสกุลเงินและการบริหารจัดการ CBDC ของธนาคารกลาง ส่งผลให้ cryptocurrency ยังเป็นทางเลือกหนึ่งที่ประชาชนไนจีเรียเลือกใช้อยู่ ตัวอย่างเช่น การที่เศรษฐกิจในประเทศถดถอยถึง 2 ครั้งในเวลาไม่ถึง 5 ปี ส่งผลให้เงิน Naira เสื่อมมูลค่าลงตลอด ประชากรจึงพยายามแสวงหาโอกาสจาก Crypto เพื่อสร้างฐานะหรือการใช้ cryptocurrency แลกเปลี่ยนข้ามพรมแดน เพื่อความสะดวก

1.4 ก้าวสู่สังคมไร้เงินสด

ประชาชนในบางประเทศมีความนิยมในการใช้จ่ายผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์มากกว่าการใช้เงินสดและมีระบบดิจิทัลที่พัฒนาอย่างเข้มแข็ง ประเทศเหล่านั้นจึงกำลังก้าวเข้าสู่ก้าวสู่สังคมไร้เงินสดอย่างรวดเร็ว ประเทศอย่างเช่น สวีเดนมีความพยายามผลักดัน CBDC ในประเทศโดยอาศัยเงินดิจิทัลเป็นทางเลือกทดแทนถือเป็นการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจและสังคมสำคัญที่กำลังเกิดขึ้น โดยแรงผลักดันที่ทำให้รัฐบาลสวีเดนต้องเร่งพัฒนา CBDC ก็คือปริมาณการใช้เงินสดลดลงในระบบเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก นับตั้งแต่ 2010-2020 อัตราการใช้เงินสดในประเทศลดลงจากร้อยละ 39 เหลือเพียงร้อยละ 9 โดยเงินสดมักใช้ในการใช้จ่ายเล็กน้อยหรือในกลุ่มผู้สูงอายุเท่านั้น ด้วยเศรษฐกิจที่ปรับตัวสู่ยุคไร้เงินสดอย่างรวดเร็วทำให้ร้านค้าหรือผู้ให้บริการหลายรายไม่รับเงินสด จึงทำให้เกิดปัญหาต่อกลุ่มผู้สูงอายุที่ยังไม่สามารถปรับตัวหรือไม่ยอมใช้ระบบการชำระเงินแบบดิจิทัล ดังนั้น การลดเงินสดและเปลี่ยนเป็น CBDC จึงอาจเป็นส่วนช่วยผลักดันให้คนทุกวัยสามารถเข้าถึงสินค้าและบริการได้

ขณะที่ประเทศอย่างสิงคโปร์ที่การชำระเงินในระบบเศรษฐกิจเริ่มส่งสัญญาณเล็งเห็นแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่สังคมไร้เงินสดหรืออย่างน้อยก็ใช้เงินสดในสัดส่วนที่ต่ำ โดยมูลค่าการถอนเงินสดจาก ATM ในปี

ค.ศ.2020 ลดลงเหลือประมาณร้อยละ 70 ของมูลค่าการถอนเงินในปี 2014 ในขณะที่มูลค่าการใช้สื่อการแลกเปลี่ยนอื่นที่ไม่ใช่เงินสดเพิ่มขึ้นมาร้อยละ 80 ในระยะ 7 ปีที่ผ่านมา นอกจากนี้ การหนุนเสริมเศรษฐกิจดิจิทัลของประเทศสิงคโปร์ด้วยการพัฒนาและผลักดัน CBDC ยังมีเป้าหมายเพื่อลดต้นทุนการเงินสำหรับธุรกรรมระหว่างประเทศ

1.5 หนุนเสริมการแข่งขันของระบบการเงิน

ในกรณีของประเทศสวีเดนตลาดการให้บริการ online payment ค่อนข้างกระจุกตัวอยู่กับผู้ประกอบการไม่กี่ราย และจะมีแนวโน้มก่อให้เกิดความไม่มีประสิทธิภาพต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในยุคสังคมไร้เงินสด ดังนั้น เป้าหมายอีกหนึ่งอย่างที่สำคัญของ CBDC ก็คือการส่งเสริมให้มีผู้ประกอบการหน้าใหม่เข้ามาอยู่ในตลาดได้มากขึ้น และส่งเสริมการแข่งขัน ในแง่กรณีของสวีเดน การมีทางเลือกของระบบการเงินที่มากขึ้นจะช่วยตอบโจทย์ความต้องการการใช้งานเงินของแต่ละกลุ่มประชากร รวมถึงหนุนเสริมให้เกิดการแข่งขันพัฒนาระบบการเงิน เพื่อสร้างทางเลือกในการใช้งานมากยิ่งขึ้นและนำไปสู่การจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพในมิติทางด้านเศรษฐกิจ

1.6 การเมือง

ในกรณีของประเทศจีน การเมืองทั้งในประเทศและนอกประเทศ กลายมาเป็นปัจจัยสำคัญในการผลักดันให้จีนต้องพัฒนาสกุลเงินดิจิทัลของตนขึ้น

โดยการเมืองในประเทศนั้น Ant Financial (Alipay) เป็น FinTech ที่มีอิทธิพลสูงทางธุรกรรมการเงินออนไลน์ เพื่อจำกัดอิทธิพล นอกจากจะใช้การเมืองแล้ว หยวนดิจิทัลอาจจะเป็นเครื่องมือลดความพึ่งพิงทางธุรกรรม Alipay ได้ ซึ่ง Alipay ก็มีใช้กรณีศึกษากรณีเดียวที่บ่งชี้ว่า รัฐบาลจีนนำระบบการเงินเข้ามาใช้ดำเนินการเชิงการเมือง ยังมีกรณีตัวอย่าง เช่น Didi แอปเรียกรถโดยสาร ซึ่งถูก Cyberspace Administration of China สั่งแบน Didi ด้วยเหตุผล “ความมั่นคงของชาติ และประโยชน์สาธารณะ” และทำการสั่งให้ถอดแอปออกจากสโตร์ต่างๆ หรือ Meituan แอปส่งอาหาร ซึ่งถูก State Administration for Market Regulation สั่งปรับ Meituan ประมาณ 18,000 ล้านบาท ด้วยข้อหาผูกขาดตลาด และละเมิดสิทธิแรงงาน หลังจากผู้บริหารได้วิพากษ์วิจารณ์การทำงานของสื่งฉินผิง

ไม่เพียงแค่นี้ การที่เงินในประเทศแปลงสภาพเป็นดิจิทัลซึ่งผูกกับธนาคารกลาง ยังส่งผลให้รัฐบาลจีนสามารถสอดส่องการเคลื่อนย้ายเงินในช่องทางต่างๆ ได้อย่างแม่นยำอีกด้วย (ซึ่งอาจจะเป็นโอกาสในการสอดส่องพฤติกรรมการใช้เงินและเคลื่อนย้ายเงินของประชาชนได้)

ในขณะที่การเมืองนอกประเทศนั้น เงินดิจิทัลหรือ cryptocurrency หลายๆ สกุล นิยมใช้ US Dollar ในการผูกค่า ในแง่นี้ รัฐบาลจีนจึงพยายามผลักดันเงินดิจิทัลของตนเอง เพื่อรักษาค่าของเงินหยวน และอธิปไตยทางการเงินภายในประเทศไว้ หากหยวนดิจิทัลประสบความสำเร็จ และเงินสามารถเป็นผู้นำทางการเงินดิจิทัล อาจส่งผลสนับสนุนให้หยวนกลายเป็นสกุลเงินหลักของโลกได้ โดยอาศัยข้อได้เปรียบของความคล่องตัว

นอกจากนี้ การที่ชีวิตประจำวันปัจจุบันของเราเกี่ยวข้องกับการโลกดิจิทัลเป็นอย่างมาก เช่น ทำธุรกรรมทางการเงิน สั่งอาหาร เดินทาง ถ่ายรูป ฯลฯ ส่งผลให้บริษัทผู้ให้บริการเหล่านี้มี “ข้อมูลผู้บริโภค” เป็นจำนวนมาก รัฐบาลจีนจึงต้องพยายามเข้ามา “จัดระเบียบ” โลกดิจิทัล เพื่อรักษาอิทธิพลของรัฐบาลเหนือภาคเอกชน และป้องกันข้อมูลชาวจีนไม่ให้รั่วไหลสู่โลกตะวันตก เช่น การออกหยวนดิจิทัล เพื่อควบคุมอธิปไตยทางการเงินและข้อมูลการใช้จ่าย หรือ การสั่งห้ามเข้าสู่ตลาดหุ้นสหรัฐฯ เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ถือหุ้นต่างชาติมีอิทธิพลในการกำหนดนโยบายและเข้าถึงข้อมูลพฤติกรรมต่างๆ เป็นต้น

โดยสรุป จากกรณีศึกษาในต่างประเทศจะพบว่า CBDC จะมีประโยชน์ต่อระบบการเงินและเศรษฐกิจของประเทศ คือ (1) เพิ่มการเข้าถึงทางการเงิน (financial inclusion) ให้กลุ่มที่เข้าถึงผลิตภัณฑ์ทางการเงินได้ยาก เช่น ผู้มีรายได้น้อย (2) พัฒนาเงินดิจิทัลทางเลือกที่มีเสถียรภาพและต้นทุนต่ำเพื่อรองรับสังคมไร้เงินสดในอนาคต (3) ลดขนาดเศรษฐกิจนอกระบบและธุรกิจที่ผิดกฎหมาย และ (4) ส่งเสริมการแข่งขันด้าน Financial technology

4.3.2 กรณีศึกษาของไทย

ปัจจุบัน ภาคเอกชนในหลายประเทศมีการสร้าง “Private Digital Currency” ขึ้น และมีแนวโน้มถูกนำไปใช้แพร่หลาย อาจก่อความเสี่ยงต่อผู้ใช้งาน กระทบต่อเสถียรภาพทางการเงิน และความปลอดภัยของระบบชำระเงินได้ CBDC จึงถูกพัฒนาขึ้นเป็นทางเลือกในการช่วยให้ประชาชนเข้าถึงเงินดิจิทัลที่มีความเชื่อมั่นและปลอดภัย และหนุนเสริมโครงสร้างธุรกรรมดิจิทัลในประเทศ

สถานการณ์การใช้ธุรกรรมการแลกเปลี่ยนเงินด้วยระบบดิจิทัลของไทยกำลังมีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด สัดส่วนการใช้ e-Payment ในระบบทุกรูปแบบต่อจีดีพีเพิ่มขึ้นมาจากร้อยละ 1,591 ในปี ค.ศ.2010 เป็นร้อยละ 2,825 ในปี 2020 ส่วนสัดส่วนปริมาณการถอนเงินจาก ATM ก็ลดลงมาร้อยละ 30 จากปี 2010 ส่วนปริมาณการใช้ e-money บนผ่านแอปพลิเคชันจากผู้ให้บริการภาคเอกชนยังมีสัดส่วนค่อนข้างต่ำซึ่งอยู่ที่ประมาณร้อยละ 2 ต่อ GDP แต่อัตราการเติบโตของปริมาณการใช้ e-money ของไทยอยู่ในระดับที่สูง จากปี 2010 จนถึงปี 2020 ปริมาณการใช้โตเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 29 ต่อปี แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ในด้านตลาดผู้พัฒนาแอปพลิเคชันยังมีการแข่งขันที่ค่อนข้างต่ำ โดยสองอันดับแรกของผู้มีส่วนแบ่งตลาดมากถึงร้อยละ 73.3 ของมูลค่าตลาดทั้งหมด ในปี 2020 ซึ่งหากวัดเป็นดัชนีระดับการแข่งขันด้วย Herfindahl-Hirschman Index (HHI) จะพบว่าตลาด e-money ไทยมีการกระจุกตัวมากเป็นอันดับที่ 6 จาก 19 ประเทศในภูมิภาค 18 อีกประเด็นกระเด็นที่น่าจับตามองสำหรับการทรัพย์สินดิจิทัลของไทยก็คือความนิยมที่มีต่อสกุลเงินคริปโต โดยในเดือนตุลาคม 2564 มีบัญชีผู้ลงทุนใน Crypto ในไทย จำนวน 1.77 ล้านบัญชี โดยในแต่ละเดือนมีการทำธุรกรรม (Active) เฉลี่ย 4.5 แสนบัญชี ในเดือนพฤศจิกายนมีการทำธุรกรรมสูงถึง 6.3 แสนบัญชี และมีมูลค่าการแลกเปลี่ยน Crypto สกุลต่างๆ ในแต่ละเดือนเฉลี่ยที่ 149 พันล้านบาท และมีการกระจายตัวไปลงทุนในสกุลอื่นๆ มากขึ้นเรื่อยๆ ดังนั้น จากสถานการณ์ทั้งหมดของไทยเมื่อเทียบกับแรงผลักดันการใช้ CBDC ที่สำคัญ ของต่างประเทศ จะทำให้เห็นได้ว่ามีประเด็นประโยชน์ต่างๆ ที่ไทยมีแนวโน้มที่จะได้รับเมื่อมีการพัฒนา CBDC ขึ้นอย่างน้อยสองประเด็นหลัก ได้แก่ ความนิยมของเศรษฐกิจที่มีการปรับตัวใช้เงินดิจิทัลมากขึ้น และการกระจุกตัวของตลาดผู้พัฒนา e-money

ดังนั้น จึงเป็นเหตุให้ธนาคารแห่งประเทศไทยดำเนิน "โครงการอินทนนท์" ขึ้นในปี 2561 เพื่อศึกษาและพัฒนา CBDC ร่วมกับธนาคารพาณิชย์ 8 แห่ง (ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกรุงไทย ธนาคารกรุงศรีอยุธยา ธนาคารกสิกรไทย ธนาคารไทยพาณิชย์ ธนาคารธนชาต ธนาคารสแตนดาร์ดชาร์เตอร์ และธนาคารฮ่องกงและเซี่ยงไฮ้แบงกิงคอร์ปอเรชั่น)

อย่างไรก็ดี แม้ว่าประเทศไทยจะมีช่องทางในการทำธุรกรรมดิจิทัลอยู่แล้ว เช่น ผ่าน Promptpay หรือใช้งานแอปธนาคารในการทำธุรกรรม แต่การใช้งานดังกล่าวยังเป็นการย้ายเงินจากบัญชีเงินฝากไปสู่อีกบัญชี โดยใช้แอปเป็นเครื่องมือย้ายเงิน ซึ่งกรณีของบาทดิจิทัล จะแตกต่าง โดยเป็นการแปลงเงินบาทจากรูปของเงินสด ให้

---

¹⁸ จาก Boku's Money wallet report 2021 และการคำนวณโดยคณะผู้วิจัย

กลายเป็นข้อมูลดิจิทัล ปริมาณของเงินในระบบกับบาทดิจิทัลจะผูกโยงกัน ซึ่งมีแนวโน้มว่า หากประชาชนตอบรับบาทดิจิทัลมากกว่า ก็จะลดการผลิตเงินสดลง (จะต้องแลกเงินสดเป็นบาทดิจิทัลในรูป 1:1)

โดยในส่วนนี้ ธปท. คาดหมายว่า จะทดสอบใช้งานจริงในไตรมาส 2/2565 ทดสอบในกลุ่ม ธปท. ประชาชน ร้านค้า และผู้ประกอบการทั้งสถาบันการเงิน และนอกระบบ หรือผู้ให้บริการระบบชำระเงิน โดย ธปท. มีการกำหนดขอบเขตการใช้ที่จำกัด ทั้งพื้นที่ หรือจำนวนผู้ใช้งาน การพัฒนา CBDC นี้จะเป็นช่องทางสำคัญในการให้ทางเลือกบริการทางการเงินของประชาชน จากเดิมที่ผูกกับธนาคารพาณิชย์ซึ่งอาจเกิดปัญหา “ธนาคารล่ม” ในบางเวลาได้

สุดท้ายนี้ แม้ว่า CBDC จะให้ทางเลือกในการทำธุรกรรมทางการเงินมากขึ้น แต่ CBDC เองก็มาในรูปแบบของทั้งประโยชน์และความเสี่ยง โดยประโยชน์และความเสี่ยงสามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 29 ประโยชน์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจาก CBDC

ระดับผลกระทบ	ประโยชน์ที่อาจเกิดขึ้น
ผลกระทบสูง-ทางเลือกอื่นปานกลาง	เพิ่มทางเลือกเงินดิจิทัลที่มีเสถียรภาพและมีความปลอดภัย เป็นเงินดิจิทัลตัวเลือกหนึ่ง ท่ามกลางเงินดิจิทัลเอกชนอื่นที่มีความผันผวนสูงกว่า และอาจมีความน่าเชื่อถือต่ำกว่า
	ส่งเสริมการแข่งขันการบริการให้ทางการเงิน เปิดโอกาสให้ FinTech startup เข้ามาพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้ง่ายขึ้น
ผลกระทบสูง-ทางเลือกอื่นมาก	ใช้ CBDC ได้อย่างต่อเนื่อง หากเงินดิจิทัลอื่นเกิดปัญหา ในสังคมไร้เงินสด ประชาชนต้องพึ่งพาระบบการใช้จ่ายของเอกชนซึ่งอาจเกิดปัญหาเชิงระบบ (ล่ม) หรือปัญหาขาดสภาพคล่อง
	ลดขนาดเศรษฐกิจนอกระบบและขยายฐานภาษี
ผลกระทบจำกัด-ทางเลือกอื่นมาก	เพิ่มประสิทธิภาพการโอนเงินข้ามเขตแดน
	ลดต้นทุนการกระจายและการบริหารเงิน เพิ่มการเข้าถึงบริการทางการเงิน อย่างไรก็ตาม พร้อมเพย์ช่วยลดต้นทุนการเคลื่อนย้ายเงินสดอยู่แล้วระดับหนึ่ง และคนไทยเข้าถึงบริการทางการเงินแล้วร้อยละ 98.7 จึงไม่แน่นอนว่า CBDC จะเพิ่มประสิทธิภาพได้เพียงใด

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทยและประมวลโดยคณะผู้วิจัย

ตารางที่ 30 ความเสี่ยงที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจาก CBDC

ระดับผลกระทบ	ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น
ผลกระทบสูง-ทางแก้จำกัด	สูญเสียความเป็นส่วนตัวของข้อมูล (privacy) และเสรีภาพของการชำระเงิน (liberty) ความเสี่ยงของการนำข้อมูลไปใช้ในทางที่ไม่เหมาะสมหรือการถูกจำกัดสิทธิการใช้ในชีวิตประจำวันอย่างไม่เป็นธรรมจากภาครัฐ
ผลกระทบสูง-ทางแก้มาก	ลดบทบาทของธนาคารพาณิชย์ (Banking disintermediation) อาจทำให้เงินฝากลดลง; แก้ได้โดยจำกัดจำนวน CBDC ที่ถือไว้ได้ และอาจกำหนดให้อัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าดอกเบี้ยเงินฝาก
	เกิดแนวโน้มปัญหา Bank runs ในภาวะไม่ปกติ ประชาชนอาจถอนเงินฝากและเปลี่ยนไปถือ CBDC อย่างรวดเร็ว อาจแก้ได้โดยจำกัดปริมาณการถอนและช่วยเหลือสภาพคล่องธนาคารพาณิชย์
	ความไม่เชื่อมั่นในความปลอดภัยของบาทดิจิทัลหรือ CBDC
ผลกระทบจำกัด-ทางแก้มาก	ความเสี่ยงของการบริหารการไหลเข้าออกของเงินทุน ควรป้องกันการไหลเข้าออกของ CBDC ที่มากเกินไปด้วยการจำกัดปริมาณและขนาดของธุรกรรม
	ความลำบากในการปรับตัวของประชาชนเพื่อใช้ CBDC โดยอาจวางระบบรองรับแบบ offline และระบบการ์ด
	ความเสี่ยงต่อสมดุลของธนาคารกลาง ต้นทุนการดูดซับสภาพคล่องจะสูงขึ้นหากมีการจ่ายดอกเบี้ย ธปท. อาจจะต้องหาทางเพิ่มผลตอบแทนจากสินทรัพย์ที่ถือไว้

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทยและประมวลโดยคณะผู้วิจัย

4.3.3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษา CBDC ผ่านกรณีศึกษาต่างๆ คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย คือ

1. CBDC จะต้องเปิดให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้อย่างทั่วถึงและง่าย เพื่อหนุนเสริมการเข้าถึงธุรกรรมในระบบ ในฐานะทางเลือกทางการเงิน ซึ่งได้รับการรับรองจากธนาคารกลาง (financial inclusion)

ในสถานะที่ digital currencies เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ธนาคารกลางจะต้องเป็นที่พึ่งทางการเงินให้แก่ประชาชนได้ เพื่อไม่ให้มีการ “ตกหล่น” หากเกิดสังคมไร้เงินสดขึ้น นอกจากนี้ ธนาคารกลางควรส่งเสริมให้เกิด

การแปรสภาพเงินสดสู่เงินดิจิทัลได้อย่างไร้รอยต่อและรวดเร็ว (ทั้งในประเทศและข้ามประเทศ) และธนาคารกลางควรเปิดกว้างให้เกิดบรรยากาศหนุนเสริมการใช้งาน CBDC โดยประสานกับภาคเอกชนต่างๆ ให้เกิดการรองรับ CBDC ขึ้น รวมไปถึงส่งเสริมการแข่งขันการบริการให้ทางการเงิน เพื่อให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ (competition)

2. ควรมีการปรับลดค่าธรรมเนียมจากการดำเนินการต่างๆ ลง เมื่อเปลี่ยนมาใช้ระบบดิจิทัล เนื่องจากจุดแข็งของการเปลี่ยนมาใช้ระบบดิจิทัล คือ การลดกระบวนการดำเนินงานและทรัพยากรเชิงกายภาพลง ดังนั้นเพื่อหนุนเสริมการทำธุรกรรม และลดภาระภาคประชาชน ควรมีการส่งเสริมเรื่องการลดค่าธรรมเนียมต่างๆ ลง

3. ระบบเครือข่าย CBDC จะต้อง (1) มีเสถียรภาพ รองรับปริมาณการใช้งานที่จะเกิดขึ้นสูงได้ (2) มีความโปร่งใสในการดำเนินงาน ใช้ระบบดิจิทัลในการตรวจสอบ/ป้องกันการฉ้อโกง และ (3) มีความปลอดภัยทางไซเบอร์ (cybersecurity) รวมถึงการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (privacy) อย่างถูกต้องตามหลักการ

4. ส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจประโยชน์และความเสี่ยงของเงินดิจิทัลทุกรูปแบบไม่ว่าจะเป็น Stablecoins, Cryptocurrency และ CBDC

4.4 ข้อเสนอมาตรการการรับมือกับการแพร่ระบาดของโควิด-19 สายพันธุ์ Omicron ¹⁹

การแพร่ระบาดของโควิด-19 สายพันธุ์ Omicron ทำให้เกิดความต้องการองค์ความรู้ในการรับมือกับการแพร่ระบาดที่สมควรจะดำเนินการในรูปแบบใด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จากมุมมองทางวิชาการด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งจะช่วยให้ข้อมูลจากอีกด้านหนึ่งที่ใช้ประกอบการพิจารณา ร่วมกับมุมมองทางวิชาการด้านสาธารณสุขทางการแพทย์ซึ่งทางภาครัฐมีผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญจำนวนมากอยู่แล้ว

เมื่อทบทวนรูปแบบการรับมือกับการแพร่ระบาดของโควิด-19 ในระดับโลก จะสามารถแบ่งรูปแบบการรับมือสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 รูปแบบ ได้แก่

---

¹⁹ ประเมินสถานการณ์ ณ วันที่ 7 มกราคม 2565

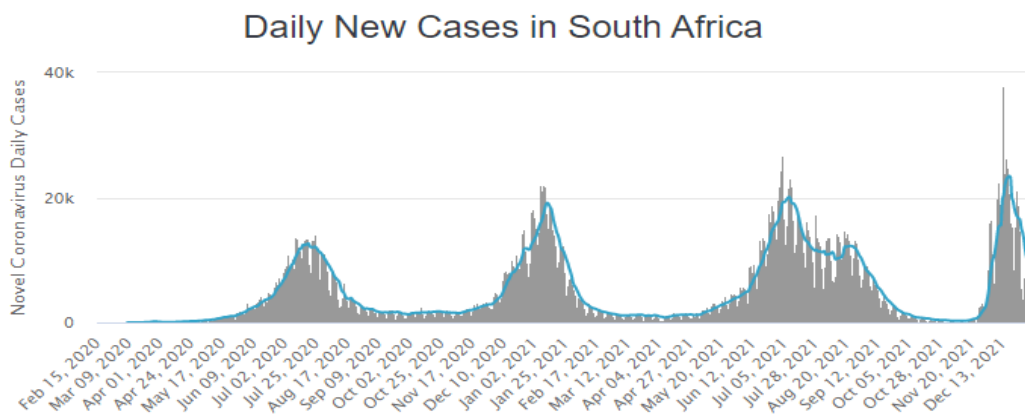
1. Zero-covid approach หรือ การให้น้ำหนักกับการควบคุมแพร่ระบาดโดยตั้งเป้าหมายให้มีจำนวนผู้ติดเชื้อให้เหลือศูนย์เสียก่อนที่จะมีการผ่อนคลายทางด้านเศรษฐกิจ และหากตรวจพบที่มีการแพร่ระบาดเกิดขึ้นก็จะมีการวางมาตรการควบคุมการระบาดอย่างเข้มงวดอีกครั้ง โดยวิธีการนี้พบว่าถูกประยุกต์ใช้โดยประเทศจีน

2. Conservative approach หรือ การให้น้ำหนักทางด้านสาธารณสุขมากกว่าเศรษฐกิจ โดยจะกำหนดเป้าหมายเบื้องต้นทางด้านสาธารณสุขที่ภาครัฐยอมรับได้ก่อนที่จะมีการผ่อนคลายทางเศรษฐกิจ เช่น การกำหนดเกณฑ์สัดส่วนการฉีดวัคซีนให้ได้ระดับที่สูง ควบคู่กับการพิจารณาสถานการณ์การระบาด โดยเกณฑ์นี้ถูกใช้ในประเศในยุโรป เช่น อังกฤษ

3. Adaptive changeable approach หรือ การให้น้ำหนักกับทางด้านเศรษฐกิจมากกว่า และภาครัฐยินดีที่จะแก้ไขปัญหเฉพาะหน้าเพื่อรับมือกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจากการผ่อนคลายมาตรการเร็วมากกว่ากรณี Conservative approach โดยรูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่ภาครัฐของไทยกำลังพิจารณาดำเนินการอยู่

ใน 3 ทางเลือกข้างต้น คณะผู้วิจัยพบข้อมูลสนับสนุนทางเลือกการผ่อนคลายทางด้านเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วมากขึ้น โดยอ้างอิงจากข้อมูลเผยแพร่บนเว็บไซต์ของ WHO ที่ระบุว่า แม้ว่าการแพร่ระบาดของโควิด-19 สายพันธุ์ Omicron จะมีความรุนแรงกว่าสายพันธุ์ Delta แต่ข้อมูลจากสหราชอาณาจักร แอฟริกาใต้ และเดนมาร์กที่ประสบกับปัญหาการแพร่ระบาดของไวรัสสายพันธุ์นี้กลับพบว่าอัตราการเข้าโรงพยาบาลของสายพันธุ์นี้จะต่ำกว่าสายพันธุ์ Delta และข้อมูลจากแอฟริกาใต้ยังพบว่าระยะการแพร่ระบาดของสายพันธุ์ Omicron จะพุ่งสูงอย่างรวดเร็วและตกลงอย่างรวดเร็ว

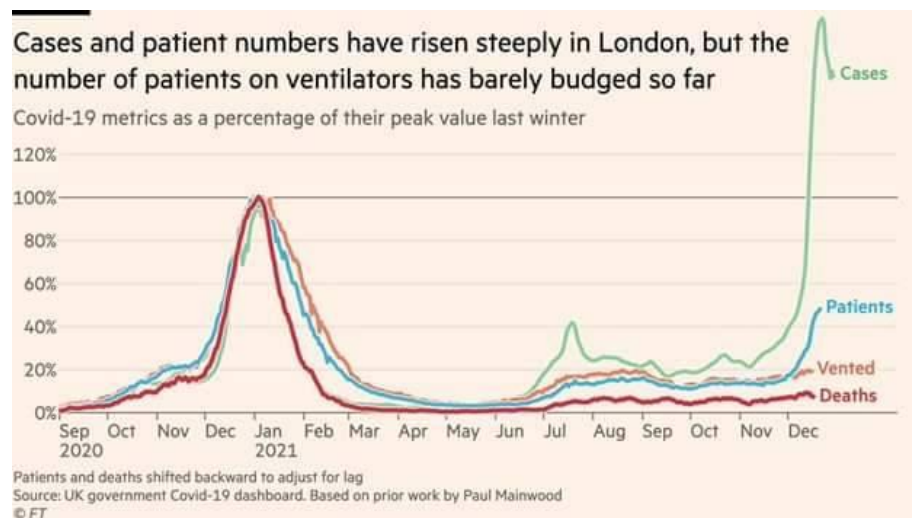
รูปที่ 71 สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ในแอฟริกาใต้ (สายพันธุ์ Omicron คือคลื่นที่ 4)

ที่มา: Worlddometers

ข้อสนับสนุนที่สอง มาจากข้อมูลการเปรียบเทียบกรณีศึกษาของสหราชอาณาจักรและสหรัฐ ซึ่งพบว่าการแพร่ระบาดในกรณีของสหราชอาณาจักรทำให้จำนวนผู้ติดเชื้อเพิ่มสูงขึ้น แต่จำนวนผู้ป่วยที่มีอาการรุนแรงกลับไม่พุ่งขึ้นมาก ในทางตรงกันข้ามการระบาดในสหรัฐพบจำนวนผู้ติดเชื้อและผู้ป่วยที่มีอาการรุนแรงเพิ่มสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัดทั้งคู่ โดยความต่างที่เกิดขึ้นอาจจะอธิบายได้ด้วยความแตกต่างกันในระดับการฉีดวัคซีนของทั้ง 2 ประเทศ ซึ่งพบว่าประเทศอังกฤษจะมีผู้ที่ไม่ฉีดวัคซีนหรือฉีดวัคซีนเพียง 1 เข็มในสัดส่วนที่น้อยมาก (ประมาณร้อยละ 1-4) ในขณะที่สหรัฐอเมริกาจะมีผู้ที่ไม่ฉีดวัคซีนหรือฉีดวัคซีนเพียง 1 เข็มพอสมควร (ประมาณร้อยละ 8-10) ผลการเปรียบเทียบดังกล่าว ทำให้ประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศที่มีการฉีดวัคซีนในระดับที่สูงพอสมควร มีความเสี่ยงที่จะเกิดการแพร่ระบาดในระดับสูงที่จำกัด

รูปที่ 72 สถานการณ์การแพร่ระบาดในสหราชอาณาจักร

ที่มา: Financial Times

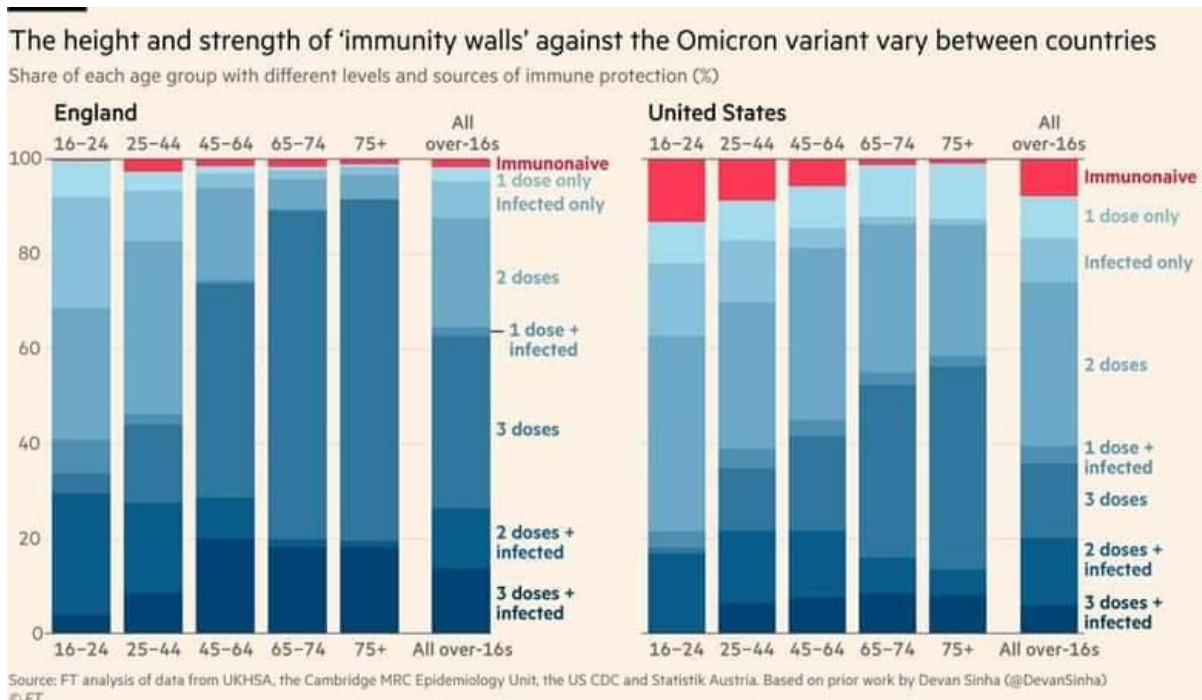

รูปที่ 73 สถานการณ์การแพร่ระบาดในสหรัฐอเมริกา

ที่มา: Financial Times

รูปที่ 74 สัดส่วนการฉีดวัคซีนของประชากรโดยเปรียบเทียบระหว่างสหราชอาณาจักรกับสหรัฐอเมริกา

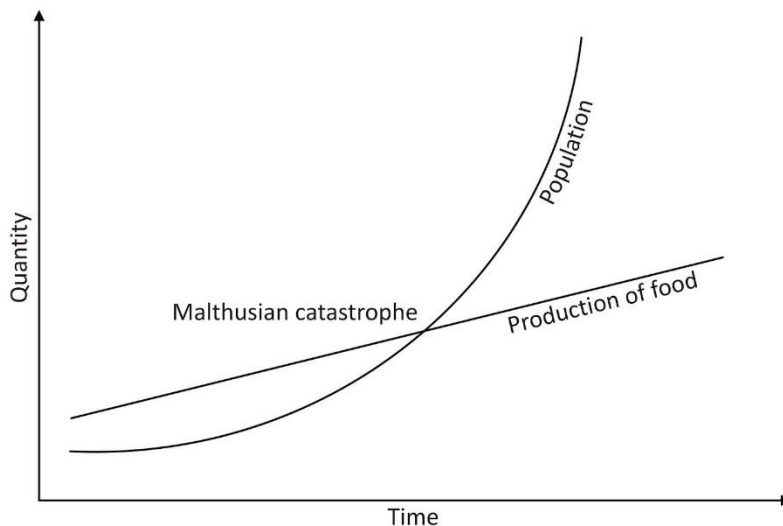

ที่มา: Financial Times

ข้อสนับสนุนที่ 3 มาจากทฤษฎี Malthusianism (1778) ซึ่งระบุว่าหากประชากรเติบโตแบบพหุคูณ ในขณะที่อาหารเติบโตแบบเส้นตรงแล้ว ในอนาคตประชาชนจะไม่สามารถอยู่รอดได้เพราะเกิดกับภัยพิบัติทางด้านอาหาร

หากเปรียบ Omicron เป็นประชากรที่มีการแพร่ระบาดที่รวดเร็ว ในขณะที่ประชากรโลกเป็นอาหารสำหรับไวรัสพันธุ์นี้ จะพบว่าจำนวนประชากรที่ติดเชื้อได้จะมีจำนวนลดลงเรื่อย ๆ ทำให้ไวรัสที่มีการแพร่ระบาดที่รวดเร็วจนเกินไปจะเกิดภัยพิบัติทางด้านอาหารและมีแนวโน้มจะเป็นปัญหาที่จบลงด้วยความรวดเร็ว

รูปที่ 75 ปัญหาภัยพิบัติทางด้านอาหารเมื่อประชากรเพิ่มสูงขึ้นมากกว่าอาหารที่ผลิตได้

ที่มา: www.yanvanathemessage.com

จาก 3 หลักฐานสนับสนุนข้างต้น ทำให้ทางเลือกในการเปิดเศรษฐกิจที่รวดเร็วกว่าปกติอาจจะเป็นทางออกที่เหมาะสม ภายใต้สมมติฐานที่ว่าอัตราการเสียชีวิตจากสายพันธุ์ Omicron อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ ซึ่งเงื่อนไขประการหนึ่งที่สำคัญ คือ การดูแลผู้ป่วยที่มีการรุนแรงให้ได้รับการรักษาทุกราย และระบบสุขภาพไม่เกิดปัญหาผู้ป่วยล้นจนทำให้ขาดอุปกรณ์ หรือสถานที่ดูแลผู้ป่วย

4.5 ข้อเสนอทางการคลัง

สถานการณ์ทางการคลังในอนาคตจะมีความจำกัดมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากภาระหนี้ที่มีอยู่ในอดีต ภาระหนี้ที่ก่อขึ้นเพื่อจัดการกับปัญหาเศรษฐกิจ สังคมและสุขภาพในช่วงโควิด-19 ภาระหนี้ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เนื่องจากปัญหาสังคมสูงวัย ตลอดจนข้อจำกัดทางด้านรายได้ที่อัตราเจริญเติบโตของเศรษฐกิจไทยในระยะยาวมีแนวโน้มที่จะลดลง

ข้อเสนอทางการคลังในระยะสั้นยังคงเสนอให้ใช้งบประมาณแบบขาดดุลเพราะเศรษฐกิจยังคงต้องการการกระตุ้นในระยะสั้น รวมทั้งกลุ่มเปราะบางที่ต้องการเงินอุดหนุนเพื่อระดมเอาตัวรอดในช่วงการฟื้นตัวของเศรษฐกิจ

ในระยะปานกลาง ทางออกที่สำคัญทางการคลังจะมาจาก 3 ทิศทางที่สำคัญ คือ

1. การให้ความสำคัญกับความคุ้มค่าของรายจ่ายภาครัฐ โดยในอดีตนั้น รายจ่ายทางการคลังไม่ว่าจะเป็นเพื่อการกระตุ้นเศรษฐกิจในระยะสั้น เพื่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจการลงทุน ตลอดจนรายจ่ายเพื่อฟื้นฟูประเทศสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างความมั่นคงในอนาคต จะถูกมองว่าส่งผลต่อเศรษฐกิจที่เป็นบวกและมักจะได้รับการสนับสนุนโดยส่วนมากและความสำคัญของการประเมินคุณค่าทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น ตลอดจนการจัดลำดับความสำคัญของมาตรการ/โครงการ แม้ว่าจะมีการวางกลไกดูแลในส่วนนี้ อยู่ แต่คุณภาพในทางปฏิบัติยังถือว่ามีความช่องว่างในการพัฒนาอยู่มาก

คณะผู้วิจัยเสนอให้มาตรการ/โครงการที่มีความสำคัญ ควรจะต้องถูกประเมินและทบทวนความคุ้มค่าของรายจ่ายภาครัฐที่เกิดขึ้น โดยอาศัยแนวคิดในเรื่อง Social Return on Investment (SROI) เพื่อนำมาเป็นแนวทางและหมุดหมายในการพัฒนารายจ่ายภาครัฐให้มีความคุ้มค่ามากยิ่งขึ้น

2. การหาแนวทางการเพิ่มรายได้ในอนาคต

ภาครัฐควรจะต้องมีการสร้างรายได้ให้เพิ่มสูงขึ้นในอนาคต หากแต่การหารายได้ไม่ควรจะเป็นเป้าหมายสูงสุดของภาครัฐ เพราะรายได้ที่เพิ่มขึ้นควรจะเป็นรายได้ที่มีหลักเหตุผลทางด้านเศรษฐศาสตร์ในการจัดเก็บ ไม่ว่าจะ เป็นกลุ่มคนที่หลีกเลี่ยงภาษี ภาษีใหม่ๆ ที่ควรจัดเก็บ การอุดช่องโหว่ของกฎหมาย และไม่ควรจะเน้นการเพิ่มภาษีสำหรับบางกิจกรรมที่มีคุณประโยชน์ต่อคนในสังคม เช่น ตลาดทุนของไทย ควรจะพัฒนาต่อยอดให้เป็นแหล่งการออมของคนไทยทุกคน ทำให้คนไทยมีทางเลือกสามารถได้รับอัตราดอกเบี้ยผลตอบแทนที่สูงมากกว่าแค่ต้องไป

ฝากธนาคาร หรือซื้อสลากออมสิน การเน้นเอารายได้จากตลาดทุนโดยมองว่าตลาดทุนเป็นแหล่งเงินออมของคนมีฐานะจึงขัดต่อทิศทางการพัฒนาตลาดทุนที่ควรจะเป็น และทำให้การพัฒนาตลาดทุนไทยด้อยค่าลง อีกทั้งยังทำให้คนที่มีฐานะสามารถเลือกที่จะลงทุนที่ต่างประเทศแทน ตลาดทุนไทยจึงไม่สามารถพัฒนาต่อไปเป็นตลาดของคนไทยทุกคนได้ และยิ่งสูญเสียความสามารถในการแข่งขันอีกด้วย

3. แนวทางการพัฒนาทางด้านการคลังในรูปแบบอื่นๆ

การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้เศรษฐกิจไทยถดถอยอย่างรุนแรงจากมาตรการการยับยั้งกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลายประเทศจำเป็นต้องทำเพื่อชะลอการแพร่ระบาดของเชื้อร้ายที่จะส่งผลกระทบต่อชีวิตและทำลายเศรษฐกิจมากกว่าการไม่ดำเนินมาตรการยับยั้งใดๆ ที่ผ่านมามาตรการรัฐจึงได้ออกนโยบายเยียวยาผลกระทบทางเศรษฐกิจที่เกิดการมาตรการปิดเมืองด้วยการส่งเงิน (โอนเงิน) ให้ถึงมือผู้เดือดร้อนโดยตรง มาตรการลดหย่อนภาษี และเลื่อนการชำระภาษี มาตรการลดอัตราเงินสมทบกองทุนประกันสังคม และมาตรการลดภาระค่าใช้จ่ายโดยการลดค่าไฟฟ้าและน้ำประปา เป็นต้น นอกจากนี้ภาครัฐก็ยังมี การดำเนินนโยบายการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจเพื่อฟื้นฟูความเสียหายทางเศรษฐกิจและขับเคลื่อนการเติบโตในระยะยาวไม่ว่าจะเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจฐานรากด้วยการสร้างสร้างอาชีพ โดยสองปีที่ผ่านมา มีการกู้เงินไปแล้วเพื่อไปดำเนินการเยียวยาและฟื้นฟูเศรษฐกิจไปแล้วกว่า 2 ล้านล้านบาท

การกู้ยืมเงินเพื่อการเยียวยาและฟื้นฟูเศรษฐกิจรอบนี้ได้สร้างภาระหนี้สินสาธารณะอย่างชัดเจน ซึ่งก่อนจะมีปัญหาการแพร่ระบาดของโควิด-19 การคลังไทยก็ขาดดุลงบประมาณมาเป็นเวลาต่อเนื่องกว่า 10 ปี จนทำให้สัดส่วนหนี้สาธารณะต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมเพิ่มสูงกว่าร้อยละ 60 และกำลังก่อให้เกิดสัญญาณที่สะท้อนถึงความเปราะบางทางการคลัง ดังนั้น คำถามที่สำคัญก็คือเมื่อวิกฤติเศรษฐกิจนี้ไปแล้ว ภาครัฐจะกลับมาสร้างความเข้มแข็งต่อภาคการคลังได้อย่างไร ในด้านหนึ่งก็อาจจะเป็นการลดรายจ่ายในส่วนที่สิ้นเปลืองและนำไปใช้จ่ายในด้านการลงทุนที่มีประสิทธิภาพเพื่อขยายฐานเศรษฐกิจ ส่วนอีกด้านหนึ่งก็คือการสร้างรายได้ด้วยการจัดเก็บภาษีจะสามารถเก็บเพิ่มเติมหรือดำเนินการถึงจะเหมาะสมที่สุดต่อเศรษฐกิจและสุขภาพทางการคลัง

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2564) ที่ศึกษาจากทัศนทางการคลังไทยได้ให้แนวคิดที่สำคัญเกี่ยวกับทางเลือกการจัดเก็บเพื่อผลักดันภาคการคลังให้ไปสู่ภาคที่มีเสถียรภาพ โดยวิธีการศึกษาใช้เครื่องมือการมองอนาคต (Foresight) ซึ่งหนึ่งในเครื่องมือการสร้างภาพอนาคตเพื่อทำแผนกลยุทธ์การปรับโครงสร้างการของตั้งแต่องค์กรหรือไปจนถึงระดับประเทศให้ไปอยู่บนความต้องการ ขั้นตอนของการศึกษาประกอบด้วย (1) การ

กวาดสัญญาณปัจจัยขับเคลื่อนต่างๆ ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการคลังและการทำวรรณกรรมปริทัศน์ (2) การประเมินความสำคัญของปัจจัยขับเคลื่อนทั้งในมิติผลกระทบ (impact) และความไม่แน่นอน (uncertainty) โดยปัจจัยที่มีความสำคัญสูงก็คือปัจจัยที่มีผลกระทบสูงและความไม่แน่นอนสูง (high impact and high uncertainty) ต่อความมั่นคงทางการคลัง และ (3) การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเชิงลึกเพื่อหาแนวทางการพัฒนาปัจจัยขับเคลื่อนที่สำคัญที่ได้คัดออกมาจากการประเมิน โดยผู้ทรงคุณวุฒิประกอบไปด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการคลังที่ทำการประเมินให้ซึ่งมาจากทั้งภาควิชาการ อาจารย์ มหาวิทยาลัย และภาครัฐ รวมทั้งหมด 10 ท่าน

จากฉันทศนภาคการคลังที่งานวิจัยดังกล่าวศึกษามาพบว่าการปรับโครงสร้างการจัดเก็บภาษีเพื่อผลักดันให้การคลังไทยในอนาคตมีเสถียรภาพมากขึ้นจะต้องปรับไปแนวทางการจัดเก็บภาษีที่สร้างความเป็นธรรมและส่งเสริมการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจหรืออย่างน้อยก็ให้กระทบด้านลบต่อเศรษฐกิจให้น้อยที่สุดถ้าหากหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยปัจจัยขับเคลื่อนการคลังสามารถจัดเป็นกลุ่มได้ 7 กลุ่ม ดังนี้ (1) การขยายฐานภาษี (2) การปรับเพิ่มอัตราภาษี (3) การปรับปรุงมาตรการลดหย่อนทางภาษี และ (4) การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษี

การขยายฐานภาษี

สามารถดำเนินการได้อย่างน้อยสองแนวทางแนวทางแรก (1) คือการวางเป้าหมายฐานภาษีที่ต้องการจะขยายฐานภาษี โดยฐานที่เหมาะสมต่อการขยายคือแหล่งรายได้ที่ผู้มีหน้าที่เสียภาษีมักหลีกเลี่ยงการชำระภาษีซึ่งเกิดขึ้นกับทั้งฐานภาษีเงินได้และฐานภาษีการบริโภคหรือภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT) ซึ่งแนวทางนี้ประกอบด้วย (1.1) การขยายฐานภาษีเงินได้จากแรงงานนอกระบบซึ่งจำนวนแรงงานประเภทนี้มีถึงร้อยละ 55 ของจำนวนแรงงานทั้งหมดและไม่ได้อยู่ในระบบฐานภาษี (1.2) ธุรกิจหรือวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ซึ่งมีจำนวนอยู่ประมาณ 2.5 ล้านราย แต่มีเพียง 0.7 ล้านรายที่จดทะเบียนอย่างถูกต้องและมีที่ยื่นเสียภาษีจริงเพียง 0.4 ล้านราย (1.3) ธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-commerce) ซึ่งมีมูลค่ารวมถึง 748,000 ล้านบาทในปี 2563 และมีแนวโน้มการเติบโตร้อยละ 20-30 ต่อปี ถึงแม้ว่าในแผนปฏิรูปภาษี 2565 จะมีการจัดผลักดันธุรกิจ e-commerce เข้าสู่ฐานภาษีมูลค่าเพิ่ม แต่ตัวแผนก็ยังขาดความชัดเจนในการเก็บภาษีฐานเงินได้ และ (1.4) ธุรกิจสีเทา (shadow economy) หรือเรียกธุรกิจที่ยังไม่ได้รองรับด้วยกฎหมาย เช่น บ่อน และช่อง เป็นต้น โดยในไทยมีธุรกิจแนวนี้ถึงร้อยละ 50 ของจีดีพี

แนวทางต่อมาคือสร้างวิธีการขยายฐานภาษีไปเข้าถึงกลุ่มหลีกเลี่ยงภาษีในย่อหน้าที่ผ่านมา วิธีแรก (2.1) คือ การอาศัยเทคโนโลยีฐานข้อมูลขนาดใหญ่และเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Big Data and AI technology) เข้า

มาตรวจสอบเพื่อประเมินภาษีแรงงานและธุรกิจนอกระบบ เช่น ข้อมูลจากนโยบายภาครัฐต่างๆ อาทิ โครงการชิมช้อปใช้ โครงการคนละครึ่ง โครงการช้อปดีมีคืน (2.2) การผลักดันการใช้เงินดิจิทัลหรือ CBDC จะมีส่วนมีส่วนช่วยในการติดตามแหล่งที่มาของเงินได้แม่นยำมากขึ้นจากทั้งธุรกิจปกติและธุรกิจสีเทา และ (2.3) สร้างระบบแรงจูงใจให้กลุ่มเป้าหมายเข้ามาในระบบภาษี โดยใช้ทั้งรูปการณืให้ประโยชน์และการทำโทษ (carrot and stick) เช่น กรณีของประเทศจีนที่มีการลงโทษนักแสดงชื่อดัง Fan Bingbing อย่างรุนแรง

การปรับเพิ่มอัตราภาษี

ภาษีที่การศึกษาดังกล่าวเห็นว่าสามารถปรับอัตราภาษีเพิ่มขึ้นได้ก็คือภาษีมูลค่าเพิ่ม โดยอัตราภาษีมูลค่าเพิ่มแต่เดิมที่อยู่ที่ร้อยละ 10 แต่ปรับลงมาที่ร้อยละ 7 ตั้งแต่ปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจเมื่อปี 2540 โดยแนวทางการปรับเพิ่มจะต้องเริ่มด้วยการศึกษาภาระภาษีที่จะเกิดต่อผู้มีรายได้น้อยและต้นทุนต่อการเติบโตเศรษฐกิจในระยะยาว แต่ถึงอย่างไรก็ตามมีสมมติฐานว่าภาระและต้นทุนนั้นจะมีไม่มากนัก เนื่องจากปัจจุบันมีสินค้าที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการเติบโตหลายอย่างที่ได้รับการยกเว้นการเก็บ VAT อยู่แล้ว ได้แก่ สินค้าเกษตร การศึกษา รักษาพยาบาล ค่าเช่าอสังหาฯ และบริการวิชาการ นอกจากนี้ยังมีการคืน VAT ร้อยละ 5 สำหรับผู้ใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ และตามด้วยการระบุมความเชื่อมโยงให้ชัดเจนว่าภาษี VAT ที่เก็บเพิ่มนั้นจะนำไปใช้ในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ใดบ้างในเชิงการลงทุนหรือสวัสดิการ เช่น Provident fund และ กองเบี้ยผู้สูงอายุ ด้วยสองแนวทางดังกล่าวจะช่วยทำให้ได้ข้อมูลสำคัญเพื่อนำไปใช้เป็นหลักฐานสนับสนุนและเหตุผลที่ดีในการขอเก็บ VAT เพิ่ม

การปรับปรุงมาตรการลดหย่อนทางภาษี

มาตรการลดหย่อนทางภาษีรวมถึงการยกเว้นทางภาษีมีผลทำให้อัตราภาษีที่แท้จริงหรืออัตราภาษีจัดเก็บได้จริงน้อยกว่าอัตราภาษีตามกฎหมาย โดยเฉพาะภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีอัตราภาษีขั้นบันไดสูงสุดที่ร้อยละ 35 แต่มีอัตราภาษีที่แท้จริงเพียงร้อยละ 5 ส่วนภาษีเงินได้นิติบุคคลที่จัดเก็บร้อยละ 20 มีอัตราภาษีที่แท้จริงได้เพียงร้อยละ 12-14 โดยแนวทางที่ควรจะทำคือการปรับลดหรือยกเลิกมาตรการลดหย่อนที่เอื้อคนรวย เช่น มาตรการลดหย่อนกองทุน SSF (อยู่ในแผนปฏิรูปภาษี 2565) และการศึกษาการปรับปรุงมาตรการลดหย่อนเพื่อจูงใจการลงทุนของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (Board of Investment: BOI) เช่น การยกเว้นภาษีแบบรายโปรเจกต์ซึ่งมีแนวโน้มทำให้เกิดช่องว่างการทำโปรเจกต์ใหม่ที่ไม่ต่างจากเดิมโดยบริษัทเพื่อมาขอลดหย่อน นอกจากนี้ ภาษีทรัพย์สินก็ควรได้รับการพิจารณามาตรการลดหย่อนใหม่ในส่วนที่มีผลต่อการสร้างรายได้เป็นอย่างมาก ได้แก่

การยกเว้นภาษีบ้านหลังหลักรวมที่ดินที่มีมูลค่าไม่เกิน 50 ล้านบาท และการยกเว้นภาษีที่ดินเพื่อการเกษตรสำหรับ บุคคลธรรมดาตามมูลค่าไม่เกิน 50 ล้านบาท

การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษี

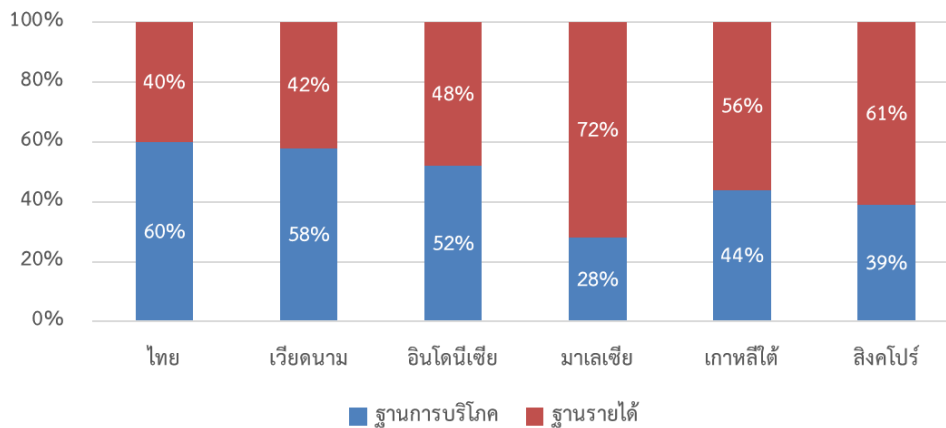
การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีหมายถึงการลดต้นทุนหรือภาระในการจัดเก็บภาษีที่เกิดในทั้งฝ่ายผู้เสียภาษีและผู้จัดเก็บภาษี โดยการคลังไทยมีต้นทุนการบริหารการจัดเก็บภาษีอยู่ที่ร้อยละ 0.8-0.9 ของรายได้ที่รัฐจัดเก็บได้ โดยค่าบริหารร้อยละ 70 คือค่าจ้างบุคลากร แนวทางการปรับปรุงประสิทธิภาพที่เป็นไปได้ ได้แก่ (ก) ใช้เทคโนโลยีเข้ามาทำงานแทนบุคลากรในบางขั้น เช่น นำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยคัดกรองและการตรวจสอบความถูกต้อง ดูแลการยื่นภาษี (ข) การกระจายอำนาจให้รัฐบาลท้องถิ่นในการตัดสินใจเก็บภาษีและการบริหารงบประมาณมากขึ้นเพื่อสร้างแรงจูงใจในการแข่งขันในการจัดสรรบริการสาธารณะให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในระบบการเลือกตั้งท้องถิ่น (ค) การพัฒนาหน่วยงานจัดเก็บภาษีกึ่งอิสระ (Semi-autonomous Revenue Agency: SARA) เพื่อลดความเป็นข้าราชการและเพิ่มความเป็นเอกชนตามกลไกของตลาดที่มีอิสระ และ (ง) การเปิดเผยข้อมูลการจัดเก็บภาษีให้มากขึ้น เพื่อให้หน่วยงานอื่นได้ช่วยวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหาและหาโอกาสการพัฒนา

นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยยังได้ทำการทบทวนวรรณกรรมเพื่อให้ข้อเสนอแนะมีความสมบูรณ์ครบถ้วน ทำให้การเพิ่มรายได้จากภาษีของภาครัฐจะมีประเด็นที่ควรให้ความสำคัญ ดังต่อไปนี้

โครงสร้างภาษีของประเทศไทย

ประเทศไทยมีฐานภาษีเงินได้แคบ ทั้งจากการใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษี และการไม่เข้าระบบภาษีแบบเต็มตัว (การมีรายได้โดยหลีกเลี่ยงไม่ให้หน่วยงานจัดเก็บภาษีรัฐ) โดยในกรณีของประเทศไทยแล้ว ภาษีจากฐานเงินได้จะมีบทบาทสำคัญในการเป็นแหล่งรายได้หลักของประเทศ ขณะที่ประเทศกำลังพัฒนา การพึ่งพิงภาษีจากฐานการบริโภคจะมีข้อดีด้านต้นทุนประสิทธิภาพที่ต่ำกว่า แต่จะมีนัยยะเรื่องความเหลื่อมล้ำของประเทศ (สัดส่วนของภาระภาษีการบริโภคต่อรายได้มีแนวโน้มลดลงเมื่อรายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งแตกต่างจากภาษีเงินได้ที่มีโครงสร้างอัตราภาษีแบบก้าวหน้า)

รูปที่ 76 เปรียบเทียบโครงการภาษีของไทยและต่างประเทศ

ที่มา: World Bank 2019

แนวทางการจัดเก็บภาษีรายได้เงินได้นิติบุคคล

การเข้าสู่ระบบภาษีสำหรับธุรกิจขนาดเล็กของไทย ทำได้ไม่ง่าย เพราะต้องยื่นแบบภาษี (ภงด.) พร้อมงบดุล บัญชีทำการ และบัญชีกำไรขาดทุน ขณะเดียวกันธุรกิจขนาดเล็กก็หลีกเลี่ยงที่จะเข้าระบบ VAT มาจากต้นทุนการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์เป็นสำคัญ

ตัวอย่างต้นทุนการดำเนินงานด้านเอกสาร โดยเฉพาะที่ต้องทำเป็นรายเดือน เช่น รายงานภาษีซื้อภาษีขาย (การทำใบกำกับภาษี การรายงานสินค้าคงเหลือและวัตถุดิบ การนำส่งภาษี) รายงานการจ่ายเงินเดือนและภาษีหัก ณ ที่จ่าย รายงานภาษีหัก ณ ที่จ่าย รายงานการจ่ายเงินเดือนที่แสดงยอดประกันสังคม (นำส่งเงินสมทบ ชำนาญ เบี้ยวนำ แฉ่งสิ้นสุด (คนเข้าคนออก)) เป็นต้น

การออกแบบระบบภาษีของธุรกิจไทย จึงต้องเปรียบเทียบต้นทุนของธุรกิจและสิทธิประโยชน์จากการเข้าระบบภาษี เช่น การรับเครดิตภาษีซื้อ ความน่าเชื่อถือ โอกาสการทำธุรกิจกับบริษัทใหญ่

ตารางที่ 31 การเข้าสู่ระบบภาษีของธุรกิจไทย มาตรการและสิ่งที่ควรคำนึงถึง

	การเข้าระบบภาษีเงินได้	การเข้าระบบ VAT	การเติบโตเป็นบริษัทใหญ่ (พันธมิตร SME)
การลงทะเบียนและการบังคับใช้กฎหมาย	การตรวจสอบธุรกิจขนาดเล็กใช้ทรัพยากรมากและอาจไม่คุ้มค่า	การตรวจสอบธุรกิจขนาดเล็กใช้ทรัพยากรมากและอาจไม่คุ้มค่า	ขนาดธุรกิจกลาง-ใหญ่ คุ่มค่าต่อการตรวจสอบ
การลดต้นทุนการปฏิบัติตามกฎระเบียบ	การผ่อนคลาย one-size-fits-all tax compliance จะช่วยลดต้นทุนการเข้าระบบได้อย่างมีนัยสำคัญ	การผ่อนคลาย one-size-fits-all tax compliance จะช่วยลดต้นทุนการเข้าระบบได้อย่างมีนัยสำคัญ	
การให้สิทธิประโยชน์ของการเข้าระบบ	สร้างแรงจูงใจระยะยาวที่ไม่ใช่ภาระภาษี เช่น การเข้าถึงแหล่งทุนระบบ	สิทธิประโยชน์ของการเข้าระบบ VAT มีเพียงพอแล้วในปัจจุบัน	การทำให้ภาระภาษีไม่เพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดดเมื่อพ้น SME (อัตราปัจจุบันคือ 0%-15%-20%)

ที่มา: อธิภัทร มุทิตาเจริญ, 2564

แนวทางการจัดเก็บภาษีรายได้เงินได้บุคคลธรรมดา

แนวทางโดยทั่วไป

- ต้องสร้างระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีฐานกว้าง และอัตราภาษีต่ำ
- โยกย้ายแรงจูงใจภาษีสำหรับการออมและการลงทุนสำหรับผู้มีรายได้น้อยและปานกลาง
- ทำให้ระบบภาษ้ง่าย และเป็นธรรมมากขึ้น

ปัญหาที่เกิดขึ้น

- สิทธิพิเศษเพื่อส่งเสริมการลงทุนระยะยาว สร้างความมั่นคงทางการเงินระยะยาว พบว่า กลุ่มผู้ใช้สิทธิส่วนใหญ่เป็นมนุษย์เงินเดือนที่มีรายได้สูง ซึ่งไม่ช่วยให้ความเหลื่อมล้ำหายไป ในทางกลับกัน พบว่า

การสิทธิประโยชน์ ไม่ได้ช่วยเพิ่มการลงทุนใหม่มากนัก เพราะส่วนใหญ่เป็นการโยกย้ายเงินทุนในกลุ่มผู้มีรายได้สูง จากกรณีศึกษาต่างประเทศ แนวทางการสนับสนุนการลงทุนระยะยาว จะให้เครดิตภาษีแตกต่างกันไปตามฐานเงินได้ โดยผู้มีเงินได้น้อย จะได้รับเครดิตภาษีสูงกว่าผู้มีเงินได้มาก

- การหักค่าใช้จ่ายของมนุษย์เงินเดือนน้อยกว่าวิชาชีพเฉพาะมาก อีกทั้งถูกกำหนดให้คงที่มาเป็นระยะเวลาาน กรณีศึกษาจากประเทศสิงคโปร์ ในช่วงโควิด พนักงานสามารถนำค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน และนายจ้างไม่อนุญาตให้เบิกคืน มาเป็นค่าใช้จ่ายภาษีได้ หรือกรณีประเทศญี่ปุ่น ที่มนุษย์เงินเดือนหักค่าใช้จ่ายแตกต่างกันตามระดับรายได้ โดยหักค่าใช้จ่ายเป็นสัดส่วนของรายได้
- ปัญหา Bracket creep – การที่เงินเพื่อส่งผลให้รายได้ที่เป็นตัวเงินเพิ่มขึ้น (nominal income) ผลักให้ผู้เสียภาษีขึ้นไปอยู่ในชั้นภาษีถัดไป ทั้งๆ ที่เงินได้ที่แท้จริง (real income) ไม่เพิ่มขึ้น

แนวทางการพัฒนารายได้ภาษีจากเงินได้จากแรงงาน ซึ่งประเด็นในการพัฒนาที่สำคัญโดยเฉพาะการนำรายได้บุคคลเข้าสู่ระบบภาษี (ขยายฐานภาษี) และการกำหนดอัตราภาษี ในการพัฒนาฐานภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาให้กว้างขึ้น สามารถทำได้โดยการยกเลิกลดหย่อนภาษีต่างๆ ที่ไม่จำเป็น ลดการบิดเบือนพฤติกรรม ช่วยให้ระบบภาษีง่ายขึ้นต่อการปฏิบัติ ขณะเดียวกัน ต้องสร้างความเป็นธรรมและความสมเหตุสมผลในการจำแนกประเภทเงินได้และการหักค่าใช้จ่าย ทั้งการหักค่าใช้จ่ายของแต่ละประเภทรายได้ และการหักค่าใช้จ่ายที่ปรับตามเงินเพื่อ

ในส่วนแนวทางการจัดเก็บภาษีรายได้จากทุน โดยทั่วไปจะมีแนวทางการกำหนดอัตราดังนี้

- Comprehensive income tax กำหนดอัตราภาษีเดียวกันสำหรับทั้งรายได้จากแรงงานและทุน
- Dual income tax กำหนดอัตราภาษีแตกต่างกันสำหรับรายได้จากแรงงานและทุน
- ประเทศไทยใช้แบบผสม กล่าวคือ ผู้เสียภาษีสามารถเลือกที่จะยื่นรายได้จากทุนหรือไม่ก็ได้

ในประเทศไทย สินทรัพย์ทางการเงินมักได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีมากกว่าสินทรัพย์อื่นๆ ด้วยเหตุผลเพื่อการพัฒนาตลาดเงิน รวมถึงการมุ่งออกแบบนโยบายภาษีเพื่อรองรับสังคมสูงวัย โดยการส่งเสริมการออมการลงทุนระยะยาว อย่างไรก็ตาม ผู้ที่มีเงินออมเหลือเพียงพอที่จะลงทุนในระยะยาวได้ ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มคนมีเงิน และคนมีเงินมักจะมีรายได้มาจากการเงินเป็นหลัก (capital gain) ซึ่งเสียภาษีน้อยกว่าผู้เสียภาษีโดยทั่วไปที่มีรายได้มาจากการจ้างงานอย่างชัดเจน

นอกจากนี้ ในการพัฒนาการจดทะเบียนภาษี ยังต้องพิจารณาความสมดุลระหว่าง ความเป็นธรรม-ประสิทธิภาพ-ความง่ายในการดำเนินการ ซึ่งประเทศไทยมักให้แรงจูงใจแบบเหวี่ยงแห ผ่านการยกเว้นภาษีครอบคลุมทุกคน สะท้อนการให้ความสำคัญในประเด็นประสิทธิภาพและความง่าย ขณะที่ความเป็นธรรมหรือผลต่อความเหลื่อมล้ำจะถูกให้ความสำคัญน้อยกว่า

ตัวอย่างข้อเสนอ

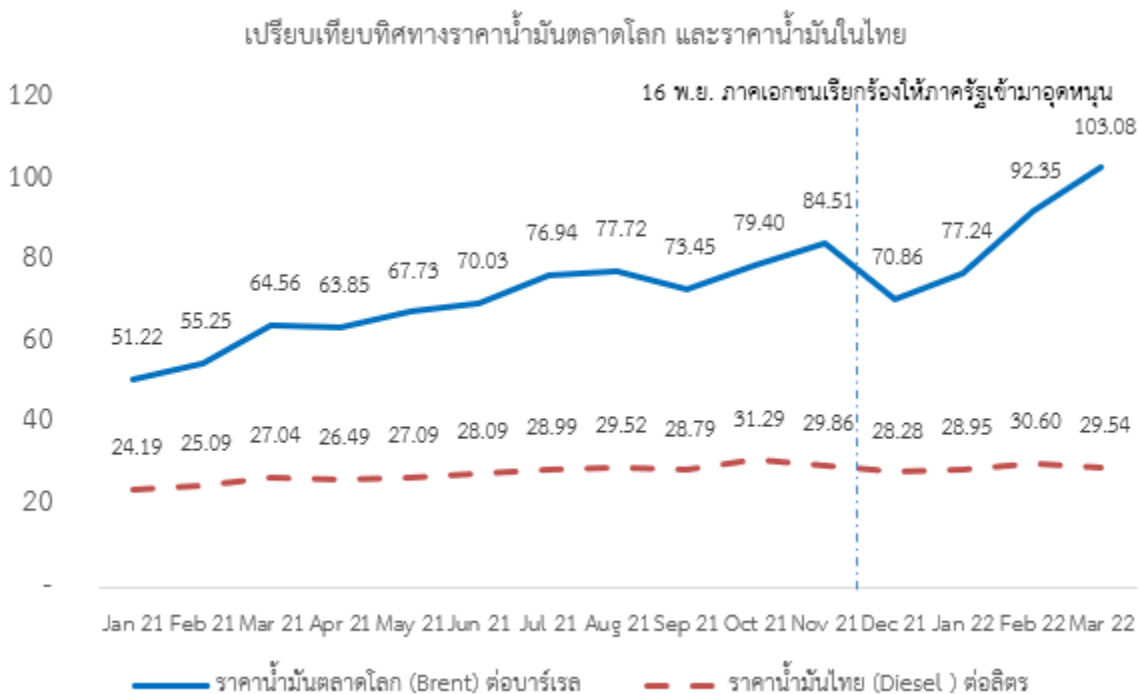
- ผู้มีรายได้เกินเกณฑ์ ต้องรวมเงินปันผลและรายได้อื่นเสียภาษีตามปกติ ขณะที่ผู้มีรายได้ไม่ถึงเกณฑ์ สามารถเลือกรวมยื่นหรือไม่ก็ได้ (ปัจจุบัน ผู้มีรายได้จากสินทรัพย์ทางการเงิน สามารถเลือกที่จะรวมเงินปันผลกับรายได้อื่นหรือไม่ก็ได้ ซึ่งโดยทั่วไป หากยื่นรวมแล้วอัตราภาษีสูงกว่าการยื่นแยก ก็จะมีแรงจูงใจให้ยื่นแยก)
- การเก็บภาษี capital gain อาจกำหนดอัตราตามระยะเวลาถือครองได้ อย่างไรก็ดี จากกรณีศึกษาต่างประเทศ ภาษีจาก capital gain อาจไม่ใช้รายได้ภาษีหลัก เพราะมีความผันผวนตามราคาตลาด

4.6 ข้อเสนอแนะในการจัดการกับปัญหาเงินเฟ้อ

ระดับราคาน้ำมันในตลาดโลกขึ้นสู่ระดับสูงกว่า 100 ดอลลาร์ต่อบาร์เรล ทำให้ราคาน้ำมันดีเซลในประเทศไทยพุ่งสูงมากกว่า 30 บาทต่อลิตร ในสถานการณ์ที่ราคาน้ำมันอยู่ในระดับที่สูง ผู้ประกอบการขนส่งได้ออกมาเรียกร้องให้ภาครัฐเข้ามาอุดหนุนให้ราคาน้ำมันดีเซลอยู่ในระดับ 25 บาทต่อลิตร (ไทยรัฐออนไลน์)

ข้อเสนอดังกล่าวทำให้เกิดความต้องการองค์ความรู้ทางวิชาการเกี่ยวกับความเหมาะสมของมาตรการในการรับมือกับปัญหาเงินเฟ้อในลักษณะนี้

รูปที่ 77 สถานการณ์ราคาน้ำมันของตลาดโลก ราคาน้ำมันดีเซลในไทย และวันที่มีข้อเรียกร้องให้มีการอุดหนุนราคาดีเซล

ที่มา: กระทรวงพลังงานและธนาคารแห่งประเทศไทย

คณะผู้วิจัยวิเคราะห์ประเมินสถานการณ์และศึกษาโครงสร้างและผลกระทบของการแทรกแซงราคาน้ำมันผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีข้อค้นพบที่นำไปสู่การให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

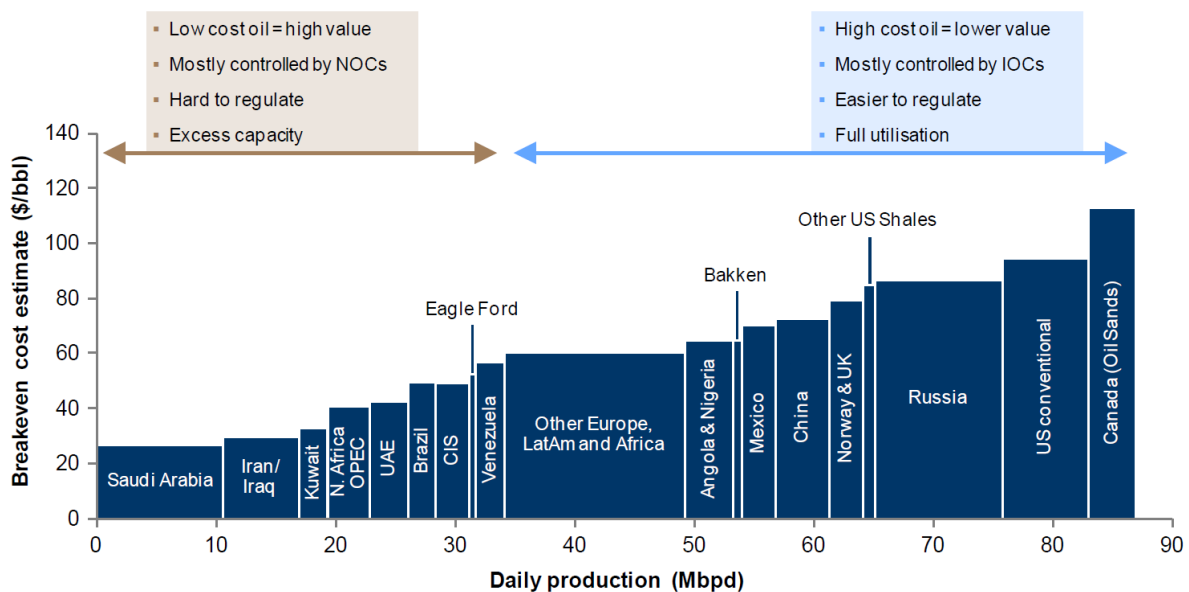
การประเมินสถานการณ์ราคาน้ำมันโดยพิจารณาจากสถานการณ์รัสเซียบุกยูเครน พบว่าทางออกที่เป็นไปได้มี 4 เส้นทาง ได้แก่ 1. การหาข้อตกลงเพื่อยุติ 2. การต่อสู้เกิดยืดเยื้อและมีการออกมาตรการคว่ำบาตรของสหรัฐฯ และพันธมิตร 3. การต่อสู้ขยายไปสู่สงครามในวงกว้าง 4. สงครามสิ้นสุดโดยเร็วโดยที่มีผู้ชนะและสหรัฐฯ และพันธมิตรยังคงออกมาตรการคว่ำบาตร

ใน 4 เส้นทางข้างต้น การแสวงหาข้อตกลงและการต่อสู้ที่ขยายวงกว้างขึ้นจะมีโอกาสที่เป็นไปได้ที่น้อย เนื่องจากข้อพิพาทที่เกิดขึ้นจะเกี่ยวพันกับการเสียดินแดนของยูเครนให้เป็นรัฐอิสระ ในขณะที่การต่อสู้ในวงกว้างเป็นทางออกที่จะทำให้เศรษฐกิจโลกเกิดวิกฤติที่เลวร้ายและทั้ง 2 ฝ่ายมีแรงจูงใจที่จะหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดปัญหาเช่นนี้ขึ้น นั่นคือ เส้นทางที่เป็นไปได้มากที่สุดจะเลือกเพียง 2 เส้นทาง และนำไปสู่ข้อสรุปที่ว่าสหรัฐฯ และพันธมิตรจะคว่ำบาตรรัสเซีย ซึ่งจะส่งผลกระทบทำให้ราคาน้ำมันเพิ่มสูงขึ้นเป็นเวลาดูค่อนข้างนาน

อย่างไรก็ดี ราคาน้ำมันมีแนวโน้มที่จะไม่ขึ้นไปสูงมากจนเกินไป เพราะการพัฒนาเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้มี การคิดค้นเทคนิคในการผลิตน้ำมันรูปแบบใหม่ที่เรียกว่า Shale Oil และ Shale Gas ซึ่งเทคนิคดังกล่าวแม้ว่าจะมี ต้นทุนที่สูงกว่าการผลิตโดยแบบที่ใช้กันอยู่ตามปกติ แต่หากระดับราคาน้ำมันเพิ่มสูงขึ้นจะทำให้เกิดความคุ้มค่าที่จะ ใช้เทคนิคการผลิตใหม่เพื่อผลิตน้ำมันมากขึ้น ทำให้ปริมาณน้ำมันที่คาดว่าจะถูกผลิต ณ ระดับราคาน้ำมันที่สูง จะมีปริมาณที่มาก และจะช่วยกดดันให้ราคาน้ำมันพุ่งสูงมากจนเกินไป

กล่าวโดยสรุป ราคาน้ำมันมีแนวโน้มที่จะคงอยู่ในระดับที่สูงเป็นเวลานาน แต่ราคาจะไม่พุ่งขึ้นสูงมากจนเกินไป

รูปที่ 78 ต้นทุนการผลิตน้ำมันโดยใช้เทคนิคดั้งเดิมและเทคนิคใหม่แยกตามแหล่งการผลิต

ที่มา: Stephen Hinton Consulting

สำหรับราคาน้ำมันที่สูงดังกล่าว แนวทางหนึ่งที่ถูกเสนอโดยภาคเอกชนก็คือ การใช้กลไกกองทุนน้ำมันเข้ามาแทรกแซง ซึ่งผลการประเมินความเหมาะสมของข้อเสนอดังกล่าว คือ

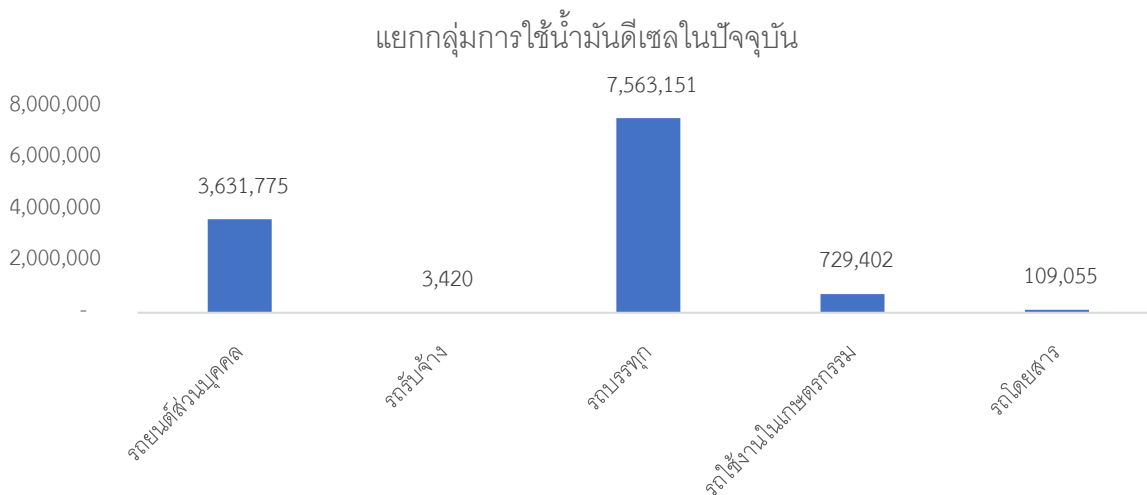
1. กองทุนน้ำมันเชื้อเพลิง จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นกลไกของรัฐในการป้องกันภาวะการขาดแคลนน้ำมันเชื้อเพลิง และใช้ในการรักษาระดับราคาขายปลีกน้ำมันเชื้อเพลิงในประเทศ จากกรณีที่ราคาในตลาดโลกสูงขึ้น เพื่อให้เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจและความเดือดร้อนของประชาชนให้น้อยที่สุด (พรก. แก้ไขและป้องกันภาวะการขาดแคลนน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. 2516) ดังนั้น กองทุนน้ำมันโดยตัวมันเองไม่ได้ถูกออกแบบให้ใช้

ในการแทรกแซงปัญหาราคาน้ำมันที่สูง (หรือต่ำ) จนเกินไปเป็นเวลานาน แต่สามารถใช้ช่วยประคองราคาน้ำมันไม่ให้ผันผวนจนเกินไปในระยะสั้นเท่านั้น และประชาชนและภาคธุรกิจควรจะต้องเข้าใจว่าการแทรกแซงดังกล่าวจะทำให้ในอนาคตเมื่อราคาน้ำมันในตลาดโลกลดลง ราคาดีเซลในประเทศจะยังคงอยู่ในระดับสูงอีกระยะหนึ่งเพื่อเก็บเงินเข้ากองทุนชดเชยกับที่ได้แทรกแซงชะลอราคาน้ำมันในช่วงขาขึ้นที่ผ่านมา

2. การอุดหนุนเพิ่มเติมนอกเหนือจากกองทุนน้ำมัน จะมีประเด็นที่ควรคำนึงถึง ได้แก่

2.1 กลุ่มผู้ที่ได้รับผลประโยชน์บางส่วนจะไม่ใช้กลุ่มเป้าหมายที่ควรจะได้รับการส่งเสริม ได้แก่ กลุ่มผู้ใช้รถยนต์ส่วนบุคคลซึ่งมีจำนวนกว่า 3.6 ล้านรายหรือประมาณร้อยละ 30 ของผู้ใช้น้ำมันดีเซลทั้งหมด

รูปที่ 79 จำนวนพาหนะที่ใช้น้ำมันดีเซลในปัจจุบัน

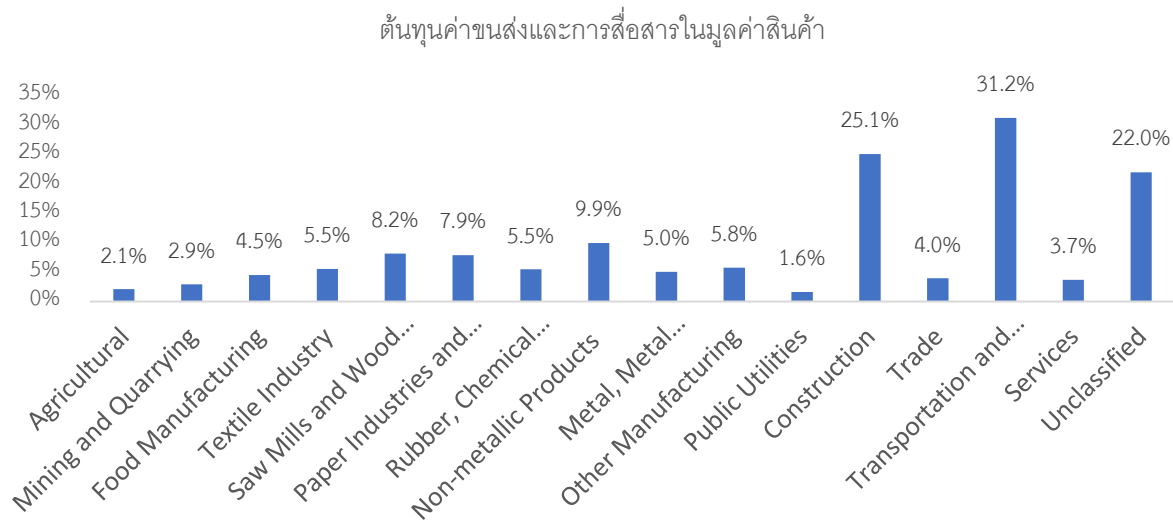

ที่มา: กรมการขนส่งทางบก

2.2 การส่งผ่านของต้นทุนจะไม่สูงมากนักเพราะว่าสัดส่วนต้นทุนค่าขนส่งในต้นทุนการผลิตทั้งหมดอยู่ในระดับที่ไม่สูง ยกเว้นในกิจกรรมก่อสร้าง ขนส่ง และกิจกรรมบริการอื่นๆ

ตัวอย่างเช่น ในสาขาการเกษตร หากราคาน้ำมันขึ้นจาก 50 เหรียญต่อบาร์เรล เป็น 100 เหรียญต่อบาร์เรลและภาครัฐไม่แทรกแซงราคาใดๆ ราคาที่เพิ่มขึ้น 100% จะทำให้ต้นทุนการผลิตในสาขาเกษตรเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 2.1 หรือในสาขาการผลิตจะเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 4.5-9.9 (ขึ้นกับสาขา)

รูปที่ 80 สัดส่วนต้นทุนค่าขนส่งต่อต้นทุนการผลิตทั้งหมดแยกตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

ที่มา: วิเคราะห์จากตารางปัจจัยการผลิต-ผลผลิต

2.3 การอุดหนุนแทรกแซงกลไกตลาดเป็นสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ตามหลักวิชาการ เนื่องจากเหตุผลอย่างน้อย 2 ประการ คือ 1. การเกิดความสูญเปล่าทางเศรษฐกิจ (หรือ Dead Weight Loss) ซึ่งเกิดขึ้นเนื่องจากคุณค่าที่เกิดขึ้นกับผู้ซื้อน้อยกว่าต้นทุนที่เกิดขึ้นกับผู้ผลิต และ 2. ปัญหาการบริโภคที่เกินควร กล่าวคือ การแทรกแซงราคาทำให้ประชาชนยึดติดกับราคาสินค้าที่ถูกกว่าตลาด จึงมีแนวโน้มจะบริโภคเกินความเหมาะสม จึงขาดการปรับตัวให้เข้ากับปัญหาที่เกิดขึ้น

2.4 เมื่อพิจารณาห่วงโซ่คุณค่าจะพบว่าผู้เล่นที่อยู่ระหว่างกลางหลากหลายฝ่ายก่อนที่ประชาชน/ผู้บริโภคปลายทางจะซื้อสินค้าและบริการที่ได้รับผลกระทบจากราคาน้ำมัน

จุดเริ่มต้นของผลกระทบของราคาน้ำมันจะเริ่มต้นที่ราคาน้ำมันในตลาดโลกที่ธุรกิจไทยนำเข้ามา ในลำดับที่สองโรงกลั่นจะทำหน้าที่ผลิตน้ำมันออกมาทำให้เกิดเป็นราคาหน้าโรงกลั่น ราคาดังกล่าวจะถูกจัดเก็บด้วยภาษีสรรพสามิตและภาษีท้องถิ่นตามกฎหมาย ก่อนที่กองทุนน้ำมันจะเข้ามาแทรกแซงราคาให้เพิ่มขึ้นหรือลดลง ซึ่งจากนั้นราคาน้ำมันจะสูงขึ้นเพราะมีต้นทุนการจัดสรรเงินเข้ากองทุนอนุรักษ์พลังงานและภาษีมูลค่าเพิ่ม จากนั้นธุรกิจปั้มน้ำมันจะมีส่วนที่เป็นค่าการตลาดทำให้เกิดเป็นราคาหน้าปั้มน้ำมันขึ้น ซึ่งธุรกิจขนส่งที่เติมน้ำมันก็จะคิดราคาค่าขนส่งสินค้า ทำให้ราคาวัตถุดิบและราคาสินค้าชั้นกลางเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งจะส่งผ่านไปสู่อุปสงค์ปลายทางสำหรับผู้บริโภคในที่สุด

ห่วงโซ่คุณค่าที่ยาวทำให้การอุดหนุนของภาครัฐอาจจะรั่วไหลไปยังห่วงโซ่ใดห่วงโซ่หนึ่งได้ ทำให้การอุดหนุนราคาน้ำมันมีความเสี่ยงที่จะเกิดการรั่วไหล ผลประโยชน์ไม่ตกสู่ประชาชน

2.5 การอุดหนุนส่วนเกินที่ไม่ใช้กลไกกองทุนน้ำมันจะมีต้นทุนทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น เพราะรัฐไม่สามารถเสกเงินขึ้นมาได้ฟรี ทำให้เงินทุกบาททุกสตางค์ที่อุดหนุนจะต้องมีการชดเชยด้วยการลดงบประมาณในปัจจุบัน หรือ การก่อหนี้เพื่อผลกระทบไว้ไปใช้หนี้ในอนาคต

ต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการอุดหนุนจะสูงเท่าใด? เมื่อคนไทยมีการใช้น้ำมันดีเซลประมาณ 75 ล้านลิตรต่อวัน ทุกการแทรกแซง 1 บาทจึงจะทำให้เกิดต้นทุนงบประมาณ 75 ล้านบาทต่อวัน

ข้อเสนอของภาคเอกชนที่จะขอให้แทรกแซง 9.61 บาทต่อลิตรจะก่อให้เกิดต้นทุน 720 ล้านบาทต่อวัน หรือ 21,622 ล้านบาทต่อเดือน นอกจากนี้ หากใช้กลไกภาษีสรรพสามิตในการแทรกแซง จะมีต้นทุนที่เกิดขึ้นกับท้องถิ่นอีกร้อยละ 10 เนื่องจากท้องถิ่นจะได้รับรายรับร้อยละ 10 ของมูลค่าภาษีสรรพสามิตที่จัดเก็บ

ท้ายที่สุด มาตรการการช่วยเหลือเงินเพื่ออะไรที่จะมีความเหมาะสม? คณะผู้วิจัยมีความเห็นว่าการช่วยเหลือประชาชนโดยตรงน่าจะมีประสิทธิภาพสูงที่สุด เนื่องจากการช่วยเหลือจะไม่เสี่ยงที่จะรั่วไหลไปยังกลุ่มที่ไม่ใช่เป้าหมายทำให้เป็นการใช้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพสูงที่สุด รูปธรรมของนโยบายควรจะมุ่งเน้นไปที่กลุ่มคนที่เปราะบาง เช่น การเติมเงินบัตรสวัสดิการแห่งรัฐเทียบเท่ากับภาระค่าใช้จ่ายของผู้มีรายได้น้อยที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากเงินเพื่อ

4.7 ข้อเสนอแนะเรื่องการควบรวมกิจการ

การควบรวมกิจการ (Merger and Acquisition: M&A) หมายถึง การที่กิจการได้มาซึ่งหุ้น สินทรัพย์ หรือกิจการอื่น เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจควบคุม หรือครอบครอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเติบโต การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน หรือ เพื่อการอยู่รอดของกิจการ (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย)

การควบรวมกิจการแบ่งออกได้เป็น การควบรวมกิจการในแนวนอน หรือ เป็นการควบรวมกิจการที่ผลิตสินค้าแบบเดียวกัน ทำให้เกิดการประหยัดต่อขนาดเพราะมีการร่วมแชร์ต้นทุนคงที่ที่เกิดขึ้น กับการควบรวมในแนวตั้ง ซึ่งหมายถึงการขยายขอบเขตกิจกรรมการผลิตและบริการให้มีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็น

การควบคุมแหล่งวัตถุดิบ การคุมราคาค่าต้นทุนวัตถุดิบ สินค้าชั้นกลาง การควบคุมคุณภาพการผลิต การเข้าถึงเทคโนโลยี ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานที่สูงขึ้น เป็นการประหยัดต่อขอบเขต

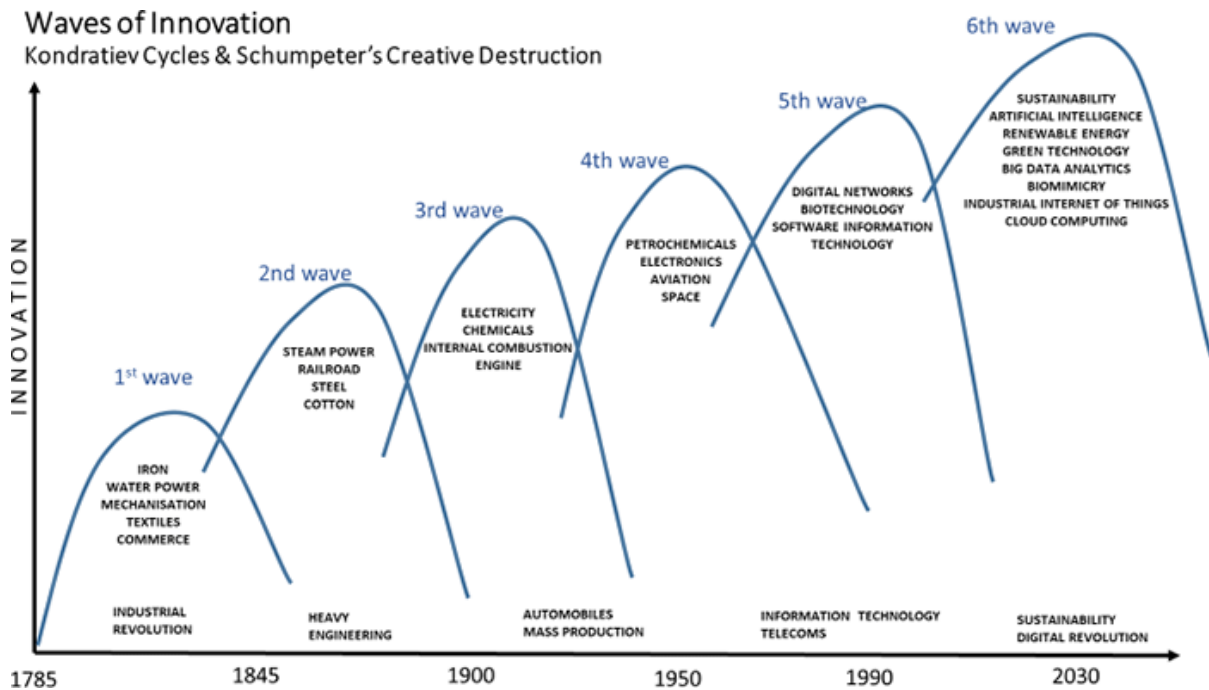
กรณีศึกษาจากต่างประเทศ พบว่าตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จจากการให้เกิดการควบรวมและธุรกิจมีอำนาจเหนือตลาด ไม่ว่าจะเป็น Korean Chaebols ของเกาหลีใต้ หรือ Keiretsu ของญี่ปุ่น ซึ่งสามารถศึกษาได้จากบริษัทชั้นนำในปัจจุบัน เช่น Samsung, Hyundai Motor, LG, Lotte, Mitsubishi, Mitsui, Sumitomo, Toyota Group เป็นต้น

อย่างไรก็ดี การควบรวมกิจการอาจจะไม่เป็นที่พึงประสงค์เสมอไปด้วยเหตุผลอย่างน้อย 3 ประการ คือ ประการที่หนึ่ง การควบรวมกิจการจะทำให้ตลาดมีการแข่งขันที่ลดลง เมื่อตลาดมีระดับการผูกขาดมากขึ้นจะทำให้ผู้บริโภคจะได้รับผลเสียคือ ราคาสินค้ามีแนวโน้มที่จะสูงขึ้น

ประการที่สอง การควบรวมกิจการยังส่งผลต่อการพัฒนาประเทศในระยะยาว ซึ่งพบว่า การพัฒนาเศรษฐกิจในระยะยาวเกิดขึ้นจากการแข่งขันของธุรกิจผ่านการสร้างนวัตกรรม (Oxford Research Encyclopedia)

ประการที่สาม ในมิติทางเศรษฐศาสตร์การเมือง ธนาคารโลกได้ระบุถึงปัญหา Oligarch ที่สะท้อนถึงปัญหาที่คนกลุ่มน้อยของประเทศที่ใช้อำนาจอิทธิพลเหนือภาครัฐ ทำให้คนกลุ่มดังกล่าวได้รับประโยชน์สร้างความเข้มแข็งของธุรกิจตนเอง ซึ่งจะเป็นอีกหนึ่งช่องทางที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการทางเศรษฐกิจในระยะยาว กล่าวคือหนึ่ง นโยบายจะไม่เอื้ออำนวยให้เกิดการแข่งขัน ทำให้ผู้ประกอบการรายใหม่ไม่สามารถเข้ามาแข่งขันได้ เพราะภาครัฐไม่มีแนวโน้มที่จะปกป้องกำกับดูแลทิศทางการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างเหมาะสม ไม่มีการสร้างนวัตกรรมในระดับที่เหมาะสม เพราะกำไรของธุรกิจมาจากการแทรกแซงนโยบาย ไม่จำเป็นต้องสร้างนวัตกรรมเพื่อเพิ่มรายได้ และค่าจ้างแรงงานจะถูกกดขี่ทำให้แรงงานที่เก็บประสบการณ์จากการทำงานจะไม่สามารถพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ประกอบการในอนาคตได้

รูปที่ 81 การพัฒนานวัตกรรมผ่านการแข่งขันของธุรกิจ

ที่มา: Oxford Research Encyclopedia

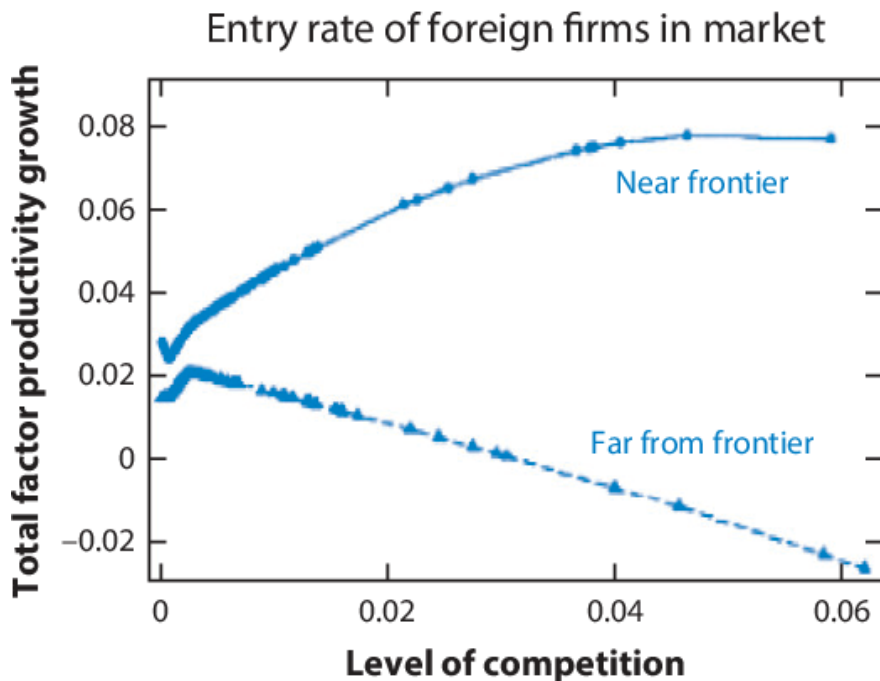
เมื่อการควบรวมกิจการมีทั้งผลดีและผลเสียต่อเศรษฐกิจ การอนุมัติการควบรวมกิจการ การสนับสนุนการควบรวมกิจการ จึงต้องมีการพิจารณาอย่างถี่ถ้วน งานวิจัยชิ้นนี้ได้เสนอให้มีการพิจารณาโดยอาศัย 3 หลักเกณฑ์ เพื่อประกอบการพิจารณา ได้แก่

1. การวิเคราะห์การแข่งขันในระดับโลก

Aghion and Howitt (2015) ได้ศึกษาถึงผลิตภาพแรงงานที่เกิดขึ้นในภาคธุรกิจ โดยพิจารณาจาก 2 องค์ประกอบที่สำคัญ คือ ระดับการแข่งขัน และ ความสามารถของธุรกิจเทียบกับระดับโลก ข้อค้นพบก็คือ ธุรกิจที่มีศักยภาพในระดับโลกต้องการการแข่งขันเพื่อทำให้เกิดการพัฒนาผลิตภาพแรงงาน ในขณะที่ธุรกิจที่มีศักยภาพต่ำกว่าระดับโลกมากจะต้องการการร่วมมือกัน (หรือ การควบรวมกิจการ) เพื่อให้เกิดการพัฒนาผลิตภาพแรงงาน

นั่นคือ การควบรวมกิจการสำหรับธุรกิจที่แข่งขันในระดับโลกควรจะต้องพิจารณาถึงศักยภาพของธุรกิจในการแข่งขันกับระดับโลก หากธุรกิจมีศักยภาพสูงอยู่แล้วจะไม่ควรให้เกิดการควบรวม แต่ถ้าธุรกิจมีศักยภาพที่ห่างไกลจากระดับโลกจะควรสนับสนุนให้เกิดการควบรวม

รูปที่ 82 ผลการศึกษาของ Aghion and Howitt (2015)

ที่มา: Aghion and Howitt (2015)

2. การประเมินระดับการแข่งขันตามหลักเศรษฐศาสตร์

ในทางเศรษฐศาสตร์จะมีเครื่องมือในการประเมินความเสี่ยงของการผูกขาด โดยอาศัยดัชนี Herfindahl-Hirschman index โดยค่าดัชนีจะมีค่าระหว่าง 0-10,000 โดยกรณี 10,000 จะเป็นตลาดที่ผูกขาดมีผู้ขาย 1 ราย

การตีความค่าดัชนี จะพิจารณาค่าดัชนีที่น้อยกว่า 1,000 ว่ามีการแข่งขันสูง ค่าดัชนี 1,000-1,800 ว่ามีการแข่งขันในระดับปานกลาง และค่าที่มากกว่า 1,800 ว่าอาจจะมีผู้มีอำนาจเหนือตลาด (Brandcase, 2021)

ตัวอย่างการนำเอาเกณฑ์ Herfindahl-Hirschman index เข้ามาร่วมพิจารณา คือ งานวิจัยของสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (2553) ที่ได้มีการประเมินค่าดัชนีของผู้ผลิตมือถือที่ 2,210 ธนาคารพาณิชย์ที่ 1,186 บริษัทประกันชีวิตที่ 2,359 กรณีการซื้อกิจการเทสโก้ โลตัสของ CP ALL ทำให้ค่าดัชนีเพิ่มสูงขึ้นจาก 3,149 เป็น 4,947 (ฐานเศรษฐกิจ) และสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ได้ประเมินการควบรวมทรูกับดีแทคจะทำให้ดัชนีการกระจุกตัวเพิ่มขึ้นจาก 3,659 เป็น 5,012

3. การประเมินผู้ที่มีส่วนได้เสียและทิศทางการพัฒนาอุตสาหกรรม

คณะผู้วิจัยพบว่า การประเมินความเหมาะสมของการควมรวมควรจะต้องพิจารณาในอีก 2 มิติที่สำคัญ คือ การประเมินกลุ่มผู้ที่มีส่วนได้เสียว่าได้รับผลกระทบมากน้อยเพียงใด และมีความชอบธรรมมากน้อยเพียงใด ซึ่งครอบคลุม ผลกระทบต่อคู่แข่ง ผลกระทบต่อลูกค้า และผลกระทบต่อผู้บริโภค

ในขณะเดียวกัน การควมรวมจะส่งผลกระทบที่ต้องพิจารณาที่สำคัญ คือ ทิศทางการพัฒนาอุตสาหกรรมว่าจะมีแนวโน้มเป็นเช่นไร เช่น การควมรวมจะช่วยให้ธุรกิจสามารถเอาตัวรอดได้ในช่วงโควิด-19 ไม่ถูกกินรวบโดยนายทุนรายใหญ่ซึ่งจะส่งผลเสียต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมในระยะยาว ในขณะเดียวกัน การผูกขาดได้นำไปสู่การสร้างปัญหาการครอบงำอุตสาหกรรม ส่งผลกระทบทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำ ความไม่เป็นธรรมมากน้อยเพียงใด

การพิจารณาโดยอาศัยข้อมูลที่ครบถ้วน และรอบด้านจะช่วยให้ภาครัฐสามารถสนับสนุนและกีดกันการควมรวมกิจการได้อย่างเหมาะสม ส่งผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้เสียและต่อประชาชนอย่างเหมาะสม เป็นธรรม และนำไปสู่การพัฒนาอุตสาหกรรมในระยะยาวได้

4.8 ข้อเสนอแนะในการใช้กรอบแนวคิด Social Return on Investment เพื่อประเมินความคุ้มค่าของรายจ่ายภาครัฐ

นอกจากการเร่งสร้างรายได้ภาษีให้กับภาครัฐแล้ว สมดุลทางด้านการคลังยังเกิดขึ้นได้ในระยะยาว หากภาครัฐมีการประเมินความคุ้มค่าของรายจ่ายภาครัฐ และเลือกที่จะจัดลำดับความสำคัญและเลือกสนับสนุนโครงการที่ให้ผลตอบแทนต่อสังคมในระดับที่สูง

ตัวอย่างของเครื่องมือในการประเมินความคุ้มค่าดังกล่าว คือ กรอบ Social Return on Investment เป็นเครื่องมือที่ประเมินเปรียบเทียบต้นทุนงบประมาณของภาครัฐที่จ่ายไป เทียบกับผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นจากโครงการดังกล่าว

คณะผู้วิจัยทำการสรุปประเด็นสำคัญของเครื่องมือดังกล่าว เพื่อให้เป็นข้อมูลให้กับหน่วยงานที่สนใจจะประยุกต์ใช้เครื่องมือนี้ในการประเมินความคุ้มค่าของโครงการที่ตนรับผิดชอบ ซึ่งมีรายละเอียดพอสรุปได้ ดังนี้

ผลตอบแทนทางสังคม (Social Return On Investment – SROI) หมายถึง สัดส่วนระหว่างผลตอบแทนทั้งหมดที่สังคมได้รับต่อต้นทุนที่ใช้ในการดำเนินโครงการ ซึ่ง SROI เป็นเครื่องมือในการประเมิน (evaluate) ของผลกระทบที่เกิดขึ้นจากโครงการที่ได้ดำเนินการ หรือ ประเมินการ (forecast) คุณค่าทางสังคมที่จะเกิดขึ้น

โดย SROI เป็นแนวทางการประเมินที่สามารถวัดผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและประเมินมูลค่าผลประโยชน์ของโครงการโดยการแปลงผลของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นให้อยู่ในรูปของตัวเงิน ทำให้เป็นหลักฐานชี้ได้ว่า ผลลัพธ์ของโครงการก่อให้เกิดผลตอบแทนทางสังคมมากกว่ามูลค่าการลงทุนหรือไม่ เป็นการลงทุนที่คุ้มค่าหรือทำให้เกิดมูลค่าทางสังคมเพิ่มขึ้นหรือไม่

ระเบียบวิธีการคำนวณหาผลตอบแทนทางสังคม (SROI) มีขั้นตอนทั้งหมด 6 ขั้นตอน โดยในแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1: กำหนดขอบเขตการประเมิน SROI และกำหนดผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยต้องระบุขอบเขตของงานวิจัย เช่น จุดประสงค์ของโครงการ กิจกรรมที่ดำเนินการ ระยะเวลาในการวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคม วิธีการประเมินผลโครงการ เป็นต้น นอกจากนี้ผู้วิจัยจะต้องระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโครงการ ซึ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คือ คน/กลุ่ม/องค์กรที่ประสบความเปลี่ยนแปลงหรือได้รับผลกระทบจากโครงการเมื่อเปรียบเทียบกับก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ ผลกระทบเชิงบวก และผลกระทบเชิงลบ

ขั้นตอนที่ 2: การทำห่วงโซ่เชื่อมโยงผลลัพธ์ (mapping outcomes)

การทำห่วงโซ่เชื่อมโยงผลลัพธ์เพื่อระบุความสัมพันธ์หรือความเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมที่ดำเนินการ ทรัพยากรที่ลงทุนและผลลัพธ์ที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับ โดยเริ่มต้นจากกำหนดว่ากิจกรรมที่วิเคราะห์นั้น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละกลุ่มต้องใช้ปัจจัยนำเข้า (input) หรือต้นทุนของโครงการ และได้รับผลลัพธ์ที่เปลี่ยนแปลงไป (outcome) อย่างไรบ้าง โดยทรัพยากรจะคำนึงถึงทรัพยากรที่อยู่ในรูปตัวเงิน เช่น งบประมาณโครงการ เงินบริจาค เป็นต้น และทรัพยากรที่ไม่อยู่ในรูปตัวเงิน เช่น เวลา องค์กรความรู้ ก็ต้องแปลงให้เป็นตัวเงินด้วย การพิจารณาใส่ทรัพยากรต้องพึงระวังการนับซ้ำ เช่น มูลค่า/คนที่ปรึกษาในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งอาจจะนับซ้ำกับงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 3: กำหนดตัวชี้วัดและประเมินมูลค่าผลลัพธ์

หลังจากทำห่วงโซ่เชื่อมโยงผลลัพธ์ได้แล้ว ผู้วิจัยจะคัดเลือกผลลัพธ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนอันเนื่องมาจากโครงการ สำหรับแต่ละผลลัพธ์ผู้วิจัยจะต้องกำหนดตัวชี้วัดเพื่อใช้วัดขนาดของความเปลี่ยนแปลงของผลลัพธ์เพื่อ

แปลงหน่วยของการเปลี่ยนแปลงให้เป็นหน่วยที่อยู่ในรูปเงินตราซึ่งสามารถประเมินได้หลายวิธี เช่น มูลค่าตัวแทนทางการเงิน (financial proxy) การประเมินแบบให้คะแนนจัดอันดับหรือค่าแทน (proxy) ประเมินจากราคาตลาด การประเมินโดยตรง (Stated Preference method) การสอบถามความยินดีที่จะจ่าย (willing to pay) ความยินดีที่จะรับการชดเชย (willing to accept) หรือ วิธีการวัดความพึงพอใจเปิดเผย (Revealed Preference method) โดยสังเกตจากพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปและวัดได้หรือราคาที่เปลี่ยนแปลงไป

ขั้นตอนที่ 4: ปรับมูลค่าผลลัพธ์ที่เหมาะสม (adjust impact)

เมื่อได้มูลค่าการของการเปลี่ยนแปลงของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากขั้นตอนที่ 3 แล้วคณะผู้วิจัยต้องปรับมูลค่าที่คำนวณได้ให้เป็นมูลค่าผลกระทบ (impact) ที่เกิดขึ้นจากโครงการที่ดำเนินการอยู่เท่านั้น จึงต้องคำนวณในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบหลัก 4 ปัจจัย ได้แก่

1. ผลลัพธ์ส่วนเกิน (Deadweight) คือ ค่าน้ำหนักการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่แล้ว แม้ว่าจะไม่มีกิจกรรมการดำเนินโครงการ
2. ผลกระทบที่คล้ายคลึงกันจากองค์กรอื่นๆ (Attribution) คือ พิจารณาว่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากกิจกรรมการดำเนินโครงการอื่นมากน้อยเพียงใด
3. ผลลัพธ์ทดแทน (Displacement) คือ กรณีที่ผลลัพธ์เชิงบวกสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มหนึ่งถูกชดเชยด้วยผลลัพธ์เชิงลบสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรายอื่น เช่น การที่คนหนึ่งได้งานทำ อาจแปลว่าอีกคนหนึ่งต้องตกงาน²⁰
4. อัตราลดลง (Drop off) คือ อัตราการลดลงในอนาคตของในแต่ละผลลัพธ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

ขั้นตอนที่ 5: คำนวณมูลค่าผลตอบแทนทางสังคม

เป็นการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนก่อนหน้ามาคำนวณเพื่อหามูลค่าผลตอบแทนทางสังคม โดยสามารถคำนวณได้จากสมการดังต่อไปนี้

$$\text{ผลตอบแทนจากการลงทุนทางสังคม} = \frac{\text{มูลค่าปัจจุบันของผลลัพธ์ทั้งหมด}}{\text{มูลค่าปัจจุบันของการลงทุน}}$$

²⁰ โชติกา ภาชีผล. (2560). การประเมินผลตอบแทนทางสังคม Social Return on Investment.

หรือเท่ากับ

$$\frac{\text{มูลค่าปัจจุบันของ (การเปลี่ยนแปลงที่เป็นตัวเงิน} \times \text{จำนวนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ได้รับผลกระทบ)} \\ \text{หักลบด้วย}}{\text{มูลค่าปัจจุบันของการลงทุน}} \left(\frac{\text{Deadweight} + \text{Displacement} + \text{Attribution} + \text{Drop off}}{\text{มูลค่าปัจจุบันของการลงทุน}} \right)$$

ขั้นตอนที่ 6: รายงานผลและการนำไปประยุกต์ใช้

ผลลัพธ์ของ SROI มี 3 ลักษณะ ได้แก่

1. SROI น้อยกว่า 1.00 หมายถึง ผลลัพธ์ของกิจกรรมที่ดำเนินการก่อให้เกิดผลตอบแทนทางสังคมน้อยกว่ามูลค่าการลงทุน เป็นการลงทุนที่ไม่คุ้มค่า หรือไม่ทำให้เกิดมูลค่าทางสังคมเพิ่มขึ้น
2. SROI เท่ากับ 1.00 หมายถึง ผลลัพธ์ของกิจกรรมที่ดำเนินการก่อให้เกิดผลตอบแทนทางสังคมเท่ากับมูลค่าการลงทุน
3. SROI มากกว่า 1.00 หมายถึง ผลลัพธ์ของกิจกรรมที่ดำเนินการก่อให้เกิดผลตอบแทนทางสังคมมากกว่ามูลค่าการลงทุน เป็นการลงทุนที่คุ้มค่าหรือทำให้เกิดมูลค่าทางสังคมเพิ่มขึ้น

ตัวอย่างการประเมินผลกระทบโครงการ กรณีโครงการคนละครึ่ง

เม็ดเงินรอบแรก 3 หมื่นล้านบาท และหมุนเวียนเพิ่มอีก 5.5 หมื่นล้านบาท (1.85 เท่า) อย่างไรก็ตาม ผลของโครงการเป็นระยะสั้นเกิดขึ้นภายในปัจจุบัน

ผลต่อสังคม ช่วยให้ความเหลื่อมล้ำลดลง ซึ่งค่า gini index ลดลงจาก 0.44 เหลือ 0.42 (หากเท่ากับ 0 คือ เท่าเทียมอย่างสมบูรณ์ และ 1 คือเหลื่อมล้ำอย่างสมบูรณ์)

เป็นโครงการที่เข้าถึงผู้ประกอบการรายย่อยมากที่สุดเมื่อเทียบกับมาตรการอื่นๆที่ผ่านมา โดยมีผู้ประกอบการลงทะเบียน 1.2 ล้านราย

สร้าง digital experience กลุ่มคนฐานราก ทั้งผู้ซื้อและผู้ขาย อันจะช่วยให้เกิดการต่อยอดในการทำธุรกิจด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น การหาความรู้ การโฆษณา การเงิน ไปจนถึง e-commerce

รัฐบาลสามารถสร้าง big data เข้าถึงทั้งผู้ซื้อและผู้ขาย ทั้งที่อยู่ในระบบและนอกระบบ เพื่อนำไปใช้ปรับปรุงนโยบายที่เหมาะสมและตรงจุดในอนาคต

4.9 ข้อเสนอแนะโอกาสการลงทุนการค้าไทยจีน: ผลประโยชน์จากการเชื่อมเศรษฐกิจผ่านรถไฟลาว-จีน

ประเทศไทยต้องคิดและวางแผนการเป็นผู้นำในตลาดโลกใหม่ เนื่องด้วยภูมิทัศน์การค้าระดับโลกกำลังเข้าสู่ช่วงการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญอันเนื่องมาจากการต่อสู้ทางการค้าระหว่างเศรษฐกิจยักษ์ใหญ่ที่ต่างก็ออกมาตรการกีดกันทางการค้าอย่างต่อเนื่องและมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นเพื่อลดอำนาจทางเศรษฐกิจของอีกฝั่ง จนส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงทั้งห่วงโซ่อุปทานโลกและก่อให้เกิดผลที่เป็นไปได้ทั้งดีและร้ายต่อประเทศคู่ค้าอื่นๆ แต่ที่ชัดเจนคือการก่อให้เกิดความไม่แน่นอนทางการค้าที่เป็นผลเสียมากกว่าผลดีต่อไม่ว่าจะเป็นประเทศใดก็ตาม ประกอบกับปัจจัยความเสี่ยงเชิงโครงสร้างภายในที่หลีกเลี่ยงไม่ได้โดยเฉพาะปัญหาสังคมผู้สูงอายุที่กำลังจะกลายเป็นโจทย์หลักของไทยที่ต้องเตรียมการพ่วงหรือหาเครื่องยนต์ทางเศรษฐกิจใหม่หรือเพิ่มเติมเพื่อให้การเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะยาวอยู่ในระดับที่เหมาะสมและยั่งยืน ดังนั้น การปรับกลยุทธ์ทางการค้าใหม่ของไทยจะเป็นผลดีต่อทั้งในการสร้างภูมิคุ้มกันต่อปัจจัยความไม่แน่นอนจากภายนอกและเสริมสร้างความแข็งแกร่งเพื่อมาตอบโต้ปัญหาโครงสร้างเศรษฐกิจภายใน

รูปที่ 83 เส้นทางรถไฟความเร็วปานกลางคุนหมิง-เวียงจันทน์

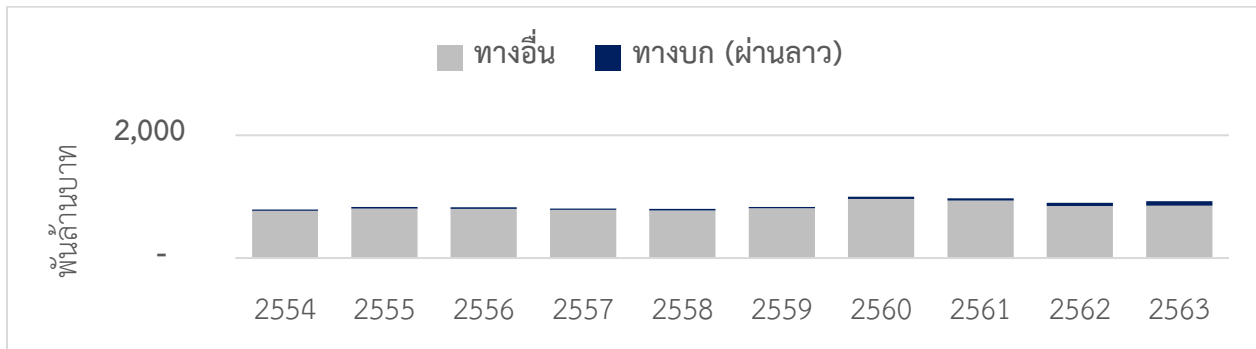
ที่มา: China Daily

หนึ่งในตัวเลือกที่เป็นไปได้และมีความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจต่อการลงทุนคือการหันกลับมามองรอบเขตประเทศและการพัฒนาการเชื่อมโยงเศรษฐกิจใกล้ตัวด้วยส่งเสริมการค้าแถบชายแดนที่ติดกับไทยซึ่งประกอบไปด้วยสปป.ลาว เมียนมาร์ มาเลเซีย และกัมพูชา โดยหนึ่งในคู่ค้าที่มีศักยภาพสูงในด้านการต่อยอดทางการค้าชายแดนก็คือระหว่างประเทศไทยกับลาวโดยมีปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญคือการพัฒนาโครงการรถไฟความเร็วปานกลางคุนหมิง-เวียงจันทน์ที่จะทำให้ไทยสามารถขยายและเพิ่มโอกาสทางการค้าไปสู่ประเทศจีนทางตอนใต้ได้ โดยรถไฟบนเส้นทางดังกล่าวมีความเร็วประมาณ 160 กิโลเมตรต่อชั่วโมง ซึ่งได้เริ่มเปิดตัวอย่างเป็นทางการแล้วในวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ.2564 ระยะทางรวมทั้งหมด 417 กิโลเมตร และมีจำนวนรถไฟ 18 ขบวนที่ประกอบไปด้วยขบวนขนส่งผู้โดยสาร 4 ขบวนและขนส่งสินค้าจำนวน 14 ขบวน โดยเส้นทางรถไฟเส้นคุนหมิง-เวียงจันทน์เป็นส่วนหนึ่งของแผนหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (Belt and Road Initiative) ของจีนที่ต้องการเปลี่ยนสปป.ลาวจากประเทศ landlocked ที่ไม่มีทางออกสู่ทะเลเป็น land link ที่เป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยงเศรษฐกิจโดยรอบและการลดต้นทุนการเดินทางและต้นทุนการขนส่งสินค้า เส้นทางรถไฟนี้จึงเป็นโครงการที่มีศักยภาพต่อไทยในการพัฒนาและยกระดับการค้ากับจีนที่เป็นหนึ่งในประเทศเศรษฐกิจขนาดใหญ่ที่สำคัญแห่งหนึ่งในโลก

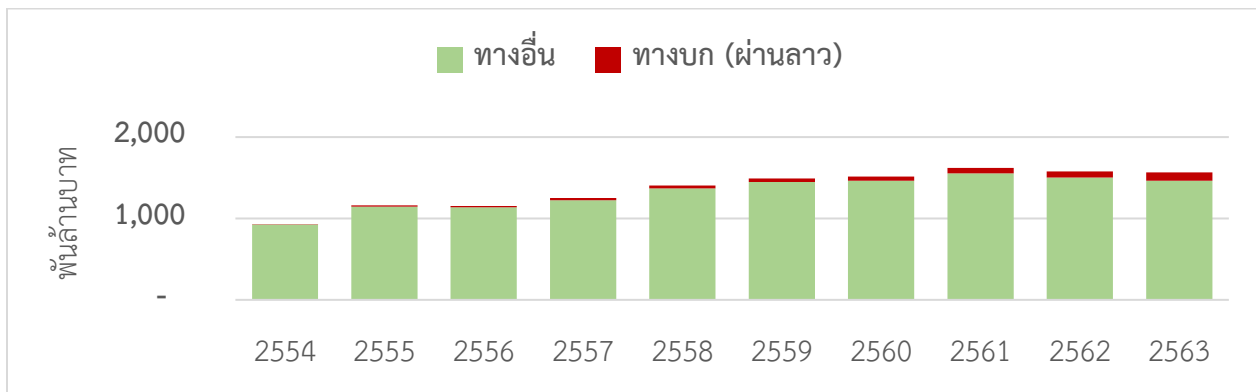
ทั้งนี้ สมัยก่อนที่จะมีการสร้างและการเปิดให้ใช้งานรถไฟลาวจีน การค้าระหว่างไทยกับจีนประมาณไม่ต่ำกว่าร้อยละ 90 จะขนส่งผ่านทางทะเลและทางอากาศ แต่ถึงอย่างไรก็ตามหากพิจารณาส่วนแบ่งการขนส่งสินค้าผ่านทางบกโดยอาศัย สปป.ลาว เป็นทางผ่านกำลังมีสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา ตั้งแต่ปี 2554 ที่การส่งออกสินค้าจากไทยไปจีนโดยทางบกผ่านลาวมีสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 2.51 ของมูลค่าการส่งออกสินค้าจากไทยไปจีนทั้งหมด และเพิ่มมาเป็นร้อยละ 7.79 ในปี 2563 หรือมีการขยายตัวของสัดส่วนการส่งออกไทยไปจีนผ่านทาง สปป.ลาวอยู่ที่เฉลี่ยปีละร้อยละ 0.53 โดยการนำเข้าจากจีนมาไทยผ่านสปป.ลาวก็มีสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นกันจากร้อยละ 0.76 ในปี 2554 เป็นร้อยละ 6.68 ในปี 2563 หรือขยายตัวปีละร้อยละ 0.61 โดยเฉลี่ย ดังนั้น การเข้ามามีบทบาทของเส้นทางรถไฟลาวจีนจึงมีแนวโน้มที่จะมาพลิกโฉมภูมิทัศน์ทางการค้าและต่อยอดการเติบโตการค้าผ่านเส้นทางบกระหว่างไทยกับจีน

รูปที่ 84 มูลค่าการค้าระหว่างประเทศไทยกับประเทศจีน

(ก) มูลค่าการส่งออกสินค้าจากไทยไปจีน

(ข) มูลค่าการนำเข้าสินค้าจากจีนมายังไทย

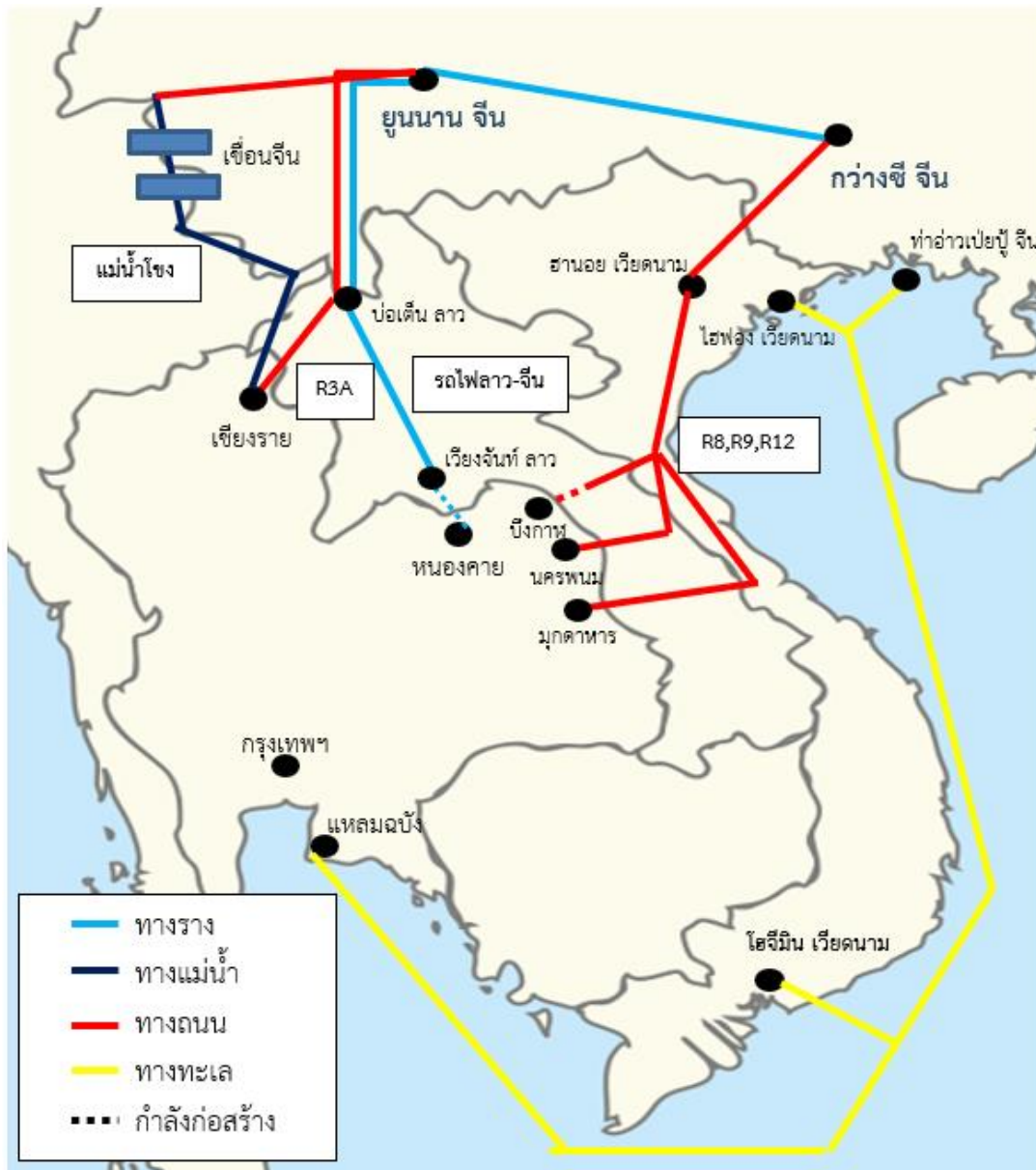

ที่มา: กรมศุลกากร ประเทศไทย

เมื่อไม่นานมานี้ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2564) ได้ให้ข้อค้นพบที่สำคัญเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางการค้าชายแดนระหว่างไทยและสปป.ลาวในกรณีที่มีเส้นทางรถไฟลาว-จีนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของภูมิภาคการค้า งานวิจัยนี้ทำการศึกษาและลำดับศักยภาพการค้าบริเวณจุดผ่านแดนไทย-ลาวทั้งหมด 20 จุดผ่านแดนถาวร และ 29 จุดผ่อนปรน โดยได้มีการคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดจากนโยบายระดับชาติของแต่ละประเทศที่สำคัญซึ่งประกอบด้วย (ก) การสร้างเขื่อนตามลุ่มแม่น้ำโขง 11 แห่งในประเทศจีน (ข) การพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zone) และเขตเศรษฐกิจเฉพาะ (Specific Economic Zone) จำนวนทั้งหมด 40 แห่ง (ค) การสร้างสะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งที่ 5 และแห่งที่ 6 ที่จังหวัดบึงกาฬและบ้านปากแซงจังหวัดอุบลราชธานี ตามลำดับ โดยสะพานมิตรภาพแห่งที่ 5 ได้เริ่มสร้างมาตั้งแต่ปี 2562 ซึ่งจะแล้วเสร็จในปี 2566 โดยจะเชื่อมโยงกับเมืองปากซันแขวงบอลิคำไซ ส่วนสะพานมิตรภาพแห่งที่ 6 จะเริ่มก่อสร้างในปี 2566 และจะใช้เวลาการสร้างประมาณ 3 ปี โดยสะพานนี้จะเชื่อมโยงกับเมืองละครเพ็งแขวงสาระวัน และ (ง) โครงการเส้นทางรถไฟความเร็วปานกลางคุนหมิง-เวียงจันทน์

งานวิจัยดังกล่าวศึกษาศักยภาพทางการค้าโดยอาศัยทั้งข้อมูลปฐมภูมิจากการลงพื้นที่สำรวจและจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน เช่น นายด่านศุลกากร พาณิชย์จังหวัด ประธานหอการค้าของจังหวัดที่ติดกับชายแดน สปป.ลาว และข้อมูลทุติยภูมิที่ประกอบไปด้วยข้อมูลการเดินทางที่คำนวณเป็นระยะเวลาหน่วยชั่วโมงด้วย Google map ระหว่างแต่ละจังหวัดในไทยเพื่อไปยังเป้าหมายต่างทั้งในสปป.ลาวและประเทศที่สามอย่างจีนและเวียดนาม (ซึ่งข้อมูลระยะเวลาการเดินทางจะได้รับการตรวจทานจากผู้เชี่ยวชาญการค้าชายแดนไทย-ลาวเพื่อความถูกต้อง) ขนาดเศรษฐกิจและแนวโน้มการเติบโตของแต่ละจังหวัดแต่ละแขวงในลาวและแต่ละหัวเมืองสำคัญของจีนและเวียดนาม และข้อมูลต้นทุนการขนส่งที่แตกต่างกันระหว่างทางบก ทางน้ำ (ผ่านทางแม่น้ำโขง) และทางรถไฟ โดยทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ที่งานวิจัยนี้นำมาเป็นกรอบแนวทางการคำนวณความสำคัญทางเศรษฐกิจของแต่ละจุดผ่านแดนคือแบบจำลองแรงโน้มถ่วงทางการค้า (Gravity model of trade) ที่เป็นแนวคิดการหาแรงดึงดูดทางเศรษฐกิจที่คำนวณจากขนาดของอุปทานจากต้นทาง (จังหวัดในไทย) และขนาดของอุปสงค์จากปลายทางการค้า (สปป.ลาว เวียดนาม และจีน) รวมถึงแนวคิด Iceberg trade cost ที่เป็นแนวทางการคำนวณต้นทุนการขนส่งระหว่างต้นทางและหลายทางที่คิดจากมูลค่าการค้า ระยะเวลาการขนส่ง และค่าขนส่งตามระยะทางหรือระยะเวลา โดยแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ทั้งสองที่งานวิจัยนำมาประยุกต์ใช้มีสมมติฐานที่สำคัญคือเส้นทางการค้าที่มีศักยภาพสูงจะเป็นเส้นทางที่สามารถเชื่อมโยงเศรษฐกิจต้นทางที่มีขนาดใหญ่กับเศรษฐกิจปลายทางขนาดใหญ่ด้วยต้นทุนการขนส่งที่ต่ำ

รูปที่ 85 เส้นทางขนส่งสินค้าที่มีศักยภาพจากไทยไปสู่จีนตอนใต้ผ่านทาง สปป.ลาว

ที่มา: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2564)

จากการรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยดังกล่าวพบว่าเส้นทางการขนส่งที่มีศักยภาพจากไทยผ่านทาง สปป.ลาว ไปสู่จีนตอนใต้มีทั้งหมด 6 เส้นทาง ได้แก่ (1) ท่าเรือเชียงแสน จ.เชียงราย ไปสู่คุนหมิง มณฑลยูนนาน ด้วยการขนส่งทางน้ำบนแม่น้ำโขง (2) จุดผ่านแดนมิตรภาพไทย-ลาวแห่งที่ 4 จ.เชียงราย ไปสู่คุนหมิง มณฑลยูนนาน ด้วยการขนส่งทางถนนบนเส้นทาง R3A (3) จุดผ่านแดนสะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งที่ 3

จ.นครพนม ไปสู่หนานหนิง มณฑลกว่างซี ด้วยการขนส่งทางถนนบนเส้นทาง R9 (4) จุดผ่านแดนสะพานมิตรภาพ ไทย-ลาวแห่งที่ 2 จ.มุกดาหาร ไปสู่หนานหนิง มณฑลกว่างซี ด้วยการขนส่งทางถนนบนเส้นทาง R12 และอีก 2 เส้นทางที่เหลือที่กำลังอยู่ในระยะก่อสร้างหรือการเตรียมความพร้อม ได้แก่ (5) จุดผ่านแดนสะพานมิตรภาพไทย-ลาวจ.หนองคาย ไปสู่คุนหมิง มณฑลยูนนาน ด้วยการขนส่งผ่านทางรถไฟคุนหมิง-เวียงจันทน์ และ (6) จุดผ่านแดนสะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งที่ 5 จ.บึงกาฬ ไปสู่หนานหนิง มณฑลกว่างซี ด้วยการขนส่งทางถนนบนเส้นทาง R13 และ R8

ขนาดของตลาดหรือขนาดของเศรษฐกิจปลายทางของมณฑลยูนนานและมณฑลกว่างซีมีค่าประมาณ 336.6 พันล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ และ 307.9 พันล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ ด้วยการวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ของงานวิจัยชิ้นนี้ จะให้เห็นถึงความแตกต่างของศักยภาพของแต่ละจุดผ่านแดนโดยเฉพาะภูมิทัศน์ทางการค้าที่จะเปลี่ยนไปเมื่อโครงการเส้นทางรถไฟได้ดำเนินการแล้วเสร็จ (ตารางที่ 1) โดยก่อนที่รถไฟลาว-จีน และสะพานแห่งที่ 5 จะเปิดให้บริการ สะพานมิตรภาพแห่งที่ 4 มีศักยภาพสูงสุดในการรองรับส่วนแบ่งตลาดจากจีนตอนใต้ในมณฑลยูนนานซึ่งมีค่าอยู่ที่ประมาณ 288.3 พันล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ โดยอันดับรองลงมาคือ สะพานมิตรภาพแห่งที่ 2 ที่รองรับส่วนแบ่งตลาดจากมณฑลกว่างซีอยู่ที่ 254.5 พันล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ และเมื่อรถไฟลาว-จีนและสะพานมิตรภาพแห่งที่ 5 เปิดให้บริการอย่างสมบูรณ์ จุดผ่านแดนสะพานมิตรภาพไทย-ลาวที่จังหวัดหนองคายจะมีศักยภาพรองรับตลาดจากจีนตอนใต้มากที่สุดด้วยต้นทุนการเดินทางเส้นทางรถไฟที่ต่ำกว่าการขนส่งทางถนนประมาณ 1 ใน 3 ของค่าขนส่งเดิม โดยจะได้รับส่วนแบ่งตลาดจากมณฑลยูนนานและกว่างซีอยู่ที่ 323.9 และ 7.4 พันล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ ตามลำดับ ส่วนสะพานมิตรภาพแห่งที่ 5 ที่จังหวัดบึงกาฬจะกลายเป็นเส้นทางขนส่งสินค้าที่ศักยภาพเป็นอันดับที่สองที่สามารถรองรับตลาดจากมณฑลกว่างซีได้อยู่ที่ 212.9 พันล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐหากถนนเส้น R8 ในฝั่งสปป.ลาวได้รับการปรับปรุง ดังนั้น นโยบายภาครัฐในส่วนด้านการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานของไทยจึงต้องตอบโจทย์กับความต้องการตลาดและแนวทางการปรับตัวของทางฝั่งผู้ผลิตอย่างในกรณีการค้าไทยจีนผ่านทางบกที่การเปลี่ยนแปลงทางภูมิทัศน์ที่กำลังจะเกิดขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ภาครัฐจึงควรปรับแผนการลงทุนในแต่ละจุดผ่านแดนตามขนาดของศักยภาพ โดยจะต้องเน้นไปที่การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานบริเวณสะพานมิตรภาพไทย-ลาวที่จังหวัดหนองคายให้มีศูนย์รองรับสินค้า ตลาดกลาง และระบบโลจิสติกส์อื่นๆ เป็นต้น เพื่อรองรับกำลังการค้าชายขนาดมหึมาที่กำลังจะเกิดขึ้น ส่วนการพัฒนากรอบบริเวณสะพานมิตรภาพแห่งที่ 5 ถึงแม้ว่าส่วนสำคัญหลักจะต้องเป็นการพัฒนาและปรับปรุงถนนเส้น R8 ที่อยู่ใน

สปป.ลาว ทางภาครัฐก็เข้ามีส่วนร่วมเป็นผู้ลงทุนร่วมได้ด้วยการวางแผนประสานงานกันโดยฝั่งไทยอาจเข้าไปสนับสนุนด้านเงินทุนบางส่วน รวมถึงการเสนอวัตถุดิบและแรงงานจากไทยเพื่อเป็นรายได้ให้อีกทางหนึ่ง

ตารางที่ 32 ศักยภาพด้านการค้าระหว่างไทยกับจีนตอนใต้ของแต่ละจุดผ่านแดน

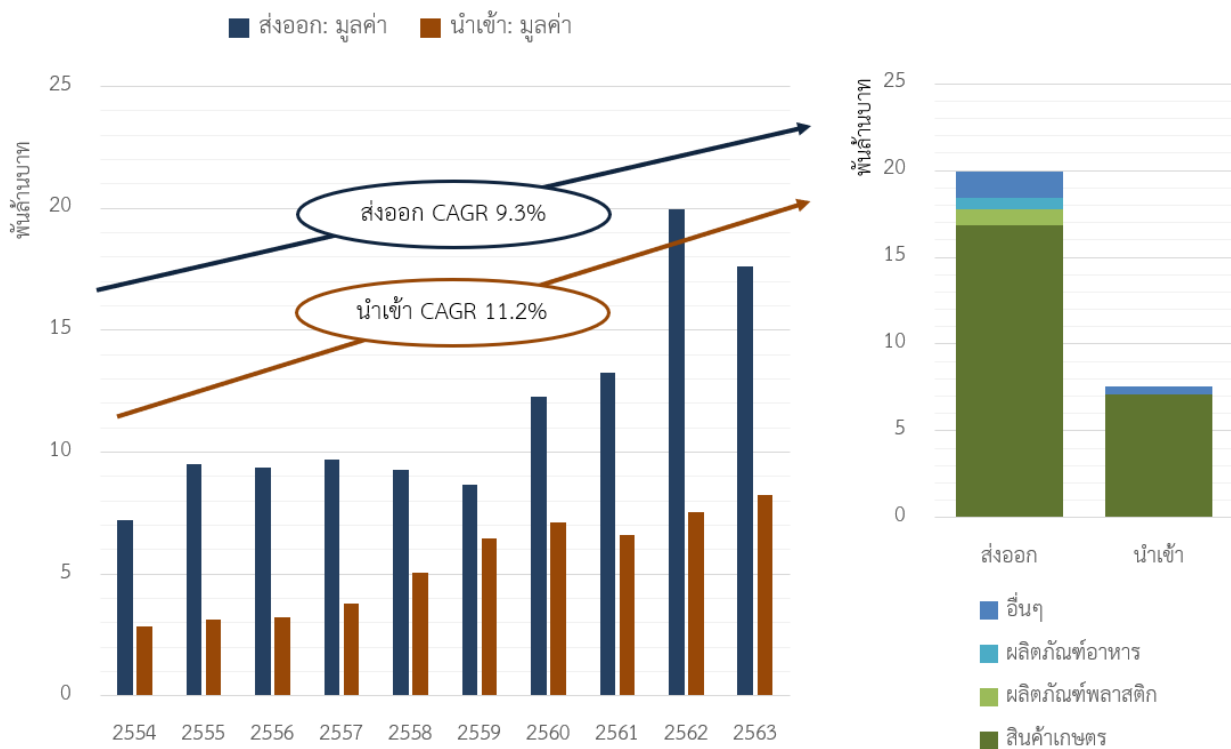
ส่วนแบ่งตลาด (ขนาดของตลาด: พันล้าน เหรียญดอลลาร์สหรัฐ)	ก่อนมีสะพานแห่งที่ 5 และรถไฟลาว-จีน		หลังมีสะพานแห่งที่ 5 และรถไฟลาว-จีน	
	ยูนนาน	กว้างซี	ยูนนาน	กว้างซี
ท่าเรือเชียงแสน จ.เชียงราย	14.35% (\$48.3 bn)		0.25% (\$0.84 bn)	
สะพานมิตรภาพ 4 จ.เชียงราย	85.65% (\$288.3 bn)		3.53% (\$11.9bn)	
สะพานมิตรภาพไทย-ลาว จ.หนองคาย			96.22% (\$323.9 bn)	2.39% (\$7.4 bn)
สะพานมิตรภาพ 3 จ.นครพนม		17.34% (\$53.4 bn)		4.85% (\$14.9 bn)
สะพานมิตรภาพ 2 จ.มุกดาหาร		82.66% (\$254.5 bn)		23.61% (\$72.7 bn)
สะพานมิตรภาพแห่งที่ 5 จ.บึงกาฬ				69.15% (\$212.9 bn)

ที่มา: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2564)

นโยบายแรกของการพัฒนาเศรษฐกิจไทยให้สอดคล้องกับโอกาสและสนับสนุนทางการค้าที่จะเกิดจากการเปิดให้บริการรถไฟลาว-จีนหรือเส้นทางรถไฟคุนหมิง-เวียงจันทน์คือการลงทุนและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้วยนโยบายภาครัฐโดยเฉพาะตามจุดที่มีศักยภาพที่กำลังจะเปลี่ยนแปลงไปเพื่อให้เกิดการรองรับที่เหมาะสมและไม่สิ้นเปลืองงบประมาณ โดยนโยบายที่ควรพิจารณาต่อมาก็คือการส่งเสริมผู้ประกอบการในไทยให้สามารถเข้าไปขายสินค้าในประเทศจีนตอนใต้ได้เพิ่มขึ้นโดยอาศัยโอกาสจากต้นทุนค่าขนส่งที่จะลดลง และสนับสนุนให้ผู้ประกอบไทยสามารถปรับตัวต่อสินค้านำเข้าจากจีน รวมถึงการผลักดันผู้ประกอบการไทยที่นำเข้าสินค้าวัตถุดิบให้เข้าถึงตลาดจากจีนได้มากขึ้น การพิจารณานโยบายที่สองนี้จึงจำเป็นต้องศึกษาการส่งออกและนำเข้าสินค้าเชิงลึกระหว่างไทยและจีนตอนใต้ โดยเฉพาะมณฑลยูนนานที่จะเป็นแหล่งตลาดที่สำคัญหลังเส้นทางรถไฟดำเนินการเสร็จ

การค้าขายสินค้าระหว่างไทยกับมณฑลยูนนานมีการเติบโตค่อนข้างสูงในระยะ 10 ปีที่ผ่านมาตั้งแต่ปี 2554 จนถึงปี 2563 โดยเฉพาะการส่งออกที่เพิ่มขึ้นจากประมาณ 7 พันล้านบาทไปสู่จุดสูงสุดที่ประมาณ 2 หมื่นล้านบาทในปี 2562 ซึ่งเป็นปีก่อนเกิดปัญหาการแพร่ระบาดของโควิด-19 โดยมูลค่าการส่งออกสินค้าจากไทยไปมณฑลยูนนานมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยต่อปีอยู่ที่ร้อยละ 9.3 ในขณะที่มูลค่าการนำเข้าสินค้าจากยูนนานมายังไทยมีมูลค่าสูงสุดอยู่ที่ 8 พันล้านบาทในปี 2563 และมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยต่อปีอยู่ที่ร้อยละ 11.2 ส่วนโครงสร้างการค้าไทย-ยูนนานปี 2562 มีสัดส่วนการค้ากระจุกที่สินค้าการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ โดยร้อยละ 84 และร้อยละ 94 ของมูลค่าการค้าทั้งหมดคือสัดส่วนของสินค้าการเกษตรของมูลค่าการส่งออกและนำเข้า ตามลำดับ

รูปที่ 86 มูลค่าการค้าขายสินค้า (รูปซ้าย) และโครงสร้างการค้า (รูปขวา) ระหว่างไทยกับยูนนาน

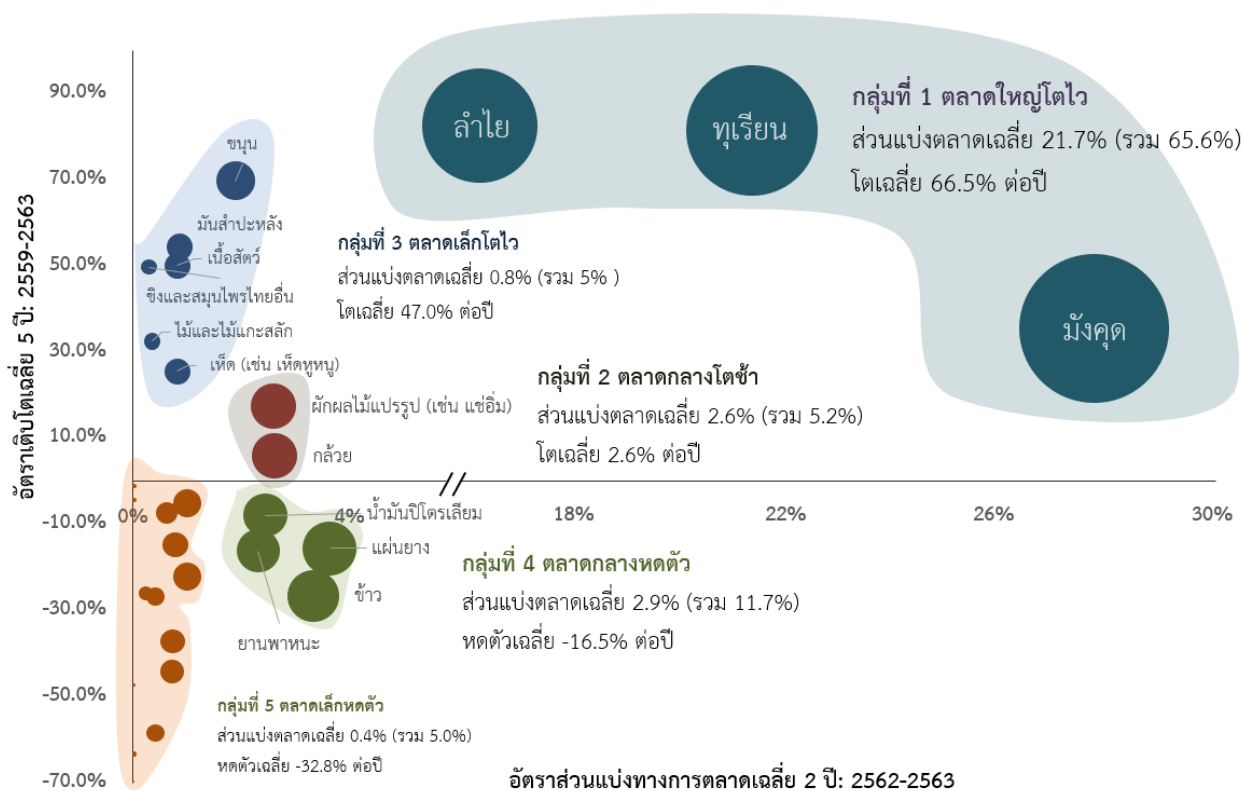

ที่มา: กรมศุลกากรและการคำนวณโดยคณะผู้วิจัย

เมื่อพิจารณารายละเอียดของศักยภาพรายกลุ่มสินค้าในด้านการส่งออกจากไทยไปยูนนานด้วยเกณฑ์การแบ่งแบบอย่างง่ายด้วยการเปรียบเทียบอัตราการเติบโตเฉลี่ย 5 ปีตั้งแต่ 2559 ถึง 2563 และอัตราส่วนแบ่งทางการตลาดหรืออัตราส่วนเปรียบเทียบระหว่างมูลค่าค้าขายของสินค้านั้นๆ ต่อมูลค่าการค้าทั้งหมดเฉลี่ย 2 ปีระหว่างปี 2662 และปี 2563 จะพบว่าสามารถแบ่งกลุ่มสินค้าตามศักยภาพได้ออกเป็น 5 กลุ่มใหญ่ โดยศักยภาพใน

ภาพรวมของการส่งออกยังอยู่เกณฑ์ที่ดี กลุ่มสินค้า 3 กลุ่มใหญ่ที่มีส่วนแบ่งตลาดรวมกันถึงร้อยละ 75.8 ยังมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยต่อปีเป็นบวก โดยกลุ่มที่น่าสนใจประกอบด้วยกลุ่มที่มีส่วนแบ่งตลาดใหญ่และมีอัตราการเติบโตที่สูงซึ่งมีสินค้าในกลุ่มนี้ได้แก่ ลำไย ทูเรียน และมังคุด โดยกลุ่มนี้มีส่วนแบ่งตลาดรวมที่สูงมากอยู่ที่ร้อยละ 65.6 และอัตราการเติบโตเฉลี่ยของมูลค่าส่งออกสูงถึงร้อยละ 66.5 ต่อปี ที่น่าสนใจรองลงมาคือกลุ่มที่ตลาดยังมีขนาดเล็กแต่มีอัตราการเติบโตที่สูงถึงร้อยละ 47 ต่อปี ซึ่งประกอบไปด้วย ขนุน มันสำปะหลัง เนื้อสัตว์ ชিংและสมุนไพรไทยอื่น ไม้และไม้แกะสลัก เห็ด (เช่น เห็ดหูหนู) ผักผลไม้แปรรูป (เช่น แชอิม) ก๊วยช่าย น้ำมันปิโตรเลียม 4% ผ้าไหม 2% ผ้าฝ้าย 2% ข้าว 2% ยานพาหนะ 2%

รูปที่ 87 กลุ่มสินค้าส่งออกจากไทยไปยาวนาน

ที่มา: กรมศุลกากรและการคำนวณโดยคณะผู้วิจัย

การสร้างผลประโยชน์เพื่อเสริมเครื่องจักรขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยในฝั่งทางการค้านอกจากการสนับสนุนด้วยการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานด้วยนโยบายภาครัฐที่ต้องมีการวางเป้าหมายเชิงพื้นที่ให้ถูกจุดและ

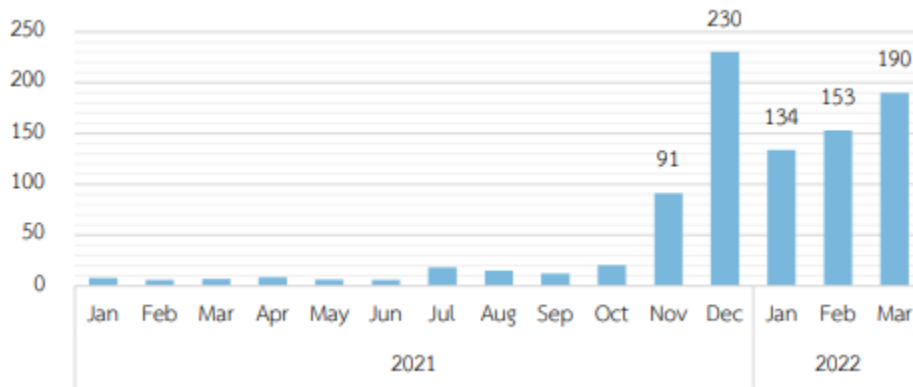
เหมาะกับความแนวโน้มของการตลาดและธุรกิจที่กำลังจะเปลี่ยนแปลงไปหลังจากรถไฟลาว-จีนได้เปิดทำการอย่างเต็มที่ตามที่กล่าวไปในช่วงต้นของบทความ การส่งเสริมหรือผลักดันผู้ประกอบการด้วยการวางกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับข้อมูลศักยภาพสินค้าตามความต้องการทั้งจากตลาดยูนิคอนและตลาดไทยก็เป็นสิ่งสำคัญที่รัฐบาลไทยต้องนำไปประกอบแผนการพัฒนาเศรษฐกิจ

โดยสำหรับภาคการส่งออก แทบทุกภูมิภาคของไทยยกเว้นทางภาคเหนือที่ยังสามารถทำการค้าผ่านจุดผ่านแดนสะพานมิตรภาพไทยลาวแห่งที่ 4 และท่าเรือเชียงแสนได้อยู่ จะได้รับประโยชน์จากการขนส่งสินค้าผ่านทางรถไฟคุนหมิง-เวียงจันทน์ โดยเฉพาะสินค้าที่ต้องการความเร็วในการขนส่งและการกักเก็บและการรักษาสภาพด้วยความเย็น สำหรับผู้ประกอบการผลิตสินค้าที่มีศักยภาพสูงได้แก่ ลำไย ทุเรียน และมังคุด จะได้รับประโยชน์เป็นอย่างมากจากเส้นทางรถไฟ ส่วนกลุ่มผู้ประกอบการสินค้าที่ขนาดตลาดเล็กแต่โตไวอย่างเช่น เนื้อสัตว์ ขนุน ขิงและสมุนไพร ก็ควรได้รับการส่งเสริมเพื่อตอบสนองต่อการขยายตัวที่รวดเร็วของความต้องการสินค้าเหล่านี้จากจีน มณฑลยูนนาน ในขณะที่เดียวกันผู้ประกอบการกลุ่มสินค้าอื่นที่มีขนาดของตลาดที่เล็ก ได้แก่ ข้าว แผ่นยาง ยานพาหนะ และน้ำมันปิโตรเลียม จะได้รับประโยชน์จากเส้นทางรถไฟค่อนข้างน้อย เนื่องจากสินค้านี้จำเป็นต้องความเร็วและการรักษาสภาพ ดังนั้น การขนส่งทางทะเลก็ยังคงทางเลือกที่ยังคงคุ้มค่าสำหรับกลุ่มสินค้าเหล่านี้ ส่วนภาคการนำเข้าจะมีส่วนที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อผู้ประกอบการไทยที่ผลิตสินค้ากลุ่มเดียวกันกับสินค้าศักยภาพในยูนนาน โดยเฉพาะสินค้าจีนที่ตลาดไทยกำลังขยายตัวอย่างรวดเร็วได้แก่ กะหล่ำ พริก ทุบติม พลับ และส้ม ผู้ประกอบการไทยเหล่านี้จึงต้องวางแผนรับหรือปรับตัวให้ทันก่อนสินค้าเหล่านี้จะเข้ามาทะลักตลาดไทย แต่ถึงอย่างไรก็ตามหากในฝั่งของผู้ประกอบการไทยที่ใช้สินค้าเหล่านี้เป็นหนึ่งในห่วงโซ่อุปทานของตัวเอง รวมถึงผู้บริโภคชาวไทยก็จะได้รับผลประโยชน์เป็นอย่างมากจากสินค้าเหล่านี้ที่มีแนวโน้มราคาที่ถูกลง โดยศุทธาภา นพวิญญวงค์ และคณะ (2565) จากทีมวิจัยแห่งธนาคารแห่งประเทศไทยได้ให้คำแนะนำต่อผู้ประกอบการส่งออกไทยต่อการขนส่งไปจีนผ่านทางรางได้แก่การศึกษาวิธีการชำระเงินแบบดิจิทัลและการดำเนินการผ่านตัวกลางการโอนเงินที่มีมาตรฐาน และการศึกษากฎระเบียบในการส่งออกสินค้าและตลาดในจีนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานส่งเสริมการค้า และศูนย์ข้อมูลธุรกิจไทยจีน

สำหรับกิจการอสังหาริมทรัพย์ ฐานข้อมูลจาก REIC พบว่ายอดคงค้างของอสังหาริมทรัพย์มีแนวโน้มลดลงในปี 2021 เข้าสู่ระดับเดียวกับกับ 2019 ซึ่งสะท้อนว่าธุรกิจอสังหาริมทรัพย์สามารถระบายสต็อกคงค้างได้เป็นอย่างดี และพร้อมที่จะเข้าสู่วัฏจักรการลงทุนรอบใหม่ได้อีกครั้ง ดังนั้น ผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์จะไม่ได้รับภาระภาษีเพิ่มเติมจากภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างที่จัดเก็บบนยอดคงค้าง และธุรกิจได้กลับคืนสู่ภาวะปกติแล้วในปีที่ผ่านมา

รูปที่ 89 จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในประเทศไทย (หน่วย: พันคน)

ที่มา: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

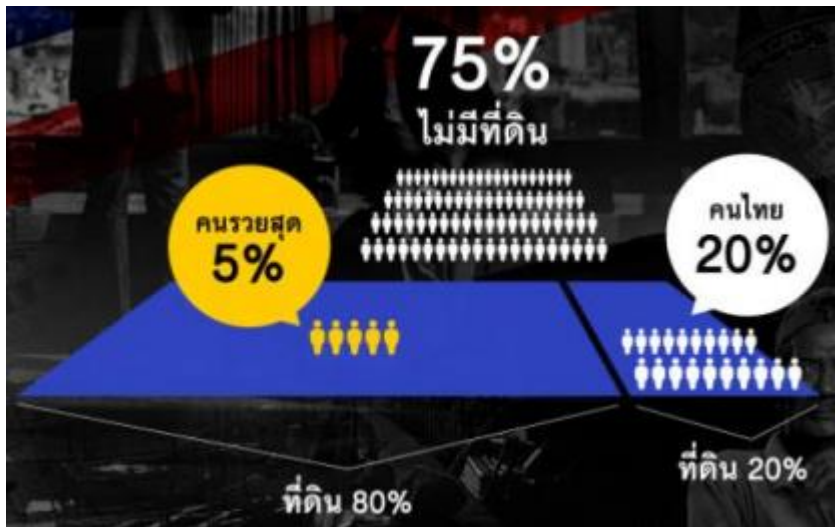
ตารางที่ 33 ปริมาณอสังหาริมทรัพย์คงค้าง (กรุงเทพและเมืองหลัก)

	ปี	แนวราบ	ห้องชุด
กรุงเทพ	2562	101,480	98,195
	2564	106,334	81,672
เชียงใหม่	2562	8,142	2,151
	2564	8,647	1,983
ชลบุรี	2562	26,810	26,024
	2564	19,525	25,435
ระยอง	2562	18,144	1,146
	2564	16,325	1,345
นครราชสีมา	2562	5,434	1,786
	2564	4,452	1,114
ภูเก็ต	2562	3,274	5,527
	2564	3,555	5,343
รวม	2562	163,284	134,829
	2564	158,838	116,892

ที่มา: REIC

นอกจากนี้ โดยหลักการแล้ว ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาระยะยาว คือ ปัญหาความเหลื่อมล้ำเนื่องจากเป็นภาษีที่จัดเก็บกับกลุ่มคนที่รวยที่สุดร้อยละ 25 ของประเทศ นอกจากนี้ เพราะที่ดินไม่สามารถเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศได้เช่นเดียวกับเงินทุน หรือ แรงงาน ดังนั้นการจัดเก็บภาษีที่ดินจึงมีประสิทธิภาพในการจัดเก็บที่สูงในแง่นี้

รูปที่ 90 ที่ดินในประเทศไทยถือครองโดยคนมีฐานะ

ที่มา: ดวงมณี เลาวกุล (2562)

รูปที่ 91 ความสามารถในการโยกย้ายไปต่างประเทศเพื่อหลีกเลี่ยงภาษี

ที่มา: คณะผู้วิจัย

ท้ายที่สุด เงื่อนไขการลดหย่อน การยกเว้นในภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างในปัจจุบันยังมีช่องโหว่ที่ทำให้ผู้ถือครองที่ดินสามารถวางแผนภาษีได้ ซึ่งปรากฏชัดจากการที่คณะผู้วิจัยได้ทำการลงพื้นที่เพื่อสำรวจการปรับตัวของผู้ถือครองที่ดินในการวางแผนลดหย่อนและยกเว้นภาษี โดยมีตัวอย่างสำคัญ คือ การปรับพื้นที่รกร้างเป็นพื้นที่เกษตรแบบฉาบฉวยในเขตเมือง

รูปที่ 92 การปรับพื้นที่รกร้างว่างเปล่าเป็นพื้นที่เกษตรในเขตเมือง

ที่มา: คณะผู้วิจัย

รูปที่ 93 การแบ่งย่อยที่ดินเป็นเส้นเพื่อลดราคาประเมิน

ที่มา: Landsmaps

หมายเหตุ: ราคาประเมินที่ดินที่ซอยย่อยอยู่ที่ 31,000 บาทต่อตารางวา ในขณะที่ที่ดินฝั่งตรงข้ามถูกประเมินที่ 100,000 บาทต่อตารางวา

จากการวิเคราะห์ข้างต้น จึงไม่ควรที่จะมีการลดหย่อนภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างตั้งแต่ต้น และยังไม่สมควรที่จะลดหย่อนในปี 2565 เนื่องจากกลุ่มธุรกิจบางส่วนได้กลับเข้าสู่สภาวะปกติแล้ว ในกรณีที่ต้องการช่วยเหลือผู้ประกอบการที่ได้รับผลกระทบจึงควรจะใช้เครื่องมือแบบเฉพาะเจาะจงไปยังกลุ่มธุรกิจที่ยังคงได้รับผลกระทบ และแนวทางการช่วยเหลือควรที่จะไม่กระทบต่อรายได้ของท้องถิ่น เช่น การยืดระยะเวลาชำระที่ดินและสิ่งปลูกสร้างออกไปจนกว่าธุรกิจจะกลับมามีกำไรเป็นปกติ นอกจากนี้ ภาครัฐควรจะเร่งแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้าง คือ การหลีกเลี่ยงวางแผนภาษีที่ขัดเจตนารมณ์ของการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างในแง่ของการลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ

4.11 ข้อเสนอการปรับค่าแรงขั้นต่ำ

ประเด็นนโยบายรับวันแรงงาน เนื่องจากสถานการณ์ค่าครองชีพที่สูงขึ้น คณะกรรมการสมานฉันท์แรงงานไทยและสมาพันธ์แรงงานรัฐวิสาหกิจได้เสนอให้ปรับค่าแรงขั้นต่ำเป็น 492 บาท

ในทางหลักวิชาการแล้ว ภาครัฐควรจะดำเนินการอย่างไร?

สิ่งที่ต้องพิจารณาประการแรก คือ สถานการณ์ค่าครองชีพที่สูงขึ้น ส่งผลกระทบต่อครัวเรือนอย่างไร? ผลการวิเคราะห์ของ TTB Analysis (2565) พบว่า หากพิจารณาครัวเรือนแยกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ครัวเรือนที่รายได้ต่ำกว่า 15,000 บาทต่อเดือน ครัวเรือนที่มีรายได้ระหว่าง 15,000-25,000 บาทต่อเดือน และครัวเรือนที่มีรายได้ระหว่าง 25,000-50,000 บาทต่อเดือนจะพบว่า ครัวเรือนในประเทศไทยสามารถจำแนกออกเป็น 3 กลุ่มข้างต้นได้ที่ร้อยละ 89 โดยแยกเป็นร้อยละ 37 สำหรับกลุ่มที่มีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 17 สำหรับกลุ่มที่มีรายได้ระหว่าง 15,000-25,000 บาทต่อเดือน และกลุ่มที่มีรายได้ระหว่าง 25,000-50,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 35

หากพิจารณาในแง่รายได้ ครัวเรือนในกลุ่มแรกจะประกอบอาชีพหลัก คือ อาชีพอิสระ รับจ้างทั่วไปและลูกจ้างภาคเกษตร ในขณะที่ครัวเรือนในกลุ่มที่สองจะประกอบอาชีพหลักคือเป็นพนักงานในภาคธุรกิจ และครัวเรือนกลุ่มที่ 3 จะทำธุรกิจครัวเรือน หรือทำอาชีพเป็นผู้จัดการ หรือเป็นผู้ประกอบวิชาชีพ

เมื่อพิจารณาในแง่ของค่าครองชีพจะพบว่า ครัวเรือนในกลุ่มแรกจะมีสัดส่วนค่าใช้จ่ายต่อรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 8 จากสัดส่วนร้อยละ 90 เป็นร้อยละ 98 และมีภาระหนี้ต่อเดือนต่อรายได้สุทธิหลังหักค่าใช้จ่ายมากกว่า

ร้อยละ 100 ครัวเรือนในกลุ่มสองจะมีสัดส่วนค่าใช้จ่ายต่อรายได้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 7 จากสัดส่วนร้อยละ 80 เป็นร้อยละ 87 และมีภาระหนี้ต่อเดือนต่อรายได้สุทธิหลังหักค่าใช้จ่ายมากกว่าร้อยละ 95 และครัวเรือนในกลุ่มสามจะมีสัดส่วนค่าใช้จ่ายต่อรายได้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 7 จากสัดส่วนร้อยละ 68 เป็นร้อยละ 75 และมีภาระหนี้ต่อเดือนต่อรายได้สุทธิหลังหักค่าใช้จ่ายมากกว่าร้อยละ 88

ตารางที่ 34 ค่าครองชีพครัวเรือนที่เพิ่มขึ้น

ครัวเรือน	สัดส่วนครัวเรือน	กลุ่มอาชีพ	สัดส่วนค่าใช้จ่ายต่อรายได้	ภาระหนี้ต่อเดือน/รายได้สุทธิหลังหักค่าใช้จ่าย
ครัวเรือนรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาทต่อเดือน	37%	อาชีพอิสระ รับจ้างทั่วไป และลูกจ้างภาคเกษตร	+8% (90% เป็น 98%)	>100%
ครัวเรือนรายได้อยู่ระหว่าง 15,000-25,000 บาทต่อเดือน	17%	พนักงานภาคธุรกิจ	+7% (80% เป็น 87%)	95%
ครัวเรือนรายได้ระหว่าง 25,000-50,000 บาทต่อเดือน	35%	ธุรกิจครัวเรือน ผู้จัดการ และผู้ประกอบการวิชาชีพ	+7% (68% เป็น 75%)	88%

ที่มา: TTB Analytics (2565)

ข้อมูลข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าสถานการณ์ค่าครองชีพเป็นปัญหาจริง และมีบางกลุ่มครัวเรือนโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มที่มีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาทต่อเดือนจะเป็นกลุ่มเสี่ยงที่ไม่สามารถรับมือกับวิกฤติค่าครองชีพที่เพิ่มขึ้นได้ จึงเพิ่มน้ำหนักให้การเพิ่มค่าแรงขั้นต่ำ

สิ่งที่ต้องพิจารณาในลำดับถัดมาคือ การเพิ่มขึ้นในระดับไหนถึงจะมีความเหมาะสม?

ในประเด็นนี้ หากนำเอาภาคทฤษฎีมาวิเคราะห์จะพบว่า การเพิ่มค่าจ้างที่สูงจนเกินไปจะทำให้ประเทศเกิดปัญหา wage-inflation spiral คือ ค่าแรงที่เพิ่มขึ้นนำไปสู่ภาคธุรกิจที่เพิ่มราคาสินค้าและบริการ ทำให้เงินเฟ้อของประเทศเพิ่มสูงกว่าเดิม และทำให้ครัวเรือนมีปัญหาค่าครองชีพเช่นเดิม จึงขอเพิ่มค่าแรงอีกรอบอย่างรวดเร็วกลายเป็นปัญหาเงินเฟ้อที่เพิ่มสูงขึ้นแบบวัฏจักรการเพิ่มค่าจ้างและราคาสินค้าและบริการอย่างต่อเนื่อง ปัญหานี้

มักจะนำไปสู่สถานการณ์ที่ธุรกิจไม่สามารถดำเนินการต่อได้ และธุรกิจต่างชาติอาจจะพิจารณาย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศที่มีค่าแรงถูกกว่า

ในทางตรงกันข้าม การเพิ่มค่าจ้างที่น้อยจนเกินไป จะทำให้แรงงานไม่สามารถอยู่รอดได้ ในขณะที่ภาคธุรกิจก็จะขาดกลไกการกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาตนเองเพราะยังสามารถใช้ค่าแรงที่ถูกต่อไปได้เรื่อยๆ

ภายใต้ข้อจำกัดข้างต้น คณะผู้วิจัยเสนอให้ใช้หลักการเฉลี่ยทุกข์เฉลี่ยสุข โดยพิจารณาว่ารายได้ของธุรกิจในปีเพิ่มขึ้นที่ประมาณการเติบโตของ GDP ซึ่งสะท้อนผลิตภาพของแรงงานด้วยเช่นเดียวกัน เนื่องจากปริมาณแรงงานในระบบน่าจะไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก หรือก็คือ มีรายได้เติบโตประมาณร้อยละ 3-3.5 ในขณะที่ค่าครองชีพซึ่งสะท้อนจากตัวเลขเงินเฟ้อน่าจะเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 5 ซึ่งเป็นค่าประมาณการของธนาคารแห่งประเทศไทยล่าสุด ดังนั้น ถ้าภาคธุรกิจโดยรวมมีรายได้เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 3-3.5 จึงมีความสามารถในการเพิ่มรายได้นั้นต่ำกว่าประมาณร้อยละ 3-3.5 ของค่าแรงขั้นต่ำ ในขณะที่ส่วนต่างที่เหลืออีกร้อยละ 1.5-2 อาจจะใช้กลไกภาครัฐในการช่วยเหลือแบบพุ่งเป้า เช่น การเติมเงินบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ

คณะผู้วิจัยประมาณการว่าในข้อเสนอดังกล่าว ภาคเอกชนจะเพิ่มค่าแรงขั้นต่ำประมาณ 12 บาท ในขณะที่เงินที่ต้องเติมให้บัตรสวัสดิการภาครัฐจะอยู่ที่ประมาณ 100-150 บาทต่อคนต่อเดือน

4.12 กัญชา สุรา คาสีโน: คิดให้ตีก่อนที่จะปล่อยเสรีจนเกินไป

ปีนี้เป็นปีที่ผู้นิยมชมชอบสายอบายมูน่าจะมีความสุขไปตามๆกัน เพราะว่าภาครัฐได้เริ่มพิจารณาให้กิจกรรมบางอย่างที่เคยผิดกฎหมายให้สามารถดำเนินการได้อย่างถูกกฎหมาย ซึ่งบางส่วนได้มีการดำเนินการแล้วเสร็จในขณะที่บางส่วนได้เริ่มศึกษาและขับเคลื่อนในเชิงกระบวนการไปบ้างแล้ว ไม่ว่าจะเป็น การปลดล็อกกัญชาออกจากสารเสพติดประเภทที่ 5 ทำให้ประชาชนสามารถใช้ประโยชน์จากกัญชง กัญชาได้มากขึ้น การที่สภาผู้แทนราษฎรรับหลักการ พ.ร.บ. สุราก้าวหน้า เปิดโอกาสให้ผู้ผลิตรายย่อยเข้ามาแข่งขันได้มากขึ้น รวมไปถึงการที่คณะกรรมการวิสามัญ ศึกษาความเหมาะสมของการเปิดสถานบันเทิงแบบครบวงจรที่มีรายงานว่าได้เสนอให้รัฐบาลพิจารณาเปิดคาสีโน 5 แห่งครอบคลุมทุกภูมิภาค

หากใช้กรอบทางด้านศาสนาเข้ามาพิจารณา จะพบว่าทั้งกัญชา สุรา และคาสีโน ต่างก็เป็นอบายมุข หรือหนทางแห่งความเสื่อม จึงไม่เหมาะสมที่ภาครัฐจะสนับสนุนกิจกรรมดังกล่าวอย่างเด็ดขาด เพราะจะเป็นการนำสังคมไทยไปสู่ความเสื่อมถอย

อย่างไรก็ดี ในมุมมองทางด้านเศรษฐศาสตร์ จะพิจารณาทั้งข้อดีและข้อเสีย ทำให้ได้ข้อสรุปที่แตกต่างจากหลักคิดแบบศาสนาที่พิจารณาแบบขาวกับดำ หรือการแยกดีและไม่ดีออกจากกัน โดยประโยชน์ของกัญชาทางการแพทย์ก็มีอยู่มาก เช่น การลดอาการปวดเรื้อรังของผู้ป่วย การลดอาการแพ้จากยาเคมีบำบัด การบริโภครูราในปริมาณที่เหมาะสม เช่น ไวน์แดงวันละแก้ว มีผลดีต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิตช่วยผ่อนคลาย ทำให้หลับสบาย การพนันบางประเภทหากไม่มีเงินเดิมพันที่สูงจนเกินไปก็สามารถเป็นกีฬาที่ให้ความตื่นเต้น ผิกสมอง พัฒนาทักษะทางด้านความจำได้

นอกจากนี้ การนำเอากิจกรรมที่ผิดกฎหมายขึ้นมาให้ถูกกฎหมายยังทำให้ภาครัฐสามารถเก็บภาษีในรูปแบบต่างๆ ได้มากยิ่งขึ้น เพราะกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นจะต้องเสียภาษีเช่นเดียวกันกับธุรกิจอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเก็บจากลูกจ้าง ภาษีเงินได้นิติบุคคลเก็บจากธุรกิจที่ผลิตสินค้า ภาษีบาป/ภาษีฟุ่มเฟือย หากเป็นสินค้าที่เกิดโทษกับผู้บริโภคหรือกับสังคม หรือเป็นสินค้าที่ฟุ่มเฟือยไม่มีความจำเป็น รวมไปถึง ค่าใบอนุญาตให้กิจการดำเนินการ

ในทางตรงกันข้าม โทษของกัญชา สุรา และคาสีโน ก็มีในหลากหลายรูปแบบตามที่ปรากฏเป็นข่าว ไม่ว่าจะ ผู้เสพยาพิษมีอาการคุ้มคลั่งทำร้ายตนเองและผู้อื่น คนที่ดื่มสุราขาดสติทำร้ายคนในครอบครัว บ้างก็ขับรถด้วยความมึนเมาอันเป็นเหตุให้เกิดอุบัติเหตุ บ้างก็ติดสุราจนเป็นโรคพิษสุราเรื้อรัง นักพนันที่ฝืนพนันเข้าสิงต้องสูญเสียทรัพย์สิน เสียบ้าน เสียที่ดิน ต้องหย่าร้าง บ้างก็ไม่มีเงินจะส่งเสียเลี้ยงดูบุตรหลาน

เมื่อทั้งกัญชา สุรา และคาสีโน ต่างก็มีข้อดีและข้อเสียเช่นนี้ ภาครัฐที่ต้องการจะผลักดันเรื่องเหล่านี้ให้เกิดขึ้น จึงต้องมีหน้าที่ในการออกแบบนโยบาย วางกฎระเบียบ กฎเกณฑ์และมาตรการต่างๆ เพื่อสนับสนุนให้เกิดการใช้ประโยชน์ในด้านที่ดีมากยิ่งขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็ต้องปกป้องคุ้มครองทุกคนในสังคมจากข้อเสียที่ไม่พึงประสงค์จากกิจกรรมทั้ง 3 ให้ได้มากที่สุด

นั่นคือ การใช้กัญชาในทางการแพทย์เป็นข้อดีที่ภาครัฐควรจะพัฒนาต่อยอดให้เป็นเศรษฐกิจสาขาใหม่ที่จะนำไปสู่การจ้างงานและสร้างรายได้ให้กับคนไทย อย่างไรก็ตาม ปัญหาของการเสพยาพิษเท่าที่ทราบมักจะเกิดขึ้นจากการเสพติด ทำให้การอนุญาตให้ทุกบ้านสามารถปลูกกัญชาได้อย่างเสรีอาจจะเป็นนโยบายที่ไม่เหมาะสม

แนวทางในการจัดการที่เหมาะสมควรใช้กลไกชุมชนเข้ามาช่วย ให้คนในชุมชนช่วยกันดูแลจัดการในด้านการผลิต การจัดการสถานที่เสีย ตลอดจนการควบคุมปริมาณการเสฟ และร่วมกันจัดการกับปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น

สำหรับเรื่องสุราก้าวหน้า การสนับสนุนให้เกิดผู้ผลิตรายใหม่ที่เน้นไปที่นักท่องเที่ยวต่างชาติ การสร้างตราสินค้า และการสนับสนุนการส่งออก ควรจะเป็นเป้าหมายที่ภาครัฐควรที่จะสนับสนุน เพราะทำให้เกิดผลประโยชน์ต่อเศรษฐกิจของประเทศ ในทางตรงกันข้าม ภาครัฐไม่ควรจะสนับสนุนให้เกิดการเพิ่มการผลิตที่นำไปสู่การบริโภคสุราในประเทศอย่างเสรี ซึ่งมักจะส่งผลเสียต่อผู้บริโภคสุราเองในระยะยาว ส่งผลเสียต่อผู้อื่น เช่นเป็นสาเหตุของอุบัติเหตุ ส่งผลเสียต่อครอบครัว ทำให้เกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ตลอดจน มีความเสี่ยงที่ภาครัฐจะสูญเสียรายได้ภาษีสรรพสามิตเนื่องจากไม่สามารถติดตามจัดเก็บภาษีได้อย่างทั่วถึง

ท้ายที่สุด ในกรณีของการเปิดคาสิโนนั้น ไม่ควรที่จะเปิดเสรีการพนันแบบทั่วไป แต่ควรจะให้เปิดโดยเน้นรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติเป็นหลัก ซึ่งอาจจะผลักดันไปสู่การพนันที่เป็นกีฬาแข่งขันในระดับสากล เช่น การเล่นเทกซัส โฮลเด็ม (เป็นการเล่นไพ่ชนิดหนึ่งที่มีการแข่งขันกันทั่วโลก) ในทางตรงกันข้าม ภาครัฐต้องวางมาตรการในการควบคุมผู้เล่นคนไทยไม่ให้เกิดปัญหาการ เล่นจนเกินตัว โดยศึกษากลยุทธ์ในการลดปัญหาสังคมของประเทศที่เปิดคาสิโน เช่น มาเก๊า โมนาโก เป็นต้น

4.13 Upheaval: ทางออกวิกฤติอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในส่วนนี้เป็นการประยุกต์ในเรื่องของการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน โดยอาศัยการบูรณาการศาสตร์เข้ากับสาขาจิตวิทยา หรือก็คือ การใช้หลักการทางด้านจิตวิทยาในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในระดับปัจเจกชนและในระดับเศรษฐกิจ หลักคิดนี้มาจากหนังสือชื่อ Upheaval ของผู้เขียนชื่อ Jared Diamond ซึ่งเขียนไว้ในปี 2019

หลักการทางด้านจิตวิทยา ได้ระบุไว้ว่า วิกฤติการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในชีวิตนั้น เป็นแรงกดดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับปัจเจกบุคคลในทุกๆระดับ ทางออกของวิกฤติจะเกิดขึ้นลุล่วงไปได้ต้องมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเลือกสรรเพื่อจัดการกับปัญหาภายในและภายนอกที่เกิดขึ้น

การเลือกสรร (selective) ในบริบทนี้ จะหมายถึง การเข้าใจอัตลักษณ์หรือตัวตนว่าส่วนไหนทำได้ดี ไม่จำเป็นต้องปรับเปลี่ยน และตัวตนไหนที่ใช้การไม่ได้อีกต่อไป จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลง นั่นก็คือ ทางออกของวิกฤติ จะเป็นการรับมือกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสมกับศักยภาพและปัจจัยอื่นๆที่แต่ละบุคคลมี

เมื่อถอดแบบกระบวนการแก้ไขวิกฤติ จะพบว่า มีขั้นตอนที่สำคัญรวม 12 ขั้นตอน ได้แก่

1. การตระหนักรู้ว่าตนเองอยู่ในสภาวะวิกฤติ
2. การยอมรับว่าเป็นภาระความรับผิดชอบของตนเองว่าต้องทำอะไรบางอย่าง
3. การกำหนดขอบเขตของปัญหาว่าสิ่งใดที่ต้องการแก้ไข
4. การขอความช่วยเหลือจากภายนอก
5. การหาต้นแบบ/แนวทางในการแก้ไขปัญหา
6. การมีอัตราที่เข้มแข็ง ตัดสินใจว่าจะแก้ไขปัญหา
7. การประเมินตนเองอย่างซื่อตรง
8. การเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เคยเกิดขึ้นในอดีต
9. การถอดบทเรียน ทนรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างที่เรา กำลังแก้ไขปัญหา
10. การปรับเปลี่ยนแนวทางการแก้ไขปัญหาให้มีความยืดหยุ่นตามสถานการณ์
11. การหาหลักยึดเหนี่ยวทางความคิด/จิตใจ เพื่อที่จะสร้างพลังใจการแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่อง เช่น ศาสนา ครอบครัว ค่านิยม
12. การปลดปล่อยตรวนที่ทำให้แก้ไขปัญหาไม่ได้ อะไรที่เป็นข้อจำกัดที่ทำให้เราไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ เราต้องพยายามปลดมันออก

แม้ว่ากระบวนการแก้ไขวิกฤติข้างต้น จะถอดแบบมาจากหลักการแก้ไขวิกฤติการส่วนบุคคลตามหลักการทางจิตวิทยา แต่หากนำมาประยุกต์เข้ากับปัญหาทางด้านเศรษฐศาสตร์ กลับพบว่า มีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

หนึ่ง การประยุกต์เข้ากับปัญหาหนี้ครัวเรือน พบว่าสิ่งสำคัญที่ครัวเรือนต้องดำเนินการ คือ

1. ต้องตระหนักรู้ว่าครวัเรื้อนของตนเองมีปัญหาวิกฤติหนี้และยอมรับว่าเราไม่สามารถรอให้ใครมาช่วยได้ แต่ต้องเป็นเราและสมาชิกครวัเรื้อนที่ต้องแก้ไขร่วมกัน
2. ต้องจัดทำบัญชีครวัเรื้อนเพื่อให้ทราบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นมาจากส่วนไหน เช่น มาจากการขาดรายได้ มาจากรายจ่ายที่สูงเกินไป มาจากภาระหนี้ดอกเบี้ย มาจากค่าใช้จ่ายฟุ้งเฟ้อ ฯลฯ
3. ต้องแสวงหาความช่วยเหลือจากภายนอก ทั้งญาติสนิทมิตรสหายและช่องทางความช่วยเหลือจากภาคเอกชนและภาครัฐ
4. ต้องมีต้นแบบเป้าหมายที่ชัดเจนว่าเราอยากเห็นครวัเรื้อนของเรามีฐานะอย่างไร ซึ่งเป้าหมายดังกล่าวจะเป็นหมุดหมายที่ครวัเรื้อนจะไปให้ถึงให้ได้
5. การอดทนอดกลั้น มีความพยายามในการแก้ไขปัญหาให้ลุล่วงไปได้ ไม่เลิกกลางคัน
6. ต้องมีความรู้ เริ่มจากการประเมินตนเองอย่างซื่อตรง เรียนรู้ปัญหาในระหว่างการแก้ไข ยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนหาทางออกตามสถานการณ์ หาต้นแบบ หรือกลุ่มครวัเรื้อนที่พยายามแก้ไขปัญหามาแบบเดียวกัน คอยให้กำลังใจกัน
7. การขอผ่อนผันภาระที่เป็นอุปสรรคต่อการแก้ไขปัญหา เช่น การปรับโครงสร้างหนี้ การขอให้ครอบครัวช่วยเข้ามาช่วยเหลือร่วมกันแก้ไขปัญหาชั่วคราว การขอความช่วยเหลือจากเจ้าหนี้ ภาครัฐ ฯลฯ
8. ภาครัฐควรพิจารณาว่าปัญหาหนี้ครวัเรื้อน เป็นปัญหาทางด้านจิตวิทยาหรือไม่? ถ้าเป็นเช่นนั้น แปลว่าทางออก คือ ต้องมีอาชีพใหม่ที่ดูแลด้านปัญหาหนี้ครวัเรื้อนโดยเฉพาะ การผลักดันให้ครวัเรื้อนแก้ไขปัญหากันเองอาจจะไม่ประสบความสำเร็จ ถ้าปัญหาหนี้ครวัเรื้อนเป็นปัญหาทางด้านจิตวิทยาที่ต้องการการรักษา ไม่ต่างอะไรกับความป่วยไข้บางโรคที่ไม่สามารถหายขาดได้เอง

สอง การประยุกต์เข้ากับปัญหาการที่ภาครัฐกิจการขาดการลงทุนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพที่เพียงพอ พบว่าหลักการทางจิตวิทยาจะสามารถเข้ามาหนุนเสริมได้ดังนี้

1. ต้องตระหนักรู้ว่าการเพิ่มประสิทธิภาพเป็นทางเดียวที่จะทำให้ธุรกิจอยู่รอดอย่างยั่งยืน
2. ต้องจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายที่ชัดเจน วางแผนการเพิ่มประสิทธิภาพโดยอ้างอิงจากข้อมูล

3. แสวงหาความช่วยเหลือจากภายนอกในเรื่องของแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต การลดต้นทุน การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี
4. การไปศึกษาดูงานหาต้นแบบที่ดี เช่น การประยุกต์ใช้หลักการ Kaizen การประยุกต์ใช้ Digital แล้วนำมาปรับปรุงกับธุรกิจของตนเอง
5. การอดทนอดกลั้น มีความพยายามในการแก้ไขปัญหาให้ลุล่วงไปได้ ไม่เลิกกลางคัน
6. ต้องมีความรู้ เริ่มจากการประเมินตนเองอย่างซื่อตรง เรียนรู้ปัญหาในระหว่างการแก้ไข ยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนหาทางออกตามสถานการณ์ หาต้นแบบ หรือกลุ่มธุรกิจที่พยายามแก้ไขปัญหาแบบเดียวกัน คอยให้กำลังใจกัน
7. การขอผ่อนผันภาระที่เป็นอุปสรรคต่อการแก้ไขปัญหา เช่น การปรับโครงสร้างหนี้ การขอให้คนในครอบครัวช่วยเข้ามาช่วยเหลือร่วมกันแก้ไขปัญหาชั่วคราว การขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ ภาครัฐ ฯลฯ
8. ภาครัฐควรตระหนักถึงความสำคัญและช่วยสร้าง Campaign การเพิ่มผลผลิตให้เป็นหนึ่งในหัวใจสำคัญของการพัฒนา SME ของไทย

4.14 ทางออกจากวิกฤตินี้

ทางออกจากวิกฤตินี้ เป็นการประยุกต์แนวคิดในเรื่องของวัฏจักรเศรษฐกิจของ Ray Dalio นักการเงินและผู้จัดการกองทุนเฮดจ์ฟันด์ที่ใหญ่ระดับโลก หลังจากที่ประสบความสำเร็จทางการลงทุน ผู้เขียนได้เริ่มกิจกรรมสาธารณะด้วยการให้ความรู้เพื่อการพัฒนาตัวบุคคล ไปจนถึงข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม (Dalio, 2017; Dalio, 2021)

แนวคิดของ Ray Dalio คือ แนวคิดเรื่องวัฏจักรเครดิต ซึ่งอธิบายว่าเศรษฐกิจมีการขับเคลื่อนแบบจักรกล แต่คนที่ไม่เข้าใจกลไก เลือกปฏิบัติผิดวิธีจึงก่อให้เกิดปัญหาอย่างที่ไม่ควรจะเป็น

ระบบเศรษฐกิจพื้นฐาน คือ การแลกเปลี่ยน (transaction) ที่เกิดขึ้นจากการแลกเปลี่ยนระหว่างคนที่มีสินค้าและบริการ กับคนที่มีเงินสด เมื่อเศรษฐกิจพัฒนามากขึ้น บทบาทของธนาคารเข้ามาทำให้เกิดเศรษฐกิจสมัยใหม่ คือ การเข้ามาของเงินเครดิตที่ทำให้คนสามารถเอาเงินในอนาคตมาใช้จ่ายแลกเปลี่ยนได้

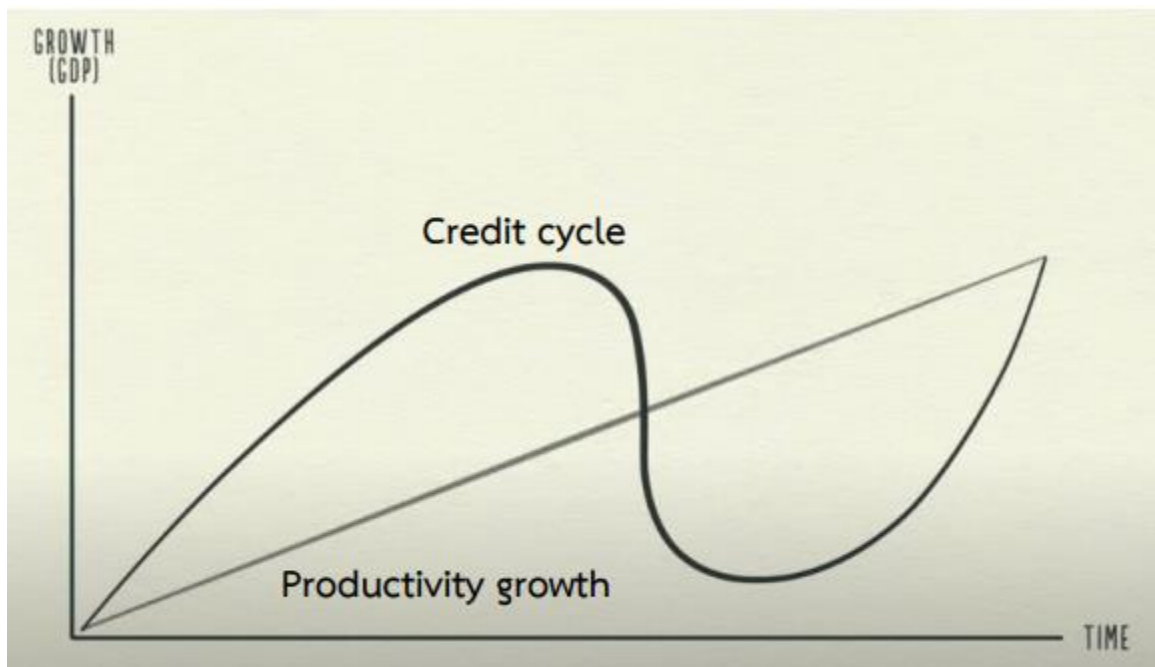
ตัวเครดิต คือ สัญญาที่จะชดใช้เงินในอนาคตพร้อมดอกเบี้ย เกิดขึ้นเมื่อผู้ให้เครดิตเชื่อมั่นว่าคนที่มาขอเครดิตสามารถที่จะจ่ายคืนเงินที่ใช้ไปก่อนล่วงหน้าได้ในอนาคต

การขยายตัวของเครดิตในปัจจุบันทำให้เศรษฐกิจเติบโต เพราะว่าคนสามารถจ่ายเงินเพื่อซื้อสินค้าและบริการได้มากขึ้น และการแลกเปลี่ยนที่เพิ่มมากขึ้นก็เป็นรายได้ของคนที่เพิ่มมากขึ้น

วัฏจักรทางเศรษฐกิจของ Ray Dalio เกิดขึ้นจากการที่ในระยะสั้นผู้คนต่างก็ขยายสินเชื่ออย่างรวดเร็วในขณะที่ผลิตภาพแรงงาน หรือ ความสามารถในการทำงาน หรือก็คือ ความสามารถในการสร้างรายได้เติบโตอย่างจำกัด ทำให้เกิดเป็นวัฏจักร คือ ช่วงแรกเศรษฐกิจจะเติบโตอย่างรวดเร็วมาจากการเติบโตของเครดิตที่สูงกว่าการเติบโตของความสามารถในการทำงาน ในขณะที่ในช่วงหลังเศรษฐกิจจะชะลอตัวเมื่อถึงเวลาที่ผู้คนต้องเริ่มใช้คืนเงินเครดิต ซึ่งเป็นช่วงที่คนต้องเร่งหาเงินเพื่อมาใช้คืนเครดิตของตน

วัฏจักรในลักษณะนี้จะเกิดขึ้นไปเรื่อยๆ ในระยะยาวกลายเป็นวัฏจักรเครดิต (credit cycle)

รูปที่ 94 วัฏจักรเครดิต

ที่มา: Ray Dalio (2021)

นัยยะสำคัญของแนวคิดเรื่อง Credit cycle ก็คือ

1. โลกนี้ไม่มีอะไรฟรี งบประมาณอุดหนุนของภาครัฐในการแก้ไขปัญหาหนี้ครัวเรือนเป็นการใช้เครดิตใน ส่วนของภาครัฐในการดูแลปัญหา นั่นก็คือ ภาครัฐจะต้องมีหน้าที่ในการชำระเครดิตเหล่านั้นในอนาคต ซึ่งก็ต้อง ต้องมีการเก็บค่าธรรมเนียม หรือ ภาษีในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งในอนาคตกับคนรุ่นต่อไป จึงไม่มีความเหมาะสมที่จะ เข้าไปแทรกแซงโดยตรงถ้าไม่มีความจำเป็นหรือมีคุณค่าที่จะนำไปสู่ความสามารถในการชำระเงินของภาครัฐใน อนาคต เช่น หากภาครัฐนำเงินเครดิตไปใช้กับการอุดหนุนเด็กแรกเกิด ทำให้เด็กที่ได้รับความช่วยเหลือเติบโต ขึ้นมาอย่างมีคุณภาพมากขึ้น ภาครัฐย่อมสามารถที่จะจัดเก็บรายได้จากเด็กคนนั้นได้มากขึ้นในอนาคต จึงเป็นการ ใช้เครดิตที่มีความเหมาะสม

2. ธรรมชาติของวัฏจักรเครดิต คือ การก่อหนี้ต้องมีการใช้หนี้ ดังนั้น โดยพื้นฐานแล้ว ครัวเรือนมีหน้าที่ จะต้องพิจารณาความเหมาะสมของรายได้และรายจ่ายอย่างเหมาะสม ภาครัฐสามารถช่วยสนับสนุนในทางอ้อม เช่น การเพิ่มผลิตภาพแรงงานเพื่อทำให้ครัวเรือนมีรายได้มากขึ้นในอนาคต การช่วยให้ความรู้ทางการเงินเพื่อทำให้ ครัวเรือนมีความสามารถในการพิจารณาความเหมาะสมของรายได้/รายจ่าย ตลอดจนสามารถนำเงินออมส่วนเกิน ไปลงทุนได้อย่างเหมาะสม ก่อให้เกิดผลตอบแทนที่ช่วยให้สามารถจัดการกับปัญหาหนี้ของตนเองได้ดีขึ้น

3. ธรรมชาติของค่าตอบแทนแรงงาน ควรจะให้ค่าตอบแทนตามความสามารถแรงงาน (merit-based) ที่ ไปไกลกว่าการวัดโดยใช้ใบปริญญาเท่านั้น ภาครัฐควรหนุนเสริมกลไกการสร้างระบบคุณค่าของความสามารถ แรงงานตามทักษะเพื่อให้แรงงานได้รับค่าตอบแทนอย่างเหมาะสม และสามารถอัปเดตอาชีพให้ได้รายได้สูงมาก ยิ่งขึ้น

4. ท้ายที่สุด ในทุกวัฏจักรจะมีกลุ่มครัวเรือนที่ไม่สามารถที่จะจัดการกับปัญหาหนี้ได้ ภาครัฐควรจะเข้ามา ช่วยเหลือเฉพาะเท่าที่จำเป็น โดยอาศัยกลไกการกระจายโภคทรัพย์จากคนที่มีสินทรัพย์สูงในสังคมเพื่อให้สังคมเกิด ความเท่าเทียมกัน มีความผาสุกแบบถ้วนหน้า โดยเลือกจัดเก็บภาษีกับคนที่มีฐานะมาช่วยประคองครัวเรือนที่ไม่ สามารถแก้ไขปัญหาได้จริงๆเท่านั้น

นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมและพบว่ามีข้อสังเกตที่น่าสนใจในประเด็นเกี่ยวกับการ แก้ไขปัญหาหนี้ จึงรวบรวมประเด็นเพื่อให้ข้อเสนอแนะมีความครบถ้วนมากขึ้น ดังนี้

1. ในบทความของ สมประวิณ มันประเสริฐ (2565) พบว่า ธนาคารพาณิชย์มีบทบาททำให้เกิดปัญหาหนี้ ครัวเรือนผ่านกลไกการปล่อยสินเชื่อที่มีความลำเอียง โดยสินเชื่อบริโภคในระหว่างปี 2010-2018 มีสัดส่วนที่ร้อยละ 65.2 ของ GDP ในขณะที่สินเชื่อธุรกิจมีสัดส่วนที่ร้อยละ 48.3 ของ GDP ปัญหาก็คือสินเชื่อเพื่อการบริโภค

เติบโตสูงกว่าสินเชื่อธุรกิจ เพราะธนาคารมีความเข้มงวดในการปล่อยสินเชื่อที่ไม่เท่ากัน ธุรกิจที่ต้องการสินเชื่อเพื่อทำธุรกิจกลับต้องใช้สินเชื่อเพื่อการบริโภคแทน ซึ่งทำให้เผชิญกับอัตราดอกเบี้ยที่สูงกว่า

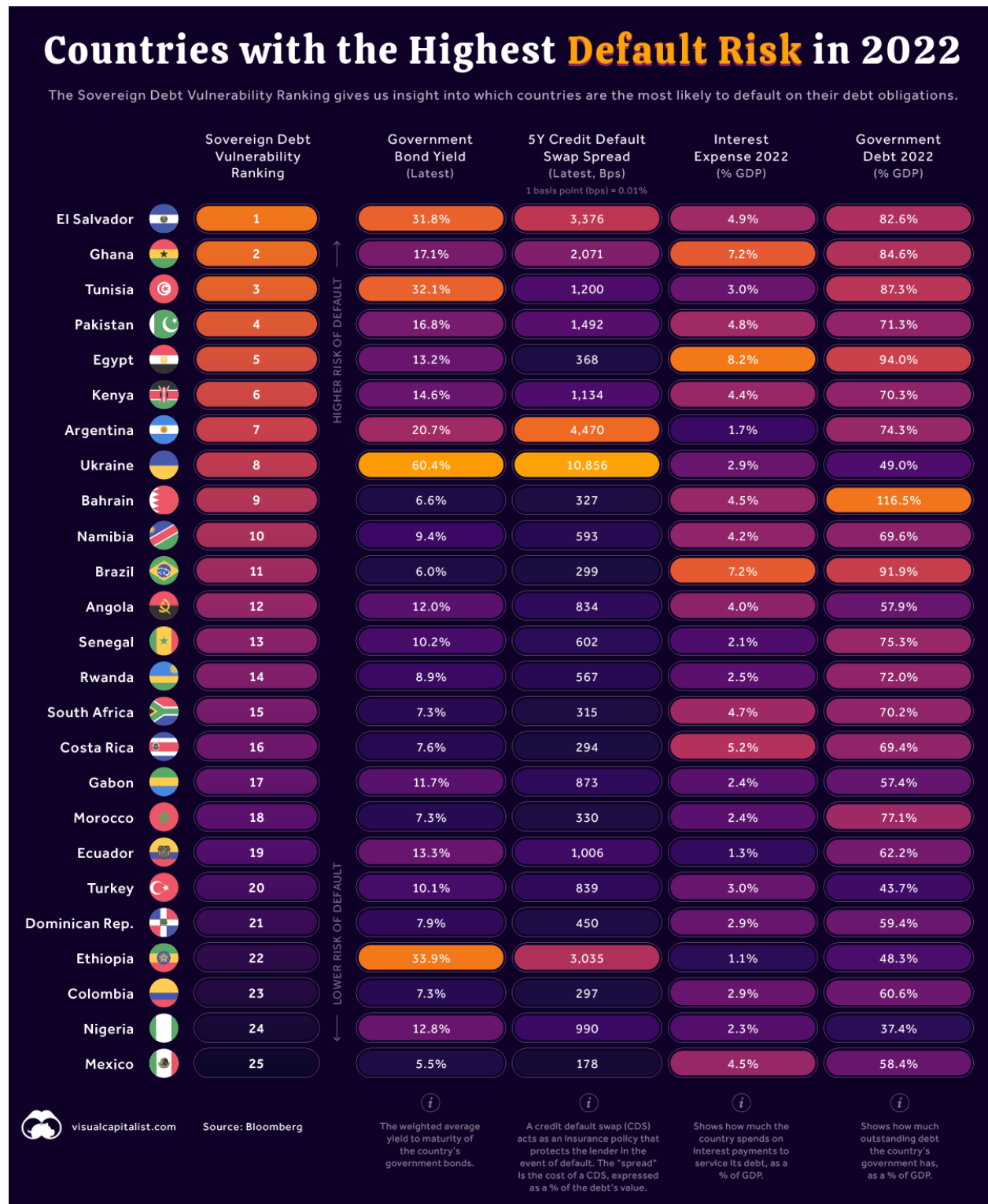
2. ในบทความของ มุลนิธิชีวิตไท (2565) พบว่า ในช่วงที่โควิด-19 เกิดการระบาดจนถึงปัจจุบัน หนี้เกษตรกรเพิ่มสูงขึ้นกว่าร้อยละ 74 ชาวนาที่ไม่มีหลักประกันเมื่อไม่สามารถชำระหนี้ได้ทันเวลา จึงถูกฟ้องร้อง ถูกบังคับคดี และถูกบังคับขายทอดตลาด จึงสูญเสียที่ดินที่ใช้ทำมาหากินในที่สุด มาตรการของภาครัฐที่เข้ามาช่วยเหลือมักจะเป็นมาตรการแทรกแซงราคาในระยะสั้น ทำให้เกิดการหมุนเวียนของหนี้เพื่อประคองไม่ให้เข้ากระบวนการเสียที่ดินเท่านั้น แต่ไม่ได้แก้ไขปัญหาระยะยาว ท้ายที่สุด ที่ดินเกษตรกรรมของไทย 150 ล้านไร่ ปัจจุบันติดภาระจำนองประมาณ 30 ล้านไร่ โดยใน 1 ปีมีคดีฟ้องร้อง (ยึด อายัด รั้งถอน) กว่า 2.2 แสนคดี คิดเป็นวงเงินประมาณ 3.7-4.9 แสนล้านบาท หนี้เกษตรกรในปี 2561 เฉลี่ยอยู่ที่ 150,636 บาทต่อครัวเรือนพุ่งเป็น 262,317 บาทต่อครัวเรือนในปี 2564

4.15 การแสวงหาโอกาสจากวิกฤติ

สถานการณ์ของเศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจไทย ณ วันที่ 17 สิงหาคม 2565 พบว่าประเทศไทยมีความเสี่ยงอย่างน้อย 4 ประการ ดังนี้

1. ความเสี่ยงกรณีรัสเซียบุกยูเครน ซึ่งส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลก ดังที่ได้วิเคราะห์แล้วในส่วนที่ผ่านมา
2. ความเสี่ยงกรณีเศรษฐกิจจีนจากการควบคุมการแพร่ระบาดโดยใช้มาตรการ Zero-Covid policy และความเสียหายของภาคอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งได้วิเคราะห์แล้วในส่วนที่ผ่านมาเช่นเดียวกัน
3. ความเสี่ยงของประเทศกำลังพัฒนาที่อาจจะเกิดวิกฤติ โดยสัญญาณความเสี่ยงสามารถพิจารณาได้จากดัชนีประเมินความเสี่ยงของ Bloomberg ที่สะท้อนให้เห็นว่ามีประเทศที่กำลังพัฒนาจำนวนมากที่มีความเสี่ยงที่จะเกิดวิกฤติการณ์จากสถานการณ์ในปัจจุบัน

รูปที่ 95 ประเมินความเสี่ยงของประเทศกำลังพัฒนาที่จะเกิดการผิดชำระหนี้

ที่มา: Bloomberg

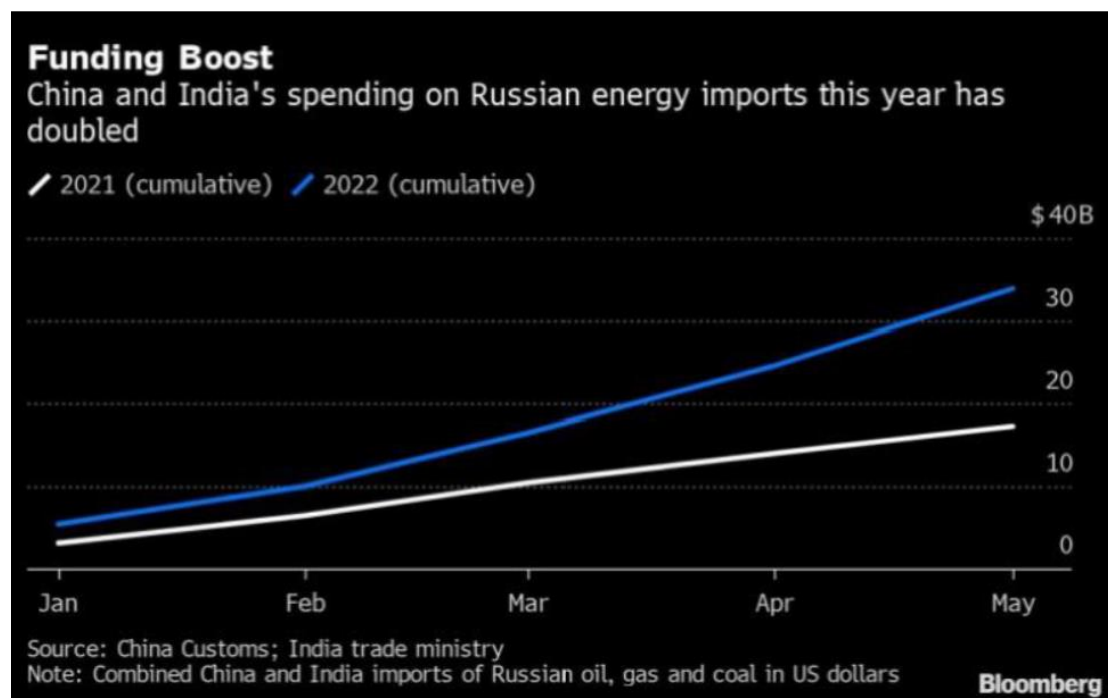
4. ความเสี่ยงของเศรษฐกิจไทยในการปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงไปของเศรษฐกิจโลก ซึ่งเป็นความเสี่ยงที่เกิดขึ้นหากภาครัฐของไทยเลือกที่จะเข้ามาแทรกแซงกลไกตลาด ทำให้กลไกราคาในตลาดโลกไม่ส่งผ่านมาสู่ไทยเพียงพอ ทำให้ภาคประชาชนและภาคธุรกิจไทยติดอยู่กับเศรษฐกิจโลกแบบเก่าก่อนโควิด-19 ที่การค้าขายเป็นไปได้แบบค่อนข้างเสรี อัตราดอกเบี้ยโลกอยู่ในระดับที่ต่ำ ความผันผวนของเงินทุนมีน้อย ค่าเงินค่อนข้างมีเสถียรภาพ ราคาสินค้าโภคภัณฑ์อยู่ในระดับที่ต่ำ

จากความเสี่ยงข้างต้น ทำให้ผู้ทรงคุณวุฒิของ วช. ได้ให้ความเห็นว่าทีมวิจัยควรพิจารณาว่าประเทศไทยมีโอกาสจากความเสี่ยงหรือไม่ ในประเด็นใดบ้าง คณะผู้วิจัยจึงได้ทำการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ผ่านหลักทฤษฎีทางด้านเศรษฐศาสตร์ และได้ข้อสรุป ดังนี้

1. กรณีของรัสเซีย-ยูเครน ผลการเก็บรวบรวมข้อมูล พบว่าในมิติทางด้านเศรษฐกิจประเทศไทยยังได้รับประโยชน์จากการเลือกที่จะอยู่ทั้ง 2 ข้างในระดับที่จำกัด

โดยเปรียบเทียบกับประเทศที่เลือกข้างรัสเซีย โดยไม่แบนสินค้ารัสเซีย ทำให้สามารถเข้าถึงทรัพยากรได้ในราคาที่ถูกลง เช่น จีนและอินเดียที่นำเข้าพลังงานจากรัสเซียเพิ่มขึ้นเกือบ 100% ในช่วงที่รัสเซียถูกแบน

รูปที่ 96 มูลค่าการนำเข้าพลังงานรัสเซียของจีนและอินเดีย

ที่มา: Bloomberg

ในทางตรงกันข้าม ประเทศที่เลือกที่จะอยู่ข้างสหรัฐฯ พบว่า Nancy Pelosi สมาชิกรัฐสภาคนสำคัญของสหรัฐฯ ได้ออกเดินสายเยี่ยมเยือนเพื่อกระชับความสัมพันธ์ทางการทูต เน้นการยึดมั่นหลักการเดียวกัน คือ ความสงบสุข ความมั่นคง การพัฒนาเศรษฐกิจ การค้าการลงทุน การจัดการปัญหาโควิด-19 ปัญหาด้านสภาพอากาศ แปรปรวน สิทธิมนุษยชน ตลอดจนการสนับสนุนการพัฒนาประเทศโดยอาศัยหลักการประชาธิปไตย

สำหรับประเทศไทย กลับพบว่าคุณประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจยังมีค่อนข้างที่จะจำกัด โดยในส่วนแรก คณะผู้วิจัยได้พิจารณามูลค่าสินค้าส่งออกและนำเข้าไปยังประเทศไทยของจีน ซึ่งพบว่าในส่วนของ การส่งออกพบว่า มูลค่าการส่งออกของไทยไปยังจีนในช่วงครึ่งปีแรกติดลบร้อยละ 36 โดยมีสินค้าการส่งออกที่เพิ่มขึ้นมากคือ หมวดเครื่องมือแพทย์และอุปกรณ์ ซึ่งอาจจะสะท้อนให้เห็นว่าสงครามเป็นโอกาสให้ไทยส่งออกสินค้าที่จำเป็นเฉพาะกิจได้มากขึ้น แต่มูลค่าโดยรวมก็ยังน้อยกว่าเดิมจึงสะท้อนว่าผลดีที่เกิดขึ้นน้อยกว่าผลเสียที่เกิดขึ้นจากการชะงักงันของการค้าในภาพรวม

สำหรับมูลค่าสินค้านำเข้า พบว่ามูลค่าการนำเข้าใน 6 เดือนแรกลดลงถึงร้อยละ 92 และการนำเข้าน้ำมันดิบไม่เพิ่มสูงขึ้นแบบกรณีของจีนและอินเดีย อย่างไรก็ตาม คณะผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าการนำเข้าสินค้าในหมวดปุ๋ยและสินแร่โลหะจากรัสเซียมีมูลค่าเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นกลุ่มที่สินค้าขาดแคลนในตลาดโลก ก็อาจจะนับได้ว่าเป็นประโยชน์ที่ประเทศไทยได้รับจากการเลือกที่จะอยู่ข้างสองข้าง แต่กระนั้นหากพิจารณาการนำเข้าในภาพรวมก็ยังพบว่าหดตัวลงค่อนข้างมาก

สำหรับฝั่งสหรัฐฯ Nancy Pelosi ได้บินมาเยี่ยมเยือนประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ ใต้หวัน เกาหลีใต้ และญี่ปุ่น โดยไม่แวะมาไทย จึงอาจจะนับได้ว่าประเทศไทยไม่ได้ประโยชน์จากการเยี่ยมเยือนในครั้งนี้

2. กรณีของจีน คณะผู้วิจัยพบว่ามีความเป็นไปได้สูงที่คนจีนแผ่นดินใหญ่ คนจีนในฮ่องกง และในไต้หวัน อาจจะรู้สึกอึดอัดจากมาตรการที่เข้มงวด รวมทั้งปัญหาด้านภูมิรัฐศาสตร์ที่เกิดขึ้น จึงอาจจะอยากที่จะย้ายถิ่นฐานหรืออาจจะหาแหล่งพำนักระยะยาวเพื่อลดความเสี่ยง

ดังนั้น โอกาสจากกรณีของจีน ควรจะมาในรูปแบบของการทำตลาดเพื่อดึงกลุ่มประชากรจีนที่มีฐานะดังกล่าวเข้ามาในประเทศไทย โดยอาจจะแบ่งโซนเฉพาะที่ราคาสูงสำหรับคนจีนโดยเฉพาะ อย่างไรก็ตาม มาตรการที่เหมาะสมควรจะต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อคนไทย โดยอาจจะเน้นรับการย้ายถิ่นจำนวนจำกัด และเน้นที่คนที่มีรายได้สูง และมีความเป็นไปได้ที่จะมีรายจ่ายที่สูง มากกว่าการเปิดรับโดยทั่วไป

รูปที่ 97 มูลค่าการส่งออกสินค้าไทยไปรัสเซีย

สินค้าส่งออก 15 อันดับแรกของไทยรายประเทศ
รัสเซีย

ชื่อสินค้า	มูลค่า : ล้านบาทสหรัฐ				อัตราการขยายตัว(%)				สัดส่วน (%)			
	2563	2564	2564 (ม.ค.-มิ.ย.)	2565 (ม.ค.-มิ.ย.)	2563	2564	2564 (ม.ค.-มิ.ย.)	2565 (ม.ค.-มิ.ย.)	2563	2564	2564 (ม.ค.-มิ.ย.)	2565 (ม.ค.-มิ.ย.)
- รถยนต์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ	203.10	323.62	143.01	74.33	-38.02	59.34	31.00	-48.02	27.99	31.34	31.32	25.44
- ผลิตภัณฑ์ยาง	84.09	106.42	43.52	36.04	-9.24	26.55	8.74	-17.19	11.59	10.31	9.53	12.33
- เม็ดพลาสติก	18.21	43.39	16.94	17.92	-41.95	138.35	72.30	5.79	2.51	4.20	3.71	6.13
- เครื่องจักรกลและส่วนประกอบของเครื่องจักรกล	41.39	56.63	27.45	17.67	-3.93	36.81	22.88	-35.62	5.71	5.48	6.01	6.05
- ผลไม้กระป๋องและแปรรูป	44.09	46.14	21.36	14.87	4.89	4.65	-9.61	-30.35	6.08	4.47	4.68	5.09
- อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป	13.21	19.54	11.61	10.38	-31.98	47.92	48.55	-10.63	1.82	1.89	2.54	3.55
- แผงสวิทช์และแผงควบคุมกระแสไฟฟ้า	20.20	23.83	12.18	9.01	226.28	17.98	63.16	-26.06	2.78	2.31	2.67	3.08
- ยางพารา	14.06	32.97	15.44	8.51	4.85	134.52	86.10	-44.86	1.94	3.19	3.38	2.91
- น้ำมันสำเร็จรูป	12.45	19.86	8.60	8.24	18.45	59.47	61.86	-4.20	1.72	1.92	1.88	2.82
- เครื่องปรับอากาศและส่วนประกอบ	28.47	42.53	23.40	7.43	-10.42	49.42	49.33	-68.25	3.92	4.12	5.12	2.54
- เครื่องมือแพทย์และอุปกรณ์	7.83	5.19	2.23	7.29	3.25	-33.66	-48.32	226.92	1.08	0.50	0.49	2.49
- สิ่งปฐพีอาหาร	7.27	11.87	5.85	7.20	26.69	63.27	107.53	23.00	1.00	1.15	1.28	2.46
- ผลิตภัณฑ์มีนสำปะหลัง	3.97	4.54	1.87	5.23	17.95	14.30	-26.20	180.41	0.55	0.44	0.41	1.79
- รองเท้าและชิ้นส่วน	13.82	11.84	7.32	3.98	13.60	-14.27	19.29	-45.59	1.90	1.15	1.60	1.36
- เฟอร์นิเจอร์	6.27	8.48	4.02	3.90	3.09	35.28	32.71	-3.04	0.86	0.82	0.88	1.33
รวม 15 รายการ	518.42	756.86	344.78	231.99	-20.62	45.99	28.48	-32.71	71.45	73.31	75.50	79.40
อื่น ๆ	207.14	275.60	111.90	60.19	-32.69	33.05	-1.63	-46.21	28.55	26.69	24.50	20.60
รวมทั้งสิ้น	725.57	1,032.47	456.68	292.18	-24.49	42.30	19.52	-36.02	100.00	100.00	100.00	100.00

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์

รูปที่ 98 มูลค่าการส่งออกสินค้าไทยไปรัสเซีย

สินค้านำเข้า 15 อันดับแรกของไทยจากประเทศ
รัสเซีย

ชื่อสินค้า	มูลค่า : ล้านเหรียญสหรัฐ				อัตราขยายตัว(%)				สัดส่วน (%)			
	2563	2564	2564 (ม.ค.-มิ.ย.)	2565 (ม.ค.-มิ.ย.)	2563	2564	2564 (ม.ค.-มิ.ย.)	2565 (ม.ค.-มิ.ย.)	2563	2564	2564 (ม.ค.-มิ.ย.)	2565 (ม.ค.-มิ.ย.)
- น้ำมันดิบ	925.28	783.95	444.57	290.43	-12.81	-15.27	-17.77	-34.67	53.23	45.54	45.97	36.68
- ปุ๋ย และยากำจัดศัตรูพืชและสัตว์	164.64	177.00	88.07	162.18	-19.53	7.51	4.73	84.16	9.47	10.28	9.11	20.48
- สินแร่โลหะอื่น ๆ เศษโลหะและผลิตภัณฑ์	71.54	165.27	69.47	101.96	7.86	131.01	75.19	46.77	4.12	9.60	7.18	12.88
- เครื่องเพชรพลอย อัญมณี เงินแท่งและทองคำ	18.07	45.68	34.29	57.11	9.24	152.80	353.61	66.54	1.04	2.65	3.55	7.21
- เหล็ก เหล็กกล้าและผลิตภัณฑ์	166.92	176.55	98.67	44.63	-66.17	5.77	19.43	-54.77	9.60	10.25	10.20	5.64
- สัตว์น้ำสด แช่เย็น แช่แข็ง แปรรูปและกึ่งสำเร็จรูป	54.00	72.45	32.78	38.36	31.03	34.16	86.56	17.01	3.11	4.21	3.39	4.84
- ถ่านหิน	101.60	44.53	19.54	35.81	8.38	-56.17	-52.36	83.22	5.84	2.59	2.02	4.52
- พืชและผลิตภัณฑ์จากพืช	106.55	48.97	28.44	15.67	132.04	-54.04	10.68	-44.90	6.13	2.84	2.94	1.98
- แร่และผลิตภัณฑ์จากแร่	15.00	15.97	7.69	9.24	-15.93	6.47	-7.38	20.19	0.86	0.93	0.80	1.17
- เนื้อสัตว์สำหรับการบริโภค	4.10	9.75	3.94	6.42	-44.53	137.62	72.69	63.19	0.24	0.57	0.41	0.81
- กระดาษ และผลิตภัณฑ์กระดาษ	9.47	10.44	5.04	5.79	-41.26	10.22	8.21	14.83	0.54	0.61	0.52	0.73
- อื่น ๆ	0.00	5.22		5.52		5,219,500.00			0.00	0.30		0.70
- เคมีภัณฑ์	3.14	3.92	1.72	3.79	-12.02	24.80	-1.40	120.46	0.18	0.23	0.18	0.48
- ไม้ซุง ไม้แปรรูปและผลิตภัณฑ์	9.28	7.88	4.58	3.17	380.12	-15.03	71.02	-30.89	0.53	0.46	0.47	0.40
- ผลิตภัณฑ์ทำจากพลาสติก	4.42	4.14	2.43	2.51	10.47	-6.45	24.61	3.18	0.25	0.24	0.25	0.32
รวม 15 รายการ	1,654.01	1,571.71	841.23	782.58	-20.24	-4.98	-2.23	-6.97	95.15	91.29	86.99	98.83
อื่น ๆ	84.31	149.91	125.77	9.30	20.01	77.80	111.63	-92.61	04.85	08.71	13.01	01.17

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์

รูปที่ 99 ตัวอย่างการย้ายถิ่นที่สามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศในระดับที่สูง

The MOMENTUM

อยากอยู่กรุงเทพฯ ให้สบายแบบ

เจสซี โซเบอร์ค คือใคร?
 นักธุรกิจออกแบบ และพัฒนาเว็บไซต์ วัย 41 ปี ดิจิทัลนอแมด ผู้ย้ายมาอยู่ประเทศไทยในปี 2015

รายได้ต่อปี
230,000 \$
 ≈ 8,171,670 ฿

ค่าใช้จ่ายต่อเดือน

ค่าที่พักและค่าสาธารณูปโภค	2,709.52 \$	≈ 96,169 ฿
ค่าอาหาร	1,900.52 \$	≈ 67,450 ฿
ค่าเดินทาง	197 \$	≈ 6,997 ฿
ค่าโทรศัพท์	40 \$	≈ 1,420 ฿
ค่าประกันสุขภาพ	280.39 \$	≈ 9,945 ฿
ค่าสมัครสมาชิกบริการต่างๆ	78.48 \$	≈ 2,770 ฿
ค่าใช้จ่ายสินค้าฟุ่มเฟือย	2,669.37 \$	≈ 94,802 ฿
รวมใช้เงินต่อเดือน	7,875.28 \$	≈ 279,720 ฿

รายได้ต่อหัวคนไทย
 ในปี 2565 ≈ 248,468 ฿

มีรายได้เฉลี่ยอยู่ที่
7,351 \$

Digital Nomad
 ต่างชาติที่อาศัยอยู่ในไทย
 ต้องมีค่าใช้จ่ายเท่าไร?

ที่มา: The Momentum (2022)

3. วิกฤติในประเทศกำลังพัฒนา เป็นโอกาสที่ประเทศไทยจะเข้าไปสานสัมพันธ์ทางการทูต โดยข้อเสนอของ บรรยง พงษ์พานิช คือ การแบ่งทุนสำรองของประเทศไปให้ประเทศกำลังพัฒนาที่ขี้มผ่าน IMF ซึ่งจะช่วยให้ประเทศเหล่านั้นมีสภาพคล่องในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจต่อไปได้ นอกจากนี้ ในการประชุม วช. ทาง

ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นเพิ่มเติมว่า การให้กู้ยืมควรที่จะมีการนำเอาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเข้าไปร่วมในข้อตกลงด้วย เช่น การซื้อสินค้าเกษตรของไทย จะช่วยให้ประเทศไทยได้รับประโยชน์เพิ่มมากขึ้นอีกทางหนึ่ง

4. วิฤติการณ์ที่เกิดขึ้นทั้ง 3 ข้อข้างต้น รวมทั้งปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในช่วงโควิด-19 จนถึงปัจจุบัน ยังเป็นโอกาสที่ประเทศไทยจะสนับสนุนให้ภาคประชาชน ภาคธุรกิจ และภาครัฐ ใช้โอกาสนี้ในการทบทวนตนเองว่ามีความสามารถในการรับมือกับวิฤติการณ์ต่างๆ ได้มากน้อยแค่ไหน? และหากมีวิฤติการณ์ในอนาคตจะต้องมีการเตรียมรับมืออย่างไร? ซึ่งคณะผู้วิจัยได้เสนอประเด็นที่ควรพิจารณาเพื่อปรับตัวที่สำคัญ ดังนี้

4.1 ภาคประชาชน

ภาคประชาชนมีทางเลือกในการเตรียมรับมือกับวิฤติ คือ

1. การพิจารณาความสามารถในการรับมือกับวิฤติ
2. การเพิ่มรายได้ ผ่านทางการทำงานเพิ่มขึ้น การหาอาชีพเสริมและการเปลี่ยนงาน
3. การลดรายจ่ายในหมวดที่ไม่จำเป็น การปรับโครงสร้างหนี้

ส่วนเสริมที่สำคัญ คือ

1. การเพิ่มความรู้ด้านการจัดการทางการเงิน ผ่านการทำบัญชีครัวเรือน การวิเคราะห์รายรับ-รายจ่าย และการวางแผนทางการเงิน
2. การเพิ่มทักษะให้แรงงานเพื่อให้แรงงานสามารถทำงานตามความต้องการของตลาดได้มากขึ้น เชื่อมโยงไปสู่การกำหนดค่าตอบแทนตามทักษะและความสามารถของแรงงาน
3. การก่อกำเนิดใหม่ ควรจะพิจารณาสินเชื่อที่เป็นธรรม หมายถึงการพิจารณาไปไกลกว่าความสามารถในการชำระเงิน และสินทรัพย์ที่ค้ำประกันที่มีอยู่ แต่พิจารณาไปถึงความยั่งยืนในการประกอบอาชีพในระยะยาว การเก็บค่าธรรมเนียมและระบบการจัดการที่ไม่เอาเปรียบผู้กู้
4. ครัวเรือนที่มีเงินออมควรจะสามารถลงทุนได้ในระดับโลก สามารถมีตัวแทนที่ช่วยสร้างผลตอบแทนได้สูงขึ้นภายใต้ความเสี่ยงที่จำกัด
5. การเพิ่มช่องทางรายได้ใหม่สำหรับครัวเรือน เช่น การเพิ่มโอกาสในการไปทำงานที่ต่างประเทศแบบถูกกฎหมาย

4.2 ภาคธุรกิจ

ภาคธุรกิจมีทางเลือกในการเตรียมรับมือกับวิกฤติ คือ

1. การพิจารณาความสามารถในการทำกำไรและประสิทธิภาพในการผลิต
2. การเพิ่มรายได้ผ่านการเพิ่มราคาและช่องทางการขายทั้งในและต่างประเทศ ทั้ง online และ offline การทำโปรโมชั่น การตลาดเฉพาะสร้างมูลค่าเพิ่มสูง
3. การลดต้นทุนผ่านกระบวนการปรับปรุงกระบวนการผลิต กระบวนการจัดซื้อวัตถุดิบและสินค้าชั้นกลาง ตลอดจนกระบวนการขายทั้งระบบ

ส่วนเสริมที่สำคัญ คือ

1. การลดความเสี่ยงด้านอัตราแลกเปลี่ยนผ่านการใช้เครื่องมือทางการเงิน และการสนับสนุนการทดแทนการนำเข้าอย่างเหมาะสม
2. การบริหารสภาพคล่องและปรับโครงสร้างสมดุลหนี้ระยะสั้นและระยะยาว
3. โอกาสในการควรวรรณกิจการอย่างเหมาะสม ไม่ก่อให้เกิดปัญหาผูกขาด

4.3 ภาครัฐ

ภาครัฐมีทางเลือกในการเตรียมรับมือกับวิกฤติ คือ

1. การพิจารณากระบวนการจัดสรรทรัพยากรการผลิต (ที่ดิน แรงงาน ทุน การประกอบการ) ให้เอื้ออำนวยต่อการทำธุรกิจและการลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ
2. การพิจารณากลุ่มเปราะบาง และการกระจายรายได้
3. การสนับสนุนการจ้างงานแบบพ่วงเป้าอย่างเหมาะสม
4. การรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจในระยะยาว

ส่วนเสริมที่สำคัญ คือ

1. การทบทวนถึงความเสี่ยงทางการคลังในระยะยาว และประสิทธิภาพของการใช้จ่ายภาครัฐ
2. การทบทวนประสิทธิภาพและการทำหน้าที่ของรัฐวิสาหกิจและสถาบันการเงินภาครัฐ

3. การทบทวนเครื่องจักรเศรษฐกิจในอนาคต

4. การสนับสนุนให้โอกาสประชาชนที่จะเลือกผู้แทนที่จะนำประเทศในยุคหลังวิกฤติ พรรคการเมืองควร
จะแข่งขันเพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาประเทศ และการแก้ไขปัญหาสังคมต่างๆ ให้ประชาชนเป็นผู้เลือกกว่า
ประเทศจะเดินไปอย่างไร?

4.16 Soft power ไทย เหตุใดจึงยังไม่เวิร์ค

‘Soft power’ หรือ ‘อำนาจละมุน’ ได้กลายมาเป็นวลียอดนิยมทั้งในวงวิชาการและนอกรวิชาการเมื่อไม่นานมานี้ หลังเกิดปรากฏการณ์ “ข้าวเหนียวมะม่วงฟีเวอร์” ขึ้น เนื่องด้วยการที่ ‘มิลลิ’ นักร้องชาวไทยได้รับประทานขนมดังกล่าวบนเวทีดนตรีระดับโลกอย่าง Coachella ผลที่ตามมาได้ทำให้เกิดกระแสการบริโภคข้าวเหนียวมะม่วงที่ขยายตัวขึ้นหลายเท่า²¹ สร้างผลประกอบการมหาศาลให้แก่พ่อค้าแม่ค้าภายในไม่กี่ชั่วโมงหลังเกิดกระแส²²

ปรากฏการณ์ดังกล่าวไม่ได้เกิดขึ้นเพียงครั้งเดียว ก่อนหน้านี้ “ลิซ่า เอฟเฟกต์” ก็ได้ทำให้ร้านลูกชิ้นยืนกินในจังหวัดบุรีรัมย์ได้กลายเป็นที่รู้จักทั่วทั้งประเทศ สร้างรายได้มหาศาลจากยอดขายถล่มทลายเป็นประวัติการณ์²³ และไม่เพียงแค่นี้ ภายหลัง ‘ลิซ่า BLACKPINK’ ยังได้สร้างกระแสใหม่เพิ่มขึ้นอีก เมื่อได้เดินทางไปรับประทานหมูกระทะร้านหนึ่ง เป็นเหตุให้ร้านหมูกระทะดังกล่าวกลายมาเป็นสถานที่ยอดนิยม ผู้คนแห่จองคิวแน่นเพื่อปฏิบัติการ “ตามรอยลิซ่า”²⁴

ผลบวกด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรมอันเกิดจาก soft power หลายๆ ครั้ง ก็ได้ทำให้ภาครัฐตื่นตัวมากขึ้นในการพยายามเข้ามาสนับสนุนวัฒนธรรมประเพณีไทยเพื่อใช้ขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสร้างชื่อเสียงแก่ประเทศ

---

²¹ แค่ 24 ชม.! ข้าวเหนียวมะม่วงฟีเวอร์ ยอดออเดอร์ทั่วประเทศพุ่ง 3.5 เท่า, <https://www.dailynews.co.th/news/967547/>

²² อานิสต์ ‘มิลลิ’ ข้าวเหนียวมะม่วงยอดพุ่ง!, <https://www.bangkokbiznews.com/business/999674>; กระแส #ข้าวเหนียวมะม่วง จาก #MILLI ทำตลาดแตกจากออนไลน์ถึงออนกราวด์ ยอดขายบางร้านพุ่ง 20 เท่า ขายไม่ทันต้องปิดแอป, <https://thestandard.co/milli-mango-sticky-rice-hashtags/>

²³ แม่ค้าลูกชิ้นยืนกินอวยพรวันเกิด "ลิซ่า" ขอบคุณ จาก 1 ขยายเป็น 100 สาขา ชวนมาชิมจะเลี้ยง 1 วัน, https://www.khaosod.co.th/around-thailand/news_6956457

²⁴ แห่จองคิวแน่นร้านหมูกระทะ ตามรอย "ลิซ่า", <https://www.pptvhd36.com/news/ข่าวบันเทิง/168708>

กระทรวงวัฒนธรรมซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องสำคัญ ก็ได้มีการพัฒนาแนวนโยบายเพื่อการยกระดับงานวัฒนธรรม ซึ่งมีประเด็นการยกระดับ soft power ไทยสู่เวทีโลกเป็นส่วนหนึ่ง โดยจะมุ่งเน้นการนำ “อัตลักษณ์ท้องถิ่น” เข้ามาใช้ในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม เช่น อาหาร ภาพยนตร์ ศิลปะการต่อสู้ งานประเพณี หรือแฟชั่น²⁵ เช่นเดียวกับนายกรัฐมนตรี พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่ได้มีการแสดงวิสัยทัศน์ โดยให้มีการสนับสนุนและเร่งรัดพัฒนา soft power เพื่อให้คนสนใจและให้ความสำคัญกับประเทศไทย หลังเกิดปรากฏการณ์ข้าวเหนียวมะม่วงพีเวอร์²⁶

อย่างไรก็ดี การตื่นตัวของภาครัฐต่อ soft power นำมาสู่คำถามว่า แท้ที่จริงแล้วภาครัฐเข้าใจ soft power ดีพอหรือไม่? เพราะที่ผ่านมานโยบายซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับ soft power ของหน่วยงานต่างๆ หรือความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อม ล้วนสะท้อนให้เห็นข้อจำกัดในความเข้าใจต่อนิยามและการทำงานของ soft power ตัวอย่างเช่น กระทรวงวัฒนธรรมสั่งห้ามนำทำรำใส่ในเกมส์ เพราะอาจทำให้คนกลัว [การทำรำไทย]²⁷ กรณีตราว่า “ทศกัณฐ์เที่ยวไทย” ที่มีข้อร้องเรียนว่า มีการนำเสนอไม่เหมาะสม ทำให้เสื่อมเสียวัฒนธรรมของชาติ เพราะนำตัวละครทศกัณฐ์มาใช้งานอย่างไม่เหมาะสม²⁸ หรือกรณี “อ้าวพระเครื่อง” ที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเห็นว่า เป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสม และไม่สมควรทำขนมอ้าวรูปทรงพระเครื่อง²⁹ เป็นต้น

การที่หน่วยงานภาครัฐมีนโยบายสั่งห้ามไม่ให้กระทำหรือการที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อม แสดงความคิดเห็นเชิงลบไม่เพียงแต่จำกัดการสร้างสรรค์วัฒนธรรมให้งอกเงยหรือสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ แต่ยังสะท้อนความไม่เข้าใจในมนทัศน์คำว่า soft power อย่างถ่องแท้ โดยในตอนนี้ แม้วานิยามของคำว่า ‘อำนาจ’

---

²⁵ การขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติเพื่อการยกระดับงานวัฒนธรรม,

https://www.m-culture.go.th/policy/ewt_dl_link.php?nid=422&filename=index

²⁶ นายกฯ เร่งหนุน Soft Power พร้อมผลักดัน ‘ข้าวเหนียวมะม่วง’ เป็นมรดกวัฒนธรรม หลัง ‘มิลลิ’ ทำให้ดังทั่วโลก,

<https://workpointtoday.com/mango-sticky-rice/>

²⁷ สรุประเด็น กระทรวงวัฒนธรรมสั่งห้ามนำทำรำใส่ในเกมส์ ‘Home Sweet Home’ เพราะอาจทำให้คนกลัว,

<https://thematter.co/brief/130713/130713>

²⁸ ทำไมต้องตราว่า? ล้วง 5+5 ข้อ MV เที่ยวไทยมีเฮกระหึ่มโซเซียลโดนแบน?,

<https://www.thairath.co.th/lifestyle/travel/729560>

²⁹ ‘อ้าวพระเครื่อง’ รัฐและเราเรียนรู้ไปด้วยกัน, <https://tdri.or.th/2021/07/cultural-policing-undermines-economy/>

(power) และ soft power ในทางวิชาการเองจะมีได้หลายความหมาย แต่ในด้านหนึ่ง นิยามด้าน soft power ที่ถูกใช้กันแพร่หลายก่อกำเนิดขึ้นจากแนวคิดของ Joseph Nye แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด³⁰

Joseph Nye ได้นิยามความหมายของคำว่า ‘อำนาจ’ ไว้ว่า คือความสามารถในการกำกับการกระทำของผู้อื่นให้ได้ผลลัพธ์ที่ [ผู้ใช้อำนาจ] ต้องการ และได้นิยามความหมายของคำว่า ‘อำนาจละมุน’ (soft power) ไว้ว่า คือการที่ผู้อื่นเต็มใจกระทำในสิ่งที่ [ผู้ใช้อำนาจ] ต้องการ ในแง่นี้ ตามความเห็นของ Nye ข้อคิดสำคัญของอำนาจละมุนที่ต่างจากอำนาจกระด้างคือ “ความเต็มใจที่จะทำการ” ของผู้ถูกกระทำจากอำนาจ ซึ่งมีลักษณะของการ “ดึงดูด” (pull) ผู้ถูกกระทำเข้าหาอำนาจจากความดึงดูด (attraction) ในสิ่งซึ่งอำนาจนั้นได้เป็น มิใช่การผลักไส (push) อำนาจสู่ผู้ถูกกระทำ³¹

มโนทัศน์ของ Joseph Nye ด้านหนึ่งได้ถูกนำมาใช้อธิบายมูลเหตุที่ทำให้สหรัฐอเมริกาประสบความสำเร็จในการเป็นผู้นำโลก ซึ่งเกิดได้เพราะการสร้าง ‘ความดึงดูด’ มิใช่จากอำนาจทางเศรษฐกิจและการทหารเพียงเท่านั้น อันจะสะท้อนให้เห็นผ่านตัวอย่างต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นผ่านวัฒนธรรมป๊อปอย่างภาพยนตร์ฮอลลีวูด วงการเพลง หรือสินค้าแบรนด์เนม การเมืองการปกครองอย่างประชาธิปไตย เสรีภาพ และสิทธิมนุษยชน รวมถึงนโยบายต่างประเทศอย่าง USAID หรือทุนการศึกษา เป็นต้น

รูปที่ 100 ตัวอย่าง soft power ในอเมริกา

ที่มา: รวบรวมโดยคณะผู้วิจัย

³⁰ Joseph S. Nye. (2021). Soft power: the evolution of a concept.

<https://doi.org/10.1080/2158379X.2021.1879572>

³¹ Joseph Nye ใช้คำว่า “Hard power is push; soft power is pull.” โดย ‘อำนาจกระด้าง’ (hard power) เปรียบได้กับการให้รางวัลและลงโทษในลักษณะแครอทและไม้ตี (Carrot and Stick) ส่วนอำนาจละมุนเปรียบได้ดั่งแม่เหล็กที่จะดึงดูดเข้าหา

รูปที่ 101 ตัวอย่าง soft power อื่นๆ

ที่มา: รวบรวมโดยคณะผู้วิจัย

ความสำเร็จของการประยุกต์ใช้ soft power ของประเทศต่างๆ เป็นผลมาจากการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์หรือเศรษฐกิจเชิงวัฒนธรรมที่พัฒนาต่อยอดกลายมาเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมเศรษฐกิจ

กรณีศึกษา soft power ด้านวัฒนธรรมที่น่าสนใจ พบว่าในประเทศเกาหลีได้นอกจากการผลักดันอุตสาหกรรมบันเทิงเข้าสู่ตลาดโลกแล้ว การ “ทำให้กลายเป็นเกาหลีใต้” (Koreanization) ยังมีการขยายการส่งออกวัฒนธรรมความเป็นเกาหลีใต้ผ่านอาหารเพิ่มขึ้นอีกด้วยในภายหลัง กลยุทธ์สำคัญในการพัฒนา soft power ของเกาหลีใต้คือการ “ขาย” อาหารพ่วงเข้าไปในสินค้าวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิม (บันเทิง) โดยการสอดแทรกอาหารเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของรายการโทรทัศน์ รายการวาไรตี้ ทีวีสี่ร้อยสี่ หรือภาพยนตร์ ทำให้เกิดกระบวนการรับรู้อาหารเกาหลี หรือ “K-food” เกิดขึ้น และกระตุ้นให้เกิดความอยากอาหารเกาหลีผ่านแรงดึงดูดของวัฒนธรรมการกินดังกล่าว โดยมีรามยอน หรือบะหมี่กึ่งสำเร็จรูป กิมจิ หรือผักดอง และโคชูจัง หรือน้ำพริกเกาหลี เป็นอาหารขึ้นชื่อที่ได้รับความนิยมที่สุด

ผลพวงจากการขยาย soft power โดยการพ่วงอาหารเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสินค้าวัฒนธรรมบันเทิง ก็ได้ขยายขนาดเศรษฐกิจของเกาหลีใต้ผ่านการส่งออกอาหาร กรมศุลกากรเกาหลีใต้ได้รายงานว่ ในปี 2021 บะหมี่กึ่งสำเร็จรูปของเกาหลีใต้เป็นสินค้าส่งออกที่มีมูลค่าสูงถึง 674.1 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ส่วนอาหารขึ้นชื่ออีกอย่างอย่าง

กิมจิ กระทรวงเกษตร อาหาร และกิจการชนบทของเกาหลีใต้ได้รายงานว่ ในปี 2021 มียอดส่งออกสูงถึง 159.9 ล้านดอลลาร์สหรัฐ³²

อีกประเทศที่ประสบความสำเร็จในการส่งเสริมเศรษฐกิจผ่าน soft power ที่โดดเด่นเป็นที่รู้จักคือ ญี่ปุ่น วัฒนธรรมการ์ตูนญี่ปุ่น หรือ มังงะ (manga) ได้ก่อให้เกิดการต่อยอดทางเศรษฐกิจที่สำคัญ โดยการนำตัวละครในมังงะเหล่านั้นมาทำเป็นสินค้า (merchandise) ประเภทต่างๆ หรือการนำไปใช้ในโฆษณา ซึ่งการนำตัวละครไปต่อยอดในแต่ละประเภนี้ ประมาณการได้ว่า สามารถสร้างรายได้ในแต่ละส่วนได้กว่า 3.4 แสนล้านบาท³³

รูปที่ 102 ตัวอย่าง soft power ญี่ปุ่น

เจาะตลาด คาแรคเตอร์ญี่ปุ่น

ซอฟฟาวเวอร์เขย่าโลก

วิวัฒนาการของคาแรคเตอร์ญี่ปุ่น

<p>1760-1849 : กำเนิดมังงะ</p> <p>คัทซึชิเกะ โฮะคุไซ</p> <p>ผู้ผลิตภาพพิมพ์ลวดไม้แกะสลัก เป็นผู้ริเริ่มคำว่า "มังงะ" ครั้งแรก</p>	<p>1876-1955 : มังงะสมัยใหม่</p> <p>Astro Boy โดย เทซึกะ โอซามุ</p> <p>ถือเป็นผู้เริ่มต้นตลาดมังงะญี่ปุ่นยุคใหม่ โดยได้รับอิทธิพลจากภาพยนตร์ต่างประเทศ</p>	<p>1970-ปัจจุบัน : บทบาทมังงะในเวทีโลก</p> <p>โดราเอมอน โดย ฟุจิโกะ ฟุจิโอะ</p> <p>ได้รับเกียรติเป็นทูตสันถวไมตรีด้วยนิมิตินันปี 2001 และทูตโอลิมปิก 2020</p>
---	--	--

มังงะ (漫画) เคยมีความหมายตามตัวอักษรว่า ภาพเขียนไม้แกะสลัก แต่ในปัจจุบันการ์ตูนแบบมังงะ และอนิเมชันของญี่ปุ่น คือนวัตกรรมทางวัฒนธรรมที่สำคัญ ที่ทั่วโลกให้การยอมรับและสร้างรายได้ ให้ประเทศญี่ปุ่นอย่างมาก

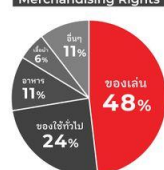
“คาแรคเตอร์ญี่ปุ่น” มีมูลค่าแค่ไหน?

<p>มูลค่าตลาดลิขสิทธิ์การนำคาแรคเตอร์ไปใช้กับสินค้าต่างๆ (Merchandising Rights)</p> <p style="background-color: red; color: white; padding: 2px;">= 3.4 แสนล้านบาท</p>	<p>การนำคาแรคเตอร์ไปใช้กับสื่อโฆษณา (Copyrights)</p> <p style="background-color: red; color: white; padding: 2px;">= 3.42 แสนล้านบาท</p>
---	---

ตลาดคาแรคเตอร์ในญี่ปุ่น มีมูลค่าสูงเทียบเท่าตลาดซอปปิงออนไลน์ไทย ผ่านแพลตฟอร์มซอปปิงออนไลน์ปี 2021 มีมูลค่า 3 แสนล้านบาท

คาแรคเตอร์ นำไปต่อยอดอะไรบ้าง?

Merchandising Rights

ของใช้ทั่วไป 24%
ของเล่น 48%
สื่อ 11%
อาหาร 11%
อื่นๆ 6%

รู้หรือไม่? **คาแรคเตอร์ไทย** มุกตลาดญี่ปุ่นอย่างต่อเนื่อง โดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในการเปิด Pop Up Store และร่วมประชาสัมพันธ์ในงานเทศกาลไทยประจำปี

ที่มา: Wabiz

³² Soft Power ดัน “อาหารเกาหลี” ไปไกลระดับโลก! ยอดส่งออก “รามยอน-กิมจิ-โคชูจัง” สร้าง New High, <https://www.brandbuffet.in.th/2022/03/korean-instant-noodle-kimchi-and-sochujang-red-pepper-paste-export-hit-new-high/>

³³ เจาะตลาดคาแรคเตอร์ญี่ปุ่น ซอฟฟาวเวอร์เขย่าโลก, <https://www.blockdit.com/posts/6319c0faa9c586117327e776>

ในส่วนของ soft power ด้านค่านิยมทางการเมืองนั้น สหราชอาณาจักรซึ่งมีระบบการปกครองแบบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญระบบรัฐสภา ก็ได้มีการนำราชวงศ์มาใช้เป็นสินค้าวัฒนธรรมเช่นเดียวกัน โดยในปี 2017 งานศึกษาพบว่า ราชวงศ์อังกฤษมีมูลค่าสูงถึง 67,500 ล้านปอนด์ หรือประมาณ 3,000,000 ล้านบาท

การใช้ราชวงศ์เป็น soft power สำคัญประการหนึ่ง คือการ “สร้างความ premium” โดยนำค่านิยมทางการเมืองมาส่งเสริมการขายสินค้า เช่น การให้ตรารับรองพระราชทาน (Royal Warrants) และตราแผ่นดิน (Coat of Arms) เพื่อประทับในสินค้าชนิดต่างๆ ในแง่นี้ จากการประมาณการ การประทับตราพระราชทานลงในสินค้าเพียงอย่างเดียวอาจสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่สหราชอาณาจักรได้ถึง 193.3 ล้านปอนด์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยหนึ่งที่พบว่า พฤติกรรมผู้บริโภคชาวเงินชอบที่จะซื้อสินค้าที่มีตรารับรองพระราชทานมากกว่าสินค้าที่ไม่มีตรารับรองพระราชทาน ที่อาจจะประมาณได้ว่า ราชวงศ์มีส่วนสนับสนุนมูลค่าเพิ่มทางการค้าเป็นมูลค่าปีละประมาณ 150 ล้านปอนด์

ด้านการท่องเที่ยว ปราสาทและพระราชวัง ซึ่งมีเรื่องเล่าเชิงประวัติศาสตร์ที่ลุ่มลึกน่าสนใจ ยังเป็นพื้นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวทั่วโลกสู่สหราชอาณาจักรที่สำคัญ และสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจในภาคการท่องเที่ยวสูงถึง 550 ล้านปอนด์ โดยมีกรณีศึกษาที่น่าสนใจคือการตามรอยการเดินทางของราชวงศ์ เช่นการเข้าพักในโรงแรมแห่งหนึ่งของเจ้าชายวิลเลียมและแคทเธอรีน มิดเดิลตัน สร้างยอดจองให้แก่โรงแรมแห่งนั้นเพิ่มขึ้นร้อยละ 30 เมื่อเทียบกับปีก่อนๆ

นอกจากนี้ ราชวงศ์ยังมีส่วนในการระดมทุน ผ่านโครงการพระบรมราชูปถัมภ์ พระอุปถัมภ์ งานการกุศลต่างๆ ซึ่งสามารถประเมินได้ว่า การอุปถัมภ์ของราชวงศ์ในด้านนี้สามารถยกระดับเศรษฐกิจได้ถึงประมาณปีละ 150 ล้านปอนด์³⁴

ในส่วนของ soft power ด้านนโยบายต่างประเทศนั้น สินค้าและ soft power ได้กลายมาเป็นเครื่องมือสำคัญในการคัดค้านหรือปะทะทางอำนาจสำคัญประการหนึ่ง ตัวอย่างเช่น ความขัดแย้งระหว่างจีนและไต้หวัน ที่มีญี่ปุ่นเข้ามามีส่วนในการปะทะ และมีการใช้ soft power เพื่อสร้างความนิยมญี่ปุ่นในไต้หวันให้เกิดขึ้น โดยในปี 2021 จีนได้ประกาศแบนสับปะรดจากไต้หวัน ซึ่งไต้หวันเชื่อว่าเป็นการกีดกันแก๊สทางเศรษฐกิจ นายกรัฐมนตรี

---

³⁴ ราชวงศ์อังกฤษเป็น ‘แบรนด์’ มูลค่า 67,500 ล้านปอนด์ และเป็น soft power ดูดเงินเข้าประเทศปีละหลายพันล้านปอนด์, <https://plus.thairath.co.th/topic/money/102088>

ญี่ปุ่น ณ ขณะนั้น คือ ซินโซ อาเบะ ก็ได้ทวีตภาพตนถ่ายคู่กับสับปะรดไต้หวันและเขียนข้อความประกอบว่า “ของหวานสำหรับวันนี้คือสับปะรด ดูน่าอร่อยจริงๆ” ผลจากภาพดังกล่าวได้ทำให้ชาวไต้หวันต่างชอบคุณญี่ปุ่นที่แสดงออกถึงการสนับสนุนและอยู่เคียงข้างไต้หวัน

ภายหลังซึ่งซินโซ อาเบะได้ถูกลอบสังหาร ชาวไต้หวันจำนวนมากก็ได้เข้ามาทวีตภาพเก๋าดังกล่าวเพื่อขอบคุณและแสดงความอาลัย พร้อมกับบอกว่าชาวไต้หวันจะจดจำน้ำใจของเขาตลอดไป³⁵

หากจะกล่าวโดยสรุปแล้ว อาจจะนิยามได้ว่าการทำงานของ soft power ที่ประสบความสำเร็จ จะเกิดขึ้นได้จากการดึงดูดผู้คนรอบข้างเข้าหา มิใช่การผลักดันสิ่งต่างๆ เข้าสู่ผู้คน และเมื่อพิจารณากรณีศึกษาทั้งจากกระแสข่าวเหนียวมะม่วงก็ดี หรือ กระแสตามรอยลิซ่าก็ดี จะพบว่า ความสำเร็จของ soft power ดังกล่าวมิได้เกิดจากการบังคับหรือร้องขอให้ผู้คนหันมารับประทานข้าวเหนียวมะม่วง ลูกชิ้นยี่นกิน หรือหมูกระทะ แต่ล้วนเกิดจากความเต็มใจที่จะ “ตามรอย” บุคคลนั้นๆ เพราะก่อนที่กระแสการตามรอยจะเกิดขึ้น ภาครัฐเดิมก็มิได้มีนโยบายหนุนเสริมการบริโภคข้าวเหนียวมะม่วง ลูกชิ้นยี่นกิน หรือหมูกระทะมาก่อนแต่อย่างใด

ในไทยก็ได้มีความพยายามจะสร้าง soft power ภายในประเทศ เพื่อกระตุ้นการบริโภคสินค้าเช่นกัน ตัวอย่างเช่น กรณีนายอนุทิน ชาญวีรกูล รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ที่พยายามเปลี่ยนภาพลักษณ์ของกัญชาโดยอาศัยการทำให้กัญชากลายเป็นสินค้าที่มีความน่ารักน่าดึงดูด จากเดิมที่มีภาพลักษณ์เชิงลบในฐานะยาเสพติด

---

³⁵ โปสต์เมื่อปีที่แล้วของ ‘ซินโซ อาเบะ’ กลายเป็นไวรัล เมื่อชาวไต้หวันพากันทวีต, <https://facebook.com/poetryofb/posts/2217368801799674>

รูปที่ 103 การทำให้กัญชากลายเป็นสินค้าที่มีความน่ารักน่าดึงดูด

ที่มา: [thaipost.net](https://www.thaipost.net)³⁶ และ [cannhealth.org](https://www.cannhealth.org)³⁷

อย่างไรก็ตาม การใช้ soft power เช่นในกรณีของการส่งเสริมกัญชาเป็นเรื่องที่ต้องระวัง เนื่องจากการสร้างสรรค์เศรษฐกิจดังกล่าวแม้ว่าในด้านหนึ่งอาจจะช่วยเพิ่มมูลค่าสินค้าต่างๆ ได้ แต่ก็อาจจะสร้างผลกระทบเชิงลบตามมาได้เช่นกัน

สำหรับข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เนื่องด้วย Soft power เป็นเครื่องมือการตลาดที่มีความสำคัญ หากภาครัฐต้องการจะสนับสนุนการใช้ soft power ขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสร้างชื่อเสียงแก่ประเทศไทย ภาครัฐจำเป็นต้องคำนึงว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ขายได้ตลอด ถ้าเกิดเรารู้จักการสร้างคุณค่า การจะพัฒนาวัฒนธรรมไทยให้เป็น soft power ที่ขายได้ ภาครัฐจำเป็นต้องเปิดโอกาสให้เกิดการสร้างคุณค่าขึ้นอย่างหลากหลาย มิควรเข้าไปห้ามหรือแทรกแซงพัฒนาการทางวัฒนธรรมดังที่เคยเกิดขึ้นหลายกรณี แต่ควรช่วยโปรโมทและโฆษณาวัฒนธรรมที่ถูกพัฒนาขึ้นมาใหม่ เช่น การออกมาชื่นชม เป็นต้น (ซึ่งควรจะต้องมีการพิจารณาถึงผลได้และผลเสียอันเกิดจากการพัฒนา soft power ด้วย เช่น กรณีกัญชา เป็นต้น)

ทั้งนี้ การพัฒนา soft power อาจจะไม่สามารถสร้างตลาดของสินค้านั้นๆ ได้เองเสมอไป รวมไปถึงตัว soft power นั้นอาจจะไม่สามารถคงอยู่ได้ตลอดไป ภาครัฐจึงควรสร้างกลไกหนุนเสริม เช่น การให้ทุนสนับสนุนสินค้าวัฒนธรรมที่มีศักยภาพทั้งหน้าเก่าและใหม่ การสร้างพื้นที่โปรโมทและโฆษณาสินค้าวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง

³⁶ <https://www.thaipost.net/public-relations-news/116150/>

³⁷ <https://www.cannhealth.org/content/6928/cannhealth>

หรือการพัฒนาอุตสาหกรรมวัฒนธรรมอย่างเปิดกว้าง เป็นต้น เพื่อให้เกิดการสนับสนุนการขยายตัวของ soft power อย่างยั่งยืน ไม่ใช่แค่เข้าไปจับกระแสและปล่อยให้เงียบหาย

ดังนั้น การใช้ soft power อย่างแท้จริงเกิดจากความเต็มใจที่จะเข้าหา soft power นั้นๆ มิใช่เกิดจากการบังคับหรือร้องขอ การพัฒนา soft power ของไทยจึงควรให้พัฒนาไปตามกลไกธรรมชาติ คือ ให้วัฒนธรรมนั้นๆ เป็นสิ่งที่ดึงดูดผู้คนเข้าหาเอง ทั้งส่วนที่เป็นวัฒนธรรมในรูปแบบดั้งเดิม หรือจะเป็นรูปแบบใหม่ๆ ที่ถูกพัฒนาใหม่หรือปรับปรุงแก้ไขก็ตาม ภาครัฐจึงไม่ควรสร้างนโยบายหรือกฎระเบียบที่มีกรอบกำหนดแน่นิ่งตายตัว ไม่เปิดโอกาสให้ soft power พัฒนาดนเองไปได้ตามบริบทที่ควรจะเป็น (ซึ่งเป็นไปได้ที่จะไม่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ที่ถูกกำหนดไว้) หากแต่จะต้องปรับปรุงแนวคิด แนวนโยบาย ไปจนถึงกฎระเบียบต่างๆ ให้เปิดกว้าง เอื้อแก่การพัฒนา soft power ใหม่ๆ

สุดท้ายนี้ การขับเคลื่อนเศรษฐกิจจาก soft power จะไม่เกิดขึ้นในปัจจุบัน soft power นั้นๆ เพียงตัวเดียว หากแต่จะส่งผลต่อเนื่องเป็นห่วงโซ่ เช่น การตามรอยลิซ่าเพื่อรับประทานลูกชิ้นยืนกินขยายฐานการท่องเที่ยวในจังหวัดบุรีรัมย์ให้กว้างขึ้น เปิดช่องให้ต่อยอด soft power ต่างๆ ในจังหวัดบุรีรัมย์ ไปจนถึงในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น การพัฒนา soft power ของไทยจึงไม่ควรจำกัดไปที่สินค้าวัฒนธรรมใดๆ เพียงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หากแต่ต้องพิจารณาภาพกว้างทั้งองค์ภาพ ตัวอย่างเช่น กระแสข้าวเหนียวมะม่วงพีเวอร์นั้น ภาครัฐอาจจะถือโอกาสโปรโมทสายพันธุ์มะม่วงต่างๆ ข้าวเหนียวประเภทต่างๆ หรือพื้นที่ท่องเที่ยวขึ้นชื่อด้านมะม่วงร่วมไปด้วย มิใช่การให้ความสำคัญเพียงแค่ข้าวเหนียวมะม่วงเท่านั้น

4.17 การจัดการกับปัญหาเงินเฟ้อระดับจุลภาค

คณะผู้วิจัยประเมินสถานการณ์เงินเฟ้อในระดับจุลภาค โดยอ้างอิงจากการสำรวจข้อมูลครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งพบว่า ค่าใช้จ่ายด้านอาหารเป็นค่าใช้จ่ายสำคัญของประชาชน คิดเป็นร้อยละ 40.6 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด โดยประกอบด้วยอาหารสด อาหารสำเร็จรูป เครื่องประกอบอาหาร เครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์

ราคาเนื้อหมูมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จากปัจจัยการขาดแคลนทางด้านอุปทานเป็นสำคัญ และส่งผลให้เกิดความต้องการสินค้าที่ทดแทนกันได้ (Substitution goods) เช่น เนื้อไก่ เนื้อเป็ด เนื้อวัว ไข่ไก่ เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ปัจจัยระยะสั้น ยังพบว่าช่วงเทศกาลตรุษจีนจะมีอุปสงค์ด้านอาหารเพิ่มขึ้นมากกดดันราคาให้สูงขึ้นอีก

จากข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนปี 2562 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบความเปราะบางทางการเงินระหว่างคนเมือง คนนอกเมือง และคนจนที่มีความแตกต่างกันดังนี้

ตารางที่ 35 ความแตกต่างทางการเงินระหว่างคนเมือง คนนอกเมือง และคนจน

รายได้ต่อหัว	พื้นที่	ค่าใช้จ่ายอาหารต่อหัว	มูลค่าอาหารที่ไม่ได้ซื้อต่อหัว	เงินเก็บต่อเดือนต่อหัว	สัดส่วนอาหารที่ไม่ได้ซื้อ
<7,200	ในเขตเทศบาล	568.35	103.95	-41.64	15.5%
	นอกเขตเทศบาล	1,043.17	303.10	-26.07	22.5%
7,200-10,000	ในเขตเทศบาล	1,273.71	138.71	421.80	9.8%
	นอกเขตเทศบาล	1,175.98	241.88	725.44	17.1%
10,000-15,000	ในเขตเทศบาล	1,999.62	137.17	1,019.37	6.4%
	นอกเขตเทศบาล	1,123.46	165.13	967.36	12.8%

ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัย

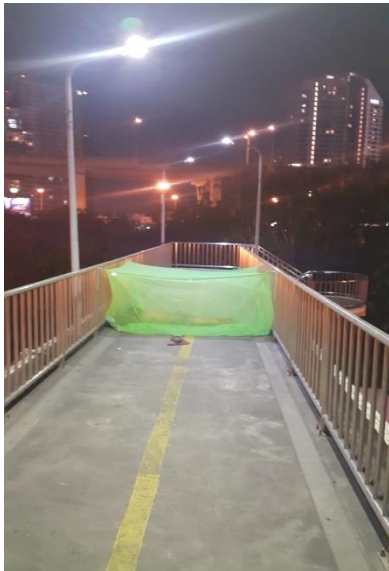
จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า กลุ่มคนที่มีรายได้ไม่เกินค่าแรงขั้นต่ำ จะใช้ชีวิตอยู่ได้เพียงหาเช้ากินค่ำเท่านั้น และเมื่อเกิดปัญหาขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการทำงาน (จากโควิด-19) หรือราคาสินค้า (จากเงินเฟ้อ) จะได้รับผลกระทบทันที ซึ่งสิ่งแรกที่สามารถทำได้คือ ใช้ชีวิตอยู่โดยจำกัดค่าใช้จ่ายให้ได้มากที่สุด ขณะที่คนที่มีรายได้สูงกว่าค่าแรงขั้นต่ำ ถึงจะพอมีเงินเก็บ รับความเสี่ยงได้ในระดับหนึ่ง

การปรับตัวของคนแต่ละกลุ่ม

กลุ่มคนชนบท: ในส่วนเกษตรกร จะมีข้าวสารเก็บสำรองในบ้าน สามารถหาอาหารตามธรรมชาติได้ รวมถึงสามารถหิบบิบบแบ่งปันกันในชุมชน (ถ้าปัญหาไม่ได้กระทบทุกคนในชุมชน)

กลุ่มคนเมือง (ทั้งคนต่างจังหวัดที่เข้ามาทำงาน และคนที่อาศัยอยู่เดิม): ส่วนใหญ่จะมีอาชีพรับจ้างในเขตเมือง ซึ่งทุกอย่างคือค่าใช้จ่าย (ที่อยู่อาศัย ค่าเดินทาง ค่าน้ำไฟ) และต้องซื้ออาหารกินเกือบทั้งหมด ซึ่งอาจจะมีได้รับอาหาร/เงินจากพ่อแม่ที่ทำเกษตรบ้าง (แทนที่จะสามารถส่งเงินกลับบ้านเกิดได้) ก็ต้องประหยัด เช่น ย้ายมาอยู่รวมกัน แשרค่าห้องกัน กินให้น้อยลง จำนำหรือขายของที่ไม่น่าเป็นมาก หรือหากอยู่ไม่ได้ก็ต้องกลับบ้านเกิด แต่หากไม่มีที่ให้กลับ ก็จะอยู่เป็นคนไร้บ้านในเมืองต่อไป

การช่วยเหลือจากรัฐ: กรณีช่วยเหลือค่าอาหารระยะสั้น

เมื่อวิเคราะห์ในระดับครัวเรือนแล้ว พบว่า กลุ่มที่เปราะบางต่อทางการเงิน มีจำนวน 10 ครัวเรือน

ตารางที่ 36 ความเปราะบางทางการเงินของครัวเรือน

รายได้ต่อหัว	พื้นที่	ค่าใช้จ่าย อาหารต่อ หัว	มูลค่าอาหาร ที่ไม่ได้ซื้อต่อ หัว	เงินเก็บต่อ เดือนต่อหัว	สัดส่วน อาหารที่ไม่ได้ ซื้อ	ค่าใช้จ่าย อาหารต่อ ครัวเรือน	มูลค่าอาหาร ที่ไม่ได้ซื้อต่อ ครัวเรือน	จำนวน ครัวเรือน
<7,200	ในเขตเทศบาล	568.35	103.95	-41.64	15.5%	1,685.66	277.29	3,104,176
	นอกเขต เทศบาล	1,043.17	303.10	-26.07	22.5%	3,178.58	832.23	6,912,415
7,200-10,000	ในเขตเทศบาล	1,273.71	138.71	421.80	9.8%	3,232.98	311.03	1,672,729
	นอกเขต เทศบาล	1,175.98	241.88	725.44	17.1%	2,937.75	521.11	1,803,503
10,000- 15,000	ในเขตเทศบาล	1,999.62	137.17	1,019.37	6.4%	4,236.58	286.95	2,446,546
	นอกเขต เทศบาล	1,123.46	165.13	967.36	12.8%	2,448.13	341.33	1,608,546

ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัย

หากรัฐต้องเข้าช่วยเหลือ เมื่อราคาอาหารเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 เพื่อให้กลุ่มเปราะบางสามารถดำรงชีวิตได้เหมือนเดิม จำเป็นต้องใช้เงินงบประมาณ 2,720 ล้านบาทต่อเดือน (คำนวณเฉพาะค่าใช้จ่ายด้านอาหารเพิ่มขึ้นร้อยละ 10) ถึง 3,382 ล้านบาทต่อเดือน (คำนวณรวมมูลค่าอาหารที่ไม่ได้ซื้อที่อาจได้รับผลกระทบด้วยร้อยละ 10)

อย่างไรก็ดี การเพิ่มขึ้นของราคาอาหาร คาดว่าจะเป็นการปรับตัวขึ้นไม่เกิน 2 เดือน ก่อนที่ผู้ผลิตและผู้บริโภคจะปรับตัวได้ ดังนั้น รัฐบาลอาจจะช่วยเหลือระยะสั้นเพียง 2 เดือน หรือ 5,440-6,764 ล้านบาท

การช่วยเหลือจากรัฐ: กรณีช่วยเหลือนอกเหนือจากอาหาร

สำหรับผลกระทบของเงินเพื่อที่อาจจะมีผลต่อค่าใช้จ่ายในภาพรวมนอกเหนือจากค่าใช้จ่ายด้านอาหาร โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบางทางการเงิน พบว่า หากรัฐจำเป็นต้องช่วยเหลือคนกลุ่มดังกล่าว จากผลของอัตราเงินเฟ้อในภาพรวมนอกเหนือจากอาหารที่เพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 0.5 (จากเงินเฟ้อร้อยละ 1.2 เป็นร้อยละ 1.7) จะส่งผลให้รัฐจำเป็นต้องใช้เงินงบประมาณจำนวน 215 ล้านบาทต่อเดือน หรือ 2,586 ล้านบาทต่อปี

ตารางที่ 37 ครั้วเรื้อนที่ต้องการความช่วยเหลือจากรัฐ

รายได้ต่อหัว	พื้นที่	เงินเก็บต่อเดือนต่อหัว	ค่าใช้จ่ายไม่รวม	
			อาหารต่อครั้วเรื้อน	จำนวนครั้วเรื้อน
<7,200	ในเขตเทศบาล	-41.64	2,542.22	3,104,176
	นอกเขตเทศบาล	-26.07	5,093.24	6,912,415
7,200-10,000	ในเขตเทศบาล	421.80	6,130.02	1,672,729
	นอกเขตเทศบาล	725.44	5,940.93	1,803,503
10,000-15,000	ในเขตเทศบาล	1,019.37	9,434.39	2,446,546
	นอกเขตเทศบาล	967.36	5,777.41	1,608,546

ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัย

4.18 Blockchain และ Metaverse: สถานการณ์ปัจจุบัน โอกาสและความเสี่ยงสำหรับประเทศไทย

4.18.1 Blockchain

ปัจจุบันหนึ่งในเทคโนโลยีที่มีความสำคัญอย่างมากในการพัฒนาและขับเคลื่อนเศรษฐกิจดิจิทัล คือ เทคโนโลยีอุบัติใหม่ (Emerging Technology) อย่างเทคโนโลยี Blockchain โดยเทคโนโลยี Blockchain เป็นเทคโนโลยีการจัดเก็บข้อมูลที่ปลอดภัยและน่าเชื่อถือกว่าการจัดเก็บข้อมูลแบบรวมศูนย์ในปัจจุบัน เนื่องจาก Blockchain เป็นการประมวลผลและจัดเก็บข้อมูลแบบกระจายศูนย์ (Distributed Ledger Technology: DLT) เมื่อข้อมูลถูกบันทึกลงไปบน Blockchain จะไม่สามารถแก้ไขและเปลี่ยนแปลงได้ โดยผู้ใช้งานทุกคนจะเห็นข้อมูลชุดเดียวกันหมด ซึ่งสามารถสร้างความน่าเชื่อถือได้แม้ตัดตัวกลางออกไป

สำหรับกรณีศึกษาในไทยและต่างประเทศ พบว่าเทคโนโลยี Blockchain ได้รับความสนใจและถูกนำไปปรับใช้ในหลากหลายไม่ว่าจะเป็นอุตสาหกรรมยา อุตสาหกรรมยานยนต์ และอุตสาหกรรมการเงิน ตัวอย่างเช่น

1. เทคโนโลยี Blockchain กับการจัดการสินค้าปลอมแปลง

เทคโนโลยี Blockchain สามารถจัดการกับการปลอมแปลงโดยการระบุแหล่งที่มาของผลิตภัณฑ์ ด้วยระบบการติดตามที่เชื่อถือได้จากจุดเริ่มต้นไปจนถึงจุดสิ้นสุดของห่วงโซ่อุปทาน ด้วยการใช้ Smart Tag กับสินค้า

ซึ่งจะระบุสถานที่ผลิต ติดตามตำแหน่ง และกำหนดข้อมูลอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับสินค้าในแต่ละขั้นตอนในห่วงโซ่อุปทาน

2. เทคโนโลยี Blockchain กับหนังสือค้ำประกันอิเล็กทรอนิกส์ (E-LG)

หนังสือค้ำประกันอิเล็กทรอนิกส์โดยการใช้เทคโนโลยี Blockchain นั้นเป็นประโยชน์ต่อธุรกิจต่างๆไม่ว่าจะขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ เพราะทำให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงเอกสารที่ผู้ต้องและครบถ้วนได้อย่างปลอดภัย โดยสามารถมั่นใจได้ว่าจะไม่มีการปลอมแปลงเอกสารเกิดขึ้นและสามารถช่วยลดต้นทุนและเวลาให้การจัดการกับเอกสารต่างๆ

3. เทคโนโลยี Blockchain กับอุตสาหกรรมยานยนต์

เทคโนโลยี Blockchain นั้นช่วยให้การติดตามที่มาที่ไปของวัตถุดิบและส่วนประกอบอันซับซ้อนของรถยนต์นั้นมีความโปร่งใสมากขึ้น และในปัจจุบันและอนาคตเทคโนโลยี Blockchain จะมีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนายานยนต์ไร้คนขับ เพราะการเข้าถึงข้อมูลที่ถูกต้องและปลอดภัยนั้นสำคัญต่อประสิทธิภาพการทำงานของยานยนต์ไร้คนขับ

สำหรับโอกาสทางเศรษฐกิจของไทยนั้น เทคโนโลยี Blockchain นั้นสามารถนำไปต่อยอดและปรับใช้ได้ ในหลายรูปแบบซึ่งจะเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจดิจิทัลในประเทศไทย ตัวอย่างเช่น

1. เทคโนโลยี Blockchain กับการตรวจสอบห่วงโซ่อุปทานอาหาร

เทคโนโลยี Blockchain สามารถช่วยส่งเสริมการอุตสาหกรรมเกษตรของประเทศไทยจากการสร้างห่วงโซ่อุปทานที่โปร่งใส โดยบริษัทสามารถแก้ปัญหาในกรณีที่พบผลิตภัณฑ์ที่มีข้อบกพร่อง โดยบริษัทและลูกค้าในห่วงโซ่อุปทานสามารถติดตามผลิตภัณฑ์ ตั้งแต่การระบุพืชผลหลายเออร์ทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง ระบุชุดการผลิตและการจัดส่งที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะทำให้สามารถเรียกคืนผลิตภัณฑ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. เทคโนโลยี Blockchain กับธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์

เทคโนโลยีบล็อกเชนสามารถอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ได้หลายขั้นตอน เช่น การอนุญาตให้ชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัล การรับประกันการแบ่งปันข้อมูลและความเป็นส่วนตัวที่ปลอดภัย และการเพิ่มขีดความสามารถของระบบตรวจสอบที่เชื่อถือได้

อย่างไรก็ดี เทคโนโลยีบล็อกเชนก็มีความเสี่ยงด้วยเช่นเดียวกัน โดยพบว่ามี การนำไปเทคโนโลยี Blockchain ไปใช้ในทางที่ผิดนั้นก็ยิ่งเกิดขึ้น ตัวอย่างเช่น การนำเทคโนโลยี Blockchain ไปใช้ในการธุรกรรมในเว็บมืด (Dark Web) โดยเว็บมืดนั้นคือส่วนหนึ่งของอินเทอร์เน็ตที่ผู้ใช้สามารถปกปิดตัวตนผ่านเครือข่ายพิเศษ ซึ่งมักถูกใช้ในการทำธุรกรรมผิดกฎหมาย เช่น บริการลอบสังหาร ฆาตกรรมและทำร้ายร่างกาย, การค้ามนุษย์, ตลาดยาเสพติด, ตลาดอาวุธ โดยปัจจุบัน Bitcoin นั้นถูกใช้อย่างมากในการธุรกรรมผิดกฎหมายผ่านเว็บมืดเพราะหนึ่งในคุณสมบัติของเทคโนโลยี Blockchain คือการที่ข้อมูลประจำตัวของผู้ใช้และการทำธุรกรรมระหว่างพวกเขาจะเป็นความลับและไม่สามารถตรวจสอบได้

4.18.2 เทคโนโลยี Metaverse

Metaverse คือนวัตกรรมที่ผสมผสานโลกเสมือนจริงและโลกที่แท้จริงเข้าด้วยกัน ด้วยเทคโนโลยี XR (Extended Reality) จนเกิดเป็นชุมชนเสมือนจริงหรือโลกดิจิทัลที่ผู้ใช้สามารถเข้าไปทำกิจวัตรประจำวันต่างๆได้ ไม่ว่าจะเป็นการทำงาน การค้า การศึกษา การพักผ่อน การท่องเที่ยว และอื่นๆอีกมากมาย

โดยการศึกษาของ Emergen research ระบุว่าในปี 2020 ขนาดตลาดทั่วโลกของ Metaverse มีมูลค่า 4.69 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ และคาดว่าจะระหว่างปี 2020-27 นั้นจะเติบโต 43.3% ต่อปี ในปี 2022 มีการลงทุนใน Metaverse กว่า 1.2 แสนล้านดอลลาร์ เมื่อเทียบกับในปี 2021 ที่มีการลงทุนแค่ 57 ล้านดอลลาร์และบริษัทยักษ์ใหญ่มากมายไม่ว่าจะเป็น Facebook, Microsoft และ Qualcomm ก็ได้ให้ความสนใจและริเริ่มการลงทุนใน Metaverse

สำหรับกรณีศึกษาในไทยและต่างประเทศ พบว่า ในปัจจุบันเทคโนโลยี Metaverse ได้ถูกนำไปปรับใช้ในหลากหลายธุรกิจและอุตสาหกรรม ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาและอบรม อุตสาหกรรมบันเทิงและเกม อุตสาหกรรมยานยนต์ รวมถึงวงการศิลปะ อาทิ เช่น

1. เทคโนโลยี Metaverse กับการศึกษาและการอบรมงาน

ปัจจุบันหลายบริษัทได้นำเทคโนโลยี XR มาปรับใช้ในการอบรมพนักงานโดยสามารถลดระยะเวลาการอบรมลงโดยไม่เสียประสิทธิภาพ ในการศึกษาได้มีการทดลองจัดการเรียนรู้แบบเสมือนผสมผสานกับแบบตัวต่อตัว ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บข้อมูลความก้าวหน้าของนักเรียน

2. เทคโนโลยี Metaverse กับอุตสาหกรรม

เทคโนโลยี Metaverse นำไปสู่การสร้างแบบจำลองดิจิทัลเสมือนจริงของวัตถุทางกายภาพต่างๆ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้หลากหลายอุตสาหกรรม อย่างเช่นในอุตสาหกรรมยานยนต์บริษัทต่างๆ สามารถสร้าง Digital twin ของตนเองใน Metaverse เพื่อจำลองกระบวนการผลิตและการขนส่ง ซึ่งสามารถช่วยการวางแผนและลดต้นทุนในการผลิตและการบำรุงรักษา

3. เทคโนโลยี Metaverse กับอุตสาหกรรมบันเทิง

ปัจจุบันการแสดงคอนเสิร์ตโดยการใช้เทคโนโลยีโฮโลแกรมนั้นมีความนิยมมากขึ้น เนื่องจากเทคโนโลยีโฮโลแกรมนั้นสามารถฉายภาพบุคคลแบบสามมิติได้อย่างสมจริงจึงถูกนำไปใช้ฉายภาพนักร้องผู้ล่วงลับอย่าง วินนี่ ฮูสตันและเฟรดดี เมอร์คูรี หรือนักร้องเสมือนจริง นอกจากนี้แล้วศิลปินในปัจจุบันยังมีการจัดคอนเสิร์ตในโลก Metaverse โดยการสร้างอวตารของตนเองขึ้นมา ซึ่งได้รับความสนใจมากมายจากแฟนเพลง

สำหรับโอกาสทางเศรษฐกิจของไทยนั้น พบว่าปัจจุบัน ธุรกิจต่างๆในไทย ไม่ว่าจะเป็นห้างสรรพสินค้า การศึกษา หรือการเงินก็ได้เริ่มพัฒนาและศึกษาเกี่ยวกับ Metaverse เพื่อนำมาปรับใช้มากขึ้น ตัวอย่าง เช่น

1. Digital Twin ในอุตสาหกรรมต่างๆในไทย

อุตสาหกรรมในพื้นที่ EEC มีโอกาสอย่างมากในการใช้ Digital Twin เพื่อช่วยยกระดับขีดความสามารถของกิจการ ไม่ว่าจะเป็นอุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ อิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ หุ่นยนต์ การบินและโลจิสติกส์ และเชื้อเพลิงชีวภาพและเคมีชีวภาพ เป็นต้น

2. Metaverse และอุตสาหกรรม T-pop

อุตสาหกรรม T-pop สามารถใช้ Metaverse เพื่อพัฒนาประสบการณ์การเข้าร่วมคอนเสิร์ตเสมือนจริงที่เป็นเอกลักษณ์สำหรับแฟนคลับ ตลอดจนผลิต NFT และเกมบน Blockchain

3. Metaverse และ creator economy

Metaverse เป็นโอกาสทางเศรษฐกิจของ content creator ซึ่งอาจมีมูลค่ากว่าพันล้านดอลลาร์ โดยเทคโนโลยีอย่าง AR และ VR จะเปิดโอกาสใหม่ๆในการสร้างสรรค์สร้างเนื้อหาต่างๆที่สมจริง

อย่างไรก็ดี เทคโนโลยี Metaverse นั้นยังอยู่ในช่วงต้นและยังต้องได้รับการพัฒนาต่อไป ความเสี่ยงต่างๆ ยังคงปรากฏเป็นกรณีศึกษาที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นในด้านความปลอดภัยทางข้อมูล การกลั่นแกล้ง การล่วงละเมิดทางอินเทอร์เน็ต และการขโมยตัวตน จึงต้องมีการศึกษาถึงความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น รวมทั้งควรมีการเข้าไปคุ้มครองผู้บริโภคอย่างเหมาะสม ตลอดจนการวางกฎระเบียบและกฎเกณฑ์ในการกำกับดูแลเพื่อให้กิจกรรมดังกล่าวมีการคุ้มครองอย่างเหมาะสมทางกฎหมาย มีหน่วยงานเจ้าภาพที่ดูแลอย่างเป็นกิจจะลักษณะ และมีแผนการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างชัดเจนทำให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

4.19 สินทรัพย์ดิจิทัล

สินทรัพย์ดิจิทัล หมายถึง หน่วยอิเล็กทรอนิกส์ที่แสดงมูลค่าเหมือนสินทรัพย์ทั่วไป ซึ่งจับต้องไม่ได้ด้วยมือเปล่า ถูกสร้างขึ้นบนระบบหรือเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์เพื่อใช้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ หรือใช้กำหนดสิทธิในการลงทุนในรูปแบบต่างๆ สามารถซื้อ-ขายแลกเปลี่ยนความเป็นเจ้าของได้ โดยไม่ต้องผ่านตัวกลาง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ Cryptocurrency และ Digital Token

1. Cryptocurrency คือ หน่วยอิเล็กทรอนิกส์ที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนสินค้า บริการ หรือสิทธิอื่นใด” ตัวอย่างของ Cryptocurrency ได้แก่ Bitcoin Ethereum Ripple (XRP) เป็นต้น
2. Digital Token หน่วยอิเล็กทรอนิกส์ที่สร้างขึ้นเพื่อกำหนด ในรูปแบบของการมีสิทธิติดอยู่กับตัวของมันเอง ไม่ว่าจะเป็น “สิทธิในการเข้าร่วมลงทุนในโครงการ” หรือ “สิทธิในการเข้าถึงสินค้า บริการ หรือสิทธิอื่นที่ถูกกำหนดไว้” แบ่งออกเป็นตามวัตถุประสงค์การใช้ 3 ประเภท
  - 1) Blockchain tokens ใช้สิทธิเพื่อเข้าถึงแพลตฟอร์มหรือบริการโดยเฉพาะ
  - 2) Product, asset, security and investment tokens
    - Product token ผู้ที่ถือโคเคนดังกล่าวจะมีสิทธิในการซื้อสินค้าชนิดต่าง ๆ เช่น เช่น IBM มีโทเคนที่ชื่อว่า enerT ผู้ที่ถือโทเคนมีสิทธิใช้ซื้อขายพลังงาน เป็นต้น
    - Investment Token: มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สิทธิแก่ผู้ถือในการลงทุน เช่น สิทธิจากส่วนแบ่งรายได้ หรือผลกำไรจากการลงทุนในโครงการ เช่น The St. Regis Aspen Resort ผู้ถือครองอาจได้รับเป็นเงินปันผล หรือรับส่วนแบ่งจากกำไรจากกิจการของรีสอร์ท รวมไปถึงส่วนลด และสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ในการเข้าพัก

- Security Token เป็นการนำหุ้นมาแปลงเป็นโทเคน และทำให้สามารถซื้อขายกันในตลาดได้ และผู้ถือโคเคนจะได้สิทธิผลประโยชน์ คือ ได้รับผลตอบแทนจากการลงทุนในหุ้น เป็นต้น

3) Specific groups

- Fan Token จะอนุญาตให้ผู้ถือโทเคนมีสิทธิพิเศษ เช่น สโมสรฟุตบอล Juventus สร้าง Fan Token สำหรับแฟนคลับของพวกเขา โดยผู้ถือโทเคนมีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกฉาย่าพันคอหรือเพลงก่อนเกมการแข่งขัน เป็นต้น
- Non-Fungible Token (NFT) เป็นโทเคนที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในกลุ่มนักสะสมของ เกมเมอร์ เพราะ การถือครองโคเคนทำให้มีสิทธิใน digital art ต่าง ๆ เช่น รูป Disaster girl NFT ขายได้ 500,000 ดอลลาร์ เป็นต้น

ตัวอย่าง Cryptocurrency ในสาธารณรัฐเอลซัลวาดอร์ซึ่งประเทศแรกของโลกที่มีการประกาศให้บิตคอยน์สามารถใช้ชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย โดยขอบเขตการใช้งานตามกฎหมายกำหนดให้ บิตคอยน์สามารถใช้ชำระหนี้ได้ตามกฎหมายโดยไม่มีข้อจำกัด (unrestricted legal tender) ในการทำธุรกรรมใด ๆ และการใช้ซื้อใด ๆ ที่บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลของรัฐหรือเอกชนจำเป็นต้องดำเนินการโดยหน่วยงานธุรกิจทุกหน่วยต้องยอมรับบิตคอยน์ในการชำระเงินสำหรับการซื้อขายสินค้าหรือบริการ แต่อย่างไรก็ตาม บิตคอยน์ไม่ได้ถูกใช้อย่างกว้างขวาง โดยพบว่า มีการดาวน์โหลดแอป Chivo เป็น Bitcoin wallet น้อยกว่าร้อยละ 60 นอกจากนี้มีพลเมืองเพียงร้อยละ 5 ที่ชำระภาษีด้วยบิตคอยน์ มีบริษัทเพียงร้อยละ 20 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นบริษัทขนาดใหญ่ที่ยอมรับบริการชำระเงินด้วยบิตคอยน์ และ มีเพียงร้อยละ 11.4 ที่รายงานว่ามีการขายเป็นบิตคอยน์

ปัจจุบันประเทศไทยได้มีการตรากฎหมายเพื่อกำกับดูแลการระดมทุนต่อประชาชนผ่านการเสนอขายโทเคนดิจิทัล การประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล และการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัลแล้ว โดยมีกฎหมาย 2 ฉบับที่เกี่ยวข้องคือ พระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลปี 2561 และพระราชกำหนด แก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร (ฉบับที่19) พ.ศ. 2561 ที่บัญญัติเกี่ยวกับภาษีที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตามประเทศไทยยังไม่มีการกำหนดให้สกุลเงินดิจิทัลสามารถชำระหนี้ได้ตามกฎหมายเหมือนดังสาธารณรัฐเอลซัลวาดอร์

สำหรับโอกาสทางเศรษฐกิจของไทยนั้น พบว่า ปัจจุบันธุรกิจต่างๆ เริ่มนำสินทรัพย์ดิจิทัลเข้ามาปรับใช้ เนื่องจากการทำงานที่ไม่มีตัวกลางและการใช้ระบบเทคโนโลยีอย่างบล็อกเชนที่ช่วยทำให้การทำงานมีความ

ปลอดภัย โปร่งใส และน่าเชื่อถือ นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่ระบุว่า การยอมรับสกุลเงินคริปโทเคอร์เรนซีเป็นวิธีการชำระเงินจะทำให้ภาคธุรกิจเข้าถึงตลาดใหม่ของผู้บริโภคที่เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี จะช่วยสนับสนุนให้ภาคธุรกิจสามารถเจาะตลาดที่กว้างขึ้น สามารถดึงดูดผู้บริโภคทั่วโลก และยังเป็น การเสริมสร้างแบรนด์ให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น โดยภาคธุรกิจไทยได้มีการนำสินทรัพย์ดิจิทัลมาปรับใช้ในหลายหลายช่องทาง ได้แก่

1. ด้านการชำระเงิน บริษัทไทยในภาคอสังหาริมทรัพย์และภาคอื่นๆ เริ่มยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัล เช่น แอสสิริ ออริจิ้น ดีเวลลอปเมนท์ อนันดา ดีเวลลอปเมนท์ สิงห์ เอสเตท เมเจอร์ ดีเวลลอปเมนท์ Major Cineplex นอกจากนี้ผู้ประกอบการหลายรายในไทยแล้ว มีดารานักแสดง ประกาศรับค่าตัวเป็น Cryptocurrency เช่น BTC, ETH, BNB, ADA, CAKE และ CRO ทำให้เกิดเป็นกระแสความสนใจในวงกว้างมากยิ่งขึ้นอีกด้วย
2. ด้านการทำธุรกรรมทางการเงิน คนทำงานในต่างประเทศและส่งเงินกลับประเทศ หรือคนที่ต้องการส่งเงินไปให้คนที่อยู่ในต่างประเทศ การโอนเงินผ่านคริปโทเคอร์เรนซี เช่น XRP จะทำให้การโอนเงินเร็วขึ้น ง่ายขึ้น และถูกกว่าการโอนเงินแบบปกติ ธนาคาร SCB จึงร่วมกับ Ripple เปิดตัวบริการการโอนเงินต่างประเทศผ่าน SCB EASY เป็นต้น
3. ด้านการขุดเหมืองคริปโทเคอร์เรนซี Jasmine Telecom และกลุ่ม Brooker ได้ศึกษาและวางแผนลงทุนในธุรกิจขุดเหมืองคริปโทเคอร์เรนซี
4. ด้านการระดมทุน การระดมหาเงินทุนผ่าน ICO ทำให้ SMEs สามารถเข้าถึงกลุ่มนักลงทุนได้อย่างไม่จำกัด ในระยะเวลาที่รวดเร็ว และการออกโทเคนมีต้นทุนต่ำซึ่งขับเคลื่อนด้วยประสิทธิภาพจากบล็อกเชนถือเป็นหนึ่งในผลประโยชน์ที่สำคัญที่สุดของการจัดหาเงินทุนผ่าน ICO ตัวอย่างการออกโทเคนเพื่อการระดมทุนในประเทศไทย ได้แก่
  - อุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์ SiriHub Investment Token เป็นโทเคนดิจิทัลเพื่อการลงทุนตัวแรกในประเทศไทย โดยผู้ถือ token ได้รับผลตอบแทนเป็นส่วนแบ่งรายได้จากการปล่อยเช่าของแอสสิริและส่วนแบ่งรายได้จากการจำหน่ายทรัพย์สินเมื่อสิ้นสุดอายุโครงการ
  - อุตสาหกรรมภาพยนตร์ ซึ่งนักลงทุนที่ลงทุนใน DESTINY Token ของภาพยนตร์บุพเพสันนิวาส 2 จะได้รับทั้งผลตอบแทนในรูปแบบตัวเงิน และสิทธิพิเศษแบบ Exclusive ที่มอบให้เฉพาะผู้ถือโทเคนดิจิทัลเท่านั้น

5. เป็นการเพิ่มโอกาสของการเข้าถึงสินค้าและบริการของธุรกิจในรูปแบบใหม่ เช่น แบรินด์แฟชั่นต่างทยอยเข้าสู่กลุ่ม NFT เพื่อสร้างความเป็นผู้นำด้านดิจิทัล เพราะด้วย NFTs ทำให้พวกเขาสร้างประสบการณ์ใหม่ที่นำตื่นเต้นแก่ลูกค้า และเพิ่มการมีส่วนร่วมผ่านความร่วมมือกับศิลปิน เช่น การซื้อขายงานศิลปะในรูปแบบของ Non-Fungible Token (NFT) เช่น ปกฉบับพิมพ์ครั้งแรกของ ชายหัวเราะ พร้อมลายเซ็นบรรณาธิการ ขายได้ประมาณ 1 ล้านบาท หรือ การที่ NFT Art สามารถซื้อขายผ่านแพลตฟอร์ม Coral by KX เป็นต้น
6. ธุรกิจในกลุ่มธุรกิจการเงินของธนาคารพาณิชย์ ก็มีความตื่นตัวในเรื่องของสินทรัพย์ดิจิทัลเช่นเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งบริษัทเพื่อประกอบธุรกิจ Digital Asset (DA) โดยเฉพาะ หรือการปรับโครงสร้างธุรกิจโดยการจัดตั้งบริษัทโฮลดิ้งขึ้นมา ซึ่งส่วนหนึ่งมีจุดประสงค์เพื่อให้บริษัทที่ดำเนินการเกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัลเพื่อให้ความคล่องตัวทันกับความเปลี่ยนแปลงมากขึ้น และลดข้อจำกัดที่อาจเกิดจากกฎเกณฑ์การกำกับดูแล

แม้ว่าสินทรัพย์ดิจิทัลจะเป็นโอกาสมากมายแก่การทำธุรกิจ แต่สินทรัพย์ดิจิทัลก็มีความเสี่ยงหลากหลายประการเช่นเดียวกัน ทั้งในแง่ของความผันผวน เนื่องจากสกุลเงินดิจิทัลมีการปรับตัวแบบฉับพลัน หรือ Jumps ในความถี่และขนาดที่สูงกว่าหุ้นอยู่หลายเท่าตัว และสกุลเงินดิจิทัลขนาดกลางและสกุลเงินขนาดเล็กมีการปรับตัวแบบฉับพลันในความถี่และขนาดที่มากกว่าสกุลเงินดิจิทัลขนาดใหญ่อีกหลายเท่าตัว ตัวอย่างผลกระทบจากการที่มูลค่าบิทคอยน์ที่ผันผวนอย่างหนัก ทำให้มูลค่าของบิทคอยน์ที่รัฐบาลเอลซัลวาดอร์มี ลดลงไปถึงร้อยละ 60 โดยในขณะนี้เอลซัลวาดอร์เป็นหนี้อยู่ทั้งสิ้น 23,000 ล้านดอลลาร์ ซึ่งต้องเริ่มจ่ายคืน IMF ในปีหน้าเป็นจำนวน 800 ล้านดอลลาร์ และ IMF คาดการณ์ว่า หนี้สาธารณะของเอลซัลวาดอร์ อาจสูงถึงร้อยละ 95 ของ GDP ภายในปี 4 ปีนี้ นอกจากนี้ยังมีความเสี่ยงหลายประการที่ภาครัฐต้องคำนึงถึง ได้แก่ มาตรฐานด้านความปลอดภัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้ชำระ การหลอกลวงทุน แคร้ลูกโซ่ อาจถูกใช้เป็นเครื่องมือในการฟอกเงิน หรือ หากมีการใช้กันอย่างแพร่หลายก็จะส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพระบบการเงิน และเสถียรภาพด้านการเงิน เป็นต้น

4.20 ข้อเสนอเพื่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจของภาคท่องเที่ยว

โมเดลการท่องเที่ยวรูปแบบต่างๆ

- ระยะสั้นนักท่องเที่ยวเงินหายไป ต้องดึงนักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่เข้ามา เช่น ประเทศอินเดีย รวมทั้งประเทศซาอุดีอาระเบียที่กลับมากระชับความสัมพันธ์อีกครั้ง

- โมเดลการท่องเที่ยวแบบ Inclusive คือรายได้กระจายไปยังคนในพื้นที่มากขึ้น เช่น โมเดลการท่องเที่ยวชุมชน (สตูล หนองคาย) โมเดลการท่องเที่ยวเชื่อมโยง (ชุมชนเก่าสงขลา-บางลำภู-การท่องเที่ยว 4 ท่าเรือ) การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงระบบ (ท่องเที่ยว ขนส่งสาธารณสุข ที่จอดรถ ระบบจ่ายเงิน ความปลอดภัย ไม่สร้างบันไดกันคลื่น สนามกีฬาร้าง ภาครัฐเปิดให้บริการวันหยุด) โดยมีต้นแบบที่น่าสนใจของต่างประเทศ คือ Bana Hill (Vietnam) และ Eco smart city ของ สิงคโปร์

- โมเดลการท่องเที่ยวเพิ่มคุณค่าที่มีอยู่เดิม เมืองไทยมีปัญหาแหล่งท่องเที่ยวที่ซ้ำซ้อนกัน การเสนอขายด้วย Soft power แบบการท่องเที่ยวเกาหลี แหล่งท่องเที่ยวเก่าสามารถบูรณะได้ด้วยเทคโนโลยี การใช้วัดและแรงศรัทธาสร้างคุณค่าในการท่องเที่ยว การสร้าง Theme การท่องเที่ยวที่สอดรับกัน เช่น Luxury – Long Stay – Backpacker – Digital Nomad การขยายสินค้าให้กลายเป็น All time เช่น การเลี้ยงดูทางไกล การจ้างปลูกข้าว การท่องเที่ยวเชิงทดลองโดยเอานักท่องเที่ยวชาวไทยเป็นฐานลูกค้าเสียก่อน

- ตัวอย่างการต่อยอดโมเดลเดิมที่น่าสนใจ คือ ท่องเที่ยวเชิงเกษตร (เพชรบูรณ์ นครราชสีมา) ท่องเที่ยวกับการปีนเขา (พิษณุโลก) ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (ญี่ปุ่น, สุโขทัย)

- โมเดลการท่องเที่ยวแบบใหม่ คาสีโนอาจจะยังไม่เหมาะสม เปิดการท่องเที่ยวประสบการณ์ใหม่ เช่น ใช้คุกเป็นโรงแรม แหล่งท่องเที่ยวสำหรับครอบครัว (Universal Studio, Disneyland) แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบเมืองจำลอง หมู่บ้านจำลอง

- โมเดลการท่องเที่ยวจากการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยว (demand-led) ด้วยข้อมูล mobility data

การพัฒนาภาคท่องเที่ยวไทยด้วยการวิเคราะห์ Mobility data

เศรษฐกิจหรือสังคมโลกปัจจุบันไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าเครื่องมือทางเทคโนโลยีเข้ามาบทบาทสำคัญในหลากหลายมิติตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคลจนถึงระดับประเทศ ตัวอย่างเช่น การเรียนออนไลน์หรือประชุมออนไลน์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ต และการเชื่อมโยงระบบโครงข่ายการแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่าง

ประเทศ เป็นต้น การใช้งานเครื่องมือหรือเทคโนโลยีในแต่ละวันสร้างข้อมูลขึ้นอย่างมหาศาลซึ่งถือว่าเป็นทรัพย์สินที่มีประโยชน์เป็นอย่างมากในการวางแผนธุรกิจด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมลูกค้าเพื่อให้ได้ข้อสำคัญที่จะสร้างความประทับใจให้ดียิ่งขึ้น หรือแม้กระทั่งระดับการวางแผนเชิงนโยบายของรัฐที่สามารถเรียนรู้ข้อมูลของประชาชนเพื่อทำความเข้าใจที่ต่อการออกแบบมาตรการที่ตรงกับความต้องการและแก้ปัญหาได้ตรงจุดมากขึ้น และวิเคราะห์ผลลัพธ์จากการดำเนินนโยบายได้ง่ายยิ่งขึ้น ดังนั้น การนำข้อมูลที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาจากการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีมาสร้างประโยชน์จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการวางแผนนโยบายรัฐได้

ด้วยแนวคิดการเสริมสร้างประสิทธิภาพการออกแบบนโยบายด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ที่ได้จากการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ของประชาชนที่เชื่อมต่อกับเครือข่ายออนไลน์ จึงทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างสามหน่วยงานทั้งสถาบันการศึกษา ภาครัฐ และภาคเอกชนในการศึกษาหาข้อเสนอจากการวิเคราะห์ข้อมูลการเคลื่อนที่หรือ mobility data เพื่อยกระดับแนวทางการดำเนินนโยบายฟื้นฟูการท่องเที่ยวของประเทศหลังช่วงการแพร่ระบาดของโควิด 19 ที่ประกอบไปด้วยคณะสถาปัตยกรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และบริษัทโทเทิล แอ็คเซ็ส คอมมูนิเคชั่น จำกัด (มหาชน) หรือที่เรียกกันว่าดีแทค ความหวังของการร่วมมือของสามหน่วยงานนี้คือการนำข้อมูลพฤติกรรมการเดินทางของประชาชนชาวไทยที่ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ที่มีสัญญาณเครือข่ายดีแทคมาวิเคราะห์เพื่อสร้างความเข้าใจของความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการของนักท่องเที่ยวไทยและการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่ โดยผลลัพธ์ของการศึกษาจะมีส่วนช่วยกำหนดยุทธศาสตร์อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเพื่อยกระดับการท่องเที่ยวเมืองรอง

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาคือข้อมูลการเคลื่อนที่ที่เป็นการจัดเก็บข้อมูลแบบ real-time หรือเรียกว่า mobility data ของผู้ใช้เครื่องมือสื่อสารเคลื่อนที่ที่เชื่อมต่อกับเครือข่ายโทรศัพท์ดีแทค โดยข้อมูลจะอยู่ในช่วงระหว่างเดือนมิถุนายน 2563 จนถึงตุลาคม 2564 ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวในช่วงของการแพร่ระบาดของโควิด-19 ข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลที่ไม่สามารถระบุตัวตนของผู้ใช้งานได้ไม่ว่าจากทั้งทางตรงหรือทางอ้อมภายใต้การกำกับและการดูแลนโยบายข้อมูลส่วนบุคคลและความปลอดภัยทางไซเบอร์ โดยข้อมูล mobility data ที่รวบรวมโดยดีแทคสามารถระบุรายละเอียดของข้อมูลได้ออกมาเสมือนได้แก่ การกระจุกตัวของผู้คน สถานที่ที่คนส่วนใหญ่เดินทางไป รูปแบบการเดินทาง และช่วงเวลาที่คุณคนเดินทาง

ความท้าทายของการวิเคราะห์ mobility data คือการหาวิธีระบุให้ชัดเจนว่าการเคลื่อนที่แบบใดถึงจะถือว่าเป็นการเดินทางแบบท่องเที่ยว คณะผู้วิจัยจากคณะสถาปัตยกรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงได้แบ่งรูปแบบ

การคัดกรองข้อมูลเฉพาะที่มาจากนักท่องเที่ยวออกจากข้อมูลที่อาจเป็นผู้พักอาศัยในสถานหรือเป็นเจ้าของ ณ ที่แห่งนั้น ด้วยการใช้หลักวิเคราะห์ว่าในวันจันทร์ถึงศุกร์เป็นช่วงของการทำงานของกลุ่มคนส่วนใหญ่ สถานที่ที่บุคคลใดๆ มีตำแหน่งอยู่กับที่ในช่วงเวลากลางคืนหรือ 22.00 น. ถึง 05.00 น. ในช่วงของวันถัดไป สถานที่ดังกล่าวจึงถือว่าเป็นถิ่นที่อยู่ของบุคคลนั้น ดังนั้น หากบุคคลนี้เดินทางออกจากถิ่นที่อยู่ในวันหยุดเสาร์และอาทิตย์ รวมถึงวันหยุดนักขัตฤกษ์ ไปสู่สถานที่แห่งอื่นหรือจังหวัดอื่น จะถือว่าเป็นการเคลื่อนที่แบบการท่องเที่ยว นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยฯ ได้แบ่งรูปแบบการเดินทางท่องเที่ยวเป็น 2 รูปแบบได้แก่ กลุ่มนักท่องเที่ยวแบบไปกลับ (one-day trip) ที่เป็นการเคลื่อนที่ที่เดินทางกลับถิ่นที่อยู่ของตัวเองภายในเวลา 24 ชั่วโมง และกลุ่มนักท่องเที่ยวแบบค้างคืน (overnight trip) ที่ไม่ได้เดินทางกลับถิ่นที่อยู่ภายใน 24 ชั่วโมง โดยข้อมูลการเคลื่อนที่ที่ใช้ในการศึกษารังนี้ถือว่ามีขนาดใหญ่เป็นอย่างมาก โดยภายใต้ช่วงเวลาการรวบรวมข้อมูล 8 เดือน สามารถระบุจำนวนพฤติกรรมการเดินทางรวมได้ทั้งหมดกว่า 5 ล้านครั้ง ซึ่งสามารถแบ่งออกการท่องเที่ยวแบบไปกลับ 2,130,131 ทริป และการท่องเที่ยวแบบค้างคืนจำนวน 3,260,809 ทริป

การศึกษาที่เกิดความร่วมมือของสามหน่วยงานนี้ได้มุ่งเน้นการวิเคราะห์ศักยภาพจังหวัดท่องเที่ยวเมืองรองของประเทศไทยจำนวน 55 จังหวัดโดยใช้ 3 เกณฑ์ชี้วัดเป็นตัวกำหนดศักยภาพที่แตกต่างกันของแต่ละจังหวัดเมืองรอง ได้แก่ (1) ปริมาณการท่องเที่ยวที่สะท้อนจากการกระจุกตัว (2) ระยะเวลาในการพักอยู่อาศัยในแต่ละจังหวัด และ (3) จำนวนจังหวัดภายในการท่องเที่ยวหนึ่งครั้ง ดังนั้น ด้วยเกณฑ์ทั้งสามตัวชี้วัดจึงทำให้คณะผู้วิจัยฯ สามารถแบ่งกลุ่มศักยภาพจังหวัดเมืองรองออกได้เป็น 3 กลุ่มที่แตกต่างกันและแต่ละกลุ่มก็สามารถวางแผนทางการพัฒนาเชิงนโยบายให้เหมาะสมตามคุณลักษณะเฉพาะของแต่ละจังหวัดซึ่งประกอบไปด้วย (ก) การส่งเสริมจังหวัดที่มีศักยภาพเชิง Micro Tourism (ข) การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบค้างคืน และ (ค) การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบคลัสเตอร์

1. การส่งเสริม Micro Tourism

จังหวัดเมืองรองในไทยบางแห่งมีศักยภาพที่เด่นชัดสำหรับการท่องเที่ยวแบบเดินทางเข้าไปเย็นกลับซึ่งสะท้อนได้จากตัวชี้วัด 3 ประการเหล่านี้ ได้แก่ (1) ความสามารถในการดึงดูดการท่องเที่ยวจากถิ่นที่อยู่จังหวัดอื่นที่ใช้เวลาเดินทางประมาณเพียง 1 ถึง 2 ชั่วโมง หรือระยะห่างจากถิ่นที่อยู่หรือจังหวัดอื่นไม่เกิน 150 กิโลเมตรในสัดส่วนที่สูง (2) ปริมาณการท่องเที่ยวหรือการกระจุกตัวของการเดินทางท่องเที่ยวแบบไปกลับ และ (3) ความสามารถในการดึงดูดการท่องเที่ยวแบบไปกลับระยะไกล (catchment area) ด้วยเกณฑ์ทั้งสามดังกล่าวที่ได้

จากการวิเคราะห์ mobility data จะทำให้ได้เมืองรองที่มีศักยภาพที่เหมาะสมที่จะรับการพัฒนารูปแบบท่องเที่ยวแบบ micro tourism ได้หมด 16 จังหวัด เรียงลำดับตามศักยภาพ ได้แก่ นครศรีธรรมราช เชียงราย นครพนม ลำพูน นครนายก ระนอง เพชรบูรณ์ อุบลราชธานี แม่ฮ่องสอน พัทลุง ราชบุรี นครสวรรค์ บุรีรัมย์ มหาสารคาม สุพรรณบุรี และชุมพร ตามลำดับ

คณะผู้วิจัยฯ ได้นำเสนอแนวทางการยกระดับจังหวัดที่มีศักยภาพในลักษณะแบบ micro-tourism ด้วยวิธีการพัฒนาแบบประเทศญี่ปุ่น สำหรับโมเดลการท่องเที่ยวแบบ micro-tourism ของประเทศญี่ปุ่นนั้นเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบไปกลับด้วยการยกระดับจุดเด่นของแต่ละท้องถิ่น เช่น การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ สวนเกษตรกรรม และเมืองเก่า รัฐบาลญี่ปุ่นช่วยสร้างคุณค่าให้การท่องเที่ยวแบบไปกลับของแต่ละท้องถิ่นด้วยการสนับสนุนทัศนคติของนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นทุกวัยให้รักการสะสมประสบการณ์หรือการท่องเที่ยวเชิงการเรียนรู้ การพัฒนาการท่องเที่ยวของแต่ละท้องถิ่นในญี่ปุ่นจึงวางแผนนำของดีในจังหวัดมาตอบโจทย์ความต้องการของนักท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ เช่น กิจกรรมการผลิตเส้นอุด้งที่แต่ละพื้นที่จะมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง กิจกรรมการเข้ามามีส่วนร่วมการแข่งขันซูโม่ เป็นต้น นอกจากนี้ เพื่อให้เกิดการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำ ทางรัฐบาลกลางและภาคท้องถิ่นจึงต้องร่วมกันจัดเตรียมทัศนียภาพของแต่ละถิ่นให้สวยงาม พัฒนาร้านอาหารที่มีคุณภาพ และยกระดับสินค้าประจำเมืองด้วยเช่นเดียวกัน

สำหรับประเทศไทย อาจประยุกต์แนวคิดจากญี่ปุ่นมาพัฒนาจังหวัดทั้งสิบหกที่มีศักยภาพการท่องเที่ยวแบบไปกลับที่สะท้อนมาจากข้อมูลให้ก้าวหน้าขึ้นด้วยการสนับสนุนให้เกษตรกรและผู้ประกอบการอื่นๆ ร่วมพัฒนาให้ท้องถิ่นของตนเองมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงการเรียนรู้และการสร้างประสบการณ์ โดยเริ่มต้นจากการนำสถานที่และเครื่องมือที่มีอยู่แล้วมาต่อยอดเพื่อประหยัดต้นทุน เช่น การเรียนรู้หัตถกรรมพื้นบ้าน การทดลองทำอาหารท้องถิ่น การเก็บเกี่ยวผลผลิตทางเกษตร และการเที่ยวชมโบราณสถานกับไกด์ท้องถิ่น จังหวัดที่ได้แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาในแนวทางดังกล่าวบ้างแล้วจะมีตัวอย่าง เช่น ขนมหังจากแปงข้าวสังข์หยดที่จังหวัดพัทลุง กิจกรรมเรียนรู้การปั้นโอ่งจังหวัดราชบุรี นอกจากนี้ ช่วงหลังของการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ได้ทำให้เกิดการย้ายถิ่นฐานของประชาชนวัยแรงงานกลับเข้าสู่บ้านเกิดตามท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นปัจจัยสนับสนุนสำคัญที่จะทำให้แต่ละพื้นที่ที่มีทุนมนุษย์ที่มีความคิดสร้างสรรค์มาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและร้านอาหาร หรือออกแบบแผนการทัวร์ให้กับ micro-tourism ให้กับท้องถิ่นได้ดียิ่งขึ้น

2. การส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบค้างคืนเพื่อประสบการณ์ใหม่ (Experience-based overnight tourism)

เกณฑ์การระบุจังหวัดเมืองที่มีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบค้างคืนประกอบไปด้วย (1) ปริมาณการกระจุกตัวของการเดินทางท่องเที่ยวแบบค้างคืน (2) ความสามารถในการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาพักค้างในเวลากลางคืนที่วัดโดยสัดส่วนจำนวนนักท่องเที่ยวที่อยู่ในจังหวัดเวลากลางคืนต่อจำนวนนักท่องเที่ยวที่อยู่ในเวลากลางวัน และ (3) ความสามารถในการดึงดูดนักท่องเที่ยวแบบพักแรมจากพื้นที่ใกล้เคียงหรือจังหวัดอื่นในระยะ 150 กิโลเมตร ด้วยเกณฑ์ทั้งสามพบว่า มีจังหวัดที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวแบบพักค้างคืนทั้งหมด 21 จังหวัด ได้แก่ นครศรีธรรมราช เพชรบูรณ์ เชียงราย อุบลราชธานี พิษณุโลก ชุมพร จันทบุรี ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ เลย ทรานน่าน นครสวรรค์ อุรธานี ลำปาง ร้อยเอ็ด สุรินทร์ มหาสารคาม สตูล ตรัง และชัยภูมิ ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม ข้อมูลนี้ยังสามารถช่วยระบุจังหวัดที่มีสัดส่วนผู้พักค้างแรมต่อผู้ที่เข้ามาเที่ยวในจังหวัดต่ำหรือเรียกว่าจังหวัดทางผ่านได้ด้วยเช่นเดียวกัน โดยจังหวัดที่มีนักท่องเที่ยวแวะพักค้างน้อยกว่าเมืองรองอื่นประกอบไปด้วย สิงห์บุรี อ่างทอง ชัยนาท สมุทรสงคราม และลำพูน โดยจังหวัดเหล่านี้มีสัดส่วนผู้พักแรมต่อผู้มาเที่ยวทั้งหมดอยู่เพียงร้อยละ 19 ถึงร้อยละ 22 ในขณะที่จังหวัดที่มีศักยภาพดึงดูดนักท่องเที่ยวพักค้างคืน 5 อันดับแรก จะมีสัดส่วนผู้พักค้างคืนประมาณร้อยละ 34 ถึงร้อยละ 36

แนวทางการพัฒนาจังหวัดเมืองรองที่มีศักยภาพสูงสำหรับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบพักค้างคืนตามข้อเสนอของคณะผู้วิจัยฯ คือการสร้างอัตลักษณ์ให้กับพื้นที่และการยกระดับที่พักให้ได้มาตรฐาน อย่างเช่น การออกแบบที่พักรูปแบบใหม่ อาทิ Camping car การสรรสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ในที่พัก การจัดคอร์สอาหารพื้นถิ่น รวมถึงการสร้างเทศกาลให้นักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมได้ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้และวัฒนธรรมต่างถิ่น (Cultural Exchange) เป็นต้น ยิ่งไปกว่านั้น การท่องเที่ยวแบบพักแรมสามารถต่อยอดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนได้ด้วยกลไกการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนและการสร้างกลุ่มฐานลูกค้าผู้สนับสนุน (fanbase) สำหรับสินค้าและบริการของท้องถิ่นในระยะยาว

3. การส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบกลุ่มจังหวัด (Tourism Cluster)

ความล้าลึกของการวิเคราะห์ข้อมูล mobility data อีกประการหนึ่งที่สำคัญคือความสามารถในการจับกลุ่มการท่องเที่ยวระหว่างจังหวัดว่าโดยปกติแล้วนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางและพักแรมข้ามจังหวัดก่อนที่จะเดินทางกลับถิ่นที่พำนักอาศัยหรือไม่ คณะผู้วิจัยฯ จึงกำหนดหากกลุ่มจังหวัดที่เป็นที่นิยมว่ามีกลุ่มใดบ้างด้วยการ

วิเคราะห์เชิงสถิติจากเครื่องมือที่เรียกว่า Natural breaks classification เพื่อจัดให้จังหวัดที่มีปริมาณทริปเชื่อมโยงกันหรือใกล้เคียงกันอยู่เป็นกลุ่มเดียวกัน และจัดให้แต่ละกลุ่มมีความโดดเด่นหรือมีความแตกต่างทางสถิติที่ชัดเจนระหว่างแต่ละกลุ่ม

จากการวิเคราะห์ด้วยวิธี clustering จากเครื่องมือสถิติดังกล่าว ทำให้คณะผู้วิจัยฯ พบว่าพฤติกรรมการท่องเที่ยวของคนไทยที่เดินทางมากกว่า 3 วันมักเป็นการท่องเที่ยวแบบกลุ่มจังหวัด และสามารถแบ่งประเภทของกลุ่มออกได้เป็น 4 รูปแบบ ได้แก่ (1) กลุ่มเมืองรองล้อมเมืองหลัก คือ คลัสเตอร์ที่มีจังหวัดสมาชิกส่วนใหญ่เป็นเมืองรองโดยมีเมืองหลักเป็นจุดศูนย์กลาง ประกอบไปด้วย กลุ่มจังหวัดเชียงใหม่-ลำปาง-ลำพูน กลุ่มจังหวัดนครราชสีมา-บุรีรัมย์-สุรินทร์ กลุ่มจังหวัดสุราษฎร์ธานี-ชุมพร-นครศรีธรรมราช และกลุ่มจังหวัดพระนครศรีอยุธยา-ปทุมธานี-อ่างทอง-ชัยนาท-สิงห์บุรี-นครสวรรค์ รวม 4 คลัสเตอร์ (2) กลุ่มเมืองรองแฝงเมืองหลัก คือ คลัสเตอร์ที่มีเมืองหลักเป็นจำนวนที่มากกว่าเมืองรอง ประกอบไปด้วย กลุ่มจังหวัดพระนครศรีอยุธยา-สระบุรี-ปทุมธานี กลุ่มจังหวัดนครราชสีมา-สระบุรี-บุรีรัมย์ กลุ่มจังหวัดสุราษฎร์ธานี-ประจวบคีรีขันธ์-เพชรบุรี-ชุมพร กลุ่มจังหวัดปทุมธานี-สระบุรี-นครนายก กลุ่มจังหวัดระยอง-ชลบุรี-จันทบุรี กลุ่มจังหวัดนครราชสีมา-ขอนแก่น-มหาสารคาม กลุ่มจังหวัดนครปฐม-กาญจนบุรี-ราชบุรี และกลุ่มจังหวัดนครปฐม-สมุทรสาคร-ราชบุรี รวม 9 คลัสเตอร์ (3) กลุ่มเพื่อนเมืองฝาแฝด คือ คลัสเตอร์ที่จังหวัดสมาชิกเพียงสองแห่งที่มีทั้งการจับคู่ระหว่างเมืองหลักกับเมืองรองหรือการจับคู่ระหว่างเมืองรองกันเอง โดยมีเพียง 1 คู่ คือ คู่จังหวัดฉะเชิงเทรา-ปราจีนบุรี และ (4) กลุ่มเพื่อนเมืองรอง คือ คลัสเตอร์ที่จังหวัดสมาชิกทั้งหมดคือเมืองรอง ประกอบไปด้วย กลุ่มจังหวัดสิงห์บุรี-ชัยนาท-นครสวรรค์-พิจิตร กลุ่มจังหวัดกำแพงเพชร-นครสวรรค์-ชัยนาท-สิงห์บุรี กลุ่มจังหวัดลำปาง-ตาก-กำแพงเพชร-นครสวรรค์ กลุ่มจังหวัดบุรีรัมย์-สุรินทร์-ศรีสะเกษ และกลุ่มจังหวัดพิษณุโลก-อุตรดิตถ์-แพร่

จากทั้งหมด 19 คลัสเตอร์ มี 7 คลัสเตอร์ที่มีศักยภาพสูงที่สุดซึ่งสะท้อนจากปริมาณการเดินทางท่องเที่ยวระหว่างกลุ่มจังหวัดในระดับที่สูงที่สุด โดยประกอบไปด้วย กลุ่มจังหวัดนครสวรรค์ อ่างทอง ชัยนาท สิงห์บุรี ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา (กลุ่มเมืองรองล้อมเมืองหลัก) กลุ่มจังหวัดลพบุรี สระบุรี พระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี (กลุ่มเมืองรองแฝงเมืองหลัก) กลุ่มจังหวัดราชบุรี สมุทรสงคราม สมุทรสาคร เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ (กลุ่มเมืองรองแฝงเมืองหลัก) กลุ่มจังหวัดบุรีรัมย์ นครราชสีมา สระบุรี (กลุ่มเมืองรองแฝงเมืองหลัก) กลุ่มจังหวัดสิงห์บุรี ชัยนาท นครสวรรค์ พิจิตร พิษณุโลก (กลุ่มเพื่อนเมืองรอง) กลุ่มจังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี (กลุ่มเมืองรองแฝงเมืองหลัก) และกลุ่มจังหวัดกำแพงเพชร นครสวรรค์ ชัยนาท สิงห์บุรี

(กลุ่มเพื่อนเมืองรอง) ตามลำดับ ดังนั้น จังหวัดเมืองรองที่ควรมุ่งเน้นการผลักดันการรวมกลุ่มวางแผนการท่องเที่ยว
กับจังหวัดรอบข้างจะมีทั้ง 8 จังหวัด ได้แก่ นครสวรรค์ ชัยนาท สิงห์บุรี ลพบุรี อ่างทอง ราชบุรี สมุทรสงคราม
และบุรีรัมย์

แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบรวมกลุ่มจึงควรเป็นการพัฒนากิจกรรมและเส้นทางการท่องเที่ยว
ระหว่างกันในกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นการสร้างเรื่องราว (storytelling) เพื่อเชื่อมโยงวัฒนธรรม การจัดโปรโมชั่นและ
ส่วนลดที่พักหรือร้านอาหารการท่องเที่ยวแบบคอมโบในกลุ่มจังหวัด และการจัดกิจกรรมการสะสมแต้มหากนัก
ท่องเที่ยวได้เยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวหรือรับประทานอาหารหรือเข้าพักที่โรงแรมภายในกลุ่มจังหวัดเดียวกัน
เป็นต้น การส่งเสริมไปในแนวทางดังกล่าวจะมีส่วนช่วยได้เพิ่มฐานลูกค้าใหม่ รักษาฐานลูกค้าเก่า หรือแม้กระทั่ง
การขยายระยะเวลาพำนักให้นานขึ้น

จากสามแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองรองด้วยการวิเคราะห์ข้อมูล mobility data ที่สะท้อน
ให้เห็นถึงพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงลึกของประชาชนไทย ได้ชี้ให้เห็นว่าการส่งเสริมภาคท่องเที่ยวไทยนั้นสามารถ
วางนโยบายแบบเฉพาะที่ตอบโจทย์ตามความแตกต่างกันตามศักยภาพของแต่ละพื้นที่ได้แม่นยำมากขึ้น
นอกเหนือจากการดำเนินนโยบายการท่องเที่ยวในลักษณะมหภาคหรือ one size fit all ด้วยการกระตุ้นฝั่งอุปสงค์
เช่น การลดมาตรการทางภาษีให้กับบริษัทที่จัดงานสัมมนาในเมืองรอง มาตรการเราเที่ยวด้วยกัน เป็นต้น อีกทั้ง
การวิเคราะห์ข้อมูล mobility data ยังทำให้กลุ่มผู้พัฒนาหรือผู้ประกอบการ รวมถึงข้าราชการท้องถิ่นสามารถนำ
ข้อตกผลึกเหล่านี้ไปปรับกลยุทธ์หรือแผนยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ของตนที่สะท้อนมาจาก
ความต้องการจริงจากความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ดียิ่งขึ้น ยิ่งไปกว่านั้น นอกจากการยกระดับมาตรการภาค
การท่องเที่ยว การใช้ mobility data ในการวิเคราะห์ยังคงมีศักยภาพในการช่วยยกระดับการวางแผนเชิงนโยบาย
ให้มีความแม่นยำเชิงต่อความท้าทายของประเทศหรือโจทย์การพัฒนามิติอื่น เช่น การย้ายถิ่นฐานของแรงงาน การ
รับมือภัยธรรมชาติ การควบคุมโรคแพร่ระบาด เป็นต้น

4.21 ข้อเสนอเพื่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจของภาคส่งออก (เน้นที่อุตสาหกรรมอาหาร)

การฟื้นฟูเศรษฐกิจไทยหลังโควิด-19 อย่างยั่งยืน ต้องอาศัยการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหาร ซึ่งเป็นหนึ่งใน
อุตสาหกรรมที่ประเทศไทยมีศักยภาพในการแข่งขันสูง ปรากฏเป็น 2 ใน 10 อุตสาหกรรมเป้าหมาย S-Curve ของ

ภาครัฐที่มุ่งจะผลักดันเศรษฐกิจอย่างก้าวกระโดด อันได้แก่ กิจกรรมการเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ และ อุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตร

การพิจารณาอุตสาหกรรมอาหารในงานวิจัยชิ้นนี้จะพิจารณาให้ครบถ้วนตลอดห่วงโซ่คุณค่า ได้แก่ กิจกรรมการผลิตวัตถุดิบภาคเกษตร ซึ่งเกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าเกษตรโดยเกษตรกร การผลิตอาหารซึ่งเป็นการ นำเอาวัตถุดิบการเกษตรมาแปรรูปออกมาเป็นสินค้ารวมถึงบริการที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนภาคการส่งออกที่เป็นหัวใจในการนำเอาสินค้าของไทยไปขยายยังประเทศอื่นๆ ทั่วโลก

กรอบการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารจะมีการพัฒนาตามหลักเศรษฐศาสตร์ใน 3 รูปแบบ ได้แก่

1. Efficiency คือ การพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต เน้นการเพิ่มผลผลิต หรือการลดต้นทุน
2. Inclusive คือ การเชื่อมโยงเศรษฐกิจในวงกว้าง ก่อให้เกิดการกระจายรายได้ไปยังประชาชนฐานรากมากขึ้น ไม่กระจุกตัวอยู่เฉพาะธุรกิจรายใหญ่เท่านั้น
3. New Economy คือ การเพิ่มคุณค่าให้กับอาหารในฐานะสินค้าและบริการที่มีคุณค่าเพิ่มสูงขึ้น ทำให้ผู้รับบริการยินดีที่จะจ่ายเงินเพื่อใช้บริการมากขึ้น

การศึกษาในส่วนนี้ อาศัยการรวบรวมข้อมูลในระดับปฐมภูมิเป็นหลัก นั่นคือการใช้ bottom-up approach เป็นแกนในการรวบรวมข้อมูล และอนุมานเป็นข้อเสนอในระดับมหภาค การลงพื้นที่ทำให้เห็นตัวอย่าง ต้นแบบที่ประสบความสำเร็จ ทำให้ได้รับข้อมูลประเด็นปัญหาและอุปสรรคต่างๆ นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยยังได้ทำการประเมินข้อเสนอสินค้าเกษตรใหม่ๆ ที่เป็นนโยบายที่นำเสนอโดยภาครัฐในระหว่างการดำเนินการศึกษาวิจัย และการทบทวนข้อมูลผ่านการทบทวนเอกสาร งานวิจัย การจัดประชุมกลุ่มย่อย การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ตลอดจนนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง และท้ายที่สุดมีการใช้ข้อมูลทุติยภูมิมาใช้ประกอบการวิเคราะห์ในแต่ละประเด็น ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

4.21.1 ภาคเกษตร

การพิจารณาภาคเกษตรเริ่มต้นวิเคราะห์จากภาพปริมานการผลิตที่สร้างขึ้นโดยคณะผู้วิจัย กระบวนการผลิตข้าวตั้งแต่เริ่มต้นปลูกไปจนถึงข้าวที่อยู่บนจานข้าวนั้น ประกอบไปด้วยกิจกรรมทั้งสิ้นรวม 9 กิจกรรม ได้แก่ 1. การสร้างเมล็ดพันธุ์เพื่อนำมาเพาะปลูก 2. งานไถดิน เตรียมดิน 3. ปุ๋ย สารเคมี ยาปราบศัตรูพืช การดูแลข้าวโดยใช้

สารเคมีต่างๆ 4. น้ำมัน และเครื่องจักรการเกษตร 5. ชาวนาที่ทำหน้าที่เพาะปลูก เกี่ยวข้าวและใช้วัตถุติดและเครื่องมือ เครื่องใช้ต่างๆ 6. รถบรรทุกที่นำเอาข้าวเปลือกไปขายต่อ ซึ่งรวมถึงพ่อค้าคนกลางที่รับหน้าที่ขนส่ง 7. โรงสีที่แปลงข้าวเปลือกมาเป็นข้าวสาร 8. ร้านค้าส่งและค้าปลีกนำข้าวไปกระจายสู่ผู้ผลิต และ 9. ร้านอาหารที่นำข้าวมาผลิตเป็นข้าวพร้อมทานขายต่อ

ปริศนาธรรมข้างต้นมีสิ่งที่น่าสนใจก็คือ ใน 9 ขั้นตอนดังกล่าว กลับพบว่าไม่มีเพียง “ชาวนา” ที่ขาดทุนและไม่สามารถร่ำรวยขึ้นมาเองได้ ส่วนขั้นตอนอื่นๆ กลับพบว่าสามารถสร้างผลกำไรได้ค่อนข้างสม่ำเสมอและร่ำรวยจากการภาคเกษตรได้

นี่เองที่ทำให้งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาเกษตรกรให้สามารถที่จะต่อยอดเอาตัวรอดได้ในอนาคต ซึ่งจะเป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนต่อไป

เมื่อพิจารณาถึงบทบาทความพยายามของภาครัฐในการแก้ไขปัญหาในส่วนนี้ จากการทบทวนข้อมูลในปัจจุบัน พบว่ามาตรการของภาครัฐยังคงดูแลได้ในระดับที่จำกัดและไม่เพียงพอที่จะยกระดับเกษตรกรสู่ความยั่งยืนอย่างแท้จริง โดยมาตรการเข้ามาช่วยเหลือของภาครัฐยังคงมุ่งเน้นไปที่การแจก เช่น แจกที่ดิน แจกเงิน แจกดอกเบี้ยย (ลดดอกเบี้ย) แจกพันธุ์ข้าว ซึ่งท้ายที่สุดจะกลายเป็นมาตรการที่ประคับประคองให้เกษตรกรอยู่รอดได้ แต่ไม่สามารถก้าวข้ามไปสู่ความยั่งยืนได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มาตรการที่ใช้อาจจะมีการขัดกันเอง เช่น หากมีการประกันราคาแล้วจะเน้นการปลูกที่มีคุณภาพเพิ่มขึ้นได้หรือไม่? หรือจะกลายเป็นการขยายพื้นที่เพื่อเข้าร่วมโครงการและได้เงินอุดหนุนจะดีกว่า?

ความเปราะบางของเกษตรกรในช่วงโควิด-19 ส่วนหนึ่งเกิดจากราคาวัตถุดิบในตลาดโลกมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ไม่ว่าจะเป็นต้นทุนเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยเคมี รวมไปถึงสารเคมีในภาคเกษตร ซึ่งหากพิจารณาด้านต่อของปัญหาจะพบว่ามีทั้งปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นการเฉพาะ เช่น การบุกยูเครนของรัสเซียซึ่งเป็นแหล่งวัตถุดิบการเกษตร เช่น อาหารสัตว์ทำให้ราคาเพิ่มสูงขึ้น การกำหนดบทลงโทษทางเศรษฐกิจของโลกตะวันตกต่อรัสเซียทำให้ราคาพลังงานในโลกมีแนวโน้มสูงขึ้น ในขณะที่เดียวกัน บางส่วนเป็นปัญหาระยะยาว เช่น ตลาดเมล็ดพันธุ์และปุ๋ยเคมีในระดับโลกเป็นตลาดที่มีผู้ขายน้อยราย ทำให้เกิดปัญหาการใช้อำนาจตลาด ผู้ผลิตสามารถกำหนดราคาวัตถุดิบที่สูงกว่าราคาในตลาดที่มีผู้ขายจำนวนมาก และสามารถผลักดันต้นทุนต่างๆ ที่เพิ่มสูงขึ้นจากปัจจัยระยะสั้นไปสู่ผู้ซื้อได้

ในแง่นี้ การแก้ไขปัญหาในส่วนของวัตถุดิบอาจจะต้องเป็นการพัฒนา R&D ในประเทศเพื่อเข้ามาช่วยแข่งขันกับผู้ผลิตในระดับโลก

สำหรับมาตรการของภาครัฐในปัจจุบัน พบว่าธนาคารแห่งประเทศไทยเลือกที่จะไม่เข้ามาแทรกแซงค่าเงินบาทให้แข็งเพื่อที่จะลดต้นทุนการนำเข้า ซึ่งถือว่าเป็นมาตรการที่มีความเหมาะสม ในขณะเดียวกัน กองทุนน้ำมันได้เข้ามาแทรกแซงในลักษณะที่เป็นแบบประคับประคอง ไม่ให้ราคาค่าครองชีพเพิ่มขึ้นเร็วจนเกินไป แต่ก็ไม่ได้เข้าไปแทรกแซงให้ราคาบิดเบือนสูงจนเหมือนกับว่าประเทศไทยไม่ได้เผชิญปัญหาจากภายนอกใดๆ

การช่วยเหลือในลักษณะนี้ถือว่าเป็นบทบาทของการเลือกกระทำที่เหมาะสม โดยเน้นการประคับประคองไม่ให้ปัญหาเกิดขึ้นอย่างรุนแรงจนประชาชนไม่สามารถปรับตัวได้ทัน แต่ให้ราคาปรับตัวตามสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงไปและให้ประชาชนต้องรู้จักปรับตัว

แม้ว่าในส่วนของวัตถุดิบต่างๆ ที่นำเข้าจากต่างประเทศ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายอาจจะไม่สามารถเข้ามาช่วยเหลืออะไรได้มากนัก เนื่องจากการสร้างความสามารถในการแข่งขันที่ยั่งยืน แปลว่าเกษตรกรต้องรับมือกับต้นทุนที่เท่าเทียมกันกับประเทศคู่แข่งอื่นๆ แต่ทางออกในระยะยาวสำหรับเกษตรกรไทย สามารถเกิดขึ้นได้ใน 4 รูปแบบ ซึ่งสะท้อนทางเลือกที่เกษตรกรแต่ละคนสามารถที่จะเลือกเดินเส้นทางได้ตามสถานการณ์ของตนเอง ดังนี้

ทางออกที่ 1: เกษตรกรโดดเดี่ยว ใช้มือถือสั่งการจ้างคนอื่นทำงานเพราะอายุมากแล้ว หรือมีอาชีพอื่นที่ทำนอกภาคเกษตรร่วมด้วย กลุ่มนี้ต้องเพิ่มความหลากหลายในพืชที่เพาะปลูก ความหลากหลายจะช่วยให้รายได้มีความสม่ำเสมอมากยิ่งขึ้น

ทางออกที่ 2: เกษตรกรเทคโนโลยี เป็นชาวนาไฮเทคที่มีความรู้ มีเทคโนโลยี มีทุนทำนาขนาดใหญ่ มีทุนทรัพย์ในการลงทุน กลุ่มนี้ต้องเน้นพัฒนาประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในระดับที่สูง เช่น การทำเกษตรแม่นยำที่ผลิตภาพสูง และมีต้นทุนต่ำ

ทางออกที่ 3: เกษตรกรรวมกลุ่ม เป็นชาวนาที่รวมกลุ่มกันเป็นวิสาหกิจแบบพอเพียง หรือเป็นกลุ่มแปรรูปกลุ่มธุรกิจ กลุ่มนี้ต้องมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการเข้าสู่ช่องทางการจัดจำหน่าย รวมทั้งพัฒนาต่อยอดทางด้านการสร้างตราสินค้า การทำตลาด การค้าขายออนไลน์

ทางออกที่ 4: พันธมิตรเกษตรกรเพื่อพัฒนาภาคเกษตร เป็นกลุ่มที่เกษตรกรทำหน้าที่เป็นผู้ผลิต เอกชนเข้ามาช่วยหาตลาด ภาควิชาการ ภาคประชาสังคมและภาครัฐ เข้ามาช่วยส่งเสริม ประสานงาน และการให้ความรู้ทางเทคโนโลยี

ทางออกข้างต้นเป็นข้อสรุปที่มาจากหลักฐานเชิงประจักษ์ที่คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่และได้รับข้อมูลข้อเสนอแนะต่างๆ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเกษตรกรอย่างยั่งยืน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

หลักฐานชิ้นที่ 1 มาจากการสำรวจปัญหาความเสี่ยงของเกษตรกรที่เลือกปลูกพืชเพียงชนิดเดียว พบว่าในช่วงโควิด-19 นั้น เกษตรกรประสบกับปัญหาขาดทุนจากการผลิตข้าวแม้ว่าภาคเกษตรจะไม่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 เช่น การแพร่ระบาดในหมู่เกษตรกรเกิดขึ้นอย่างจำกัดและไม่ได้กระทบกับกระบวนการผลิตมาก การส่งออกสินค้าก็ยังคงสามารถดำเนินการได้เนื่องจากอาหารเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ทุกประเทศยังคงต้องการแม้ในยามวิกฤติ หากแต่ผลกระทบที่สำคัญที่นำไปสู่ปัญหาการขาดทุนเกิดจากการเพิ่มขึ้นของวัตถุดิบการผลิต ไม่ว่าจะเป็นปุ๋ยที่เพิ่มขึ้นเป็น 1,500 บาทต่อไร่ และเมล็ดพันธุ์ที่เพิ่มเป็น 500-600 บาทต่อไร่ ทำให้ต้นทุนการผลิตเพิ่มเป็น 8,000 บาทต่อไร่ ในขณะที่รายได้ต่อไร่ของเกษตรกรอยู่ที่แค่ 6,000-6,700 บาทต่อไร่เท่านั้น

หลักฐานชิ้นที่ 2 มาจากข้อมูลความเสี่ยงทางด้านภูมิอากาศแปรปรวน ซึ่งพบว่าในปัจจุบันและอนาคตสถานการณ์ El Nino และ la Nina มีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นในแง่ของความรุนแรง ซึ่งเมื่อพิจารณาความเสี่ยงของเกษตรกรจากปัญหาน้ำท่วมและน้ำแล้ง จะพบว่า กรณีน้ำท่วมมีความเสี่ยงที่รายได้ของเกษตรกรจะลดลงถึงร้อยละ 37.5 ในขณะที่กรณีน้ำแล้ง รายได้ของเกษตรกรอาจจะลดลงถึงร้อยละ 81.2 นั่นคือ เกษตรกรที่ปลูกพืชเพียงชนิดเดียวอาจจะมีความเสี่ยงสูงกว่าเพราะเหมือนวางไข่ที่เปราะบางเอาไว้ในตระกร้าใบเดียวเท่านั้น

หลักฐานชิ้นที่ 3 มาจากข้อมูลในระดับพื้นที่ พบว่าเกษตรกรที่ปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตมาผลิตแบบผสมผสานทำให้มีผลผลิตที่หลากหลาย ช่วยตอบสนองต่อความต้องการของตลาดและลดความเสี่ยงต่อราคาสินค้าที่มีความผันผวน ต้นแบบแรกมาจากเกษตรกรที่พิษณุโลก มีการลดพื้นที่ปลูกข้าวมาปลูกพืชผักอื่น เช่น กะเพรา โหระพา พริก ตะไคร้ หรือผลไม้ ต้นแบบที่สอง ลดพื้นที่ปลูกยางพารามาปลูกพืชสวนผสม เช่น มะละกอ ตะไคร้ ขมิ้น ข่า กล้วย เป็นต้น ซึ่งทั้งสองต้นแบบนำไปสู่ผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายและรายได้ที่มั่นคงมากยิ่งขึ้นอย่างแท้จริง

หลักฐานชิ้นที่ 4 ศึกษาต้นทุนของการใช้เทคโนโลยีในการประยุกต์ใช้กับภาคเกษตร พบว่าการทำเกษตรด้วยเทคโนโลยีเช่น Precision มีต้นทุนที่สูงมาก เช่น แพงกว่าวัดอุณหภูมิสำหรับการปลูกพืชเพียง 1 แถว มีต้นทุนในหลัก 20,000 บาท ซึ่งหากเทียบกับต้นทุนของเกษตรกรในการปลูกพืชชนิดเดียวกันโดยไม่ต้องใช้เทคโนโลยีจะสามารถปลูกพืชได้ถึง 2 ไร่ครึ่ง นั่นคือ เทคโนโลยีในการประยุกต์ใช้กับภาคเกษตรต้องอาศัยการลงทุนที่แพง แต่ยังเป็นทางออกที่เป็นไปได้ เพราะผลิตภาพในการผลิตสูงขึ้นจริง

หลักฐานชิ้นที่ 5 เป็นตัวอย่างการรวมกลุ่มของ นาเฮียใช้ ที่จังหวัดสุพรรณบุรี เกษตรกรมีการรวมกลุ่มโดยการนำของเฮียใช้ ทำระบบเป็น contact farming มีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยทำให้การผลิตมีคุณภาพสูง และ

ขายได้ราคาสูง เปลี่ยนรูปแบบการผลิตแบบโตนเดียวที่รับปลูกريبเก็บ หวังพึ่งพารัฐอุดหนุน มาร่วมกันพัฒนา ประสิทธิภาพในการผลิตแบบทดลองให้เหมาะสมต่อพื้นที่ ได้แก่ เมล็ดพันธุ์ น้ำ อากาศ โรค แมลง วัชพืช และวิธีการจัดการ

หลักฐานชั้นที่ 6 เป็นตัวอย่างการรวมกลุ่มสร้างมะม่วงมูลค่าเพิ่มสูง เรียกว่า มะม่วงสีทอง ที่วังน้ำบ่อ จังหวัด พิษณุโลก การรวมกลุ่มในกรณีนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงวิธีการผลิตจากการเน้นปริมาณ เป็นการเน้นคุณภาพ นั่นคือ การปรับกระบวนการผลิต เช่น การวางระยะห่างของต้นไม้ที่เหมาะสม การตัดต้นไม้ที่ผลไม่ใกล้กันเพราะจะแย่งอาหารกัน การยอมตัดใจทิ้งเศษมะม่วงที่ไม่มีคุณภาพ ทำให้ตลาดหันมาบริโภคสินค้าที่คุณภาพ และวางแผนที่จะต่อยอดสร้างตราสินค้า สร้างกลุ่มชุมชน

หลักฐานชั้นที่ 7 โมเดลศูนย์บ่มเพาะเกษตรกรรุ่นใหม่ ที่ กทม. ในโมเดลนี้ สะท้อนปัญหาโมเดลภาคเกษตร ในปัจจุบันที่กำลังเข้าสู่ทางตัน ประเทศไทยมีผลิตภัณฑ์ที่คล้ายคลึงกันจำนวนมาก เช่น ข้าวปรุ่งแต่งคุณค่าต่างๆ ที่หลากหลายยี่ห้อ ซึ่งอุปสงค์ความต้องการสินค้าอาจจะมีเพิ่มไม่เพียงพอ ทำให้เจอกับปัญหาสินค้าไม่สามารถขายได้

โมเดลนี้ เป็นการรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อผลิตสินค้าเกษตรที่หลากหลาย แล้วมีศูนย์กลางอยู่ที่ผู้นำศูนย์ คือ พี่โบ๊ ที่เข้ามาพัฒนาตลาดความต้องการ โดยเข้าไปเจรจากับภาคธุรกิจ หรือ หมู่บ้านต่างๆ ว่าเมื่อต้องการสินค้า เช่น ต้องการผักสลัด ก็จะส่งเกษตรกรให้ตัดผักแบบสดๆ ทำให้ผู้บริโภคได้รับสินค้าที่สดใหม่ และลดการสูญเสียเงินให้กับพ่อค้าคนกลาง ทำให้เกษตรกรได้รับรายได้เต็มที่เต็มหน่วย

หลักฐานชั้นที่ 8 มาจากสกลนครโมเดล ที่มีการผลิตสินค้าที่ตอบสนองต่อความต้องการของตลาด โดยในพื้นที่หนึ่งมีการปลูกฟ้าทะลายโจรที่มีการศึกษารูปแบบความเหมาะสมของพื้นที่ และกระบวนการผลิตที่ทำให้ได้สารเคมีที่คุณภาพสูงกว่าพื้นที่อื่นๆ นำไปสู่การสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรรูปแบบใหม่อย่างรวดเร็ว อีกพื้นที่หนึ่งมีการทดลองปุ๋ยมีชีวิต เพื่อพัฒนาให้ดินทรายสามารถกลับมาเป็นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ไปได้ ซึ่งเป็นการทำวิจัยแบบเชิงปฏิบัติการในเชิงพื้นที่ นำไปสู่การผลิตสินค้าที่ตอบสนองต่อปัญหาของพื้นที่ และมีความต้องการของตลาดรองรับจำนวนมาก (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่ที่แห้งแล้งสูง)

ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเกษตรกรจะเลือกพัฒนาตามโมเดลไหนก็ตาม สิ่งที่ภาครัฐควรจะทำคือการแก้ไขปัญหาให้กับเกษตรกรซึ่งเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่พบได้ทั่วไป ได้แก่ ปัญหาการลอกขายวัตถุดิบ ไม่ว่าจะป็น ปุ๋ย สารเคมี เมล็ดพันธุ์ การลอกปลูกสินค้าเกษตรเช่น ข้าว มัน ไม้ หมายถึง การลอกเกษตรกรให้ซื้อวัตถุดิบต่างๆ

และจ้ำจวนว่าจะมาซื้อผลผลิตแต่ท้ายที่สุดก็ไม่ได้กลับมาซื้อ รวมถึงปัญหาการหลอกลงทุนในภาคเกษตรใน รูปแบบของแชร์ลูกโซ่ต่างๆ ที่ทำให้เกษตรกร รวมถึงผู้ลงทุนต้องสูญเสียเงินเก็บจำนวนมาก

4.21.2 อุตสาหกรรมอาหาร

การพัฒนาธุรกิจอาหารของไทยในงานวิจัยชิ้นนี้ ได้อาศัยการลงพื้นที่เพื่อหาโมเดลการพัฒนาที่ดี และที่ ควรปรับปรุง ดังนี้

ข้อมูลต้นแบบที่ดี มาจากกรณีไก่อุดมขนาดใหญ่ในพื้นที่ภาคใต้ พบว่าบางพื้นที่มีการต่อต้านการนำเอาไก่ ทอดของธุรกิจรายใหญ่เข้าไปขายในประเทศ เพราะว่าเป็นการเข้ามาทำลายธุรกิจท้องถิ่น ทำให้ในพื้นที่ยังคงมี ธุรกิจรายย่อยจำนวนมาก เกิดการกระจายรายได้ที่ดีกว่า

ในด้านความหลากหลาย พบว่าอาหารของประเทศไทยมีการพัฒนาความหลากหลายที่ดีมาก เช่น มีการ นำเอารสชาติใหม่ๆ เข้ามาประยุกต์ มีการนำเอาสินค้าในอดีตมาขาย มีการปรับแต่งรสชาติให้ถูกปากถูกใจ ผู้บริโภค จึงเป็นสิ่งที่ภาคธุรกิจทำได้ดีอยู่แล้ว

คณะผู้วิจัยยังพบว่าสินค้าไทยถูกดัดแปลงคุณค่าให้เพิ่มสูงขึ้นเพื่อตอบโจทย์ความต้องการทางด้านสุขภาพ ไม่ว่าจะเป็นการลดน้ำตาล ลดไขมัน เพิ่มวิตามิน การเสนอความสามารถในการรักษาโรคต่างๆ รวมถึงคุณภาพของ กระบวนการผลิต (พวกสินค้าออร์แกนิก) จึงถือว่าธุรกิจมีความสามารถในการตอบสนองต่อความต้องการของ ผู้บริโภคได้ดีแล้วเช่นเดียวกัน

การลงพื้นที่ยังทำให้เห็นถึงความพยายามในการต่อยอดสร้างมูลค่าเพิ่ม เช่น การนำเอาการแสดงเข้ามา ประกอบการการขายสินค้า จึงไปไกลกว่าแค่ความสัมพันธ์ในแง่ของการขายอาหาร แต่เป็นการขายประสบการณ์ จึงต่อยอดสร้างมูลค่าเพิ่มได้ในระดับที่สูงมากยิ่งขึ้น และเป็นตัวอย่างที่ภาคเอกชนทำดีอยู่แล้ว

นอกจากนี้ ร้านอาหารยังได้มีการต่อยอดห่วงโซ่คุณค่าด้วยการเข้าไปผลิตในกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ เชื่อมโยง เช่น ร้านอาหารมีการปลูกผักที่ปลูกขึ้นเอง (ต้นแบบร้าน Farm Sook Café ที่ขอนแก่น) ครอบคลุม ไร์เกษตรกรที่เพชรบูรณ์มีการขยายผลจากการปลูกสินค้าเกษตรมาทำฟาร์มสเตย์และนำผลผลิตมาขายในร้านอาหาร ของตนเอง ฟาร์มมะม่วงที่เขาใหญ่สร้างร้านคาเฟ่ให้บริการสินค้าที่ผลิตขึ้นเอง เป็นต้น

โอกาสในการพัฒนาหนึ่งที่สำคัญ คือ การเชื่อมโยงธุรกิจอาหารเข้ากับภาคท่องเที่ยว ในปัจจุบันพบว่า ภาครัฐมักจะทำให้โอกาสธุรกิจอาหารโดยการนำเอาอาหารไปจัดแสดง เช่น ในงานประชุม APEC ที่จัดขึ้นในปี 2022 แต่อาหารที่ถูกนำมาจัดเสนอมักจะเป็นอาหารที่หรู เป็นอาหารพิเศษมักจะไม่พบในร้านอาหารทั่วไป ประเทศไทยจึงขาดสนามแข่งขันที่จะใช้นำเสนอสินค้าให้กับผู้บริโภคในวงกว้าง ทางหนึ่งที่เราสามารถแก้ไขได้ในตรงนี้ คือ การอาศัยภาคท่องเที่ยวเข้ามาช่วยในการแก้ไขปัญหา โดยคณะผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าการเตรียมอาหารสำหรับโรงแรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาหารเช้า สามารถใช้เป็นสนามในการแข่งขันเพื่อประเมินการตอบรับจากผู้บริโภคได้

คณะผู้วิจัยเสนอให้ภาครัฐสนับสนุนการใช้ภาคท่องเที่ยวในส่วนของโรงแรมเพื่อเป็นสนามแข่งขันเพื่อนำเสนออาหาร โดยนำเอาสินค้าในพื้นที่เข้ามาให้บริการพ่วงกับบริการปกติของที่นำเสนอกับโรงแรม หากผลตอบรับดีก็ให้มีการพัฒนาต่อยอดเป็นสินค้าขายต่อไป ในขณะที่ผลตอบรับที่ไม่ดีก็สามารถนำมาปรับปรุงต่อไป

นอกจากนี้ การพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารของไทยจะพัฒนาต่อยอดได้ดี ถ้ามีการนำเสนอสินค้าใหม่ๆ ที่มีศักยภาพในการสร้างตลาดได้ในอนาคต

คณะผู้วิจัยพบว่าในระหว่างการทำกรวิจัยนั้น ภาครัฐมีการขับเคลื่อนใน 2 สินค้าหลัก คือ กล้วยา และการผลิตสุราเสรี อย่างไรก็ตาม คณะผู้วิจัยอาจจะมีความเห็นต่างในแง่ของการผลักดันทั้ง 2 สินค้าข้างต้น โดยกล้วยาเป็นสินค้าที่ส่งผลกระทบต่อสังคมในระดับสูง และประเทศไทยยังไม่มียุทธศาสตร์ในการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาเกิดขึ้นทั้งต่อตัวผู้บริโภค ต่อครอบครัว ต่อชุมชนและต่อสังคมในวงกว้าง จึงควรจะต้องมีการพัฒนาองค์ความรู้ที่เพียงพอเพื่อที่จะลดทอนผลกระทบที่เกิดขึ้นให้อยู่ในระดับที่ต่ำที่สุด สำหรับการผลิตสุราเสรี คณะผู้วิจัยมีความกังวลใจว่า สินค้าสุราเป็นสินค้าที่ส่งผลกระทบต่อสังคมในระดับสูง จึงถือว่าเป็นสินค้าที่เป็นภัยต่อสังคม ในแง่นี้ การปล่อยให้ธุรกิจมีการผูกขาดจะช่วยลดปริมาณการซื้อขายได้ดี อีกทั้งยังมีประโยชน์ในแง่ของความชัดเจนและความสามารถในการจัดเก็บภาษีที่การเก็บจากผู้ขายน้อยรายจะสามารถเก็บได้เต็มเม็ดเต็มหน่วยมากกว่า

ในทางตรงกันข้าม สินค้าอาหารที่ประเทศไทยควรจะให้ความสำคัญคือกลุ่มที่มีศักยภาพตอบโจทยตลาดที่กำลังจะเปลี่ยนแปลงในอนาคต พฤติกรรมผู้บริโภคอาหารในยุคอนาคตกำลังเปลี่ยนแปลงจากการบริโภคเนื้อสัตว์เป็นการแสวงหาแหล่งโปรตีนจากทางเลือกอื่นด้วยเหตุผลหลักได้แก่ ความต้องการของผู้บริโภคโดยเฉพาะในกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วต่อความยั่งยืนและสิ่งแวดล้อมจึงทำให้ผู้บริโภคที่ตระหนักถึงผลกระทบของห่วงโซ่การผลิตเนื้อสัตว์ต่อสิ่งแวดล้อมลดความต้องการบริโภคเนื้อสัตว์ลงและความต้องการด้านการรักษาสุขภาพในระยะยาว

นอกจากทางฝั่งอุปสงค์จะมีแนวโน้มเชิงบวกต่อกระแสการทานโปรตีนทางเลือก ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการผลิตอาหารแทนเนื้อสัตว์อย่าง Food Biotechnology และ Smart Farming ก็มีช่วยเช่นเดียวกัน

จากการทบทวนการวิเคราะห์ของหลายสำนักได้แก่ KKP research, Kasikorn center, BIS research, and Data Bridge และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านอาหารแห่งอนาคตจากทั้งนักวิชาการ เอกชน และหน่วยงานรัฐ ตลาดอาหารโปรตีนทางเลือกสองอันดับแรกที่มีแนวโน้มเติบโตได้ดีและประเทศไทยมีศักยภาพที่จะแข่งขันได้ ได้แก่ เนื้อจากพืช (plant-based meat) และโปรตีนจากแมลง (insect-based protein) โดยตลาดเนื้อจากพืชในระดับโลกในปี 2564 มีขนาดอยู่ที่ 5.6 พันล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ โตเฉลี่ยร้อยละ 14 ต่อปี ในขณะที่ตลาดเนื้อจากพืชในไทยมีขนาดอยู่ที่ 120 ล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ และผลการส่งออก 5 เดือนแรกของปี 2565 คือ 630 ล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มมาร้อยละ 13.5 เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา ส่วนตลาดโปรตีนจากแมลงปี 2565 ในตลาดโลกมีขนาดอยู่ที่ 400 ล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ ตลาดในไทยขนาด 4 ล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ และการส่งออกแมลงรวมเท่ากับ 130 ล้าน

โอกาสของตลาดของเนื้อจากพืชสำหรับไทยในเชิงคุณภาพมีค่อนข้างมาก ในฝั่งอุปสงค์ก็มีการสนับสนุนกระแสความต้องการของกลุ่มคนรักสุขภาพที่ต้องการบริโภคอาหารแคลอรีต่ำและคอเรสเตอรอลต่ำของหลายคนทั่วโลก และเสริมด้วยกระแสความต้องการรักษาสิ่งแวดล้อมในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก เนื้อจากพืชสามารถตอบโจทย์ได้ทั้งสองแง่ทั้งในแง่เพื่อสุขภาพที่ดีกว่าทานเนื้อสัตว์และการผลิตที่ก่อให้เกิดก๊าซเรือนกระจกน้อยกว่าเนื้อสัตว์ สำหรับโอกาสในไทยจะอยู่ในฝั่งของอุปทานที่มีพืชพันธุ์ที่หลากหลายที่มีโปรตีนสูงหรือมีรสสัมผัสคล้ายเนื้อกระจายอยู่ในหลายภูมิภาค เช่น เห็ดครง เมล็ดถั่วเขียว ไซ้ข้าว ขนุนและเม็ดขนุน อัลมอนต์อีสาน (เม็ดกระบก) เป็นต้น ส่วนผลิตภัณฑ์เนื้อจากพืชมีอยู่สองกลุ่มได้แก่ กลุ่มพร้อมทาน เช่น หมูปั้นจากเห็ดครง และกลุ่มพร้อมปรุง เช่น พิวกราส์จากเม็ดขนุน ส่วนข้อได้เปรียบของไทยในการแข่งขันในตลาดโปรตีนจากแมลงก็สูงเช่นเดียวกัน โดยไทยสามารถผลิตแมลงเศรษฐกิจได้ประมาณ 200 ชนิด ตามความต้องการของตลาดยุโรปและสหรัฐอเมริกา ต้นทุนเพาะเลี้ยงต่ำ มลพิษต่ำ เช่น จิ้งหรีด ตั๊กแตน หนอนนก ดั่งงา เป็นต้น และนำมาแปรรูปได้หลากหลาย ได้แก่ ขนมแมลงอบแห้ง โปรตีนแห้งจากแมลง โปรตีนผงจากแมลง และเส้นพาสต้าแมลง

อุตสาหกรรมการผลิตเนื้อจากพืชในไทยในระยะปัจจุบันยังต้องการการพัฒนาอีกค่อนข้างมาก เนื้อจากพืชที่ดีที่จะตอบผู้บริโภคได้ต้องมีอย่างน้อย 5 คุณสมบัติดังต่อไปนี้ (1) เนื้อสัมผัส กลิ่น รส ที่ใกล้เคียงกับเนื้อสัตว์ (2) สารอาหารที่ครบถ้วนและเหมาะสมที่จะสามารถทานแทนเนื้อสัตว์ได้ (3) สารออกฤทธิ์ช่วยร่างกาย (function) เพื่อเสริมสร้างสุขภาพ (4) การป้องกันการแพ้อาหาร และ (5) ราคาที่ไม่แพงจนเกินไปด้วยต้นทุนการผลิตที่ต่ำ

ดังนั้น เพื่อจะตอบโจทย์ทั้ง 5 ข้อนี้ ไทยยังคงต้องส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยตัวอย่างที่ผลลัพธ์ที่ดีและมีความเป็นไปได้ มีอยู่สองรูปแบบ โดยแบบแรกคือโมเดลการพัฒนาอาหารร่วมกัน ระหว่างหน่วยงานรัฐ วิชาการ และเอกชน (Co-create & Co-investment) ใน Future Food Lap (FFL) ของ FoodInnopolis โดยทางผู้ประกอบการจะเป็นคนมาเสนอโปรเจกต์ธุรกิจอาหารและเป็นผู้ลงทุนเอง โดยทางศูนย์ จะให้ความสนับสนุนด้านความรู้จากนักวิจัยและผู้เชี่ยวชาญ และอุปกรณ์ทดลองเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการสนับสนุนรูปแบบพิเศษของ Project Management Unit Competitiveness (PMUC) ที่ให้งบวิจัยส่วนหนึ่งสำหรับการจับมือระหว่างภาควิชาการและเอกชน

การพัฒนาสินค้าเกษตรด้านผลิตภัณฑ์สมุนไพรทางการแพทย์ทางเลือก

แนวโน้มด้านการแพทย์โลกกำลังเปลี่ยนแปลงความต้องการการรักษาด้วยสามกระแสนหลักได้แก่ กลุ่มโรคไม่ติดต่อหรือ NCDs เช่น เบาหวาน มะเร็ง กำลังก่อความรุนแรงที่ในปี ค.ศ. 2019 ประชาชนทั่วโลกเสียชีวิตจาก NCDs 41 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 74.5 จากผู้เสียชีวิตทั้งหมด สังคมผู้สูงอายุที่ทำให้ผู้คนส่วนใหญ่เริ่มสนใจการสร้าง ความแข็งแรงในวัยชรา และการเพิ่มของโรคติดต่อจากเชื้อไวรัสที่ต้องการการรักษาตามอาการและการเพิ่ม ภูมิคุ้มกัน ในขณะที่ความต้องการการแพทย์แผนปัจจุบันเริ่มเข้าสู่ทางตันเนื่องจากราคายังสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผลข้างเคียงสูง และประสิทธิผลต่อกลุ่มบางโรคต่ำ จึงทำให้ความต้องการแพทย์ทางเลือกจากสมุนไพรเพิ่มสูงขึ้น ด้วยการรองรับจากงานวิจัยที่กำลังเพิ่มความน่าเชื่อถือในประสิทธิผลของการรักษาและข้อพิสูจน์เรื่องผลข้างเคียงที่ ต่ำ รวมถึงคุณค่าทางภูมิปัญญา

โอกาสของไทยในตลาดยาสมุนไพรยังมีความหวังถึงแม้ว่าจะมีส่วนแบ่งตลาดโลกค่อนข้างน้อยและตลาด ไทยเองก็ไม่ได้ที่นิยมอย่างกว้างขวาง โดยตำรับยาแผนไทยมีทั้ง 40,541 ตำรับ ซึ่งปัจจุบันได้รับการบรรจุในบัญชียา เพียง 92 ตำรับ บางตำรับยามีศักยภาพที่จะรักษาโรค NCDs ได้ดีกว่าแพทย์แผนปัจจุบัน ดังนั้น หากต้องการ ยกระดับสมุนไพรไทยจึงต้องเริ่มจากการคัดเลือกตำรับยาแผนไทยและสมุนไพรไทยเพื่อเน้นรักษาหรือป้องกันโรคที่ ทั้งชาวไทยและชาวโลกกำลังประสบปัญหา (demand-led) อย่าง โรค NCDs ที่พบเป็นจำนวนมาก เช่น โรคหัวใจ และหลอดเลือด โรคมะเร็ง โรคปอด เบาหวาน โรคของผู้สูงอายุ เช่น เสื่อมสมรรถภาพทางเพศ ความจำเสื่อม นอน ไม่หลับ พาร์กินสัน โรคที่มาจากไวรัสและอาการข้างเคียง เช่น อาการไข้ ไอ อักเสบ และการเพิ่มภูมิคุ้มกัน ส่วน การผลักดันสมุนไพรก็เน้นตำรับที่มีสมุนไพรที่เป็นที่จักในระดับเป็นส่วนผสม เช่น ขมิ้นชัน ว่านหาง น้ำมันมะพร้าว และกระเทียม นอกจากนี้การสร้างตลาดให้กับสมุนไพรไทยอาจเพิ่มเติมช่องทางส่งเสริมผ่านในรูปแบบของอาหาร ที่นำเสนอเรื่องประเด็นเพื่อสุขภาพด้วยส่วนผสมจากสมุนไพร เช่น ต้มยำกุ้งที่มีสมุนไพรอย่าง ขิง ข่า และตะไคร้

ท้ายที่สุดและสำคัญที่สุดของการทำให้สมุนไพรสามารถแข่งขันกับแพทย์แผนปัจจุบันได้ คือการพัฒนางานวิจัยเชิงประจักษ์ให้ตำรับสมุนไพรไทยเป็นที่ยอมรับเชิงวิชาการสากล โดยอาจวิจัยและพัฒนาสารสกัดที่มีส่วนผสมของสมุนไพรไทยที่ยังไม่เป็นที่นิยมสากล เช่น กระจ่างดำ เสาธงตาย ใบหม่อน ร่วมกับสารสกัดสมุนไพรสากลที่เป็นที่ยอมรับ เช่น CBD++ เพื่อเป็นการขยายตลาด โดยส่วนที่สำคัญคือตีพิมพ์การผลักดันการตีพิมพ์งานวิจัยระดับนานาชาติและการประเมินการขึ้นทะเบียนสมุนไพรไทยบนเกณฑ์สากล

ทั้งนี้ การพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารยังคงต้องการภาครัฐที่จะเข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาที่ค้างคาอยู่ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างยั่งยืน ได้แก่ ปัญหาคุณภาพของอาหาร ไม่ว่าจะเกิดจากสถานที่ผลิตไม่ได้มาตรฐาน วัตถุดิบไม่ได้มาตรฐาน การผลิตไม่ได้มาตรฐาน หรือการแอบอ้างฉลากที่ไม่ได้มาตรฐาน

นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยพบว่า ประเทศไทยเริ่มเผชิญกับปัญหาสินค้าล้นเกิน โดยการพัฒนาที่ผ่านมาเน้นการผลิตสินค้าที่ไปสิ้นสุดที่การมีสินค้า หรือ product ออกมาในตลาด หากแต่สินค้าที่ถูกผลิตขึ้นจะถูกวางเรียงกันเป็นจำนวนมากเป็นพันเป็นหมื่นชนิด ซึ่งไม่มีอุปสงค์ที่มากเพียงพอรองรับ

ในแง่ปัญหาในลักษณะนี้ส่วนหนึ่งเกิดจากปัญหาสภาวะการเลียนแบบของผู้ผลิต ที่เมื่อมีสินค้าใดที่ขายดีก็เฮโลกันเข้าไปผลิตสินค้าที่คล้ายคลึงกัน ทำให้มีสินค้าออกมาขายมหาศาลและทุกๆ คนขาดทุนเหมือนกันในที่สุด

การพัฒนาธุรกิจอาหารในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การหนุนเสริมจากภาครัฐต้องเริ่มเน้นที่การต่อยอดจากการมีผลิตภัณฑ์ไปสู่ผู้บริโภค โดยไม่ใช่ว่าเน้นแค่ให้สามารถวางขายในระบบออนไลน์เองได้ แต่ต้องหาวิธีเข้าไปช่วยให้กลไกตลาดทำงาน ตัวอย่างเช่น การใช้ภาคท่องเที่ยวเข้ามาช่วยเป็นเครื่องมือทดสอบความต้องการทางออก นั่นคือ ควรจะต้องหาทางให้ตลาดอุปสงค์สามารถเป็นผู้นำในการคัดสรรผลิตผลที่เป็นที่ต้องการให้ได้มากที่สุด

4.21.3 ภาคส่งออก

ภาคส่งออกเป็นหัวใจในการนำสินค้าของไทยออกไปขายให้กับผู้บริโภคในต่างประเทศ ภาพรวมในปัจจุบันบ่งชี้ว่าภาคส่งออกของไทยถูกขับเคลื่อนโดยธุรกิจจำนวนน้อยราย โดยฐานข้อมูลที่น่าเสนอในงานวิจัยของสถาบันวิจัยปวชฯ ในปี 2016 พบว่าธุรกิจส่งออกในประเทศไทยมีเพียง 24,970 ราย คิดเป็นเพียงร้อยละ 5.7 ของธุรกิจที่จดทะเบียนและมีความเคลื่อนไหวไม่ใช่ธุรกิจที่ไม่ดำเนินการทั้งหมด

ปัญหาความเหลื่อมล้ำในภาคส่งออกของไทยยังสะท้อนได้จากการพิจารณาข้อมูลผู้ส่งออกรายใหม่ ซึ่งพบว่าในจำนวนผู้ส่งออกทั้งหมดในแต่ละปีนั้น ร้อยละ 37 เป็นธุรกิจส่งออกที่เป็นรายใหม่ (ในขณะเดียวกัน ธุรกิจส่งออกเดิมจำนวนมากต้องออกจากตลาดจำนวนมาก คิดเป็นประมาณร้อยละ 32.8 ของธุรกิจส่งออกในปีที่แล้ว) แต่หากพิจารณาในแง่ของมูลค่าจะพบว่ามูลค่าส่งออกของผู้ส่งออกรายใหม่คิดเป็นเพียงร้อยละ 1.7 ของมูลค่าส่งออกทั้งหมดเท่านั้น นั่นคือ ธุรกิจส่งออกรายใหม่ยังคงเป็นรายเล็ก และตลาดส่งออกถูกครองโดยธุรกิจรายใหญ่ที่อยู่ในตลาดมานาน

ในแง่นี้ โจทย์สำคัญของภาครัฐ คือ การพัฒนาธุรกิจรายใหม่ให้เข้ามาเป็นผู้ส่งออกให้มากยิ่งขึ้น และรักษาความต่อเนื่องให้ธุรกิจส่งออกใหม่สามารถขยายขนาดให้กลายเป็นธุรกิจรายกลางและรายใหญ่ให้ได้ในอนาคต

เมื่อพิจารณาถึงการวางเป้าหมายส่งออก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตลาดส่งออกที่เป็นภาคเกษตรและอาหาร จะพบว่า บทเรียนจากโควิด-19 ที่ผ่านมา พบว่าบางตลาดจะมีการฟื้นตัวอย่างรวดเร็ว เช่น จีน สหรัฐฯ บางตลาดมีการฟื้นตัวเพราะต้องการสินค้าจำนวนมากโดยอาจจะเป็นเพราะความต้องการในการรักษาความมั่นคงทางอาหาร เช่น ฮองกง เวียดนาม กัมพูชา และพม่า และการส่งออกที่โตเพราะเป็นตลาดใหม่ๆ เช่น ซาอุฯ ที่กลับมาสานสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกลับไทย

นั่นคือ ภาครัฐในฐานะที่เป็นผู้กำหนดกลยุทธ์ในการส่งออกต้องสนับสนุนการพัฒนาความสามารถของผู้ส่งออกให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการตลาดใหม่ๆ ให้ทันต่อความต้องการ

โอกาสหนึ่งที่สำคัญ คือ แพลตฟอร์มใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงโควิด-19 คือ รถไฟความเร็วปานกลางลาว-จีน ที่ประเทศไทยสามารถได้รับประโยชน์ทางการค้ากับตลาดปลายทางมีขนาดใหญ่ ในปี 2563 ยูนนานขนาดเศรษฐกิจเท่ากับ 336.6 Billion USD (60% ของ GDP ไทย) และเติบโตเฉลี่ยปีละ 4% เส้นทางรถไฟจะช่วยลดต้นทุนการขนส่งต่อตันลงร้อยละ 40-50 เมื่อเทียบกับการเดินทางโดยถนน สินค้าส่งออกศักยภาพจากไทยไปยูนนานมีสองกลุ่มได้แก่ กลุ่มตลาดใหญ่โตไว (ส่วนแบ่งตลาดเฉลี่ย 20% และโตเฉลี่ย 60% ต่อปี) ได้แก่ ลำไยทุเรียน มังคุด และกลุ่มตลาดเล็กแต่โตไว (ส่วนแบ่งตลาดเฉลี่ย 1% โตเฉลี่ย 50%) ได้แก่ ขนุน เนื้อสัตว์ (ไก่) แซ่แซ่ หมุนไพรไทย โดยในระยะ 3 ปีแรก จะเพิ่มการเติบโตการส่งออกจากไทยไปจีนได้เฉลี่ยปีละ 3% นอกจากนี้ เส้นทางรถไฟดังกล่าวยังได้สร้างโอกาสการขยายตลาดไปยัง เอเชียกลาง รัสเซีย และยุโรป โดยถ้าเชื่อมโยงรถไฟจากกรุงเทพฯ ไปคุนหมิงสำเร็จ จะใช้เวลาไปยุโรปประมาณ 15 วัน

นอกจากนี้ ในภาพระยะยาว ภาครัฐควรจะต้องวางกลยุทธ์ในภาคการส่งออกที่ตอบสนองต่อประเทศปลายทางที่น่าจะมีความต้องการมากยิ่งขึ้น ซึ่งแยกได้เป็นประเทศที่มีแนวโน้มที่จะมีประชากรเพิ่มสูง (สะท้อนความต้องการในเชิงปริมาณ) และประเทศที่มีแนวโน้มที่จะมีมูลค่าเศรษฐกิจสูง (สะท้อนความต้องการในเชิงคุณภาพ) โดยประเทศที่มีทั้งแนวโน้มประชากรและมูลค่าเศรษฐกิจสูง ได้แก่ อินเดีย จีน สหรัฐอเมริกา อินโดนีเซีย ประเทศที่มีแนวโน้มประชากรเพิ่มสูงแต่มูลค่าเศรษฐกิจอาจจะยังต่ำ ได้แก่ ไนจีเรียน ปากีสถาน บังคลาเทศ และ ในขณะที่ประเทศที่มีมูลค่าเศรษฐกิจสูงแต่แนวโน้มประชากรเพิ่มต่ำ ได้แก่ ญี่ปุ่น เยอรมนี สหราชอาณาจักร

ในระดับโลก สังคมโลกกำลังเข้าสู่ปัญหาภูมิรัฐศาสตร์โลกแบบใหม่ที่เปลี่ยนแปลงรูปแบบจากการสนับสนุนการค้าเสรี มาเป็นการกีดกันทางการค้าระหว่างสองกลุ่มประเทศหลัก คือ กลุ่มประเทศตะวันตกนำโดยสหรัฐอเมริกา กับกลุ่มประเทศจีนและพันธมิตร ซึ่งทำให้การค้าที่เคยเสรีเปลี่ยนแปลงมาเป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ นั่นคือ รูปแบบข้อตกลงทางการค้าในอนาคตจะมีบางกลุ่มที่ได้รับประโยชน์และมีบางกลุ่มที่เสียประโยชน์ ทำให้ภาครัฐต้องคำนึงถึงความคุ้มค่าในการแลกเปลี่ยนต่างๆ ที่เกิดขึ้น ตลอดจนการวางมาตรการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบอย่างเหมาะสม

กรณีศึกษาที่สำคัญ คือ ข้อตกลง CPTPP ที่จะทำให้ประเทศไทยสามารถเข้าถึงตลาดของกลุ่มประเทศที่อยู่ในข้อตกลงได้ดีมากยิ่งขึ้น แต่ก็ต้องแลกมาด้วยข้อตกลงที่ทำให้กลุ่มเกษตรกร และผู้บริโภคนิยมและเวชภัณฑ์ อาจจะได้รับผลกระทบ ทั้งนี้ หากเราเลือกที่จะไม่เข้าร่วมข้อตกลงต้องคำนึงถึงด้วยว่า ข้อตกลงในลักษณะนี้จะมีคุณสมบัติ Trade Diversion คือ หากไม่เข้าร่วมจะมีโอกาสเสียตลาดให้กับประเทศคู่แข่งที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกนี้เองทำให้ปัญหาภูมิรัฐศาสตร์ในอนาคตไม่ใช่เรื่องง่ายและเราไม่สามารถเลือกไม่เข้าร่วมเพียงอย่างเดียวได้ ต้องดูผลเสียที่เกิดขึ้นจากกรณีที่ไม่เข้าร่วมที่อาจจะเกิดขึ้นอีกด้วย

ในแง่มุมของการนำเสนอสินค้าใหม่ๆ คณะผู้วิจัยพบว่าการพัฒนาตลาดสินค้า BCG จะเป็นโอกาสที่สำคัญที่ประเทศไทยควรจะเน้นให้การพัฒนาต่อยอด โดย BCG ในความหมายที่เข้าใจง่ายจะหมายถึง สินค้าที่สร้างคุณค่าใหม่ๆ ใน 3 มิติ คือ

1. คุณค่าต่อผู้บริโภค คือ ผู้บริโภคได้รับสินค้าที่มีคุณสมบัติที่ดีมากยิ่งขึ้น เช่น การเพิ่ม pro-biotics ที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย
2. คุณค่าต่อสังคม คือ กระบวนการผลิตนำไปสู่การจ้างงานและการสร้างรายได้ในชุมชนได้มากขึ้นเพียงใด

3. คุณค่าต่อสิ่งแวดล้อม คือ ประโยชน์ของสินค้าในแง่ของการลดการปล่อยมลพิษ การลดการปล่อยขยะ เป็นต้น

การนำเสนอสินค้าใหม่ๆ ยังคงจะตอบสนองต่อความต้องการในตลาดโลก ความต้องการอาหารแปรรูป ซึ่งปรับตัวสูงขึ้นมาโดยตลอด ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศกำลังพัฒนาที่เป็นผู้เล่นหลักในฐานะผู้ส่งออกอาหารแปรรูป แต่ปัจจุบันไทย กำลังเผชิญความท้าทายในการรักษาความสามารถในแข่งขัน ภาครัฐจึงสนับสนุนให้เกิดการผลิตอาหารแปรรูปที่มีมูลค่าเพิ่มสูงอย่าง อาหารแห่งอนาคต (Future Food) ซึ่งสามารถแบ่งจัดกลุ่มคร่าว ๆ ได้เป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) อาหารเสริมสุขภาพ (Functional Food) 2) อาหารทางการแพทย์ (Medical Food) 3) อาหารใหม่ (Novle Food) 4) อาหารอินทรีย์ เนื่องจากในตลาดโลก อาหารแห่งอนาคตมีการเติบโตที่โดดเด่นเฉลี่ยประมาณร้อยละ 9 ต่อปี แต่สิ่งที่ต้องระวัง อย่างไรก็ตามอาหารแห่งอนาคตยังมีขนาดตลาดที่เล็กเมื่อเทียบกับอาหารแปรรูปทั่วไป สำหรับประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ.2546 ไทยมีการส่งออกอาหาร Future Food เพิ่มขึ้นมาโดยตลอด โดยส่วนใหญ่จะอยู่ในหมวดอาหารเสริมสุขภาพ (Functional Food) เป็นหลัก และตั้งแต่ปี พ.ศ.2550 การส่งออกอาหารใหม่ (novel food) มีการเติบโตที่โดดเด่นและเริ่มมีความสำคัญมากขึ้นในภาคการส่งออกอาหารอนาคตของไทย

อย่างไรก็ดี ภาคส่งออกก็ยังเผชิญกับปัญหาความยั่งยืน ในแง่มุมต่างๆ ดังนี้

1. การผลิตสินค้าในปัจจุบันบางส่วนอาจจะมีปัญหาด้านความยั่งยืน เช่น การจับปลาที่มากเกินไปเกินศักยภาพของพื้นที่ทำให้ปริมาณปลาในทะเลลดลง

2. ปัญหาสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มจีนที่เข้ามาคุมตลาดส่งออกทำให้มูลค่าเพิ่มตกกับเกษตรกรไทยได้อย่างจำกัด

3. ปัญหาคุณภาพของสินค้าส่งออก เช่น ทุเรียนอ่อน ซึ่งพบว่านอกจากประเทศไทยยังคงพบปัญหาอย่างต่อเนื่องแล้ว ยังอาจจะมีปัญหาธรรมชาติในการจัดการกับปัญหาด้วย โดยพบข้อมูลการโยกย้ายเจ้าหน้าที่ที่ดูแลเรื่องนี้ ซึ่งอาจจะสะท้อนภาพปัญหาการเอาจริงเอาจังในการจัดการปัญหา

4. ปัญหาในอนาคต ก็คือ ประเทศปลายทางมีการพัฒนาอยู่เสมอเพื่อหาแหล่งผลิตที่ดี มีคุณภาพและราคาที่ถูกลง นั่นคือ เกษตรกรไทยและภาครัฐต้องร่วมกันพัฒนาสินค้าให้มีคุณภาพ มีต้นทุนที่ถูกลงเรื่อยๆ ไม่ใช่เชื่อว่าเราจะเป็นผู้ผลิตรายใหญ่ และสามารถขายได้ในราคาเดิมไปโดยตลอด

ท้ายที่สุด การผลักดันอุตสาหกรรมอาหารของไทย ควรจะต้องใช้พลังของ Soft Power เข้ามาช่วยผลักดัน โดยกลยุทธ์ในการผลักดันต้องไม่เน้นไปที่การใช้ภาครัฐเป็นหลัก แต่ต้องผ่านกระแสโซเชียล และ Influencer รายย่อยที่มีบทบาทมากขึ้นเรื่อยๆ ในปัจจุบัน เช่น กรณีของน้อง Milli ที่นำข้าวเหนียวมะม่วงขึ้นไปใช้ในการแสดง นำไปสู่การค้นหาสินค้าดังกล่าวในเว็บไซต์ หรือกรณีของลิซ่า Black Pink ที่นำเสนอลูกชิ้นยีนกิน และโรตีสายไหม ทำให้มีปริมาณความต้องการเพิ่มขึ้นมาก

4.22 ข้อเสนอเพื่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมดิจิทัล

อุตสาหกรรมดิจิทัล เป็นอุตสาหกรรมที่ได้รับผลประโยชน์จากปัญหาโควิด-19 ทำให้เกิดการเติบโตของอุตสาหกรรมอย่างก้าวกระโดด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเข้าถึงข้อมูลผ่านมือถือและอินเทอร์เน็ตของประชากร

คณะผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิที่เกี่ยวข้อง ผ่านมุมมองความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ และการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลสำรวจความเห็นของประชาชนทั้ง 4 ภูมิภาค ตลอดจนการสำรวจโอกาสความเป็นไปได้ผ่านการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสนอเป็นโอกาสที่ประเทศจะอาศัยอุตสาหกรรมดิจิทัลในการฟื้นฟูเศรษฐกิจในอนาคต

คณะผู้วิจัยพบว่าการพัฒนาอุตสาหกรรมดิจิทัลในอนาคตเพื่อสนับสนุนการฟื้นฟูเศรษฐกิจไทยอย่างยั่งยืนสามารถกระทำได้ใน 3 รูปแบบ โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.22.1 การพัฒนาดิจิทัลสำหรับประชาชนทุกคน

การฟื้นฟูเศรษฐกิจไทยอย่างยั่งยืนในอนาคต ควรจะต้องอาศัยการพัฒนาทักษะความรู้ด้านดิจิทัลให้กับประชาชน โดยทักษะด้านดิจิทัลจะหมายรวมถึงความสามารถของประชาชนที่จะค้นหา ประเมิน มีความสามารถในการสื่อสารข้อมูลผ่านการพิมพ์ หรือการใช้สื่อดิจิทัลที่หลากหลาย

เพื่อที่จะพัฒนาทักษะดิจิทัลดังกล่าวให้เกิดขึ้นได้จริงนั้น ประการแรกจะต้องพัฒนาการเข้าถึง (access) ดิจิทัลเสียก่อน โดยคณะผู้วิจัยพบว่ามีต้นแบบการพัฒนาที่น่าสนใจอยู่ 2 รูปแบบ คือ หนึ่ง การใช้โมเดล คนรุ่นใหม่นสอนคนรุ่นเก่า ซึ่งถูกค้นพบในชุมชนในพื้นที่เขตกรุงเทพมหานคร ที่คนในชุมชนมีการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน และหนึ่งในนั้นคือ การสอนทักษะดิจิทัลให้กับผู้สูงอายุโดยเด็กรุ่นใหม่ โมเดลในรูปแบบนี้เป็นรูปแบบหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาการเข้าถึงให้กับผู้สูงอายุได้ดีขึ้น สอง โมเดลศูนย์การเรียนรู้ท้องถิ่น คือ โมเดลที่ภาครัฐ หรือ

หน่วยงานท้องถิ่นจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชั้นในชุมชน ซึ่งในปัจจุบันพบว่ามีการจัดตั้งศูนย์ที่เป็นห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้รูปแบบนี้แม้ว่าจะมีความสำคัญ แต่อาจจะไม่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในอนาคตที่การเรียนรู้ผ่านทางอินเทอร์เน็ตจะได้รับข้อมูลที่มากกว่าและมีประสิทธิภาพมากกว่า คณะผู้วิจัยจึงอยากเสนอให้มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ทักษะดิจิทัลในแต่ละพื้นที่ โดยเน้นไปที่การสนับสนุนการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตในศูนย์การเรียนรู้ และการมีระบบชุมชนหรือระบบอาสาสมัครเข้ามาช่วยในการสอนผู้สูงอายุหรือผู้ที่ไม่มีความรู้ทักษะดิจิทัลสามารถที่จะเรียนรู้ทักษะเพิ่มเติมได้

รูปที่ 104 โมเดลการพัฒนาการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตทั้ง 2 รูปแบบ

ที่มา: ข้อมูลจากการลงพื้นที่โดยคณะผู้วิจัย

ประการที่สอง การพัฒนาทักษะในการประเมินข้อมูล คณะผู้วิจัยพบว่าคนไทยมีการรับรู้ข้อมูลผ่านทางสื่อและโซเชียลมีเดียในปริมาณที่มาก แต่ยังคงขาดความสามารถในการตรวจสอบข้อมูล จึงเป็นช่องว่างที่ภาครัฐควรจะเข้ามาเติมเต็ม

ปัญหาด้านการตรวจสอบข้อมูล มีตั้งแต่การตรวจสอบข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ เช่น การกล่าวอ้างว่ามะนาวโซดาสามารถรักษามะเร็งได้ การหลอกลวงโดยใช้มือถืออินเทอร์เน็ต เช่น กรณีแก๊งคอลเซ็นเตอร์หลอกให้ลูกค้าโอนเงิน หรือ การทำลิงค์ในมือถือที่กดแล้วสามารถโอนเงินออกจากบัญชีไปได้ ที่ต้องการกลไกการช่วยเหลือคุ้มครองจากทั้งตัวธนาคาร การดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทย ตลอดจนการเข้ามาช่วยจัดการของคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม ปัญหาแฮร์กลูโซ่ที่หลอกลวงด้านการลงทุน ควรจะมีหน่วยงานที่เข้ามาดูแลให้ข้อมูลเชิงรุก ไม่ว่าจะเป็นคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน การตรวจสอบการไหลของเงินของธนาคารพาณิชย์ เป็นต้น รวมไปถึงการฉ้อโกงหลอกลวงให้เกษตรกรผลิตผลผลิตโดยสัญญาว่าจะรับซื้อผลผลิตในราคาสูงแต่ไม่กระทำจริง ซึ่งต้องอาศัยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เข้ามาช่วยเหลือ

ประการที่สาม ประชาชนคนไทยควรจะมีความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตในการตอบโจทย์ความต้องการข้อมูลของตน ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาทักษะพื้นฐาน เช่น การเรียนรู้ด้านภาษา ทักษะการประกอบอาชีพเบื้องต้น เช่น การซ่อมแซม หรือการทำอาหาร การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ขั้นสูงผ่านการเข้าถึงระบบการเรียนรู้แบบ Massive Open Online Course การพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น ทักษะพื้นฐานในชีวิตประจำวัน เช่น การเลี้ยงดูลูก การดูแลสุขภาพกาย สุขภาพใจของตนเองและคนในครอบครัว การติดต่อกับทางราชการ การแสวงหาข้อมูลและเข้าถึงสวัสดิการของภาครัฐ เป็นต้น การพัฒนาทักษะในระดับสูง ไม่ว่าจะเป็นการใช้ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตเพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะส่วนบุคคล การรวมกลุ่มเพื่อค้นคว้างานวิจัย การประสานกับสถาบันวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาแบบเฉพาะ การขอความช่วยเหลือจากภาครัฐ การกระจายข้อมูลผ่านสื่อ เป็นต้น

ประการที่สี่ คือ การพัฒนาระบบ Digital Identity ผ่านรหัสบัตรประชาชน 13 หลัก เพื่อสนับสนุนการระบุตัวตน ช่วยแก้ไขปัญหาคนไทยตกหล่น หรือคนไทยไร้สิทธิ หรือบุคคลสัญชาติไทยที่ไม่ได้รับการกำหนดสถานะบุคคลอย่างถูกต้อง ทำให้ไม่ได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานและสิทธิพลเมือง นอกจากนี้ ฐานข้อมูลควรจะมีการบูรณาการกับฐานข้อมูลของภาครัฐและเอกชนทำให้สามารถตรวจสอบสถานะสิทธิต่างๆ รวมทั้งสนับสนุนการวางนโยบายของภาครัฐ เช่น การพิจารณาความซ้ำซ้อนของการให้ความช่วยเหลือ การแก้ไขปัญหาความยากจนในทุกมิติ การลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ การออกแบบภาษีที่เหมาะสม เป็นต้น

4.22.2 การพัฒนา E-Government

E-Government คือ การนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเข้ามาพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานของภาครัฐ ซึ่งประกอบไปด้วย

1. การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในกระบวนการทำงานของภาครัฐ ช่วยลดปริมาณการใช้กระดาษ ช่วยลดระยะเวลาในการติดต่อประสานงาน ลดต้นทุนของประชาชนในการเดินทางเพื่อมาติดต่อที่สถานที่ราชการ

2. E- participation คือ การเชื่อมโยงให้ประชาชนสามารถให้ความคิดเห็น ทำให้การวางมาตรการของภาครัฐมีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น ตัวอย่างเช่น การปรับสายการเดินรถประจำทางทำให้เกิดความสับสน หรือกฎหมายคาร์ซีทและการห้ามนั่งท้ายรถกระบะ ควรจะต้องมีการเสนอทางออกให้กับประชาชนให้สามารถปรับตัวเข้ากับกฎหมายได้โดยใช้ค่าใช้จ่ายที่ไม่มากจนเกินไป ทั้งสองกรณีต่างก็มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นในรูปแบบเดิมที่มีประชาชนเข้าร่วมในระดับที่จำกัด ทำให้เกิดปัญหาเวลาที่มีการบังคับใช้จริง

3. การเปิดเผยข้อมูลการดำเนินงานของภาครัฐ เช่น การนำเสนอออนไลน์แบบสดของผู้ว่า ชัชชาติ สิทธิพันธุ์ ซึ่งมีประโยชน์มากกว่าการปกปิดข้อมูลอย่างน้อย 6 ประการ คือ

- การทำงานแบบลงพื้นที่ ไม่ทำงานแบบสั่งจากโต๊ะทำงานเป็นการแสดงภาวะผู้นำที่ร่วมกันทำงาน
- การทำงานแบบมีประสบการณ์โดยตรงทำให้เกิดความเข้าใจปัญหาอย่างแท้จริง
- การเปิดเผยข้อมูลทำให้ประชาชนที่ติดตามเห็นถึงต้นตอของปัญหา ซึ่งจะช่วยลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมลง เป็นการกระตุ้นให้สังคมเห็นถึงต้นตอของปัญหาอย่างแท้จริง
- การเปิดเผยข้อมูลทำให้เห็นถึงความโปร่งใสในการทำงาน ช่วยสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนในการทำงานของรัฐ
- สร้างการแข่งขันเนื่องจากการเปิดเผยข้อมูลทำให้แต่ละภาคส่วนต้องเร่งทำผลงานเพื่อให้เห็นว่าตนเองทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ
- ทำให้ประชาชนมีความหวังว่าประเทศจะสามารถเดินหน้าต่อไปได้ ด้วยการทำงานที่มีประสิทธิภาพ การแก้ไขปัญหอย่างเข้าใจ มีการติดตามปัญหาอย่างต่อเนื่อง

4.22.3 โอกาสทางเศรษฐกิจดิจิทัลใหม่ๆ

ในปัจจุบัน เศรษฐกิจดิจิทัลมีโอกาสนี้เกิดขึ้น ซึ่งในหลายส่วนอาจจะมีความไม่แน่นอนว่าเป็นโอกาสสำหรับเศรษฐกิจไทย แต่บางส่วนก็เป็นโอกาสที่น่าสนใจสำหรับเศรษฐกิจไทย ดังนี้

ประการแรกก็คือ CBDC เป็นเทคโนโลยีที่น่าสนใจในแง่ของประสิทธิภาพในการเคลื่อนย้ายเงิน และการชำระเงิน แต่เนื่องจากระบบ Prompt pay ของไทยมีการพัฒนาอย่างแข็งแกร่ง มีต้นทุนการดำเนินการที่ต่ำมาก (ผู้โอนไม่เสียค่าใช้จ่าย) จึงทำให้ระบบ CBDC อาจจะยังไม่ชัดเจนว่าจะเป็นโอกาสสำหรับไทย

ประการที่สอง คือ Blockchain เป็นเทคโนโลยีในการจัดเก็บและสื่อสารข้อมูลอย่างปลอดภัยและมีประสิทธิภาพ เป็นเทคโนโลยีที่น่าจะมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจไทยในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารข้อมูล

ประการที่สาม คือ Cryptocurrency เป็นสกุลเงินดิจิทัลที่ถูกใช้บนโลกของดิจิทัล ซึ่งยังคงมีความเสี่ยงค่อนข้างสูง เนื่องจากรูปแบบการใช้ในปัจจุบันยังเน้นไปที่การเก็งกำไรค่าเงินมากกว่าการใช้ประโยชน์ในฐานะที่เป็นสกุลเงินเพื่อแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการอย่างแท้จริง

ประการที่สาม คือ Digital Asset เป็นโอกาสสำหรับธุรกิจที่ต้องการขยายตลาดไปยังตลาดในกลุ่มเฉพาะ เช่น ตลาดศิลปะ ตลาดสินค้าแฟชั่น ตลาดบันเทิง ซึ่งสามารถต่อยอดได้หากมีการพัฒนาอย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตาม ปัญหาของกลุ่ม Digital Asset ยังคงเป็นลักษณะเดียวกันกับกลุ่ม Cryptocurrency คือ ตลาดยังคงอยู่ในสถานะที่เน้นการเก็งกำไรมากกว่าความชื่นชอบในตัวสินค้าและบริการอย่างแท้จริง

ประการที่สี่ คือ Metaverse เป็นโลกเสมือนจริงที่มีศักยภาพสูงในการสร้างงานสร้างอาชีพในอนาคต หากแต่ความไม่แน่นอนของความต้องการสินค้าและบริการ รวมถึงการใช้ชีวิตใน Metaverse ยังคงมีความไม่แน่นอนสูง โดยจะเห็นได้จากราคาหุ้นของบริษัท Meta (บริษัท Facebook เดิม) ที่ราคาตกลงมากหลังจากบริษัทได้เข้าไปลงทุนในโลกเสมือนจริงมหาศาลแต่ยังไม่แน่ชัดว่าจะได้รับกำไรกลับมาอีกน้อยเพียงใด

กล่าวโดยสรุป โอกาสสำหรับเศรษฐกิจดิจิทัลใหม่ๆ ที่ปรากฏชัดจะเป็นการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่นำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานในกิจกรรมต่างๆ เป็นหลัก เช่น การนำเอา Blockchain เข้ามาเพิ่มประสิทธิภาพในการเก็บข้อมูลและการแลกเปลี่ยนข้อมูล ในขณะที่กิจกรรมในโลกเสมือนจริงยังคงมีความไม่ชัดเจนสูง ยังคงต้อง

ติดตามต่อไปว่าจะมีโอกาสที่แท้จริงหรือไม่? นอกจากนี้ ในด้านลบ เศรษฐกิจดิจิทัลใหม่ๆ ก็มาพร้อมกับความ
เสี่ยงด้วยเช่นเดียวกัน จึงต้องพิจารณาการสนับสนุนอุตสาหกรรมด้วยความระมัดระวังเป็นอย่างยิ่ง

4.23 ข้อเสนอการสร้างควมไว้วางใจในสังคมเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ (Trust)

ทุนสังคมถือเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่ได้รับการยอมรับจากทั้งงานวิจัยเชิง
ทฤษฎีและเชิงประจักษ์ และความไว้วางใจในของคนในสังคม (social trust) ก็เป็นหนึ่งในทุนทางสังคมที่สำคัญ
ที่สุด โดยปัจจัยกำหนดการเติบโตทางเศรษฐกิจสามารถแบ่งได้ออกเป็นสองกลุ่มใหญ่ได้แก่ กลุ่มปลายทางของการ
เติบโต (Proximate causes of growth) ที่ประกอบด้วยปัจจัยหลักตามทฤษฎีพื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์ได้แก่ ทุน
มนุษย์ ทุนกายภาพ และเทคโนโลยีหรือนวัตกรรม และกลุ่มต่อมาคือกลุ่มปัจจัยสาเหตุพื้นฐานของการเติบโต
(Fundamental causes of growth) เช่น ภูมิศาสตร์ สถาบันการเมือง วัฒนธรรม หรือทุนสังคม โดยทุนสังคมคือ
ทรัพยากรหนึ่งที่สะท้อนจากโครงสร้างทางสังคมของผู้คน และมีหน้าที่กำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ของคนเหล่านั้น
หรือคือคุณสมบัติที่สนับสนุนให้การร่วมมือในสังคมเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ความไว้วางใจจึงถือเป็น
หนึ่งรูปแบบของทุนสังคมที่สำคัญ

งานวิจัยเชิงประจักษ์จากทั่วทั้งโลกให้ความยอมรับของความสัมพันธ์ระหว่างระดับความไว้วางใจของ
คนในสังคมกับการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยความไว้วางใจในฐานะที่เป็นปัจจัยพื้นฐานของการเติบโตจะมีส่วนม
การพัฒนาเศรษฐกิจผ่านการส่งเสริมตัวแปรปลายทางได้ทั้งหมด 3 ตัว ได้แก่ (ก) ส่งเสริมการลงทุนทางธุรกิจ (เพิ่ม
physical capital) ด้วยการลดต้นทุนและทำให้มีทรัพยากรเหลือไปใช้ในการลงทุนมากขึ้น เช่น ต้นทุนการทำ
สัญญาระหว่างลูกจ้างและนายจ้าง สัญญาระหว่างคู่ธุรกิจ (Knack and Zak, 2001) และต้นทุนค่าป้องกันปัญหา
โจรกรรมทางธุรกิจ เช่น ค่าทนายความ ค่าตรวจสอบบัญชีผิดปกติ (North, 1990) รวมทั้งเพิ่มสภาพคล่องหรือ
ประสิทธิภาพให้กับตลาดการเงิน ผ่านการลดความเสี่ยงที่จะเกิด “Bank run” ในภาวะวิกฤติ และเพิ่มปริมาณการ
ออมเงิน (Guiso, Sapienza, and Zingales, 2004) และเพิ่มความกล้าในการลงทุนของผู้ประกอบการ (Knack
and Zak, 2001) (ข) ส่งเสริมการพัฒนาทุนมนุษย์ (เพิ่ม human capital) เช่น ทำให้หัวหน้างานกล้าลงทุนในตัว
ลูกน้องมากขึ้น (Whiteley, 2000) ทำให้ลูกจ้างกล้าไปพัฒนาทักษะมากขึ้นเพราะเชื่อใจว่าบริษัทจะให้ผลตอบแทน
เพิ่มขึ้น (Kleinknecht, Schaik, and Zhou, 2014) หรือแม้กระทั่งในด้านของการศึกษาที่ความไว้วางใจจะ
ช่วยลดอัตราการออกจากโรงเรียน (Coleman (1988)) และเพิ่มความต้องการของการศึกษาเนื่องจาก social
capital ของพนักงานคืออยู่แล้ว (Bjornskov, C. (2004)) และ (ค) ส่งเสริมการยกระดับนวัตกรรมเพื่อเพิ่ม

ประสิทธิภาพการผลิต (เพิ่ม productivity) ที่ทำให้ผู้ประกอบการกล้าลงทุนในโครงการที่ใช้ระยะเวลานานและความยุ่งยากในการบริหาร โดยเฉพาะ R&D (Meng, 2020) และการทำ สามารถทำ decentralized decision-making ที่ง่ายขึ้น (Bloom et al, 2007)

สำหรับการวัดระดับความไว้วางใจ โดยทั่วไปแล้วจะใช้ข้อมูลจากการสำรวจ World Value Survey (WVS) ที่สำรวจทัศนคติของคนประเทศต่างๆ ทุก 5 ปี โดยคำถามที่ใช้วัดคำถามวัด social (generalized) trust คือ “Generally speaking, would you say that most people can be trusted or that you need to be very careful in dealing with people?” โดยผู้ตอบแบบสอบถามต้องเลือกระหว่าง ตอบหมายเลข 1 - Most people can be trusted. ตอบหมายเลข 2 - Need to be very careful. ดังนั้น ระดับค่า social trust คือ สัดส่วนประชาชนที่เห็นว่าคนส่วนใหญ่ในสังคมไว้วางใจได้ เช่น 30 หมายถึงกลุ่มตัวอย่างประมาณร้อยละ 30 เห็นว่าคนส่วนใหญ่ไว้วางใจได้ โดยกลุ่มตัวอย่างของแต่ละประเทศในแต่ละปีจะอยู่ที่ประมาณ 2,000 คน ข้อมูลชุดนี้ได้รับการตรวจสอบความถูกต้อง (Validity) มาแล้ว โดยผลสำรวจระดับ social trust ของ WVS มีผลสอดคล้องกับผลของ Experimental research: trust game ของ Glaeser et al. (2000) และสอดคล้องกับผลการสำรวจอื่น เช่น การสำรวจความไว้วางใจของ Eurobarometer และ Afrobarometer (การสำรวจเหล่านี้มีความถี่ในการสำรวจที่ต่ำกว่า) นอกจากนี้ แต่ละประเทศถึงแม้จะมีภาษาและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ก็ได้ตีความคำถามจาก WVS แตกต่างกัน (Paxton, 2002, p. 261)

จากข้อมูลของ WVS (ตารางที่ 38) ไทยมีระดับ Social Trust ที่สูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่มีขนาดเศรษฐกิจใกล้เคียงกัน (กลุ่ม upper middle-income countries) และเทียบกับกลุ่มที่โครงสร้างทางเศรษฐกิจที่ใกล้เคียงกัน (structural peers³⁸) ซึ่งราวกับความสัมพันธ์ระหว่างความไว้วางใจกับการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยจะไม่ได้ไปในทางเดียวกัน social trust ถือทุนที่มีลักษณะพิเศษคือส่วนมากมักถูกกำหนดมาตั้งแต่ประวัติศาสตร์และเปลี่ยนแปลงได้ยาก อย่างเช่น ไทยไม่ได้มีศาสนาหลักเป็นแบบลำดับชั้น (Hierarchical religions) โดย Glaeser et al. (2000) พบว่าประเทศที่มีศาสนาแบบแบ่งชนชั้นจะทำให้คนในสังคมมีระดับความไว้วางใจกันที่ต่ำ ไทยยังคงมีสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งสะท้อนความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติและความ

---

³⁸ 3 คุณสมบัติที่ธนาคารโลกจัดกลุ่มประเทศที่มีโครงสร้างเศรษฐกิจใกล้เคียงกับไทย (บัลแกเรีย จีน โคลอมเบีย มาเลเซีย และ เม็กซิโก) ได้แก่ อยู่ในระดับ Upper middle-income countries มีการจัดการด้านเศรษฐกิจมหภาคที่ดี และไม่ได้ส่งออกทรัพยากรธรรมชาติเป็นหลัก

มันคงทางการเมืองสมัยประวัติศาสตร์ (สัญลักษณ์ยึดเหนี่ยวจิตใจ) ซึ่งช่วยปลูกฝังให้ประชาชนมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน (Bjørnskov, 2007) และไทยไม่ได้มีเชื้อชาติที่แตกต่างกันมากนัก โดย Aberto & Eliana (2000) พบว่าประเทศที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติมักมีระดับ social trust ที่ค่อนข้างต่ำ ดังนั้น คำถามสำคัญจึงคือว่าทำไม social trust ที่มั่งคั่งในไทยถึงกลับดูเหมือนจะมีบทบาทต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ค่อนข้างต่ำ?

ตารางที่ 38 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับ GDP และ Social trust

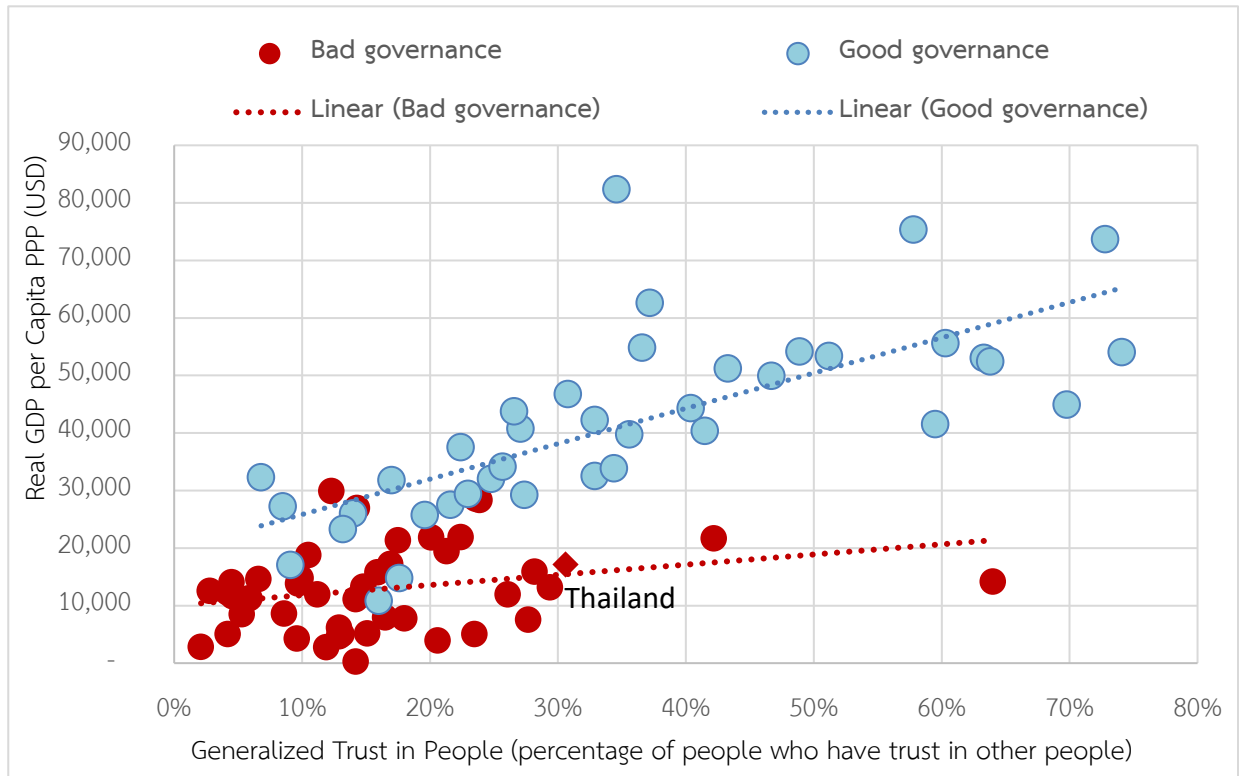
Income group	Real GDP PPP per capita (USD)	Trust in People
Lower	2,207	16.25%
Lower Middle	6,674	14.75%
Upper Middle	15,723	17.08%
Structural peers	19,969	13.03%
Thailand	17,116	30.60%
Higher	46,111	36.37%
Global average	22,032	27.70%

ที่มา: Penn World table, World Value Survey และคำนวณโดยคณะผู้วิจัย

เหตุผลสำคัญที่สามารถนำอธิบายสาเหตุว่าทำไมประเทศมีทุนสังคมอย่างความไว้วางใจของสังคมในระดับที่สูงแต่กลับมีผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจที่ค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับประเทศอื่น คือ ความไว้วางใจจะมีผลดีต่อเศรษฐกิจได้จะต้องมาคู่กับภาครัฐที่มีคุณที่ดีและมีเสถียรภาพ (good governance) (รูปที่ 105) โดยทุนสังคมจะทำหน้าที่เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจได้ดี ประเทศนั้นๆ ต้องมีสถาบันการเมืองที่มีคุณภาพหรือมีปัญหาคอร์รัปชันที่ต่ำ มีเสถียรภาพ และสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนต่อการทำงานของภาครัฐและระบบยุติธรรมได้ (Fukuyama, 1995; Putnam, 1993) ตัวอย่างงานวิจัยเชิงประจักษ์ อย่าง Gyorffy (2013) พบว่าหากประเทศที่คนขาดความเชื่อใจต่อรัฐบาลจะทำให้ประชาชนเล็งประโยชน์ระยะสั้นมากกว่าและนักการเมืองก็เน้นดำเนินนโยบายแบบประชานิยมมากกว่า รวมถึงสมประวิณ มันประเสริฐ (2565) ที่พบว่าหากภาครัฐประชาชนไทยเชื่อมั่นมากขึ้น จะทำให้คนไทยยอมจ่ายภาษีมากขึ้นเพื่อใช้ในการพัฒนาประเทศ

การวัดระดับธรรมาภิบาล (governance) ของสถาบันมักเลือกตัวชี้วัดจาก Worldwide Governance Indicators ที่จัดทำโดยธนาคารโลก เฉพาะหมวดดัชนี control of corruption ซึ่งเป็นดัชนีผสมที่ใช้ผลประเมินเฉพาะด้านจากดัชนีประเมินธรรมาภิบาลที่จัดโดยองค์กรอื่นๆ เช่น Global Competitiveness Heritage, Index of Economic Freedom และ Democracy Index ของ Economic Intelligence Unit การประเมินต่อเนื่องทุกปีตั้งแต่พ.ศ. 2539 ใน 213 ประเทศทั่วโลก ที่วัดอยู่ในรูปของคะแนนซึ่งเป็นค่ามาตรฐาน (Standard Value) มีค่าอยู่ระหว่าง -2.5 และ 2.5 การศึกษาเชิงประจักษ์ส่วนใหญ่วัดมิติของธรรมาภิบาลหรือคุณภาพของสถาบันด้วยระดับการคอร์รัปชัน (control of corruption) เพราะสามารถสะท้อนความไม่มีประสิทธิภาพของรัฐที่ไม่สามารถป้องกันรั่วไหลของนโยบายรัฐหรือสินค้าสาธารณะได้ดี (ธานี ชัยวัฒน์, 2556) นอกจากนี้ WGI ในมิติของ Control of Corruption ได้รับการตรวจสอบความถูกต้อง (validity) จากการศึกษาของ (Cohn et al, 2019) ที่ได้ทดลองทิ้งกระเป๋าเงินที่มีของมีค่าใน 355 เมืองจาก 40 ประเทศ และวัดอัตราการส่งกระเป๋าเงินคืน และพบว่าอัตราการคืนกับ Control of Corruption index มีความสัมพันธ์ไปในทางเดียวกัน

รูปที่ 105 ความสัมพันธ์ระหว่าง Social trust และการพัฒนาเศรษฐกิจ ที่แบ่งกลุ่มโดยระดับธรรมาภิบาลของสถาบัน (Governance)

หมายเหตุ: Good governance คือ ประเทศที่มี WGI มากกว่า 0 และ Bad governance คือ ประเทศที่มี WGI น้อยกว่า 0

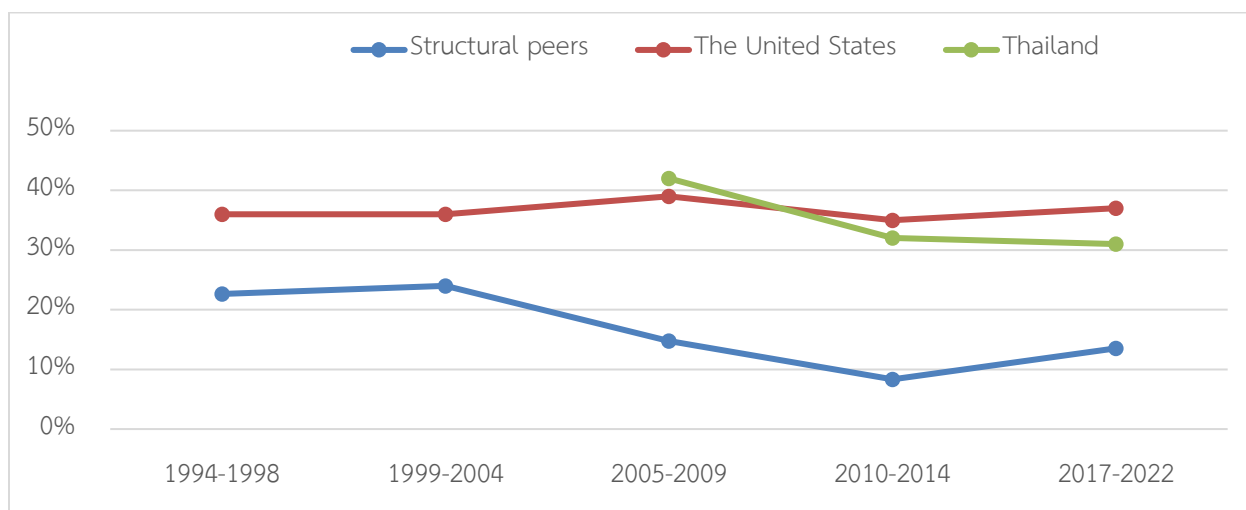
ที่มา: Penn World table, World Value Survey, World Bank และคำนวณโดยคณะผู้วิจัย

การศึกษาของธานี ชัยวัฒน์ (2556) ได้วิเคราะห์ถึงความอ่อนแอของความสัมพันธ์ระหว่างความไว้วางใจ
 เชื่อใจของคนในสังคมกับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศที่ไม่ได้เป็นไปตามหลักการหรือใกล้เคียงกับประเทศที่มี
 ธรรมาภิบาลที่ดี และให้เหตุผลอธิบายหลักคือ รัฐบาลค่อนข้างไม่มีเสถียรภาพและหวังผลทางการเมืองระยะสั้น
 ดังนั้น ที่ผ่านมามี รัฐบาลส่วนใหญ่มักจะมุ่งไปที่มาตรการที่สามารถสร้างการเติบโตได้ในเวลาอันรวดเร็ว เช่น เงิน
 อุดหนุน เงินช่วยเหลือ หรือการบรรเทาค่าครองชีพ การเติบโตด้วยการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับ
 ประชาชนจึงไม่ค่อยเกิดขึ้น ความไว้วางใจที่เป็นทุนตั้งต้นของไทยจึงไม่ได้นำออกมาใช้งานได้อย่างเต็มที่

นอกจากประเทศไทยมีธรรมาภิบาลตามการวัดด้วย WGI เป็นกลุ่มที่คอร์รัปชันสูงซึ่งมีแนวโน้มทำให้
 ความไว้วางใจของคนในสังคมไม่ทำงานอย่างที่ควรจะเป็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ อีกหนึ่งปัญหาที่ตามมาคือ
 แนวโน้มความไว้วางใจของคนไทยก็มีแนวโน้มลดลง ในเวลา 15 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยมีสัดส่วนความไว้วางใจ

ของประชาชนต่อผู้คนส่วนใหญ่ลดลงกว่าร้อยละ 10 ซึ่งลดลงค่อนข้างมากกว่าประเทศอื่นโดยเปรียบเทียบ (รูปที่ 106) ซึ่งงานวิจัยเชิงประจักษ์แสดงให้เห็นว่าถึงแม้ส่วนใหญ่ social trust จะถูกกำหนดจากปัจจัยที่สะสมมาตั้งแต่ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเฉพาะ การเพิ่มขึ้นของความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจสามารถ “ค่อยๆ” บั่นทอน social trust ได้อย่างต่อเนื่อง Alesina and La Ferrara (2000) พบว่าแนวโน้มของประชาชนมักจะไวใจคนที่มิสถานะทางเศรษฐกิจที่ใกล้เคียงกับตัวเองมากกว่า Jordahl, H. (2007) พบว่า ความเหลื่อมล้ำทำให้เกิดแนวโน้มของการแย่งชิงทรัพยากร และทำลายความไวใจระหว่างกัน และ Gould & Hijzen (2016) พบว่า การเพิ่มของความเหลื่อมในสหรัฐอเมริกาให้ผลให้ความไวใจของคนอเมริกาเริ่มลดลงอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำในไทยก็มีแนวโน้มรุนแรงมากขึ้นซึ่งเป็นตัวอธิบายถึงการลดลงของความไวใจของคนที่อยู่ในสังคมได้ระดับหนึ่ง โดยไม่ว่าจะเป็นเรื่องความเหลื่อมล้ำทางด้านสินทรัพย์ที่รุนแรงกว่าหลายประเทศ (KKP Research, 2021) ส่วนต่างของค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาต่อนักเรียนของครัวเรือนร่ำรวยกับครัวเรือนยากจนกำลังเพิ่มขึ้น (เนื้อแพร เล็กเฟื่องฟู และคณะ, 2563) สัดส่วนรายได้ของทุนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตั้งแต่ปีค.ศ. 2000 สวนทางกับสัดส่วนรายได้ของแรงงานที่มีแนวโน้มลดลง (ธนศักดิ์ และสรงกรณ์, 2564) หรือแม้กระทั่งความพยายามในการดำเนินนโยบายกระจายทรัพยากรที่ผ่านมาก็มีประสิทธิผลที่ต่ำ (Solt, 2019; KKP Research, 2021) และเมื่อหากเปรียบเทียบภาพรวมทั้งหมดของไทยกับต่างประเทศจะพบว่า ไทยมีเพียงระดับความไวใจที่สูงสุดเมื่อเทียบกับประเทศที่มีระดับการพัฒนาเศรษฐกิจที่ใกล้เคียงกัน ส่วนที่เหลือไม่ว่าจะเป็นคอร์รัปชัน ความเหลื่อมล้ำ (มิติความมั่งคั่ง) และความไวต่อการทำงานของรัฐบาลจะค่อนข้างแย่กว่าประเทศระดับเศรษฐกิจที่ใกล้เคียงกัน

รูปที่ 106 ระดับความไวใจตั้งแต่ปี ค.ศ.1994 ถึงค.ศ.2022

ที่มา: World Value Survey

ตารางที่ 39 การเปรียบเทียบภาพรวมของการพัฒนาเศรษฐกิจกับความไวเนื้อเชื่อใจ

Income group	Trust in People	WGI corruption	Trust in Gov (a lot)	Wealth Gini (WID)	Income Gini (WID)
Low	16.25%	-1.028	41.40%	0.741	0.551
Lower Middle	14.75%	-0.508	25.15%	0.759	0.565
Upper Middle	17.08%	-0.283	16.54%	0.773	0.565
Structural peers	13.03%	-0.263	18.05%	0.792	0.607
Thailand	30.60%	-0.422	10.12%	0.854	0.591
High	36.37%	0.995	20.79%	0.751	0.472
Global total	27.70%	0.000	26.04%	0.847	0.665

ที่มา: Wellcome Global Monitor 2022, World Inequality Database, World Bank, Penn World table, World Value Survey และการคำนวณโดยคณะผู้วิจัย

ข้อเสนอการส่งเสริมให้ความไวเนื้อเชื่อใจของคนที่มีซึ่งกันและกันที่สูงอยู่แล้วจากทุนสังคมที่สะสมกันมาตั้งแต่ระดับประวัติศาสตร์จึงต้องมุ่งเน้นปรับการปลดล็อกธรรมาภิบาลสถาบันที่มีคุณภาพคู่กับการออกมาตรการลดความเหลื่อมล้ำที่ยั่งยืนเพื่อที่จะทำให้ความไวเนื้อเชื่อใจเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจและรักษาระดับความไวใจของคนในสังคมไม่ให้ถูกบั่นทอนลงไป ดังนั้น หนทางสู่การพัฒนาเศรษฐกิจด้วยทุนสังคมจากความไวเนื้อเชื่อใจจึงต้องเป็นการสร้างการเติบโตอย่างเท่าเทียมและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในระดับมหภาคภาครัฐจะต้องสนับสนุนให้เศรษฐกิจเกิดการแข่งขันที่เป็นธรรมและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น เช่น การบังคับใช้กฎระเบียบการควบคุมการควบรวมอย่างจริง และการเปิดโอกาสให้ประชาชนแลกเปลี่ยนความเห็นด้านนโยบาย ส่วนทางด้านจุลภาค ก็ต้องมีการส่งเสริมให้ประชาชนในการกำหนดนโยบายท้องถิ่น โดยอาจเริ่มด้วยการกระจายอำนาจเพิ่มขึ้นและสร้างช่องทางให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามาร่วมออกแบบนโยบาย และเปิดเผยข้อมูลการดำเนินการตามนโยบายอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ หัวใจสำคัญ คือ การประสร้างประสบการณ์ที่ดีในการพัฒนาชาติระหว่างประชาชนกับภาครัฐ

บทที่ 5 ผลการศึกษาในส่วนของภาคการศึกษาในการสนับสนุนการเติบโตอย่างยั่งยืน

ในส่วนของการสนับสนุนภาคการศึกษาเพื่อการสนับสนุนการเติบโตอย่างยั่งยืนนั้น คณะผู้วิจัยได้ทำการเจาะลึกใน 2 ประเด็นที่มีความสำคัญและไม่ทับซ้อนกับงานศึกษาที่ได้ดำเนินการมาแล้วในระยะที่ 1 และไม่ทับซ้อนกับขอบเขตการศึกษาของการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับตลาดแรงงานซึ่งจะอยู่นอกขอบเขตของการศึกษาในโครงการย่อยที่ 1 ได้แก่ การศึกษาด้านโภชนาการของเด็ก และ การศึกษาสมรรถนะทางอารมณ์และสังคม และผลกระทบของโควิด-19 ต่อการตัดสินใจด้านการศึกษาของนักเรียนอาชีวศึกษา ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

5.1 การศึกษาด้านโภชนาการของเด็ก

ปัจจัยในด้านอาหารและโภชนาการ มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมให้เด็กเติบโตไปเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพทั้งทางสุขภาพร่างกาย จิตใจและสติปัญญา อย่างไรก็ตาม ทั่วโลกยังคงมีเด็กจำนวนไม่น้อยที่ประสบปัญหาภาวะทุพโภชนาการ ทั้งภาวะโภชนาการต่ำและโภชนาการเกิน ซึ่งการเพิ่มขึ้นของจำนวนเด็กที่ประสบปัญหาภาวะทุพโภชนาการจะเป็นภาระต่อด้านสังคมและด้านสาธารณสุขในอนาคต ซึ่งเด็กนักเรียนในประเทศไทยก็ประสบปัญหาด้านโภชนาการเช่นกัน

ภาวะโภชนาการ หมายถึง ภาวะของร่างกายที่เป็นผลมาจากการรับประทานอาหาร สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ 1. ภาวะโภชนาการที่ดี (Good or Adequate or Optimum Nutrition) คือ ภาวะที่ร่างกายได้รับสารอาหารครบถ้วนในสัดส่วนและปริมาณที่ถูกต้องตามความต้องการของร่างกาย ทำให้มีสุขภาพที่ดี และ 2. ภาวะทุพโภชนาการ (Malnutrition) คือ ภาวะที่ร่างกายที่ได้รับสารอาหารไม่เหมาะสมทั้งในแง่ปริมาณและสารอาหาร จึงทำให้ร่างกายเกิดภาวะผิดปกติขึ้น แบ่งแยกย่อยออกเป็น ภาวะโภชนาการต่ำ (Undernutrition) หรือการได้รับสารอาหารน้อยกว่าความต้องการของร่างกาย และภาวะโภชนาการเกิน (Overnutrition) หรือการได้รับสารอาหารมากกว่าความต้องการของร่างกาย โดยทั้งภาวะโภชนาการต่ำและโภชนาการเกินนั้นสามารถส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ภาวะทุพโภชนาการส่งผลกระทบต่อเด็กในหลายด้านอีกด้วย เช่น

- ผลกระทบจากภาวะโภชนาการต่ำ องค์การอนามัยโลก (WHO) ระบุว่า การมีภาวะโภชนาการต่ำในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี เพิ่มความเสี่ยงที่เด็กจะเสียชีวิตเจ็บป่วย และติดเชื้อมากขึ้น เช่น อูจจาระ

ร่วง การติดเชื้ทางเดินหายใจชนิดเฉียบพลัน เป็นต้น และการที่เด็กมีอาการเจ็บป่วยบ่อยครั้งจะส่งผลทำให้การเจริญเติบโตชะงัก มีภาวะเตี้ยแคระแกร็น การพัฒนาการทางด้านสมองและอวัยวะอื่น ๆ ล่าช้า ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความสามารถด้านภาษา การเรียนรู้ และความสามารถในการทำงานในอนาคต

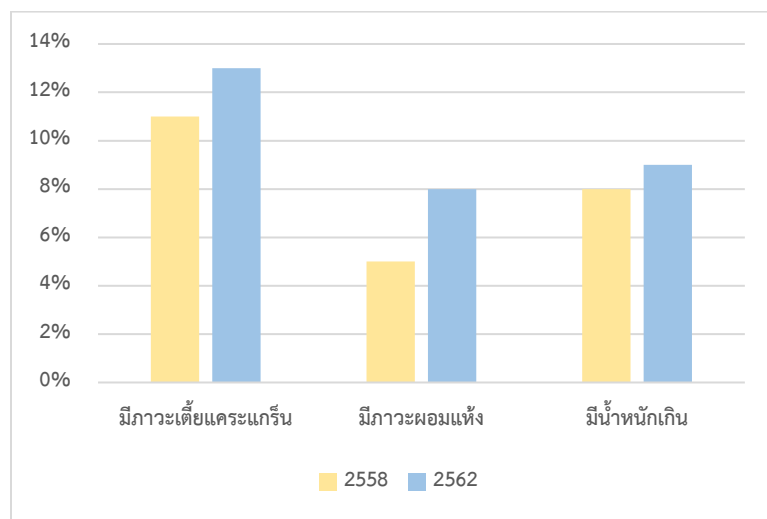
- ผลกระทบจากภาวะโภชนาการเกิน ส่งผลทางด้านร่างกาย จิตใจ และการเรียนรู้ โดยการมีค่าน้ำหนักเมื่อเทียบกับส่วนสูงมากขึ้นอาจส่งผลต่อคะแนนความฉลาดทางสติปัญญา (Intellectual Quotient; IQ) และความสามารถในการให้เหตุผลจากข้อมูลที่ได้รับ (Perceptual Reasoning) โดยงานวิจัยวัดโดยการให้ผู้เข้าร่วมการทดลองวิเคราะห์รูปภาพว่ามีส่วนสำคัญใดในภาพที่ขาดหายไป (Picture Completion) ส่วนในด้านสังคม เด็กที่มีน้ำหนักเกินจะมีปัญหาทางด้านบุคลิกภาพและสภาพจิตใจเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ โดยเมื่อเข้าเติบโตสู่วัยรุ่น เด็กจะมีความกังวลเกี่ยวกับบุคลิกภาพภายนอกของตนมากยิ่งขึ้น การมีภาวะน้ำหนักเกินอาจทำให้โดนล้อเลียนจนกระทั่งขาดความมั่นใจ และในบางรายอาจจะวิตกกังวลมากทำให้เกิดอาการซึมเศร้าได้ (Davison & Birch, 2001: Wolf et al., 2003) นอกจากนี้ เด็กเป็นโรคอ้วนยังมีโอกาสที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่อ้วนถึงร้อยละ 25 ซึ่งส่งผลต่อความเสี่ยงต่อการเป็นโรคเรื้อรังในอนาคต เช่น โรคหัวใจและหลอดเลือด โรคความดันโลหิตสูง โรคข้อเสื่อม และโรคเบาหวาน เป็นต้น

จากผลกระทบดังกล่าว จะเห็นได้ว่าภาวะทุพโภชนาการส่งผลกระทบต่อคุณภาพของเด็กทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ทั้งในด้านการพัฒนาการของร่างกาย สมอง จิตใจ ทักษะความสามารถต่าง ๆ และยังส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในอนาคต การศึกษาของ World bank ประเมินการว่า ในประเทศอาเซียน ภาวะโภชนาการต่ำจะส่งผลกระทบต่อการสูญเสียผลิตภาพเท่ากับร้อยละ 2.4 - 4.4 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (GDP)

สำหรับสถานการณ์ภาวะทุพโภชนาการ พบว่า ในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี จากการสำรวจในปี พ.ศ. 2558 และปี พ.ศ. 2562 มีแนวโน้มภาวะทุพโภชนาการเพิ่มสูงขึ้นทั้งในด้านเตี้ยแคระแกร็น ผอมแห้ง และน้ำหนักเกิน โดยปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาวะทุพโภชนาการในเด็กปฐมวัย ได้แก่ 1) ฐานะทางเศรษฐกิจ 2) ระดับการศึกษาของแม่ และ 3) ชชาติพันธุ์ จากปัจจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางสถานะทางสังคมในด้านโภชนาการของเด็ก โดยเด็กที่อยู่ในครัวเรือนที่ยากจน เด็กที่แม่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษา และเด็กที่อาศัยในครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนไม่ได้พูดภาษาไทยจะมีภาวะเตี้ยแคระแกร็นและภาวะผอมแห้งมากกว่าเด็กสถานะทางเศรษฐกิจสังคมระดับอื่น ในขณะที่เด็กที่อยู่ในครัวเรือนที่มีฐานะร่ำรวยกลับมีปัญหาในเรื่องของน้ำหนักเกิน โดยมีสัดส่วนภาวะน้ำหนักเกินสูงกว่าครัวเรือนที่ยากจน

รูปที่ 107 ผลสำรวจสถานการณ์ภาวะทุพโภชนาการของเด็กอายุน้อยกว่า 5 ปีในประเทศไทย

ที่มา: สำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย พ.ศ. 2562

ตารางที่ 40 ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะทุพโภชนาการในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี

ปัจจัย		เตี้ยแคระแกร็น	ผอมแห้ง	น้ำหนักเกิน
		(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)
ฐานะทางเศรษฐกิจ	ยากจนมาก	15.7	11.1	5.5
	ปานกลาง	11.5	6.2	11.5
	ร่ำรวย	10.9	6.4	12
ระดับการศึกษาของแม่	ต่ำกว่าประถมศึกษา	18.6	13.2	6
	สูงกว่ามัธยมศึกษา	13	8.6	11.2
ชาติพันธุ์	หัวหน้าครัวเรือนไม่ได้พูดภาษาไทย	17.9	10.6	4.6
	หัวหน้าครัวเรือนพูดภาษาไทย	12.9	7.4	9.6

ที่มา: สำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย พ.ศ. 2562³⁹

จากการที่ฐานะทางเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับภาวะทุพโภชนาการ คือ เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ที่อยู่ในครัวเรือนที่มีฐานะยากจนจะมีภาวะเตี้ยแคระแกร็น และภาวะผอมแห้งมากกว่าเด็กที่อยู่ในครัวเรือนที่มีฐานะดีกว่า

³⁹ หมายเหตุ: การจัดลำดับครัวเรือนตามความมั่งคั่งจากยากจนที่สุดถึงร่ำรวยที่สุด หรือดัชนีความมั่งคั่งไม่ได้ใช้หาความยากจนสัมบูรณ์หรือระดับรายได้หรือรายจ่ายในปัจจุบันดัชนีความมั่งคั่ง โดยแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม (quintiles) จำนวนเท่า ๆ กันจากคะแนนต่ำสุด (ยากจนที่สุด) ถึงคะแนนสูงที่สุด (ร่ำรวยที่สุด)

ดังนั้น การที่มีจำนวนนักเรียนยากจนพิเศษเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วหลังจากสถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 อาจทำให้มีเด็กประสบปัญหาภาวะทุพโภชนาการสูงขึ้น ยิ่งไปกว่านั้น จากสถิติพบว่า รายได้ครัวเรือนโดยเฉลี่ยของเด็กยากจนพิเศษมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง นั้นหมายความว่า ครัวเรือนที่ยากจนอยู่แล้วก็ยิ่งจนขึ้นไปอีกในปี พ.ศ. 2560 ถึงปี พ.ศ. 2562

ตารางที่ 41 ข้อมูลรายได้ครัวเรือนและจำนวนสมาชิกของเด็กยากจนพิเศษ

ปีการศึกษา	รายได้ครัวเรือนเฉลี่ย (บาท)	จำนวนสมาชิกเฉลี่ย (คน)
2/2560	1289	4
1/2561	1281	4
2/2561	1250	4
1/2562	1205	4

ที่มา: กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)

เมื่อพิจารณาสถานการณ์ภาวะทุพโภชนาการในเด็กวัยเรียนที่มีอายุ 6 -14 ปี จากการสำรวจในปี พ.ศ. 2560 และพ.ศ. 2562 พบว่า เด็กมีแนวโน้มที่จะประสบปัญหาภาวะทุพโภชนาการเพิ่มสูงขึ้น ทั้งเตี้ย ผอม และเริ่มอ้วนและอ้วน ในขณะที่เด็กที่อยู่ในเกณฑ์สูงสุดมีส่วนกลับมีสัดส่วนลดลง และจากการสำรวจสถานการณ์ด้านความฉลาดทางสติปัญญาในเด็กระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 (IQ) พบว่า ปี 2564 เด็กไทยมีระดับ IQ เฉลี่ย 102.8 สูงขึ้นจากปี 2559 ที่ระดับ 98.2 อย่างไรก็ตาม ยังมีนักเรียนที่มี IQ ที่อยู่ในเกณฑ์บกพร่อง คือ ที่ระดับ IQ ต่ำกว่า 70 อยู่ถึงร้อยละ 4.2 ซึ่งสูงกว่ามาตรฐานสากลที่กำหนดให้ไม่เกินร้อยละ 2 โดยภาวะทุพโภชนาการเป็นปัจจัยหนึ่งส่งผลต่อระดับความฉลาดทางสติปัญญา จากตัวอย่างงานวิจัยในต่างประเทศ พบว่า การขาดสารอาหารบางชนิด เช่น การขาดสารไอโอดีนอย่างรุนแรงทำให้ IQ ของเด็กลดลงโดยเฉลี่ย 12.45 หน่วยไอคิว เป็นต้น ดังนั้น การลดปัญหาภาวะทุพโภชนาการอาจจะช่วยให้การรายงานระดับความฉลาดทางสติปัญญานี้ดีขึ้นด้วย

เมื่อดูในเรื่องของเด็กที่มีปัญหาด้านโภชนาการเกิน ใน 3 ทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยมีเด็กที่มีปัญหาโภชนาการเกินเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก หากเปรียบเทียบเด็กอายุ 5-9 ปีในกลุ่มประเทศอาเซียน พบว่า ประเทศไทยมีความชุกของเด็กอายุ 5-9 ปี ที่มีน้ำหนักเกินมากที่สุดเป็นอันดับที่ 3 โดย อันดับ 1 บรูไน (ร้อยละ 30.4) อันดับ 2 มาเลเซีย (ร้อยละ 26.8) อันดับ 3 ไทย (ร้อยละ 25.8) จะเห็นได้ว่ารายงานของ World Bank (2019) เด็กที่มีน้ำหนักเกินมากสูงถึงร้อยละ 25.8

ตารางที่ 42 ความชุกของเด็กอายุ 5-9 ปีที่มีภาวะน้ำหนักเกิน

Table 5. Prevalence of overweight (BMI > +1) among children aged 5-9 years¹⁷

<i>Country/Region</i>	<i>1980</i>	<i>2016</i>	<i>Percent increase</i>
Brunei	6.4	30.4	375
Cambodia	0.6	12.7	2016.67
Indonesia	0.9	17.6	1855.56
Lao PDR	0.7	15.7	2142.86
Malaysia	2.9	26.8	824.14
Myanmar	1.1	13.4	1118.18
Philippines	1.6	14.4	800
Singapore	22.3	25.2	13.00
Thailand	1.9	25.8	1257.89
Vietnam	0.6	11.9	1883.33
LIC	1.5	11.5	666.67
LMIC	1.6	12.7	693.75
UMIC	5.1	32.6	539.22
HIC	17.4	35.2	102.30

Source:<http://apps.who.int/gho/data/view.main.BMIPLUS1C05-09v>;
<http://apps.who.int/gho/data/view.main.BMIPLUS1CWbv?lang=en>

ที่มา: ADDRESSING THE DOUBLE BURDEN OF MALNUTRITION IN ASEAN. World Bank (2019)

ปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านโภชนาการระหว่างเด็กที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมที่แตกต่างกันโดยเด็กที่มีฐานะทางเศรษฐกิจยากจนจะมีปัญหาด้านร่างกายเตี้ยแคระแกร็น จึงทำให้ภาครัฐต้องเข้ามามีบทบาทในการจัดการปัญหาภาวะทุพโภชนาการสำหรับเด็กกลุ่มนี้ ซึ่งหนึ่งในวิธีการจัดการปัญหาภาวะทุพโภชนาการสำหรับเด็กนักเรียน คือ ภาครัฐสนับสนุนโครงการอาหารกลางวันฟรีให้กับเด็กผ่านการจัดการของโรงเรียน โดยจากการสำรวจของ The Global Child Nutrition Foundation ที่ดำเนินการสำรวจโครงการด้านอาหารในโรงเรียน พบว่า ร้อยละ 82 ของการสำรวจ 103 ประเทศทั่วโลกมีการจัดทำโครงการอาหารกลางวันให้แก่เด็กนักเรียน บางประเทศรัฐดูแลเรื่องอาหารกลางวันในทุกระดับการศึกษา ตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงมัธยมศึกษา แต่ยังมีบางประเทศ เช่น ประเทศไทย ที่ให้การสนับสนุนเพียงบางระดับการศึกษาเท่านั้น

ตารางที่ 43 โครงการอาหารกลางวันในต่างประเทศ

ประเทศ	โครงการอาหารกลางวัน			
	กลุ่มเป้าหมาย	ปฐมวัย	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษา
อิตาลี	Universal	✓	✓	✓
ฝรั่งเศส	ตามความสมัครใจของผู้ปกครองว่า อยากเข้าร่วมหรือไม่	✓	✓	✓
สวีเดน	Universal	✓	✓	✓
สหรัฐอเมริกา	Universal	✓	✓	✓
จีน	ขึ้นอยู่กับพื้นที่ และ คุณลักษณะของ นักเรียน	-	✓	✓
ไทย	Universal	✓	✓	-

ที่มา: School Meal Programs Around the World. The Global Child Nutrition Foundation. (2019) (2021)

รัฐบาลไทยเล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหาและริเริ่มจัดตั้งโครงการอาหารกลางวันขึ้นในปี พ.ศ. 2495 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาการขาดสารอาหารและภาวะทุพโภชนาการให้แก่เด็กในวัยเรียน โดยแรกเริ่มด้วยการทดลองจัดโครงการอาหารกลางวันให้แก่เด็กในสังกัด แล้วจึงขยายเป็นนโยบายระดับประเทศในปี พ.ศ. 2530 ซึ่งในปัจจุบันภาครัฐอุดหนุนค่าอาหารกลางวันให้แก่เด็กนักเรียนระดับชั้นอนุบาล-ประถมศึกษาคนละ 21 บาท ให้แก่เด็กนักเรียนทุกคน ยกเว้นในจังหวัดกรุงเทพฯ ที่จะได้รับจัดสรรงบประมาณสมทบเพิ่มคนละ 4 บาท/วัน จึงได้รับค่าอาหารกลางวันรวมเป็น 25 บาท/วัน อีกทั้งจัดสรรอาหารกลางวันให้กับนักเรียนจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

จากปัญหาราคาวัตถุดิบที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้เงินอุดหนุนค่าอาหารอาจไม่เพียงพอต่อการประกอบอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการจึงได้อยู่ระหว่างการเสนอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาปรับเพิ่มเงินอุดหนุนอาหารกลางวันจากวันละ 21 บาท เป็น 28 บาท แต่อย่างไรก็ตามโครงการอาหารกลางวันก็ยังเผชิญปัญหาหลายประการ ได้แก่

1. งบประมาณรายหัวไม่ครอบคลุมทั่วถึงเด็กในระดับชั้นมัธยมศึกษา โดยเฉพาะในโรงเรียนประถมศึกษา ขยายโอกาสที่เด็กระดับมัธยมต้นด้วยและส่วนมากมีฐานะที่ยากจน ทำให้โรงเรียนต้องนำงบประมาณ

ค่าอาหารกลางวันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาามาเฉลี่ยเพื่อจัดสรรอาหารให้แก่เด็กนักเรียนทุกคน ทำให้เฉลี่ยงบประมาณค่าอาหารเหลือเพียงคนละประมาณ 9-15 บาทต่อมื้อ

2. ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็ก ต้นทุนการประกอบอาหารยิ่งสูง เช่น ในโรงเรียนขนาดเล็กที่ไม่มีงบเพียงพอต่อการจ้างแม่ครัว ครูต้องเป็นผู้ประกอบอาหารเอง และโรงเรียนจะต้องแบ่งเงินค่าอาหารที่ได้รับส่วนหนึ่งนำไปซื้ออุปกรณ์ประกอบอาหารหรือปรับปรุงสถานที่ประกอบอาหาร เป็นต้น
3. โรงเรียนที่ไม่มีไฟฟ้าเข้าถึงจะพบปัญหาด้านการจัดเก็บวัตถุดิบอาหารสดที่ทำได้เพียงแค่ช่วงเวลาไม่กี่วันเท่านั้น ดังนั้น จึงต้องซื้อวัตถุดิบได้ในปริมาณที่น้อยและบ่อยครั้งขึ้นทำให้มีต้นทุนค่าการเดินทางที่สูง หรือนักเรียนอาจจะไม่ได้ทานอาหารจำพวกเนื้อสัตว์ช่วงทำยอาทิตย์
4. ปัญหาโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลจะต้องเผชิญกับปัญหาค่าขนส่งที่สูง ซึ่งโดยส่วนมากจะเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก และไม่มีไฟฟ้าเข้าถึง
5. ปัญหาการจัดการและโภชนาการ ในกรณีที่โรงเรียนไม่มีนักโภชนาการประจำโรงเรียนเพื่อออกแบบเมนูอาหารกลางวัน ครูหรือบุคลากรภายในโรงเรียนจะต้องเป็นผู้คิดเมนูอาหารในแต่ละวัน ซึ่งเป็นภาระต่อครูและอาจทำให้เด็กไม่ได้รับสารอาหารที่ถูกต้องอย่างครบถ้วน

เพื่อแก้ปัญหาการจัดการและโภชนาการอาหารกลางวัน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 ภาครัฐมีนโยบายสนับสนุนให้ทุกโรงเรียนในสังกัดใช้ระบบ Thai School Lunch ซึ่งเป็นระบบที่ช่วยให้โรงเรียนสามารถจัดเมนูอาหารกลางวันให้ได้มาตรฐาน อีกทั้งยังสามารถช่วยประมาณการค่าใช้จ่ายและวางแผนวัตถุดิบล่วงหน้า ซึ่งการจัดทำเมนูอาหารกลางวันที่มีสารอาหารครบถ้วนจะส่งผลต่อการเจริญเติบโตของเด็กอย่างมีนัยสำคัญ โดยเห็นได้จากตัวอย่างผลการศึกษาของสำนักงานการวิจัยแห่งชาติร่วมกับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ในการพัฒนาตำรับอาหารกลางวันเพื่อเพิ่มคุณค่าทางโภชนาการให้แก่เด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 จากโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดนครนายกจำนวน 131 โรงเรียน จำนวนนักเรียน 7,458 คน โดยใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นและมีต้นทุนค่าอาหารไม่เกิน 20 บาทต่อมื้อ พบว่า การบริโภคอาหารกลางวันที่ได้รับการพัฒนาให้มีคุณค่าทางสารอาหารครบถ้วนนั้นส่งผลให้น้ำหนัก ส่วนสูง ปริมาณกล้ามเนื้อ เส้นรอบวงแขน ของนักเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่เส้นรอบเอวและสะโพกมีปริมาณไขมันในร่างกายที่มีลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ปัญหาความยากจน และการขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโภชนาการของผู้ปกครองส่งผลให้นักเรียนจำนวนหนึ่งไม่ได้รับประทานอาหารเช้า หรือรับประทานอาหารเช้าที่มีคุณค่าทางโภชนาการไม่เหมาะสม เช่น อาหารสำเร็จรูปที่มีโซเดียมสูง ของทอด และอาหารที่มีน้ำตาลสูง เป็นต้น ซึ่งจากรายงานการสำรวจความรอบรู้

ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ของเด็กวัยเรียน ในปี 2562 ของกรมอนามัยที่ได้จัดทำการศึกษา สหิติการรับประทานอาหารและพฤติกรรมการบริโภคอาหารในเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และปีที่ 6 พบว่า มีเด็ก ร้อยละ 72.1 ที่รับประทานอาหารเช้าทุกวัน ร้อยละ 24 รับประทานอาหารเช้าเป็นบางวัน และร้อยละ 3.8 ไม่ได้ รับประทานอาหารเช้า นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาถึงพฤติกรรมการบริโภคอาหารของเด็ก พบว่า มีเด็กร้อยละ 59.1 ที่กินผักน้อยกว่า 4 ซ่อนกินข้าว/มื้ เด็กร้อยละ 16.2 ไม่ได้ดื่มนม (เฉพาะอยู่ที่บ้าน) เด็กร้อยละ 61.6 ที่กิน เนื้อสัตว์น้อยกว่า 2-3 ซ่อนกินข้าว/มื้ และเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ คนไทยดื่มนม กินผัก และกินเนื้อสัตว์ใน ปริมาณที่น้อยกว่า เช่น เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศญี่ปุ่น คนไทยดื่มนมเฉลี่ย 14.7 กิโลกรัมต่อปี ในขณะที่คน ญี่ปุ่นกินนมเฉลี่ย 58.6 กิโลกรัมต่อปี คนไทยกินผักเฉลี่ย 39.9 กิโลกรัมต่อปี ในขณะที่คนญี่ปุ่นกินผักเฉลี่ย 91.1 กิโลกรัมต่อปี และ คนไทยกินเนื้อสัตว์เฉลี่ย 75.0 กิโลกรัมต่อปี ในขณะที่คนญี่ปุ่นกินเนื้อสัตว์ 135.0 กิโลกรัมต่อปี

จากสถิติการรับประทานอาหารเช้าของเด็กไทย แสดงให้เห็นว่า ยังคงมีช่องว่างที่รัฐสามารถเข้าไปส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดการเข้าถึงอาหารเช้าที่มีคุณค่าทางโภชนาการ เนื่องจากมียังคงมีเด็กจำนวนไม่น้อยที่ไม่ได้ รับประทานอาหารเช้าทุกวันและไม่ได้รับประทานอาหารเช้าตามโภชนาการอย่างสมวัย ทั้งที่มีอาหารเช้าเป็นมื้ออาหารที่มี ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากในช่วงกลางคืนขณะนอนหลับ ร่างกายจะมีการทำงานเผาผลาญอาหารทำให้ ปริมาณน้ำตาลในเลือดลดลง ดังนั้น เมื่อตื่นเช้าขึ้นมาและเด็กไม่รับประทานอาหารเช้า ร่างกายจะดึงสารอาหาร สะสมสำรองในยามจำเป็นมาใช้จนหมด ส่งผลให้เด็กอาจมีอาการอ่อนเพลีย ไม่มีสมาธิในการเรียน เป็นต้น

นอกจากนี้ มีงานวิจัยหลายชิ้นที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของอาหารเช้าที่ส่งผลต่อความสามารถทางด้าน ภาษา ความจำของเด็กในวัยเรียน เช่น งานของ Cueto and Chinen (2008) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ด้านความจำ ของเด็กกับการทานอาหารเช้า พบว่า อาหารเช้าที่โรงเรียนส่งผลให้เด็กมีความจำดีขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มโรงเรียนที่มีเด็กยากจน และเด็กที่มีภาวะโภชนาการต่ำ หรือ งานของ Katie Adolphus, Clare L. Lawton, and Louise Dye (2013) ที่ระบุว่า การรับประทานอาหารเช้ามีผลต่อความตั้งใจเรียน เป็นต้น

โดยจากการสำรวจของ The Global Child Nutrition Foundation ที่ดำเนินการสำรวจโครงการด้าน อาหารในโรงเรียน พบว่า ร้อยละ 40 ของการสำรวจ 103 ประเทศทั่วโลกมีการจัดทำโครงการอาหารเช้าให้แก่เด็ก นักเรียน ซึ่งถือว่าอยู่ในสัดส่วนที่น้อยเมื่อเทียบกับโครงการอาหารกลางวันที่ครอบคลุมถึงร้อยละ 82 ของการ สำรวจ สำหรับโครงการอาหารเช้า ในบางประเทศรัฐดูแลและสนับสนุนให้แก่เด็กทุกระดับชั้นการศึกษา ตั้งแต่

ระดับปฐมวัยจนถึงมัธยมศึกษา หรือบางประเทศจะดูแลและสนับสนุนเด็กเฉพาะกลุ่ม ขึ้นอยู่กับพื้นที่ และตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจสังคม จะเห็นได้ว่าประเทศไทยยังไม่มี การสนับสนุนด้านอาหารเข้าที่เป็นระบบและทั่วถึงเลย

ตารางที่ 44 รูปแบบโครงการอาหารเข้าในต่างประเทศ

ประเทศ	โครงการอาหารเข้า			
	กลุ่มเป้าหมาย	ปฐมวัย	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษา
อิตาลี	-			
ฝรั่งเศส	ขึ้นอยู่กับพื้นที่ และตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจสังคม	✓	✓	-
สวีเดน	-			
สหรัฐอเมริกา	Universal	✓	✓	✓
จีน	ขึ้นอยู่กับพื้นที่ และคุณลักษณะของนักเรียน	-	✓	✓
ไทย	-			

ที่มา: School Meal Programs Around the World. The Global Child Nutrition Foundation. (2019) (2021)

สำหรับประเทศไทย การจัดสรรอาหารเข้าให้นักเรียนไม่มีนโยบายภาครัฐที่ชัดเจนและครอบคลุมทั่วประเทศเหมือนโครงการอาหารกลางวัน แต่มีการดำเนินการเองในบางพื้นที่ ด้วยวิธีการหลากหลายรูปแบบ เช่น

- โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จะได้รับการสนับสนุนค่าอาหารเข้าให้นักเรียนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล - มัธยมศึกษาปีที่ 6 คนละ 15 บาท/วัน
- บางจังหวัดมีผู้ช่วยเหลือจากภาคเอกชนในพื้นที่ช่วยสนับสนุนการดำเนินโครงการจัดอาหารเข้า เช่น โครงการอาหารเข้าเสริมสร้างพัฒนาการเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร ที่ได้รับทุนสนับสนุนจากมูลนิธิกรุงเทพประกันภัยและชุมชนในพื้นที่ โดยแต่ละโรงเรียนมีกลไกการดำเนินงานกิจกรรม และรูปแบบการมีส่วนร่วมในกิจกรรมโครงการอาหารเข้าที่หลากหลายแตกต่างกันออกไปตามแต่ละพื้นที่

เช่น การมีแม่ครัวจิตอาสา หรือ การจ้างแม่ครัวประกอบอาหารในแต่ละวัน เป็นต้น ผลการดำเนินงานพบว่า นักเรียนมีการขาดเรียนที่ลดลง มาโรงเรียนเข้ามากขึ้น สภาพจิตใจของนักเรียนร่าเริงแจ่มใสมากขึ้น

- นำเงินบริจาคเพื่อการดำเนินการโครงการนำร่องโครงการอาหารเช้าโดยกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ซึ่งเป็นโครงการที่นำเงินที่ได้จากรวมทุนรูปแบบการบริจาคมาสับสนุนอาหารเช้าสำหรับนักเรียนยากจนช่วงโควิด-19 ในพื้นที่ห่างไกล ใน 4 จังหวัด 4 ภูมิภาค คือ จังหวัด สกลนคร เพชรบูรณ์ นครราชสีมา และแม่ฮ่องสอน ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีนักเรียนยากจนและนักเรียนยากจนพิเศษมากกว่าร้อยละ 80 ขึ้นไป

จะเห็นได้ว่าการแก้ปัญหาการเข้าถึงอาหารเช้าสำหรับเด็กในวัยเรียนในประเทศไทยยังไม่เป็นรูปแบบที่ยั่งยืนและทั่วถึง โดยส่วนมากจะพึ่งงบการบริจาคซึ่งมีข้อจำกัดในเรื่องของความพอเพียงและความต่อเนื่อง ดังนั้นภาครัฐควรประเมินความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งค่าใช้จ่ายต่อผลประโยชน์ (cost-benefit) ของอาหารเช้าที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของเด็ก เพื่อใช้ในการผลักดันการสนับสนุนอาหารเช้าให้กับนักเรียนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ปัญหางบประมาณไม่ทั่วถึง ควรเพิ่มงบประมาณค่าอาหารให้ทั่วถึงเด็กนักเรียนทุกระดับการศึกษา และออกมาตรการสนับสนุนโครงการอาหารเช้า
2. ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็ก เพิ่มงบประมาณการจัดทำอาหารให้กับโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อจะได้มีงบประมาณไปว่าจ้างผู้ประกอบอาหาร ซึ่งโดยส่วนมากมักจะเป็นผู้ปกครองของเด็กหรือคนในชุมชน ดังนั้นควรมีการจัดอบรมด้านโภชนาการให้กับผู้ประกอบอาหารด้วย
3. ปัญหาโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกล ควรสนับสนุนในการขนส่งอาหารผ่านหน่วยงาน NGOs ในพื้นที่ หรือเพิ่มงบค่าขนส่งให้กับครูผู้รับผิดชอบให้พอเพียงตามระยะทางและพื้นที่
4. ปัญหาการจัดเก็บวัตถุดิบ ควรจัดทำเมนูแนะนำที่สามารถถนอมอาหาร (ประเภทเนื้อสัตว์) ได้อย่างถูกสุขอนามัย และสนับสนุนให้มีการเพาะปลูกผักในพื้นที่ตามฤดูกาล
5. ปัญหาการจัดการและโภชนาการ ควรกระตุ้นและสนับสนุนให้โรงเรียนใช้ Thai School Lunch เพิ่มมากขึ้น และทำแอปพลิเคชันด้านอาหารเช้าเพื่อให้ โรงเรียนและผู้ปกครองสามารถนำไปใช้ได้ และปรับเมนูโดยคำนึงถึงค่าใช้จ่ายที่เปลี่ยนไป
6. ปัญหาเด็กได้รับอาหารเช้าไม่ถูกต้องตามหลักโภชนาการ หรือไม่ได้รับอาหารเช้า ควรมีเครือข่ายให้ความรู้ด้านโภชนาการต่อผู้ปกครอง และโรงเรียนโดยเฉพาะความจำเป็นของอาหารเช้า

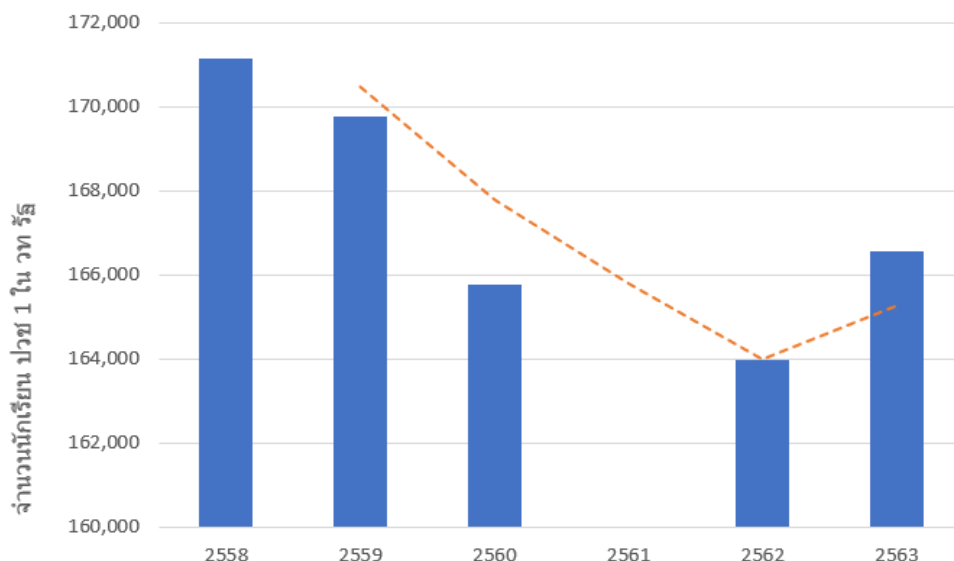

5.2 การศึกษาสมรรถนะทางอารมณ์และสังคม และผลกระทบของโควิด-19 ต่อการตัดสินใจด้านการศึกษาของนักเรียนอาชีวศึกษา

การแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มนักเรียนอาชีวศึกษาซึ่งมีการเรียนการสอนเพื่อการพัฒนาทักษะอาชีพที่หลากหลาย เช่น ช่างประปา ช่างไฟฟ้า ช่างซ่อมเครื่องจักร พนักงานขาย นักบัญชี โปรแกรมเมอร์ พนักงานในโรงแรม พนักงานการท่องเที่ยว เกษตรกร และพนักงานธนาคาร เป็นต้น โดยนักเรียนอาชีวศึกษาจำเป็นต้องได้รับการฝึกงานในสถานที่ทำงานจริงก่อนเรียนจบ เพื่อให้ได้มาซึ่งทักษะการทำงานที่สูงที่สุด ในปี 2563 จำนวนนักเรียนอาชีวศึกษามีจำนวนรวมทั้งสิ้น 1,028,961 คน แบ่งเป็นจำนวนนักเรียนในวิทยาลัยอาชีวศึกษาของรัฐ 695,882 คน และจำนวนนักเรียนในวิทยาลัยอาชีวศึกษาของเอกชน 333,079 คน (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ ฯ สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา) เนื่องจากนักเรียนอาชีวศึกษาส่วนมากต้องมีการฝึกงานและทำงานระหว่างการเรียน การระบาดของโควิด-19 จึงมีผลกระทบต่อกลุ่มนักศึกษาเป็นอย่างมาก โดยไม่สามารถเข้าไปฝึกงานตามสถานประกอบการต่าง ๆ เพื่อลดความเสี่ยงของการระบาดของโควิด-19 เช่น โรงงาน นอกจากนี้ มีหลายอุตสาหกรรมที่ถูกกระทบจากการระบาดโดยตรงและได้รับผลกระทบอย่างหนักจากโควิด-19 จนมีการปิดกิจการ เช่น อุตสาหกรรมท่องเที่ยว ซึ่งทำให้นักศึกษาอาชีวศึกษาที่ต้องรับการฝึกงานถูกกระทบทั้งในด้านการพัฒนาทักษะและรายได้ระหว่างที่อยู่ในระบบการศึกษา

หากดูข้อมูลจำนวนนักเรียนใหม่ในระดับชั้น ปวช. 1 ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาของรัฐในปี 2558 – 2562 พบว่า จำนวนนักเรียนนั้นลดลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งก็เป็นไปตามแนวโน้มของอัตราการเกิดที่ลดลง แต่ในปีการระบาดของโควิด-19 นั้น พบว่า จำนวนนักเรียนใหม่ในระดับชั้น ปวช. 1 ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาของรัฐเพิ่มขึ้น จาก 163,977 คน ในปี 2562 เป็น 166,557 คน ในปี 2563 ซึ่งอาจจะเกิดจากการตัดสินใจของเด็กนักเรียนที่เปลี่ยนไป โดยเปลี่ยนจากการเรียนในวิทยาลัยอาชีวศึกษาของเอกชนที่มีค่าใช้จ่ายสูงกว่า หรือการศึกษาสายสามัญที่ใช้ระยะเวลาที่นานกว่าจะจบเข้าตลาดแรงงาน มาเป็นการเรียนในวิทยาลัยอาชีวศึกษาของรัฐ ที่มีค่าเล่าเรียนที่ต่ำกว่า และระยะเวลาที่น้อยกว่า

รูปที่ 108 จำนวนนักเรียน ปวช. 1 ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาของรัฐ ปี 2558-2563 (หน่วย: จำนวนคน)

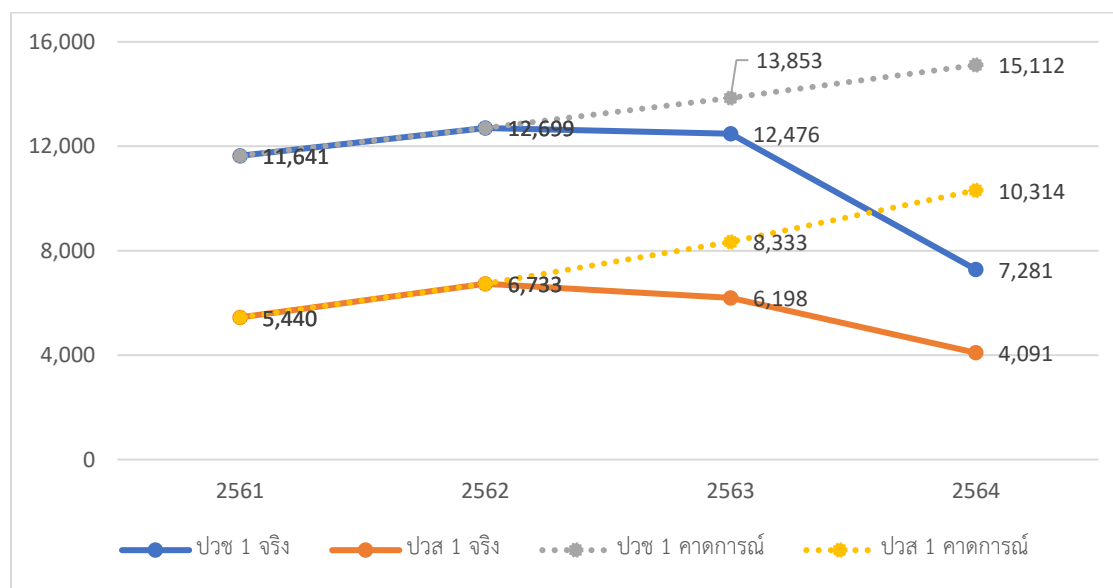
ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา (2558-2563)

สาขาในสายอาชีวศึกษาที่ถูกกระทบอย่างหนัก คือ อุตสาหกรรมท่องเที่ยว อุตสาหกรรมบันเทิงและดนตรี และ หลักสูตรช่างอากาศยาน เนื่องจากผู้ประกอบการหลายแห่งไม่สามารถเปิดให้บริการได้ จึงทำให้นักศึกษาไม่สามารถเข้าฝึกงาน หรือหากเข้าฝึกงานได้ก็อาจจะไม่สามารถทำงานได้เต็มรูปแบบ และจำนวนชั่วโมงทำงานก็ลดลงทำให้รายได้ของนักศึกษาลดลงตามไปด้วย นอกจากนี้ ผลกระทบของโควิด-19 ต่อกลุ่มนักศึกษาที่เพิ่งจบใหม่ และนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ก็อาจแตกต่างกัน เพราะในกรณีนักศึกษาจบใหม่หากไม่สามารถหางานในสาขาที่เรียนมาเนื่องจากอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องได้รับผลกระทบจากโควิด-19 อย่างหนัก ก็จะไม่มีโอกาสเก็บเกี่ยวประสบการณ์ทำงานเพื่อการพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง และเมื่อเศรษฐกิจกลับมาเป็นปกติแล้ว อาจจะไม่สามารถกลับเข้าสู่ตลาดแรงงานที่ตรงสายกับที่เรียนได้ สำหรับนักศึกษาที่ยังอยู่ระหว่างการเรียน ข้อจำกัดในการฝึกงานและหารายได้เสริม อาจทำให้เสี่ยงต่อการหลุดจากระบบการศึกษา หรือนักศึกษาอาจพิจารณาเปลี่ยนสาขาวิชาที่เรียนอยู่ให้สอดคล้องกับแนวโน้มการจ้างงานระยะต่อไปมากขึ้น

ทั้งนี้ จำนวนนักศึกษาในประเภทวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ลดลงอย่างเห็นได้ชัดในปี 2564 ส่วนหนึ่งเป็นเพราะนักศึกษาที่สมัครเข้าเรียนใหม่ในระดับ ปวช. 1 และ ปวส. 1 มีจำนวนลดลงร้อยละ 42 (จาก 12,476 คน ในปี 2563 เป็น 7,281 คน ในปี 2565) และร้อยละ 34 (จาก 6,198 คน ในปี 2563 เป็น 4,091 คน ในปี 2565) ตามลำดับ สะท้อนให้เห็นว่านักศึกษามีการปรับตัวโดยสมัครเรียนประเภทวิชาตามสถานการณ์ตลาดการจ้าง

งาน หากคำนวณอัตราการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักศึกษาที่เข้าใหม่ในระดับ ปวช. ปีที่ 1 และ ปวส. ปีที่ 1 ในประเภทวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ในปี 2561 และ 2562 พบว่า มีอัตราการเพิ่มขึ้นของนักเรียนเข้าใหม่ระดับ ปวช. 1 อยู่ที่ร้อยละ 9 และ ในระดับ ปวส. 1 อยู่ที่ร้อยละ 24 (ภาพประกอบ 2) ถ้าคาดการณ์ว่าอัตราการเพิ่มขึ้นของนักเรียนเข้าใหม่ระดับ ปวช. 1 และ นักเรียนเข้าใหม่ระดับ ปวส. 1 คงที่ในแต่ละปี จะพบว่าในปี 2564 มีนักเรียนสาขาวิชาที่เรียนจากวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวสูงถึง 15,112 ราย ในระดับ ปวช. และ 10,314 ราย ในระดับ ปวส. ซึ่งอาจหมายความว่ามึนักเรียนที่เปลี่ยนสาขาวิชาที่เรียนจากวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นสาขาอื่น จำนวนสูงถึง 7,831 ราย ในระดับ ปวช. และ 6,223 รายในระดับ ปวส. เนื่องจากสถานการณ์โควิด-19

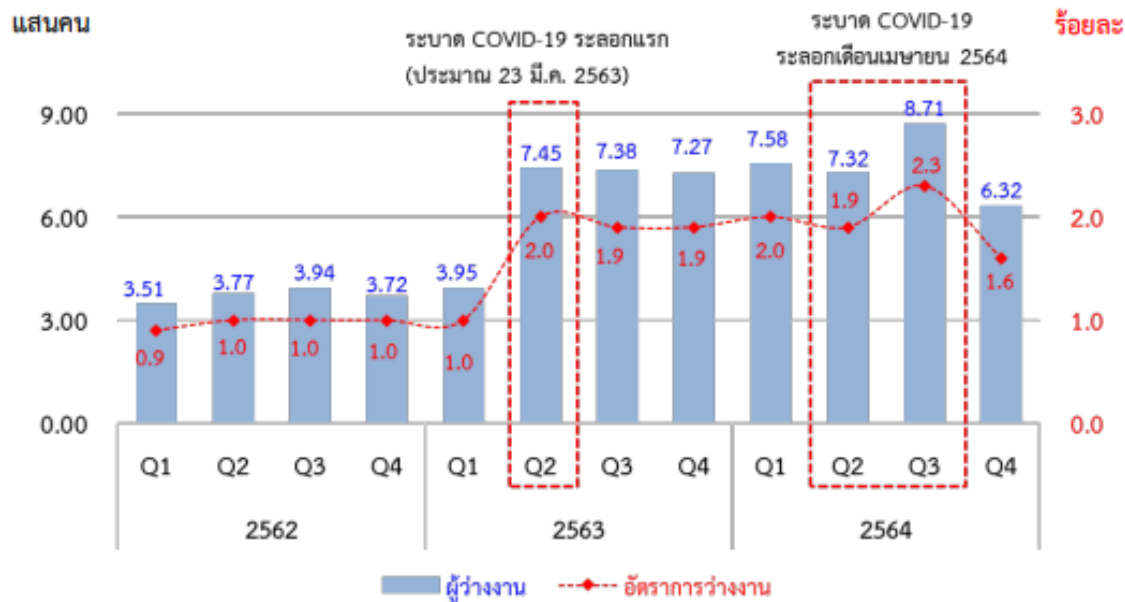
รูปที่ 109 จำนวนนักศึกษาที่เข้าใหม่ในระดับ ปวช. ปีที่ 1 และ ปวส. ปีที่ 1 ในประเภทวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ระหว่างการศึกษาปี 2561-2564 (หน่วย: จำนวนคน)

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา (2561-2564)

ข้อมูลการจ้างงานของประชากรไทยจากสำนักงานสถิติ ชี้ให้เห็นว่าผลกระทบโควิด-19 ที่ระบาดในระลอกแรกในช่วงเดือนมีนาคม 2563 และระลอกที่สองในช่วงเดือนเมษายน 2564 ต่ออัตราการว่างงาน เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในระลอกแรกของการระบาดในปี 2563 ที่อัตราการว่างงานเพิ่มขึ้นเกือบเท่าตัวจากจำนวน 3.95 แสนคน เป็น 7.45 แสนคน โดยในระยะต่อมาจำนวนผู้ว่างงานคงตัวในระดับสูงระหว่าง 7.27 - 7.58 แสนคน จนการระบาดระลอกสองในช่วงเมษายน 2564 ซึ่งอัตราการว่างงานไม่ได้เพิ่มขึ้นทันที แต่เพิ่มขึ้นอีกในไตรมาสถัดไปในไตรมาสที่ 3 ที่ 8.71 แสนคน หรือร้อยละ 2.3 ซึ่งเป็นระดับที่สูงสุดในรอบ 3 ปี

รูปที่ 110 จำนวนและอัตราการว่างงาน พ.ศ. 2562-2564

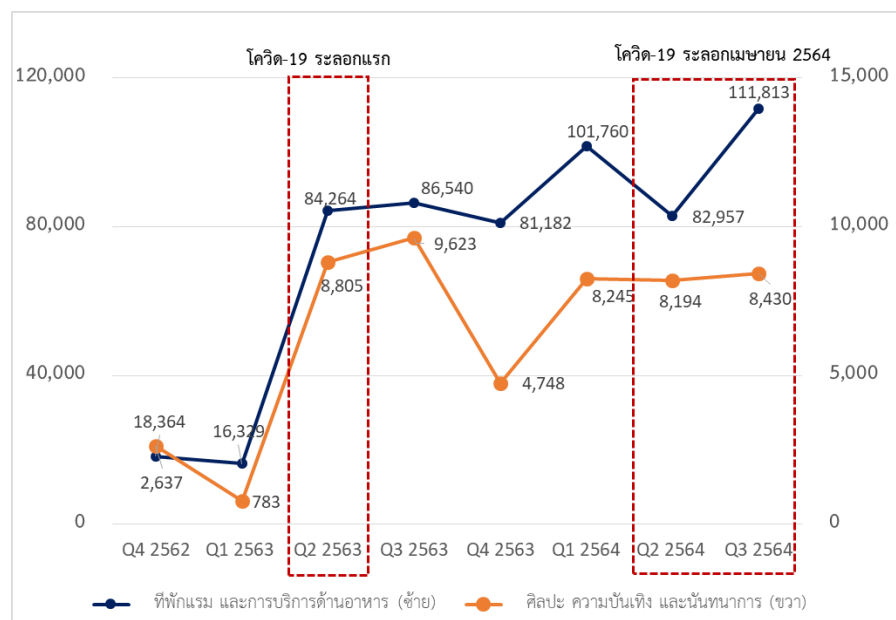
ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2562-2564)

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาเฉพาะผู้ว่างงานที่ในการระบาดโควิด-19 ระลอกแรก จำนวน 7.45 แสนคน จะแบ่งเป็นผู้ที่ไม่เคยทำงานมาก่อน 2.66 แสนคน และผู้ที่เคยทำงานมาก่อนจำนวน 4.79 แสนคน ซึ่งในกลุ่มผู้ที่เคยทำงานมาก่อนดังกล่าว ก่อนหน้าทำงานครั้งสุดท้ายในภาคการบริการและการค้า 2.77 แสนคน ภาคการผลิต 1.68 แสนคน และภาคเกษตรกรรม 3.49 หมื่นคน และหากพิจารณาเป็นรายอุตสาหกรรมกลุ่มแรงงานที่สัดส่วนการตกงานสูงที่สุด ได้แก่ อุตสาหกรรมศิลปะ ความบันเทิงและนันทนาการ (ว่างงานเพิ่มขึ้น 10 เท่า) ที่พักแรมและการบริการด้านอาหาร (ว่างงานเพิ่มขึ้น 4 เท่า) ตามลำดับ

ข้อมูลผู้ว่างงานดังกล่าวนี้สะท้อนถึงผลกระทบต่ออุตสาหกรรมที่รุนแรง จนธุรกิจไม่สามารถแบกรับภาระการจ้างงานได้ อีกทั้งแนวโน้มผู้ว่างงานในอุตสาหกรรมศิลปะฯ และที่พักแรมฯ คงในระดับสูงต่อเนื่องโดยยังไม่มีทิศทางปรับลดลง ดังนั้น ด้วยภาวะการว่างงานในอัตราที่สูงขึ้นดังกล่าวจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่อาจสร้างแรงกดดันต่อกลุ่มนักศึกษาที่อยู่ระหว่างการเรียน ฝึกฝน และอบรม ในสาขาที่เกี่ยวข้อง โดยอาจทำให้เกิดความกังวลถึงโอกาสในการหางานเมื่อจบการศึกษา อีกทั้งยังอาจขาดรายได้หรือโอกาสในการฝึกงานหรือทำงานเสริมในอุตสาหกรรม นอกจากนี้ การหดตัวของอุตสาหกรรมและความต้องการแรงงานที่น้อยลงยังส่งผลให้ความน่าสนใจในสาขาวิชาที่

เกี่ยวข้องน้อยลงตามไปด้วย ทำให้นักเรียนเปลี่ยนการตัดสินใจเลือกสาขาเรียนในอนาคตและอาจหันไปสนใจสาขาอาชีพอื่นที่มีแนวโน้มเติบโตและมีโอกาสการจ้างงานที่ดีกว่า

รูปที่ 111 จำนวนผู้ว่างงานในอุตสาหกรรมที่พักแรมและการบริการด้านอาหาร และอุตสาหกรรมศิลปะ ความบันเทิงและนันทนาการ

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2562-2564)

เครื่องมือการศึกษาในการศึกษานี้ แบ่งออกเป็น 2 แบบด้วยกัน คือ 1) การสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้อำนวยการ และครูในวิทยาลัยอาชีวศึกษา และ 2) การเก็บข้อมูลแบบสอบถามผ่านช่องทางออนไลน์ Google form ในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษา

การสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้อำนวยการ และครู เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกถึงผลกระทบ และแนวทางบรรเทาหรือแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม ต่อกลุ่มนักศึกษาในประเภทวิชาที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ซึ่งได้แก่ สาขาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหารและอาจารย์ในสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษา ที่มีการเรียนการสอนในประเภทวิชาดังกล่าว โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกสถานศึกษา 1) สถานศึกษาภาครัฐหรือภาคเอกชน 2) แบ่งเป็นรายภูมิภาคและกรุงเทพฯ และ 3) คัดเลือกสถานศึกษาที่มีจำนวนนักศึกษากำลังเรียนในประเภทวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมากเป็นอันดับแรก โดยมีรายชื่อสถานศึกษาและจำนวนนักศึกษาในวิชาอุตสาหกรรม ท่องเที่ยว

ตารางที่ 45 สถานศึกษาที่ได้ดำเนินการสัมภาษณ์

	ชื่อสถานศึกษา	ภูมิภาค/กทม.	รัฐ/เอกชน	จำนวนนักศึกษา อุตสาหกรรม ท่องเที่ยว
1	วิทยาลัยอาชีวศึกษาสันติราษฎร์ในพระ อุปถัมภ์ สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชร รัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี	กทม.	เอกชน	338
2	วิทยาลัยพณิชยการเซตุน	กทม.	รัฐ	351
3	วิทยาลัยอาชีวศึกษาอมสินอุปถัมภ์	ตะวันออก	เอกชน	98
4	วิทยาลัยเทคนิคสัททีบ	ตะวันออก	รัฐ	224
5	วิทยาลัยเทคโนโลยีชุมแพไทย-เยอรมัน	ตะวันออกเฉียงเหนือ	เอกชน	224
6	วิทยาลัยอาชีวศึกษาอุดรธานี	ตะวันออกเฉียงเหนือ	รัฐ	351
7	วิทยาลัยอาชีวศึกษาปากพนัง	ใต้	เอกชน	680
8	วิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช	ใต้	รัฐ	306

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลสถานศึกษาจำนวน 8 วิทยาลัย ในประเด็นคำถามสำคัญ 6 ประการ คือ 1) ด้านผลกระทบของโควิด-19 ต่อสถานศึกษา 2) ด้านมาตรการช่วยเหลือนักศึกษาของภาครัฐและสถานศึกษา 3) ด้านอัตราการคงอยู่ของนักศึกษา 4) ด้านการหางานเมื่อจบการศึกษา 5) ด้านแนวโน้มของจำนวนนักศึกษาเข้าใหม่ และ 6) ด้านข้อเสนอแนะต่อมาตรการช่วยเหลือเพิ่มเติม ได้ข้อสรุปเบื้องต้น ดังนี้

1. ด้านผลกระทบของโควิด-19 ต่อสถานศึกษา รูปแบบการสอน และอาจารย์ที่สอนสาขาอุตสาหกรรม
ท่องเที่ยว พบว่า มีปัญหาความไม่พร้อมของอุปกรณ์การเรียน ปัญหารายได้ครอบครัวทำให้นักศึกษา
บางส่วนต้องหารายได้เสริมเพื่อช่วยเหลือครอบครัว ปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่เนื่องจาก
บริษัทในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้รับผลกระทบมากหรือต้องปิดตัวลง จึงไม่รับเด็กเข้าไปฝึกงาน ทำให้
เด็กขาดโอกาสและรายได้ ปัญหา MOU กับต่างประเทศ ทำให้ไม่สามารถมีการเรียนการสอนได้อย่าง
เต็มประสิทธิภาพ
2. ด้านมาตรการช่วยเหลือนักศึกษาของภาครัฐและสถานศึกษา พบว่า โดยทั่วไป สถาบันการศึกษาจะมี
มาตรการลดค่าเทอม มาตรการผ่อนผันค่าใช้จ่ายลงทะเบียน ในขณะที่มาตรการอื่นๆ เพิ่มเติมจะขึ้นอยู่กับ
งบประมาณของแต่ละวิทยาลัย

3. ด้านอัตราการคงอยู่ของนักศึกษา และกลุ่มที่ยุติการเรียนระหว่างทาง พบว่า โควิด-19 ไม่ส่งกระทบต่อการเปลี่ยนสาขาในระหว่างทางของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ แต่อาจจะมีผลกระทบต่อการเปลี่ยนสาขาเมื่อเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น เช่น เมื่อเรียนจบปวช. จะเปลี่ยนสาขาเมื่อเรียนต่อในระดับ ปวส. เป็นต้น
4. ด้านการหางานเมื่อจบการศึกษา พบว่า ในช่วงต้นของการแพร่ระบาด เนื่องจากผลกระทบของโควิด-19 ต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ทำให้เด็กในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจำนวนมากที่ไม่สามารถหางานทำได้ ในขณะที่โรงแรมสามารถทำงานตรงสาขาได้ประมาณ ร้อยละ 10-15 และมีเด็กส่วนน้อย (ไม่ถึงร้อยละ 5) ที่สามารถทำงานในโรงแรมระดับ international chain ส่วนนักศึกษาที่ไม่สามารถหางานได้จะไปขายของออนไลน์ (เกินร้อยละ 50) หรือกลับไปทำเกษตรกรรมกับครอบครัว ในขณะที่เด็กที่จบในปี 2565 สามารถหางานได้มากขึ้น เนื่องจากเป็นช่วงการเปิดประเทศ
5. ด้านแนวโน้มของจำนวนนักศึกษาใหม่ และหลักสูตรการเรียนการสอน พบว่า ก่อนการแพร่ระบาดของโควิด-19 จำนวนนักศึกษาใหม่มีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น แต่ในช่วงโควิด-19 เด็กและผู้ปกครองขาดความเชื่อมั่นในสาขาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ทำให้จำนวนนักศึกษาสมัครใหม่ลดลง ยกเว้นที่ในบางวิทยาลัยมีจำนวนนักศึกษาเพิ่มขึ้น เนื่องจากได้รับอานิสงส์ในการเคลื่อนย้ายจำนวนประชากรจากเมืองมาสู่ต่างจังหวัด
6. ด้านข้อเสนอแนะต่อมาตรการช่วยเหลือเพิ่มเติม ควรมีคอร์สอบรมสั้นๆ เพื่อทบทวนความรู้ให้แก่เด็กนักเรียน ทั้งในกลุ่มที่จบการศึกษาไปแล้วและกำลังศึกษาอยู่ เพื่อเพิ่มความรู้ในด้านอื่น ๆ หรือเพื่อทบทวนสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปแล้ว ซึ่งจะช่วยให้ทักษะและศักยภาพในการทำงานในอนาคต

สำหรับการเก็บข้อมูลในส่วนของนักศึกษา ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลผ่านแบบสอบถามออนไลน์ Google form ระหว่างวันที่ 31 พฤษภาคม – 8 กรกฎาคม 2565 จำนวน 136 คน ปัจจุบัน โดยแบ่งแบบสอบถามเป็น 3 ส่วน ได้แก่

- ส่วนที่ 1: คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของนักศึกษา จำแนกข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างตามเพศ อายุ ระดับชั้นเรียน สาขาวิชาเรียน และ สถานศึกษา
- ส่วนที่ 2: คำถามเกี่ยวกับสมรรถนะทางอารมณ์และสังคม (Social and Emotional Competence) เพื่อประเมินถึงทักษะและความสามารถในการตระหนักรู้ตัวเองและผู้อื่น รวมทั้งประเมินการตอบสนองต่อตนเอง กับสังคม หรือในเชิงจริยธรรม ต่อสถานการณ์ต่างๆ ในบริบทครอบครัว โรงเรียน และสังคม

- ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับการตัดสินใจด้านการศึกษาและอาชีพในอนาคต เพื่อศึกษาว่า สถานการณ์การระบาดของโควิด-19 ทำให้แผนการในชีวิตโดยเฉพาะด้านการศึกษาและอาชีพเปลี่ยนไปอย่างไรบ้าง

โดยในแต่ละส่วน พบว่า ส่วนที่ 1: คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของนักศึกษา สามารถจำแนกข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างตามเพศ อายุ ระดับชั้นเรียน สาขาเรียน และ สถานศึกษา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 136 คน แบ่งเป็นเพศชาย 35 คน (ร้อยละ 26) และเพศหญิง 101 คน (ร้อยละ 74) อยู่ในช่วงอายุ 15-17 ปี จำนวน 52 คน ช่วงอายุ 18-20 ปี จำนวน 79 คน และอายุมากกว่า 20 ปี จำนวน 5 คน โดยมาจากสาขาวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว 68 คน (ร้อยละ 50) สาขาอุตสาหกรรม 33 (ร้อยละ 24) สาขาพาณิชยกรรม/บริหารธุรกิจ 28 คน (ร้อยละ 21) เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 4 คน (ร้อยละ 3) คหกรรม 3 คน (ร้อยละ 2) และ มาจาก 10 มหาวิทยาลัย ได้แก่ 1) วิทยาลัยเทคนิคสัตหีบ 72 คน 2) วิทยาลัยเทคนิคระยอง 37 คน 3) วิทยาลัยอาชีวศึกษาอุดรธานี 8 คน 4) วิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช 6 คน 5) วิทยาลัยพณิชยการเซตุน 4 คน 6) วิทยาลัยอาชีวศึกษาอุบลราชธานี 3 คน 7) วิทยาลัยเทคนิคเพชรบูรณ์ 2 คน 8) วิทยาลัยการอาชีพละงู 2 คน 9) วิทยาลัยเทคนิคเลย 1 คน และ 10) วิทยาลัยเทคนิคสิงห์บุรี 1 คน

ตารางที่ 46 ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	สัดส่วน
เพศ		
ชาย	35	26%
หญิง	101	74%
รวม	136	100%
อายุ		
15	13	10%
16	17	13%
17	22	16%
18	54	40%
19	21	15%
20	4	3%

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	สัดส่วน
21	3	2%
22	1	1%
32	1	1%
รวม	136	100%
ระดับชั้นเรียนปัจจุบัน		
ปวช. ปีที่ 1	18	13%
ปวช. ปีที่ 2	29	21%
ปวช. ปีที่ 3	28	21%
ปวส. ปีที่ 1	48	35%
ปวส. ปีที่ 2	13	10%
รวม	136	100%
สาขาวิชา (แผนกวิชา) ที่เรียนปัจจุบัน		
อุตสาหกรรมท่องเที่ยว	68	50%
อุตสาหกรรม	33	24%
พาณิชยกรรม/บริหารธุรกิจ	28	21%
เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	4	3%
คหกรรม	3	2%
รวม	136	100%
สถานศึกษาปัจจุบัน		
วิทยาลัยเทคนิคสัททีบ	72	53%
วิทยาลัยเทคนิคระยอง	37	27%
วิทยาลัยอาชีวศึกษาอุตรธานี	8	6%
วิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช	6	4%
วิทยาลัยพณิชยการเซตุพน	4	3%
วิทยาลัยอาชีวศึกษาอุบลราชธานี	3	2%

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	สัดส่วน
วิทยาลัยเทคนิคเพชรบูรณ์	2	1%
วิทยาลัยการอาชีพละงู	2	1%
วิทยาลัยเทคนิคเลย	1	1%
วิทยาลัยเทคนิคสิงห์บุรี	1	1%
รวม	136	100%

ที่มา: คณะผู้วิจัย

สำหรับส่วนที่ 2 แบบสอบถามด้านสมรรถนะทางอารมณ์และสังคม (Social and Emotional Competence) ที่ใช้ในงานวิจัยนี้ พัฒนาโดย Zhou และ Ee (2012)) วัดคุณสมบัติ 5 ประการ ดังต่อไปนี้

1. การตระหนักรู้ในตัวเอง (Self-awareness): เข้าใจและระบุได้ว่า จุดแข็ง จุดอ่อน ความรู้สึกและอารมณ์ของตน อาจส่งผลต่อพฤติกรรมและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ (Beland, 2007; Zins & Elias, 2006) โดยความสามารถในการรู้คิด (cognitive capacity) เป็นองค์ประกอบต่อการพัฒนาตนเอง (Asendorpf & Baudonnière, 1993) นอกจากนี้ Carver and Scheier (1981) พบว่า เด็กนักเรียนจะต้องมีความตระหนักรู้ในตัวเองถึงจะสามารถพัฒนากลไกเพื่อควบคุมอารมณ์ตนเอง (self-regulating mechanism) ได้ ทั้งนี้ หากนักเรียนได้รับการปลูกฝังให้มีการรู้คิด (metacognitive) ต่ออารมณ์ของตน นักเรียนจะสามารถควบคุมตัวเองและอารมณ์ของตนได้ดีขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจที่ดีขึ้นในชีวิต
2. ความเข้าใจหรือตระหนักรู้ด้านสังคม (Social awareness): คือ ความสามารถในการอ่านอารมณ์ผู้อื่น หรือสิ่งที่ผู้อื่นต้องการสื่อสาร และสามารถที่จะตอบสนองต่อความรู้สึกของผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม (Frey, Hirschstein, & Guzzo, 2000) ทั้งนี้ ความเข้าใจหรือตระหนักรู้ด้านสังคมมีความใกล้เคียงกับความสามารถในการเข้าใจคนอื่นในมุมมองของพวกเขาที่มีต่อเหตุการณ์นั้น ๆ (Empathy) ซึ่งจะทำให้สามารถสร้างความเชื่อมโยงระหว่างบุคคลได้ (Eisenberg, 1986) โดยนิยาม Empathy จะเกี่ยวข้องกับความสามารถในการเข้าใจอารมณ์และความคิดจากมุมมองของผู้อื่นได้ รับรู้ถึงความซับซ้อนของประเด็นที่พูดคุย และมีความพยายามที่จะสร้างความกระจ่างในประเด็นที่ไม่ชัดเจน เพื่อให้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีความราบรื่นและปรองดองกันมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ผลการศึกษายังพบว่า เด็กนักเรียนที่มี Empathy จะมีความตั้งใจ การรับรู้กับอารมณ์ที่อ่อนไหว การยับยั้งอารมณ์ตัวเอง เป็นผู้มีความเมตตาแก่ผู้อื่น (altruistic)

และมีพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม (pro-social behaviors) มากกว่า (Miller & Jansen op de Haar, 1997; Ukegawa, 1996; Litvack-Miller, McDougall, & Romney, 1997)

3. การรู้จักบริหารจัดการอารมณ์ (Self-management): ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ความคิด และพฤติกรรมของตนเองที่มีต่อสถานการณ์ต่างๆ เป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับผู้อื่น ความสำเร็จในหน้าที่การงาน และการรักษาสุขภาพร่างกายที่ดี โดย Hubbard and Coie (1994) พบว่า เด็กที่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองระหว่างกิจกรรมที่กระตุ้นอารมณ์ จะมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนคนอื่นได้ดีกว่า ในบริบทโรงเรียนเด็กนักเรียนที่สามารถบริหารจัดการอารมณ์ของตนได้ดีมีแนวโน้มที่จะคิดวิเคราะห์ และมีผลการเรียนที่ดีกว่า (Weissberg & Elias, 1993) เพราะมีความสามารถในการจัดการความเครียด ควบคุมอารมณ์ และจิตใจตนเอง เพื่อให้ลงมือปฏิบัติจนบรรลุเป้าหมายได้
4. ทักษะด้านความสัมพันธ์ (Relationship management): ความสามารถในการสร้างและรักษาสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลและกลุ่มคน โดยใช้ทักษะด้านการสื่อสาร รับฟัง เชื่อมประสาน เป็นมิตร ประนีประนอม รู้ว่าเมื่อไรและอย่างไรจึงจะเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม และเป็นผู้ผู้นำได้ การศึกษา พบว่า เด็กนักเรียนที่โดนปฏิเสธจากกลุ่มเพื่อน จะมีแนวโน้มที่จะไม่สนใจในการเรียนและกิจกรรมต่าง ๆ และในที่สุดอาจหลุดจากระบบการศึกษา (Sage & Kindermann, 1999; Wentzel, 1999) นอกจากนี้ นักเรียนที่มีความรู้สึกที่มั่นคงในกลุ่มเพื่อน จะมีตัวตนและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดี และมีความนับถือตนเอง (self-esteem) ที่สูงกว่า (Ryan and colleagues (1994)
5. การรับผิดชอบในสิ่งที่ตัดสินใจ (Responsible decision making): ความสามารถในการคำนึงถึง ปัจจัยทางด้าน มาตรฐานทางจริยธรรม ความปลอดภัย และบรรทัดฐานทางสังคม เพื่อประกอบการตัดสินใจ ซึ่งจะทำให้แต่ละบุคคลสามารถที่จะดำเนินชีวิต ทั้งในบริบทการศึกษาและการเข้ากับสังคม ได้อย่างมีความรับผิดชอบและสามารถมีส่วนร่วมส่งเสริมให้ความเป็นอยู่ในโรงเรียนและสังคมดีขึ้นได้ (CASEL, 2003).

Zhou และ Ee (2012) ได้ทำการพัฒนากรอบการประเมินสมรรถนะทางอารมณ์และสังคม (Social Emotional Competence - SEC) เพื่อการชี้วัดคุณสมบัติ 5 ประการข้างต้น ในรูปแบบแบบสอบถามสมรรถนะทางอารมณ์และสังคม (Social-Emotional Competence Questionnaire - SECQ) ซึ่งเป็นแบบประเมินตนเองทั้งหมด 25 ข้อ เพื่อใช้ประเมินถึงทักษะและความสามารถในการตระหนักรู้ตัวเองและผู้อื่น รวมทั้งประเมินการตอบสนองต่อตนเอง กับสังคม หรือในเชิงจริยธรรม ต่อสถานการณ์ต่างๆ ในบริบทรอบคร่ำ โรงเรียน และสังคม โดย การตอบคำถามในส่วนนี้ ให้นักเรียนพิจารณาจากเกณฑ์ดังนี้ 1 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 2 = ไม่เห็นด้วย 3 = ไม่เห็นด้วยนิดหน่อย 4 = เห็นด้วยนิดหน่อย 5 = เห็นด้วย และ 6 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ผลการศึกษาในส่วนที่ 2 พบว่า นักศึกษามีพื้นฐานทางด้านสมรรถนะทางอารมณ์และสังคมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง โดยเฉพาะในด้านทักษะด้านความสัมพันธ์ที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 5.1 คะแนน ในขณะที่ด้านอื่น ๆ มีค่าคะแนนในระดับค่อนข้างเช่นเดียวกัน ได้แก่ เฉลี่ยด้านการตระหนักรู้ในตัวเองเท่ากับ 4.9 คะแนน ความเข้าใจหรือตระหนักรู้ด้านสังคมเท่ากับ 4.4 คะแนน การรู้จักบริหารจัดการอารมณ์เท่ากับ 4.5 คะแนน การรับผิดชอบในสิ่งที่ตัดสินใจเท่ากับ 4.9 คะแนน

ตารางที่ 47 สมรรถนะทางอารมณ์และสังคม

Domain	ข้อความ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
การตระหนักรู้ในตัวเอง (Self-awareness)	ฉันรู้ว่า ฉันกำลังคิดอะไร และกำลังทำอะไร	4.8	1.1
	ฉันเข้าใจ ทำไมฉันถึงทำแบบนั้น และทำอะไร	4.7	1.1
	ฉันเข้าใจ อารมณ์และความรู้สึกของตัวเอง	5.0	1.0
	ฉันรู้ว่า เวลาที่ฉันอารมณ์ไม่ดี	5.4	1.0
	ฉันสามารถ อ่านว่าคนโกรธอยู่จากสีหน้าของเค้า	4.8	1.1
	การตระหนักรู้ในตัวเอง (Self-awareness)	4.9	1.1
ความเข้าใจหรือตระหนักรู้ด้านสังคม (Social awareness)	ฉันสามารถระบุอารมณ์ของผู้อื่นได้ จากการแสดงออกทางสีหน้า	4.6	1.2
	มันง่ายสำหรับฉันที่จะเข้าใจว่าทำไมผู้อื่นถึงมีความรู้สึกอย่างที่เป็นอยู่	4.4	1.1
	หากมีคนเสียใจ โกรธ หรือมีความสุข ฉันเชื่อว่าฉันรู้ว่าผู้อื่นนั้นคิดอะไรอยู่	4.1	1.3
	ฉันเข้าใจว่าทำไมคนถึงได้มีการปฏิบัติบางอย่างที่ปรากฏ	4.2	1.2
	หากมีเพื่อนที่เสียใจ ฉันจะเข้าใจว่าทำไมเขาถึงเสียใจ	4.4	1.3
	ความเข้าใจหรือตระหนักรู้ด้านสังคม (Social awareness)	4.4	1.2

Domain	ข้อความคำถาม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
การรู้จักบริหารจัดการอารมณ์ (Self-management)	ฉันจะอยู่ในความสงบ และสามารถเอาชนะความเครียดจากการเจอสถานการณ์ที่ใหม่หรืออยู่ระหว่างการเปลี่ยนแปลง	4.3	1.2
	ฉันนั่งสงบได้ ในสถานการณ์ที่มีความผิดพลาด	4.3	1.3
	ฉันควบคุมความรู้ของฉันเมื่อเกิดสิ่งที่ไม่ดีได้	4.5	1.2
	เมื่อฉันโกรธใครซักคน ฉันจะรอให้อารมณ์นิ่งสงบก่อน แล้วจึงพูดคุยถึงประเด็นปัญหา	4.6	1.3
	การรู้จักบริหารจัดการอารมณ์ (Self-management)	4.5	1.3
ทักษะด้านความสัมพันธ์ (Relationship management)	ฉันจะขอโทษตลอด เมื่อฉันทำร้ายความรู้สึกของเพื่อนโดยไม่ตั้งใจ	5.0	1.1
	ฉันจะพยายามทำให้เพื่อนรู้สึกดีขึ้นเมื่อเค้าเสียใจ	5.3	0.9
	ฉันจะไม่วิจารณ์เพื่อ เมื่อเราโต้เถียง	5.0	1.2
	ฉันยอมรับได้หากเพื่อนฉันทำอะไรผิด	4.8	1.2
	ฉันปกป้องตัวเองได้ โดยไม่ไปลดคุณค่าของคนอื่น	5.2	1.0
	ทักษะด้านความสัมพันธ์ (Relationship management)	5.1	1.1
การรับผิดชอบในสิ่งที่ตัดสินใจ (Responsible decision making)	เมื่อต้องตัดสินใจอะไรบางอย่าง ฉันจะคำนึงถึงผลกระทบของการกระทำของฉัน	5.0	1.1
	เมื่อต้องตัดสินใจอะไรบางอย่าง ฉันจะต้องมั่นใจก่อนว่าจะมีผลลัพธ์ที่เป็นบวกบางอย่างจากการตัดสินใจครั้งนี้	4.9	1.1
	ฉันจะชั่งน้ำหนักสถานการณ์ก่อนการตัดสินใจ	4.7	1.2

Domain	ข้อความคำถาม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	ก่อนให้คำแนะนำอะไร ฉันจะคำนึงถึงเงื่อนไขของตัวเลือกก่อน	4.9	1.1
	ฉันคำนึงถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของแต่ละกลยุทธ์ก่อนที่จะตัดสินใจเลือก	4.7	1.1
	การรับผิดชอบในสิ่งที่ตัดสินใจ (Responsible decision making)	4.9	1.1

ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัย

ตัวอย่างการศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะทางอารมณ์และสังคมในเด็กนักเรียนมัธยมศึกษาที่มีอายุเฉลี่ย 14 ปี ประเทศสิงคโปร์จัดทำการศึกษาประเมินผลก่อนและหลังการเข้าร่วมแคมป์พัฒนาสมรรถนะทางอารมณ์และสังคมผ่านการทำกิจกรรมต่างๆ ที่ออกแบบเพื่อสนับสนุนให้เด็กที่หลากหลายและฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่น เช่น กิจกรรม Water Rafting ที่นักเรียนทั้งกลุ่มต้องช่วยกันสร้างเรือที่แข็งแรงพอสำหรับการใช้งานจริง เป็นการฝึกทักษะการสื่อสารและการแก้ปัญหาาร่วมกัน กิจกรรม Night Walk เป็นกิจกรรมเดี่ยว ที่ต้องเดินทางด้วยตนเองในที่มืด เป็นการสร้างสถานการณ์เพื่อฝึกให้เด็กมีทักษะการจัดการตนเอง (Self- management) ในการจัดการความกลัวของตนเองได้ เป็นต้น ผลการศึกษา พบว่า หลังเข้าร่วมแคมป์เด็กมีสมรรถนะทางอารมณ์และสังคมที่ดีขึ้น นอกจากนี้ประเทศสิงคโปร์เล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จึงได้จัดทำนโยบาย 21st Century Competencies มุ่งเน้นเพื่อเตรียมความพร้อมให้เด็กสามารถเติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ที่มีความพร้อมในการดำรงชีวิต ด้วยการพัฒนาสมรรถนะที่มาจากคุณค่าหลักภายในบุคคล แล้วพัฒนาสมรรถนะทางด้านอารมณ์และสังคม เพื่อให้เกิดสมรรถนะสำหรับศตวรรษที่ 21 และผลลัพธ์ที่ต้องการ จะเห็นได้จากกรอบแนวคิดสมรรถนะและผลลัพธ์ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของประเทศสิงคโปร์ที่มี domains ของการพัฒนาสมรรถนะทางด้านอารมณ์และสังคมเป็นประเด็นที่ต้องคำนึงถึง โดยดำเนินการผ่านการปรับปรุงหลักสูตรกำหนดให้มีการสอนเกี่ยวกับคุณค่าและสมรรถนะอย่างชัดเจนในบทเรียนเกี่ยวกับบุคลิกลักษณะและพลเมืองศึกษา การพัฒนาครู การกำหนดแนวทางและเครื่องมือการวัดผล รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพของวิชาพลศึกษา ศิลปะ และดนตรี นอกจากนี้ยังมีการสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐาน อาคารสถานที่ รวมทั้งเครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ

รูปที่ 112 กรอบแนวคิด สมรรถนะและผลลัพธ์ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของประเทศสิงคโปร์

ที่มา: Ministry of Education

ในส่วนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับผลกระทบ/อุปสรรค ของโควิด-19 ต่อนักเรียนอาชีวศึกษา ในด้านต่าง ๆ แบ่งเป็น 3 หัวข้อหลัก คือ ด้านรายได้ ด้านจิตใจ และด้านการศึกษา และการเปลี่ยนแปลงของการตัดสินใจต่อการเรียนในปัจจุบัน และด้านการทำงานในอนาคต โดยผลการศึกษาพบว่าสถานการณ์โควิด-19 ได้ส่งผลกระทบต่ออย่างมากต่อ 1) การเงิน/รายได้ 2) ความเสี่ยงในการหางานหลังจบการศึกษา 3) สุขภาพจิต/ความเครียดตามลำดับ

รูปที่ 113 ค่าเฉลี่ยระดับที่สถานการณ์โควิด-19 ได้เป็นอุปสรรค/ส่งผลกระทบต่อชีวิตในแต่ละด้าน (หน่วย: 1-5 คะแนน)

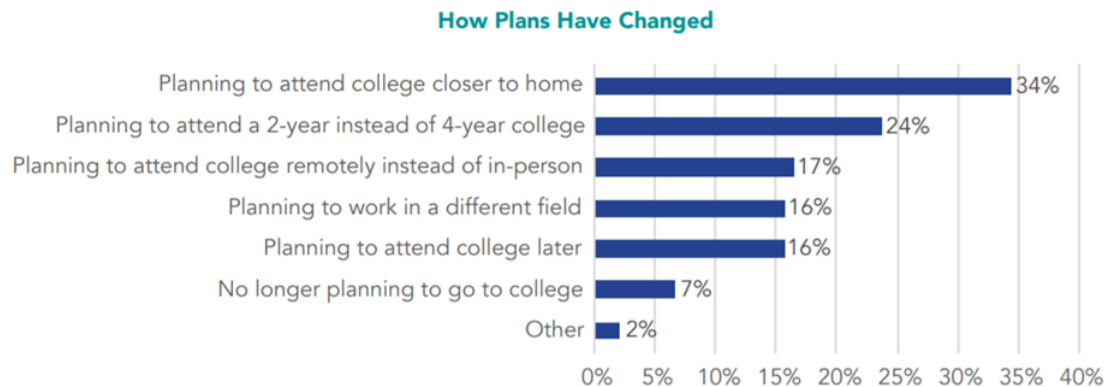

ที่มา: คณะผู้วิจัย

จากตัวอย่างกรณีศึกษาในต่างประเทศโดย Flanagan et al. (2021) ที่การสำรวจถึงผลกระทบของโควิด-19 ต่อการตัดสินใจต่อการเรียนในอนาคตของเด็กมัธยมชี้ให้เห็นว่า มีเด็กจำนวนมากต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงในวิถีการดำเนินชีวิต โดยเกือบ ร้อยละ 80 ของเด็กมัธยมต้นและมัธยมปลายของประเทศสหรัฐอเมริกายอมรับว่าการระบาดของโควิด-19 มีผลทำให้ตนเองต้องเปลี่ยนแผนการใช้ชีวิตหลังจบระดับมัธยม เช่น เปลี่ยนมาเรียนวิทยาลัยใกล้บ้าน เลือกรียนวิทยาลัยหลักสูตร 2 ปี แทนมหาวิทยาลัยที่ต้องเรียน 4 ปี และจะไม่เข้าเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัย เป็นต้น

รูปที่ 114 การสำรวจผลกระทบของโควิด-19 ต่อการตัดสินใจต่อการเรียนในอนาคต

ที่มา : Flanagan et al. (2021)

ดังนั้น การศึกษานี้จึงต้องการเห็นผลกระทบของการแพร่ระบาดโควิด-19 ต่อการเปลี่ยนแปลงของแนวคิดด้านการศึกษาและการทำงานของนักเรียนอาชีวศึกษา โดยการใช้แบบสอบถามเพื่อสอบถามเกี่ยวกับแนวคิด และสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง รวมถึงความต้องการของนักศึกษา โดยการศึกษานี้ พบว่า

- ความคิดที่เปลี่ยนสาขา นักศึกษาร้อยละ 14.7 มีความคิดที่จะเปลี่ยนสาขา เนื่องจาก 1) หลักสูตรไม่เหมาะกับการเรียนออนไลน์ 2) จบแล้วหางานในอุตสาหกรรมที่เรียนอยู่ยาก 3) ขาดอุปกรณ์การเรียนออนไลน์ ตามลำดับ
- การเปลี่ยนสาขาที่เกิดขึ้นจริง มีนักศึกษาเพียงร้อยละ 2.2 ที่เปลี่ยนสาขาเรียนจริง อันเนื่องมาจากเหตุผล 1) หลักสูตรไม่เหมาะกับการเรียนออนไลน์ และ 2) ต้องหารายได้
- ความคิดที่จะหยุดเรียน นักศึกษาร้อยละ 37.5 มีความคิดที่จะหยุดเรียน เนื่องจาก 1) หลักสูตรไม่เหมาะกับการเรียนออนไลน์ 2) ต้องหารายได้ 3) ขาดอุปกรณ์การเรียนออนไลน์ ตามลำดับ
- การหยุดเรียนที่เกิดขึ้นจริง นักศึกษาร้อยละ 39 ระบุว่า ตนเองเคยต้องหยุดเรียนในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 มาจากเหตุผลสำคัญ เนื่องจาก 1) ขาดอุปกรณ์การเรียนออนไลน์ 2) ต้องหารายได้ 3) หลักสูตรไม่เหมาะสมกับการเรียนออนไลน์ ตามลำดับ
- การฝึกอบรมทักษะระยะสั้น ร้อยละ 55.9 ต้องการ ฝึกทักษะระยะสั้น โดยทักษะที่ต้องการฝึก ได้แก่ 1) ภาษาต่างประเทศ 2) การสื่อสาร 3) การตลาด 4) โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และ 5) พื้นฐานการเขียนโปรแกรม ซึ่งกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 77.6 มีศักยภาพในการฝึกผ่านช่องทางออนไลน์ได้ ในกรณีที่ไม่มี

สามารถฝึกผ่านช่องทางออนไลน์ได้มีสาเหตุมาจาก ปัญหาการขาดแคลนอุปกรณ์/สื่อการเรียนการสอน ปัญหาความเข้าใจในเนื้อหา และคิดว่าการเรียนออนไลน์ไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ

- การเปลี่ยนแปลงระดับการศึกษาสูงสุด นักศึกษาร้อยละ 21 ระบุว่าแผนของระดับการศึกษาที่ต้องการเรียนให้สูงสุดมีการเปลี่ยนแปลงไป โดยในกลุ่มนี้ ร้อยละ 88 มีแผนการศึกษาระดับสูงสุดลดลง เนื่องจากปัญหาทางด้านค่าใช้จ่าย รูปแบบการเรียนการสอนทำให้เรียนไม่เข้าใจ/ล่าช้า ในขณะที่ร้อยละ 12 มีแผนการศึกษาสูงสุดเพิ่มขึ้น และมองว่าอาชีพที่มั่นคงในสถานการณ์โรคระบาด คือ อาชีพข้าราชการ โดยจำเป็นที่จะต้องเรียนต่อ
- การเปลี่ยนแปลงในการทำงาน/อาชีพ นักศึกษาร้อยละ 20.9 ระบุว่าแผนการทำงาน อาชีพที่จะทำในอนาคตเปลี่ยนแปลงไป เนื่องด้วยข้อจำกัดทางด้านการเงิน เศรษฐกิจที่ไม่เอื้ออำนวยต่อธุรกิจบางประเภท และวุฒิการศึกษาสูงสุดที่ลดลง เช่น เปลี่ยนจากอาชีพมัคคุเทศก์เป็นพนักงานโรงงานหรือธุรกิจส่วนตัว เปลี่ยนจากอาชีพข้าราชการเป็นอาชีพทั่วไป/พนักงานโรงแรม เป็นต้น
- การเปลี่ยนแปลงลักษณะงานในอนาคต นักศึกษาร้อยละ 21.3 คาดว่า ลักษณะของงานของตนในอนาคตเปลี่ยนแปลงไป โดยส่วนใหญ่เปลี่ยนจากทำงานประจำ ไปทำงานพาร์ทไทม์และงานรับจ้างอิสระ
- การเปลี่ยนแปลงความคาดหวังต่อรายได้ในอนาคต นักศึกษาร้อยละ 33.8 คาดว่ารายได้ต่อเดือนในอนาคตจะเปลี่ยนแปลงไป โดยลดลงจากเดิมมีรายได้เฉลี่ย 15,813 ต่อเดือน เป็น 11,715 ต่อเดือน
- การทำงานที่ตรงกับอุตสาหกรรมที่เรียนมา นักศึกษาส่วนน้อยเพียงร้อยละ 10.3 มีความเชื่อมั่นมากกว่า 80% ว่าจะสามารถหางานที่ตรงกับอุตสาหกรรมที่เรียนมา

จะเห็นได้ว่า นักศึกษาไทยมีค่าเฉลี่ยของแบบสอบถามด้านสมรรถนะทางอารมณ์และสังคม ที่สูงกว่านักศึกษาในต่างประเทศในทั้ง 5 ด้าน และด้านการเงินและการทำงานเป็นเรื่องสำคัญในการตัดสินใจด้านการศึกษา ทั้งนักเรียนและผู้ประกอบการสถานศึกษามีความต้องการในการจัดทำกรฝึกอบรมทักษะระยะสั้น และนักเรียนเกินครึ่งสามารถเรียนในรูปแบบออนไลน์ได้ การคาดหวังต่อรายได้ในอนาคตลดลง โดยมีลักษณะงานที่เปลี่ยนไปจากรูปแบบการทำงานประจำเป็นการทำงานพาร์ทไทม์และงานรับจ้างอิสระ และมีนักเรียนกลุ่มหนึ่งเปลี่ยนความคิดที่จะเรียนต่อเนื่องจากสถานการณ์โควิด-19

ข้อเสนอแนะ

1. เมื่อสถานการณ์เริ่มมีทิศทางที่ดีขึ้น รัฐควรมีนโยบายสนับสนุนให้ทางวิทยาลัยดำเนินการติดต่อเด็กที่จบการศึกษาในช่วงที่มีการปิดเรียนและไม่ได้รับการฝึกงาน กลับเข้าสู่กระบวนการฝึกงานเพื่อชดเชยภาวะการเรียนรู้ถดถอย (Learning loss) ที่เกิดขึ้นช่วงโควิด-19
2. ภาครัฐควรสนับสนุนให้วิทยาลัยทำงานร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ เพิ่มคอร์สอบรมสั้นๆ เพื่อการฝึกทักษะระยะสั้น ทั้งรูปแบบ online และ offline โดยเฉพาะด้าน ภาษา การสื่อสาร และการตลาด เพื่อความยืดหยุ่นในการอบรมทักษะ
3. เนื่องจากมุมมองในด้านการทำงานประจำลดลง และนักศึกษายังต้องการงานที่มีความมั่นคงมากขึ้น ดังนั้น ภาครัฐควรพัฒนาระบบ jobs matching การทำงานประจำให้กับเด็กจบใหม่
4. ความคาดหวังของรายได้ที่ลดลงถึงร้อยละ 30 อาจส่งผลให้มีจำนวนเด็กที่เรียนอาชีวศึกษาลดลง รัฐควรสนับสนุนระบบการแนะแนวในโรงเรียนที่มีคุณภาพ เพื่อชี้แนะเด็กนักเรียนให้อยู่ในระบบอาชีวศึกษา
5. นักศึกษาที่เคยวางแผนว่าจะเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัยเปลี่ยนแผนมาเป็นระดับ ปวส. ดังนั้น ภาครัฐควรมีนโยบายสนับสนุนให้นักเรียนอาชีวศึกษาสามารถเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นได้ เช่น ทุนการศึกษาในสาขาตามความต้องการของตลาด
6. หลายประเทศให้ความสำคัญต่อสมรรถนะทางอารมณ์และสังคม ระบบการศึกษาไทยควรมีแนวทางหรือนโยบายในการพัฒนาสมรรถนะทางอารมณ์และสังคมที่ชัดเจน

บทที่ 6 การอภิปรายและวิจารณ์ผล: บทสังเคราะห์ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย สู่การพลิกฟื้นเศรษฐกิจและสังคมไทยจากปัญหาการแพร่ระบาดของโควิด-19 อย่างยั่งยืน

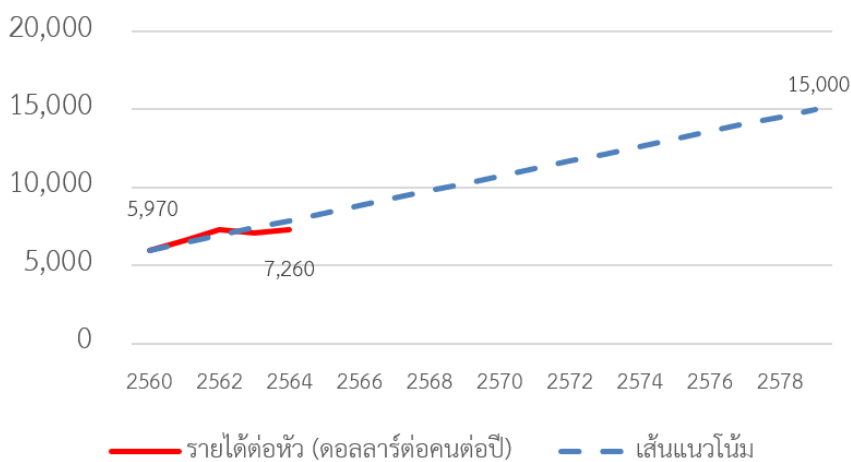
6.1 แนวทางการพลิกฟื้นเศรษฐกิจและสังคมไทย

การฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมไทยภายหลังจากโควิด-19 ได้เคลื่อนผ่านไป ต้องการมาตรการการพลิกฟื้นที่แตกต่างไปจากเดิม

เพื่อให้เข้าใจถึงความต้องการมาตรการใหม่ จำเป็นต้องพิจารณาเส้นทางการพัฒนาเศรษฐกิจไทยในช่วงก่อนโควิด-19 ซึ่งประเทศไทยได้มีการวางแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ครอบคลุมระหว่างปี 2560-2579 มีการตั้งเป้าหมายให้เศรษฐกิจไทยมีการเติบโตจาก 5,970 เหรียญสหรัฐฯต่อคนต่อปีในปี 2560 และเติบโตขึ้นมาเป็น 15,000 เหรียญสหรัฐฯ ต่อคนต่อปี ในปี 2579 ซึ่งจะหมายความว่าประเทศไทยได้เข้าสู่ระดับการเป็นประเทศรายได้สูง

ผลกระทบของปัญหาโควิด-19 ทำให้เศรษฐกิจไทยตกจากเส้นแนวโน้มที่จะก้าวไปสู่เป้าหมายดังกล่าว โดยในรูปที่ 113 แสดงขนาดของเศรษฐกิจไทยคิดในรูปมูลค่าเงินดอลลาร์ต่อคนต่อปี พบว่าเศรษฐกิจไทยมีการตกจากเส้นแนวโน้มระยะยาวที่ถูกกำหนดเอาไว้ตามแผนยุทธศาสตร์ชาตินับตั้งแต่ปี 2563 หรือตั้งแต่เกิดปัญหาโควิด-19

รูปที่ 115 ประเทศไทยตกเส้นแนวโน้มตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ

ที่มา: คณะผู้วิจัย

ยิ่งไปกว่านั้น หากพิจารณาขนาดของเศรษฐกิจไทยหลังจากโควิด-19 จะพบว่าขนาดของเศรษฐกิจไทย นับตั้งแต่ปี 2562 ซึ่งเป็นปีก่อนโควิดเป็นต้นมาจะพบว่ายังคงมีขนาดของเศรษฐกิจที่ต่ำกว่าปี 2562 หรือก็คือ เศรษฐกิจไทยยังไม่ฟื้นตัวไปเทียบเท่ากับก่อนหน้าโควิด-19 เสียด้วยซ้ำ

เมื่อพิจารณาผลกระทบของโควิด-19 ที่เกิดขึ้นกับเศรษฐกิจ จะพบว่าเศรษฐกิจไทยเผชิญกับปัญหาเพิ่มเติมอย่างน้อย 6 ด้าน ก็คือ

1. ปัญหาด้านการเติบโตของเศรษฐกิจที่ชะงักงัน
2. ปัญหาด้านการศึกษา พบว่าเด็กมีปัญหาหลุดจากระบบการศึกษา ปัญหาการได้รับโภชนาการไม่เพียงพอซึ่งส่งผลต่อพัฒนาการในด้านการเรียนรู้ และปัญหาการเรียนรู้อดถอยซึ่งเกิดขึ้นจากการเรียนในระบบออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพในการเรียนการสอนที่ต่ำกว่าการสอนแบบ on-site
3. ปัญหากลุ่มเปราะบาง พบว่ามีประชากรกลุ่มที่ยากจนและด้อยโอกาสได้รับผลกระทบที่สูงกว่า นำไปสู่ปัญหาความเหลื่อมล้ำที่สูงมากยิ่งขึ้น
4. ปัญหาต่อผู้ประกอบการ พบว่าผู้ประกอบการได้รับผลกระทบในหลากหลายอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ประกอบการรายย่อยที่มักจะมีศักยภาพในการรองรับวิกฤติที่ต่ำกว่าจะได้รับผลกระทบที่รุนแรงมากกว่า
5. การขาดฐานข้อมูลในการช่วยเหลือแรงงานที่ได้รับผลกระทบ ทำให้แรงงานขาดความสามารถในการปรับตัวเข้ากับวิกฤติต่างๆ และมีปัญหาที่ซุกพรมไม่ได้รับการแก้ไข โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แรงงานข้ามชาติ แรงงานผิดกฎหมาย ปัญหาการเข้าไม่ถึงบริการสุขภาพ เข้าไม่ถึงสิทธิและสวัสดิการต่างๆ
6. การเกิดภัยทางความมั่นคงรูปแบบใหม่ คือ ปัญหาโรคอุบัติใหม่และการจัดการในสภาวะวิกฤติที่ต้องมีการวางแผนในการรับมืออย่างเป็นระบบ

แนวทางการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมหลังโควิด-19 สำหรับโครงการนี้จะเน้นไปที่การตอบโจทย์ปัญหาใหม่ในข้อ 1-4 ข้างต้น ซึ่งต้องการการหนุนเสริมแผนพัฒนาเดิมที่วางเอาไว้ก่อนสถานการณ์โควิด-19

โครงการย่อยที่ 1 มุ่งเน้นไปที่ 5 หมายเหตุภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ได้แก่ หมายเหตุเกษตรและเกษตรแปรรูปมูลค่าเพิ่มสูง หมายเหตุการท่องเที่ยวที่เน้นคุณภาพและความยั่งยืน หมายเหตุศูนย์กลางดิจิทัลและอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ หมายเหตุ SMEs ที่เข้มแข็ง ศักยภาพสูง แข่งขันได้ และ หมายเหตุความยากจนข้ามรุ่น และการคุ้มครองทางสังคม

การตอบโจทย์หมุดหมายดังกล่าว จะอาศัยการนำเสนอแนวทางการฟื้นตัวของหมุดหมายที่เกี่ยวข้อง คือ ภาคท่องเที่ยว ภาคส่งออก (เน้นไปที่กิจกรรมที่เชื่อมโยงกับภาคเกษตร/อาหาร) อุตสาหกรรมดิจิทัล และการแก้ไขปัญหาทางด้านการศึกษาที่เกิดขึ้นจากโควิด-19

มาตรการที่ถูกรับรองจะเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้ประเทศก้าวหน้าต่อไปได้ตามเป้าหมายตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องภายใต้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 อันได้แก่

1. การผลักดันให้รายได้ต่อหัวเพิ่มขึ้นไปที่ระดับ 9,300 เหรียญสหรัฐฯ ต่อคนต่อปี
2. การลดความแตกต่างทางด้านรายจ่ายระหว่างกลุ่มประชากรที่มีรายจ่ายสูงสุดร้อยละ 10 และประชากรที่มีรายจ่ายต่ำที่สุดร้อยละ 40 ให้มีความห่างต่ำกว่า 5 เท่า

รายละเอียดข้อเสนอแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเพื่อความยั่งยืน มีดังนี้

6.1.1 ข้อเสนอแนะมาตรการทางด้านเศรษฐกิจ สำหรับปี 2566

ประมาณการเศรษฐกิจไทยในช่วงปลายปีก่อนที่จะเข้าสู่ปี 2566 (ตารางที่ 46) พบว่า เศรษฐกิจไทยในปี 2566-2567 มีแนวโน้มที่จะเติบโตสูงขึ้นทั้ง 2 ปี โดยปี 2566 คาดว่าจะเติบโตที่อัตราร้อยละ 3.7 ในขณะที่ปี 2567 คาดว่าจะเติบโตที่อัตราร้อยละ 3.9 ในขณะที่สถานการณ์เงินเฟ้อที่พุ่งขึ้นสูงในปีที่ผ่านมาแนวโน้มจะลดลงอย่างต่อเนื่องเข้าสู่สถานการณ์ปกติ โดยในปี 2566 คาดการณ์ว่าเงินเฟ้อจะอยู่ที่ร้อยละ 3.0 ในปี 2566 และลดลงเป็นร้อยละ 2.1 ในปี 2567

ตารางที่ 48 ประมาณการเศรษฐกิจไทยในปี 2566-2567

ร้อยละ	2564	2565F	2566F	2567F
GDP	1.5	3.2	3.7 ↑	3.9 ↑
Headline inflation	1.2	6.3	3.0 ↓	2.1 ↓

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย, F สะท้อนว่าเป็นค่าประมาณการ

เศรษฐกิจไทยในปี 2566 จะได้รับผลกระทบทั้งในแง่บวกและแง่ลบจากทั้งปัจจัยภายในและภายนอก โดยปัจจัยภายนอกที่สำคัญ คือ

1. ปัญหาเศรษฐกิจถดถอย ทำให้ความต้องการสินค้าส่งออกไทยลดลง เป็นปัจจัยลบ

2. ประเทศจีนยกเลิกมาตรการ zero-covid และเปิดการเดินทางระหว่างประเทศ สำหรับปัจจัยนี้มีทั้งมุมมองบวกและลบ ในด้านหนึ่งการเปิดประเทศจะทำให้นักท่องเที่ยวจีนจะเข้ามาในไทยมากยิ่งขึ้น แต่การเปิดที่มากเกินไปก็อาจจะทำให้ประเทศไทยเสี่ยงที่จะเกิดการแพร่ระบาดของโควิด-19 อีกรอบ ซึ่งอาจจะนำไปสู่ปัญหาคนใช้ล้นโรงพยาบาลอีกได้

3. ราคาพลังงานมีแนวโน้มที่จะอยู่ในระดับที่สูง ทำให้ปี 2566 ยังคงเป็นปีที่มีปัญหาค่าครองชีพ เช่นเดียวกับกับปีที่ผ่านมา ข้อสังเกตประการหนึ่งก็คือ ในขณะที่ขนาดของเศรษฐกิจไทยยังคงก้าวไม่พ้นเศรษฐกิจในปีก่อนโควิด-19 แต่เงินเฟ้อ หรือค่าครองชีพมีการเติบโตขึ้นทุกปี นั่นคือ รายได้ของคนส่วนใหญ่ยังไม่ทันค่าครองชีพที่เพิ่มสูงขึ้น

4. สถานการณ์รัสเซีย-ยูเครน พบว่ายังคงเป็นปัญหาอย่างต่อเนื่อง และมีความไม่แน่นอนสูงว่าจะเกิดความรุนแรงมากขึ้นในวงกว้างหรือไม่? นั่นคือ ผลกระทบโดยตรง เช่น ราคาวัตถุดิบที่ประเทศยูเครนผลิต และมาตรการลงโทษรัสเซียของชาติตะวันตกยังคงมีแนวโน้มจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลกในปีต่อไป

5. สถานการณ์การฟื้นตัวของจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาไทย มีแนวโน้มจะเพิ่มสูงขึ้น โดยประมาณการจำนวนนักท่องเที่ยวในปี 2566 อยู่ที่ประมาณ 20 ล้านคน (ก่อนจีนประกาศเปิดประเทศ) และ 25 ล้านคน (หลังจีนประกาศเปิดประเทศ) ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวที่คาดว่าจะเข้ามาอยู่สูงกว่าตัวเลขนักท่องเที่ยวที่ได้เข้ามาในปี 2565 ซึ่งมีประมาณ 11.5 ล้านคน จึงเป็นปัจจัยบวกที่จะสร้างรายได้ให้กับภาคท่องเที่ยวและธุรกิจที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนของปัจจัยภายใน พบปัจจัยที่สำคัญ คือ

1. การฟื้นตัวทางด้านเศรษฐกิจไทย เป็นการฟื้นตัวแบบไม่เท่ากัน ประชากรบางส่วนเป็นประชากรที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19 ในระดับที่จำกัด หรือเพราะมีฐานะที่ดีทำให้ผลกระทบที่เกิดขึ้นไม่ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการใช้จ่าย ดังนั้น คนกลุ่มนี้เป็นปัจจัยบวกที่จะมาเป็นผู้บริโภคสินค้าและบริการในประเทศในปี

2. การฟื้นตัวของเศรษฐกิจไทยยังคงเป็นไปได้อย่างช้าๆ สถานการณ์รายได้ของประชาชนยังฟื้นตัวไม่ทันค่าครองชีพที่พุ่งขึ้นสูง จึงเป็นปัจจัยลบต่อเศรษฐกิจ

3. หนี้ครัวเรือนของไทยอยู่ในระดับที่สูง จึงเป็นอุปสรรคต่อการบริโภคในอนาคต

4. ระบบเศรษฐกิจยังคงปรับตัวเข้าสู่สมดุล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตลาดแรงงานที่แรงงานออกจากงานเดิมไปทำงานอื่นจำนวนมาก เช่นในสาขาโรงแรมและร้านอาหาร แต่เมื่อภาคท่องเที่ยวกลับฟื้นคืนมา พบว่าแรงงานยังไม่ได้กลับมาทำงานในสาขาเดิม จึงเป็นอุปสรรคต่อการรองรับบริการที่มีคุณภาพ

5. ปี 2566 เป็นปีที่มีการเลือกตั้งใหม่ ซึ่งมาตรการที่นำเสนอโดยพรรคการเมืองอาจจะมีนโยบายที่กระตุ้นเศรษฐกิจได้อย่างน้อยในระยะสั้น แต่บางมาตรการอาจส่งผลเสียในระยะยาว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากมาตรการดังกล่าวเน้นการใช้จ่ายเงินงบประมาณ หรือนอกงบประมาณในการกระตุ้นเศรษฐกิจระยะสั้นที่ไม่ได้ก่อให้เกิดรายได้ให้กับภาครัฐที่มากขึ้นในระยะยาวเพื่อใช้คืนเงินที่ใช้ไปดังกล่าว

เมื่อคำนึงถึงสถานการณ์ทางด้านเศรษฐกิจข้างต้น คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการวางนโยบายในปี 2566 ดังนี้

1. ภาพรวมในการฟื้นตัวเศรษฐกิจหากอยู่ในระดับร้อยละ 3.5-4.0 จะถือเป็นการฟื้นตัวที่เหมาะสม จึงไม่ควรที่จะออกมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจเพิ่มเติม แต่หากในระหว่างปีเศรษฐกิจไทยถูกลดประมาณการให้อยู่ในช่วงร้อยละ 3.0-3.5 จึงควรที่จะออกมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจ

2. สถานการณ์เงินเฟ้อในปี 2566 และ 2567 อยู่ในกรอบร้อยละ 1.0-3.0 ถือว่าอยู่ในกรอบเป้าหมายเงินเฟ้อแล้ว ทำให้มาตรการทางด้านการเงินที่ดำเนินการอยู่โดย ธปท. มีความเหมาะสมดีอยู่แล้ว

3. โจทย์สำคัญ คือ การรับมือกับนักท่องเที่ยวจีน ที่คาดว่าจะเข้ามาในประเทศไทยเกือบ 5 ล้านคน โจทย์คือทำอย่างไรประเทศถึงจะได้ประโยชน์มากที่สุด โดยมีความเสี่ยงที่จะเกิดการแพร่ระบาดในวงกว้างน้อยที่สุด อะไรคือมาตรการทางด้านสุขภาพที่รักษาสมดุลในจุดนี้

4. ปัญหาค่าครองชีพยังคงเป็นปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประชากรกลุ่มใหญ่ที่รายได้ยังคงไม่ฟื้นตัว หรือฟื้นตัวไม่ทันค่าครองชีพ ที่ผ่านมามาตราฐานได้วางมาตรการช่วยเหลือระยะสั้นได้ดี แต่สิ่งที่ขาดหายไป คือ ความพยายามในการแก้ไขปัญหาในระยะยาว เช่น การแก้ไขปัญหาก้าวรรมชาติในอ่าวไทยที่กำลังจะหมดลง การถอดเอามาตรการค่าแรงขั้นต่ำออกจากนโยบายการเมือง แล้วใช้ระบบจัดการแบบอัตโนมัติที่สอดคล้องกับสถานการณ์ทางด้านเศรษฐกิจในแต่ละด้าน

5. เศรษฐกิจที่กำลังฟื้นตัวมาพร้อมกับปัญหาที่ยังคงซ่อนอยู่คือ ระดับหนี้ครัวเรือนที่สูง และหนี้ในภาคธุรกิจที่ยังคงสูงเสี่ยงสูง ภาครัฐต้องหันมาจัดการกับปัญหาทั้งสองส่วนอย่างเร่งด่วนเพื่อที่จะสร้างเบาะรองรับวิกฤติในอนาคต

6.1.2 ข้อเสนอแนะการพลิกฟื้นเศรษฐกิจ

การพลิกฟื้นเศรษฐกิจไทย จะต้องอาศัยการพัฒนาเศรษฐกิจทั้งภายในและภายนอก เศรษฐกิจไทยถูกขับเคลื่อนโดยการหมุนเวียนของเงินในระบบจากทั้งการหมุนเวียนระหว่างประเทศ (External Circulation) และการหมุนเวียนภายใน (Internal Circulation)

เป้าประสงค์ของมาตรการ คือ เศรษฐกิจแข็งแรง ประชาชนมีรายได้ และคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืน ผ่านการผลักดันให้เกิดเศรษฐกิจหมุนเวียนใน 3 ระดับ คือ ระดับชุมชน ระดับในประเทศ และระดับต่างประเทศ

การพลิกฟื้นเศรษฐกิจในโครงการนี้จะเน้นไปที่ 3 สาขาเศรษฐกิจที่สำคัญ ดังนี้

6.1.2.1 ภาคการท่องเที่ยว

ภาคท่องเที่ยวไทยในอนาคตมีแนวโน้มจะประสบกับปัญหา Overtourism ซึ่งสะท้อนให้เห็นได้จากประสบการณ์ในการเข้ามาท่องเที่ยวที่ไม่ดี เช่น ค่าครองชีพสูง ความหนาแน่นแออัดของภาคท่องเที่ยวสูง ปัญหามลภาวะ เป็นต้น

ภาคท่องเที่ยวจึงต้องเปลี่ยนรูปแบบไปสู่การท่องเที่ยวมูลค่าเพิ่มสูง เน้นจำนวนนักท่องเที่ยวที่น้อยลง ซึ่งการจะเดินไปสู่ภาคท่องเที่ยวในรูปแบบดังกล่าว ต้องดำเนินการดังนี้

ภาคท่องเที่ยวควรจะต้องเน้นพัฒนามูลค่าเพิ่มตลอดห่วงโซ่มูลค่า ได้แก่ กิจกรรมการบริการข้อมูล ทัวร์ระบบการจอง กิจกรรมการเดินทางข้ามประเทศ กิจกรรมการเดินทางภายในประเทศ กิจกรรมที่พัก กิจกรรมท่องเที่ยว และกิจกรรมอาหาร

จุดอ่อนเน้นใน Value chain ที่สำคัญ ได้แก่ สิทธิแรงงานแพลตฟอร์ม และสิทธิของธุรกิจที่จะไม่ถูกธุรกิจแพลตฟอร์มเอาเปรียบ การฟื้นฟูการบินไทยให้สามารถแข่งขันได้ การจัดระบบ Taxi สนามบิน รถ VIP ไม่ให้ใช้อำนาจผูกขาดมากเกินไป ปัญหาแหล่งท่องเที่ยวที่กระจุกตัวอยู่ที่ไม่กี่กิจกรรม

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต้องเปลี่ยนจากการใช้อุปทานนำ มาเป็นอุปสงค์นำโดยนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาช่วย เช่น การใช้เครือข่ายมือถือในการระบุความชุกของแหล่งท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวในอนาคตต้องเป็นการเที่ยวที่ราคาเพิ่มสูงขึ้น แต่มาพร้อมกับ Value for money ที่เหมาะสม คณะผู้วิจัยเสนอให้มีการเพิ่มเติมประสบการณ์การท่องเที่ยวใน 8 รูปแบบ ได้แก่

1. โมเดลท่องเที่ยวชุมชนแบบจวงลวงหน้า

2. โมเดลการขยายกิจกรรมสร้างมูลค่าเพิ่ม
3. โมเดลชุมชนเข้มแข็งจากตลาดภายในประเทศ
4. โมเดลการจัดอีเวนต์เพื่อเสริมตลาดชุมชน
5. โมเดลสายมู
6. โมเดลการพัฒนาเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมโดยใช้เทคโนโลยีขั้นสูง
7. โมเดลการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ/กีฬา
8. โมเดลการท่องเที่ยวเชิงเรียนรู้

ท้ายที่สุด การหนุนเสริมภาคท่องเที่ยวต้องอาศัยการสร้าง Story ผลักดัน Soft Power เพื่อขยายขอบเขตการท่องเที่ยวของไทย การนำเสนอไม่ควรจะใช้รูปแบบของภาครัฐนำเป็นหลัก แต่เน้นกลุ่ม influencer ที่เข้ามานำเสนอเนื้อหาที่หลากหลาย แพลกใหม่ ผ่านแพลตฟอร์มสมัยใหม่ที่เป็นที่นิยมในวงกว้าง

6.1.2.2 ภาคการเกษตร ธุรกิจอาหาร และการส่งออก

ในส่วนของภาคการเกษตร การพัฒนาควรจะต้องอาศัยการพัฒนาตลอดห่วงโซ่อุปทานเช่นเดียวกัน นั่นคือการพิจารณาภาคเกษตร ภาคอาหาร และภาคส่งออก

เกษตรกรไทยเผชิญกับปัญหาการถูกเอาเปรียบจากธุรกิจในห่วงโซ่อุปทาน และต้องเผชิญกับปัญหาความไม่แน่นอนของราคา ความเสี่ยงทางด้านภูมิอากาศ จึงต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตที่สร้างรายได้ได้อย่างยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

งานวิจัยชิ้นนี้เสนอทางออกให้กับเกษตรกรไทย ผ่านการปรับตัว 4 รูปแบบ ได้แก่

1. เกษตรกรมือถือ ต้องพัฒนาไปสู่เกษตรกรผสมผสาน สร้างผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย ตอบความต้องการของตลาด
2. เกษตรกรไฮเทค ต้องใช้เทคโนโลยี ทำนาขนาดใหญ่ ใช้ความแม่นยำ ผลิตภาพสูง ต้นทุนต่ำ
3. เกษตรกรรวมกลุ่ม ร่วมมือกันแปรรูป ทำธุรกิจ ปรับสู่ผลิตภัณฑ์มูลค่าเพิ่มสูง สร้างตราสินค้า เข้าไปขายในระบบออนไลน์

4. พันธมิตรเพื่อการพัฒนาเกษตร คือ ดึงทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมกันแก้ไขปัญหา ใช้เกษตรกรเป็นผู้ผลิต เอกชนช่วยหาตลาด ภาควิชาการ ประชาสังคมและภาครัฐช่วยหนุนเสริม ประสานงาน และให้ความรู้ด้าน เทคโนโลยี

ภาครัฐต้องหนุนเสริมแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับเกษตรกร คือ ปัญหาการล่อกลวงวัตถุดิบการผลิต และการ ล่อกลูกลิ้นค้า (จ้างปลูกลิ้นค้าแต่ไม่มารับซื้อตามสัญญา)

ธุรกิจอาหาร ควรมีการพิจารณาอาหารพื้นที่เน้นให้ขายได้โดยคนในพื้นที่รายเล็กๆ การพัฒนาธุรกิจ อาหารควรสนับสนุนให้เกิดการต่อยอดกิจกรรม เช่น การทำเกษตรก็พัฒนาต่อยอดให้มีร้านอาหาร การขายอาหาร ก็พัฒนาต่อเป็นการขายประสบการณ์

การสร้างผลิตภัณฑ์อาหารที่มากมายต้องมีการพัฒนาช่องทางเพื่อให้เกิดการตลาดสินค้า ซึ่งแนวทางหนึ่ง ที่ควรจะดำเนินการ คือ การใช้ภาคท่องเที่ยวเข้ามาช่วยเป็นสนามทดลองสินค้า เช่น การนำเอาอาหารท้องถิ่นเข้ามา ให้บริการเป็นอาหารเช้า เป็นต้น

ธุรกิจอาหารยังควรจะมีผลิตภัณฑ์ให้เกิดอาหารชนิดใหม่ๆ ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้ไม่เห็นด้วยกับการผลักดันในเรื่อง ของกัญชา และสุราแบบก้าวหน้า แต่เสนอให้มุ่งเน้นไปที่อาหารที่มีประโยชน์ และไม่ส่งผลเสียต่อสุขภาพอย่าง ปรากฏชัด เช่น กลุ่ม Plant-based meat กลุ่ม Insect-based protein และ Alternative medicine

ปัญหาที่ต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน คือ คุณภาพของอาหาร ประเทศไทยจะเป็นครัวของโลกได้ต้องพัฒนา คุณภาพอาหารให้สูง ต้องไม่ยอมรับอาหารที่คุณภาพต่ำให้เกิดขึ้นได้ (zero tolerance for low quality food)

6.1.2.3 ภาคเศรษฐกิจดิจิทัล

อุตสาหกรรมดิจิทัลแทบจะไม่ได้รับผลกระทบในช่วงโควิด-19 แต่มีศักยภาพในการช่วงสนับสนุนการฟื้นฟู เศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน

โอกาสหนึ่งในการพัฒนาประเทศ คือ การวางเป้าหมายให้เกิด Digital for all คือ ประชาชนทุกคนต้อง สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ต และสามารถใช้อินเทอร์เน็ตในการช่วยพัฒนาตนเองอย่างยั่งยืน นั่นคือ โจทย์ของ ภาครัฐในการสร้างความสามารถในการเข้าถึงดิจิทัลสำหรับประชาชนทุกคน

เมื่อประชาชนเข้าถึงดิจิทัลได้แล้ว สิ่งที่ต้องการตามมาคือ ทักษะความรู้ด้านดิจิทัล หรือ Digital literacy ซึ่งต้องอาศัยการพัฒนาในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ความสามารถในการใช้อุปกรณ์ ควรจะพัฒนาระบบให้คนรุ่นใหม่เข้ามาช่วยคนรุ่นเก่า และให้มีศูนย์ดิจิทัลชุมชน (แทนศูนย์การเรียนรู้แบบห้องสมุด)

2. การประเมินความถูกต้องของข้อมูล ต้องมีการสร้างภาคีตรวจสอบข้อมูล (ไม่ควรเป็นหน่วยงานภาครัฐ) ที่จะเข้ามาช่วยตรวจสอบข้อมูลต่างๆ ที่สำคัญต่อการตัดสินใจของประชาชน และช่วยลดปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นจากการบิดเบือนข้อมูลต่างๆ

3. การใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อสืบค้นข้อมูล หมายถึง ระบบการเรียน และการฝึกทักษะในอนาคตต้องอาศัยการสืบค้นข้อมูลจากในอินเทอร์เน็ต แบ่งได้เป็น

- ความสามารถในการเรียนรู้ข้อมูลเบื้องต้น (Basic skills) ต่างๆ เช่น ภาษา การทำอาหาร การประกอบอาหาร

- ความสามารถในการเรียนรู้ทักษะขั้นสูง ผ่านการเข้าเรียนในระบบออนไลน์

- ทักษะชีวิตพื้นฐานที่จำเป็น คือ การหาข้อมูลเพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน การติดต่อกับราชการ การเข้าถึงสวัสดิการแห่งรัฐ และการดูแลสุขภาพ

- การแก้ไขปัญหาขั้นสูง คือ การรวมกลุ่มผ่านเครือข่ายออนไลน์เพื่อค้นคว้าหาทางออกให้กับตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการเชื่อมโยงกับภาควิชาการ ภาครัฐ ภาคประชาสังคมและสื่อ

4. การวางระบบฐานข้อมูล National ID ผ่านระบบเลข 13 หลัก ทำให้ทราบข้อมูลทางด้านสวัสดิการแบบเป็นระบบ ทำให้เห็นว่ามีปัญหาประชากรตกหล่น หล่นสิทธิมากน้อยเพียงใด มีปัญหาความพิการ หรือ เป็นคนสูงอายุมากน้อยเพียงใด เข้าถึงสวัสดิการอะไรบ้าง ได้รับเงินอุดหนุนจากโครงการรัฐใดบ้าง

5. ภาคธุรกิจต้องปรับตัวให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผ่านการใช้อินเทอร์เน็ตในการหาต้นแบบเรียนรู้ การขอความช่วยเหลือกับภายนอก โดยทางออกในด้านการเพิ่มประสิทธิภาพต้องมาจากตนเองเล็งเห็นถึงปัญหา

เศรษฐกิจดิจิทัลยังมีโอกาสใหม่ๆ ซึ่งมาจากการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่สำคัญ คือ

1. Blockchain technology ที่มีประสิทธิภาพสูงในการประยุกต์เข้ากับการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. Digital asset เป็นตลาดเฉพาะที่สร้างคุณภาพได้สำหรับบางกิจกรรม เช่น นักสะสมและเกมส์ และเปิดโอกาสในการสร้างรายได้ในฐานะผู้ผลิต

3. Metaverse เป็นประโยชน์สำหรับการนำเอาเทคโนโลยีมาพัฒนาภาคผลิตผ่าน digital twin

4. การพัฒนา Central Bank Digital Currency เพื่อตอบโจทย์ทางด้านการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน โดยทำการตรวจสอบการโยกย้ายเงิน เช่น เงินงบประมาณ ว่ามีการจ่ายเงินอย่างถูกต้องหรือไม่? มีการใช้จ่ายเงินตามที่ระบุไว้ทางบัญชีหรือไม่?

แต่กระนั้น คณะผู้วิจัยอยากมุ่งเน้นว่า Digital Economy บางส่วนอาจจะไม่ใช่อนาคตสำหรับเศรษฐกิจไทย อาทิ เช่น Cryptocurrency เพื่อการลงทุนซึ่งในงานวิจัยสะท้อนว่าคุณสมบัติของการเป็น currency มีความดีกว่าและน่าจะเป็นสินทรัพย์ฟองสบู่ และ Metaverse ที่สร้างโลกใบใหม่อาจจะอยู่ในระหว่างการพัฒนาที่อาจจะไม่เห็นถึงผลประโยชน์ที่ยั่งยืนได้อย่างเด่นชัดนักในปัจจุบัน

6.1.3 ข้อเสนอแนะการพลิกฟื้นสังคมด้านการศึกษา

หลายการศึกษาที่ชี้ให้เห็นถึงผลกระทบของโควิด-19 ต่อภาคการศึกษา ทั้งในแง่ปัญหาภาวะถดถอยของพัฒนาการด้านการเรียนรู้ (Learning Loss) ที่ถึงแม้ว่าการปิดโรงเรียนจะถูกทดแทนโดยการเรียนรู้ผ่านช่องทางอื่น แต่ความสามารถในการจัดการการเรียนการสอนรูปแบบอื่น ๆ ยังมีข้อจำกัดและมีความเหลื่อมล้ำอยู่มาก ปัญหาการหลุดออกจากระบบการศึกษา จำนวนนักเรียนยากจนเพิ่มสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงหลุดออกจากระบบการศึกษา ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางด้านโภชนาการโดยการมีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมที่ต่ำกว่าเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะทุพโภชนาการ ซึ่งเด็กบางกลุ่มต้องพึ่งพาอาหารมือที่มีสารอาหารครบถ้วนจากทางโรงเรียน ปัญหากลุ่มเปราะบางของนักเรียนกลุ่มอาชีวศึกษา ซึ่งนักเรียนอาชีวศึกษาส่วนมากเป็นกลุ่มนักเรียนที่มาจากครอบครัวยากจน จะต้องเจอกับความท้าทายเพิ่มเติม ทั้งในด้านการฝึกทักษะโดยการปฏิบัติจริง แรงกดดันเนื่องจากไม่สามารถทำงานเสริมได้ทำให้ขาดรายได้ระหว่างเรียน ตลอดจนความกังวลจากการเสี่ยงตกงานเมื่อเรียนจบ คณะผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นการศึกษาออกเป็น 3 หัวข้อ ได้แก่ ปัญหาอนาคตการศึกษาไทย ปัญหาทางด้านโภชนาการ และปัญหากลุ่มเปราะบางนักเรียนอาชีวศึกษา โดยมีข้อเสนอแนะในแต่ละประเด็น ดังนี้

ข้อเสนอแนะต่อปัญหาอนาคตการศึกษาไทย 1. ภาครัฐควรสนับสนุนในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน (blended learning) ที่เป็นกระบวนการการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่นในเรื่องของเวลาและสถานที่มาปรับใช้ให้ทั่วถึงมากขึ้น ควรมีการฝึกอบรมครูในการสอนรูปแบบผสมผสาน และพัฒนาระบบการสอนทางไกลให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และเร่งดำเนินการทำโครงการนำร่องเพื่อพัฒนาและวิเคราะห์การจัดการเรียนรู้ทางไกลเพื่อให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด 2. เร่งการฟื้นฟูความรู้ โดยสิ่งที่รัฐควรให้ความสำคัญเป็นลำดับถัดมาหลังเปิด

สถานศึกษา คือ การวางแผนกู้คืนการเรียนรู้ของเด็กกลับมา เนื่องจากการปิดสถานศึกษาในช่วงการแพร่ระบาดของของโควิด-19 โดยประเทศไทยอยู่ในระหว่างเริ่มต้นทดลอง “โปรแกรมฟื้นฟูเรียนรู้ถดถอย” นำร่องในจังหวัดสมุทรสาคร เพื่อถอดบทเรียนก่อนขยายผลไปทั่วประเทศ โดยมี กสศ. ร่วมกับ UNICEF, STARFISH และมหาวิทยาลัยหอการค้า ร่วมกันดำเนินงาน 3. สนับสนุนด้านโภชนาการเด็ก ควรมีการสนับสนุนด้านโภชนาการเด็กในช่วงที่ต้องเรียนจากที่บ้าน เช่น แจกข้าวสารอาหารแห้ง คุปองอาหารกลางวัน ให้ความรู้ผู้ปกครองด้านโภชนาการ 4. ลดปัญหาเด็กหลุดจากระบบการศึกษา โดยติดตามเด็กกลุ่มเสี่ยงอย่างใกล้ชิด และมีระบบค้นหาเด็กที่หลุดออกจากระบบไปแล้ว องค์กรที่มีส่วนร่วมต้องหลากหลายเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเพราะปัญหาที่แตกต่างกันไปในแต่ละกลุ่มช่วงอายุ 5. พัฒนาระบบการเรียนรู้ทางไกลให้ทั่วถึง มีระบบติดตาม ประเมินผล รวมถึงการอบรมครู และให้คำแนะนำอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะต่อปัญหาทางด้านโภชนาการ 1. ปัญหางบประมาณไม่ทั่วถึง ควรเพิ่มงบประมาณค่าอาหารให้ทั่วถึงเด็กนักเรียนทุกระดับการศึกษา มีการปรับเงินอุดหนุนค่าอาหารให้สอดคล้องกับค่าอาหารที่เพิ่มขึ้นเพื่อคงคุณภาพโภชนาการของอาหาร และออกมาตรการสนับสนุนโครงการอาหารเช้า 2. ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็ก เพิ่มงบประมาณการจัดทำอาหารให้กับโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อจะได้มีงบนำไปว่าจ้างผู้ประกอบการ ซึ่งโดยส่วนมากมักจะเป็นผู้ประกอบการของเด็กหรือคนในชุมชน ดังนั้น ควรมีการจัดอบรมด้านโภชนาการให้กับผู้ประกอบการด้วย 3. ปัญหาโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกล ควรสนับสนุนในการขนส่งอาหารผ่านหน่วยงาน NGOs ในพื้นที่ หรือเพิ่มงบค่าขนส่งให้กับครูผู้รับผิดชอบให้พอเพียงตามระยะทางและพื้นที่ 4. ปัญหาการจัดเก็บวัตถุดิบในพื้นที่ที่ไม่มีไฟฟ้าพอเพียง ควรจัดทำเมนูแนะนำที่สามารถถนอมอาหาร (ประเภทเนื้อสัตว์) ได้อย่างถูกสุขอนามัย และสนับสนุนให้มีการเพาะปลูกผักในพื้นที่ตามฤดูกาล 5. ปัญหาการจัดการและโภชนาการ ควรกระตุ้นและสนับสนุนให้โรงเรียนใช้เมนูในแอปพลิเคชัน Thai School Lunch เพิ่มมากขึ้น และทำแอปพลิเคชันด้านอาหารเช้าเพื่อให้โรงเรียนและผู้ปกครองสามารถนำไปใช้ได้ และปรับเมนูโดยคำนึงถึงค่าใช้จ่ายที่เปลี่ยนไป 6. ปัญหาเด็กได้รับอาหารเช้าไม่ถูกต้องตามหลักโภชนาการ หรือไม่ได้รับอาหารเช้า ควรมีเครือข่ายให้ความรู้ด้านโภชนาการต่อผู้ปกครอง และโรงเรียน โดยเฉพาะความจำเป็นของอาหารเช้า

ข้อเสนอแนะต่อปัญหาในกลุ่มเปราะบางนักเรียนอาชีวศึกษาเมื่อสถานการณ์เริ่มมีทิศทางที่ดีขึ้น 1. รัฐควรมีนโยบายสนับสนุนให้ทางวิทยาลัยดำเนินการติดต่อเด็กที่จบการศึกษาในช่วงที่มีการปิดเรียนและไม่ได้รับการฝึกงานกลับเข้าสู่กระบวนการฝึกงานเพื่อชดเชยภาวะการเรียนรู้ถดถอย (Learning loss) ที่เกิดขึ้นช่วงโควิด-19 2. ภาครัฐควรสนับสนุนให้วิทยาลัยทำงานร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ เพิ่มคอร์สอบรมสั้นๆ เพื่อการฝึกทักษะระยะสั้น ทั้งรูปแบบ

online และ offline โดยเฉพาะด้าน ภาษา การสื่อสาร และการตลาด เพื่อความยืดหยุ่นในการอบรมทักษะ 3. เนื่องจากมุมมองในด้านการงานประจำเพิ่มขึ้น และนักศึกษายังต้องการงานที่มีความมั่นคงมากขึ้น ดังนั้น ภาครัฐควรพัฒนาระบบ jobs matching การทำงานประจำให้กับเด็กจบใหม่ 4. ความคาดหวังของรายได้ที่ลดลง ถึงร้อยละ 30 อาจส่งผลให้มีจำนวนเด็กที่เรียนอาชีวศึกษาลดลง รัฐควรสนับสนุนระบบการแนะแนวในโรงเรียนที่มี คุณภาพ เพื่อชี้แนะเด็กนักเรียนเข้ามาเรียนในระบบอาชีวศึกษา 5. นักศึกษาที่เคยวางแผนว่าจะเรียนต่อในระดับ มหาวิทยาลัยเปลี่ยนแผนมาเป็นระดับ ปวส. ดังนั้น ภาครัฐควรมีนโยบายสนับสนุนให้นักเรียนอาชีวศึกษาสามารถ เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นได้ เช่น ทุนการศึกษาในสาขาตามความต้องการของตลาด 6. หลายประเทศให้ความสำคัญ ต่อสมรรถนะทางสังคมและอารมณ์ เนื่องจากส่งผลต่อการทำงานในอนาคต ดังนั้น ระบบการศึกษาไทยควรมี แนวทางหรือนโยบายในการพัฒนาทักษะทางสังคมและอารมณ์ (Socio-Emotional Skills)

6.2 แนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจและสังคมให้กับทุกภาคส่วนเพื่อรองรับวิกฤติการณ์ใน อนาคต

ประเทศไทยจะต้องเผชิญวิกฤติการณ์ต่างๆ ในอนาคต ทำให้การเตรียมความพร้อมให้กับทุกภาคส่วนเพื่อ รองรับวิกฤติการณ์จะมีความสำคัญขึ้นอย่างยิ่งยวด คณะผู้วิจัยได้ถอดบทเรียนที่เกิดขึ้นจากกรณีการบริหารจัดการ ในช่วงโควิด-19 ที่ผ่านมามาเพื่อให้เป็นบทเรียนสำหรับอนาคต รวม 10 หลักการ ดังนี้

6.2.1 วิกฤติในอนาคตมีความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นบ่อยครั้งและมาแบบซ้ำซ้อน

นับตั้งแต่ทศวรรษ 1970 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน วิกฤติการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจอย่างยิ่ง มักจะ เกิดขึ้นประมาณ 10 ปีต่อครั้ง เริ่มจากวิกฤติการณ์น้ำมันในปี 1973 ทำให้เศรษฐกิจสหรัฐฯ มีเงินเฟ้อสูงถึงเลขสอง หลัก และทำให้เศรษฐกิจสหรัฐฯ ซึ่งเป็นดัชนีสะท้อนเศรษฐกิจโลกหดตัวลงถึงร้อยละ 4.8 และมีตัวเลขคนว่างงาน สูงถึงร้อยละ 9

วิกฤติการณ์เงินเฟ้อในสหรัฐฯ ในปี 1981 นำไปสู่สถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่เลวร้ายใกล้เคียงกับปัญหา วิกฤติการณ์น้ำมัน อัตราการว่างงานของสหรัฐฯ พุ่งสูงถึงกว่าร้อยละ 10 และเศรษฐกิจสหรัฐฯ หดตัวลงติดต่อกัน กว่า 12 ไตรมาส ในช่วงเวลาเดียวกันนี้เองที่ประเทศในกลุ่มละตินอเมริกาเผชิญกับวิกฤติการณ์หนี้ ซึ่งเกิดขึ้นจาก การกู้หนี้ยืมสินต่างชาติที่สูงเกินกว่าความสามารถในการชำระหนี้สิน

ช่วงปี 1989-1992 เกิดวิกฤติความเชื่อมั่นของธนาคารว่าเงินที่ออมถูกนำไปใช้ในกิจกรรมที่ไม่เหมาะสม และอาจจะสูญเสี่ยงที่จะกลายเป็นหนี้สูญจนมีการปิดบัญชีธนาคารลงเกือบครึ่งหนึ่งของทั้งหมด ในขณะที่ปี 1997 เกิดวิกฤติทางการเงินของประเทศเอเชีย ซึ่งเกิดจากการกู้หนี้ยุทธชาติในระดับที่สูง ร่วมกับการตรึงอัตราแลกเปลี่ยนให้คงที่ ทำให้เกิดเงื่อนไขในการเข้ามาเก็งกำไรในสินทรัพย์เกิดเป็นฟองสบู่ที่แตกส่งผลกระทบต่อไปยังประเทศในกลุ่มเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลายประเทศรวมทั้งเกาหลีใต้

ระหว่างปี 2007-2010 สหรัฐฯ ได้เกิดวิกฤติการณ์ในตลาดอสังหาริมทรัพย์ นำไปสู่การผิดชำระหนี้ครั้งใหญ่ซึ่งส่งผลกระทบต่อไปยังภาคการเงิน ภาคเศรษฐกิจจริงของสหรัฐฯ รวมทั้งเศรษฐกิจในประเทศอื่นๆ ที่ได้รับผลกระทบจากการเป็นนักลงทุนในสินทรัพย์สหรัฐฯ และจากการหดตัวของเศรษฐกิจสหรัฐฯ

ในปี 2020 จนถึงปัจจุบัน โลกได้เผชิญกับโรคระบาดโควิด-19 ซึ่งนำไปสู่การชะลอการระบาดด้วยการปิดประเทศ ลดการเดินทางข้ามประเทศ ซึ่งนำไปสู่การหดตัวอย่างรุนแรงของการค้า การลงทุนและการเดินทางระหว่างประเทศ

จากข้อมูลข้างต้นจึงนำไปสู่การถอดบทเรียนวิกฤติการณ์ที่ให้ข้อสรุปว่า โดยเฉลี่ยแล้วนั้น วิกฤติการณ์น่าจะเกิดขึ้นประมาณ 10 ปีต่อครั้ง ซึ่งอาจจะทำให้พยากรณ์ได้ว่าเศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจไทยหลังจากพ้นวิกฤติการณ์นี้ไปได้น่าจะวางใจได้ไปอีกเกือบ 10 ปี

สถานการณ์ในความเป็นจริงอาจจะไม่ได้เป็นเช่นนั้น และสิ่งที่ควรที่จะให้ข้อมูลต่อสาธารณะเป็นอันดับแรก คือ ความเสี่ยงที่จะเกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจในอนาคตเพื่อที่จะให้ทุกภาคส่วนเข้าใจถึงสถานการณ์อย่างแท้จริง

ประการแรก ก็คือ ต้นตอของปัญหาวิกฤติการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตหากย้อนตั้งแต่ปี 1970 จนถึงปัจจุบันจะมีรูปแบบที่หลากหลาย ตั้งแต่ วิกฤติการณ์จากราคาน้ำมัน วิกฤติหนี้ต่างประเทศ วิกฤติในภาคธนาคาร วิกฤติในภาคอสังหาริมทรัพย์ วิกฤติจากโรคระบาด จากวิกฤติในกลุ่มประเทศหนึ่งมาสู่วิกฤติในอีกกลุ่มประเทศหนึ่ง แต่ละครั้งที่เกิดขึ้นเป็นสถานการณ์ที่นักวิชาการ รวมทั้งนักเศรษฐศาสตร์ต่างๆ ไม่สามารถคาดเดาได้ นั่นก็คือ วิกฤติการณ์ในอนาคตจะเป็นภัยคุกคามที่ไม่สามารถคาดเดาได้

ประการที่สอง ก็คือ ความถี่ของวิกฤติการณ์ในอนาคตมีแนวโน้มที่จะสูงมากขึ้น โดยหากพิจารณาถึงความเสี่ยงในโลกปัจจุบันจะพบว่ามีความเสี่ยงที่เป็นประเด็นที่น่ากังวลใจ ไม่ว่าจะเป็นสงครามการแย่งชิงความเป็นผู้นำโลกของสหรัฐฯ และจีน การบุกยูเครนของรัสเซียที่เสี่ยงที่จะขยายวงกลายเป็นสงครามในวงกว้าง

ครั้งใหม่ การชะลอตัวของเศรษฐกิจจีนอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคอสังหาริมทรัพย์ และหนี้ในภาคการเงินของประเทศจีนที่คล้ายคลึงกับต้นตอของวิกฤติการณ์ในอดีต ปัญหาสภาพอากาศเปลี่ยนแปลงที่มีแนวโน้มจะมีความผันผวนและรุนแรงในระดับที่สูงขึ้น ภัยคุกคามจากโรคระบาดใหม่ๆ ที่มีการกลายพันธุ์ที่รวดเร็วขึ้นและแพร่กระจายได้อย่างรวดเร็วเนื่องจากการติดต่อเชื่อมโยงของเศรษฐกิจโลก รวมทั้งสถานการณ์วิกฤติหนี้ของหลากหลายประเทศที่ก่อหนี้สินเกินกว่าความสามารถที่จะใช้จ่ายซึ่งคล้ายคลึงกับสถานการณ์วิกฤติในอดีต

บทเรียนจากวิกฤติโควิด-19 ครั้งนี้ คือ การเกิดวิกฤติซ้อนวิกฤติ หากเริ่มต้นจากวิกฤติการณ์โควิด-19 ในปี 2020 จะพบว่าโลกเกิดวิกฤติซ้อนหลายวิกฤติตามมา ตั้งแต่วิกฤติรัสเซียบุกยูเครนซึ่งนำไปสู่วิกฤติราคาน้ำมัน วิกฤติสภาพอากาศแปรปรวนโดยในปี 2022 พบว่าดัชนีสะท้อนปัญหา La Nina ในระดับที่สูงนับตั้งแต่ปี 2011 จนทำให้ยุโรปเกิดวิกฤติภัยแล้ง ในขณะที่ประเทศไทยเกิดปัญหาน้ำท่วมรุนแรง วิกฤติเงินเฟ้อของสหรัฐฯ ที่พุ่งขึ้นสูงเป็นประวัติการณ์จนทำให้ธนาคารกลางขึ้นดอกเบี้ยอย่างรวดเร็วกว่าในอดีตจนส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลกในวงกว้าง และในอนาคตจะมีการคาดการณ์กันว่าเกิดวิกฤติการณ์ทางการเงินในหลากหลายประเทศกำลังพัฒนาเนื่องจากค่าเงินที่อ่อนจนเกินไป บวกกับปัญหาเชิงโครงสร้างภายในจะนำไปสู่การผิมนัดชำระหนี้ในหลายประเทศ

ประการที่สาม เป็นผลเกี่ยวเนื่องจากสถานการณ์การเกิดวิกฤติที่ซ้อนวิกฤติ ทำให้เศรษฐกิจของแต่ละประเทศที่ได้รับผลกระทบมีเวลาฟื้นตัวที่จำกัดก็ต้องเผชิญกับวิกฤติการณ์รอบใหม่ ความรุนแรงของวิกฤติจึงมีแนวโน้มที่จะสูงมากกว่าในอดีตที่เกิดวิกฤติการณ์ด้วยสาเหตุเดียว

ท้ายที่สุด ก็คือ กลไกการแก้ไขปัญหาวิกฤติในอดีตที่สำคัญ คือ การมีโอกาสทางเศรษฐกิจจากประเทศที่ได้รับผลกระทบที่จำกัด เช่น ในช่วงวิกฤติการณ์การเงินของสหรัฐฯ ในปี 2007-2010 นั้น โอกาสทางเศรษฐกิจโลกในการฟื้นตัวเกิดขึ้นจากการเติบโตอย่างรวดเร็วของเศรษฐกิจจีนที่เข้ามาช่วยประคองเศรษฐกิจโลกเอาไว้ หากแต่ในอนาคต การเชื่อมโยงเศรษฐกิจและโลกได้เข้ามาสู่ยุคดูลยภาพใหม่ที่มีการเชื่อมโยงกันในระดับที่สูง ทำให้วิกฤติการณ์ที่เกิดขึ้นมีแนวโน้มจะส่งผลกระทบในวงกว้างไปทั่วโลก อีกทั้งยังไม่พบว่ามีเศรษฐกิจกลุ่มใหม่ที่จะเป็นความหวังและโอกาสให้กับเศรษฐกิจโลกในอนาคตได้แบบกรณีของประเทศจีนในช่วงเศรษฐกิจที่ผ่านมา ดังนั้น กลไกการประคองเศรษฐกิจโลกในอนาคตก็มีแนวโน้มว่าจะมีลดลงด้วย จึงทำให้การฟื้นตัวของเศรษฐกิจจากวิกฤติการณ์ใดๆ มักจะต้องใช้เวลายาวนานมากกว่าในอดีต

6.2.2 การแก้ไขวิกฤติ ต้องมาจากความร่วมมือของทุกภาคส่วน

วิกฤติการณ์ที่เกิดขึ้นในครั้งนี้ ได้นำไปสู่กระแสเรียกร้องให้ภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือประชาชนในวงกว้าง ไม่ว่าจะเป็นเกษตรกรที่อยากให้ภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือแทรกแซงราคาข้าวซื้อสินค้าเกษตรที่ตกต่ำลงในหลายสินค้า ภาคแรงงานเรียกร้องให้ภาครัฐช่วยเหลือขึ้นค่าแรงขั้นต่ำให้เพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดดเพื่อให้ทันต่อราคาสินค้าที่เพิ่มขึ้น ภาคธุรกิจอสังหาริมทรัพย์และโรงแรมเรียกร้องให้ภาครัฐช่วยลดค่าภาษีที่ดิน ค่าภาษีการโอนธุรกรรมเพื่อช่วยประคองเศรษฐกิจ กลุ่มคนทำงานกลางคืนออกมาเรียกร้องขอให้ภาครัฐช่วยออกมาเยียวยา ภาคขนส่งที่ออกมาเรียกร้องให้ภาครัฐช่วยตรึงราคาน้ำมันให้อยู่ในระดับเดิมก่อนที่จะเกิดวิกฤติ รวมทั้งนักการเมืองที่เป็นตัวแทนประชาชนก็ได้ออกมาเรียกร้องให้ภาครัฐเพิ่มสวัสดิการผู้สูงอายุให้เป็นเดือนละ 3,000 บาทต่อเดือนจากที่เคยให้แบบขั้นบันไดในระดับ 600-1,000 บาทต่อเดือนตามอายุ

กระแสการเรียกร้องดังกล่าว เป็นสิ่งที่น่ากังวลใจเป็นอย่างยิ่งสำหรับอนาคตของประเทศ เนื่องจาก

หนึ่ง วิกฤติการณ์ที่เกิดขึ้นไม่ได้มีสาเหตุมาจากภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็นการแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่เป็นการระบาดจากต่างประเทศ ราคาสินค้าที่เพิ่มสูงขึ้นเป็นผลมาจากราคาน้ำมันในตลาดโลกที่ปรับตัวเพิ่มขึ้น ราคาสินค้าเกษตรที่ตกต่ำตามกำลังซื้อของโลก ในขณะที่ข้อเรียกร้องในการเพิ่มสวัสดิการก็ไม่ได้คำนึงถึงต้นเหตุของปัญหาที่เกิดจากความไม่เตรียมพร้อมทางการเงินของผู้สูงอายุในช่วงก่อนวัยเกษียณ

สอง โดยหลักการแล้ว กลไกพื้นฐานในการแก้ไขปัญหาของธรรมชาติ ก็คือ การแก้ไขปัญหาด้วยตัวเองเป็นอันดับแรก มนุษย์ที่เป็นส่วนหนึ่งของวิวัฒนาการตามธรรมชาติควรที่จะต้องมีความสามารถในการปรับตัว ดิ้นรนเพื่อที่จะมีชีวิตรอด อันเป็นพื้นฐานที่นำไปสู่ความเจริญตามทฤษฎีวิวัฒนาการ การช่วยเหลือของภาครัฐที่มากเกินไปจึงอาจจะเป็นการขัดกลไกการพัฒนาตามธรรมชาติ ทำให้ประชาชนขาดการกระตุ้นในการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง และนำไปสู่ความเสื่อมของสังคมในที่สุด

สาม ศักยภาพของภาครัฐในการเข้ามาจัดการปัญหาก็มีแนวโน้มลดลงเรื่อยๆ ส่วนหนึ่งมาจากโครงสร้างของสังคมที่เข้าสู่สังคมสูงวัย อัตราเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ชะลอตัวลง รายได้ของภาครัฐก็มีแนวโน้มที่จะเติบโตอย่างจำกัดตามไปด้วย นั่นคือ ภาครัฐมีเม็ดเงินในการเข้ามาช่วยเหลือที่จำกัด ในทางตรงกันข้าม ภาครัฐกลับมีหน้าที่ในการดูแลสังคมที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ เช่น รายจ่ายทางด้านสาธารณสุขที่ต้องดูแลประชาชนภายใต้สวัสดิการการรักษาฟรี รายจ่ายในการบริหารเศรษฐกิจที่ต้องการเงินเข้ามากระตุ้นเศรษฐกิจ และต้องการเงินเข้ามาส่งเสริมให้เศรษฐกิจมีการลงทุนเพิ่มมากยิ่งขึ้น รายจ่ายในด้านโครงสร้างพื้นฐานที่ต้องการมีการปรับปรุง ต่อเติม และซ่อมแซม

เพื่อให้เศรษฐกิจขับเคลื่อนต่อไปได้ จึงกลายเป็นว่าภาวะในการดูแลสังคมกลับมีทิศทางที่เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ภาครัฐยังได้มีการก่อกำหนดค่าในในระดับที่เพิ่มสูงขึ้น จากประมาณร้อยละ 44-45 ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวม เพิ่มมาเป็นร้อยละ 60 ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวม ทำให้ช่องว่างในการก่อกำหนดเพิ่มเพื่อเข้ามาช่วยประคองเศรษฐกิจก็มีจำกัดลงเรื่อยๆ เช่นเดียวกัน

การเตรียมความพร้อมสำหรับการรับมือกับวิกฤติการณ์ในอนาคต จึงต้องสื่อสารให้ชัดเจนว่าภาวะทั้งหมดเป็นหน้าที่ของทุกภาคส่วน ไม่ใช่เฉพาะภาคหนึ่งภาคใดเป็นการเฉพาะ

ตัวอย่างที่สะท้อนหลักการการเข้ามาดูแลของทุกภาคส่วน สะท้อนให้เห็นได้จากการเพิ่มค่าแรงขั้นต่ำ ที่เกิดขึ้นในระหว่างช่วงโควิด-19 โดยหากพิจารณาสถานการณ์ทางด้านเศรษฐกิจในปี 2022 จะพบว่าเศรษฐกิจเผชิญกับปัญหาราคาสินค้าเพิ่มสูงขึ้นมากจนเกิดการเรียกร้องให้มีการเพิ่มค่าแรงขั้นต่ำเพื่อช่วยเหลือประชาชน

การเพิ่มขึ้นของค่าแรงขั้นต่ำ จะเป็นประโยชน์โดยตรงทำให้แรงงานมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ในขณะที่ภาคธุรกิจจะต้องแบกรับต้นทุนแรงงานที่เพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน จึงควรที่จะเพิ่มในระดับที่ไม่มากจนเป็นภาระต่อภาคธุรกิจ และไม่น้อยจนประชาชนไม่มีรายได้ที่เลี้ยงชีพ

หากพิจารณาค่าสถิติจะพบว่า เศรษฐกิจในปี 2022 มีแนวโน้มขยายตัวประมาณร้อยละ 3 ซึ่งสะท้อนว่าธุรกิจโดยเฉลี่ยมีกำไรเพิ่มสูงขึ้นอย่างน้อยในระดับใกล้เคียงกัน ในขณะที่อัตราเงินเฟ้อทั่วไปเพิ่มสูงถึงประมาณร้อยละ 6 สะท้อนให้เห็นถึงค่าครองชีพที่สูงเพิ่มขึ้นกว่ารายได้ของธุรกิจ

ในแง่นี้ หากค่าแรงขั้นต่ำเพิ่มขึ้นร้อยละ 6 ย่อมทำให้แรงงานสามารถที่จะอยู่รอดได้แต่ภาคธุรกิจจะกลายเป็นผู้รับภาระกลายเป็นขาดทุนโดยเฉลี่ยร้อยละ 3 แทน ในขณะที่หากค่าแรงขั้นต่ำเพิ่มขึ้นร้อยละ 3 ก็เหมือนกับภาคธุรกิจยังคงความสามารถในการทำกำไรเท่าปีที่แล้ว แต่แรงงานจะมีรายได้น้อยกว่าค่าครองชีพที่เพิ่มขึ้น

ท้ายที่สุด ภาครัฐได้เลือกประนีประนอมผ่านการเจรจาผ่านคณะกรรมการไตรภาคีได้ข้อสรุปว่าการเพิ่มขึ้นของค่าแรงขั้นต่ำที่ร้อยละ 5 ซึ่งในด้านหนึ่งเป็นการส่งสัญญาณให้ภาคธุรกิจต้องเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตอย่างน้อยร้อยละ 2 หากต้องการที่จะได้กำไรเท่าเดิม ในอีกด้านหนึ่งก็ออกมาตรฐานสนับสนุนเพิ่มเติม เช่น การเติมเงินบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ การเข้าไปช่วยแทรกแซงราคาน้ำมัน ราคาก๊าซหุงต้ม ราคาไฟฟ้า ทำให้ประชาชนกลุ่มราก

หญ้าพอจะเอาตัวรอดได้ เรียกได้ว่าเป็นการเฉลี่ยทุกข์เฉลี่ยสุขให้ทุกภาคส่วนร่วมกันฝ่าฟันวิกฤติทางด้านเงินเฟ้อนี้ไปได้

6.2.3 คิดให้ถี่ถ้วนก่อนจ่าย

หลายๆ คนคงเฝ้าตั้งตารอการออกผลิตภัณฑ์สินค้าตัวใหม่ๆ ที่ทำให้ชีวิตมีความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้นเมื่อไม่นานมานี้ก็เช่นเดียวกันที่บริษัทยักษ์ใหญ่ได้เปิดตัวมือถือรุ่นใหม่ออกมา และประเทศไทยก็ได้เป็นหนึ่งในกลุ่มประเทศที่มีสิทธิได้เลือกจับจองเป็นเจ้าของมือถือตัวใหม่ก่อนประเทศอื่นๆ

ในช่วงเวลาเดียวกันนี้เอง ก็ได้มีเสียงแสดงความเป็นห่วงแถมตำหนิติเตียน จากคุณครูท่านหนึ่งที่ได้เปรียบเปรยว่าราคามือถือเครื่องเดียวเทียบเท่ากับข้าวผัด หรือมาง่านับเป็นพันๆ จาน จนทำให้โลกโซเซียลแบ่งความเห็นออกเป็น 2 ฝ่าย

โดยฝ่ายที่เห็นด้วยจะมองในแง่ของหลักการประหยัด มัธยัสถ์ อดออม ไม่ใช่จ่ายแบบสิ้นเปลือง ต้องรู้จักคิด รู้จักค่าของเงิน ซึ่งเป็นหลักการที่ถูกสอนกันมานานแสนนาน แม้แต่ตัวผู้เขียนเองก็จำได้ถึงโครงกลอนที่สอนให้รู้ถึงการใช้จ่ายที่ว่า “มีสิ่งพึงบรรจบให้ครบบาท”

ในทางตรงกันข้าม ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยก็จะมองว่าคำสอนดังกล่าวอาจจะไม่ตอบโจทย์โลกในยุคสมัยนี้ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เช่น บางคนอาจจะใช้มือถือเพื่อหารายได้ บางคนมองว่าราคาที่แพงควรจะถูกใช้เพื่อเป้าหมายให้เด็กมีแรงบันดาลใจที่จะตั้งใจเรียน ตั้งใจทำงาน หารายได้สูงๆ เพื่อที่จะสามารถเป็นเจ้าของสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในยุคสมัยนี้ได้ แต่ก็มีบ้างที่ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยอาจจะเน้นย้ำในเรื่องของความพึงพอใจส่วนตัวโดยปราศจากเหตุผลใดๆ ที่มารองรับ

ตัวผู้เขียนเอง ซึ่งเป็นนักเศรษฐศาสตร์โดยอาชีพ ก็มักจะชอบทำการเปรียบเทียบราคาของผลิตภัณฑ์สินค้าใหม่ๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจอยู่เสมอ แต่สิ่งที่ผู้เขียนนำมาเปรียบเทียบจะไม่ใช่อำนาจซื้อที่สามารถรับประทานไปได้มากนักน้อยเพียงใด แต่จะเปรียบเทียบเป็นจำนวนวันทำงานที่ต้องทำเพื่อที่จะซื้อสินค้าและบริการนั้นๆ

การคำนวณสามารถทำได้โดยนำเอาราคาสินค้าและบริการมาหารด้วยค่าแรง (ต่อเดือน) ของผู้เขียน เช่น หากราคามือถืออยู่ที่ 40,000 บาท และผู้เขียนมีรายได้ 10,000 บาทต่อเดือน ก็จะถือว่าสินค้าตัวนี้มีต้นทุนเท่ากับการทำงาน 4 เดือน

การคำนวณในลักษณะนี้จะมีจุดเด่นอยู่ที่ ต้นทุนของสินค้าและบริการจะขึ้นกับรายได้ของผู้คำนวณในแต่ละช่วงเวลา นั่นคือ ในช่วงแรกที่ผู้เขียนเริ่มทำงานนั้น ผู้เขียนยังคงมีรายได้ที่ไม่เยอะมากนัก ต้นทุนของสินค้าและบริการก็มักจะสูงมาก เช่น การซื้อรถยนต์ราคา 1 ล้านบาท สำหรับผู้เขียนจะมีต้นทุนเท่ากับการทำงานของผู้เขียนไม่น้อยกว่า 5 ปี แต่ถ้าเป็นรายได้ในปัจจุบันซึ่งผู้เขียนได้ทำงานมาระยะหนึ่งแล้ว ต้นทุนของรถยนต์ราคา 1 ล้านบาทเท่ากันอาจจะเท่ากับการทำงานของผู้เขียนไม่ถึง 2 ปี เป็นต้น

ผู้เขียนใช้หลักคิดคำนวณข้างต้นมาประกอบการตัดสินใจในการเลือกซื้อสินค้าและบริการ ดังนี้

1. ผู้เขียนจะจัดกลุ่มสินค้าและบริการออกเป็นสินค้าและบริการที่สามารถสร้างรายได้ให้กับผู้เขียนในอนาคต และสินค้าและบริการที่ซื้อไปเพื่อความรื่นรมย์ พักผ่อนหย่อนใจ แต่ไม่ได้สร้างรายได้ใดๆให้กับผู้เขียน

สินค้าที่สามารถสร้างรายได้ให้กับผู้เขียนในอนาคตจะเป็นสินค้าที่ถูกเลือกซื้อก่อนเป็นอันดับแรก โดยผู้เขียนมักจะพิจารณาถึงความเหมาะสมด้านอื่นๆ ประกอบ เช่น หากใช้เพื่อการทำงานแล้ว เราต้องการสินค้าตัวนี้จริงหรือไม่? มีทางเลือกอื่นๆ ที่ราคาเหมาะสมกว่าและยังสามารถใช้สร้างรายได้ได้เช่นเดียวกันหรือไม่? เป็นต้น

เป็นที่แน่นอนว่าของอย่างเดียวกันก็อาจจะถูกจัดอยู่ในกลุ่มที่แตกต่างกันขึ้นกับสถานการณ์การใช้ของแต่ละคน เช่น มือถือสำหรับบางคนอาจจะเป็นอุปกรณ์ในการสร้างรายได้แต่บางคนอาจจะใช้ดูหนัง ฟังเพลงเพื่อหย่อนใจ หรือ รถยนต์/รถจักรยานยนต์ที่บางคนอาจจะใช้ในการทำงานเป็นหลัก แต่บางคนอาจจะใช้เพื่อความสะดวกสบายในชีวิตที่ไม่เกี่ยวข้องกับการทำงาน

2. สำหรับสินค้าและบริการที่ไม่สามารถสร้างรายได้ให้กับผู้เขียนในอนาคต จะมีอยู่ 2 กลุ่ม คือ สินค้าที่ต้องใช้เวลาทำงานนานเพื่อที่จะซื้อ และสินค้าที่ใช้เวลาไม่นานก็สามารถซื้อเป็นเจ้าของได้

โดยส่วนมากแล้ว ผู้เขียนซึ่งเป็นคนเจนเอ็กซ์ (เกิดช่วงปี 1965-1981) มักจะมองว่าสินค้าที่ต้องใช้เวลาทำงานนานมากๆ จะมีสินค้าส่วนหนึ่งที่ไม่ได้ถูกผลิตมาเพื่อเรา เพราะต้องทำงานที่นานมากจนเกินไป ในขณะที่เดียวกันก็จะมีสินค้าที่ต้องใช้เวลาทำงานนานพอสมควร อยู่ในระดับที่เหมาะสมพอที่จะเป็นแรงกระตุ้นให้เราอยากทำงาน สินค้ากลุ่มนี้อาจจะไม่ใช่สินค้าที่เหมาะสมที่จะซื้อในขณะนี้ แต่ผู้เขียนมักจะเลือกประหยัด มัธยัสถ์ และอดออมจนกระทั่งผู้เขียนมีรายได้ที่สูงพอ หรือมีเงินเก็บที่เพียงพอถึงจะตกลงซื้อ ซึ่งกว่าจะซื้อจริงก็มักจะพิจารณาแล้วพิจารณาอีกให้แน่ใจว่าเราต้องการที่จะเป็นเจ้าของสิ่งนั้นจริงๆ

สำหรับสินค้าที่ใช้เวลาไม่นานก็สามารถซื้อเป็นเจ้าของได้ ผู้เขียนมักจะเลือกซื้อตามความพึงพอใจส่วนตัว ถือเป็นกรให้รางวัลกับชีวิตที่ได้ตั้งใจทำงานให้ดีขึ้นแต่ละเดือน

หลักการของผู้เขียนข้างต้น คงไม่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้กับคนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มคนที่อาจจะมีฐานะที่ร่ำรวยมาก่อนด้วยเหตุผลต่าง ๆ นานา ซึ่งในกรณีนี้สามารถที่จะซื้อสินค้าและบริการได้เลยโดยไม่ต้องกังวลใจมากนัก และมักจะเป็นผลดีทำให้เกิดการกระจายรายได้ต่อเศรษฐกิจอีกด้วย

ท้ายที่สุด ผู้เขียนอยากจะเน้นย้ำถึงความสำคัญของการคิดอย่างถี่ถ้วนก่อนที่จะใช้จ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สำหรับกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่จะต้องเผชิญกับสถานการณ์บีบคั้นในอนาคตที่จะถาโถมเข้ามามากกว่าคนรุ่นก่อนๆ ไม่ว่าจะเป็อายุขัยเฉลี่ยที่ยืนขึ้นกว่าคนรุ่นก่อนทำให้ต้องเก็บออมมากขึ้น ระดับราคาสินค้าที่มีแนวโน้มสูงขึ้นกว่าแต่ก่อนทำให้ต้องเก็บเงินมากขึ้นไปอีกเพื่อที่จะมีเพียงพอต่อการดำรงชีวิตในระดับเดิม รวมทั้งการเข้ามาของเครื่องจักรหุ่นยนต์ที่จะเข้ามาแข่งขันแย่งงานทำของมนุษย์ในอนาคตอีกด้วย

6.2.4 มีหนี้ต้องจ่ายหนี้: หลักการที่ต้องให้ความสำคัญ

ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรได้มีมติเห็นชอบร่าง พ.ร.บ. กองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) โดยให้แก้ไขเงื่อนไขในกฎหมายให้ผู้กู้สามารถกู้โดยไม่คิดดอกเบี้ย และไม่มีกรคิดค่าปรับในการจ่ายคืนล่าช้า มาตรการนี้โดยผิวเผินแล้วอาจจะมองได้ว่าเป็นความพยายามช่วยเหลือผู้กู้ยืมเงิน ช่วยลดภาระหนี้ให้ลดลง ทำให้ผู้กู้ซึ่งเป็นนักเรียน/นักศึกษาสามารถเริ่มต้นชีวิตด้วยการเข้าสู่ตลาดแรงงานด้วยภาระหนี้ที่ไม่สูงมากจนเกินไป

อย่างไรก็ดี มาตรการนี้ขัดต่อหลักการทางการเงินหลายประการ จึงอาจจะส่งผลเสียต่อรากฐานการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนในอนาคต

หนึ่ง หลักการที่สำคัญทางการเงินก็คือ การมีหนี้จะต้องใช้หนี้ตามที่กำหนดในสัญญา ซึ่งในกรณีนี้ การที่ภาครัฐเข้ามาแทรกแซงจะทำให้ผู้กู้ยืมเงินไม่ต้องจ่ายดอกเบี้ยตามสัญญาที่ได้กำหนดไว้ จึงเป็นการส่งเสริมให้ลูกหนี้ไม่ต้องใช้หนี้ตามสัญญา จึงเป็นความเสี่ยงที่จะสร้างสังคมที่ไม่ยึดมั่นต่อข้อกำหนดสัญญา อีกทั้งกลับกลายเป็นว่าผู้ที่ประพฤติดี จ่ายเงินตามสัญญาที่ให้ไว้กลับกลายเป็นคนที่เสียประโยชน์มากกว่าไปเสียอีก

การยึดสัญญาทางการเงินมีความสำคัญ เนื่องจากข้อตกลงสัญญาถูกกำหนดโดยเจตจำนงของทั้งสองฝ่ายที่ต้องพิจารณาอย่างถี่ถ้วน รอบคอบและดำเนินการตามสัญญาที่ให้ไว้เพื่อให้เศรษฐกิจขับเคลื่อนต่อไปได้ข้างหน้า

สอง การกำหนดเงื่อนไขไม่คิดค่าปรับ ทำให้ลูกหนี้ไม่มีแรงจูงใจที่จะจ่ายหนี้ เพราะไม่มีบทลงโทษ โดยทั่วไปแล้วบทลงโทษทางการเงิน ในด้านหนึ่งมีไว้เพื่อสร้างแรงจูงใจบังคับให้ลูกหนี้ทำตามสัญญาที่ให้ไว้ ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการชดเชยให้กับผู้กู้ที่เสียโอกาสจากเงินที่ไม่ได้รับคืนภายในกำหนดเวลา การถอดเอาเงื่อนไขดังกล่าวออกไปย่อมทำให้ลูกหนี้ไม่ต้องมีความกังวลใจว่าจะจ่ายเงินล่าช้า เนื่องจากมูลหนี้ที่ชดใช้จะไม่เพิ่มขึ้น อีกทั้งกลับกลายเป็นว่าลูกหนี้ที่จ่ายที่หลังอาจจะได้รับประโยชน์เนื่องจากมูลค่าของหนี้นี้มักจะลดลงตามระดับเงินเฟ้อในระยะยาว กลายเป็นว่าคนที่ประพฤติดี คืนเงินอย่างรวดเร็วตามสัญญากลายเป็นคนที่เสียประโยชน์มากกว่าจากการทำตามสัญญา

สาม เนื่องจากกองทุน กยศ. เป็นกองทุนที่ดูแลตนเองโดยนำเอารายได้และดอกผลจากการกู้ยืมไปหมุนเวียนให้กับผู้กู้เพื่อการศึกษารายใหม่ ดังนั้น การกำหนดอัตราดอกเบี้ยและค่าปรับจึงเป็นเงินส่วนที่ถูกนำมาใช้ในการเป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการที่เกิดขึ้น การขาดรายได้ข้างต้น ร่วมกับปัญหาการจ่ายเงินคืนล่าช้าที่มีความเสี่ยงที่จะเพิ่มขึ้นไปกว่าเดิมจะทำให้กองทุนมีการหมุนเวียนของการให้กู้ยืมช้าลง ทำให้สามารถช่วยเหลือนักเรียนได้น้อยลงกว่าเดิม และมีความเสี่ยงที่กองทุนจะมีขนาดของกองทุนลดลงและไม่มีเสถียรภาพในระยะยาวอีกด้วย เพราะกองทุนมีแต่ส่วนรั่วไหล (หนี้ที่ไม่ถูกใช้คืน หนี้ที่ใช้คืนไม่ครบหรือล่าช้า) ในขณะที่ส่วนเพิ่ม (รายได้จากดอกเบี้ย ค่าธรรมเนียม ค่าปรับ) ถูกปรับออกไปหมด

ในภาพรวม มาตรการในลักษณะนี้กลับพบมากยิ่งขึ้นในสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นการแทรกแซงเพื่อลดหนี้ลดดอกเบี้ยที่เกิดขึ้นทั้งกับหนี้เกษตรกร หนี้ SMEs หนี้ของผู้บริโภค หนี้ของภาคธุรกิจที่ถูกปรับโครงสร้างหนี้ ฯลฯ รวมไปถึงการแทรกแซงในรูปแบบอื่นๆ ที่เอื้ออำนวยให้ผู้เป็นหนี้ไม่ต้องทำตามสัญญา เช่น การประนีประนอมก่อนฟ้อง การลดเวลาที่ผู้กู้จะติดสถานะใน Credit Bureau หรือสถานะล้มละลาย

คณะผู้วิจัยมองว่าการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับวิกฤติในอนาคต ต้องเตรียมพร้อมให้สังคมไทยกลับมายึดมั่นในหลักการ “มีหนี้ต้องจ่ายหนี้” มากขึ้น ซึ่งต้องการการบูรณาการจากทั้ง 3 ภาคส่วนในการเข้ามาร่วมผลักดันหลักการนี้

- ภาคประชาชน ต้องมีการพิจารณาการก่อหนี้ที่เหมาะสม (ดังที่กล่าวมาแล้วในส่วนที่ผ่านมา)
- ภาคธุรกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ธุรกิจการเงินการธนาคารจะต้องพิจารณามากกว่าการปล่อยสินเชื่อแบบเดิมๆ ที่เน้นติดตามว่าผู้กู้สามารถจ่ายเงินคืนได้ตามงวดเพียงอย่างเดียว แต่ต้องทำหน้าทีไปไกลกว่านั้น คือ

การพิจารณาความสามารถในการคืนเงินในระยะยาว การเข้าไปช่วยเหลือประสานเชื่อมโยงกับหน่วยงานอื่นๆ ทำให้ผู้ผู้สามารถพัฒนาธุรกิจได้อย่างยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

- ภาครัฐ ต้องพิจารณาการแทรกแซงเพื่อช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางอย่างเหมาะสม ไม่ว่างนโยบายช่วยเหลือที่ขัดต่อหลักการแบบพรีพรีอ บอนทำลายหลักการทางการเงิน ในขณะที่เดียวกันก็ควรจะต้องเข้ามาช่วยเหลือสนับสนุนการพัฒนาให้กับเกษตรกรและภาคธุรกิจให้สามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืน โดยเน้นไปที่การสนับสนุนให้ธุรกิจสามารถเข้าถึงตลาดต่างๆ ได้ ทำให้เกิดความแข่งขันและสนับสนุนการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนาและนวัตกรรม

6.2.5 เรียนรู้ปรับตัวเข้ากับวิกฤติ

กลยุทธ์ในการตอบสนองต่อวิกฤติ เป็นหัวใจสำคัญในการดีนรนเอาตัวรอดจากวิกฤติที่เกิดขึ้น ช่วงโควิด-19 ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นเวลาดื้อนข้างนานและมีปัญหาวิกฤติอื่นๆ ที่ทับซ้อนเข้ามาเพิ่มเติม บทบาทของภาคประชาชน ภาคธุรกิจและภาครัฐ จึงต้องมีการประยุกต์ใช้กลยุทธ์เพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลา เป็นการปรับตัวเข้ากับวิกฤติอย่างเหมาะสม

หากพิจารณาในแต่ละช่วงเวลาที่เกิดวิกฤติโควิด-19 จะพบว่าสามารถแบ่งผลกระทบของวิกฤติออกมาได้เป็น 4 ช่วงเวลาที่สำคัญ ได้แก่ ช่วงเวลาที่ 1 จะเป็นวิกฤติการณ์ทางด้านสาธารณสุข หรือก็คือ Health crisis ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการป้องกันการแพร่ระบาดและการพยายามลดอัตราการแพร่ระบาดของโรค ช่วงเวลาที่ 2 คือวิกฤติทางด้านเศรษฐกิจในภาพรวม หรือก็คือ (Economic crisis) ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการประคองเศรษฐกิจในภาพรวมให้ขับเคลื่อนต่อไปได้ ช่วงเวลาที่ 3 จะเกี่ยวข้องกับการเปราะบาง หรือ (Vulnerability crisis) ซึ่งหมายถึงกลุ่มคนที่มีความเปราะบางมากกว่ากลุ่มอื่นๆ ทำให้ไม่สามารถพลิกฟื้นได้ด้วยตนเอง หรือต้องใช้เวลาานในการฟื้นตัว หรือเป็นกลุ่มที่ตกสำรวจจากนโยบายช่วยเหลือของภาครัฐ และช่วงเวลาที 4 คือ การพลิกฟื้นเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนหลังวิกฤติ หรือ Post-crisis ที่เป็นการพยายามในการผลักดันประเทศให้กลับมาเติบโตได้อย่างยั่งยืนอีกครั้ง

บทเรียนทางด้านจิตวิทยาบ่งชี้ว่า กลยุทธ์ในการแก้ไขปัญหของแต่ละภาคส่วน ต้องดำเนินการในรูปแบบที่ไม่ต่างจากการรักษาทางด้านจิตวิทยา โดยทางออกของวิกฤติจะเกิดขึ้นและลุล่วงไปได้ต้องมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเลือกสรรเพื่อจัดการกับปัญหาภายในและภายนอกที่เกิดขึ้น

การเลือกสรร (selective) ในบริบทนี้ จะหมายถึง การเข้าใจอัตลักษณ์หรือตัวตนว่าส่วนไหนทำได้ดี ไม่จำเป็นต้องปรับเปลี่ยน และตัวตนไหนที่ใช้การไม่ได้อีกต่อไป จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลง นั่นก็คือ ทางออกของวิกฤติ จะเป็นการรับมือกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสมกับศักยภาพและปัจจัยอื่นๆที่แต่ละบุคคลมี

ในวิกฤติการณ์โควิด-19 ทำให้เห็นตัวอย่างของการปรับตัวที่ดี ซึ่งสามารถใช้เป็นแรงบันดาลใจให้ทุกภาคส่วนยึดมั่นในหลักการการรับมือกับวิกฤติด้วยตนเองเป็นหลัก ดังนี้

1. โรงแรมบางแห่งปรับเปลี่ยนให้สามารถรองรับการเป็นที่พักพิงสำหรับผู้ประกอบการตรวจผลการติดเชื้อระหว่างเดินทางเข้ามาในประเทศ บางแห่งปรับเปลี่ยนให้สามารถรองรับการเป็นสถานพักพิงผู้ป่วยที่ไม่มีอาการหนัก (Hospital) ช่วยสร้างรายได้ประคองธุรกิจในช่วงโควิด-19

2. แรงงานในภาคบริการบางส่วนย้ายกลับภูมิลำเนาเพื่อช่วยครอบครัวทำงานในภาคเกษตร สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการใช้ครอบครัวเป็นกลยุทธ์ในการปรับตัวเพื่อรองรับต่อสถานการณ์ที่ดี

3. โรงแรมบางแห่งเลือกปรับปรุงซ่อมแซมครั้งใหญ่ในช่วงที่นักท่องเที่ยวยังไม่กลับมาเป็นปกติ จึงถือโอกาสในการยกระดับการให้บริการเพื่อเตรียมพร้อมรับนักท่องเที่ยวเมื่อสถานการณ์คลี่คลายมากขึ้น การซ่อมแซมในช่วงดังกล่าวจะมีค่าเสียโอกาสจากการขาดรายได้น้อยกว่าในช่วงเวลาอื่นๆ จึงเป็นกลยุทธ์ในการปรับตัวเข้ากับวิกฤติได้อย่างเหมาะสม

4. ธุรกิจส่งออกในบางสาขา สามารถมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น เนื่องจากความต้องการเฉพาะในช่วงโควิด-19 เช่น บางประเทศมีปัญหาด้านความมั่นคงทางอาหาร ไม่สามารถที่จะผลิตอาหารได้เพียงพอจะต้องการนำเข้าอาหารมากเป็นพิเศษเพื่อให้แน่ใจว่าประเทศมีอาหารที่เพียงพอสำหรับพลเมืองของเขา บางประเทศสามารถฟื้นตัวได้อย่างรวดเร็วกว่าประเทศอื่นๆ ทำให้กำลังซื้อกลับมาอย่างรวดเร็ว เป็นโอกาสเฉพาะที่เกิดขึ้นหากภาคธุรกิจสามารถตอบสนองต่อความต้องการดังกล่าวได้อย่างรวดเร็วดีพอ

5. ธุรกิจต่างๆ มีการปรับกลยุทธ์การทำงานแบบ Work from home ให้แรงงานที่สามารถทำงานที่บ้านได้ไม่จำเป็นต้องเดินทางมาทำงานที่บริษัท เป็นการช่วยลดความเสี่ยงในการแพร่ระบาดของโรคที่อาจจะส่งผลกระทบต่อกำลังแรงงานของภาคธุรกิจ ธุรกิจประเภทโรงงานมีการวางมาตรการการทำงานเพื่อลดความเสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของโรค

6. ธุรกิจใหม่ๆ เติบโตเพื่อรองรับกำลังซื้อในช่วงโควิด-19 ที่ต้องการการเว้นระยะห่างในการให้บริการ ไม่ว่าจะเป็น การเติบโตของธุรกิจ E-commerce ในการขนส่งสินค้าต่างๆ การเติบโตของธุรกิจ App ส่งอาหารที่มีการปรับเปลี่ยนให้คนส่งอาหารสามารถขี่จักรยานหรือแม้แต่เดินส่งอาหารได้ เพื่อเพิ่มปริมาณผู้ให้บริการในระบบ

7. ธุรกิจบางส่วนฉวยโอกาสที่โควิด-19 เข้ามาส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ เริ่มใช้กลยุทธ์การซื้อกิจการ การควบรวมกิจการเพื่อขยายขนาดของธุรกิจ และเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันให้สูงมากยิ่งขึ้น ซึ่งในประเด็นนี้อาจจะเป็นตัวอย่างที่ต้องพึงระวังหากการควบรวมนำไปสู่การผูกขาดตลาดจนทำให้ผู้บริโภคเสียประโยชน์

สำหรับภาครัฐ พบว่าภาครัฐมีการวางกลยุทธ์บางส่วนที่โดดเด่นในช่วงโควิด-19 ได้แก่ การวาง พรก. กู้เงิน 1 ล้านล้านบาทในปี 2020 และพรก. กู้เงิน 5 แสนล้านบาทในปี 2021 ซึ่งได้มีการแยกงบประมาณออกเป็น 3 ส่วน เพื่อดูแลทางด้านสาธารณสุข การกระตุ้นเศรษฐกิจ และการฟื้นฟูเศรษฐกิจ โดยพบว่ามีโครงการที่โดดเด่นเป็นพิเศษ คือ โครงการคนละครึ่ง โครงการเที่ยวคนละครึ่ง ที่มีประสิทธิภาพของนโยบายอยู่ในระดับที่สูงมาก

นอกจากนี้ ภาครัฐยังได้มีการใช้กลไกบัตรสวัสดิการแห่งรัฐเข้ามาใช้เพื่อที่จะช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางแบบพุ่งเป้า ซึ่งแม้ว่าเครื่องมือดังกล่าวอาจจะไม่มีความสมบูรณ์และมีส่วนรั่วไหลพอสมควรก็ตาม หากแต่ภาครัฐได้มีการปรับกลยุทธ์ให้โอกาสผู้ที่ตกหล่นได้มีสิทธิในการสมัครเข้าร่วมโครงการในรอบตกหล่นเพิ่มเติมอีกด้วย จึงเป็นความพยายามในการแก้ไขปัญหาได้ในระดับที่ดี

หน่วยงานที่มีการวางกลยุทธ์ได้อย่างโดดเด่นอีกหน่วยงานหนึ่ง คือ ธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ได้เริ่มวางนโยบายในช่วงแรกในการรักษาเสถียรภาพและความเชื่อมั่นของระบบการเงิน โดยการอัดฉีดสภาพคล่องสำรองให้กับภาคธุรกิจ ทำให้เศรษฐกิจภาคการเงินแทบจะไม่ได้รับผลกระทบจากปัญหาความเชื่อมั่นเท่าใดนัก จากนั้นธนาคารแห่งประเทศไทยก็ได้ออกมาตรการชะลอการขึ้นสถานะหนี้สงสัยจะสูญในวงกว้าง ซึ่งเป็นการช่วยประคองตลาดให้สามารถขับเคลื่อนต่อไปได้ ร่วมกับการออกมาตรการ Soft loan เพิ่มสภาพคล่องให้กับธุรกิจเพื่อช่วยสนับสนุนการดำเนินธุรกิจในระยะสั้น

ในช่วงต่อมาธนาคารแห่งประเทศไทยได้สนับสนุนการแก้ไขแบบเฉพาะจุด โดยในด้านหนึ่งเป็นการปรับต้นโครงการปรับโครงสร้างหนี้ เพื่อช่วยเหลือกลุ่มลูกค้าที่ไม่สามารถเอาตัวรอดได้ ในขณะเดียวกันก็มีโครงการช่วยเหลือกลุ่มเฉพาะเป็นจุดๆ เช่น โครงการ Warehousing ที่ช่วยเหลือลูกค้าที่ทำธุรกิจโรงแรมซึ่งได้รับผลกระทบจากโควิด-19 มากเป็นพิเศษ

ตัวอย่างที่ยกมาข้างต้น เป็นเพียงตัวอย่างส่วนน้อยของความพยายามของทั้งภาคประชาชน ภาคธุรกิจและภาครัฐในการรับมือกับปัญหาโควิด-19 ที่ผ่านมา ซึ่งความพยายามทั้งหลายเหล่านี้แหละที่เป็นหัวใจสำคัญในการรับมือกับปัญหาวิกฤติการณ์ที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะช่วงไหนๆ ก็ตาม

6.2.6 หนีครัวเรือน/หนีภาคธุรกิจ: ปัญหาที่ต้องแก้ไขโดยด่วน

ปัญหาโควิด-19 ที่ผ่านมาทำให้ทฤษฎีในเรื่องการจัดการหนีครัวเรือนและหนีธุรกิจเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยในอดีตนั้น วิกฤติการณ์ที่เกิดขึ้นมักจะส่งผลกระทบต่อที่รุนแรงแบบเฉพาะจุดและเกิดขึ้นเพียงวิกฤติเดียว ทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นจะเกิดขึ้นกับประชาชนหรือธุรกิจเฉพาะกลุ่ม เช่น วิกฤติการเงินของประเทศกลุ่มเอเชียปี 1997 ที่เกิดขึ้นกับสถาบันการเงิน วิกฤติการเงินของสหรัฐฯ ที่เกิดขึ้นกับกลุ่มอสังหาริมทรัพย์ วิกฤติน้ำท่วมใหญ่ในประเทศไทยปี 2011 ก็มักจะเกิดขึ้นเฉพาะพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ ทำให้การแก้ไขปัญหา มักจะตกเป็นภาระของภาครัฐที่ต้องเข้ามาแทรกแซงช่วยเหลือกลุ่มคนที่เผชิญกับปัญหาวิกฤติ

ผลที่ตามมาจึงทำให้ สำหรับกลุ่มประชาชนและภาคธุรกิจที่ไม่ได้เกี่ยวข้องโดยตรงนั้น บทบาทของการจัดการหนีครัวเรือนและหนีภาคธุรกิจจะยังคงสามารถใช้หลักการเดิม คือ การดำเนินการโดยมีแผนการรับรอง วิกฤติระยะสั้นเท่านั้น เช่น ภาคประชาชนควรที่จะมีเงินออมอย่างน้อย 4-6 เดือนไว้ในกรณีฉุกเฉินหากเกิดวิกฤติ ภาคธุรกิจสามารถที่จะกู้ยืมเงินได้อย่างอิสระเสรีขึ้นกับกลไกตลาด และการตัดสินใจของนายธนาคารที่จะอนุมัติสินเชื่อ และหากเกิดกรณีฉุกเฉินค่อยมาแก้ไขกันแบบเฉพาะหน้าเป็นกรณีไป

การจัดการหนีครัวเรือนและหนีธุรกิจตามหลักการที่ว่านี้อาจจะไม่เพียงพอต่อการรองรับวิกฤติการณ์ในอนาคตที่มีแนวโน้มจะมีความรุนแรงสูงขึ้น และมีโอกาสที่จะเกิดวิกฤติซ้อนวิกฤติได้ ดังนั้น การจัดการหนีครัวเรือนและหนีภาคธุรกิจต้องมีการเปลี่ยนแปลงจากระบบเดิมเป็นการจัดการในรูปแบบใหม่ ดังนี้

1. สถานการณ์ครัวเรือนในอนาคตมีความท้าทายจากสังคมสูงวัยในอนาคตเข้ามาประกอบ ได้แก่

หนึ่ง ผู้สูงอายุมีอายุขัยเฉลี่ยที่เพิ่มสูงขึ้น จากที่เคยมีอายุขัยเฉลี่ยประมาณ 75 ปีจะเพิ่มสูงขึ้นเข้าสู่อายุขัยเฉลี่ย 100 ตามระดับการพัฒนาของเทคโนโลยีด้านสาธารณสุข ซึ่งทำให้ระยะเวลาที่ต้องใช้เงินหลังเกษียณจะยืนยาวมากขึ้นมาก

สอง ระดับเงินเฟ้อในอนาคตมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นจากในช่วงก่อนโควิด-19 ที่เงินเฟ้อของไทยอยู่ในระดับต่ำที่ประมาณร้อยละ 1.5 ต่อปี ซึ่งสะท้อนว่าหากประชาชนใช้จ่ายเดือนละ 20,000 บาทเพื่อจะดำรงชีวิตในแต่ละ

เดือน ใน 48 ปีข้างหน้า ราคาสินค้าจะเพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่าทำให้ประชาชนที่ต้องการจะรักษาระดับการดำรงชีวิตแบบเดิมต้องเตรียมเงินไว้ประมาณ 40,000 บาทต่อเดือน แต่หลังโควิด-19 มีแนวโน้มที่อัตราเงินเฟ้ออาจจะขึ้นไปสู่ที่ระดับร้อยละ 2-3 ต่อปี ทำให้จำนวนเงินที่ต้องเตรียมเพื่อที่จะรักษาระดับการดำรงชีวิตจะพุ่งสูงขึ้นมาก เช่น หากอัตราเงินเฟ้อในระยะยาวเพิ่มเป็นร้อยละ 3 จะทำให้ราคาสินค้าจะเพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่าใน 24 ปี และจะเพิ่มเป็น 4 เท่าใน 48 ปี นั่นคือ การเตรียมเงินใน 24 และ 48 ปีข้างหน้าจะต้องเตรียมเงินเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิมเป็นทวีคูณ

ปัญหาหนี้มีนัยยะต่อการออมและการแก้ปัญหาหนี้ครัวเรือนเป็นอย่างมาก เนื่องจากการทำงานปกติที่หากเริ่มต้นที่อายุประมาณ 18-22 ปี จะมีเวลาทำงานจนถึงเกษียณอายุที่ 60 ปีเพียง 38-42 ปี ซึ่งหากอายุขัยเฉลี่ยในอนาคตเพิ่มขึ้นถึง 100 ปีจะแปลว่าการทำงานในช่วงเวลาประมาณ 40 ปีต้องเตรียมเงินสำหรับช่วงเกษียณอายุอีก 40 ปี และเงินที่หาได้ในแต่ละเดือนต้องออมในระดับที่สูงมากเพราะผลของเงินเฟ้อดังกล่าว

สาม ความท้าทายในการเตรียมความพร้อมข้างต้น นำไปสู่ความท้าทายที่สาม ก็คือ ผู้สูงอายุในอนาคตมีความเสี่ยงที่จะมีเงินออมไม่พอในวัยเกษียณ โดยผลการสำรวจจากหลากหลายสถาบันวิจัยให้ผลที่ตรงกันว่า มีผู้สูงอายุในวัยเกษียณประมาณร้อยละ 20 เท่านั้นที่มีเงินออมเพียงพอในวัยเกษียณ โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาลูกหลาน ภาครัฐ หรือต้องทำงานเพื่อหารายได้เลี้ยงชีพหลังเกษียณ ในขณะที่ร้อยละ 80 ของผู้สูงอายุไทยกลับมีเงินออมที่ไม่เพียงพอ

สี่ สังคมสูงวัยยังขยายปัญหาสังคมของผู้คนที่ต้องใช้ชีวิตในวัยสูงอายุ ซึ่งโดยปกติแล้ว ผู้สูงอายุผู้ชายจะมีอายุขัยเฉลี่ยที่น้อยกว่าผู้หญิงประมาณ 10 ปี ทำให้ผู้สูงอายุในช่วงบั้นปลายชีวิตมักจะต้องอาศัยอยู่อย่างโดดเดี่ยวเป็นเวลานาน ปัญหานี้ขยายวงกว้างมากขึ้นเนื่องจากสังคมไทยในปัจจุบันเริ่มมีครอบครัวแบบใหม่ที่ไม่มียุตรหลาน ได้แก่ ครัวเรือนที่ไม่แต่งงาน ครัวเรือนที่แต่งงานแต่ไม่มีบุตรหลาน ทำให้กลไกความช่วยเหลือผู้สูงอายุลดลงไปกว่าเดิม เช่น การช่วยเหลือดูแลพาไปหาหมอ การเป็นแหล่งพึ่งพาทางการเงินให้กับผู้สูงอายุ นอกจากนี้ สังคมสูงวัยยังทำให้ครอบครัวมีลูกน้อยลง จึงทำให้กลไกการพึ่งพาในระบบเครือญาติลดลงตามไปอีกด้วย

ห้า ผู้สูงอายุในอนาคตจะต้องเตรียมความพร้อมสำหรับการใช้ชีวิตในอนาคตที่มีความต้องการที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น บทบาทของผู้สูงอายุในอดีตที่อายุขัยเฉลี่ยไม่มากนักอาจจะเน้นไปที่การช่วยดูแลบุตรหลานและการเข้าวัดเข้าวาปฏิบัติธรรม แต่ผู้สูงอายุในปัจจุบันสามารถที่จะใช้ชีวิตที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม ด้วยการเปิดโลกทัศน์ที่หลุดพ้นจากกรอบเดิม ร่วมกับการพัฒนาเทคโนโลยีที่ช่วยเอื้ออำนวยให้เกิดขึ้นได้ เส้นทางชีวิตของผู้สูงอายุที่หลากหลายมากขึ้น เช่น การใช้ชีวิตแบบนักเดินทาง การใช้ชีวิตแบบ YOLO (You only live

once) การใช้ชีวิตเพื่อสังคม การเลือกที่จะทำงานระยะยาว รวมไปถึงการใช้ชีวิตแบบที่อยากจะเป็นเฉพาะบุคคล (LGBTQ) การรักษาสุขภาพเพื่อที่จะลดช่วงเวลาที่ป่วยก่อนที่จะเสียชีวิต

บทบาทของการจัดการหนี้ครัวเรือนโดยเฉพาะอย่างยิ่ง หนี้ที่ไม่ได้นำไปสู่รายได้ในอนาคตสำหรับครัวเรือน จึงเป็นหัวใจสำคัญในการเตรียมภาคครัวเรือนในการเผชิญกับวิกฤติในอนาคตที่ครัวเรือนต้องการเงินในอนาคตมากขึ้นไปกว่าการเตรียมความพร้อมสำหรับวัยเกษียณเสียอีก ดังนั้น หนี้ครัวเรือนที่เหมาะสมในอนาคตเพื่อรองรับวิกฤติควรจะต้องอยู่ในระดับที่ต่ำลงมากกว่าเดิมมาก

2. หนี้ภาคธุรกิจ ทำให้บทบาทของนายธนาคารต้องเปลี่ยนไป คือ

สถานการณ์หนี้ภาคธุรกิจในรูปแบบใหม่มีความเสี่ยงที่จะเกิดวิกฤติเชิงระบบในวงกว้าง เช่น วิกฤติการณ์ภัยแล้งหรือน้ำท่วมที่ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะบางพื้นที่ บางจังหวัด แต่สามารถเกิดขึ้นได้ในหลายพื้นที่ หลายจังหวัดพร้อมๆกัน เช่นเดียวกัน ภัยวิกฤติทางเศรษฐกิจในระดับโลกจะส่งผลกระทบต่อธุรกิจใวงกว้างผ่านการเชื่อมโยงห่วงโซ่อุปทานทั้งในและต่างประเทศ และภาคส่งออก/ภาคท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งรายได้หลักของประเทศ

บทบาทการเป็นนายธนาคารในอนาคต จึงต้องทำหน้าที่เชิงรุกในการเข้าไปช่วยสนับสนุนการเติบโตของภาคธุรกิจ โดยทำหน้าที่ในการกลั่นกรอง ให้คำแนะนำและเข้าใจถึงโอกาสในการทำรายได้ของธุรกิจอย่างยั่งยืน ไม่ใช่แค่มองถึงความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ยในแต่ละงวด

เกษตรกรไทยบางส่วนอาศัยการ “ผลิตผ้าขาวม้า” โดยนำเอาหนี้จากแหล่งเงินกู้หนึ่งไปปลดจากให้กับอีกแหล่งเงินกู้หนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นทั้งในระบบและนอกระบบ ทั้งสถาบันการเงินเอกชนและภาครัฐ และหนี้หีบยืมในครัวเรือน จนทำให้ในระยะยาว ปัญหาหนี้ครัวเรือนจะไม่ต่างอะไรจากดินพอกหางหมูที่รอวันจะกลายเป็น NPL และขึ้นกับว่าเจ้าหนี้รายไหนจะกลายเป็นผู้รับวิกฤตินี้ไป

การทำหน้าที่ดังกล่าวจึงต้องหนุนเสริมด้วยการเชื่อมโยงกับหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาควิชาการที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยสนับสนุนให้ธุรกิจมีการเติบโตอย่างยั่งยืน เช่น การหนุนเสริมการเข้าถึงความช่วยเหลือทางวิชาการ การหนุนเสริมการขอความช่วยเหลือทางการเงินจากภาครัฐ การเข้าไปประสานเพื่อให้ธุรกิจสามารถยกระดับความสามารถในการผลิต สามารถใช้เทคโนโลยี ได้รับการรับรองมาตรฐานสากล ตลอดจนการสนับสนุนสินเชื่อครบทั้งระบบ ทำให้ผู้ผลิตสามารถที่จะมีช่องทางในการขายสินค้าได้อีกด้วย

ทั้งนี้ การช่วยเหลือจะต้องไม่นำไปสู่การผูกขาด ที่จะส่งผลเสียต่อการพัฒนาอุตสาหกรรม และส่งผลเสียต่อผู้บริโภค การช่วยเหลือที่มากเกินไปจนความพอดีนำไปสู่ความเสี่ยงที่ภาคธนาคาร (และภาครัฐ) จะยึดติดกับผลกำไรที่ได้อย่างสม่ำเสมอ มั่นคง ไร้ความเสี่ยงของผู้ผูกขาด แต่กลับกลายเป็นการปิดโอกาสในการก้าวขึ้นมาของผู้ผลิตรายใหม่ ซึ่งไม่เป็นผลดีต่อตลาดในระยะยาว

3. การจัดการหนี้ บทบาทของภาครัฐ

ภาครัฐมีเครื่องมือในการเข้าไปช่วยเหลือแก้ไขปัญหาหนี้ครัวเรือนและหนี้ภาคธุรกิจ ซึ่งระดับ การเข้าไปช่วยเหลือจะต้องมีความเหมาะสม โดยเข้าไปช่วยเหลือกลุ่มที่ไม่สามารถที่จะช่วยเหลือตัวเองได้ และลดบทบาทการแทรกแซงสำหรับกลุ่มที่มีความสามารถในการจัดการเองได้

บทบาทที่สำคัญของภาครัฐในการหนุนเสริมภาคเกษตรกร แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับความยั่งยืนเป็นสำคัญ ในส่วนแรกคือ การผลักดันเกษตรกรให้สามารถอยู่รอดได้อย่างยั่งยืน ซึ่งขึ้นอยู่กับ โครงสร้างอำนาจการต่อรองระหว่างเกษตรกรและธุรกิจในสายอุปทานการผลิตทั้งสาย ทำให้เกษตรกรไทยถึงกลายเป็นคนที่มีรายได้ที่ไม่พอเพียงในขณะที่สายอุปทานการผลิตอื่นๆ ต่างก็มีกำไรและสามารถมีอำนาจสูงกว่า และในส่วนที่สองคือ การนำเสนอข้อมูลความต้องการสินค้าเกษตรอย่างเหมาะสม เพื่อสนับสนุนการผลิตสินค้าที่ตอบสนองต่อความต้องการของตลาด และส่วนที่สาม คือ การนำเสนอโมเดลภาคเกษตรที่มีความยั่งยืนเพื่อเป็นทางเลือกให้กับเกษตรกร ไม่ว่าจะเป็นโมเดลโคก หนอง นา โมเดลเกษตรยั่งยืน โมเดลเกษตรเกษตรอินทรีย์ โมเดลเกษตรที่เป็นแนว BCG เป็นต้น

บทบาทของภาครัฐสำหรับการช่วยเหลือจัดการหนี้ในภาคธุรกิจ ควรจะเป็นการสนับสนุนการปรับตัวของภาคธุรกิจให้สามารถจัดการกับหนี้ที่เกิดขึ้นในช่วงโควิด-19 อย่างรวดเร็ว ซึ่งหนี้ที่เกิดขึ้นต้องการกลยุทธ์ในการจัดการที่แตกต่างกันแยกตามสถานการณ์ของภาคธุรกิจในแต่ละรายที่แตกต่างกัน บางส่วนควรจะไปเน้นไปที่การปรับโครงสร้างหนี้ ลดหนี้ ลดดอกเบี้ย การปรับลดมูลหนี้ บางส่วนต้องการสภาพคล่องเพื่อประคองตัวให้รอดในระยะสั้น บางส่วนต้องการแผนฟื้นฟูเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ในขณะที่บางส่วนต้องการมาตรการกระตุ้นรายได้เพิ่มเติมเป็นการเฉพาะ

6.2.7 การกระจายอำนาจเพื่อสนับสนุนการแก้ไขวิกฤติ

วิกฤติการณ์โควิด-19 ที่เข้ามากระทบเศรษฐกิจและสังคมในทุกภาคส่วน ได้นำไปสู่ความต้องการในการจัดการในระดับที่สูง ทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น พลังของชุมชน รวมไปถึงการมีส่วนร่วมของภาคธุรกิจในการเข้ามาแก้ไขปัญหา การกระจายอำนาจในระดับที่เหมาะสมกับภารกิจจึงเป็นหัวใจสำคัญในการต่อสู้กับวิกฤติที่เกิดขึ้นให้สำเร็จลุล่วงไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

การจัดการกับวิกฤติการณ์โลกระบาดโดยทั่วไปนั้น จะอยู่ภายใต้กฎหมาย พ.ร.บ. ควบคุมโรค (2558) ที่ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขเป็นผู้สั่งให้ปิดดูแลจัดการปัญหา กฎหมายฉบับนี้มีประสิทธิภาพหากปัญหาวิกฤติที่เกิดขึ้นต้องการมาตรการด้านสาธารณสุขเพื่อจำกัดลดการแพร่ระบาดที่เกิดขึ้นให้มากที่สุด และกักกันพื้นที่/กิจกรรมเป็นการเฉพาะเพื่อรอให้ปัญหาสิ้นสุดลงในเวลาอันรวดเร็ว กฎหมายดังกล่าวอาจจะไม่มีความเหมาะสมหากวิกฤติการณ์ที่เกิดขึ้นมีขอบเขตผลกระทบในวงกว้างและไม่สามารถจัดการได้อย่างรวดเร็ว

ปัญหาโควิด-19 เป็นตัวอย่างหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดของกฎหมาย พ.ร.บ. ควบคุมโรค เนื่องจากการแพร่ระบาดเกิดขึ้นในวงกว้างแทบจะทุกพื้นที่ในประเทศก่อให้เกิดผลกระทบนอกเหนือจากด้านสาธารณสุขไปสู่วิกฤติทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ภาคการเงินและภาคเศรษฐกิจจริง ภาคเกษตร อุตสาหกรรม บริการ ส่งผลกระทบต่อการค้า การลงทุน การเดินทางในประเทศและระหว่างประเทศ

การจัดการในภาครัฐวมที่เกิดขึ้นจึงต้องมีการประกาศ พรก. ฉุกเฉิน เพื่อให้นายกรัฐมนตรีทำหน้าที่เป็นหัวหน้าในการจัดการปัญหา และมีรัฐมนตรีกระทรวงต่างๆ เป็นคณะทำงานร่วมกันในการบูรณาการแก้ไขปัญหา

ในวิกฤติโควิด-19 ยังพบตัวอย่างการให้อำนาจส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น พลังของชุมชนและมีส่วนร่วมของภาคธุรกิจเข้ามาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการปัญหา โดยมีกรณีตัวอย่าง เช่น

1. การลงทะเบียนเพื่อขอรับวัคซีนเพื่อช่วยลดการแพร่ระบาดและการเจ็บป่วยอาการหนัก ในระดับจังหวัด พบว่าจังหวัดลำปาง ได้มีการนำเอา อสม. บุกลงไปถึงหมู่บ้าน ช่วยสื่อสารให้ข้อมูลและเฝ้าอำนวยความสะดวกให้ประชาชนสามารถลงทะเบียนได้โดยสะดวก จนทำให้มีผู้ลงทะเบียนขอรับวัคซีน สูงถึง 2.23 แสนคน ในขณะที่จังหวัดอื่นๆ มียอดการลงทะเบียนในหลักพันถึงหมื่นราย โดยมียอดจองของจังหวัดในอันดับที่สอง คือนนทบุรีที่มีผู้ลงทะเบียนจองวัคซีนเพียง 5 หมื่นกว่ารายเท่านั้น

2. ในช่วงที่มีการแพร่ระบาดอย่างแพร่หลายนั้น พบว่าท้องถิ่นและชุมชนหลายแห่ง มีส่วนร่วมในการตรวจสอบและจับตามองคนต่างถิ่นที่เข้ามาในพื้นที่ชุมชน และแสดงความไม่สบายใจหากการเข้ามาของคนต่างถิ่นเกิดขึ้นโดยไม่มีสาเหตุที่จำเป็น กลไกในลักษณะนี้ไม่ได้มีสภาพบังคับในทางกฎหมาย แต่เป็นกลไกสนับสนุนช่วยลดการแพร่ระบาดของโรคได้ในระดับหนึ่ง

3. ในบางพื้นที่ พบกลุ่มสมาชิกชุมชนมีการร่วมมือกันในการช่วยเหลือสมาชิกที่เข้าข่ายเฝ้าระวังหรือติดโควิด-19 มีการจัดพื้นที่กลางสำหรับเป็นที่กักตัวแยกจากที่อยู่อาศัยตามปกติเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดในครัวเรือน ในระหว่างที่กักตัวอยู่นั้น ก็จะมีคนในชุมชนแวะเวียนมาเพื่อติดตามอาการ จัดหาน้ำ อาหารและสิ่งจำเป็นมาให้ อีกทั้งบางชุมชนมีการใช้เงินส่วนกลางในการทำอาหารเพื่อแจกจ่ายช่วยเหลือกันและกันในช่วงโควิด-19 ซึ่งเป็นประโยชน์กับครัวเรือนที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19 ไม่ว่าจะเป็นการติดเชื้อโดยตรง หรือการขาดรายได้ในช่วงโควิด-19

4. ท้องถิ่นบางแห่งเข้ามาดูแลจัดการแรงงานต่างด้าว โดยเข้ามาช่วยเหลือด้านการดูแลด้านสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับโควิด-19 ทั้งการให้ข้อมูล การช่วยเหลือให้เข้าถึงวัคซีน และด้านการจัดการเอกสารเนื่องจากแรงงานต่างด้าวจำนวนมากมีปัญหาด้านเอกสารเนื่องจากการเดินทางระหว่างประเทศถูกจำกัด

5. โครงการภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์ และสมุยพลัส เป็นตัวอย่างของการบูรณาการความร่วมมือทั้งกลไกจากส่วนกลางไปยังพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับภาคเอกชนในการทดลองเพื่อศึกษาหาความเป็นไปได้ (ความเสี่ยงและโอกาส) ของการเปิดประเทศเพื่อฟื้นฟูให้ภาคท่องเที่ยวและบริการสามารถกลับมาได้โดยเร็ว และปลอดภัย มีการวางระบบกลไกต่างๆ ตั้งแต่การวางมาตรการทางสุขภาพที่เหมาะสม การจำกัดการเคลื่อนไหวของนักท่องเที่ยว ไปจนถึงการเตรียมความพร้อมให้กับธุรกิจ สถานบริการต่างๆ รวมทั้งประชาชนในจังหวัด และได้นำไปสู่ความพร้อมของประเทศในการเปิดรับนักท่องเที่ยวได้อย่างปลอดภัยอย่างรวดเร็ว ช่วยให้ประเทศฟื้นตัวได้อย่างรวดเร็ว

6. ปัญหาโควิด-19 ทำให้คนไร้บ้านในประเทศเพิ่มขึ้นกว่าร้อยละ 30 ซึ่งกลไกความช่วยเหลือของภาครัฐโดยทั่วไปจะช่วยเหลือได้อย่างล่าช้า เนื่องจากจำนวนคนไร้บ้านมีจำนวนไม่มากนัก และมักจะอยู่ในพื้นที่ที่กระจายตัว จึงมีต้นทุนในการจัดการที่สูง โดยกลไกแบบทั่วไปจะเน้นการรับข้อมูลรับแจ้งจากคนไร้บ้านเอง ครอบครัว หรือประชาชน แล้วจึงเข้าไปจัดการปัญหา

อย่างไรก็ดี พบว่าท้องถิ่น ภาคประชาชน ร่วมกับองค์กร เช่น สสส. เข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือบรรเทาปัญหาอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นเพิ่มกลไกการบริจาคเพื่อช่วยเหลือคนที่ต้องการ ไม่ว่าจะเป็น ผู้ปันสุข

การแจกของผ่านหน่วยงานภาครัฐ และมูลนิธิต่างๆ การกำหนดจุดบริจาคอาหารที่ชัดเจน โครงการที่อยู่อาศัยคนละครั้งที่จะช่วยเป็นแหล่งพักพิงสำหรับคนไร้บ้านทั้งกลุ่มเดิมและกลุ่มใหม่ และรถอาบน้ำ/รถซักผ้าเคลื่อนที่สำหรับคนไร้บ้านเข้ามาใช้บริการ เป็นต้น

7. ท้องถิ่นบางแห่งมีการจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นการใช้จ่ายใช้สอยในประเทศ หรือการกระตุ้นเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว เช่น การจัดงาน 12 เดือน 12 เทศกาลของผู้ว่า กทม. ที่มีการแสดงดนตรีสด มีเทศกาลฉายหนังกลางแปลง เป็นการจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ การจัดขบวนพาเหรดที่พื้ชยาของท้องถิ่น และกลุ่มธุรกิจ ช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับการท่องเที่ยวอย่างมีสีสัน

8. ความพยายามในการจัดหาวัคซีนทางเลือกเพิ่มเติมของภาคเอกชน เป็นความพยายามที่ควรได้รับการยกย่อง เพราะช่วยให้ประชาชนเข้าถึงวัคซีนที่มีคุณภาพได้อย่างรวดเร็วมากยิ่งขึ้น ช่วยลดปัญหาการแพร่ระบาด และลดความรุนแรงจากอาการป่วยได้

ตัวอย่างที่กล่าวถึงข้างต้นเป็นเพียงตัวอย่างส่วนน้อยของความพยายามของทุกภาคส่วนที่เกิดขึ้นจริงในช่วงโควิด-19 ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการกระจายอำนาจของภาครัฐ แบ่งภารกิจบางส่วนให้ภาคส่วนอื่นๆ สามารถเข้ามาช่วยเหลือแก้ไขปัญหา ซึ่งจะทำให้ปัญหาต่างๆ จะสามารถคลี่คลายลงได้อย่างรวดเร็ว หากทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมมือช่วยเหลือกันและกัน มากกว่าที่จะให้ส่วนใดส่วนหนึ่งทำหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาแต่เพียงส่วนเดียว

6.2.8 การบูรณาการ 4 ศาสตร์เพื่อแก้ไขวิกฤติ

ศาสตร์ หรือ ระบบความรู้ เป็นเครื่องมือพื้นฐานในการทำความเข้าใจ ประเมิน และเป็นเครื่องมือที่ช่วยเข้ามาแก้ไขวิกฤติที่เกิดขึ้น

เมื่อวิกฤติครั้งใหญ่ เช่น โควิด-19 ได้เกิดขึ้นในสังคม ผลที่ตามมาคือ ความอลหม่านทางความคิด เนื่องจากวิกฤติการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นใหม่ มีความไม่แน่นอนสูงว่าแต่ละคนจะต้องปฏิบัติตัวอย่างไร ทั้งประชาชน ภาคธุรกิจ หรือแม้แต่ภาครัฐเองที่ไม่แน่ชัดว่าจะต้องวางนโยบายอย่างไรบ้างในการจัดการ

การใช้ศาสตร์ในการแก้ไขวิกฤติ คือ ความพยายามในการหาหลักยึดเพื่อนำไปสู่การสร้างความสำเร็จ การประเมินสถานการณ์ การประเมินความเหมาะสมของเครื่องมือ เพื่อเข้ามาใช้ในการดูแลจัดการกับปัญหาวิกฤติที่เกิดขึ้น

บทเรียนการจัดการโควิด-19 ที่ผ่านมา พบว่า มี 4 ศาสตร์ที่สำคัญในการแก้ไขวิกฤติ ซึ่งจะไม่ใช่ศาสตร์เฉพาะในสาขาใดสาขาหนึ่ง แต่หมายถึงระบบความรู้ที่เป็นพื้นฐานที่สำคัญในภาพใหญ่ ได้แก่ ศาสตร์ที่ได้จากการรับเอามาตรฐานสากล ศาสตร์ที่ได้จากวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศาสตร์ที่ได้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นและกลไกและแหล่งข้อมูลที่มีอยู่เดิม และศาสตร์ที่ได้จากผลลัพธ์เชิงประจักษ์

1. มาตรฐานสากล

การยึดมาตรฐานสากล เป็นสิ่งแรกที่ต้องเริ่มดำเนินการเมื่อเจอกับปัญหาที่มีความไม่ชัดเจนในระดับสูง โดยช่วงโควิด-19 ที่ผ่านมานั้น การยึดมาตรฐานสากลจะหมายถึงการรับเอามาตรฐานการเฝ้าระวังและการป้องกันการแพร่ระบาดจาก WHO ที่เป็นหน่วยงานหลักที่สำคัญของโลกเข้ามาประยุกต์ใช้ การเชื่อถือในมาตรฐานการรองรับของวัคซีนในระดับนานาชาติ เช่น ของ WHO เป็นเกณฑ์เบื้องต้นที่จะรับเอาวัคซีนเข้ามาใช้ในประเทศ

การรับเอามาตรฐานสากลเข้ามาใช้ จะมีจุดแข็งคือ การแก้ไขปัญหาที่รวดเร็ว ไม่ต้องรอกกระบวนการล่าช้าของระบบราชการ (bureaucratic process) เช่น หากพิจารณาวัคซีนสำหรับเด็กเล็กและใช้มาตรฐานของสหรัฐฯ คือ CDC และ FDA และให้สามารถนำมาใช้กับประเทศไทยได้เลย จะพบว่าความรวดเร็วในการนำเอาวัคซีนอาจจะรวดเร็วกว่าเดิมไม่น้อยกว่า 3-4 เดือน ซึ่งแม้ว่าจุดอ่อนที่เกิดขึ้น คือ การสูญเสียความสามารถในการพิจารณาความเหมาะสม หรืออริปไตยด้านการตัดสินใจด้านสาธารณสุขของไทย แต่หากเราเชื่อมั่นในกลไกการตรวจสอบของมาตรฐานสากล ก็อาจจะมีประสิทธิภาพที่สูงกว่าการบริหารจัดการแบบทั่วๆ ไปที่ต้องรอมารฐานสากลยอมรับ และค่อยให้มาตรฐานไทยยอมรับ ก่อนที่จะมาปรับใช้ก็เป็นได้

การประยุกต์ใช้มาตรฐานสากลยังหมายถึงรวมถึง การใช้มาตรการทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่นำมาปรับใช้ในช่วงวิกฤติ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบของเครื่องมือ ขนาดของการอัดฉีด หลักการในการคิด ตลอดจนวิธีการแนวทางขับเคลื่อน ตัวอย่าง เช่น การจัดการในภาคการศึกษาในช่วงวิกฤติ พบว่ามีรูปแบบการช่วยเหลือที่มีความหลากหลายในระดับสากล ไม่ว่าจะเป็น การกำหนดมาตรการช่วยเหลือเฉพาะกลุ่มเปราะบาง ซึ่งเป็นความช่วยเหลือแบบพุ่งเป้าไปยังนักเรียนที่หลุดจากระบบการศึกษา เช่น การพัฒนาครูหรืออาสาสมัครเข้าไปสอนเด็กเป็นรายเฉพาะ การวางระบบการศึกษาแบบออนไลน์และระบบทางไกลทดแทนการเรียนรู้แบบในห้องเรียน (on site) การปรับปรุงหลักสูตรให้มีความเหมาะสมกับระยะเวลาเรียนที่สั้นลง เลือเฉพาะเนื้อหาที่มีความจำเป็น เป็นต้น

2. วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

การพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีส่วนช่วยในการจัดการกับปัญหาโควิด-19 และการรับมือวิกฤติในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อเกิดวิกฤติขึ้น สิ่งต้องพิจารณาคือ การประยุกต์ใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีอยู่เพื่อที่จะช่วยในการจัดการกับวิกฤติ

การป้องกันการแพร่ระบาดของโควิด-19 สามารถกระทำได้โดยใช้เครื่องมือในการวัดไข้ เจลแอลกอฮอล์ หน้ากากอนามัย การติดตามและควบคุมการแพร่ระบาดสามารถที่จะใช้มือถือเป็นเครื่องมือในการติดตามเส้นทางการเดินทาง ประวัติการเช็คอินสถานที่ต่างๆ การใช้จ่ายทางมือถือผ่าน Mobile payment ช่วยทำให้ประชาชนลดการติดต่อโดยตรงกับผู้ขายโดยไม่จำเป็น (เช่น การสัมผัสธนบัตร) และช่วยเอื้ออำนวยให้เกิดการค้าผ่าน E-commerce เทคโนโลยีการจัดประชุมที่เข้ามาช่วยทำให้แรงงานจำนวนมากไม่ต้องทำงานที่สถานประกอบการ

3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นและกลไกและแหล่งข้อมูลที่มีอยู่

การจัดการกับวิกฤติยังสามารถเพิ่มประสิทธิภาพได้โดยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ร่วมกับกลไกจัดการที่มีอยู่เดิม ไม่ว่าจะเป็นการใช้จ่ายสมุนไพรพื้นบ้านเข้ามาช่วย เช่น ฟ้าทะลายโจร ยารักษาโรคอื่นๆ ที่ช่วยบรรเทาอาการการป่วยโควิด-19 ซึ่งแม้ว่าสรรพคุณของการรักษาอาจจะยังไม่ปรากฏชัด แต่ผลกระทบทางด้านความเชื่อมั่น ความไว้วางใจ ก็อาจจะช่วยเพิ่มกำลังใจ เสริมภูมิต้านทานในการต่อสู้กับโรคได้ และทำให้สังคมยอมรับและยินดีเข้าร่วมกระบวนการดูแลจัดการปัญหาอย่างเต็มใจมากขึ้น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นยังหมายถึง การคิดนอกกรอบในการจัดการกับวิกฤติ เช่น การใช้ปากกาและกระดาษในการจดหมายเลขโทรศัพท์เพื่อเช็คอินผู้ที่เข้าสถานบริการ การสร้างอุปกรณ์ง่ายๆ ในการลดความเสี่ยงในการแพร่ระบาดของโรค เช่น ฉากกั้น การใช้พื้นที่ลานจอดรถในการสร้างศูนย์พักพิงชั่วคราวเพื่อดูแลผู้ป่วยที่อาการไม่รุนแรงเพื่อแก้ไขปัญหาคอนไซล์โรงพยาบาล การใช้เตียงนาในการกักตัวผู้ป่วยโควิด-19 การหันกลับมาปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้เพื่อเอาตัวรอดจากรายได้ที่ลดลง เป็นต้น

สำหรับกลไกและข้อมูลที่มีอยู่ จะหมายถึงเครื่องมือของภาครัฐและเอกชนที่มีอยู่แล้วที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับวิกฤติได้ เช่น บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ที่ทำให้ภาครัฐมีกลุ่มประชากรที่เปราะบางด้านรายได้อยู่แล้ว บัตรคนพิการ และผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพ เป็นกลุ่มเปราะบางที่น่าจะได้รับผลกระทบจากโควิด-19 เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังมี กลุ่มแรงงานที่ตกงานใหม่ ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้จากฐานข้อมูลผู้ประกันตนที่แจ้งความประสงค์จะ

ขอออกจากกองทุน หรือ แจ้งความประสงค์จะขอรับเงินอุดหนุนการว่างงาน รวมไปถึงข้อมูลจากสถาบันการศึกษา ที่มีข้อมูลเด็กที่หลุดออกจากการศึกษาในระหว่างช่วงโควิด-19 ทั้งหมดนี้ สามารถที่จะนำมาใช้เป็นฐานข้อมูลที่ ภาครัฐจะเข้าไปช่วยเหลือประชากรกลุ่มเปราะบางได้อย่างตรงจุดมากยิ่งขึ้น

4. ผลลัพธ์เชิงประจักษ์

ในระยะยาว การจัดการกับวิกฤติจะต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการจากฐานเชื่อที่มาจาก มาตรฐานสากล มาจากวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีอยู่ในปัจจุบัน รวมทั้งที่มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและกลไก และแหล่งข้อมูลที่มีอยู่เดิม มาสู่การทำวิจัยและพัฒนาเพื่อหาวิธีการ/กระบวนการ/วิธีดำเนินการที่มีความเหมาะสม มีประสิทธิภาพที่สูงขึ้น โดยอ้างอิงจากผลลัพธ์เชิงประจักษ์เป็นสำคัญ

มาตรฐานสากลที่เคยมีประสิทธิภาพอาจจะหย่อนลงตามระยะเวลาได้ เช่น วัคซีนเดิมๆ ที่เคยมี ประสิทธิภาพก็เริ่มมีประสิทธิผลลดลงเมื่อไวรัสมีการกลายพันธุ์ ระบบการจัดการที่เคยใช้ในอดีตเช่นการวัด อุณหภูมิ อาจจะไม่มีความจำเป็นอีกต่อไปเมื่อการติดเชื้อไวรัสแบบไม่แสดงอาการมีจำนวนมากขึ้นจนการวัด อุณหภูมิไม่ได้สามารถช่วยในการป้องกันโรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภูมิปัญญาที่เคยใช้ในการจัดการปัญหาที่ควรจะต้องมีการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการ ตรวจสอบว่าวิธีการรักษาโดยใช้ ฟ้าทะเลลายโจร และยาเช่น ฟาวิพิลาเวียร์มีประสิทธิภาพในการรักษามากน้อย เพียงใด และหากมีผลควรจะใช้ในระดับใด? ภูมิปัญญาการจัดการที่ควรจะมีการประเมินผลให้ประสิทธิภาพในการ ใช้งานเพิ่มมากยิ่งขึ้น การใช้เถียงนา และการปลูกฝักสวนครัวรั้วกินได้ ต้องกลับมาพิจารณาว่าสามารถใช้งานได้จริง มากน้อยเพียงใด และสร้างรายได้ให้กับประชาชนเพียงพอหรือไม่

สถานการณ์ทางด้านเศรษฐกิจที่มีการฟื้นตัวมากยิ่งขึ้น ก็ยิ่งทำให้มาตรฐานการช่วยเหลือแบบทั่วถึงอาจจะ เริ่มไม่มีความเหมาะสมในเชิงประสิทธิภาพของการใช้งบประมาณ ทำให้ต้องมีการช่วยเหลือแบบเฉพาะกลุ่มมาก ยิ่งขึ้นในระยะต่อมา ซึ่งต้องอาศัยการใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ในการค้นหากลุ่มเป้าหมาย ฐานข้อมูลที่มีอยู่เดิม เช่น บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ แม้ว่าจะเป็นจุดเริ่มต้นที่ดี แต่มีจุดด้อยอยู่ที่ความสามารถในการเข้าถึงกลุ่มคนเปราะบางที่ ยากจนอย่างแท้จริง และกลุ่มคนยากจนใหม่ที่เกิดขึ้นหลังจากการปิดระบบการลงทะเบียน

จากตัวอย่างข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่ากลไกการปรับตัวในระยะยาวจึงต้องใช้การทำวิจัยและพัฒนาเป็น เครื่องมือที่สำคัญ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการกับปัญหา โดยหัวใจสำคัญ คือ การอ้างอิงจากผลลัพธ์เชิง

ประจักษ์เพื่อให้การพัฒนามีหลักฐานทางวิชาการรองรับ นำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นอย่างแท้จริง

6.2.9 ปัญหาทางเลือกที่ได้อย่างเสียอย่าง ปัญหาความไม่แน่นอน และการเรียนรู้แบบปรับตัว

ทางเลือกที่ได้อย่างเสียอย่าง หรือ Trade off เป็นเรื่องปกติพื้นฐานทั่วไปที่เกิดขึ้น กับสินค้าและบริการหนึ่งๆ เช่น วัคซีนที่มีจำนวนจำกัด หรืองบประมาณของภาครัฐที่มีอยู่อย่างจำกัด คงไม่สามารถที่จะช่วยเหลือประชาชนทุกกลุ่ม แต่ทางเลือกที่ได้อย่างเสียอย่างที่สำคัญต่อการกำหนดมาตรการ ก็คือ สถานการณ์ที่เกิดขึ้นหลังจากมาตรการที่ได้ประโยชน์ต่อทุกภาคส่วนได้ถูกใช้ไปแล้ว

ในช่วงวิกฤติการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงต้นๆ จะพบว่ามาตรฐานปิดประเทศ งดเว้นการเดินทางระหว่างประเทศ จะเป็นมาตรการที่มักจะมีผลดีต่อประเทศในทุกภาคส่วน เพราะช่วยป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อในวงกว้าง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมในระยะยาวตามมาไปด้วย

เมื่อวิกฤติการณ์ผ่านไประยะหนึ่ง ภาครัฐจะเริ่มพบว่ามาตรการที่เป็นคุณประโยชน์ดังกล่าวจะเริ่มมีน้อยลง เพราะบางส่วนถูกใช้ไปแล้ว ในขณะที่บางส่วนเริ่มจะพบว่าผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นมักจะมีน้อยลง และเริ่มเห็นจุดด้อยของมาตรการที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ตัวอย่างเช่น การควบคุมการระบาดทั้งในระดับจุลภาคและในระดับมหภาค การเข้มงวดในเรื่องของการจำกัดที่นั่งในร้านอาหาร ช่วยลดความเสี่ยงต่อการระบาดได้ในระดับที่ดี แต่ก็มักจะถูกตั้งคำถามถึงส่วนที่เสียไปคือจำนวนผู้ใช้บริการก็จะลดลงซึ่งส่งผลเสียต่อรายได้ของธุรกิจ ในขณะที่การเปิดประเทศย่อมทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการแพร่ระบาดที่สูงขึ้น แต่ก็มีผลดีคือรายได้ของภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้องก็จะเพิ่มขึ้น

การเลือกใช้งบประมาณในการช่วยเหลือก็เช่นเดียวกัน ที่ในช่วงแรกนั้น งบประมาณในการเข้ามาอัดฉีดแทรกแซงเพื่อการเยียวยาและฟื้นฟูย่อมมีผลดีในวงกว้าง แต่เมื่อภาครัฐได้เริ่มมีการอัดฉีดมากขึ้นเรื่อยๆ จนใน 2 ปีที่ผ่านมามีการออก พรก. 2 ฉบับใช้วงเงินถึง 1.5 ล้านล้านบาท ก็นำไปสู่ต้นทุนที่เกิดขึ้นจะเป็นภาระหนี้ทางการคลังในอนาคต ทำให้ต้องมีการใช้หนี้ต่อไปอีกหลายสิบปี เป็นภัยต่อความเสี่ยงทางด้านการคลังที่อาจจะมีศักยภาพในการรับมือวิกฤติต่างๆ ในอนาคตที่ลดลง และเป็นการผลักภาระให้คนรุ่นหลังเข้ามาบรรเทาหนี้ที่ต้องจัดการในอนาคตอีกด้วย

กลยุทธ์ในการช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางก็เช่นเดียวกัน เมื่อปัญหาเศรษฐกิจและสังคมเกิดขึ้นในวงกว้าง ทำให้มาตรการช่วยเหลือแบบถ้วนหน้า (universal) มีความเหมาะสมต่อการแก้ไขปัญหา แต่เมื่อเวลาผ่านไป บางภาคส่วนมีการฟื้นตัวมากยิ่งขึ้น ทำให้มาตรการที่ช่วยเหลือแบบเดิมไม่สามารถที่จะคงประสิทธิภาพไว้ได้ กลายเป็นการช่วยเหลือที่เกินความจำเป็นในบางส่วน

เมื่อภาครัฐปรับเปลี่ยนมาเป็นการช่วยเหลือแบบเฉพาะกลุ่ม ก็พบปัญหาความแม่นยำในการระบุคนที่เปราะบาง มีทั้งปัญหาที่กลุ่มเปราะบางไม่สามารถเข้าถึงการช่วยเหลือได้ และกลุ่มคนที่ไม่ควรจะได้รับความช่วยเหลือกลับได้รับการช่วยเหลือแทน

การจัดการหนี้เสียก็เป็นอีกหนึ่งประเด็น ที่การแก้ไขปัญหาโดยแทรกแซงสัญญาอาจมีความเหมาะสมในระยะสั้น แต่เมื่อเศรษฐกิจเริ่มฟื้นตัวมากขึ้น กลุ่มลูกหนี้บางส่วนย่อมควรจะต้องกลับไปใช้มาตรฐานเดิม คือ การรักษาสิ่งระบุไว้ในสัญญามากกว่าจะยอมเปิดให้มีการแก้ไขสัญญา และภาครัฐควรจะต้องช่วยเหลือเฉพาะกลุ่มที่มีความจำเป็นเท่านั้น

ปัญหาความไม่แน่นอน คือ สภาพธรรมชาติของวิกฤติที่ทำให้มาตรการที่ภาครัฐออกมาให้ความช่วยเหลืออาจจะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่จำกัด ซึ่งการเข้าใจถึงสภาพธรรมชาตินี้จะมีส่วนสำคัญมากต่อการกำหนดนโยบาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สำหรับประเทศไทยที่มีระบบราชการที่เข้มงวด ไม่ยอมรับความล้มเหลวผิดพลาด และต้องมีบทลงโทษสำหรับความล้มเหลว

การดำเนินการของภาครัฐในช่วงโควิด-19 ที่ผ่านมา หากยึดระบบราชการที่เข้มงวดย่อมอาจไม่สามารถที่จะทำให้การจัดการวิกฤติเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่าง เช่น กรณีการนำเข้าวัคซีนของภาคเอกชน ที่ภาครัฐจะมองว่าภาครัฐต้องเข้ามาเป็นผู้ดูแลความเสี่ยงหากวัคซีนเกิดมีผลข้างเคียง ทำให้การนำเข้าวัคซีนเองเอกชนทำได้ยากมาก ซึ่งปัญหานี้สามารถแก้ไขได้หากภาครัฐทำหน้าที่เป็นนายประกัน โดยทำหน้าที่รับรองความเสียหายจากวัคซีนแบบเดิม แต่เพิ่มเติมคือวางระบบประกัน คือการจ่ายค่าประกันความเสี่ยงของวัคซีนเพิ่มเติม ก็อาจจะช่วยเอื้ออำนวยแก้ไขปัญหาได้

โครงการฟื้นฟูเศรษฐกิจ มักจะมีเป้าหมายความสำเร็จแบบโครงการรูปแบบเดิม คือ ต้องมีคนเข้าร่วมกี่คน ต้องมีโครงสร้างพื้นฐานแล้วเสร็จกี่ชิ้น กี่อัน ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว สถานการณ์การฟื้นตัวอาจจะต้องการความรู้ที่ทันต่อความต้องการ เช่น สินค้าเกษตรบางตัวอาจต้องการเป็นพิเศษเป็นการเฉพาะที่ไม่ได้มีการตั้งโครงการไว้

ก่อน ทำให้สิ่งที่ภาครัฐสนับสนุนโดยใช้ฐานคิดแบบเดิมจะไม่มีคามยืดหยุ่นเพียงพอที่จะรองรับกับสถานการณ์ความต้องการในความเป็นจริงที่ต้องปรับสถานการณ์อย่างรวดเร็ว

โครงการทางวิชาการก็เช่นเดียวกัน ที่มักจะวางกรอบวิจัยเอาไว้ให้ดำเนินการเป็นเวลานาน เช่น 1 ปี ซึ่งในระหว่างที่ดำเนินการนั้น สถานการณ์ของปัญหาอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงไปจนทำให้องค์ความรู้ที่พยายามจะสร้าง อาจจะไม่เพียงพอต่อการจัดการปัญหาได้

ทางออกสำหรับปัญหาทางเลือกที่ได้อย่างเสียอย่าง ปัญหาความไม่แน่นอน คือ การเรียนรู้แบบปรับตัว ที่ภาครัฐจะต้องมีความยืดหยุ่นในการทำงานมากยิ่งขึ้น ไม่เน้นการใช้รูปแบบปกติมาใช้ในสถานการณ์ที่ไม่ปกติ

ตัวอย่างการเรียนรู้แบบปรับตัว ในช่วงที่เกิดวิกฤติโควิด-19 ที่สะท้อนถึงหลักการจัดการที่ดี มีดังนี้

1. กรณี ศ. นพ. ยง ภู่วรวรรณ ที่ทำการศึกษาประสิทธิภาพของวัคซีนที่มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ในประเทศไทย เช่น วัคซีนที่ฉีดต่างชนิด ช่วยให้เกิดองค์ความรู้ที่ตอบโจทย์สถานการณ์จริง และมีคุณค่ามากกว่าการศึกษาต่างๆ ไปของต่างประเทศ ที่เน้นประสิทธิภาพเฉพาะวัคซีนและไม่ได้ทำการเปรียบเทียบในหลากหลายรูปแบบ

2. การปรับตัวของกลไกบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ที่มีการเพิ่มสิทธิคิกหล่นสำหรับประชาชนผู้ที่ไม่ได้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ แต่เป็นกลุ่มที่เปราะบางทางด้านรายได้ เป็นกลุ่มคนยากจนที่ต้องการความช่วยเหลือ ซึ่งมีประชาชนเข้าร่วมโครงการกว่า 2 ล้านคน

3. การปรับเงื่อนไขการให้เงินกู้ฉุกเฉินสำหรับธุรกิจ โครงการ Soft loan ของธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ได้มีการเรียนรู้ความต้องการของผู้กู้ และบทเรียนความผิดพลาดต่างๆ ที่ได้เกิดขึ้น นำไปสู่การออกแบบมาตรการใหม่ๆ ที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4. การรักษามาตรการที่มีประสิทธิภาพที่ดี ไม่ว่าจะเป็นโครงการคนละครึ่ง โครงการเราเที่ยวด้วยกันที่มีประสิทธิภาพในการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับที่สูง และการคงเอาไว้ซึ่งกลไกการช่วยเหลือที่คำนึงถึงปัญหาความไม่เท่าเทียมเหลื่อมล้ำ ทำให้เกิดการช่วยเหลือครัวเรือนที่มีความเปราะบางมากยิ่งขึ้น เช่น กรณีของการอุดหนุนลดค่าไฟ

5. การยกเลิกมาตรการอุดหนุนที่ไม่จำเป็น เมื่อเศรษฐกิจได้ส่งสัญญาณการฟื้นตัวที่ดีมากยิ่งขึ้น ทำให้มาตรการอุดหนุนที่เคยใช้อยู่เดิมอาจจะเริ่มไม่มีความเหมาะสม เช่น มาตรการอุดหนุนค่าธรรมเนียมอสังหาริมทรัพย์ มาตรการลดภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง เป็นต้น

6. การจัดการกับปัญหาเฉพาะหน้า โดยการเข้ามาให้ความสำคัญกับทุกกระบวนการแก้ไขปัญหา เช่น กรณีหมีแพง ที่ภาครัฐเข้ามาจัดการควบคุมการบริหารสต็อกสินค้า ควบคุมการส่งออกและนำเข้าให้เกิดความเหมาะสม และการวางแผนเพื่อสนับสนุนการฟื้นฟูอุตสาหกรรมในระยะยาว

กล่าวโดยสรุป ก็คือ ในช่วงที่เกิดสภาวะวิกฤติ สถานการณ์ปัญหาจะมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และมีความไม่แน่นอนมากขึ้นตามไปด้วย นอกจากนี้ มาตรการที่เคยได้ผลดีในอดีตอาจจะเริ่มไม่มีประสิทธิภาพ และกลายเป็นมาตรการที่นำไปสู่การได้อย่างเสียอย่าง บทบาทของภาครัฐจึงต้องไม่ยึดตามหลักปฏิบัติทั่วไปเพียงอย่างเดียว แต่ต้องมีการปรับตัวอย่างยืดหยุ่น ให้เหมาะสมต่อสถานการณ์และประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลาให้ได้

6.2.10 การสร้างความเชื่อมั่นในภาครัฐ

ประสิทธิภาพในการจัดการกับวิกฤติจะขึ้นอยู่กับความเชื่อมั่นในภาครัฐเป็นสำคัญ สังคมที่มีความเชื่อมั่นในภาครัฐ ย่อมมีการปฏิบัติตนที่สอดคล้องกับทิศทางการดำเนินนโยบาย ช่วยให้การจัดการดำเนินการไปได้โดยลุล่วง ในขณะที่ความไม่เชื่อมั่นในภาครัฐ นำไปสู่การเลือกปฏิบัติในสิ่งที่จะอาจจะเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานของภาครัฐ ทำให้การดำเนินงานเป็นไปได้อย่างไม่ราบรื่น

การลงทะเบียนเพื่อฉีดวัคซีนเป็นตัวอย่างหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของความเชื่อมั่นในรัฐ หากประชาชนเชื่อมั่นว่าภาครัฐทำหน้าที่ของตนเองได้ดีที่สุด พยายามค้นหาและคัดเลือกวัคซีนและเร่งดำเนินการจัดหาวัคซีนที่มีคุณภาพ และเป็นประโยชน์ที่สุดต่อประชาชนที่จะเลือกฉีดวัคซีนเพื่อลดการแพร่ระบาดและลดความเสี่ยงที่จะมีอาการที่รุนแรงแล้ว ประชาชนก็จะยินดีที่จะเลือกลงทะเบียนฉีดวัคซีนอย่างรวดเร็ว ทำให้ประเทศมีจำนวนผู้ฉีดวัคซีนในระดับที่สูงและนำไปสู่การเปิดประเทศได้อย่างรวดเร็ว เช่นในกรณีของประเทศอิสราเอลที่เปิดประเทศเป็นกลุ่มแรกๆ

ในทางตรงกันข้าม หากภาครัฐไม่สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนได้ ย่อมได้รับการตอบสนองที่ไม่ดี และเป็นอุปสรรคต่อการแก้ไขปัญหา เช่น ในช่วงโควิด-19 ที่ผ่านมาก็พบกระแสความไม่เชื่อมั่นในคุณภาพวัคซีน หรือ กระแสการขัดขืนคำสั่งภาครัฐของร้านอาหารที่จะเปิดขายเพื่อความอยู่รอด

การสร้าง ความเชื่อมั่นไม่ใช่สิ่งที่จะบังคับกันได้ แต่ต้องเกิดจากการได้รับหยิบยื่นให้จากผู้ให้ความเชื่อมั่นเอง ซึ่งแปลว่าการดำเนินการของภาครัฐจะเป็นตัวกำหนดว่าจะได้รับความเชื่อมั่นหรือไม่มากนักเพียงใด

ภาครัฐสามารถที่จะสร้างความเชื่อมั่นในวัคซีนได้ หากหัวหน้าระดับผู้บริหารยินดีที่จะฉีดวัคซีนเป็นคนแรก พร้อมรับความเสี่ยงไปด้วยกันกับประชาชน ไม่ใช่จะแอบไปฉีดวัคซีนชนิดอื่นๆ ผู้นำที่ดีจะยินดีที่จะฉีดไปพร้อมกับประชาชน ไม่ใช่จะมีอภิสิทธิ์พิเศษฉีดได้ก่อนคนอื่นๆ เอาตัวรอดแต่เพียงฝ่ายเดียว

การออกนโยบายจะได้รับความเชื่อมั่น ถ้ามีการออกแบบนโยบายด้วยหลักการสร้างแรงจูงใจให้เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติตาม เช่น การขอให้ผู้ป่วยกักตัว 14 วันย่อมต้องคิดว่าผู้กักตัวต้องขาดรายได้ จึงควรมีการชดเชยบางส่วนให้เขาสามารถเอาตัวรอดได้ หรือ คนที่ทำอาชีพทำธุรกิจในช่วงกลางคืน ซึ่งจัดได้ว่ามีความเสี่ยงต่อการแพร่ระบาดในระดับสูง หากมีการสั่งการให้หยุดการดำเนินกิจการชั่วคราว ต้องพิจารณาเรื่องการชดเชยเข้าไปด้วย เพื่อสร้างแรงจูงใจ

ในทางตรงกันข้าม ความเชื่อมั่นยังจะมาจากการพิจารณาลงโทษ ไม่ปล่อยให้ผู้ที่กระทำผิด หากผลประโยชน์จากช่องว่างของมาตรการช่วยเหลือเข้ามาหาประโยชน์จนประสิทธิภาพของนโยบายลดลง เช่น ภาคธุรกิจที่อาศัยช่องว่างของโครงการอุดหนุนภาครัฐ เพิ่มราคาค่าที่พักเพื่อให้ได้เงินอุดหนุนจากภาครัฐเพิ่มมากขึ้น การจัดทัวร์และการซื้ออาหารเที่ยวที่ไม่ได้มีกิจกรรมเกิดขึ้นจริงเพียงเพื่อจะรับเงินช่วยเหลือจากภาครัฐ ในตัวอย่างเหล่านี้ ภาครัฐได้มีการดำเนินการเอาผิดต่อผู้กระทำความผิดหลายราย ทำให้โครงการมีการใช้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การออกแบบนโยบายที่สำคัญ ยังต้องรับฟังเสียงผู้ที่ได้รับผลกระทบ และภาควิชาการเป็นสำคัญ เพื่อให้การออกแบบสามารถแก้ไขให้ตรงจุด มีหลักคิดที่สนับสนุนตามหลักวิชาการ และสามารถนำไปปฏิบัติใช้ได้จริง

นอกจากนี้ การสร้างความเชื่อมั่นยังเกิดขึ้นได้จากภาครัฐที่มีธรรมาภิบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสื่อสารข้อมูลของภาครัฐที่สะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์ ข้อจำกัด การกำหนดทิศทางที่ควรจะเป็น ทำให้ประชาชนเข้าใจสถานการณ์ปัญหา รับรู้ข้อมูลบนฐานเดียวกัน และพร้อมที่จะร่วมกันเผชิญกับวิกฤติด้วยความยากลำบาก

ในช่วงที่ผ่านมา การมีทีมโฆษกสื่อสารเข้ามาทดแทนระบบเดิมที่มีการให้ข้อมูลจากหลากหลายหน่วยงาน ภาครัฐ ทำให้การสื่อสารของภาครัฐมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นให้กับประชาชนได้อย่างดีมาก

ธรรมาภิบาลยังหมายถึง ความโปร่งใสในการดำเนินการ ซึ่งหมายถึงการเปิดเผยข้อมูลการดำเนินงานของ ภาครัฐ ทำให้ประชาชนและภาควิชาการสามารถเข้ามาตรวจสอบการใช้งบประมาณ โดยในแง่หนึ่งทำให้ประชาชน และภาควิชาการสามารถให้ความเห็นและการพัฒนาเพื่อหนุนเสริมการทำงานของภาครัฐให้ถูกต้อง ตรงจุดมากยิ่งขึ้น ในอีกด้านหนึ่งก็เป็นการสนับสนุนกลไกความรับผิดชอบต่อ ที่ภาครัฐต้องกำหนดบทลงโทษต่อผู้ที่แสวงหาผลประโยชน์จากวิกฤติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น กลุ่มนักการเมือง ข้าราชการ กลุ่มธุรกิจ ที่หากมีเจตนาที่จะเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ ต้องได้รับบทลงโทษตามความเหมาะสม

บทที่ 7 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

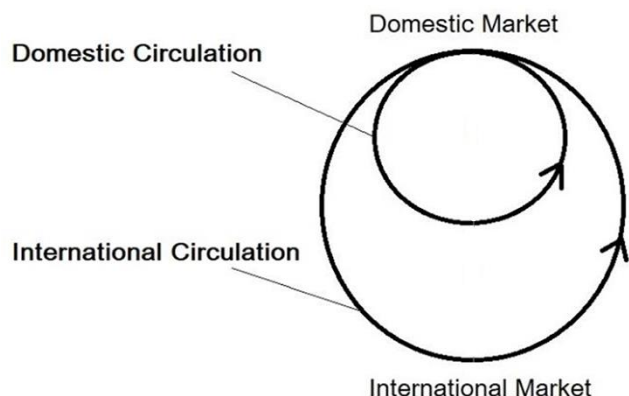
7.1 สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ในปี 2022

- ในช่วงปลายปี 2021 ประเทศไทยได้มีการเร่งฉีดวัคซีนให้กับประชากรทั่วไป และประชากรกลุ่มเฉพาะ 100 ล้านโดส ทำให้ไทยเข้าสู่เงื่อนไขการเกิดภูมิคุ้มกันหมู่ ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการสิ้นสุดของโควิด-19
- ต้นเดือน ธ.ค. 2021 การแพร่ระบาดในโลกของสายพันธุ์ Omicron และในภายหลังเข้ามาสู่ไทยพบว่ามีความสามารถในการแพร่กระจายที่สูง ทำให้ตัวเลขผู้ติดเชื้อรายใหม่และผู้เสียชีวิตในโลกและในไทยเพิ่มสูงขึ้นอีก แต่การแพร่กระจายที่สูงทำให้เกิดฉากทัศน์ Endemics ผ่านการแพร่ระบาดในวงกว้าง
- ประเทศไทยเข้าสู่การสิ้นสุดของโควิด-19 ต้นเดือน ต.ค. 2022 โดยคณะกรรมการโรคติดต่อแห่งชาติ ได้จัดกลุ่มโควิด-19 จากโรคติดต่ออันตรายเป็นโรคติดต่อเฝ้าระวัง (จัดเป็นกลุ่มเดียวกับโรคไข้เลือดออก) โดยมีนัยยะ คือ เป็นกลุ่มโรคที่ผู้ป่วยติดเชื้อมีอาการไม่รุนแรงมาก ประชาชนมีความคุ้นเคยและสามารถรักษาตามอาการได้

7.2 กรอบการมองเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจเกิดจาก 2 องค์ประกอบ คือ การแลกเปลี่ยน และการหมุนเวียน ซึ่งเมื่อรวมรวมกิจกรรมที่เกิดขึ้นของทั้งประเทศจะกลายเป็นเศรษฐกิจไทย และเครื่องกำหนดทิศทางเศรษฐกิจเกิดจากการหมุนเวียนภายในและภายนอก

รูปที่ 116 Dual circulation

ที่มา: คณะผู้วิจัย

เมื่อพิจารณาสถานการณ์ด้านเศรษฐกิจ โดยอาศัยปี 2019 เป็นปีฐาน เทียบกับเศรษฐกิจไทยในภาพรวมปี 2021 จะพบว่า ปัจจัยที่ช่วยประคองเศรษฐกิจไทยคือ ภาคต่างประเทศ (การส่งออก) ที่ฟื้นตัวตามเศรษฐกิจโลก ขณะที่ภาคท่องเที่ยวต่างประเทศจะกลับมาอย่างรวดเร็วในปี 2024 ในส่วนเศรษฐกิจในประเทศ กำลังซื้อในประเทศจะได้รับผลดีต่อเนื่องจากภาคส่งออกและมาตรการภาครัฐช่วยให้เศรษฐกิจฟื้นในปี 2022 และการท่องเที่ยวในประเทศจะฟื้นในปี 2023 ตามกำลังซื้อในประเทศ

ตารางที่ 49 สถานการณ์ด้านเศรษฐกิจไทย

	มูลค่าเศรษฐกิจ ที่แท้จริงปี 2019	สัดส่วนต่อ GDP	2019	2020	2021	2022	2023F
GDP (ล้านบาท)	10,923,286		100.0	93.8	95.2	98.1	102.0
มูลค่าการส่งออกสินค้า (ล้านบาท)	5,925,896	54.3%	100.0	94.2	108.3	116.0	125.3
นักท่องเที่ยวต่างชาติ (คน)	39,916,251		100.0	16.8	1.1	28.7	60.0
การบริโภคในประเทศ (ล้านบาท)	5,661,554	51.8%	100.0	99.0	99.4	104.2	108.0
การท่องเที่ยวในประเทศ (คน-เที่ยว)	229,748,960		100.0	53.6	31.3	87.3	101.9

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

7.3 ข้อเสนอแนะมาตรการทางด้านเศรษฐกิจ

ข้อสรุปที่ได้จากการประเมินสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ พบว่า ปี 2022 เป็นปีที่เศรษฐกิจเริ่มฟื้นตัวในวงกว้างแต่เป็นการฟื้นตัวแบบไม่เท่าเทียมกันในบางสาขาเศรษฐกิจ

ข้อเสนอเชิงหลักการ คือ มาตรการช่วยเหลือจึงไม่ควรจะใช้มาตรการอุดหนุนในวงกว้างแบบเดิม (เช่น การออก พ.ร.บ. กู้เงิน 1 ล้านล้านบาท และ 5 แสนล้านบาทดังที่เคยออกมาในปีก่อนๆ) แต่ควรจะเน้นการช่วยเหลือแบบเฉพาะจุด คือ สาขาเศรษฐกิจที่ได้รับผลกระทบสูงและยังไม่ฟื้นตัว รวมไปถึงกลุ่มเปราะบางต่างๆ ที่ฟื้นตัวได้เองช้าหรือไม่สามารถฟื้นตัวเองได้

เมื่อนำหลักการข้างต้นมาประยุกต์ใช้ ร่วมกับการประเมินประสิทธิภาพของมาตรการผ่านการวิเคราะห์ตัวคุณผลกระทบทางเศรษฐกิจ ทำให้ได้ข้อเสนอแนะถึงความเหมาะสมของมาตรการภาครัฐ อาทิเช่น

- ไม่ตรงกลุ่มเป้าหมาย: การลดค่าธรรมเนียมสุราและยาสูบ
- ไม่ตรงกลุ่มเป้าหมายและขาดประสิทธิภาพ: ซ้อปดีมีคืน ลดค่าธรรมเนียมสงฆ์
- ตรงกลุ่มเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ: เติมน้ำมันบัตรสวัสดิการแห่งรัฐฯ โครงการคนละครึ่ง มาตรการลดค่าธรรมเนียมการปรับโครงสร้างหนี้ และมาตรการเยียวยาคนทำงานสถานบันเทิง

ในช่วงปี 2022 มีหลากหลายมาตรการที่ภาครัฐทำการศึกษา หรือมีการออกเป็นมาตรการ ทำให้เกิดความต้องการงานด้านวิชาการในการพิจารณาให้ความเห็นถึงความเหมาะสมของมาตรการต่างๆ ดังนี้

ภาษีหย่อน 0.1%

เหตุผลของภาครัฐ คือ เป็นภาษีธุรกิจเฉพาะที่ถูกยกเว้นเพื่อสนับสนุนการพัฒนาตลาดทุน จึงควรจะมีการจัดเก็บหลังตลาดทุนได้มีพัฒนาการที่ดีแล้ว และอัตราการจัดเก็บมีความสอดคล้องกับประเทศอื่นๆ

ทบทวนการเก็บภาษีหุ้นของต่างประเทศ พบว่ามีความสอดคล้องกับกรณีของต่างประเทศจริง โดยพบว่า เป็นอัตราที่ใกล้เคียงหรือต่ำกว่าประเทศอื่นๆ และกรณีที่ต่างประเทศมีการเก็บอัตราที่ต่ำกว่าจะพบว่ามีภาษีอื่น ๆ เพิ่มเติมที่สูงกว่าไทย เช่น ภาษีเงินปันผลจากหุ้น และ/หรือ ภาษีจาก Capital gain

อย่างไรก็ดี นโยบายนี้อาจจะไม่เหมาะสมกับกรณีของประเทศไทยที่ผู้ออมต้องการแหล่งเงินออมที่ให้ผลตอบแทนที่ดีเพื่อการเตรียมความพร้อมสู่การเกษียณอายุในช่วงสังคมสูงวัย (ในขณะเดียวกัน ภาครัฐกำลังผลักดันเรื่องหย่อนออนไลน์ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่ไม่เหมาะสมแทน)

ข้อเสนอทางเลือก: 1) จัดเก็บภาษีกับกลุ่มผู้ที่หลีกเลี่ยงหนีภาษี 2) จัดเก็บภาษีที่ดินเพิ่มเติม (พิจารณาเพิ่มอัตรา และ/หรือ การลดข้อยกเว้นต่างๆ และ/หรือ การเก็บภาษีกกลุ่มผู้ที่หลีกเลี่ยงหนีภาษี)

มาตรการลดภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง

ในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา ภาครัฐได้ออก พรก. ลดภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างลงร้อยละ 90 และภาครัฐก็จะได้มีการเสนอให้มีการลดภาษีที่ดินในปี 2022 ด้วยเช่นเดียวกัน

ลงพื้นที่เก็บข้อมูลกับ อบท. 4 แห่ง พบว่า ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง มีปัญหาอยู่ 2 ประการ คือ การลดภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างนั้น ภาครัฐส่วนกลางได้ให้งบประมาณคืนกับท้องถิ่นไม่ครบจำนวน จึงส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริการจัดการท้องถิ่น นอกจากนี้ ตัวภาษีใหม่มีการยกเว้นและคิดอัตราภาษีที่ต่ำ ทำให้ธุรกิจตึกแถว ห้างสรรพสินค้าเสียภาษีลดลง ในขณะที่ประชาชนเสียภาษีมากขึ้นในวงกว้าง (เกิดเป็นปัญหาเหลื่อมล้ำในเชิงโครงสร้าง) ผลลัพธ์ทำให้รายได้ในภาพรวมของภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างน้อยกว่าภาษีเดิม

ภายใต้การฟื้นตัวของเศรษฐกิจ ข้อมูลการโอนกรรมสิทธิ์อสังหาฯ พบว่าสาขานี้ได้มีการฟื้นตัวแล้วในปี 2022 จึงไม่ควรให้มีการลดภาษีลงอีก อย่างไรก็ตาม เนื่องจากผู้ประกอบการที่ถือครองที่ดินบางส่วนอาจจะฟื้นตัวได้ไม่ดี จึงเสนอให้มีการ “เลื่อน” การจ่ายภาษีที่ดินได้

มาตรการลดค่าครองชีพ (ระยะสั้น)

ปี 2022 เป็นปีที่ประเทศไทยเผชิญกับปัญหาค่าครองชีพสูง ซึ่งเกิดจากการฟื้นตัวของเศรษฐกิจโลกที่ฟื้นตัวอย่างรวดเร็ว ในขณะที่ประเทศจีนยังคงมาตรการ zero-covid เกือบตลอดปี ทำให้เกิด imbalance ในการขนส่งของโลก ทำให้ราคาค่าขนส่งทางเรือสูงขึ้น ประกอบกับกรณีรัสเซียบุกยูเครน และมาตรการลงโทษของโลกตะวันตกต่อรัสเซีย ทำให้ราคาอาหารสัตว์ ราคาปุ๋ย ราคาพลังงานพุ่งสูงขึ้น นำไปสู่การส่งผ่านของต้นทุนไปสู่ราคาค่าครองชีพ (cost push inflation)

ข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับการลดค่าครองชีพ (ระยะสั้น)

1. กองทุนน้ำมัน (การเข้ามาพยุงแบบค่อยๆเป็น ค่อยๆไป กับ value chain ของน้ำมัน)
2. อุดหนุนค่าไฟ (การอุดหนุนแบบขึ้นบันได)
3. ค่าแรงขั้นต่ำ (ขึ้นแบบร่วมทุกข์ร่วมสุข)
4. เดิมบัตรสวัสดิการแห่งรัฐและใช้กลไกโครงการคนละครึ่ง (ช่วยเหลือกลุ่มเปราะบาง)

มาตรการที่เกี่ยวข้องกับสาขาเศรษฐกิจเป้าหมายที่สำคัญ

ภาคท่องเที่ยว:

1. ผลกระทบและความเสี่ยงของการเปิดเมือง (รายได้จากภาคท่องเที่ยว vs. การแพร่ระบาดที่เพิ่มขึ้น)
2. โครงการเราเที่ยวด้วยกัน (ประเมินรายได้จากข้อมูลจริง พบว่า ธุรกิจที่ได้รับประโยชน์ คือ ร้านอาหาร สถานท่องเที่ยว ร้าน OTOP ร้านสปา/นวด และภาคขนส่งเป็นหลัก) คิดเป็นตัวคูณ 2.47 เท่า
3. โครงการ Warehousing (ช่วยเหลือธุรกิจโรงแรมให้มีสภาพคล่อง ประคองให้ผ่านพ้นช่วงโควิด-19 โดยไม่ต้องปิดและขายกิจการ)

กลุ่มดิจิทัล:

1. ภาษีคริปโตฯ (ควรมีการจัดเก็บภาษีและกำหนดอัตราที่เหมาะสม ทั้งในด้านการแข่งขันในฐานะที่เป็นสินทรัพย์ทางเลือกในการลงทุน และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม)

ภาคเกษตร อาหารและการส่งออก:

1. โรคระบาดในหมู (วางระบบและรักษาโครงสร้างการแข่งขันใหม่ รวมทั้งการวางแผนรับมือในระยะยาว)
2. อุตสาหกรรม BCG (หนึ่งในกลจักรสำคัญสู่การฟื้นฟูในระยะยาว)
3. นโยบายอุดหนุนภาคเกษตร (เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาหากไม่มีกลยุทธ์ในการออกจากการอุดหนุน หรือ exit strategy)
4. พ.ร.บ. สุราก้าวหน้า
5. กัญชาเสรี

การศึกษา:

1. ปัญหาที่มาพร้อมกับการเรียนออนไลน์ (ความพร้อมของเนื้อหา สภาพแวดล้อมที่บ้านนักเรียน และเนื้อหา)
2. ยกเว้นค่าปรับ และอัตราดอกเบี้ย ก.ย.ศ. (ไม่เห็นด้วยเพราะขัดต่อหลักการพื้นฐานในด้านการก่อหนี้ และปัญหาเสถียรภาพของกองทุน)

7.4 มองเศรษฐกิจปีหน้า: ความท้าทาย

ปัจจัยภายนอก

- เศรษฐกิจโลกถดถอย (-)
- จีนยกเลิก zero-covid และเปิดการเดินทางข้ามประเทศ (+/-)
- ราคาพลังงาน (-)
- รัสเซีย-ยูเครน (-)
- นักท่องเที่ยวต่างชาติฟื้นตัว (+)

ปัจจัยภายใน

- กำลังซื้อจากชนชั้นกลาง/สูง กลุ่มที่ไม่ได้รับผลกระทบ และกลุ่มที่ฟื้นตัวเร็ว (+)
- หนี้ครัวเรือนอยู่ในระดับที่สูง (-)
- รายได้ฟื้นตัวไม่ทันการเพิ่มของค่าครองชีพ (-)
- ระบบเศรษฐกิจกำลังปรับตัวเข้าสู่สมดุล (แรงงาน) (-)
- การเลือกตั้งใหม่ (+/-)

ประมาณการเศรษฐกิจไทย (ธปท.)

ร้อยละ	2021	2022	2023	2024
GDP	1.5	3.2	3.7 ↑	3.9 ↑
Headline inflation	1.2	6.3	3.0 ↓	2.1 ↓

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- ภาพรวมการฟื้นตัวของเศรษฐกิจอยู่ในระดับที่ดี สศช. ให้ช่วงการเติบโตที่ร้อยละ 3.0-4.0
- เศรษฐกิจในภาพรวมหากโตในระดับร้อยละ 3.5-4.0 ถือว่าเป็นการฟื้นตัวในภาพรวมที่เหมาะสม จึงไม่ควรจะมีการกระตุ้นเศรษฐกิจในภาพรวมเพิ่มเติม (แต่อาจจะเข้าไปกระตุ้นเศรษฐกิจหากมีการเติบโตในช่วงร้อยละ 3.0-3.5) ทั้งนี้ ศักยภาพการเติบโตทางเศรษฐกิจไทยควรจะอยู่ประมาณร้อยละ 3.7 ต่อปีโดยเฉลี่ย

- อัตราเงินเฟ้อทั่วไปอยู่ในกรอบ ร้อยละ 1.0-3.0 ซึ่งถือว่าอยู่ในกรอบเป้าหมายของเงินเฟ้อ
- บทเรียนที่ผ่านมามีบทเรียนว่า การแพร่ระบาดของโควิด-19 มีผลเป็นอย่างมากต่อเศรษฐกิจ ทำให้ภาครัฐต้องให้ความสำคัญกับมาตรการในการรองรับนักท่องเที่ยว
- ปัญหาค่าครองชีพ ภาครัฐทำได้ดีพอสมควรในระยะสั้น แต่ภาครัฐควรจะต้องให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาในระยะยาวด้วยเช่นเดียวกัน ในปัจจุบัน ภาครัฐใช้เครื่องมือระยะสั้นเข้ามาช่วยประคองปัญหา เช่น กองทุนพลังงาน กฟผ. (พุงค่าไฟ) ค่าแรงขั้นต่ำ บัตรสวัสดิการและคนละครึ่ง แต่ควรจะมีวางแผนระยะยาวในการแก้ไขปัญหา เช่น กรณีค่าไฟที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเนื่องจากก๊าซธรรมชาติในอ่าวไทยกำลังหมดลง จึงต้องหาแหล่งพลังงานอื่นๆ (ซึ่งมีต้นทุนที่สูงกว่ามาทดแทน) แต่ภาครัฐยังดำเนินการได้อย่างจำกัด การขึ้นค่าแรงขั้นต่ำเพื่อสู้กับปัญหาค่าครองชีพสูงที่เสี่ยงที่จะเกิดปัญหา กลายเป็นนโยบายประชานิยม (บางพรรคการเมืองเสนอค่าแรง 600 บาท)
- การจัดการกับปัญหานี้ครัวเรือน/หนี้ภาคธุรกิจเพื่อสร้างเบาะรองรับวิกฤติในอนาคต

7.5 ข้อเสนอการฟื้นฟูเศรษฐกิจไทย: สู่การพลิกฟื้นอย่างยั่งยืน

เป้าประสงค์: เศรษฐกิจแข็งแรง ประชาชนมีรายได้และคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืน

กรอบนโยบาย: เศรษฐกิจหมุนเวียน 3 ระดับ คือ ในชุมชน ในประเทศ และนอกประเทศ

- การหมุนเวียนเฉพาะในชุมชนไม่เพียงพอ เงินลงไม่ถึงรากหญ้า!
- ต้องได้การสนับสนุนจากในประเทศและต่างประเทศถึงจะเกิดความแข็งแรง
- คุณภาพชีวิตจะยั่งยืนต้องเกิดการกระจายของผลประโยชน์อย่างทั่วถึง

ภาคการศึกษา

ปัญหาภาวะถดถอยของพัฒนาการด้านการเรียนรู้ (Learning Loss) เป็นผลกระทบจากการปิดโรงเรียนในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 และถึงแม้ว่าการปิดโรงเรียนนั้นถูกทดแทนโดยการเรียนรู้ผ่านช่องทางอื่น แต่ความสามารถในการจัดการการเรียนการสอนรูปแบบอื่น ๆ ยังมีข้อจำกัดอยู่

ปัญหาการหลุดออกจากระบบการศึกษา จำนวนนักเรียนยากจนเพิ่มสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงหลุดออกจากระบบการศึกษา

ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางด้านโภชนาการ เด็กที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมที่ต่ำต้องพึ่งพาอาหารที่มีสารอาหารครบถ้วนจากทางโรงเรียน ดังนั้น การปิดโรงเรียนส่งผลต่อภาวะทุพโภชนาการ

ปัญหากลุ่มเปราะบางที่พึ่งรายได้ระหว่างเรียนจากการฝึกงาน: นักเรียนกลุ่มอาชีวศึกษา รับผลกระทบทั้งในด้านการปฏิบัติ การฝึกงาน รายได้ และแผนการเรียนต่อ

ข้อเสนอแนะภาคการศึกษา: อนาคตการศึกษาไทย

- การเปิด-ปิดโรงเรียนที่ไม่แน่นอน: ควร มีรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน (blended learning) ที่เป็นวิธีการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่นในเรื่องของเวลาและสถานที่มาปรับใช้ และมีการฝึกอบรมครูในการสอนรูปแบบผสมผสาน และการสอนทางไกล
- การฟื้นฟูความรู้: สิ่งที่รัฐควรให้ความสำคัญเป็นลำดับถัดมาหลังเปิดสถานศึกษา คือ ทำโครงการนำร่องเพื่อหามาตรการฟื้นฟูความรู้ที่ถดถอยในเด็กเพื่อจัดการปัญหาด้านความรู้ที่ถดถอยในช่วงการระบาดของโควิด โดยมีแนวทางเบื้องต้น ดังนี้
  - การประเมิน: เปิดให้ผู้เรียนลงทะเบียนยืนยันตัวตนว่าใครบ้างที่กลับมาเรียน และตามหาเด็กที่ตกหล่น เพื่อสร้างฐานข้อมูลติดตามสถานการณ์การศึกษาในภาพรวม การวัดและประเมินช่องว่าง โดยเปรียบเทียบช่องว่างระหว่าง ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่นักเรียนควรจะไปถึง กับผลลัพธ์จริงในสถานการณ์ (learning gap)
  - การวางแผนกู้คืนการเรียนรู้ของเด็กกลับมา เช่น มาตรการสนับสนุนครูและนักเรียน ออกแบบการเรียนการสอนใหม่
  - การติดตามความสำเร็จของมาตรการนั้น ๆ
- ลดปัญหาเด็กหลุดจากระบบการศึกษา โดยมีมาตรการดูแลกลุ่มเด็กเสี่ยง และนำเด็กที่หลุดจากการศึกษา กลับเข้ามาในระบบ
- พัฒนาระบบและสนับสนุนการเรียนรู้ทางไกล

ข้อเสนอแนะภาคการศึกษา: โภชนาการ

- เพิ่มงบประมาณค่าอาหารให้ทั่วถึงเด็กนักเรียนทุกระดับการศึกษา และออกมาตรการสนับสนุนอาหารเข้า เพิ่มงบประมาณการจัดทำอาหารให้กับโรงเรียนขนาดเล็ก และห่างไกลเป็นการพิเศษ
- ในพื้นที่ห่างไกล สนับสนุนในการขนส่งอาหารผ่าน NGOs ในพื้นที่ หรือเพิ่มงบค่าขนส่งให้กับครูผู้รับผิดชอบให้พอเพียงตามระยะทางและพื้นที่

- กระตุ้นให้โรงเรียนใช้โปรแกรม Thai School Lunch มากขึ้น หรือทำโปรแกรมเฉพาะอาหารเช้า ที่ผู้ปกครองสามารถนำไปใช้ได้ และปรับเมนูโดยคำนึงถึงค่าใช้จ่ายที่เปลี่ยนไป
- จัดทำเมนูแนะนำที่สามารถถนอมอาหาร (ประเภทเนื้อสัตว์) ได้อย่างถูกสุขอนามัย และสนับสนุนให้มีการเพาะปลูกผักในพื้นที่ตามฤดูกาล
- ควรมีการอบรมด้านโภชนาการให้กับผู้ประกอบอาหาร ซึ่งโดยส่วนมากจะเป็นผู้ปกครองของเด็กหรือคนในชุมชน ดังนั้น ควรสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายให้ความรู้ด้านโภชนาการกับผู้ปกครอง และโรงเรียน

ข้อเสนอแนะภาคการศึกษา: อาชีวศึกษา

- ควรมีนโยบายสนับสนุนให้ทางวิทยาลัยดำเนินการติดต่อเด็กที่จบการศึกษาในช่วงที่มีการปิดเรียนและไม่ได้รับการฝึกงาน กลับเข้าสู่กระบวนการฝึกงานเพื่อชดเชย Learning loss ที่เกิดขึ้นช่วงโควิด-19
- ภาครัฐควรสนับสนุนให้วิทยาลัยทำงานร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ เพิ่มคอร์สอบรมสั้นๆ เพื่อการฝึกทักษะระยะสั้น ทั้งรูปแบบ online และ offline โดยเฉพาะด้าน ภาษา การสื่อสาร และการตลาด เพื่อความยืดหยุ่นในการทำงาน
- เนื่องจากมุมมองในด้านการทำงานประจำลดลงและเด็กต้องการงานที่มีความมั่นคงมากขึ้น เช่น การเป็นข้าราชการ ดังนั้น ภาครัฐควรพัฒนาระบบ jobs matching กับให้เด็กจบใหม่เพื่อเพิ่มโอกาสในการทำงานประจำมากขึ้น
- ความคาดหวังของรายได้ที่ลดลงถึง 30% อาจส่งผลให้มีจำนวนเด็กที่เรียนอาชีวศึกษาลดลง ภาครัฐควรสนับสนุนระบบการแนะแนวในโรงเรียนที่ดี เพื่อจูงใจให้เด็กอยู่ในระบบการศึกษา
- เด็กที่เคยวางแผนว่าจะเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัยเปลี่ยนแผนเป็นเรียนสูงวุฒิระดับ ปวส. ดังนั้น ภาครัฐควรมีนโยบายสนับสนุนให้เด็กที่สามารถเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นได้ เช่น ทุนการศึกษาในสาขาที่มีความต้องการของตลาด
- หลายประเทศให้ความสำคัญต่อสมรรถนะทางอารมณ์และสังคม เพราะส่งผลดีต่อผลลัพธ์ทางการศึกษา ระบบการศึกษาไทยควรมีแนวทาง/นโยบายในการพัฒนาสมรรถนะทางอารมณ์และสังคมที่ชัดเจน

ภาคการท่องเที่ยว

ปัญหา Overtourism: ควบคุมคนท้องถิ่น ลดความประทับใจ ค่าครองชีพสูงขึ้น สาธารณูปโภคไม่เพียงพอ และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติเสื่อมโทรม

ภาคท่องเที่ยวของไทยไม่สามารถพัฒนาโดยเน้นเชิงปริมาณได้อีกต่อไป ภายใต้จำนวนนักท่องเที่ยวที่เติบโตอย่างจำกัด ทำอย่างไรถึงจะดึงมูลค่าจากภาคท่องเที่ยวให้ได้มากที่สุด และกระจายไปสู่วงกว้างมากที่สุด?

กรอบแนวคิด Tourism Value Chain (ITC)

- Information and advisory – บริการข้อมูล ทัวร์ ระบบการจอง
- International transportation - การเดินทางข้ามประเทศ
- Local transportation - การเดินทางในประเทศ
- Accommodation – ที่พัก
- Tourism activities - กิจกรรมท่องเที่ยว
- Food - อาหาร

ในภาพรวม แหล่งท่องเที่ยวไทยเน้นการนำเสนอข้อมูลที่กระจุกตัวอยู่กับหมวดหมู่ ประวัติศาสตร์ ธรรมชาติ และศาสนา ต้องการสร้างจุดขายใหม่ๆ ได้แก่ วิถีชีวิตยุคใหม่ วิถีเกษตร ดาราศาสตร์ สุขภาพ กีฬา และการผจญภัย และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและการเชื่อมโยงควรใช้อุปสงค์นำ ไม่ใช่อุปทาน

บทบาทของภาครัฐ

- ใช้อุปสงค์นำในการสร้างโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ (สนามบินเพชรบูรณ์)
- เส้นทางการเดินทางต้องเชื่อมกับธุรกิจท่องเที่ยว (เส้นทางบิน กรุงเทพฯ – เบตง)
- ให้ความสำคัญกับประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว (แหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงโทรม แหล่งท่องเที่ยวต้องเกิด Value for money ปัญหาการโงงนักท่องเที่ยว สุขภาพให้ผูกกับห้องน้ำในปั้มน้ำมันและขอความร่วมมือเป็นแหล่งสร้างรายได้ให้กับคนในท้องถิ่น ปัญหาความปลอดภัยบนท้องถนน)

โมเดลการท่องเที่ยวที่ควรสนับสนุน

- โมเดลท่องเที่ยวชุมชนแบบจองล่องหน้า
- โมเดลขยายกิจกรรมสร้างมูลค่าเพิ่ม (โรงแรม + อาหาร + กิจกรรม)
- โมเดลตลาดชุมชนเข้มแข็งจากกำลังซื้อในพื้นที่ (กรณีศึกษา หลากใต้เหนือ)
- โมเดลการจัดอีเวนต์ เพื่อเสริมตลาดชุมชน
- โมเดลสายมู
- โมเดลการพัฒนาเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมโดยใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เช่น AR/VR

- โมเดลการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ/กีฬา
- โมเดลการท่องเที่ยวเชิงเรียนรู้

การหนุนเสริมด้วยการสร้าง Story (Soft power) เพื่อขยายขอบเขตการท่องเที่ยวของไทย ผ่านการนำเสนอการท่องเที่ยวที่ไม่ได้ผ่านบทบาทของภาครัฐเช่นเดิม แต่เป็นกลุ่ม influencer ที่เข้ามาสร้างเนื้อหา ผ่าน platform สมัยใหม่ที่เป็นที่นิยมในวงกว้าง

ภาคการเกษตร อาหารและการส่งออก

กรอบการวิเคราะห์และแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรม: พิจารณา Value chain แยกอุตสาหกรรมเกษตรและอาหารออกเป็น 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การเกษตร ธุรกิจอาหาร และการส่งออก

3 แนวทางในการพัฒนาอุตสาหกรรม:

- Efficiency: เพิ่มขีดความสามารถในการรองรับการให้บริการ ลดต้นทุน
- Inclusive: เชื่อมโยงเศรษฐกิจ กระจายรายได้
- New economy: เพิ่มคุณค่า สร้างมูลค่าเพิ่ม

ข้อเสนอภาคเกษตร: ทางออกที่ยั่งยืน มี 4 เส้นทาง

ฉากทัศน์ที่ 1: เกษตรกรมือถือ จ้างคนอื่นทำงานเพราะอายุมากแล้ว หรือออกไปทำอาชีพนอกภาคเกษตร โทรสงานอาศัยประสบการณ์เดิม ต่างคนต่างทำ ต้องพัฒนาไปสู่เกษตรผสมผสาน ผลิตภัณฑ์หลากหลาย มีความต้องการของตลาด และราคามีเสถียรภาพ

ฉากทัศน์ที่ 2: ชาวนาไฮเทค มีความรู้ เทคโนโลยี มีทุนทำขนาดใหญ่ ทำเกษตรกรรมแม่นยำ ผลิตภาพสูง ต้นทุนต่ำ

ฉากทัศน์ที่ 3: วิสาหกิจพอเพียง ชาวนารวมกลุ่มเพื่อแปรรูป ทำธุรกิจ ปรับสู่ผลิตภัณฑ์มูลค่าเพิ่มสูง สร้างตราสินค้า เข้าสู่ช่องทางขายทางออนไลน์

ฉากทัศน์ที่ 4: พันธมิตรเพื่อการพัฒนาภาคเกษตร เกษตรกรผู้ผลิต เอกชนผู้หาตลาด ภาควิชาการ ประชาสังคมและภาครัฐ ช่วยส่งเสริม ประสานงาน และให้ความรู้ด้านเทคโนโลยี

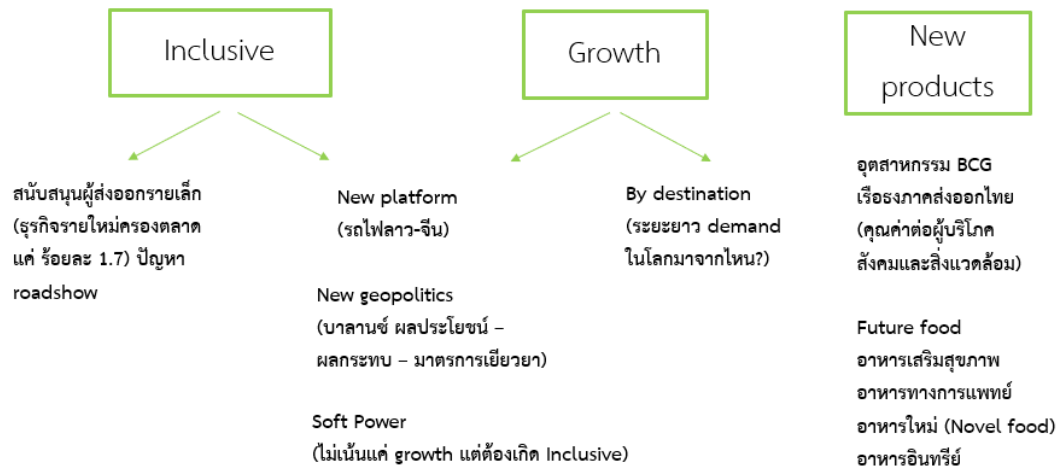
ปัญหาที่ต้องแก้ไข คือ ปัญหาการลือกวางวัตถุดิบการผลิต และการลือกปลุกสินค้า

ข้อเสนอสำหรับการพัฒนาธุรกิจอาหาร:

ปัญหาที่ต้องแก้ไข คือ คุณภาพของอาหาร

ข้อเสนอสำหรับการพัฒนาภาคส่งออก:

ปัญหาที่ต้องแก้ไข คือ ความยั่งยืนของทรัพยากร การผูกขาดสินค้าส่งออก การจัดการด้านคุณภาพ

อุตสาหกรรมดิจิทัล

Digital for all มีเป้าหมายเพื่อเป็นเครื่องมือหนึ่งในการลดความเหลื่อมล้ำและแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืน

ตารางที่ 50 กรณีศึกษาประเทศจีน: ลดความแตกต่างที่มีถือเป็นอันดับแรก

สัดส่วนการถือครอง (ต่อ 100ครัวเรือน)	ครัวเรือนชนบท		ครัวเรือนเมือง	
	2010	2020	2010	2020
รถยนต์	9.9	26.4	22.3	44.9
จักรยานยนต์	61.1	53.6	20.8	18.2
ไมโครเวฟ	14.1	19.7	50.6	56.5
แอร์	29.8	73.8	102.2	149.6
คอมพิวเตอร์	20.0	28.3	71.5	72.9
มือถือ	199.5	260.9	206.1	248.7

ที่มา: Staistia, National Bureau of Statistics of China

ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาด้านดิจิทัลสำหรับทุกคน

Digital Literacy refers to an individual's ability to find, evaluate, and clearly communicate information through typing and other media on various digital platforms.

1. Access

- เชิงปริมาณ: 9.4 ล้านคนที่ยังเข้าไม่ถึงอินเทอร์เน็ต การกระจุกตัวที่เขตกรุงเทพและปริมณฑล
- เชิงคุณภาพ: การใช้งานในหลากหลาย platform ควรจะสนับสนุนรูปแบบการให้ความรู้ผ่านกลไกชุมชน

โมเดล 1: คนรุ่นใหม่สอนคนรุ่นเก่า

โมเดล 2: ศูนย์การเรียนรู้ในระดับท้องถิ่น

2. Evaluation: คนไทยรับรู้ข้อมูลผ่านสื่อและ Social Media เยอะ แต่ขาดการตรวจสอบข้อมูล

3. Find the right knowledge:

- Basic skills: การเรียนรู้ทางด้านภาษา การประกอบอาชีพ เช่น ทำอาหาร
- Education: ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่าน Massive Open Online Course
- Life skills: ทักษะการใช้ชีวิตประจำวัน การติดต่อกับทางราชการ การเข้าถึงสวัสดิการแห่งรัฐ การดูแล

สุขภาพ

- Advanced skills: การใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะทาง ผ่านการรวมกลุ่ม การค้นคว้างานวิจัย การสื่อสารกับภาควิชาการ การขอความช่วยเหลือจากภาครัฐ การกระจายข้อมูลผ่านสื่อ

4. Digital identity ผ่าน National ID 13 หลัก

- การระบุตัวตน

- การเข้าถึงสิทธิไม่ตกหล่น/ใช้สิทธิง่าย/พิจารณาความซ้ำซ้อน

Digital economy and efficiency: หนังสือ Upheaval นำเสนอแนวคิดในเรื่องของการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจโดยบูรณาการกับศาสตร์ทางด้านจิตวิทยา

Main idea: การแก้ไขปัญหาของปัจเจกชนและเศรษฐกิจโดยอาศัยหลักทางจิตวิทยา

Lessons learned:

1. ทางออกเริ่มขึ้นจากตัวเราเอง
2. ใช้อินเทอร์เน็ตหาต้นแบบในการเรียนรู้
3. ใช้อินเทอร์เน็ตเชื่อมต่อกับความช่วยเหลือภายนอก (ภาครัฐ สมาคมเอกชน ภาควิชาการ องค์กรความรู้ ต่างประเทศ)

New Digital Economy

- Blockchain technology : เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพสูงและสามารถประยุกต์ได้ในหลากหลายมิติ เช่น การโอนข้อมูลผู้ป่วยระหว่างโรงพยาบาล ระบบการยืนยันตัวตน NDID เป็นต้น

- Cryptocurrency : ขาดความสามารถในการเป็น currency และต้นทุนในการโอนเงินยังสูงอยู่เมื่อเทียบกับระบบที่มีอยู่ในปัจจุบันเช่น Promptpay

- Digital asset : เป็นตลาดเฉพาะสำหรับนักสะสม/เกมส์ แต่มีโอกาสร้างรายได้ในฐานะผู้ผลิต

- Metaverse : ประโยชน์ในการเป็นผู้รับเอาเทคโนโลยีมาพัฒนาภาคการผลิต (digital twins)

บรรณานุกรม (Bibliography)

กรมการขนส่งทางบก. <https://www.dlt.go.th/>

กรมควบคุมความประพฤติ. [กรมคุมประพฤติ \(Department of probation\)](#)

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, (2564). https://www.mots.go.th/more_news_new.php?cid=411

กระทรวงพลังงาน. <https://www.dmf.go.th/index.php>

กระทรวงพาณิชย์. [กระทรวงพาณิชย์ \(moc.go.th\)](#)

กระทรวงสาธารณสุข. <https://www.moph.go.th>

กรุงเทพธุรกิจ, (2564). <https://www.bangkokbiznews.com/social/965492>

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. [การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย \(tat.or.th\)](#)

ฐานเศรษฐกิจ. <https://www.thansettakij.com/business/430931>

ดวงมณี เลาวกุล, (2562), “ความเหลื่อมล้ำ,” เอกสารประกอบการบรรยายที่ TIJ.

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. https://www2.set.or.th/th/market/MnA_p2.html

ไทยรัฐ, (2564). <https://www.thairath.co.th/news/politic/2231746>

ไทยรัฐออนไลน์. <https://www.thairath.co.th/news/local/central/2222962>

ธนาคารกรุงศรีอยุธยา, (2562). <https://www.krungsri.com/th/research/industry/industry-outlook/Food-Beverage/Beverage/IO/io-beverage-20-th>

ธนาคารแห่งประเทศไทย. [ธนาคารแห่งประเทศไทย | Bank of Thailand | ธนาคารกลางของประเทศไทย \(bot.or.th\)](#)

นณริฎ พิศลยบุตร และคณะ, (2564). “โครงการประเทศไทยในอนาคต มิติที่ 6: เศรษฐกิจโลกและโครงสร้างเศรษฐกิจไทย อุตสาหกรรมเกษตรและบริการ,” สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ.

นิตศา ศิลปเสรษฐ, (2564). “อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว,” สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประชาชาติธุรกิจ. [สรรพากรบ้ภาษีหุ้น-คริปโท เปิดแผนอุดช่องโหว่ “ธุรกิจโลกใหม่” \(prachachat.net\)](http://prachachat.net)

มูลนิธิชีวิตไทย (2565). [มูลนิธิชีวิตไท - มูลนิธิชีวิตไท \(Local Act\) \(landactionthai.org\)](http://landactionthai.org)

ศุทธาภา นพวิญญวงค์ สิริธร จารุธัญลักษณ์ และอภิษญาณ์ จึงตระกูล. (2565). “คว่ำโอกาสให้การค้าไทย จาก รถไฟฟ้าจีน-ลาว”. ธนาคารแห่งประเทศไทย.

ศูนย์ข้อมูลโควิด-19. [\(1\) Facebook](https://www.facebook.com/PMOCNEWS)

ศูนย์ปฏิบัติการนายกรัฐมนตรื. <https://www.facebook.com/PMOCNEWS>

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, (2564). [ไรเดอร์ : ฟู้ดเดลิเวอรี่ไทย มากผู้เล่น เจ็บถ่วงหน้า ลูกค้าได้ \(บ้าง\) - BBC News ไทย](https://www.bbc.com/news/business-58111111)

ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา. [Center of Alcohol Studies – ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา \(cas.or.th\)](http://cas.or.th)

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, (2022). <https://thestandard.co/tdri-true-dtac-deal/>

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, (2560). “โครงการประเมินมาตรการความปลอดภัยทางถนน กรณี เส้นทางท่าเรือวัดบันได - โรงปูนท่าหลวง และเส้นทางถนนมิตรภาพ – โรงปูนแก่งคอย.”

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2564). “โครงการประเมินผลกระทบของโควิด-19 ต่อสังคมและ เศรษฐกิจ.” สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2564). “โครงการศึกษาศักยภาพด้านการค้าบริเวณจุดผ่านแดนไทย-ลาว”. สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2565). “โครงการวิจัย อนาคตชาว-ชาวสวนรายเล็ก”. สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ

สมประวิณ มั่นประเสริฐ, (2565), “ซั๊กหน้าให้ถึงหลัง.” [‘ซั๊กหน้าให้ถึงหลัง’ แก่กับดักหนี้ครัวเรือนอย่างยั่งยืนด้วยการปรับโครงสร้างเชิงสถาบันของระบบการเงินและพลังท้องถิ่น – THE STANDARD](https://www.the-standard.co/finance/2022/07/14/suck-face-to-the-back/)

สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย. [รวมภาวะราคาอาหารสัตว์ \(thaiswine.org\)](http://thaiswine.org)

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, (2564).

<https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=index>

สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. โมเดลเศรษฐกิจ บีซีจี – สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (nxpo.or.th)

Aghion and Howitt, (2015). <https://www.semanticscholar.org/paper/The-Schumpeterian-Growth-Paradigm-Aghion-Akcigit/768acc34e519c7497ea12df0288f7df5645b2998>

Bangkokbiznews, (2021). <https://www.bangkokbiznews.com/social/960773>

Bangkokbiznews, (2022). “หมูแพง”จะเลือกแก้ปัญหาแบบไหนดี...แบบเด็กอายุ14หรือแบบรัฐมนตรี? (bangkokbiznews.com)

Bangkokbiznews, (2022). “เป็นสถิติอุบัติเหตุบนถนนประเทศไทยเกิดเหตุอะไรบ่อยสุด.”

Bangkok of Thailand, (2022).

<https://www.bot.or.th/Thai/PressandSpeeches/Press/2022/Pages/n3465.aspx>

Beartai. <https://www.youtube.com/watch?v=d9ds5H1Sdoo>

BioThai. BioThai.net

Bloomberg. <https://www.visualcapitalist.com/countries-with-the-highest-default-risk-in-2022/>

Brandcase, (2021). <https://www.blockdit.com/posts/5ff29459acd6830ce8108869>

CNBC, (2021). <https://www.cnbc.com/2021/11/30/eu-medical-agency-omicron-vaccine-could-be-approved-in-3-4-months-.html#:~:text=The%20European%20Union%20could%20approve,southern%20Africa%20a%20week%20ago.>

Dalio, Ray. (2017) “Principles,” Simon & Schuster Publisher.

Dalio, Ray. (2021) “Principles for Dealing with The Changing World Order,” Avid Reader Press.

Depa. [depa Thailand - Article View](#)

Diamond, Jared. (2019) “Upheaval: Turning Points for Nation in Crisis,” Allen Lane Publisher.

Datareportal.com, (2021). “Digital 2021: Thailand.”

Financial Times. <https://www.ft.com/content/2b309e14-046e-4dbd-976f-1bffb66188ab>

ForwardKeys. [ForwardKeys Travel industry trends](#)

France24.com, (2021). <https://www.france24.com/en/live-news/20210803-china-s-wuhan-to-test-all-residents-as-covid-returns-2>

Google, (2021). <https://www.google.com/covid19/mobility/>

GROREIT, (2564). “ทรัสต์เพื่อการลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ แกรนด์ รอยัล ออคิด ไฮสฟิทาลีตี้ ที่มีข้อตกลงในการซื้อคืน,” เอกสารประกอบการลงทุน.

KKP Research. (2565). “ชาวนาผู้รับเคราะห์สงครามและเงินเฟ้อ”. กลุ่มธุรกิจการเงินเกียรตินาคินภัทร.

Kuznets, Simon, (1955). “Economic Growth and Income Inequality,” American Economic Review, 45 (March).

Landsmaps. [ระบบค้นหารูปแปลงที่ดิน \(LandsMaps\) \(dol.go.th\)](#)

Mamun, Abdullah., D, Laborde., Fousseini, Traore´., & Rob, Vos. (2021). “Agricultural Transformation in Asia: An Overview of Recent Experience”. IFPRI Working Paper.

Mckinsey, (2013). “Disruptive Technologies: Advances that will Transform Life, Business and the Global Economy. [Disruptive technologies: Advances that will transform life, business, and the global economy | McKinsey](#)

MGR online, (2564). <https://mgronline.com/uptodate/detail/9640000097587>

NY Times, (2022). “The Dollar is Extremely Strong Pushing Down the World.”

Oxford Research Encyclopedia.

<https://oxfordre.com/view/10.1093/acrefore/9780190625979.001.0001/acrefore-9780190625979-e-393>

Phayathai (2563). “บทความสุขภาพ: ดับไข้ไม่ใช่แค่ตีหมอนัก เป็นไวรัสตับ..กินยามานานก็เสียว.”

Phiromswad et al. (2021). Jumps and Cojumps analyses of major and minor cryptocurrencies

Physical Sciences Laboratory (2022). <https://psl.noaa.gov/enso/mei/>

PPTV (2560). [งานวิจัยเผย "สุรา" ต้นเหตุความรุนแรงในครอบครัว : PPTVHD36](#)

Pubmed.gov, (2021). <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/35118917/>

Robert Malthus, (1798). “An Essay on the Principle of Population,” J. Johnson, London.

South China Morning Post, (2021).

<https://www.scmp.com/news/china/politics/article/3143206/china-tracks-thousands-visitors-theatre-stop-latest-covid-19>

Statista. <https://www.statista.com>

Statista (2021). [ESW - Online Shoppers in Thailand to Reach 43.5 Million by 2025](#)

Stephen Hinton Consulting. <https://stephenhinton.org/2016/01/20/why-oil-under-30-per-barrel-is-a-major-problem/>

Stern, I. David, (2018). “The Environmental Kuznets Curve,” Reference Module in Earth Systems and Environmental Science.”

Thai PBS. <https://news.thaipbs.or.th/content/274513>

The Economist, (2021). <https://www.eiu.com/n/>

The Guardian, (2021). <https://www.theguardian.com/world/2021/jul/29/city-of-nanjing-isolated-as-china-fights-worst-covid-outbreak-in-months>

The Momentum, (2022). “อยากอยู่กรุงเทพฯ ให้สบายแบบ Digital Nomad.”

The Research Covid Tracker, (2021). <https://covid-19.researcherth.co/vaccination>

The Standard, (2564). [เปิดแผนการฉีดวัคซีนป้องกันโควิด-19 ให้ได้ร้อยละ 70 ของประชากร รวม 100 ล้าน โดส – THE STANDARD](#)

The Standard, (2564). <https://thestandard.co/a-pandemic-of-the-unvaccinated/>

The Standard Wealth. [THE STANDARD WEALTH - สำนักข่าวเศรษฐกิจ ธุรกิจ การเงิน และการลงทุน](#)

The Straits Times, (2021). <https://www.straitstimes.com/asia/east-asia/china-orders-movement-controls-lockdowns-amid-summer-covid-19-flareup>

TMB Analytics, (2564). <https://www.ttbank.com/th/newsroom/detail/measure-break-debt>

TTB Analytics, (2565). [ศูนย์วิเคราะห์เศรษฐกิจ - ธนาคารทหารไทย จำกัด \(มหาชน\) \(ttbbank.com\)](#)

U.S. Embassy and Consulates in China, (2021). <https://china.usembassy-china.org.cn/covid-19-information/>

U.S. Energy Information Administration. https://www.eia.gov/dnav/pet/PET_PRI_SPT_S1_D.htm

Workpointtoday. <https://www.youtube.com/watch?v=IBgDMVcSkn8>

World Bank (2000). <https://documents1.worldbank.org/curated/en/537461468766474836/pdf/multi-page.pdf>

World Bank, (2021). <https://www.worldbank.org/en/home>.

World Bank, (2022). “Global Economic Prospects,” [Global Economic Prospects \(worldbank.org\)](#).

Worldometer, (2021). <https://www.worldometers.info/coronavirus/>

Xe.com. [Currency Exchange Rates - International Money Transfer | Xe](#)

ภาคผนวก: สรุปผลงานวิจัย/โครงการวิจัย

สรุปผลงานวิจัย/โครงการวิจัย 1 หน้ากระดาษ A4 (สำหรับประชาสัมพันธ์)

1. ชื่อผลงาน/โครงการ (ภาษาไทย) โครงการติดตามสถานการณ์ การปรับตัวและมาตรการฟื้นฟูเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา จากปัญหาโควิด-19: สู่การพลิกฟื้นอย่างยั่งยืน (ระยะที่ 2)

(ภาษาอังกฤษ) Social and Economic monitoring, adaptation, and rehabilitation measures in response to COVID-19: to achieve sustainable revitalization (second phase)

2. ชื่อ-นามสกุล นักวิจัย

ภาษาไทย

ดร.นณริฎ พิศลยบุตร

ผศ.ดร.ปิยะพรรณ ช่างวัฒนชัย

ดร.ตรีสุข ไผชนนต์วิจิตร

นายวัชรินทร์ ตันตีสันต์

นายพนธกร วรภมร

ภาษาอังกฤษ

Nonarit Bisonyabut

Piyaphan Changwatchai

Trinud Paichayontvijit

Watcharin Tantisarn

Pontakorn Vorapamorn

3. ที่อยู่ติดต่อได้ 565 ซอย รามคำแหง 39 (เทพลีลา) เขตวังทองหลาง กรุงเทพฯ 10310

โทรศัพท์ 02 718 5460 E-mail: bisonyabut@tdri.or.th

4. ชื่อหน่วยงาน สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ)

5. ปี พ.ศ. ที่ดำเนินการเสร็จ พ.ศ. 2566

6. คำค้น Keyword

(ภาษาไทย) โควิด-19 การติดตามสถานการณ์และประเมินผล การปรับตัว มาตรการฟื้นฟู นโยบาย สาธารณะ

(ภาษาอังกฤษ) COVID-19, Monitoring and Evaluation, Adaptation, Rehabilitation measures, public policy

7. อ้างอิง (ใส่ URL ที่สามารถเข้าถึงเอกสารได้กรณีเผยแพร่ผลงานฉบับเต็มทางอินเทอร์เน็ต ถ้าไม่มีให้เว้นว่างไว้)

8. รูปภาพหรือภาพเคลื่อนไหว

การฟื้นฟูเศรษฐกิจไทยสู่การพลิกฟื้นอย่างยั่งยืน

สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่:
 ดร.ณณริฎ พิศลยบุตร
 สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ)
 E-mail: bisonyabut@tdri.or.th

สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.)
 กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
 โทรศัพท์: 0-2579-1370-9 และ 0-2561-2445
<http://www.facebook.com/nrctofficial>
<http://www.nrct.go.th/>

9. คำอธิบาย 1 หน้ากระดาษ A4

จากการประเมินสถานการณ์ในด้านเศรษฐกิจ พบว่า แม้ปี 2022 เป็นปีที่เศรษฐกิจเริ่มฟื้นตัวในวงกว้างแต่เป็นการฟื้นตัวแบบไม่เท่าเทียมกันในบางสาขาเศรษฐกิจ ข้อเสนอเชิงหลักการ คือ มาตรการช่วยเหลือจึงไม่ควรจะใช้มาตรการอุดหนุนในวงกว้างแบบเดิม แต่ควรจะเน้นการช่วยเหลือแบบเฉพาะจุด คือ สาขาเศรษฐกิจที่ได้รับผลกระทบสูงและยังไม่ฟื้นตัว รวมไปถึงกลุ่มเปราะบางทางเศรษฐกิจและสังคมต่างๆ ที่ฟื้นตัวได้เองช้าหรือไม่สามารถฟื้นตัวเองได้

สำหรับการฟื้นฟูเศรษฐกิจไทยสู่การพลิกฟื้นอย่างยั่งยืน ในภาคท่องเที่ยว พบปัญหา Overtourism การพัฒนาภาคท่องเที่ยวในเชิงปริมาณไม่สามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืน ต้องอาศัยการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่คุ้มค่าต่อการจ่ายที่สูงขึ้น (value for money) ด้วยโมเดลท่องเที่ยวใหม่ที่หลากหลาย ได้แก่ การท่องเที่ยวชุมชนแบบจongsonghua โมเดลท่องเที่ยวสายมู โมเดลการท่องเที่ยวแบบสันตนาการ โมเดลการท่องเที่ยวโดยอาศัยเทคโนโลยีขั้นสูง (AR/VR) โมเดลการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ/กีฬา โมเดลการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาและดูงาน โดยการสร้างกิจกรรมต้องคำนึงถึงอุปสงค์เป็นสำคัญ (demand-led)

ในภาคส่งออก ต้องพัฒนาหัวใจในการนำเสนอโอกาสใหม่ๆ ให้กับผู้ประกอบการและเกษตรกรไทย อันได้แก่ New player, New products, New platform, New destination, New theme, New geopolitics และ New marketing

ในด้านอุตสาหกรรมดิจิทัล ต้องตั้งเป้าหมายเพื่อเป็นเครื่องมือหนึ่งในการลดความเหลื่อมล้ำและแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืน โดยอุตสาหกรรมดิจิทัลใหม่ที่ควรมุ่งเน้นคือ Blockchain technology จากเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพสูงและสามารถประยุกต์ได้ในหลากหลายมิติ Digital asset ซึ่งเป็นตลาดเฉพาะสำหรับนักสะสม/เกมส์ แต่มีโอกาสในการสร้างรายได้ในฐานะผู้ผลิต และ Metaverse ซึ่งมีประโยชน์ในการเป็นผู้รับเอาเทคโนโลยีมาพัฒนาภาคการผลิต (digital twins) ขณะที่ Cryptocurrency ขาดความสามารถในการเป็น currency และต้นทุนในการโอนเงินยังสูงอยู่เมื่อเทียบกับระบบที่มีอยู่ในปัจจุบันเช่น Promptpay

สำหรับภาคการศึกษา พบว่าปัญหาภาวะถดถอยของพัฒนาการด้านการเรียนรู้ (Learning Loss) เป็นผลกระทบจากการปิดโรงเรียนในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 และถึงแม้ว่าการปิดโรงเรียนนั้นถูกทดแทนโดยการเรียนรู้ผ่านช่องทางอื่น แต่ความสามารถในการจัดการการเรียนการสอนรูปแบบอื่น ๆ ยังมีข้อจำกัดอยู่ นอกจากนี้ยังพบปัญหาการหลุดออกจากระบบการศึกษา จำนวนนักเรียนยากจนเพิ่มสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงหลุดออกจากระบบการศึกษา ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางด้านโภชนาการ เด็กที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมที่ต่ำต้องพึ่งพาอาหารที่มีสารอาหารครบถ้วนจากทางโรงเรียน ดังนั้น การปิดโรงเรียนส่งผลกระทบต่อภาวะทุพโภชนาการ และปัญหากลุ่มเปราะบางที่พึ่งรายได้ระหว่างเรียนจากการฝึกงาน โดยเฉพาะนักเรียนกลุ่มอาชีวศึกษา รับผลกระทบทั้งในด้านการปฏิบัติ การฝึกงาน รายได้ และแผนการเรียนต่อ ดังนั้น ในการฟื้นฟูการศึกษาไทย ควรวางนโยบายให้มีรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน (blended learning) ที่เป็นวิธีการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่นในเรื่องของเวลาและสถานที่มาปรับใช้ ดำเนินมาตรการฟื้นฟูความรู้ถดถอยในเด็กเพื่อจัดการปัญหาด้านความรู้ถดถอยในช่วงการระบาดของโควิด ลดปัญหาเด็กหลุดจากระบบการศึกษา โดยมีมาตรการดูแลกลุ่มเด็กเสี่ยง และนำเด็กที่หลุดจากการศึกษากลับเข้ามาในระบบ รวมถึงการฟื้นฟูด้านโภชนาการของนักเรียนให้ทั่วถึง

สรุปผลงานวิจัย/โครงการวิจัย 5 บรรทัด

(สำหรับเผยแพร่ในระบบ EXPLORE ผ่านทางเว็บไซต์ www.thai-explore.net)

1. ชื่อผลงาน/โครงการ (ภาษาไทย) โครงการติดตามสถานการณ์ การปรับตัวและมาตรการฟื้นฟูเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา จากปัญหาโควิด-19: สู่การพลิกฟื้นอย่างยั่งยืน (ระยะที่ 2)

(ภาษาอังกฤษ) Social and Economic monitoring, adaptation, and rehabilitation measures in response to COVID-19: to achieve sustainable revitalization (second phase)

2. ชื่อ-นามสกุล นักวิจัย

ภาษาไทย

ดร.นณริฏ พิศลยบุตร

ผศ.ดร.ปิยะพรรณ ช่างวัฒนชัย

ดร.ตรีぬช ไพชยนต์วิจิตร

นายวัชรินทร์ ตันตีสันต์

นายพนธกร วรภมร

ภาษาอังกฤษ

Nonarit Bisonyabut

Piyaphan Changwatchai

Trinud Paichayontvijit

Watcharin Tantisarn

Pontakorn Vorapamorn

3. ที่อยู่ติดต่อได้ 565 ซอย รามคำแหง 39 (เทพลีลา) เขตวังทองหลาง กรุงเทพฯ 10310

โทรศัพท์ 02 718 5460 E-mail: bisonyabut@tdri.or.th

4. ชื่อหน่วยงาน สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ)

5. ปี พ.ศ. ที่ดำเนินการเสร็จ พ.ศ. 2566

6. คำค้น Keyword

(ภาษาไทย) โควิด-19 การติดตามสถานการณ์และประเมินผล การปรับตัว มาตรการฟื้นฟู นโยบาย สาธารณะ

(ภาษาอังกฤษ) COVID-19, Monitoring and Evaluation, Adaptation, Rehabilitation measures, public policy

7. อ้างอิง (ใส่ URL ที่สามารถเข้าถึงเอกสารได้กรณีเผยแพร่ผลงานฉบับเต็มทางอินเทอร์เน็ต ถ้าไม่มีให้เว้นว่างไว้)

8. รูปภาพหรือภาพเคลื่อนไหว

การฟื้นฟูเศรษฐกิจไทยสู่การพลิกฟื้นอย่างยั่งยืน

สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่:
 ดร.ณณริฎ พิศลยบุตร
 สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ)
 E-mail: bisonyabut@tdri.or.th

สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.)
 กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
 โทรศัพท์: 0-2579-1370-9 และ 0-2561-2445
<http://www.facebook.com/nrctofficial>
<http://www.nrct.go.th/>

9. คำอธิบาย 5 บรรทัด

การฟื้นฟูเศรษฐกิจไทยสู่การพลิกฟื้นอย่างยั่งยืน ในภาคท่องเที่ยว ต้องพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่คุ้มค่าต่อการจ่ายที่สูงขึ้น โดยการสร้างกิจกรรมต้องคำนึงถึงอุปสงค์เป็นสำคัญ ในภาคส่งออก ต้องพัฒนาหัวใจกรในการนำเสนอโอกาสใหม่ๆ ให้กับผู้ประกอบการและเกษตรกร ในด้านอุตสาหกรรมดิจิทัล ต้องตั้งเป้าหมายเพื่อเป็นเครื่องมือหนึ่งในการลดความเหลื่อมล้ำและแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืน สำหรับภาคการศึกษา ควรวางนโยบายให้มีรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน ดำเนินมาตรการฟื้นฟูความรู้ที่ถดถอยในเด็ก รวมถึงการฟื้นฟูด้านโภชนาการของนักเรียนให้ทั่วถึง

10. นำเข้าข้อมูลสรุปผลงานวิจัย/โครงการวิจัย 5 บรรทัด ในระบบ EXPLORE ผ่านทางเว็บไซต์

www.thai-explore.net

สรุปงานวิจัยในรูปแบบ info graphic (ภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ)

1. ตราสัญลักษณ์ของ วช. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. ชื่อผลงาน/โครงการ (ภาษาไทย) โครงการติดตามสถานการณ์ การปรับตัวและมาตรการฟื้นฟูเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา จากปัญหาโควิด-19: สู่การพลิกฟื้นอย่างยั่งยืน (ระยะที่ 2)

(ภาษาอังกฤษ) Social and Economic monitoring, adaptation, and rehabilitation measures in response to COVID-19: to achieve sustainable revitalization (second phase)

3. ชื่อ-นามสกุล นักวิจัย

ภาษาไทย

ภาษาอังกฤษ

ดร.นณริฏ พิศลยบุตร

Nonarit Bisoryabut

ผศ.ดร.ปิยะพรรณ ช่างวัฒนชัย

Piyaphan Changwatchai

ดร.ตรีぬช ไพชยนต์วิจิตร

Trinud Paichayontvijit

นายวัชรินทร์ ตันตีสันต์

Watcharin Tantisant

นายพนธกร วรภมร

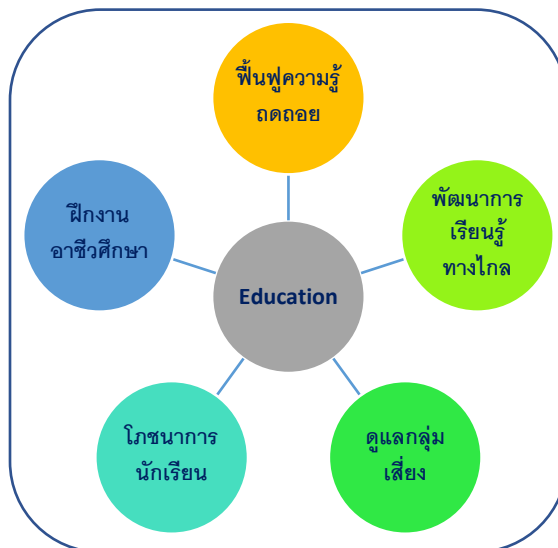
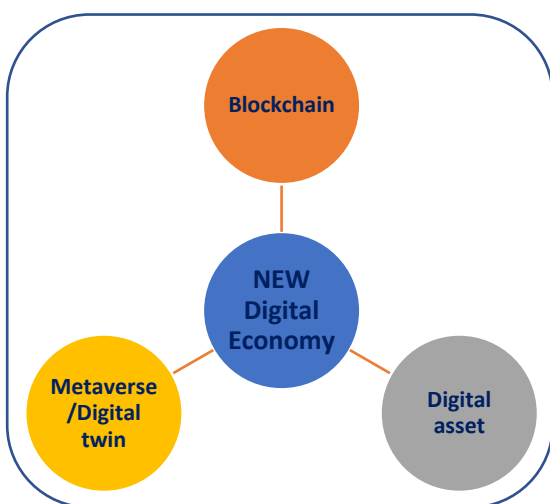
Pontakorn Vorapamorn

4. E-mail: bisoryabut@tdri.or.th

5. ชื่อหน่วยงาน สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ)

6. ประมวลผลงานวิจัยสรุปเป็นภาพ info graphic ในรูปแบบต่างๆ อย่างสร้างสรรค์ที่เข้าใจง่ายและน่าสนใจ

การฟื้นฟูเศรษฐกิจไทยสู่การพลิกฟื้นอย่างยั่งยืน

สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่:
 ดร.ณณริฎ พิศลยบุตร
 สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ)
 E-mail: bisonyabut@tdri.or.th

สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.)
 กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
 โทรศัพท์: 0-2579-1370-9 และ 0-2561-2445
<http://www.facebook.com/nrctofficial>
<http://www.nrct.go.th/>

แบบฟอร์มประเมินผลการวิจัยในการนำไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ชื่อโครงการวิจัย โครงการติดตามสถานการณ์ การปรับตัวและมาตรการฟื้นฟูเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา จาก
ปัญหาโควิด-19: สู่การพลิกฟื้นอย่างยั่งยืน (ระยะที่ 2)

ชื่อนักวิจัย ดร.ณณริฎ พิศลยบุตร   หน่วยงาน สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุน 3,433,000 บาท   ปีงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุน 2565

วัน/เดือน/ปี ที่ดำเนินการวิจัยแล้วเสร็จ กุมภาพันธ์ 2566

เป้าหมายดำเนินการ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่จะช่วยพลิกฟื้นประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา ให้
กลับขึ้นมาได้อย่างยั่งยืน

พื้นที่การใช้ประโยชน์ ทั่วประเทศ

ส่วนที่ 2 ผลการวิจัยและการนำไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม

2.1 การนำไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม

มิตินโยบาย

- ปัญหาสำคัญ/ปัญหาเร่งด่วนของประเทศ คือ แม้ปี 2565 เป็นปีที่เศรษฐกิจเริ่มฟื้นตัวในวงกว้างแต่เป็นการฟื้นตัวแบบไม่เท่าเทียมกันในบางสาขาเศรษฐกิจ มาตรการช่วยเหลือจึงไม่ควรจะใช้มาตรการอุดหนุนในวงกว้างแบบเดิม แต่ควรจะเน้นการช่วยเหลือแบบเฉพาะจุด
- ชื่อองค์กร หรือหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ที่นางานวิจัยไปใช้ประโยชน์ 1. กระทรวงการคลัง 2. กระทรวงศึกษาธิการ 3. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา 4. กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม 5. กระทรวงพาณิชย์ 6. รัฐบาลและพรรคการเมือง
- ช่วงเวลาที่นางานวิจัยไปใช้ประโยชน์ (วัน/เดือน/ปี) นำเสนอผ่านสื่อสาธารณะต่างๆ ทั้งในรูปแบบหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ และแบบออนไลน์ อย่างต่อเนื่องตลอดในช่วงปี 2565 (รายละเอียดตามภาคผนวก)
- ลักษณะการนางานวิจัยไปใช้ประโยชน์ ภาครัฐสามารถที่จะปรับปรุงนโยบายหรือกำหนดมาตรการต่างๆ ให้มีความเหมาะสมมากขึ้น ทั้งในด้านวิชาการและด้านการปฏิบัติ ที่มีความทันต่อสถานการณ์ ขณะที่ภาคเอกชนสามารถนำข้อเสนอการพลิกฟื้นเศรษฐกิจไปปรับใช้ได้

- การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต่อองค์กร หรือหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน นโยบายรัฐมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยมาตรการถูกใช้ตรงกับสถานการณ์ของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย อีกทั้งช่วยสนับสนุนให้ทั้งภาคเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา สามารถที่จะปรับตัวได้อย่างยั่งยืน

2.2 ทรรศนะทางปัญญาที่เกิดจากงานวิจัย

-

2.3 ผู้ได้รับผลประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม

ภาคเอกชนได้รับข้อมูลผลงานวิจัยผ่านสื่อสาธารณะ และสามารถนำไปใช้ปรับตัวได้ หน่วยงานภาครัฐได้รับข้อมูลและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อปรับปรุงนโยบายหรือกำหนดมาตรการต่างๆ ให้มีความเหมาะสม และทันต่อสถานการณ์

2.4 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานวิจัย

- ไม่มีปัญหาและอุปสรรค
- มีปัญหาและอุปสรรค (โปรดระบุสาเหตุ)

2.5 ผลกระทบจากการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

- ไม่มีผลกระทบ
- มีผลกระทบ (โปรดระบุสาเหตุ)

ลงชื่อ .....

(นณริฎ พิศลยบุตร)

ตำแหน่ง หัวหน้าโครงการวิจัย

ภาคผนวก: การเผยแพร่ผลงาน

วันที่เผยแพร่/ วันออกอากาศ	หัวข้อ	แหล่งเผยแพร่ผลงาน	นักวิจัย
01 ม.ค. 2565	TDRi ชูโมเดลพัฒนาเศรษฐกิจใหม่ พื้นฟู-ต่อเติม-เพิ่มความยั่งยืน	อปท. นิวส์	ดร.สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ /ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
06 ม.ค. 2565	นักวิชาการ ชี้ ปีเดียวรัฐแก้หนี้ครัวเรือนไม่สำเร็จ	MONO NEWS	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
07 ม.ค. 2565	คอลัมน์ Smart EEC: 'สหรัฐ'ปรับดอกเบี้ย ความเสี่ยงส่งออก-ลงทุนไทย	กรุงเทพธุรกิจ	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
08 ม.ค. 2565	ทีดีอาร์ไอ' ชี้สหรัฐฯขึ้นดอกเบี้ย - ถอนคิวอี สะเทือน ศก.โลก - กระทบ ศก.ไทย	today.line.me	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
08 ม.ค. 2565	ทีดีอาร์ไอ' ชี้สหรัฐฯขึ้นดอกเบี้ย - ถอนคิวอี สะเทือน ศก.โลก - กระทบ ศก.ไทย	bangkokbiznews.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
08 ม.ค. 2565	ทีดีอาร์ไอ' ชี้สหรัฐฯขึ้นดอกเบี้ย - ถอนคิวอี สะเทือน ศก.โลก - กระทบ ศก.ไทย	thejournalistclub.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
11 ม.ค. 2565	กรรมของคนไทย เผชิญยุคแพงทั้งแผ่นดิน ค่าแรงไม่ขึ้น เงินไม่พอ ระบายเพิ่ม	thairath.co.th	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
12 ม.ค. 2565	กรรมของคนไทย เผชิญยุคแพงทั้งแผ่นดิน ค่าแรงไม่ขึ้น เงินไม่พอ ระบายเพิ่ม	theworldnews.net	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
13 ม.ค. 2565	Rising costs seen as final straw	Bangkok Post	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
13 ม.ค. 2565	Rising costs seen as final straw	Bangkok Post.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
13 ม.ค. 2565	วิกฤตเงินเพื่อต้นของแพงค่าแรงไม่เพิ่มจีรัฐช่วยด่วน	today.line.me	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
13 ม.ค. 2565	วิกฤตเงินเพื่อต้นของแพงค่าแรงไม่เพิ่มจีรัฐช่วยด่วน	springnews.co.th	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
15 ม.ค. 2565	รายได้ดีดลขตัวแดง ของแพงทั้งแผ่นดิน ทุ้มแก้ หนี้ติดโรคพันล้านยังเอาไม่อยู่ หรือรัฐบาลทำได้แค่ "ขอความร่วมมือ"	ผู้จัดการสุดสัปดาห์ 360 องศา	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
15 ม.ค. 2565	รายได้ดีดลขตัวแดง ของแพงทั้งแผ่นดิน ทุ้มแก้ หนี้ติดโรคพันล้านยังเอาไม่อยู่ หรือรัฐบาลทำได้แค่ "ขอความร่วมมือ"	mgonline.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
15 ม.ค. 2565	วิกฤตเงินเพื่อต้นของแพงค่าแรงไม่เพิ่มจีรัฐช่วยด่วน	springnews.co.th	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
18 ม.ค. 2565	รับมือ'เงินเพื่อ' สู้'ของแพง'	theworldnews.net	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร

วันที่เผยแพร่/ วันออกอากาศ	หัวข้อ	แหล่งเผยแพร่ผลงาน	นักวิจัย
18 ม.ค. 2565	รับมือ'เงินเฟ้อ' สู้'ของแพง'	today.line.me	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
18 ม.ค. 2565	รับมือ'เงินเฟ้อ' สู้'ของแพง'	matichon.co.th	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
19 ม.ค. 2565	รับมือ'เงินเฟ้อ' สู้'ของแพง'	มติชน (กรอบ่าย)	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
18 ม.ค. 2565	นักวิชาการเสนอเร่งใช้ คนละครึ่ง ช่วยของแพง	pptvhd36.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
24 ม.ค. 2565	ANALYSIS: Prices surge into danger zone	Bangkok Post	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
24 ม.ค. 2565	Discounts no fix for price-rise woes	Bangkok Post	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
24 ม.ค. 2565	Alert! Consumers Feeling the Pinch as Food Prices Rising Drastically	chiangraitimes.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
24 ม.ค. 2565	Discounts no fix for price-rise woes	theworldnews.net	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
24 ม.ค. 2565	Prices surge into danger zone	bangkokpost.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
24 ม.ค. 2565	Discounts no fix for price-rise woes	bangkokpost.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
24 ม.ค. 2565	ปัญหาค่าครองชีพ ทางออกปัญหาราคาสินค้าแพง	FM 96.5 ECON BIZ	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
25 ม.ค. 2565	ถึงเวลา 'ลด' ภาษี 'น้ำมัน' แล้วหรือยัง?	today.line.me	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
25 ม.ค. 2565	ถึงเวลา 'ลด' ภาษี 'น้ำมัน' แล้วหรือยัง?	bangkokbiznews.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
25 ม.ค. 2565	ถึงเวลา 'ลด' ภาษี 'น้ำมัน' แล้วหรือยัง?	Youtube: กรุงเทพธุรกิจ	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
26 ม.ค. 2565	"อนาคตประเทศไทยใน 10 มิติ" จากโครงการวิจัยชุดประเทศไทยในอนาคต สนับสนุนโดยสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.)		ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
28 ม.ค. 2565	ของแพง ค่าแรงถูก ประชาชนจะอย่างไร	facebook: Thairath-ไทยรัฐออนไลน์	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
02 ก.พ. 2565	แพงทั้งแผ่นดิน? ? #ไทยรัฐพลัส	Twitter: Thairath_News	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
02 ก.พ. 2565	"GDP ขึ้นทุกปี แต่ค่าแรงไม่ปรับขึ้นตาม ทำให้ผู้ประกอบการมีกำไรส่วนเกิน"? ?	Twitter: Thairath_News	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
04 ก.พ. 2565	สรุปเนื้อหา 'ไทยรัฐพลัส We Speak to Spark Policy Talk EP. 03 : #แพงทั้งแผ่นดิน	Thairath Plus	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
07 ก.พ. 2565	ชำแหละนิยาม'คนจน' ลุยเชื่อมเลข ปปช. 13 หลัก เลิกตกหล่น เลิกซ้ำซ้อน!!	news.trueid.net	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
07 ก.พ. 2565	ชำแหละนิยาม'คนจน' ลุยเชื่อมเลข ปปช. 13 หลัก เลิกตกหล่น เลิกซ้ำซ้อน!!	theworldnews.net	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
07 ก.พ. 2565	ชำแหละนิยาม'คนจน' ลุยเชื่อมเลข ปปช. 13 หลัก เลิกตกหล่น เลิกซ้ำซ้อน!!	matichon.co.th	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร

วันที่เผยแพร่/ วันออกอากาศ	หัวข้อ	แหล่งเผยแพร่ผลงาน	นักวิจัย
08 ก.พ. 2565	ชำแหละนิยาม'คนจน' ลุยเชื่อมเลข ปปช. 13 หลัก เลิกตกหล่น เลิกซ้ำซ้อน!!	มติชน (กรอบบ่าย)	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
11 ก.พ. 2565	คอลัมน์ เศรษฐกิจ: จับตาลงทะเบียนบัตรคนจน รอบใหม่ ตะแกรงร่อนคัดแยก 'รวย-จน' ได้จริง หรือแค่เรียกคะแนน...กลืนเลือกตั้งโซยหึ่ง!	มติชนสุดสัปดาห์	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
11 ก.พ. 2565	คอลัมน์ เศรษฐกิจ: จับตาลงทะเบียนบัตรคนจน รอบใหม่ ตะแกรงร่อนคัดแยก 'รวย-จน' ได้จริง หรือแค่เรียกคะแนน...กลืนเลือกตั้งโซยหึ่ง!	today.line.me	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
11 ก.พ. 2565	คอลัมน์ เศรษฐกิจ: จับตาลงทะเบียนบัตรคนจน รอบใหม่ ตะแกรงร่อนคัดแยก 'รวย-จน' ได้จริง หรือแค่เรียกคะแนน...กลืนเลือกตั้งโซยหึ่ง!	matichonweekly.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
16 ก.พ. 2565	เปิดมุมมองนักวิชาการเห็นด้วยหรือไม่ ลดภาษี สรรพสามิตรน้ำมันดีเซล 3 บาท/ลิตร 3 เดือน ทำรัฐสูญรายได้ 1.7 หมื่นล้านบาท	facebook: NationOnline	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
17 ก.พ. 2565	ลดภาษีดีเซล 'กต' ค่าครองชีพ? ช่วยประชาชน	today.line.me	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
17 ก.พ. 2565	ลดภาษีดีเซล 'กต' ค่าครองชีพ? ช่วยประชาชน	bangkokbiznews.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
24 ก.พ. 2565	Public Policy Forum:อนาคตประเทศไทยใน 10 มิติ	Facebook · สถาบันคลัง สมองของชาติ	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
08 มี.ค. 2565	แนวโน้มเงินเพื่อทะยาน ชำเติมคนรายได้น้อย- เอสเอ็มอี	มติชน (กรอบบ่าย)	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
07 มี.ค. 2565	แนวโน้มเงินเพื่อทะยาน ชำเติมคนรายได้น้อย- เอสเอ็มอี	theworldnews.net	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
07 มี.ค. 2565	แนวโน้มเงินเพื่อทะยาน ชำเติมคนรายได้น้อย- เอสเอ็มอี	matichon.co.th	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
14 มี.ค. 2565	ยกเว้นภาษี ปลูกขวัญ 'สตาร์ทอัพไทย' เอกชนรุก ต่อ...ปลดล็อกระบบนิเวศธุรกิจ	theworldnews.net	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
14 มี.ค. 2565	ยกเว้นภาษี ปลูกขวัญ 'สตาร์ทอัพไทย' เอกชนรุก ต่อ...ปลดล็อกระบบนิเวศธุรกิจ	matichon.co.th	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
14 มี.ค. 2565	ยกเว้นภาษี ปลูกขวัญ 'สตาร์ทอัพไทย' เอกชนรุก ต่อ...ปลดล็อกระบบนิเวศธุรกิจ	wearecp.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
15 มี.ค. 2565	ยกเว้นภาษี ปลูกขวัญ 'สตาร์ทอัพไทย' เอกชนรุก ต่อ...ปลดล็อกระบบนิเวศธุรกิจ	มติชน (กรอบบ่าย)	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร

วันที่เผยแพร่/ วันออกอากาศ	หัวข้อ	แหล่งเผยแพร่ผลงาน	นักวิจัย
22 มี.ค. 2565	แผนยุทธศาสตร์ ก.ล.ต. กับทิศทางเศรษฐกิจและตลาดทุนปี 2565	ข่าวหุ้น	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
22 มี.ค. 2565	แผนยุทธศาสตร์ ก.ล.ต. กับทิศทางเศรษฐกิจและตลาดทุนปี 2565	ไทยโพสต์	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
22 มี.ค. 2565	ความฝัน! สตาร์ทอัพไทยแลนด์ เทียบชั้นยูนิคอร์น ไขแค้นกเว้นภาษี เจ้าส่วนน้อย มองหา 'คู่อิ่ง บิสซิเนส'	today.line.me	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
23 มี.ค. 2565	แผนยุทธศาสตร์ ก.ล.ต. กับทิศทางเศรษฐกิจและตลาดทุนปี 2565	แนวหน้า	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
23 มี.ค. 2565	แผนยุทธศาสตร์ ก.ล.ต. กับทิศทางเศรษฐกิจและตลาดทุนปี 2565	naewna.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
25 มี.ค. 2565	ก.ล.ต. เผยแผนยุทธศาสตร์ ปี 2565 - 2567 มุ่งพลิกฟื้นประเทศไทยสู่ความเข้มแข็งและเติบโตอย่างยั่งยืน	thaipublica.org	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
25 มี.ค. 2565	ทีดีอาร์ไอ ห่วงรัฐบาลหมดกระสุนกระสุน ศก. ท่ามกลางความเสี่ยงรอบด้านเพิ่มขึ้น	today.line.me	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
25 มี.ค. 2565	ทีดีอาร์ไอ ห่วงรัฐบาลหมดกระสุนกระสุน ศก. ท่ามกลางความเสี่ยงรอบด้านเพิ่มขึ้น	khao24h.net	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
25 มี.ค. 2565	ก.ล.ต. เผยแผนยุทธศาสตร์ ปี 2565 - 2567 มุ่งพลิกฟื้นประเทศไทยสู่ความเข้มแข็งและเติบโตอย่างยั่งยืน	worldbusiness-th.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
25 มี.ค. 2565	ทีดีอาร์ไอ ห่วงรัฐบาลหมดกระสุนกระสุน ศก. ท่ามกลางความเสี่ยงรอบด้านเพิ่มขึ้น	mgronline.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
25 มี.ค. 2565	ทีดีอาร์ไอ ห่วงรัฐบาลหมดกระสุนกระสุน ศก. ท่ามกลางความเสี่ยงรอบด้านเพิ่มขึ้น	thainews.easybranches.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
25 มี.ค. 2565	ทีดีอาร์ไอ ห่วงรัฐบาลหมดกระสุนกระสุน ศก. ท่ามกลางความเสี่ยงรอบด้านเพิ่มขึ้น	siamlandbank.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
25 มี.ค. 2565	ก.ล.ต. เผยแผนยุทธศาสตร์ ปี 2565 - 2567 มุ่งพลิกฟื้นประเทศไทยสู่ความเข้มแข็งและเติบโตอย่างยั่งยืน	zoombusinessnews.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร

วันที่เผยแพร่/ วันออกอากาศ	หัวข้อ	แหล่งเผยแพร่ผลงาน	นักวิจัย
25 มี.ค. 2565	ก.ล.ต. เผยแผนยุทธศาสตร์ ปี 2565 - 2567 มุ่งพลิกฟื้นประเทศไทยสู่ความเข้มแข็งและเติบโตอย่างยั่งยืน	forbesthailand.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
25 มี.ค. 2565	ก.ล.ต. เผยแผนยุทธศาสตร์ ปี 2565 - 2567 มุ่งพลิกฟื้นประเทศไทยสู่ความเข้มแข็งและเติบโตอย่างยั่งยืน	bangkok-today.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
25 มี.ค. 2565	ก.ล.ต. เผยแผนยุทธศาสตร์ ปี 2565 - 2567 มุ่งพลิกฟื้นประเทศไทยสู่ความเข้มแข็งและเติบโตอย่างยั่งยืน	businesslineandlife.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
25 มี.ค. 2565	ก.ล.ต. เผยแผนยุทธศาสตร์ ปี 2565 - 2567 มุ่งพลิกฟื้นประเทศไทยสู่ความเข้มแข็งและเติบโตอย่างยั่งยืน	wealthnbiz.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
25 มี.ค. 2565	ก.ล.ต. เผยแผนยุทธศาสตร์ ปี 2565 - 2567 มุ่งพลิกฟื้นประเทศไทยสู่ความเข้มแข็งและเติบโตอย่างยั่งยืน	hoonsmart.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
25 มี.ค. 2565	ก.ล.ต. เผยแผนยุทธศาสตร์ ปี 2565 - 2567 มุ่งพลิกฟื้นประเทศไทยสู่ความเข้มแข็งและเติบโตอย่างยั่งยืน	moneylifeneews.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
25 มี.ค. 2565	ก.ล.ต. เผยแผนยุทธศาสตร์ ปี 2565 - 2567 มุ่งพลิกฟื้นประเทศไทยสู่ความเข้มแข็งและเติบโตอย่างยั่งยืน	siamrath.co.th	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
25 มี.ค. 2565	ก.ล.ต. เผยแผนยุทธศาสตร์ ปี 2565 - 2567 มุ่งพลิกฟื้นประเทศไทยสู่ความเข้มแข็งและเติบโตอย่างยั่งยืน	ddpostnews.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
25 มี.ค. 2565	ก.ล.ต. เผยแผนยุทธศาสตร์ ปี 2565 - 2567 มุ่งพลิกฟื้นประเทศไทยสู่ความเข้มแข็งและเติบโตอย่างยั่งยืน	banmuang.co.th	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
25 มี.ค. 2565	TOPICSTODAY: ก.ล.ต.แถลงแผนยุทธศาสตร์ปี 65/ศูนย์วิจัยกสิกรฯ แถลงวิกฤตรัสเซีย-ยูเครนผลกระทบต่อศก.ไทย	today.line.me	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร

วันที่เผยแพร่/ วันออกอากาศ	หัวข้อ	แหล่งเผยแพร่ผลงาน	นักวิจัย
25 มี.ค. 2565	TOPICSTODAY: ก.ล.ต.แถลงแผนยุทธศาสตร์ปี 65/ศูนย์วิจัยกสิกรฯ แถลงวิกฤตर्सเซีย-ยูเครนผลต่อศก.ไทย	infoquest.co.th	ดร.นณริฎิ พิศลยบุตร
25 มี.ค. 2565	TOPICSTODAY: ก.ล.ต.แถลงแผนยุทธศาสตร์ปี 65/ศูนย์วิจัยกสิกรฯ แถลงวิกฤตर्सเซีย-ยูเครนผลต่อศก.ไทย	ryt9.com	ดร.นณริฎิ พิศลยบุตร
28 มี.ค. 2565	สงกรานต์จองรร.ฮวบ80% สงขลาลันเปิดดำน ช่วยศก. ห้างแตกต่อคิวซื้อ'นาฬิกา' สวอชเล็ก ขาย-ให้ออนไลน์	มติชน (กรอบบ่าย)	ดร.นณริฎิ พิศลยบุตร
29 มี.ค. 2565	เจาะปรากฎการณั "ลิซ่าเอฟเฟกต์" กระดับ เศรษฐกิจ-แทรกวัฒนธรรม กลยุทธ์ที่ไทยต้อง เร็ยเรียนรู้	mgronline.com	ดร.นณริฎิ พิศลยบุตร
30 มี.ค. 2565	เจาะปรากฎการณั "ลิซ่าเอฟเฟกต์" กระดับ เศรษฐกิจ-แทรกวัฒนธรรม กลยุทธ์ที่ไทยต้อง เร็ยเรียนรู้	ผู้จัดการรายวัน 360 องศา	ดร.นณริฎิ พิศลยบุตร
30 มี.ค. 2565	คอลัมน์ เดินหน้าชน: รบ.ยังพอมีเวลา	มติชน	ดร.นณริฎิ พิศลยบุตร
30 มี.ค. 2565	คอลัมน์ เดินหน้าชน: รบ.ยังพอมีเวลา	มติชน (กรอบบ่าย)	ดร.นณริฎิ พิศลยบุตร
02 เม.ย. 2565	ผู้เชี่ยวชาญเศรษฐกิจและตลาดทุน เผยมุมมองต่อ แผนยุทธศาสตร์ ก.ล.ต.	zoombusinessnews.com	ดร.นณริฎิ พิศลยบุตร
02 เม.ย. 2565	ผู้เชี่ยวชาญเศรษฐกิจและตลาดทุน เผยมุมมองต่อ แผนยุทธศาสตร์ ก.ล.ต.	facebook: บลูชิพ	ดร.นณริฎิ พิศลยบุตร
03 เม.ย. 2565	ผู้เชี่ยวชาญเศรษฐกิจและตลาดทุน เผยมุมมองต่อ แผนยุทธศาสตร์ ก.ล.ต.	mbamagazine.net	ดร.นณริฎิ พิศลยบุตร
03 เม.ย. 2565	ผู้เชี่ยวชาญเศรษฐกิจและตลาดทุน เผยมุมมองต่อ แผนยุทธศาสตร์ ก.ล.ต.	digitalmore.co	ดร.นณริฎิ พิศลยบุตร
04 เม.ย. 2565	ผู้เชี่ยวชาญเศรษฐกิจและตลาดทุน เผยมุมมองต่อ แผนยุทธศาสตร์ ก.ล.ต.	siamrath.co.th	ดร.นณริฎิ พิศลยบุตร
08 เม.ย. 2565	คอลัมน์ เศรษฐกิจ: การเมืองระอู... จับตาเลือกตั้ง ผู้ว่าฯ ส่อเค้าวุ่น หรือสร้างเม็ดเงินมหาศาลพื้น ศก.	มติชนสุดสัปดาห์	ดร.นณริฎิ พิศลยบุตร
11 เม.ย. 2565	ไซด์เอฟเฟกต์ภาษีที่ดิน100% ซ้ำเติมธุรกิจ 'แลนด์ลอร์ด'พลิกทำ'เกษตร-ตลาดนัด' -	มติชน	ดร.นณริฎิ พิศลยบุตร

วันที่เผยแพร่/ วันออกอากาศ	หัวข้อ	แหล่งเผยแพร่ผลงาน	นักวิจัย
12 เม.ย. 2565	ไซด์เอฟเฟกต์ภาษีที่ดิน100% ซ้ำเติมธุรกิจ 'แลนด์ลอร์ด'พลิกทำ'เกษตร-ตลาดนัด' -	มติชน (กรอบ่าย)	ดร.ณรรีภูมิ พิศลยบุตร
11 เม.ย. 2565	การเมืองระอุ... จับตาเลือกตั้งผู้ว่าฯ ส่อเค้าวุ่น หรือสร้างเม็ดเงินมหาศาลพื้น ศก. บทความ เศรษฐกิจ	today.line.me	ดร.ณรรีภูมิ พิศลยบุตร
11 เม.ย. 2565	ไซด์เอฟเฟกต์ภาษีที่ดิน 100% ซ้ำเติมธุรกิจ 'แลนด์ลอร์ด'พลิกทำ'เกษตร-ตลาดนัด'	news.trueid.net	ดร.ณรรีภูมิ พิศลยบุตร
11 เม.ย. 2565	ไซด์เอฟเฟกต์ภาษีที่ดิน 100% ซ้ำเติมธุรกิจ 'แลนด์ลอร์ด'พลิกทำ'เกษตร-ตลาดนัด'	theworldnews.net	ดร.ณรรีภูมิ พิศลยบุตร
11 เม.ย. 2565	ไซด์เอฟเฟกต์ภาษีที่ดิน 100% ซ้ำเติมธุรกิจ 'แลนด์ลอร์ด'พลิกทำ'เกษตร-ตลาดนัด'	matichon.co.th	ดร.ณรรีภูมิ พิศลยบุตร
12 เม.ย. 2565	ไซด์เอฟเฟกต์ภาษีที่ดิน 100% ซ้ำเติมธุรกิจ 'แลนด์ลอร์ด'พลิกทำ'เกษตร-ตลาดนัด'	reic.or.th	ดร.ณรรีภูมิ พิศลยบุตร
12 เม.ย. 2565	การเมืองระอุ... จับตาเลือกตั้งผู้ว่าฯ ส่อเค้าวุ่น หรือสร้างเม็ดเงินมหาศาลพื้น ศก. บทความ เศรษฐกิจ	matichonweekly.com	ดร.ณรรีภูมิ พิศลยบุตร
15 เม.ย. 2565	คอลัมน์ เศรษฐกิจ: เอฟเฟกต์รัฐรีด 'ภาษีที่ดิน 100%' 'ธุรกิจ' สะอื้น 'แลนด์ลอร์ด' ไม่สะท้าน	มติชนสุดสัปดาห์	ดร.ณรรีภูมิ พิศลยบุตร
16 เม.ย. 2565	โปรดเกล้าฯ'5กสทช.' 'นพ.สรณ'นั่งประธาน	มติชน (กรอบ่าย)	ดร.ณรรีภูมิ พิศลยบุตร
15 เม.ย. 2565	โปรดเกล้าฯ'5กสทช.' 'นพ.สรณ'นั่งประธาน	มติชน	ดร.ณรรีภูมิ พิศลยบุตร
19 เม.ย. 2565	เอฟเฟกต์รัฐรีด 'ภาษีที่ดิน 100%' 'ธุรกิจ' สะอื้น 'แลนด์ลอร์ด' ไม่สะท้าน	today.line.me	ดร.ณรรีภูมิ พิศลยบุตร
19 เม.ย. 2565	เอฟเฟกต์รัฐรีด 'ภาษีที่ดิน 100%' 'ธุรกิจ' สะอื้น 'แลนด์ลอร์ด' ไม่สะท้าน	matichonweekly.com	ดร.ณรรีภูมิ พิศลยบุตร
20 เม.ย. 2565	รัฐบาลจ่อกู้เพิ่มอีก แก้ไม่ตรงเป้า? กระตุ้น เศรษฐกิจชะงัก	thainews.easybranches.c om	ดร.ณรรีภูมิ พิศลยบุตร
20 เม.ย. 2565	LIVE รัฐบาลจ่อกู้เพิ่มอีก แก้ไม่ตรงเป้า? กระตุ้น เศรษฐกิจชะงัก	facebook: WorkpointEntertainment	ดร.ณรรีภูมิ พิศลยบุตร
20 เม.ย. 2565	LIVE รัฐบาลจ่อกู้เพิ่มอีก แก้ไม่ตรงเป้า? กระตุ้น เศรษฐกิจชะงัก	facebook: WorkpointTODAY	ดร.ณรรีภูมิ พิศลยบุตร
25 เม.ย. 2565	เปิดมาตรการ 'ฟื้นฟู' ประเทศ ฟังมุมมอง TDRI	bangkokbiznews.com	ดร.ณรรีภูมิ พิศลยบุตร

วันที่เผยแพร่/ วันออกอากาศ	หัวข้อ	แหล่งเผยแพร่ผลงาน	นักวิจัย
28 เม.ย. 2565	สหวิทยาการฯ SPU จัดงาน SITI Hacker : Final Project ดึงผู้ประกอบการตัวจริง มาให้ความรู้ พร้อมเข้าสู่การทำธุรกิจในอนาคต	blog.addnine.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
28 เม.ย. 2565	วิเคราะห์สาเหตุและคาดการณ์จุดจบสถานการณ์ราคาสินค้าปรับตัวสูงขึ้นกับ ดร.นณริฎ พิศลยบุตร	facebook: ThaiPBS	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
28 เม.ย. 2565	จับสัญญาณ "ข้าวของแพง" ขึ้นราคา "ระลอกใหม่"	facebook: ตอบโจทย์ThaiPBS	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
28 เม.ย. 2565	จับสัญญาณ "ข้าวของแพง" ขึ้นราคา "ระลอกใหม่" : ตอบโจทย์	Thai PBS	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
03 พ.ค. 2565	ค่าแรงขั้นต่ำเท่าไร นายจ้าง-ลูกจ้าง อยู่ได้	Youtube: TV5HD1	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
06 พ.ค. 2565	คอลัมน์ เขี้ยววลาลม: 'กาโตะ' ยังแน่นกว่า '3 ป.'	มติชนสุดสัปดาห์	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
09 พ.ค. 2565	วิกฤติค่าครองชีพแสนแพง กระทบหนัก'หนี้ครัวเรือน'	เดลินิวส์ (กรอบบ่าย)	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
07 พ.ค. 2565	ราคาน้ำมันวันนี้ ยุคน้ำมันแพง หัวนี้! เบนซินทะเล 2 ลิตร 100 บาท	today.line.me	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
07 พ.ค. 2565	ราคาน้ำมันวันนี้ ยุคน้ำมันแพง หัวนี้! เบนซินทะเล 2 ลิตร 100 บาท	facebook: SpringNews	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
09 พ.ค. 2565	วิกฤติค่าครองชีพแสนแพง กระทบหนัก'หนี้ครัวเรือน'	เดลินิวส์	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
09 พ.ค. 2565	กาโตะ' ยังแน่นกว่า '3 ป.'	matichonweekly.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
11 พ.ค. 2565	อำนาจประชาชน 65 Ep.5 - ภาษีที่ดิน แก้ปัญหาเก่า สร้างปัญหาใหม่? (2)	Youtube Jomquan	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
12 พ.ค. 2565	หวั่นเงินออมหมดก่อนแก่ ดาหน้าด้าน ครม.แก้กฎหมายเงินชราภาพ	ไทยรัฐ	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
12 พ.ค. 2565	หวั่นเงินออมหมดก่อนแก่ ดาหน้าด้าน ครม.แก้กฎหมายเงินชราภาพ	thaitrend.net	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
12 พ.ค. 2565	หวั่นเงินออมหมดก่อนแก่ ดาหน้าด้าน ครม.แก้กฎหมายเงินชราภาพ	thairath.co.th	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
12 พ.ค. 2565	TDRi หัวนี้ 'เงินออม' หด หลังใช้เงินชราภาพล่วงหน้า	bangkokbiznews.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร

วันที่เผยแพร่/ วันออกอากาศ	หัวข้อ	แหล่งเผยแพร่ผลงาน	นักวิจัย
12 พ.ค. 2565	TDRi หัวข้อ 'เงินออม' หด หลังใช้เงินชราภาพ ล่วงหน้า	today.line.me	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
12 พ.ค. 2565	TDRi หัวข้อ 'เงินออม' หด หลังใช้เงินชราภาพ ล่วงหน้า	nationtv.tv	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
13 พ.ค. 2565	รุมค้านถอน "เงินชราภาพ" มาใช้จ่าย	ไทยรัฐ (กรอบข่าย)	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
13 พ.ค. 2565	สื่อบหน้า 1: ปี65ของแพงลาถยว ปรบ3สูตรไทย ต้องรอด	ไทยรัฐ (กรอบข่าย)	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
13 พ.ค. 2565	รายงานพิเศษ: ปรกนสังคมเป็ดทง '3 ขอ' ข่ว ดีหรือข่วร้ย	ข่วหุ่น	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
13 พ.ค. 2565	สื่อบหน้า 1: ปี65ของแพงลาถยว ปรบ3สูตรไทย ต้องรอด	thairath.co.th	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
12 พ.ค. 2565	TDRi คั่นแก 'พ.ร.บ.ปรกนสังคม' หวันเงินออม ชราภาพทอนสูงอายุหดหาย	btimes.biz	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
12 พ.ค. 2565	ปรกนสังคมเป็ดขั่นทอน 'ใช้' เงินชราภาพ	today.line.me	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
13 พ.ค. 2565	ปี 2565 ของแพงลาถยว ปรบ 3 สูตรไทยต้อง รอด	theworldnews.net	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
16 พ.ค. 2565	ปรกนสังคมเป็ดทง '3 ขอ' ข่วดีหรือข่วร้ย	today.line.me	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
16 พ.ค. 2565	ปรกนสังคมเป็ดทง '3 ขอ' ข่วดีหรือข่วร้ย	kaohoon.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
18 พ.ค. 2565	อุม'ดีเซล' 2 เดือน แลท 2 หมั้นลั่น...ค้มค่า?	bangkokbiznews.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
18 พ.ค. 2565	อุม'ดีเซล' 2 เดือน แลท 2 หมั้นลั่น...ค้มค่า?	Youtube: กรุงเทพธุรกิจ	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
18 พ.ค. 2565	อุม'ดีเซล' 2 เดือน แลท 2 หมั้นลั่น...ค้มค่า?	today.line.me	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
21 พ.ค. 2565	สื่อบหน้า 1: บาทอ้อนขั่นต้นทุนสูง เฝิมภาระค่า ครองชีพ	ไทยรัฐ (กรอบข่าย)	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
21 พ.ค. 2565	สื่อบหน้า 1: บาทอ้อนขั่นต้นทุนสูง เฝิมภาระค่า ครองชีพ	ไทยรัฐ	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
21 พ.ค. 2565	สื่อบหน้า 1: บาทอ้อนขั่นต้นทุนสูง เฝิมภาระค่า ครองชีพ	thairath.co.th	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
21 พ.ค. 2565	เสวนาออนไลน์ Covid-19 กับการกลัว:กลัวโค วิด- กลัววัคซีน-กลัวอด	สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
23 พ.ค. 2565	แนคควัก1หมั้นลั่นพืนฟูศก.	มติชน	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
23 พ.ค. 2565	นักวิชาการทีดีอาร์ไอแนะใช้งบ1หมั้นล.พืนศก. เลิกแจกเยียวยา-ชุดบ่อ-ทำถนน	msn.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร

วันที่เผยแพร่/ วันออกอากาศ	หัวข้อ	แหล่งเผยแพร่ผลงาน	นักวิจัย
23 พ.ค. 2565	นักวิชาการที่ตีอาร์ไอแฉะใช้งบ1หมื่นล.ฟื้นศก. เลิกแจกเหี้ยมยา-ชุดบ่อ-ทำถนน	today.line.me	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
23 พ.ค. 2565	นักวิชาการที่ตีอาร์ไอแฉะใช้งบ1หมื่นล.ฟื้นศก. เลิกแจกเหี้ยมยา-ชุดบ่อ-ทำถนน	matichon.co.th	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
23 พ.ค. 2565	นักวิชาการที่ตีอาร์ไอแฉะใช้งบ1หมื่นล.ฟื้นศก. เลิกแจกเหี้ยมยา-ชุดบ่อ-ทำถนน	theworldnews.net	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
24 พ.ค. 2565	ทีดีอาร์ไอแฉะ1หมื่นล.ฟื้นศก. เชียงใหม่ทยอย เปิดผับ-บาร์'	มติชน (กรอปปาย)	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
26 พ.ค. 2565	ไร่กล้วยกลางกรุง เลี้ยงภาชีที่ดินจริงหรือ?	today.line.me	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
26 พ.ค. 2565	ไร่กล้วยกลางกรุง เลี้ยงภาชีที่ดินจริงหรือ?	pptvhd36.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
30 พ.ค. 2565	ทีดีอาร์ไอซั่มหนักรั้วเรือน เน้นกู้บริโภค	มติชน (กรอปปาย)	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
31 พ.ค. 2565	วิกฤตหนักรั้วเรือนไทย นักวิชาการฉะ ปชช.ไม่ แคร์กฎ กลไกรัฐ-แบงก์ปิดเปี้ยว!	มติชน (กรอปปาย)	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
30 พ.ค. 2565	มรสุม 3 ลูก Perfect Storm จ่อขย่ม ศก.โลก โจทย์หินไทยต้องรับมือ	today.line.me	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
30 พ.ค. 2565	มรสุม 3 ลูก Perfect Storm จ่อขย่ม ศก.โลก โจทย์หินไทยต้องรับมือ	thansettakij.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
30 พ.ค. 2565	วิกฤตหนักรั้วเรือนไทย นักวิชาการฉะ ปชช.ไม่ แคร์กฎ กลไกรัฐ-แบงก์ปิดเปี้ยว!	theworldnews.net	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
30 พ.ค. 2565	วิกฤตหนักรั้วเรือนไทย นักวิชาการฉะ ปชช.ไม่ แคร์กฎ กลไกรัฐ-แบงก์ปิดเปี้ยว!	matichon.co.th	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
30 พ.ค. 2565	วิกฤตหนักรั้วเรือนไทย นักวิชาการฉะ ปชช.ไม่ แคร์กฎ กลไกรัฐ-แบงก์ปิดเปี้ยว!	facebook: ฐานเศรษฐกิจ	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
31 พ.ค. 2565	"Perfect Storm" สะเทือนเศรษฐกิจโลกแคไหน	today.line.me	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
31 พ.ค. 2565	"Perfect Storm" สะเทือนเศรษฐกิจโลกแคไหน	thansettakij.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
01 มิ.ย. 2565	"Perfect Storm" สะเทือนเศรษฐกิจโลกแคไหน	blockdit.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
03 มิ.ย. 2565	Doubts linger over job situation	Bangkok Post	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
03 มิ.ย. 2565	คอลัมน์ เศรษฐกิจ: หนักรั้วเรือนพุ่งปรี๊ด...กว่า 90% จิตพิ่ สภาพการณ์เศรษฐกิจบีบบังคับ หรือ รบ.อัดมาตรการสร้างความเคยชิน	มติชนสุดสัปดาห์	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
03 มิ.ย. 2565	Doubts linger over job situation	bangkokpost.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
03 มิ.ย. 2565	Doubts linger over job situation	theworldnews.net	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร

วันที่เผยแพร่/ วันออกอากาศ	หัวข้อ	แหล่งเผยแพร่ผลงาน	นักวิจัย
06 มิ.ย. 2565	เศรษฐกิจติดบ้าน - เคลียร์ข้อสงสัย ค่าน้ำมัน เชื้อเพลิงไทยทำไมถึงแพง ?	program.thaipbs.or.th	ดร.นณริฏ พิศลยบุตร
06 มิ.ย. 2565	เศรษฐกิจติดบ้าน - เคลียร์ข้อสงสัย ค่าน้ำมัน เชื้อเพลิงไทยทำไมถึงแพง ?	facebook: ThaiPBS	ดร.นณริฏ พิศลยบุตร
06 มิ.ย. 2565	เศรษฐกิจติดบ้าน - เคลียร์ข้อสงสัย ค่าน้ำมัน เชื้อเพลิงไทยทำไมถึงแพง ?	facebook: ThaiPBSPodcast	ดร.นณริฏ พิศลยบุตร
06 มิ.ย. 2565	เศรษฐกิจติดบ้าน - เคลียร์ข้อสงสัย ค่าน้ำมัน เชื้อเพลิงไทยทำไมถึงแพง ?	Youtube: ThaiPBS	ดร.นณริฏ พิศลยบุตร
07 มิ.ย. 2565	หนี้ครัวเรือนพุ่งปรี๊ด...กว่า 90% จีดีพี สภาพการณ์เศรษฐกิจบีบบังคับ หรือ ระบาด มาตรการสร้างความเคยชิน/บทความเศรษฐกิจ	today.line.me	ดร.นณริฏ พิศลยบุตร
07 มิ.ย. 2565	หนี้ครัวเรือนพุ่งปรี๊ด...กว่า 90% จีดีพี สภาพการณ์เศรษฐกิจบีบบังคับ หรือ ระบาด มาตรการสร้างความเคยชิน/บทความเศรษฐกิจ	matichonweekly.com	ดร.นณริฏ พิศลยบุตร
07 มิ.ย. 2565	นักวิชาการ TDRi ชี้เงินเฟ้องานหิน หนี้รัฐอ่วม กลุ่มหาเช้ากินค่ำ	today.line.me	ดร.นณริฏ พิศลยบุตร
07 มิ.ย. 2565	นักวิชาการ TDRi ชี้เงินเฟ้องานหิน หนี้รัฐอ่วม กลุ่มหาเช้ากินค่ำ	news.thaipbs.or.th	ดร.นณริฏ พิศลยบุตร
07 มิ.ย. 2565	นักวิชาการ TDRi ชี้เงินเฟ้องานหิน หนี้รัฐอ่วม กลุ่มหาเช้ากินค่ำ	facebook: ThaiPBS	ดร.นณริฏ พิศลยบุตร
07 มิ.ย. 2565	นักวิชาการ TDRi ชี้เงินเฟ้องานหิน หนี้รัฐอ่วม กลุ่มหาเช้ากินค่ำ	facebook: ThaiPBSNews	ดร.นณริฏ พิศลยบุตร
07 มิ.ย. 2565	นักวิชาการ TDRi ชี้เงินเฟ้องานหิน หนี้รัฐอ่วม กลุ่มหาเช้ากินค่ำ	Twitter: ThaiPBS	ดร.นณริฏ พิศลยบุตร
07 มิ.ย. 2565	นักวิชาการ TDRi ชี้เงินเฟ้องานหิน หนี้รัฐอ่วม กลุ่มหาเช้ากินค่ำ	Twitter: ThaiPBSNews	ดร.นณริฏ พิศลยบุตร
07 มิ.ย. 2565	นักวิชาการ TDRi ชี้เงินเฟ้องานหิน หนี้รัฐอ่วม กลุ่มหาเช้ากินค่ำ	Youtube: Thai PBS News	ดร.นณริฏ พิศลยบุตร
17 มิ.ย. 2565	คอลัมน์ เศรษฐกิจ: เงินเฟ้อ-สงคราม-น้ำมันพุ่ง โจทย์หินท้าทายรัฐบาล เร่งอัดลงทุน โหม ท่องเที่ยวฝ่าวิกฤต	มติชนสุดสัปดาห์	ดร.นณริฏ พิศลยบุตร

วันที่เผยแพร่/ วันออกอากาศ	หัวข้อ	แหล่งเผยแพร่ผลงาน	นักวิจัย
19 มิ.ย. 2565	คอลัมน์ ทางออกนอกตำรา: Perfect Storm "มหาพายุเศรษฐกิจ"	ฐานเศรษฐกิจ	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
20 มิ.ย. 2565	ส่อง 'มาตรการรัฐ' แก้ปัญหาตรงจุดหรือไม่?	today.line.me	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
20 มิ.ย. 2565	ส่อง 'มาตรการรัฐ' แก้ปัญหาตรงจุดหรือไม่?	bangkokbiznews.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
21 มิ.ย. 2565	เงินเพื่อ-สงคราม-น้ำมันพุ่ง โจทย์หินท้าทาย รัฐบาล เร่งอัดลงทุน โหมท่องเที่ยวฝ่าวิกฤต	today.line.me	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
21 มิ.ย. 2565	เงินเพื่อ-สงคราม-น้ำมันพุ่ง โจทย์หินท้าทาย รัฐบาล เร่งอัดลงทุน โหมท่องเที่ยวฝ่าวิกฤต	matichonweekly.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
24 มิ.ย. 2565	บ่อนกาสิโนเสรี ข้อดี ข้อเสีย ต้องคลำเบาให้ชัด ตั้งรับให้รอบคอบ	thairath.co.th	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
24 มิ.ย. 2565	เศรษฐกิจติดบ้าน - ไชรห้สความเหลื่อมล้ำของ เศรษฐกิจไทย	program.thaipbs.or.th	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
24 มิ.ย. 2565	เศรษฐกิจติดบ้าน - ไชรห้สความเหลื่อมล้ำของ เศรษฐกิจไทย	facebook: ThaiPBS	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
24 มิ.ย. 2565	เศรษฐกิจติดบ้าน - ไชรห้สความเหลื่อมล้ำของ เศรษฐกิจไทย	facebook: ThaiPBSPodcast	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
27 มิ.ย. 2565	เศรษฐกิจแบบ Stagflation กับ Recession ต่างกันอย่างไร อะไรน่ากลัวกว่า	today.line.me	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
27 มิ.ย. 2565	เศรษฐกิจแบบ Stagflation กับ Recession ต่างกันอย่างไร อะไรน่ากลัวกว่า	thansettakij.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
28 มิ.ย. 2565	ซอฟต์แวร์เวอร์ 'ไทย' ยังไงต่อดี?	มติชน (กรอบ่าย)	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
28 มิ.ย. 2565	รู้จัก "ซอฟต์แวร์" 3 ประเทศที่อปทรี 'สุดต๊าย' ของโลก แทรกซิมอยู่ใน 'วิถีไทย' แบบไม่ รู้ตัว	today.line.me	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
28 มิ.ย. 2565	รู้จัก "ซอฟต์แวร์" 3 ประเทศที่อปทรี 'สุดต๊าย' ของโลก แทรกซิมอยู่ใน 'วิถีไทย' แบบไม่ รู้ตัว	matichon.co.th	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
10 ก.ค. 2565	คอลัมน์ เศรษฐกิจ 3 นาที: การพิจารณาควบรวม ธุรกิจ: ประเด็นสำคัญที่ภาครัฐต้องตอบกับ ประชาชน	ฐานเศรษฐกิจ	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร

วันที่เผยแพร่/ วันออกอากาศ	หัวข้อ	แหล่งเผยแพร่ผลงาน	นักวิจัย
22 ก.ค. 2565	คอลัมน์ เศรษฐกิจ: ระเบิดเวลา... ขาดแรงงาน พ่วง ขึ้นค่าจ้าง สกิดรัฐบาล 'ต้องสมดุล-ไม่ใช่ เกมการเมือง'	มติชนสุดสัปดาห์	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
26 ก.ค. 2565	ระเบิดเวลา... ขาดแรงงาน พ่วง ขึ้นค่าจ้าง สกิด รัฐบาล 'ต้องสมดุล-ไม่ใช่เกมการเมือง'	today.line.me	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
26 ก.ค. 2565	ระเบิดเวลา... ขาดแรงงาน พ่วง ขึ้นค่าจ้าง สกิด รัฐบาล 'ต้องสมดุล-ไม่ใช่เกมการเมือง'	matichonweekly.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
31 ก.ค. 2565	ตัวเลขเงินเพื่อโลกพุงทะยาน จุดเศรษฐกิจถดถอย จับตาเศรษฐกิจไทย ฝ่าวิกฤตผันร้ายเงินเพื่อสูงสุด ในรอบ 13 ปี ทิศทางการฟื้นเศรษฐกิจ นับจากนี้ จะเป็นอย่างไร ร่วมไขคำตอบ UNLOCK กับ ดร.นณริฎ พิศลยบุตร ใน "The key ไขการเมือง เรื่องใกล้ตัว"	facebook: วิทย์และ โทรทัศน์รัฐสภา	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
01 ส.ค. 2565	กะเทาะเปลือก 'คนละครึ่ง' เฟส 5 ฟังมุมมอง TDRI	today.line.me	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
01 ส.ค. 2565	กะเทาะเปลือก 'คนละครึ่ง' เฟส 5 ฟังมุมมอง TDRI	bangkokbiznews.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
04 ส.ค. 2565	ยันขึ้นค่าไฟ4.72บ.-ไม่รี้อ	มติชน	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
04 ส.ค. 2565	ค่าไฟขึ้นชั่วคราว! เป็น 4.72 บาท/หน่วย กรร.ห่วง เงินเพื่อเพิ่มอีก - ผู้เชี่ยวชาญชี้เศรษฐกิจไทยจะ ฟื้นตัวปี 66	headtopics.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
04 ส.ค. 2565	ค่าไฟขึ้นชั่วคราว! เป็น 4.72 บาท/หน่วย กรร.ห่วง เงินเพื่อเพิ่มอีก - ผู้เชี่ยวชาญชี้เศรษฐกิจไทยจะ ฟื้นตัวปี 66	ch3plus.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
04 ส.ค. 2565	ค่าไฟขึ้นชั่วคราว! เป็น 4.72 บาท/หน่วย กรร.ห่วง เงินเพื่อเพิ่มอีก	Youtube: เรื่องเล่าเช้านี้ ปีอี ซี-เทโร	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
05 ส.ค. 2565	กทพ.ยันไม่ทบทวนอีก-นัดแถลงขึ้นค่าไฟ4.72บ.	มติชน (กรอปปาย)	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
22 ส.ค.2565	"Catch the Trend & Soft Power คว่ำกระแส กับอำนาจละมุน" สัมมนาวันพาณิชย์102 ปี	กระทรวงพาณิชย์	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
02 ก.ย. 2565	ตอบโจทย์ - ปรากฏการณ์ "หนี้พุง - สินค้าแพง - ค่าแรงขึ้น"	program.thaipbs.or.th	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร

วันที่เผยแพร่/ วันออกอากาศ	หัวข้อ	แหล่งเผยแพร่ผลงาน	นักวิจัย
02 ก.ย. 2565	ตอบโจทย์ - ปรากฏการณ์ "หนีพุ่ง - สินค้าแพง - ค่าแรงขึ้น"	facebook: ตอบ โจทย์ThaiPBS	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
05 ก.ย. 2565	คลังตั้งภาครัฐช่วย รัยยื่นขอ'บัตรคนจน' ฟัน121 ร้านธงฟ้าโกง มติชนจัดเสวนาเข้ม ทำชนวิฤต ศก.โลก	มติชน (กรอบบ่าย)	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
04 ก.ย. 2565	ชีสั้นปีศก.โลกจ่อถดถอย มติชนเสวนาทำชน29 กย.	มติชน	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
04 ก.ย. 2565	ชีสั้นปีศก.โลกจ่อถดถอย มติชนเสวนาทำชน29 กย.	matichon.co.th	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
04 ก.ย. 2565	ทีดีอาร์ไอ' ชี้ศก.โลกขาลง 'มติชน' จัดเสวนาทำ ชนทางรอดเศรษฐกิจไทย ระดมกูรู	theworldnews.net	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
04 ก.ย. 2565	ทีดีอาร์ไอ' ชี้ศก.โลกขาลง 'มติชน' จัดเสวนาทำ ชนทางรอดเศรษฐกิจไทย ระดมกูรู	today.line.me	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
07 ก.ย. 2565	จับสัญญาณ3เดือน เงินเพื่อผ่านจุดพีค	มติชน (กรอบบ่าย)	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
06 ก.ย. 2565	จับสัญญาณ3เดือน เงินเพื่อผ่านจุดพีค	theworldnews.net	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
06 ก.ย. 2565	จับสัญญาณ3เดือน เงินเพื่อผ่านจุดพีค	matichon.co.th	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
06 ก.ย. 2565	เปิดสูตบตรสวัสดิการแห่งรัฐ ทำได้จริง ช่วยคน ไม่ให้จนเพิ่ม	thairath.co.th	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
08 ก.ย. 2565	10-year LTR visa to usher in golden age of prosperity for Thailand	samuitimes.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
08 ก.ย. 2565	10-year LTR visa to usher in golden age of prosperity for Thailand	thethaiger.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
12 ก.ย. 2565	เผือกร้อน ดอกเบี่ยขาขึ้น กังขาถ่วงเงินเพื่อหรือ ถ่วงธุรกิจ	headtopics.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
12 ก.ย. 2565	เผือกร้อน ดอกเบี่ยขาขึ้น กังขาถ่วงเงินเพื่อหรือ ถ่วงธุรกิจ	matichon.co.th	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
12 ก.ย. 2565	ภาคีเครือข่ายชุมชนทั่วประเทศร่วมงาน 'ตลาดนัด ความรู้ชุมชนเข้มแข็ง' ที่ พอช.	web.codi.or.th	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
12 ก.ย. 2565	ภาคีเครือข่ายชุมชนทั่วประเทศร่วมงาน 'ตลาดนัด ความรู้ชุมชนเข้มแข็ง' ที่ พอช.	thai-post.net	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
13 ก.ย. 2565	เผือกร้อน ดอกเบี่ยขาขึ้น กังขาถ่วงเงินเพื่อหรือ ถ่วงธุรกิจ	มติชน (กรอบบ่าย)	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร

วันที่เผยแพร่/ วันออกอากาศ	หัวข้อ	แหล่งเผยแพร่ผลงาน	นักวิจัย
15 ก.ย. 2565	กัญชา สุรา คาสีโน : คิดให้ดีกว่าก่อนที่จะปล่อยเสรี จนเกินไป	today.line.me	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
15 ก.ย. 2565	กัญชา สุรา คาสีโน : คิดให้ดีกว่าก่อนที่จะปล่อยเสรี จนเกินไป	thansettakij.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
16 ก.ย. 2565	คอลัมน์ เศรษฐกิจ: ชั่งน้ำหนักความเสี่ยง 'ดอกเบีย้ขาขึ้น' ดิตเบรก 'เงินเพื่อ หรือเศรษฐกิจ' ธุรกิจขวาง...ผวาแขงโค้งทุกปัจจยเสี่ยง	มติชนสุดสัปดาห์	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
17 ก.ย. 2565	ส่วนดีของการไลฟ์สดการทำงานของผู้ว่าฯ กทม.	today.line.me	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
17 ก.ย. 2565	ส่วนดีของการไลฟ์สดการทำงานของผู้ว่าฯ กทม.	thansettakij.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
18 ก.ย. 2565	คอลัมน์ เศรษฐกิจ 3 นาที: ส่วนดีของการไลฟ์สด การทำงานของ ผู้ว่าฯ กทม.	ฐานเศรษฐกิจ	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
18 ก.ย. 2565	ส่วนดีของการไลฟ์สดการทำงานของผู้ว่าฯ กทม.	blockdit.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
20 ก.ย. 2565	ชั่งน้ำหนักความเสี่ยง 'ดอกเบีย้ขาขึ้น' ดิตเบรก 'เงินเพื่อ หรือเศรษฐกิจ' ธุรกิจขวาง...ผวาแขงโค้ง ทุกปัจจยเสี่ยง/บทความเศรษฐกิจ	matichonweekly.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
20 ก.ย. 2565	ชั่งน้ำหนักความเสี่ยง 'ดอกเบีย้ขาขึ้น' ดิตเบรก 'เงินเพื่อ หรือเศรษฐกิจ' ธุรกิจขวาง...ผวาแขงโค้ง ทุกปัจจยเสี่ยง/บทความเศรษฐกิจ	today.line.me	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
23 ก.ย. 2565	ค่าเงินบาทอ่อน นักวิชาการ ประเมินแนวโน้ม ระยะสั้นยังน่าห่วง	today.line.me	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
23 ก.ย. 2565	ค่าเงินบาทอ่อน นักวิชาการ ประเมินแนวโน้ม ระยะสั้นยังน่าห่วง	thansettakij.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
23 ก.ย. 2565	กอบศักดิ์' ฟันธง 'เฟด' ตั้งใจ 'ทุบเศรษฐกิจ' เพื่อ สยบเงินเพื่อ ทำให้สหรัฐเข้าสู่ภาวะ Recession เต็มรูปแบบ	headtopics.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
26 ก.ย. 2565	สาขง'หนั้คร้วเรือ่น-กลุ่มเปราะบาง' กู้'ระเบิดเวลา' สกัดเศรษฐกิจเครื่องดับ	theworldnews.net	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
26 ก.ย. 2565	สาขง'หนั้คร้วเรือ่น-กลุ่มเปราะบาง' กู้'ระเบิดเวลา' สกัดเศรษฐกิจเครื่องดับ	matichon.co.th	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
27 ก.ย. 2565	สาขง'หนั้คร้วเรือ่น-กลุ่มเปราะบาง' กู้'ระเบิดเวลา' สกัดเศรษฐกิจเครื่องดับ	มติชน (กรอปปาย)	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร

วันที่เผยแพร่/ วันออกอากาศ	หัวข้อ	แหล่งเผยแพร่ผลงาน	นักวิจัย
27 ก.ย. 2565	ยุบ ศบค. เลิก พ.ร.ก.ฉุกเฉิน 'โทนี่' เทียบ 'อนุทิน' ปิดกิจการซีโนแวก ทำอีกกิจการที่สภา	headtopics.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
28 ก.ย. 2565	ส่องกลยุทธ์แผนพัฒนาชาติฯฉบับ 13' แก้อิทธิ ยากจนข้ามรุ่น'-TDRi จี้สกัดทุนใหญ่ผูกขาด	isranews.org	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
28 ก.ย. 2565	ทำไมไทยขึ้นดอกเบี้ยช้ากว่าสหรัฐฯ แล้วบาทจะ อ่อนอีกแค่ไหน	bbc.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
28 ก.ย. 2565	ทำไมไทยขึ้นดอกเบี้ยช้ากว่าสหรัฐฯ แล้วบาทจะ อ่อนอีกแค่ไหน	vnexplorer.net	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
29 ก.ย. 2565	เงินเพื่อ : ทำไมไทยขึ้นดอกเบี้ยช้ากว่าสหรัฐฯ แล้วบาทจะอ่อนอีกแค่ไหน	m1n.app	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
29 ก.ย. 2565	เงินเพื่อ : ทำไมไทยขึ้นดอกเบี้ยช้ากว่าสหรัฐฯ แล้วบาทจะอ่อนอีกแค่ไหน	prachachat.net	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
29 ก.ย. 2565	ส่องกลยุทธ์แผนพัฒนาชาติฯฉบับ 13' แก้อิทธิ ยากจนข้ามรุ่น'-TDRi จี้สกัดทุนใหญ่ผูกขาด	facebook: สำนักข่าวอิศรา	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
29 ก.ย. 2565	ส่องกลยุทธ์แผนพัฒนาชาติฯฉบับ 13' แก้อิทธิ ยากจนข้ามรุ่น'-TDRi จี้สกัดทุนใหญ่ผูกขาด	facebook: สถาบันพัฒนา การเมืองและคุณภาพคน	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
29 ก.ย. 2565	สสส.เร่งปั้นนวัตกรรม"ธนาคารเวลา"รับมือไทยสู่ สังคมสูงวัยระดับสูงสุด	banmuang.co.th	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
29 ก.ย. 2565	สสส.-ภาคีเครือข่าย เผย ไทยเตรียมเข้าสู่สังคมสูง วัยระดับสูงสุด	lokwannee.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
29 ก.ย. 2565	สสส.-ภาคีเครือข่าย เผย ไทยเตรียมเข้าสู่สังคมสูง วัยระดับสูงสุด	ebiznewstoday.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
29 ก.ย. 2565	กนง.ขึ้นดอกเบี้ยนโยบาย 0.25% เป็น 1%	bugaboo.tv	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
29 ก.ย. 2565	กนง.ขึ้นดอกเบี้ยนโยบาย 0.25% เป็น 1%	news.ch7.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
30 ก.ย. 2565	คอลัมน์ เศรษฐกิจ: รัฐจัดทัวร์ มหกรรมร่วมใจ 'ละลายหนี้ครัวเรือน'	มติชนสุดสัปดาห์	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
30 ก.ย. 2565	ไทยเตรียมเข้าสู่สังคมสูงวัยระดับสูงสุด อีกไม่ถึง 20 ปี เสี่ยงพบผู้สูงอายุ คุณภาพชีวิตแย่เพิ่มขึ้น	today.line.me	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
30 ก.ย. 2565	อีกไม่ถึง 20 ปี เสี่ยงพบผู้สูงอายุ คุณภาพชีวิตแย่ เพิ่มขึ้น	workpointtoday.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
03 ต.ค. 2565	คลังเล็งเรือมาตรการลด-เว้นภาษีชี้รายได้รัฐหด ต่อเนื่อง-ปท.เสี่ยง	มติชน	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร

วันที่เผยแพร่/ วันออกอากาศ	หัวข้อ	แหล่งเผยแพร่ผลงาน	นักวิจัย
10 ต.ค. 2565	ทีดีอาร์ไอ เสนอรัฐออก 6 มาตรการรับมือวิกฤติเศรษฐกิจถดถอยทั่วโลก	today.line.me	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
10 ต.ค. 2565	ทีดีอาร์ไอ เสนอรัฐออก 6 มาตรการรับมือวิกฤติเศรษฐกิจถดถอยทั่วโลก	thansettakij.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
10 ต.ค. 2565	ดอกเบ๊ยะซาซึ้น 'Welcome back' บั๊กตุ๋ วัตถุประสงค์แก้โจทยัหึน นายกฯ มาดใหม่ ผลงานร้งหรือร้ง	matichonweekly.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร
11 ต.ค. 2565	รู้จัก Soft Power เครื่องมือสำคัญพัฒนาเศรษฐกิจ	news.ch7.com	ดร.นณริฎ พิศลยบุตร

รายชื่อผู้รับผิดชอบโครงการ และคณะวิจัย

ผู้รับผิดชอบโครงการ

หัวหน้าโครงการ ดร.ณณริฎ พิศลยบุตร ตำแหน่ง นักวิชาการอาวุโส

หน่วยงาน สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

โทรศัพท์ : 02 718 5460

โทรสาร : 02 718 5461-2

E-mail : bisonyabut@tdri.or.th

ที่ปรึกษาโครงการ

1. ผศ.ดร.ปิยะพรรณ ช่างวัฒนชัย

ตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สังกัด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

โทรศัพท์ 02-561-3474 ต่อ 405

E-mail: fecoppc@ku.ac.th

2. ดร.ตรีณัฐ ไผชนต์วิจิตร

ตำแหน่ง อาจารย์มหาวิทยาลัยรามคำแหง

โทรศัพท์ 081-399-9827

E-mail: tirnud.pai@gmail.com

ผู้ร่วมงานวิจัย

1. นายวัชรินทร์ ตันตีสันต์

ตำแหน่ง นักวิจัย TDRI

2. นายพนธกร วรภมร

ตำแหน่ง นักวิจัย TDRI